

שבוע פרשת ויקהל

(20 – 26 February 11)

ט"ז – כ"ב אדר א' ה'תשע"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדָרְתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאוּתָם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחִירַת כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שְׁמַתְחֵלָה לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגֵּךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמ

א לַמִּנְצָח לְדָוִד מִזְמוֹר אֶלֶּהִי תִהְיֶה־לִּי אֱלֹהִי תִתְחַרֵּשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוֹ אֱתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֱהַבְתִּי יִשְׁטְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֱהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ: ז בַּהֲשִׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקַדְתּוֹ יָקוּחַ אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוֹ וְדַרְשׁוֹ מִחֲרֻבוֹתֶיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יִהְיֶה־לּוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יִהְיֶה חֹזֶן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתוֹ לַחֲכָרִית בְּדוֹר אַחֵר יִפְחַ שָׁמָּה: יד יִזְכֹּר אֶעֱן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אֲמוֹ אֶל־תִּפְחַח: טו יִהְיוּ נְגִד־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר א לא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לִבָּב לְמוֹתָת: יז וַיֹּאחֲזֵב קָלָלָה וּתְבוֹאָהּ וּלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָּהּ וַתִּרְחַק מִמּוֹ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלָלָה כְּמֹדוֹ וַתֵּבֵא כַּמִּים בְּקֶרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבֹגֵד יַעֲטָה וּלְמִזְוֹחַ תָּמִיד יַחְגֹּרָה: כ זֹאת אֲפַעֲלָת שְׁטָנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַ עַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אַתִּי לְמַעַן שִׁמְךָ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנֹכִי וְלִפִּי חֲלָל בְּקֶרְפִּי: כג בְּצַל־כְּנֻסוֹתַי נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פָּאֲרַבְהָ: כד בְּרַכִּי כִּשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרֵי כֹחַשׁ מִשְׁמֹן: כה וְאֲנִי חַיִּיתִי חֲרָפָה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִיוֹן רֵאשִׁים: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַח־סִדְּךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָהּ: כח יִקְלְלוּ־הֶמָּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּבְשׁוּ וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹמְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשִׁתָּם: ל אֲוִדָה יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבִתְוֹךְ רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

ק

א לְדוֹד מְזֻמֹּר נָאִם יְהוָה | לְאֹדְנִי שֶׁב לִמְיִנִי עַד־אֲשִׁית אֲיֹכִיךָ הַדָּם לַרְגְּלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָז יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקֶרֶב אֲיֹכִיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָוִם חֵילֶךְ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ מֵל יִלְדֶתְךָ: ד נִשְׁפַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְּהִיכֶן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרְתִּי מִלִּפְנֵי־צֶדֶק: ה אֲדֹנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יֵרִין בַּגּוֹיִם מְלֹא גִּוִּיּוֹת מִחֵץ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתַּה עַל־פָּנֵי יָרִים רֹאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קלח) אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה ויקהל משה (עם ביאור בדרך אפשר)
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות	ש"פ ויקהל, מברכים החודש אדר-שני, ה'תשי"ד.....ה
קלט) אדמו"ר הזקן.....	ד) שיחת יום ג' פרשת ויקהל-פקודי
כא) תורה אור – מתוך ד"ה שמאלו	כ"ג אדר, ה'תשי"נ.....טו
קלט) אדמו"ר הזקן.....	ה) לקוטי שיחות פרשת ויקהל (בלה"ק) כרך טז.....כב
כב) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
קמד) אדמו"ר האמצעי.....	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כח
כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת ויקהל.....כט
קמד) אדמו"ר ה"צמח צדק".....	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויקהל.....לג
כד) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל.....מח
קמה) אדמו"ר מוהר"ש.....	י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
כה) קונטרס החלצו	לשבוע פרשת ויקהל.....מט
קמו) אדמו"ר מוהרש"ב.....	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקהל.....נח
כו) ספר המאמרים ה'תשי"י	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....ס
קמו) אדמו"ר מוהריי"צ.....	
כז) לקוטי דיבורים	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קמז) אדמו"ר מוהריי"צ.....	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקהל.....סג
כח) ספר הזכרונות	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקהל.....צג
קמט) אדמו"ר מוהריי"צ.....	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקהל.....צח
כט) אגרות קודש	טז) נביאים וכתובים
קנא) אדמו"ר מוהריי"צ.....	שמואל-א פרק כה-כו, תהלים פרק טו.....ק
ל) חומש לקריאת התורה פרשת ויקהל	יז) עין יעקב מסכת שבת.....קג
ע"פ חומש "תורה תמימה".....	יח) מסכת זבחים עם ביאורים
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל.....	מדף קב עד דף קח.....קד
לב) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....	

1 וַיִּקְהַל¹ מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵלֶּה
2 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה
3 מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי גֹ' שַׁבַּת שַׁבְתוֹן², וּמִמָּשִׁיף בְּכַתּוּב³
4 (בַּפְּסוּקִים שְׁלֹאחֵי זֶה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

5 לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר
6 צִוָּה ה', שְׁעָהוּ הַצִּוּוֹי
7 בַּעֲנֵן הַמֶּשֶׁקֶן וּמְלָאכַת
8 הַמֶּשֶׁקֶן מֹשֶׁה יָרַד מִהָרֶם סִינִי,
9 וּלְמַחֲרַת יוֹם הַכִּיפּוּרִים, לֵאחֹר
10 שֶׁנִּמְחַל לַעֲם יִשְׂרָאֵל חֹטֵא הַעֲגָל,

11 הַקֹּהֵלִים וּמִסֵּר לָהֶם אֶת הַצִּוּוֹי
12 עַל הַשַּׁבָּת וּמְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן
13 וְכָלִי. וַיְדוּעִים הַדִּיּוּקִים
14 בְּזֶה⁴, א. מִהוּ אוֹמְרוֹ
15 וַיִּקְהַל מֹשֶׁה גֹ', שְׁמֵהּ
16 מִשְׁמַע שְׁעָהוּ עֲנֵן כָּלִי
17 וּמִצִּוָּה כָּלִית, שְׁלֹכַן
18 הַצֶּרֶף לְהַקְהִיל אֶת כָּל
19 עַדְת יִשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי
20 בְּשָׂאֵר הַדְּבָרֹת לֹא מִצִּוּוֹ
21 כֵּן, וְגַם לְחַלֹּן בַּעֲנֵן
22 מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן לֹא נֶאֱמַר
23 שְׁהַקְהִיל אוֹתָם, וְרַק כָּאֵן
24 (בַּצִּוּוֹי עַל אִיסוּר הַמְּלָאכָה
25 בַּשַּׁבָּת) נֶאֱמַר שְׁהַקְהִיל
26 אוֹתָם, שְׁמֵהּ מוֹכֵן שְׁהָרִי
27 זֶה עֲנֵן כָּלִי, וְצִרִּיף
28 לְהַבִּין מִהוּ הַעֲנֵן בְּזֶה. ב.
29 וְעוֹד צִרִּיף לְהַבִּין⁵ מִה
30 שְׁכַתּוּב אֵלֶּה הַדְּבָרִים
31 גֹ', דְּדָבָרִים הֵם לְשׁוֹן
32 רַבִּים, וּמִסִּים שֵׁשֶׁת יָמִים
33 גֹ', שְׁעָהוּ רַק עֲנֵן וְדָבָר
34 אֶחָד (עֲנֵן הַמְּלָאכָה בִּימֹת
35 הַחֹל וְאִיסוּרָה בַּשַּׁבָּת). ג.
36 וְעוֹד צִרִּיף לְהַבִּין מִה
37 שְׁכַתּוּב אֲשֶׁר צִוָּה ה'
38 לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, דְּלִכְאוּרָה
39 הִיא מִסְפִּיק שְׁיֹאמֶר אֲשֶׁר
40 צִוָּה ה', וּמִהוּ אוֹמְרוֹ
41 לַעֲשׂוֹת אוֹתָם. ד. וְעוֹד
42 צִרִּיף לְהַבִּין דִּיּוּק כָּפֹל
43 הַלְשׁוֹן דְּשַׁבַּת שַׁבְתוֹן.
44 וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ן⁶ מְפָרֵשׁ
45 שְׁמָה שְׁמֵהּ אֶמֶר בַּפְּסוּק
46 הָרִאשׁוֹן אֵלֶּה הַדְּבָרִים

בס"ד. שבת פרשת ויקהל, מברכים החודש אדר-שני, ה'תשי"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וַיִּקְהַל¹ מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי גֹ' שַׁבַּת
שַׁבְתוֹן², וּמִמָּשִׁיף בְּכַתּוּב³ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', שְׁעָהוּ הַצִּוּוֹי
בַּעֲנֵן הַמֶּשֶׁקֶן וּמְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן. וַיְדוּעִים הַדִּיּוּקִים בְּזֶה⁴,
מִהוּ אוֹמְרוֹ וַיִּקְהַל מֹשֶׁה גֹ', שְׁמֵהּ מִשְׁמַע שְׁעָהוּ עֲנֵן
כָּלִי וּמִצִּוָּה כָּלִית, שְׁלֹכַן הַצֶּרֶף לְהַקְהִיל אֶת כָּל עַדְת
יִשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי בְּשָׂאֵר הַדְּבָרֹת לֹא מִצִּוּוֹ כֵּן, וְגַם לְחַלֹּן
בַּעֲנֵן מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן לֹא נֶאֱמַר שְׁהַקְהִיל אוֹתָם, וְרַק
כָּאֵן נֶאֱמַר שְׁהַקְהִיל אוֹתָם, שְׁמֵהּ מוֹכֵן שְׁהָרִי זֶה עֲנֵן
כָּלִי, וְצִרִּיף לְהַבִּין מִהוּ הַעֲנֵן בְּזֶה. וְעוֹד צִרִּיף לְהַבִּין⁵
מִה שְׁכַתּוּב אֵלֶּה הַדְּבָרִים גֹ', דְּדָבָרִים הֵם לְשׁוֹן רַבִּים,
וּמִסִּים שֵׁשֶׁת יָמִים גֹ', שְׁעָהוּ רַק עֲנֵן אֶחָד. וְעוֹד צִרִּיף
לְהַבִּין מִה שְׁכַתּוּב אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם,
אֹמְרוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם. וְעוֹד צִרִּיף לְהַבִּין דִּיּוּק כָּפֹל הַלְשׁוֹן דְּשַׁבַּת שַׁבְתוֹן. וְהִנֵּה

הֶרְמֵב"ן⁶ מְפָרֵשׁ שְׁאֵמֶר אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת עַל מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן
וְכָל כָּלִי וְכָל עֲבוֹדָתוֹ, וְהַקְדִּים הַשַּׁבָּת לֵאמֹר כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה אֵלֶּה
הַדְּבָרִים, וְלֹא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לַה' (אֶף-עַל-פִּי שְׁגָם מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן
הִיא קֹדֶשׁ, וְהִנֵּה מְקוֹם לֹמֵר שֶׁהִיא מְתַרְתָּ בַּשַּׁבָּת). אֲמָנָם לְבַד זֹאת שְׁגָם לְפָרוּשׁוֹ
אֵינוֹ מְתַרְץ עֲדֵין לְמֵה הַצֶּרֶף לֹמֵר הַתְּבוּת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, וְגַם דִּיּוּק הַלְשׁוֹן דְּשַׁבַּת
שַׁבְתוֹן, צִרִּיף לְהַבִּין פְּרוּשׁוֹ שְׁאֵלֶּה הַדְּבָרִים קָאֵי עַל מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן, דְּלִכְאוּרָה,
הָרִי מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן נֶאֱמַרָה בַּפְּסוּקִים שְׁלֹאחֵי זֶה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גֹ',
וּמִהוּ הַפְּרוּשׁ שְׁאֵלֶּה הַדְּבָרִים קָאֵי עַל מְלָאכַת הַמֶּשֶׁקֶן. וְאֵף דְּאִיתָא בְּגִמְרָא⁷

(1) על העתק ההנחה שבספריית אגודת חסידי חב"ד – ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתי"ק: "מלוקט
[כנראה הכוונה שהמאמר מלוקט מכו"כ דרושים] תו"ח [נסמן לקמן בכ"מ]". (2) פרשתנו לה, א-ב.
(3) שם, ד. (4) ראה אלשיך פרשתנו כאן. הובא באוה"ת פרשתנו ע' ב'קטז. (5) ד"ה ויקהל (הב') בתורת
חיים פרשתנו תריט, ב (בהוצאה החדשה – תיד, ב). (6) פרשתנו שם, ב. הובא בתו"ח שם תרכו, ב
(בהוצאה החדשה – תיח, ג). (7) שבת צז, ריש ע"ב (ובפרש"י). וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דֹּאֵלָה הַדְּבָרִים קָאֵי עַל הַל"ט מְלֹאכֹת, וְעֵנִין מְלֹאכֶה הוּא
2 דְּוָקָא הָא דְהוּה בְּמִשְׁכָּן חֲשִׁיבָא = מְלֹאכֶה שְׁהִיתָה חֲשׁוּבָה
3 בְּמִשְׁכָּן⁸, וְזֶה מִתְּאִים לְפָרוּשׁ הֶרְמִב"ן דֹּאֵלָה הַדְּבָרִים קָאֵי
4 [=מִתִּיחָס] עַל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, מִפְּלִמָּקוֹם, אֵינוֹ מוֹכֵן, דְּלִפִּי

5 זֶה נִמְצָא שְׁפָרְשִׁיּוֹת אֱלוֹ
6 נֶאֱמָרוּ בְּסֹדֶר הַפּוֹף, 1
7 דְּלִכְאוּרָה הִיָּה צְרִיף
8 לוֹמַר תַּחֲלָה צְוִי מְלֹאכֶת
9 הַמִּשְׁכָּן (הַפְּרָשָׁה דְּוִיאֲמָר
10 מִשָּׁה גו') וְאַחֲרֵי־כֵן
11 לוֹמַר שְׁמֵלֹאכֹת אֱלוֹ
12 אֲסוּרוֹת בְּשִׁבְתָּ, וְלָמָּה
13 נֶאֱמָר תַּחֲלָה שְׁמֵלֹאכֹת
14 אֱלוֹ אֲסוּרוֹת בְּשִׁבְתָּ, וְרַק
15 אַחֲרֵי־כֵן נֶאֱמָר מִה הֵם
16 הַמְּלֹאכֹת. וְגַם צְרִיף
17 לְהִבִּין הָא גּוּפָא [=זֶה
18 עֲצֻמָּן] שְׁהָעֵנִין דְּמְלֹאכֶה
19 שְׁאִסּוּרָה בְּשִׁבְתָּ הוּא דְּוָקָא
20 מִה דְּהוּה בְּמִשְׁכָּן
21 חֲשִׁיבָא [=מְלֹאכֹת שְׁהִי
22 חֲשׁוּבוֹת בְּמִשְׁכָּן], דְּלִכְאוּרָה
23 מִהִי שִׁיכּוֹת הָעֵנִינִים זֶה
24 לְזֶה בְּסִיפֵי זֶה הִבִּיא כְּמָה
25 דִּיּוֹקִים וְעֵנִינִים הַצְרִיכִים הִבְהִירָה
26 בְּעֵינֵי הַקְדַּמַּת מִצְוֹת שֶׁבַת
27 לְמִצְוֹת מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן. הִבִּיא
28 אֵת דְּבָרֵי הֶרְמִב"ן שְׁפִירֵשׁ כִּי
29 "אַלֶּה הַדְּבָרִים", לְשׁוֹן רִבִּים, הֵן
30 ל"ט מְלֹאכֹת הַמִּשְׁכָּן הַמְּתוּרָת
31 בְּשֶׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וְאִסּוּרוֹת
32 בְּשֶׁבַת, אֵךְ עֵדִין מוֹקֵשׁ סֹדֶר
33 הַפְּסוּקִים, שְׁלִכְאוּרָה הִיָּה מִתְּאִים
34 תַּחֲלִילָה לְצִוּוֹת וּלְפֹרֵט עַל
35 מְלֹאכֹת הַמִּשְׁכָּן וְרַק לְאַחַר מִכֵּן
36 לְאִסּוּר אוֹתָן בְּשֶׁבַת, וְכֵן יֵשׁ
37 לְהִבִּין מִדְּרֹעַ דְּוָקָא הַמְּלֹאכֹת
38 הַחֲשׁוּבוֹת שְׁנַעֲשׂוּ בְּמִשְׁכָּן הֵן
39 שְׁאִסּוּרוֹת בְּשֶׁבַת.
40 (ב) וְיִוָּבֵן כָּל זֶה בְּהִקְדָּמִים
41 תַּחֲלָה כְּלָלוֹת עֵנִין הַל"ט
42 מְלֹאכֹת⁹. דְּהִנֵּה עֵנִין
43 הַמְּלֹאכֶה הוּא לְהַשְׁלִים
44 אֵת צִרְף הָאָדָם, דְּמִצְד
45 זֶה שְׁהוּא צְרִיף לְאִיזָה
46 דְּבָר, לְכֵן הוּא עוֹשֶׂה אֵת

47 הַמְּלֹאכֶה. וְכֵינֵן שְׁפָלָלוֹת צָרְכֵי הָאָדָם נְחָלְקִים לְג' דְּבָרִים
48 שְׁהֵם מְזוּן לְבוֹשׁ וּבִית¹⁰, לְכֵן גַּם ל"ט הַמְּלֹאכֹת שְׁעֵנִינֵם
49 לְהַשְׁלִים אֵת צָרְכֵי הָאָדָם נְחָלְקִים גַּם בֵּן בְּג' פְּלָגוֹת אֱלוֹ¹¹,
50 דְּתִנָּא סִידוּרָא דְּפֶת נָקֻט [=הִתְנָא נֹקֻט מְלֹאכֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּסֹדֶר הַכֹּת
51 הַפֶּת]¹² הַחֹרֶשׁ וְהַזֹּרֵעַ
52 וְהַמַּעֲמָר וְהַקּוֹצֵר וְהַטּוֹחַן וְהַלֵּשׁ
53 כו', הֵם הַמְּלֹאכֹת
54 בְּמִזְוֹן, טוֹה וְאוֹרֵג (וְכֵן
55 הַגּוֹזֵז אֶת הַצִּמְרָה) כו' הֵם
56 הַמְּלֹאכֹת בְּלָבוֹשׁ, וּבִוְנָה
57 וְסוֹתֵר כו' הֵם הַמְּלֹאכֹת
58 בְּבֵית.

59 וּבִאֲוִיר הָעֵנִין, דְּהִנֵּה,
60 הַמְּזוּן עֵנִינוֹ שְׁנַכְנֵס
61 בְּפִנְיָמִיּוֹת בָּאָדָם וּמִקְשָׁר
62 אֵת הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף,
63 וְהֵינּוּ דְּעַם הֵיִת שְׁבוּדָאֵי
64 אֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁהַנֶּפֶשׁ
65 הַרוּחָנִית מְקַבֵּלַת חַיִּית
66 מִהַמְּזוּן הַגִּשְׁמִי, מִפְּלִי-
67 מְקוֹם, פִּינֵן שְׂאֵי אֶפְשָׁר
68 לְאוֹר בְּלִי כְּלִי, וְכִמּוֹ כֵּן
69 אֵי אֶפְשָׁר לְנֶפֶשׁ לְפַעֵל
70 פְּעֻלוֹתֶיהָ מִפְּלַעְדֵי הַגּוּף
71 וְלִכֵּן נֶפֶשׁ הָאָדָם מִתְּפַעֶלֶת
72 מִמְּאוּרֵעֵי הַגּוּף וְעֵצֵרוֹ מִחֲמַת
73 הַתְּלַבְּשׁוֹתָהּ בּוֹ מִמֶּשׁ, הִנֵּה
74 זֶהוּ פְּעֻלַּת הַמְּזוּן שְׁמִחְזָק
75 אֵת הַגּוּף עַל יְדֵי הַמַּאֲכָל
76 שֶׁנֶּהֱפֵךְ לְדָם וְחַיִּית הַנֶּפֶשׁ
77 הַבְּהִמִית שְׁמַחֲיָהּ אֵת הַגּוּף
78 הַגִּשְׁמִי. שְׁעַל יְדֵי הַמְּזוּן מִתְּקִיִּים
79 וּמִתְחַזְּקִים חֲמוּרֵי הַגּוּף שְׁיִהְיָה
80 כְּלִי לְנֶפֶשׁ, שְׂאֵי
81 מִתְּקַשְּׂרֵת הַנֶּפֶשׁ עִם
82 הַגּוּף, וּבְמִילָא נִמְשָׁךְ עַל
83 יְדֵי הַמְּזוּן הַמְּחַזֵּק אֶת הַכְּלִי
84 תּוֹסְפוֹת חַיִּית גַּם בְּנֶפֶשׁ,
85 פִּינֵן שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי
86 הַגּוּף יְכוּלָה הַנֶּפֶשׁ לְפַעֵל
87 פְּעֻלוֹתֶיהָ. וְהִנֵּה, כָּל זֶה
88 הוּא בְּמִזְוֹן שְׁנַכְנֵס

דֹּאֵלָה הַדְּבָרִים קָאֵי עַל הַל"ט מְלֹאכֹת, וְעֵנִין מְלֹאכֶה הוּא
הוּא דְּוָקָא הָא דְהוּה בְּמִשְׁכָּן חֲשִׁיבָא⁸, וְזֶה מִתְּאִים
לְפָרוּשׁ הֶרְמִב"ן דֹּאֵלָה הַדְּבָרִים קָאֵי עַל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן,
מִפְּלִמָּקוֹם, אֵינוֹ מוֹכֵן, דְּלִפִּי זֶה נִמְצָא שְׁפָרְשִׁיּוֹת אֱלוֹ
נֶאֱמָרוּ בְּסֹדֶר הַפּוֹף, דְּלִכְאוּרָה הִיָּה צְרִיף לוֹמַר תַּחֲלָה
צְוִי מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן (הַפְּרָשָׁה דְּוִיאֲמָר מִשָּׁה גו')
וְאַחֲרֵי־כֵן לוֹמַר שְׁמֵלֹאכֹת אֱלוֹ אֲסוּרוֹת בְּשִׁבְתָּ, וְלָמָּה
נֶאֱמָר תַּחֲלָה שְׁמֵלֹאכֹת אֱלוֹ אֲסוּרוֹת בְּשִׁבְתָּ, וְרַק
אַחֲרֵי־כֵן נֶאֱמָר מִה הֵם הַמְּלֹאכֹת. וְגַם צְרִיף לְהִבִּין הָא
גּוּפָא שְׁהָעֵנִין דְּמְלֹאכֶה הוּא דְּוָקָא מִה דְּהוּה בְּמִשְׁכָּן
חֲשִׁיבָא, דְּלִכְאוּרָה מִהִי שִׁיכּוֹת הָעֵנִינִים זֶה לְזֶה.

(ב) וְיִוָּבֵן כָּל זֶה בְּהִקְדָּמִים תַּחֲלָה כְּלָלוֹת עֵנִין הַל"ט
מְלֹאכֹת⁹. דְּהִנֵּה עֵנִין הַמְּלֹאכֶה הוּא לְהַשְׁלִים
אֵת צִרְף הָאָדָם, דְּמִצְד זֶה שְׁהוּא צְרִיף לְאִיזָה דְּבָר, לְכֵן
הוּא עוֹשֶׂה אֵת הַמְּלֹאכֶה. וְכֵינֵן שְׁפָלָלוֹת צָרְכֵי הָאָדָם
נְחָלְקִים לְג' דְּבָרִים שְׁהֵם מְזוּן לְבוֹשׁ וּבִית¹⁰, לְכֵן גַּם
ל"ט הַמְּלֹאכֹת שְׁעֵנִינֵם לְהַשְׁלִים אֵת צָרְכֵי הָאָדָם
נְחָלְקִים גַּם בֵּן בְּג' פְּלָגוֹת אֱלוֹ¹¹, דְּתִנָּא סִידוּרָא דְּפֶת
נָקֻט¹² הַחֹרֶשׁ וְהַזֹּרֵעַ כו', הֵם הַמְּלֹאכֹת בְּמִזְוֹן, טוֹה
וְאוֹרֵג כו' הֵם הַמְּלֹאכֹת בְּלָבוֹשׁ, וּבִוְנָה וְסוֹתֵר כו' הֵם
הַמְּלֹאכֹת בְּבֵית.

וּבִאֲוִיר הָעֵנִין, דְּהִנֵּה, הַמְּזוּן עֵנִינוֹ שְׁנַכְנֵס בְּפִנְיָמִיּוֹת
בָּאָדָם וּמִקְשָׁר אֵת הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף, וְהֵינּוּ דְּעַם
הֵיִת שְׁבוּדָאֵי אֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁהַנֶּפֶשׁ מְקַבֵּלַת חַיִּית
מִהַמְּזוּן, מִפְּלִמָּקוֹם, פִּינֵן שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאוֹר בְּלִי כְּלִי,
וְכִמּוֹ כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְנֶפֶשׁ לְפַעֵל פְּעֻלוֹתֶיהָ מִפְּלַעְדֵי הַגּוּף,
הִנֵּה זֶהוּ פְּעֻלַּת הַמְּזוּן שְׁמִחְזָק אֵת הַגּוּף שְׁיִהְיָה כְּלִי
לְנֶפֶשׁ, שְׂאֵי מִתְּקַשְּׂרֵת הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף, וּבְמִילָא נִמְשָׁךְ
תּוֹסְפוֹת חַיִּית גַּם בְּנֶפֶשׁ, פִּינֵן שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי הַגּוּף
יְכוּלָה הַנֶּפֶשׁ לְפַעֵל פְּעֻלוֹתֶיהָ. וְהִנֵּה, כָּל זֶה הוּא בְּמִזְוֹן

(8 ראה שם צו, ב. וש"נ. 9) בהבא לקמן — ראה תו"ח שם תרכו, ב
ואילך (בהוצאה החדשה — תיח, ג ואילך). וראה גם מאמרי אדה"ת תקס"ג ח"א ע' רלו ואילך. ועם
הגהות כו' — אוה"ת פרשתנו ע' ב'קלג ואילך. 10) ראה לקו"ת ברכה צח, ד ואילך. סידור (עם דא"ח)
יט, ד ואילך. 11) ראה גם אוה"ת ואתחנן ס"ע שז. שה"ש ע' תסה. 12) שבת עד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בפנימיות האדם ונעשה דם ובשר כבשרו. אמנם ענין
2 הלבוש, הרי לא זו בלבד שאינו נכנס בפנימיות האדם, אלא
3 שהוא מבחוץ להאדם ומקיף עליו. ועם היות הלבוש
4 מבחוץ להאדם ומקיף עליו, מפל-מקום הרי הוא מגן על

5 האדם, שמגן עליו מחם
6 ומגשמים, וגם פועל בו
7 יפי, כמאמר רבותינו
8 ז"ל¹³ דקארי ליה למאני
9 מכבודתא [=רבי יוחנן היה
10 קורא לבגדיו 'מכבדי', שמייס
11 ומכבדים את האדם] ולכן אף על
12 פי שלבושי האדם אינם מחיים
13 ומקיימים את האדם בפנימיותו
14 כמו המזון, מכל מקום, בהקפים
15 את גופו, מגוננים הם עליו מקור
16 וחום. ויתירה מזו, לבושי האדם
17 מוסיפים בו יופי ותפארת, דבר
18 המורה על שורשם שלמעלה
19 מהאדם, שלכן נזקק להם. אף
20 ענין הבית הוא מבחוץ
21 לגמרי להאדם, והוא
22 מקיף יותר רחוק, אף גם
23 הבית מגן על האדם,
24 שהבית הוא מחסה מזרם
25 וממטר¹⁴, וגם פועל בו
26 יפי ומוסיף בכבודו, כמו
27 שכתוב¹⁵ תפארת אדם
28 לשבת בית ועד כדי כך נוגעת
29 הדירה לעצם האדם עד שאמרו
30 חז"ל 'כל אדם שאין לו בית אינו
31 אדם', ונמצא שבית נוגע
32 לעצמיות האדם יותר מלבוש,
33 וכפי שיבאר.
34 והנה אף שהמזון הוא
35 בפנימיות, ולבוש ובית
36 הם מקיפים, מפל-מקום,
37 יש מעלה בלבוש ובית
38 על המזון. דהנה, אף
39 שענין המזון הוא שנקנס
40 בפנימיות האדם ופועל
41 קשור הנפש עם הגוף, מפל-מקום, מה שמתגלה על-ידי
42 המזון הרי זה רק כחות הגלויים, שכללותם הוא בחינות
43 נפש-רוח-נשמה, היינו, שהמזון הוא כלי לבחינה זו, אבל

44 המקיפים של הנפש לא מתגלים על-ידי המזון, להיות
45 שאין שיף בהם כלים [חמש דרגות בנשמה: נפש – מעשה, רוח –
46 רגשות, נשמה – שכל, חיה – רצון, יחידה – תנוג. נפש-רוח-נשמה הם
47 הכוחות הגלויים (פנימיים) המתלבשים באברי הגוף, כל כח באבר מיוחד
48 שהוא כלי מתאים לעניינו, כגון

49 השכל במוח, הרגשות בלב וכו'
50 ואילו רצון ועונג הם כוחות
51 כלליים (מקיפים) התופסים את
52 כללות האדם, כוחות מקיפים
53 אלה אינם מתלבשים באבר
54 מסויים זה או אחר, כי אם
55 משפיעים בדרך מקיף על כל
56 האברים בשווה. למשל כשאדם
57 רוצה, אין הכוונה שחלק מסוים
58 בו רוצה, אלא האדם בכללותו
59 רוצה ונמשך לדבר. וכן העונג.
60 אף הלבוש שהוא מקיף,
61 הרי הוא מגיע גם
62 למקיפים דנפש ופועל
63 המשכתם, שזהו שהלבוש
64 פועל יפי בהאדם, דענין
65 היפי הוא בחינת מקיף,
66 והינו, שהתגלות וקשור
67 הנפש על-ידי חזק הגוף
68 שנעשה מצד פעלת
69 המזון הוא ענין פנימי,
70 אבל ענין היפי הוא
71 בחינת מקיף ובמקיפים גופא,
72 בחינת המקיף הנמשכת על ידי
73 הלבוש הוא מקיף הקרוב, כי
74 אמנם גם הלבוש שפועל
75 היפי, הרי היפי הוא
76 בהאדם (אין אים) גופא,
77 והינו, שהוא בחינת
78 המקיף השניף אל
79 הפנימי, שהוא מקיף
80 ד'חידה'. אבל היפי
81 והתפארת שמצד הבית,
82 תפארת אדם לשבת בית,
83 הרי היפי אינו בהאדם
84 גופא, להיותו מקיף הרחוק שאינו שניף אל הפנימי, והוא
85 התגלות המקיף ד'יחידה'. וכמו שהוא גם בגשמייות,
86 שהלבוש עם היותו מקיף, מפל-מקום הוא מקיף הקרוב

ביאור בדרך אפשר

1 וַעֲשׂוּי לְמִדַּת הָאָדָם שהרי עם גדילת והתבגרות האדם, עליו להחליף
 2 בגדיו בהתאם לשינוי ממדי גופו, וְהַפִּיט הוּא מְקִיף הֶרְחֹק וְאֵינוֹ
 3 לְפִי מִדַּת הָאָדָם, שֶׁהָרִי הַפִּיט כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ לֹא רַק אֶת הָאָדָם
 4 אֲלָא גַם שְׂאָר דְּבָרִים אם כן המזון הוא המחיה ומקיים באופן פנימי
 5 את הגוף, והלבוש שמקיפו
 6 מבחוץ אינו מחייהו כי אם
 7 משמש לו מחסה חיצוני בלבד,
 8 וכל שכן הבית, שהוא מחוץ
 9 לגוף האדם יותר מן הלבוש.
 10 ונמצא שבכללות צרכי האדם,
 11 מזון-לבוש-בית, ככל שהדבר
 12 חיצוני ומקיף יותר, כך נמשכת
 13 על ידו מדרגה עליונה יותר
 14 בנפש. וְעֵנֶן זֶה שֵׁשׁ
 15 מַעֲלָה בְּלוּשׁ עַל מִזוֹן,
 16 וּבִכְבִּית עַל לְבוּשׁ, נִרְאָה
 17 גַם בְּגִשְׁמִיּוֹת, דָּאֲף
 18 שֶׁהַמִּזוֹן הוּא צֶרֶף הָאָדָם
 19 יוֹתֵר מֵהַלְבוּשׁ וְהַפִּיט,
 20 שֶׁהָרִי הַמִּזוֹן הוּא הַכֶּרֶחַ
 21 חִיּוּנִי לְעֵצֶם קִיּוּם הַגּוֹף,
 22 וּכְמוֹ כֵּן בְּלוּשׁ וּבִית
 23 גּוֹפָא הֵנָּה הַלְבוּשׁ הוּא
 24 מְכַרְח יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בֵּית,
 25 מְכַל־מְקוֹם, הַמִּזוֹן אֵינוֹ
 26 מְחַזֵּק זְמַן רַב, וְהוּא דְּבַר
 27 יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְגַם הוּא
 28 בְּזוּל, מֵה־שְׁאִינ־פֶּן
 29 הַלְבוּשׁ הוּא בִּיקָר
 30 וּמְחַזֵּק זְמַן רַב יוֹתֵר
 31 וְהַפִּיט הוּא בִּיקָר יוֹתֵר
 32 וּמְחַזֵּק זְמַן רַב יוֹתֵר.
 33 וְטַעַם הַדָּבָר, לְהִיּוֹת
 34 שֶׁהַמִּזוֹן הוּא פְּנִימִי וּמְכִיּוֹן
 35 שְׁעִינוֹ לְחַדֵּשׁ וּלְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוֹף
 36 באופן תמידי, לכן הוא מוגבל כפי ערך הגוף, שֶׁהוּא בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה
 37 שְׁכָלָה וְנִפְסָד מֵהָרִי וּמִשּׁוֹם כִּךְ מְצוּי וּבּוֹל יוֹתֵר, וְהַלְבוּשׁ וְהַפִּיט הֵם
 38 מְקִיפִים שֶׁהֵם בְּמִדְרָגָה נְעֻלִית, וְלִכֵּן הֵם בִּיקָר וּמְחַזֵּקִים
 39 רְבוּי זְמַן. וּבִפְרָטִיּוֹת הֵנָּה הַלְבוּשׁ הוּא מְקִיף הַקְּרוֹב עַל שֵׁם
 40 הִיּוֹתוֹ לְפִי מִדַּת הָאָדָם, לְבוּשִׁי הַקֶּטָן לְפִי קִטְנוֹ וּלְבוּשִׁי הַגָּדוֹל לְפִי גוּדְלוֹ וְלִכֵּן
 41 נִקְרָא 'מְקִיף הַקְּרוֹב', אֲף הַפִּיט הוּא מְקִיף הֶרְחֹק שֶׁהַבֵּית אֵינוֹ מוֹתָאם
 42 לְפִי מַמְדֵי גּוֹף הָאָדָם, אֲלָא מְכִיל בְּתוֹכוֹ גַם שְׂאֵר דְּבָרִים, דְּבִכְלָלוֹת הוּא

ביאור בדרך אפשר

43 עֵנֶן ד' אֲמוֹת שֶׁל הָאָדָם¹⁶]אדם זוכה בחפץ הפקר המונח בד'
 44 אמוותיו. ומבואר בחסידות שקניין (בעלות על) הדבר שמחוץ לגוף האדם נפעל
 45 רק בכח עצם הנשמה, שעצמות האדם מאירה ומשפיעה בד' אמוותין] שְׂבָהֶם
 46 מִתְגַּלָּה וּמִתְפַּשֵּׁט דְּרַגַּת מְקִיף דְּמְקִיף, (מקיף הרחוק שלמעלה ממקיף
 47 הקרוב) הוּא עֵצֶם הָאָדָם
 48 לְסִיכּוֹם, ל"ט מְלָאכּוֹת הַמִּשְׁכָּן
 49 מִתְחַלְקוֹת לְשִׁלּוּשׁ קְבוּצוֹת
 50 הַמַּהוּוֹת אֶת כָּל צָרְכֵי הָאָדָם –
 51 מִזוֹן, לְבוּשׁ וּבֵית. הַמִּזוֹן הוּא
 52 פְּנִימִי וּמְחַזֵּק אֶת הַגּוֹף שֶׁהוּא כָּלִי
 53 לְנַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם. הַלְבוּשׁ הוּא
 54 חִיצוֹנִי בְּהִיּוֹתוֹ מְכַסֶּה וּמְקִיף עַל
 55 הָאָדָם, אֲךְ מְכִיל מְקוֹם מוֹתָאם
 56 לְפִי מַמְדֵי גּוֹף הָאָדָם. בְּשׁוּנָה
 57 מִבֵּית שְׁאִינוֹ תְּלוּי בְּמִידוּתוֹ
 58 וְגוּדְלוֹ שֶׁל הָאָדָם וּמְכִיל בְּתוֹכוֹ
 59 מְלַבֵּד הָאָדָם גַּם שְׂאֵר דְּבָרִים.
 60 וּבִיָּאֵר שֶׁכָּל שֶׁהַדָּבָר מְקִיף
 61 וְחִיצוֹנִי יוֹתֵר, הָרִי הוּא מְמַשִּׁיךְ
 62 מֵהַנֶּפֶשׁ כּוּחוֹת מְקִיפִים וְנִעֲלִים
 63 יוֹתֵר. בְּסַעֲפֵי הַבַּיִת יָבֵאֵר שֶׁכֵּן
 64 הוּא הַדָּבָר לְמַטָּה אֲצֵל הָאָדָם
 65 מְכִיּוֹן שֶׁכֵּן הוּא בְּשׁוּרְשׁוֹ לְמַעַל
 66 בְּאֵרֶם הָעֲלִיּוֹן, גַּם מִצַּד הָאֵוֶר וְגַם
 67 מִצַּד הַכָּלִי.

68 (ג) וְהֵנָּה טַעַם הַדָּבָר
 69 שֶׁבְּצָרְכֵי הָאָדָם יֵשׁ מִזוֹן
 70 לְבוּשׁ וּבֵית, הָרִי זֶה כְּמוֹ
 71 כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשְׁנֵהוּ לְמַטָּה
 72 שֶׁהוּא מְצִיד שְׂרָשׁוֹ
 73 לְמַעַלָּה, וְכֵן הוּא בְּעֵנֶן
 74 מִזוֹן לְבוּשׁ וּבֵית שֶׁבְּאֵדָם
 75 הַתְּחַתּוֹן, שֶׁזֶהוּ מְצִיד
 76 שְׂרָשׁוֹ בְּאֵדָם הָעֲלִיּוֹן,
 77 וְהוּא עֵנֶן הָעֶשֶׂר
 78 סְפִירוֹת, שֵׁשׁ בָּהֶם ג' הַבְּחִינּוֹת דְּמִזוֹן לְבוּשׁ וּבֵית, וְהֵנָּה,
 79 שְׁעֵנֶן אֲוֵרוֹת כְּכֹלִים שֶׁבְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁהָאֲוֵרוֹת שֶׁבְּכֹלִים הֵם
 80 בְּהִתְאָם וּלְפִי עֶרֶךְ הַכֹּלִים, וְהֵינּוּ שֶׁהָאֵוֶר שֶׁבְּפִינִיּוֹת הַכָּלִי הוּא בְּחִינַת
 81 מִזוֹן, וּכְמוֹ כֵּן לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת מִזוֹן יֵשׁ גַּם בְּחִינַת לְבוּשִׁים,
 82 כְּמֵאֲמַר¹⁷ לְבוּשִׁין תְּקִינַת לוֹן]לבושים התקנת להן, ליספירות
 83 (שמלבושים אלו פורחות ונשמות לבני אדם), וּכְמוֹ כֵּן לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת
 84 לְבוּשִׁים יֵשׁ גַּם בְּחִינַת בֵּית, שֶׁהוּא עֵנֶן הַדִּיּוּרִים וְהִיכָלוֹת

(16) ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פמ"ב-מג. תו"ח בשלח רנד, סע"ב ואילך (בהוצאה החדשה – קעט, ד ואילך). (17) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שבעשר הספירות שלמעלה, וכמאמר רבותינו ז"ל¹⁸ שמשחרב
2 בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה,
3 והרי הד' אמות הוא ענין הבית כנ"ל שבהם מתגלה העצם
4 שד' האמות של הלכה הן בחינת מקום בית המקדש בזמן הגלות.

5 ובפריטיות יותר, הנה

6 ענין אורות בכלים הוא
7 בחינת מזון, שהרי טעם
8 המשכת אורות בכלים
9 הוא לפי שפכלים יש
10 איזה ענין שמצד זה הם
11 ממשיכים את האורות
12 לתוכם, וענין זה נקרא
13 בשם מזון, דקשם
14 שפעלת המזון היא
15 לקשר את הנפש עם
16 הגוף, ועל-ידי-זה נעשה
17 תוספת חיות גם בנפש
18 כנ"ל, כמו כן גם ענין זה
19 שפכלים שפועל המשכת
20 האור נקרא בשם מזון,
21 להיותו מקשר האורות
22 עם הכלים, ועל-ידי-זה
23 פועל תוספת גם בהאור.
24 אמנם, המשכה זו היא
25 בהאורות כמו שבאים
26 ומתלבשים בפלים, שזהו
27 בחינת פנימי. אף ענין
28 הלבושים שבעשר ספירות
29 שהוא בחינת חשמל
30 העליון [=דרגה נעלית ביותר]
31 המוכרת בחזיון יחזקאל¹⁹
32 שנעשה מחיצוניות
33 דבינה עילאה להלביש
34 ל'זעיר-אנפין ונוקבא'
35 [=ששת המידות דאצילות]
36 ומלכות דאצילות] עד מתחת
37 רגליהם, הרי זה מגיע
38 בבחינת המקיף שלמעלה
39 מעשר הספירות דאצילות. אף
40 גם מקיף זה הוא מקיף
41 הקרוב ששייך אל הפנימי, היינו המקיף וקשור עם
42 הפלים. אבל ההיכלות ודיורים שבעשר ספירות שהם בחינת

רבותינו ז"ל¹⁸ שמשחרב בית המקדש אין לו להקב"ה
אלא ד' אמות של הלכה, והרי הד' אמות הוא ענין
הבית כנ"ל שבהם מתגלה העצם. ובפריטיות יותר, הנה
ענין אורות בכלים הוא בחינת מזון, שהרי טעם
המשכת אורות בכלים הוא לפי שפכלים יש איזה ענין
שמצד זה הם ממשיכים את האורות לתוכם, וענין זה
נקרא בשם מזון, דקשם שפעלת המזון היא לקשר את
הנפש עם הגוף, ועל-ידי-זה נעשה תוספת חיות גם
בנפש כנ"ל, כמו כן גם ענין זה שפכלים שפועל
המשכת האור נקרא בשם מזון, להיותו מקשר האורות
עם הפלים, ועל-ידי-זה פועל תוספת גם בהאור. אמנם,
המשכה זו היא בהאורות כמו שבאים ומתלבשים
בכלים, שזהו בחינת פנימי. אף ענין הלבושים שהוא
בחינת חשמל העליון¹⁹ שנעשה מחיצוניות דבינה
עילאה להלביש ל'זעיר-אנפין ונוקבא' עד מתחת
רגליהם, הרי זה מגיע בבחינת המקיף. אף גם מקיף זה
הוא מקיף הקרוב ששייך אל הפנימי, היינו המקיף
ששייך וקשור עם הפלים. אבל ההיכלות ודיורים שהם
בחינת בית מגיעים בבחינת מקיף הרחוק, דבכללות
נקרא בשם מקיף הרחוק, ובפריטיות הוא המקיף שאינו
שייך כלל אל הפלים. דהנה המקיפים בכלל הם בחינת
כתר, ובכתר יש ב' בחינות, בחינת עתיק ובחינת אריך,
הנה בחינת אריך, עם היותו מקיף, מכל-מקום שייך הוא
להפלים, אבל בחינת עתיק הוא נעתק מהפלים וגם
מבחינת המקיף לפלים (בחינת אריך).

והנה כשם ששישנה ההתחלקות דמזון לבוש ובית מצד
הפלים, היינו מצד האורות כמו שהם בכלים,
כמו כן גם מצד האורות גופא ישנם ג' בחינות הנ"ל,
שהם ממלא כל עלמין, סובב כל עלמין והבחינה
שלמעלה מממלא וסובב²⁰. והענין בזה, דהנה בחינת

מאיר על כל הנבראים בשווה ג. הבחינה שלמעלה מממלא וסובב
- הקב"ה בכבודו ובעצמו, ובחינה זו אינה אור המתפשט ממנו כי אם עצמותו

43 בית מגיעים בבחינת מקיף הרחוק, דבכללות (רק במבט כולל)
44 נקרא בשם מקיף הרחוק, ובפריטיות (כלשעצמו) הוא המקיף
45 שאינו שייך כלל אל הפלים. דהנה המקיפים בכלל הם
46 בחינת כתר שלמעלה מעולם האצילות, ובכתר יש ב' בחינות,
47 בחינת עתיק (בחינה עליונה
48 שבכתר) ובחינת אריך
49 (בחינה התחתונה שבכתר),
50 הנה בחינת אריך, עם
51 היותו מקיף, מכל-מקום
52 שייך הוא להפלים מדרגת
53 'אריך' [=מלשון שמתארך
54 ונמשך למטה] היא כבר שורש
55 לעולמות, אמנם רק בצורה
56 מופשטת (ולכן יש מקומות
57 בחסידות ש'אריך' מוזכר בשם
58 'מקיף הקרוב' שקרוב לעולמות,
59 'ועתיק' נקרא 'מקיף הרחוק'
60 שאין לו שייכות לעולמות),
61 אבל בחינת עתיק הוא
62 נעתק מהפלים שאין לבחינה
63 זו כל שייכות לעולמות וגם
64 למעלה מבחינת המקיף
65 לפלים (בחינת אריך).

66 והנה כשם ששישנה
67 ההתחלקות דמזון לבוש
68 ובית מצד הפלים, היינו
69 מצד האורות כמו שהם
70 בכלים, כמו כן גם מצד
71 האורות גופא ישנם ג'
72 בחינות הנ"ל, שהם א.
73 אור הממלא כל עלמין -
74 אור אלוקי מצומצם, מוגבל
75 ומותאם לכל נברא ונברא לפי
76 ענינו, מזגו ותכונתו, ב. אור
77 הסובב כל עלמין - אור
78 נעלה מאוד בלתי מוגבל שאינו
79 מתצמצם לפי ערך מדרגת
80 הנבראים, ולכן אינו מתלבש
81 בהם בפנימיות, כי אם משפיע
82 ופועל בהם בדרך מקיף. אור זה
83 מאיר על כל הנבראים בשווה ג. הבחינה שלמעלה מממלא וסובב
84 - הקב"ה בכבודו ובעצמו, ובחינה זו אינה אור המתפשט ממנו כי אם עצמותו

(18) ברכות ח, א. (19) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פי"ג. תו"א לך לך יב, ד. ובכ"מ. (20) ראה סידור שבעה עשר 10 (כ, א). אוה"ת שבעה עשר 11.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ומהותו ית' (המאור עצמו)²⁰. וְהֶעֱנִין בְּזֶה, דְּהִנֵּה בַּחֲנִינָה מִמֶּלֶא
2 כָּל עֲלָמִין, הָרִי הֶלְשׁוֹן ד' מִמֶּלֶא' עֲצָמוּ מוֹרָה שֶׁהוּא
3 בְּהִתְגַּלּוּת בְּדָבָר בְּפִנְיָמִיּוֹת וְהוּא בְּהִתְלַבְּשׁוֹת, שְׁזָהוּ פְרוּשׁ
4 הֶלְשׁוֹן דִּמְמִלָּא. אִךְ עֲנִין סוֹכֵב הוּא שְׁאִינוּ בְּהִתְלַבְּשׁוֹת,

5 שֶׁהוּא אֹר בְּלִי מוֹגֵבֵל שְׁאִינוּ

6 מִצְטָמֵצֵם לְהִתְגַּלּוֹת בְּגִדְרִי

7 הַנּוֹבְרִים כִּי אִם נִמְצָא בָהֶם

8 בַּהֶעֱלֵם, אָבָל אֶף-עַל-פִּי-

9 כֵּן הָרִי הוּא שֶׁיָּד לְדָבָר,

10 שְׁזָהוּ פְרוּשׁ הֶלְשׁוֹן סוֹכֵב

11 כָּל עֲלָמִין, שֶׁהוּא עַל-

12 כָּל-פְּנִינִים סוֹכֵב לְעֲלָמִין,

13 וְהִינוּ דָעִם הֵייתוֹ לְמַעֲלָה

14 מִהִתְלַבְּשׁוֹת, יֵשׁ לוֹ אֵיזָה

15 יִחַס וְשִׁכּוֹת לְעוֹלָמוֹת

16 וְלִנְבִרָאִים, שֶׁהָרִי הוּא

17 בְּבַחֲנִינָה סוֹכֵב עַל-כֵּל-

18 פְּנִינִים²¹ שְׁגַם אֹר זֶה תְּכִלִּית

19 הַמִּשְׁכָּתוֹ הִיא בְּשִׁבְלֵי הָעוֹלָמוֹת,

20 וְהִינוּ שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ הוּא

21 שֶׁיָּד לְבּוֹא גַם בְּפִנְיָמִיּוֹת,

22 אֲלֹא שְׁמַצַּד קִטָּן וּמַעוֹט

23 הַפְּלִים הָרִי הוּא בְּבַחֲנִינָה

24 מְקִיף עֲלֵיהֶם, אָבָל מִצַּד

25 עֲצָמוֹ שֶׁיָּד שְׁיִהְיָ גַם

26 בְּפִנְיָמִיּוֹת. וְזָהוּ בָּאוֹר

27 הַמֵּאֲמָר²² פְּנִימִי

28 שְׁבַעֲלִיּוֹן נַעֲשֶׂה מְקִיף

29 לְתַתְּחוֹן, הִינֵנוּ, שְׁגַם

30 הָעֲלִיּוֹן הֵנָּה מִצַּד עֲצָמוֹ

31 הוּא בַּחֲנִינָה פְּנִימִי, אֲלֹא

32 שְׁלֵהִיּוֹתוֹ קָשׁוֹר עִם

33 הַתְּתָחוֹן, וְהַתְּתָחוֹן הוּא

34 לְמִטָּה מְהַעֲלִיּוֹן שְׁאִינוּ

35 יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הָעֲלִיּוֹן,

36 לְכֵן הֵנָּה לְגַבִּי הַתְּתָחוֹן

37 הוּא בַּחֲנִינָה מְקִיף, אָבָל

38 מִצַּד עֲצָמוֹ (גַם הָעֲלִיּוֹן)

39 הוּא בַּחֲנִינָה פְּנִימִי. וְכָל

40 זֶה הוּא בְּבַחֲנִינָה סוֹכֵב

41 כָּל עֲלָמִין, אָבָל

42 בְּהַבְּחִינָה שְׁלֵמָה

43 מְסוֹכֵב, דִּבְכָּלְלוֹת הוּא

44 הָעֲצָמוֹת, הֵנָּה הָעֲצָמוֹת

45 אִינוּ שֶׁיָּד כָּלָל לְהִיּוֹת

46 בְּהִתְגַּלּוֹת וְהִתְלַבְּשׁוֹת,

מִמֶּלֶא כָּל עֲלָמִין, הָרִי הֶלְשׁוֹן ד' מִמֶּלֶא' עֲצָמוֹ מוֹרָה
שֶׁהוּא בְּהִתְגַּלּוֹת בְּדָבָר בְּפִנְיָמִיּוֹת וְהוּא בְּהִתְלַבְּשׁוֹת,
שְׁזָהוּ פְרוּשׁ הֶלְשׁוֹן דִּמְמִלָּא. אִךְ עֲנִין סוֹכֵב הוּא שְׁאִינוּ
בְּהִתְלַבְּשׁוֹת, אָבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָרִי הוּא שֶׁיָּד לְדָבָר,
שְׁזָהוּ פְרוּשׁ הֶלְשׁוֹן סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, שֶׁהוּא עַל-כֵּל-פְּנִינִים
סוֹכֵב לְעֲלָמִין, וְהִינוּ דָעִם הֵייתוֹ לְמַעֲלָה מִהִתְלַבְּשׁוֹת,
יֵשׁ לוֹ אֵיזָה שִׁכּוֹת, שֶׁהָרִי הוּא בְּבַחֲנִינָה סוֹכֵב עַל-כֵּל-
פְּנִינִים²¹, וְהִינוּ שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ הוּא שֶׁיָּד לְבּוֹא גַם
בְּפִנְיָמִיּוֹת, אֲלֹא שְׁמַצַּד קִטָּן וּמַעוֹט הַפְּלִים הָרִי הוּא
בְּבַחֲנִינָה מְקִיף עֲלֵיהֶם, אָבָל מִצַּד עֲצָמוֹ שֶׁיָּד שְׁיִהְיָ גַם
בְּפִנְיָמִיּוֹת. וְזָהוּ בָּאוֹר הַמֵּאֲמָר²² פְּנִימִי שְׁבַעֲלִיּוֹן נַעֲשֶׂה
מְקִיף לְתַתְּחוֹן, הִינֵנוּ, שְׁגַם הָעֲלִיּוֹן הֵנָּה מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא
בַּחֲנִינָה פְּנִימִי, אֲלֹא שְׁלֵהִיּוֹתוֹ קָשׁוֹר עִם הַתְּתָחוֹן,
וְהַתְּתָחוֹן הוּא לְמִטָּה מְהַעֲלִיּוֹן שְׁאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת
הָעֲלִיּוֹן, לְכֵן הֵנָּה לְגַבִּי הַתְּתָחוֹן הוּא בַּחֲנִינָה מְקִיף, אָבָל
מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא בַּחֲנִינָה פְּנִימִי. וְכָל זֶה הוּא בְּבַחֲנִינָה
סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, אָבָל בְּהַבְּחִינָה שְׁלֵמָה מְסוֹכֵב,
דִּבְכָּלְלוֹת הוּא הָעֲצָמוֹת, הֵנָּה הָעֲצָמוֹת אִינוּ שֶׁיָּד כָּלָל
לְהִיּוֹת בְּהִתְגַּלּוֹת וְהִתְלַבְּשׁוֹת, וְהִינוּ שְׁאִינוּ זֶה מִצַּד
הַפְּלִים וְהָעוֹלָמוֹת, אֲלֹא שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ אִינוּ שֶׁיָּד כָּלָל
שְׁיִהְיָ בְּהִתְלַבְּשׁוֹת וְאֶפְלוֹ לֹא בְּבַחֲנִינָה מְקִיף. וְכֵן הוּא
גַם בְּדִרְגָּא שְׁלֵמָטָה מְזָה, הִינֵנוּ בְּהָאוֹר שְׁבַבְּחִינָה גִלּוּי
לְעֲצָמוֹ. דְּהִנֵּה בְּהָאוֹר יֵשׁ ב' בַּחֲנִינּוֹת, בַּחֲנִינָה הַגִּלּוּי
שֶׁיָּד אֶל הַזּוּלָת, וּבַחֲנִינָה הַגִּלּוּי לְעֲצָמוֹ, וְהָאוֹר
שְׁבַבְּחִינָה גִלּוּי לְעֲצָמוֹ אִינוּ שֶׁיָּד כָּלָל אֶל הַזּוּלָת, וְהִינוּ,
שְׁאִינוּ זֶה מִצַּד הַזּוּלָת שְׁאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל, אֲלֹא שְׁמַצַּד
עֲצָמוֹ אִינוּ שֶׁיָּד לְהַזּוּלָת, לֹא בְּבַחֲנִינָה פְּנִימִיּוֹת וְלֹא
בְּבַחֲנִינָה מְקִיף.

(ד) וְהֵנָּה ג' מְדִרְגוֹת הַנִּלְהֵם כְּמוֹ שְׁנִסְתְּדִירוֹ בְּסִדֵּר
הַשְּׁתִּלְשּׁלוֹת, אִךְ עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים,
נַעֲשֶׂה תוֹסֶפֶת אֹר בְּכָל אֶחָד מִג' הַבַּחֲנִינּוֹת הַנִּלְהֵם. וְזָהוּ
עֲנִין ל"ט מְלָאכּוֹת, שְׁעַל-יָדָם נַעֲשִׂית עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים
בְּמִזְוֹן לְבוֹשׁ וּבֵית. דְּהִנֵּה, תַּנְא סִידוּרָא דְּפֶת נֶקֶט הַחוּרָשׁ

(21) ראה תו"א מג"א צח, ב. 22) ראה עץ חיים שער מ (שער פנימיות

47 וְהִינוּ שְׁאִינוּ זֶה מִצַּד הַפְּלִים וְהָעוֹלָמוֹת, אֲלֹא שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ
48 אִינוּ שֶׁיָּד כָּלָל שְׁיִהְיָ בְּהִתְלַבְּשׁוֹת וְאֶפְלוֹ לֹא בְּבַחֲנִינָה מְקִיף
49 שְׁבַרְדָּגָא זֶה הוּא מְרוּמָם וּמִתְנַשֵּׂא לְגַמְרִי מְגִדֵּר הָעוֹלָמוֹת וְאִין לָהֶם שׁוּם
50 תְּפִיסַת מְקוֹם אֲצִלוֹ כָּלָל כְּאִילוֹ אִין שֵׁם עוֹלָמוֹת כָּלָל. וְכֵן הוּא גַם

51 בְּדִרְגָּא שְׁלֵמָטָה מְזָה,

52 הִינֵנוּ בְּהָאוֹר שְׁבַבְּחִינָה

53 גִּלּוּי לְעֲצָמוֹ. דְּהִנֵּה

54 בְּהָאוֹר יֵשׁ ב' בַּחֲנִינּוֹת,

55 בַּחֲנִינָה הַגִּלּוּי שֶׁיָּד אֶל

56 הַזּוּלָת, וּבַחֲנִינָה הַגִּלּוּי

57 לְעֲצָמוֹ, וְהָאוֹר שְׁבַבְּחִינָה

58 גִּלּוּי לְעֲצָמוֹ אִינוּ שֶׁיָּד

59 כָּלָל אֶל הַזּוּלָת, וְהִינוּ,

60 שְׁאִינוּ זֶה מִצַּד הַזּוּלָת

61 שְׁאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל, אֲלֹא

62 שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ אִינוּ שֶׁיָּד

63 לְהַזּוּלָת, לֹא בְּבַחֲנִינָה

64 פְּנִימִיּוֹת וְלֹא בְּבַחֲנִינָה

65 מְקִיף לְסִיכּוּם בִּיאוֹר כִּי גַם

66 בְּאֶדָם הָעֲלִיּוֹן יִשְׁנֵה הַחֲלוּקָה

67 לְשֵׁלֶשׁ קְבוּצוֹת. מִזְוֵן, לְבוֹשׁ

68 וּבֵית: א. שֵׁלֶשׁ מְדִרְגוֹת אֵלוֹ

69 מִצַּד הַכֹּלִים - מִצַּד הָאוֹרוֹת

70 שֶׁהֵם בְּכֹלִים דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת

71 דְּאֲצִילוֹת ב. שֵׁלֶשׁ מְדִרְגוֹת אֵלוֹ

72 מִצַּד הָאוֹרוֹת גּוֹפָא - אֹר

73 הַמִּמְלָא, אֹר הַסּוֹכֵב וְהַבְּחִינָה

74 שְׁלֵמָה מְסוֹכֵב וּמִמְלָא

75 (הָעֲצָמוֹת וְהָאוֹר שְׁבַבְּחִינָה גִלּוּי

76 לְעֲצָמוֹ שְׁאִינוּ שִׁיךְ כָּלָל אֶל

77 הַזּוּלָת). בְּהַמִּשְׁךְ יִבְאֵר שֶׁהַנִּתְּנָה

78 כּוֹחַ לְעִבּוּדַת הַבְּרוּרִים עַל יְדֵי

79 ל"ט מְלָאכּוֹת הִיא מִשּׁוּם

80 שְׁעִבּוּדוֹת אֵלוֹ הִיוּ בְּמִשְׁכָּן וְעַל

81 יְדֵי עֲבוּדָה זֶה נִמְשָׁךְ תוֹסֶפֶת אֹר

82 גַם בְּדִרְגוֹת גְּבוּהוֹת אֵלוֹ.

83 (ד) וְהֵנָּה ג' מְדִרְגוֹת הַנִּלְהֵם

84 הֵם כְּמוֹ שְׁנִסְתְּדִירוֹ בְּסִדֵּר

85 הַשְּׁתִּלְשּׁלוֹת, אִךְ עַל-יְדֵי

86 עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים, נַעֲשֶׂה

87 תוֹסֶפֶת אֹר בְּכָל אֶחָד

88 מִג' הַבַּחֲנִינּוֹת הַנִּלְהֵם. וְזָהוּ

89 עֲנִין ל"ט מְלָאכּוֹת,

90 שְׁעַל-יָדָם נַעֲשִׂית עֲבוּדַת

91 הַבְּרוּרִים בְּמִזְוֹן לְבוֹשׁ

92 וּבֵית. דְּהִנֵּה, תַּנְא סִידוּרָא

ביאור בדרך אפשר

1 דפת נקט. החורש והזרע, הוא הברור דמזון, דחורש הוא
2 שמרפי לארעא²³ [=מחליש את הארץ], והינו שפועל חלישות
3 ושכירה בהגשמי, וכן זרע הוא ענין רקבון הגרעין, והינו
4 שנקבקים כל הדברים הטפלים שבגרעין, ונשארו רק העלאת
5 מין-נוקבין [=מים נקביים].

6 עבודת התחתון, מלמטה
7 למעלה] שבו שמעורר
8 לכת הצומח, שפל זה
9 הוא ענין הברור במזון.
10 וכמו כן הטוה והאורג
11 הוא הברור בלבוש,
12 דכללות ענין הלבוש הוא
13 ענין הברור וההבדלה,
14 שהרי הלבוש מבדיל את
15 האדם מזולתו וגם
16 מעצמו כמו שהוא קדם
17 שנתלבש בלבוש, דענין
18 הלבוש הוא שעל-ידו
19 נפר ומתגלה מעלת
20 האדם, שזהו ענין הברור
21 וההבדלה. וכמו כן הוא
22 גם הברור בענין הבית,
23 שהבית מבדיל ומחלק
24 את החוץ מהאמצע (חלל
25 הבית), שהד' אמות שבתוך
26 חלל הבית הם שייכים אל
27 האדם. ועל-ידי הל"ט
28 מלאכות שהוא ענין
29 הברור בכל הבחינות
30 דמזון לבוש ובית, נעשה
31 תוספת אור בכל בחינה
32 מג' בחינות הנ"ל,
33 והתוספת היא שגשולם
34 בהם (בשלשת הבחינות מזון,
35 לבוש ובית) הפונה דנתאנה
36 הקב"ה להיות לו יתברך
37 דירה בתחתונים²⁴, וענין
38 זה נמשך בכללות
39 העולם, ובפרט במקום
40 המשכן ומקדש, כמו
41 שכתוב²⁵ ועשו לי מקדש
42 ושכנתי בתוכם נתבאר ענין
43 הברור שנעשה באמצעות הל"ט
44 מלאכות המשלימות את כללות
45 צרכי האדם הנחלקים גם כן לג'
46 דברים שהם מזון, לבוש ובית.

ביאור בדרך אפשר

על ידי הביוררים (הבחנה בין עיקר לטפל, הפרדת הטוב מן הרע) הנעשים
באמצעות מלאכות אלו, בעולם הזה הגשמי נמשך תוספת אור בכללות העולם
בכל הבחינות; מזון, לבוש ובית שבכל סדר ההשתלשלות, זו למעלה מזו, עד
לעצמותו יתברך. ובוה נשלמת כוונת בריאת העולם לעשות לו ית' דירה
בתחתונים. בהמשך יבאר

שהביורר במלאכות אלו ממשיך
תוספת אור בכללות העולם ובכל
סדר ההשתלשלות, והנתינת כח
לכך היא דוקא מצד העובדה
שכל העבודות קשורות עם
המשכן והמקדש.

(ה) והנה הכח על עבודת
הברורים בכל ג'
הבחינות שפעולם, הוא
על-ידי הל"ט מלאכות
שישנם במשכן, והינו
שעל-ידי זה שישנם
הענינים ברוחניות, הרי
זה נתינת כח שיהיה
הברור גם בכללות
העולם²⁶. וכמו כן הוא
גם במשכן גופא, שהכח
על ל"ט המלאכות
במשכן שלמטה נמשך
מהמשכן שלמעלה ומטעם
זה משה נצטוו לעשות המשכן
וכליו כתבנית וככל פרטי המשכן

העליון. דהנה, יש מעלה
במשכן שלמטה דוקא
שאניה במשכן
שלמעלה, כמו שכתוב²⁷
הנה השמים ושמי
השמים לא יכלולוך גו',
דשמים ושמי השמים
קאי [=מוסב] על המשכן
שלמעלה, ועל-זה נאמר
לא יכלולוך, ובחינה זו
(שעליה נאמר שהשמים
ושמי השמים לא
יכלולוך) נמשכה
במשכן שלמטה, ולכן
פאשר הראה הקב"ה

והזרע, הוא הברור דמזון, דחורש הוא
לארעא²³, והינו שפועל חלישות ושכירה בהגשמי, וכן
זרע הוא ענין רקבון הגרעין, והינו שנקבקים כל
הדברים הטפלים שבגרעין, ונשארו רק העלאת מין-
נוקבין שבו שמעורר לכת הצומח, שפל זה הוא ענין
הברור במזון. וכמו כן הטוה והאורג הוא הברור
בלבוש, דכללות ענין הלבוש הוא ענין הברור
וההבדלה, שהרי הלבוש מבדיל את האדם מזולתו וגם
מעצמו כמו שהוא קדם שנתלבש בלבוש, דענין הלבוש
הוא שעל-ידו נפר ומתגלה מעלת האדם, שזהו ענין
הברור וההבדלה. וכמו כן הוא גם הברור בענין הבית,
שהבית מבדיל ומחלק את החוץ מהאמצע, שהד' אמות
הם שייכים אל האדם. ועל-ידי הל"ט מלאכות שהוא
ענין הברור בכל הבחינות דמזון לבוש ובית, נעשה
תוספת אור בכל בחינה מג' בחינות הנ"ל, והתוספת
היא שגשולם בהם הפונה דנתאנה הקב"ה להיות לו
יתברך דירה בתחתונים²⁴, וענין זה נמשך בכללות
העולם, ובפרט במקום המשכן ומקדש, כמו שכתוב²⁵
ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

(ה) והנה הכח על עבודת הברורים בכל ג'
שפעולם, הוא על-ידי הל"ט מלאכות שישנם
במשכן, והינו שעל-ידי זה שישנם הענינים ברוחניות,
הרי זה נתינת כח שיהיה הברור גם בכללות העולם²⁶.
וכמו כן הוא גם במשכן גופא, שהכח על ל"ט
המלאכות במשכן שלמטה נמשך מהמשכן שלמעלה.
דהנה, יש מעלה במשכן שלמטה דוקא שאניה במשכן
שלמעלה, כמו שכתוב²⁷ הנה השמים ושמי השמים לא
יכלולוך גו', דשמים ושמי השמים קאי על המשכן
שלמעלה, ועל-זה נאמר לא יכלולוך, ובחינה זו
(שעליה נאמר שהשמים ושמי השמים לא יכלולוך)
נמשכה במשכן שלמטה, ולכן פאשר הראה הקב"ה

והציוניות) ובפרט דרוש ה שם. תניא קו"א קנו, א. לקו"ת שלח מא,
ד. סה"מ תש"ד ע' 116. (23) ראה מו"ק ב, ב. (24) ראה תנחומא
בחוקות ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ. (25) תרומה כה, ח. (26) בהבא
לקמן – ראה תו"ח פרושתנו שם תרמ, ב ואילך (בהוצאה החדשה – תכו, ב ואילך). (27) מלכים-א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּהָר־²⁸, אָמַר לוֹ שִׁיעֲשׂוּ מִשְׁכָּן לְמֹטָה
2 דֹּקָא, הֵינִי שֶׁהַמִּשְׁכָּן שֶׁבְּהָר אֵינוֹ מִסְפִּיק, וְצָרִיף לְהִיּוֹת
3 מִשְׁכָּן לְמֹטָה דֹּקָא. אִךְ מִכָּל־מְקוֹם הֵנָּה הַנְּתִינָת כַּח עַל
4 הַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶטָה הוּא מִהַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶעֱלָה דֹּקָא, שְׁלֹכַן
5 מִתְחַלָּה הָרָאָה הַקָּבָ"ה

6 לְמֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּהָר־²⁸, אָמַר לוֹ שִׁיעֲשׂוּ מִשְׁכָּן לְמֹטָה
7 דֹּקָא, הֵינִי שֶׁהַמִּשְׁכָּן שֶׁבְּהָר אֵינוֹ מִסְפִּיק, וְצָרִיף לְהִיּוֹת
8 מִשְׁכָּן לְמֹטָה דֹּקָא. אִךְ מִכָּל־מְקוֹם הֵנָּה הַנְּתִינָת כַּח עַל
9 הַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶטָה הוּא מִהַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶעֱלָה דֹּקָא, שְׁלֹכַן
10 מִתְחַלָּה הָרָאָה הַקָּבָ"ה לְמֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּהָר־²⁸, אָמַר לוֹ שִׁיעֲשׂוּ מִשְׁכָּן לְמֹטָה
11 לְאַחֲרֵי־זֶה הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּשְׁכָּן לְמֹטָה. וְזֶהוּ מֵה
12 שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זֶה
13 הַדָּבָר גּו', שֶׁהַצּוּרִי הָיָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה דֹּקָא
14 שָׂרָאָה אֶת הַמִּשְׁכָּן לְמַעְלָה, וְלָכֵן עַל־יְדֵי
15 דֹּקָא יֵשׁ נְתִינָת כַּח לְבָנוֹת אֶת הַמִּשְׁכָּן לְמֹטָה. וְכֵשֶׁם שֶׁבַעֲנִין הַמִּשְׁכָּן הֵנָּה הַנְּתִינָת
16 כַּח עַל הַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶטָה הוּא מִהַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶעֱלָה, כְּמוֹ
17 כֵּן גַּם הַנְּתִינָת כַּח עַל הַבִּירוֹר בְּכָל־לוֹת הָעוֹלָם הוּא
18 מִהַמִּשְׁכָּן דֹּקָא. וְזֶהוּ מֵה שֶׁכְּתוּב וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ
19 וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם, בְּתוֹף כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי
20 וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, נַעֲשֶׂה וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם, בְּתוֹף כָּל אֶחָד
21 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הַנְּתִינָת כַּח עַל הַבִּירוֹר בְּכָל־לוֹת
22 הָעוֹלָם. וְעַל־פִּי־זֶה יוֹבֵן הַטַּעַם דְּמָה דִּהְיוּ בַּמִּשְׁכָּן הוּא
23 מְלֹאכָה⁸, דְּכִיּוֹן שֶׁמְלֹאכָה הוּא עֲנִין עֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים
24 כְּנָ"ל, וְהַכֹּחַ עַל־זֶה הוּא מִהַמִּשְׁכָּן, לָכֵן הֵנָּה מֵה דִּהְיוּ
25 בַּמִּשְׁכָּן הָיָה מְלֹאכָה, כִּיּוֹן שִׁישׁ לוֹ כַּח לְבָרֵר אוֹתוֹ, אָבָל
26 מֵה דִּלָּא הָיָה בַּמִּשְׁכָּן, הָרִי אֵין לוֹ כַּח לְבָרֵר אֶת זֶה,
27 וְלָכֵן לֹא הָיָה מְלֹאכָה, הֵינִי שֶׁאֵין זֶה עֲבוֹדָתוֹ אֲשֶׁר צָרִיף
28 לַעֲבֹד, שֶׁהָרִי אִם הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ בְּעֲנִין זֶה, הָיָה נֹתֵנִים
29 לוֹ כַּח עַל זֶה. וְעַל־פִּי־זֶה יוֹבֵן גַּם־כֵּן הַטַּעַם שֶׁכָּל
30 הָעֲבוֹדוֹת קְשׁוּרוֹת עִם מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ וּמְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ
31 דֹּקָא, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין דְּשַׁחוּטֵי חוּץ, דְּאִף שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת הָיוּ
32 כְּדָבָרֵי, מִכָּל־מְקוֹם, כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ חוּץ מִהַמִּקְדָּשׁ הָרִי הֵם
33 פְּסוּלוֹת, וְהֵינִי לְפִי שֶׁכָּל־לוֹת הַכֹּחַ עַל עֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים
34 הוּא מִהַמִּשְׁכָּן דֹּקָא, דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֶעֱלָה מְכֻן כְּנֶגֶד
35 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֶטָה²⁹, וְלָכֵן כָּל הָעֲבוֹדוֹת הֵן קְשׁוּרוֹת
36 עִם מְקוֹם הַמִּשְׁכָּן וּמִקְדָּשׁ דֹּקָא.

37 (ו) וְזֶהוּ³⁰ מֵה שֶׁכְּתוּב וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּו', שֶׁעֲנִין זֶה הָיָה
38 וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם, בְּתוֹף כָּל
39 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי
40 וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, נַעֲשֶׂה
41 וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם, בְּתוֹף כָּל
42 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הַנְּתִינָת כַּח עַל
43 הַבִּירוֹר בְּכָל־לוֹת הָעוֹלָם.

47 וְעַל־פִּי־זֶה יוֹבֵן הַטַּעַם דְּמָה דִּהְיוּ בַּמִּשְׁכָּן הוּא מְלֹאכָה⁸
48 [=מְלֹאכֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּמִּשְׁכָּן עֲלֵיהֶן נֹפֵל שֵׁם מְלֹאכָה], דְּכִיּוֹן שֶׁמְלֹאכָה
49 הוּא עֲנִין עֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים כְּנָ"ל, וְהַכֹּחַ עַל־זֶה לְבָרֵר וּלְזַכֵּם
50 הוּא מִהַמִּשְׁכָּן, לָכֵן הֵנָּה מֵה דִּהְיוּ בַּמִּשְׁכָּן הָיָה מְלֹאכָה, כִּיּוֹן
51 שִׁישׁ לוֹ (לְמִשְׁכָּן) הַכֹּחַ
52 לְבָרֵר אוֹתוֹ, אָבָל מֵה
53 דִּלָּא הָיָה בַּמִּשְׁכָּן, הָרִי
54 אֵין לוֹ כַּח לְבָרֵר אֶת זֶה,
55 וְלָכֵן לֹא הָיָה מְלֹאכָה,
56 הֵינִי שֶׁאֵין זֶה עֲבוֹדָתוֹ
57 אֲשֶׁר צָרִיף לַעֲבֹד, שֶׁהָרִי
58 אִם הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ בְּעֲנִין
59 זֶה, הָיָה נֹתֵנִים לוֹ כַּח עַל
60 זֶה. וְעַל־פִּי־זֶה יוֹבֵן גַּם־
61 כֵּן הַטַּעַם שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת
62 קְשׁוּרוֹת עִם מְקוֹם
63 הַמִּקְדָּשׁ וּמְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ
64 דֹּקָא, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין
65 דְּשַׁחוּטֵי חוּץ – שַׁחַט קֶרֶבֶן
66 עַל מִזְבֵּחַ מִחוּץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ,
67 דְּאִף שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת הָיוּ
68 כְּדָבָרֵי וְהַבְהֵמָה הֹקֵרֶבֶת כְּדִין
69 בְּכָל פְּרִטֵי הַהִלָּכָה, מִכָּל־
70 מְקוֹם, כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ חוּץ
71 מִהַמִּקְדָּשׁ הָרִי הֵם
72 פְּסוּלוֹת, וְהֵינִי לְפִי
73 שֶׁכָּל־לוֹת הַכֹּחַ עַל עֲבוֹדַת
74 הַבִּירוֹרִים הוּא מִהַמִּשְׁכָּן
75 דֹּקָא מִפְּנֵי שֶׁהֵיכּוֹל לְבָרֵר
76 דְּבָר גִּשְׁמִי לְזַכּוֹ וּלְעֹלָתוֹ
77 לְמַעַל הוּא מְכֻן שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּהִיכָל
78 וּבֵית ה', דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
79 שְׁלֹמֶעֱלָה מְכֻן כְּנֶגֶד בֵּית
80 הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹמֶטָה²⁹, וְלָכֵן
81 כָּל הָעֲבוֹדוֹת הֵן קְשׁוּרוֹת
82 עִם מְקוֹם הַמִּשְׁכָּן
83 וּמִקְדָּשׁ דֹּקָא.

84 (ו) וְזֶהוּ³⁰ מֵה שֶׁכְּתוּב
85 וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת
86 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּו', שֶׁעֲנִין זֶה

ח, כו. (28) ראה תרומה כו, ל. (29) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ובכ"מ. (30) ראה גם ד"ה ויקהל משה דש"פ ויק"פ תשי"ב פ"ב (סה"מ תשי"ב ע' רמא).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הָיָה לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים³¹, שָׁאֵז הִיָּתָה הַסְּלִיחָה עַל חֲטָא
2 הָעֶגְלָה³². וְהַעֲנִין בָּזָה, דְּהִנֵּה עוֹלָם עַל מְלוּאוּ [=בַּחֲחֻקִּין]
3 נִבְרָא³³, אֲלֵא שָׂבֵא נַחֲשׁ הַקְּרִמּוֹנִי עַל חֲוָה וְהִטִּיל בָּהּ זֶהְמָא
4 - טוֹמָאָה רֹחֲנִית. וְזוֹ עֲבָרָה מִמֶּנָּה לְכָל דּוֹרוֹת בְּנֵי אָנוּשׁ הַבָּאִים אַחֲרֶיהָ³⁴,

5 שָׁזָהוּ עֲנִין חֲטָא עֵץ
6 הַדַּעַת, וּבִשְׁעַת מִתֵּן
7 תּוֹרָה פִּסְקָה זֶהְמָתָן וְחִזּוּ
8 לַהֲיוֹת טְהוֹרִים כְּבָרָא שׁוֹנָה³⁴,
9 וּבִשְׁעַת חֲטָא הָעֶגְלָה
10 חִזְרָה³⁵. אֵף לְמַחֲרַת יוֹם
11 הַכַּפּוּרִים כִּשְׁהִיָּתָה
12 הַסְּלִיחָה עַל חֲטָא הָעֶגְלָה,
13 וְיִשְׂרָאֵל עָשׂוּ תְּשׁוּבָה חִזּוּ
14 הָעוֹלָם לַהֲיוֹת בְּמַעֲמָד
15 וּמַצֵּב כְּמוֹ שְׁהָיָה מֵצֵד
16 עֲצָם הַהֲתַהוּוֹת דְּעוֹלָם
17 עַל מְלוּאוּ נִבְרָא, וּבִמְלֵא
18 הָיָה אֶפְשָׁר לַהֲיוֹת עֲנִין
19 הָעֶבְדָּה כְּמוֹ שְׁהוּא מֵצֵד
20 הָעֲנִין דְּעוֹלָם עַל מְלוּאוּ
21 נִבְרָא, אֲזִי הִקְהִיל מֹשֶׁה
22 אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
23 וְאָמַר אֲלֵיהֶם סֹדֵר כְּלָלוֹת
24 עֲנִין הָעֶבְדָּה בְּבִירוֹ
25 הָעוֹלָם, אֲלֵה הַדְּבָרִים
26 אֲשֶׁר צִוָּה הָיָה לַעֲשׂוֹת
27 אוֹתָם, אֲלֵה הַדְּבָרִים קָאִי
28 [=מוֹסָב] עַל הַל"ט
29 מְלֹאכּוֹת (הַמְלָה) אֲלֵה
30 בְּגִימָטְרִיא ל"ו, וּדְבָרִים
31 "דְּבָרִים" לְבַדָּה מִשְׁמַע שְׁנֵי
32 דְּבָרִים, וּמִמָּה שִׁכְתוֹב:
33 הַדְּבָרִים בְּתוֹסַפַּת ה"א מִתְּרַבָּה
34 אַחֵר נֹסֵף הֵם עוֹד שְׁלֹשָׁה,
35 הָרִי שֶׁלֹּשׁ בְּתוֹסַפַּת מֵלֵת "אֵלֶּה"
36 שְׁהִיא בְּגִימָטְרִיא שְׁלֹשִׁים וּשְׁשׁ
37 הָרִי בִסֵּךְ הַכֹּל ל"ט),
38 שְׁהַפְּנוּנָה בְּל"ט
39 הַמְּלֹאכּוֹת הוּא עֲנִין
40 הַבִּירוֹר וְהַתְּקוּן, שָׁזָהוּ
41 לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, לַעֲשׂוֹת
42 מְלִשׁוֹן לְתַקְּנוֹ³⁶. וְיֵשׁ עַל
43 זֶה נִתְיַנֵּת כַּחַ מְלִמְעָלָה,
44 דְּזָהוּ אֲשֶׁר צִוָּה הָיָה גו',
45 וְהַכַּחַ הוּא עַל-יְדֵי מֹשֶׁה
46 שִׁרְאָה אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּהָר,

47 שָׁזָהוּ וְיִקְהֵל מֹשֶׁה. וּמִמְשִׁיף בְּכַתוּב שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה
48 מְלֹאכָה, הֵיִינוּ שְׁכָלְלוֹת עֲנִין עֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים הוּא בְּמִשְׁךְ
49 הַזְמָן דְּשִׁית אֶלְפֵי שְׁנִין³⁷, שָׁזָהוּ עֲנִין שְׁשֵׁת יָמִים, וְהָעֶבְדָּה
50 בְּמִשְׁךְ זְמַן זֶה הוּא הַכְּנָה לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת שְׁבִתוֹן,
51 כְּמֵאֲמָר³⁸ מִי שְׁטָרַח
52 בְּעָרֵב שֶׁבֶת יֹאכֵל בְּשֶׁבֶת
53 בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא, וְהֵיִנוּ
54 שְׁעַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
55 הַבִּירוֹרִים בְּמִשְׁךְ שִׁית
56 אֶלְפֵי שְׁנִין יִזְכּוּ לַיּוֹם
57 שְׁכָלוּ שֶׁבֶת וּמִנּוּחָה לַחֲיֵי
58 הָעוֹלָמִים³⁹. וּבִפְרָטִיּוֹת
59 יֵשׁ בָּזָה גּוֹפָא ב' מְדֻרְגּוֹת,
60 שֶׁבֶת
61 וְשֶׁבֶתוֹן⁴⁰, שֶׁבֶת הוּא
62 הַבְּחִינָה שְׁשִׁיכַת לַעֲבוֹדַת
63 הַבִּירוֹרִים, וְשֶׁבֶתוֹן הוּא
64 הַבְּחִינָה שְׁלִמְעָלָה מֵעֲנִין
65 הַבִּירוֹר לְגִמְרִי. וְהוּא עַל-
66 דֶּרֶךְ הַמְּבָאָר שְׁמִתְחַלָּה
67 תְּהִיָּה מְדֻרְגָּה בְּעוֹלָם
68 הַבָּא שְׁעָלֶיהָ אֲמָרוּ⁴¹
69 עֲתִיד הַקְּבָ"ה לַעֲשׂוֹת
70 סְעוּדָה לְצַדִּיקִים, וְאַחֲרֵי-
71 כֵּן יִהְיֶה גְלוֹי מְדֻרְגָּה
72 נְעֻלִית יוֹתֵר שְׁעָלֶיהָ
73 אֲמָרוּ⁴² עוֹלָם הַבָּא אֵין
74 בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא
75 שְׁתִּיָּה, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הֵם
76 גַּם כֵּן ב' הַבְּחִינּוֹת דְּשֶׁבֶת
77 וְשֶׁבֶתוֹן. וּבִב' מְדֻרְגּוֹת
78 הַנ"ל נִוְגַעַת הָעֶבְדָּה

וְשֶׁבֶתוֹן⁴⁰, שֶׁבֶת הוּא הַבְּחִינָה שְׁשִׁיכַת לַעֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים, וְשֶׁבֶתוֹן הוּא הַבְּחִינָה שְׁלִמְעָלָה מֵעֲנִין הַבִּירוֹר לְגִמְרִי. וְהוּא עַל-דֶּרֶךְ הַמְּבָאָר שְׁמִתְחַלָּה תְּהִיָּה מְדֻרְגָּה בְּעוֹלָם הַבָּא שְׁעָלֶיהָ אֲמָרוּ⁴¹ עֲתִיד הַקְּבָ"ה לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְצַדִּיקִים, וְאַחֲרֵי-כֵן יִהְיֶה גְלוֹי מְדֻרְגָּה נְעֻלִית יוֹתֵר שְׁעָלֶיהָ אֲמָרוּ⁴² עוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הֵם גַּם כֵּן ב' הַבְּחִינּוֹת דְּשֶׁבֶת וְשֶׁבֶתוֹן. וּבִב' מְדֻרְגּוֹת הַנ"ל

(31) פרש"י ריש פרשתנו. (32) ראה פרש"י תשא לג, יא. (33) ראה ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג (וביפ"ת שם). (34) שבת קמו, א. זח"א נב, ב. (35) זהר שם. (36) ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י שם. (37) ראה ר"ה לא, א. (38) ע"ז ג, א. (39) ראה תמיד בסופה. (40) ראה גם תו"ח שם תלו, ג ואילך (בהוצאה החדשה). (41) ראה פסחים קיט, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פי"ג, ג. ועוד. (42) ברכות יז, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1	דְּשִׁית אֶלְפֵי שְׁנִין, כִּי־יֵן	1	נִזְנַעַת הָעֲבוּדָה דְּשִׁית אֶלְפֵי שְׁנִין, כִּי־יֵן שְׁדֻקָּא עַל־יְדֵי
2	שְׁדֻקָּא עַל־יְדֵי עֲבוּדָת	2	עֲבוּדָת הַבְּרוּרִים יְהִיָּה גְלוּי ב' הַמְדָּרְגוֹת דְּשִׁבְתָּ וְשִׁבְתוֹן.
3	הַבְּרוּרִים יְהִיָּה גְלוּי ב'	3	וְזֶהוּ מָה שְׁפָתוֹב שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבִיּוֹם
4	הַמְדָּרְגוֹת דְּשִׁבְתָּ	4	הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שִׁבְתוֹן, שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדָת הַבְּרוּרִים בְּמִשְׁוֹ
5	וְזֶהוּ מָה	5	הַשִּׁית אֶלְפֵי שְׁנִין נִזְנָה לְב' הַמְדָּרְגוֹת דְּשִׁבְתָּ וְשִׁבְתוֹן
6	שִׁשֶּׁת יָמִים	6	שְׁיָהִיו בִּיּוֹם שְׁפָלוּ שִׁבְתָּ וּמְנוּחָה לַחַיִּי הָעוֹלָמִים.
7	תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבִיּוֹם		

הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שִׁבְתוֹן, 8
שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדָת 9
הַבְּרוּרִים בְּמִשְׁוֹ הַשִּׁית 10
אֶלְפֵי שְׁנִין נִזְנָה לְב' 11
הַמְדָּרְגוֹת דְּשִׁבְתָּ וְשִׁבְתוֹן 12
שְׁיָהִיו בִּיּוֹם שְׁפָלוּ שִׁבְתָּ 13
וּמְנוּחָה לַחַיִּי הָעוֹלָמִים. 14

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אדר"ר, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ח דובער שי' המכונה ד"ר סגל

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב עם הפ"ג שלו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

נעם לי לקרות בהמכתב אודות גזעו וצור מחצבתו שהוא הרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי יצחק
מברדיטשוב.

שאם בעינינים גשמים באים לידי החלטה שאין דבר בעולם שיאבד מיש לאין, עאכ"כ שכן הוא
בעינינים רוחניים, ומהם מורשת אבות, שנצחית היא ועומדת לעד, זאת אומרת, שפועלת פעולתה בבנים ובני
בנים וכו', ובפרט שהרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי יצחק מברדיטשוב היתה מדתו אהבת ישראל, אשר
האהבה היא מקרבת, מקרבת אפילו רחוקים, ועאכ"כ קרובים בגוף וקרובים בנפש.

מובן שבכל הני"ל לא לדרשה קאטינא, כי אם לתוספת זירוז להשתדלות בהפצת היהדות והחזקתה
בכל סביבתו מתוך אהבת ישראל, וזכות אבות מסייעתו להצליח בזה, והשכר בזה הוא כדבר משנה שכר
מצוה מצוה, סיפוק נפשי הכי אמיתי והכי עמוק מהטוב והחסד שעושה עי"ז, נוסף על הברכה להמשתדל
בזה, ברכת אוהב ישראל הוא השי"ת בורא העולם, שמדתו היא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה.

ראיתי במכתבו אשר בן יחיד לו ולומד בישיבה, ובודאי שגם בו ניכר צור מחצבתו, ומשתדל בס,
ועכ"פ ישתדל מכאן ולהבא להביא את זה בפועל לקבוע עתים לפרקים קרובים לימוד בתורת החסידות,
מבלי להתרשם מכל מפריע בזה, וכידוע הרדיפות והזלזולים שסבל הרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי
יצחק מברדיטשוב בעד מסירתו לתורת הרב המגיד ממעזריטש והבעש"ט, וגודל הידידות שהיתה לו
לרבנו הזקן בעל התניא, ואשר כל רדיפות אלו לא רק שלא החלישו ח"ו התקשרותו לחסידות וענייני,
אלא שנעשה לעמוד אש ועמוד אור בכל מקום שהגיע, חוס ואור חסידותי בסביבתו הקרובה ובסביבתו
הרחוקה, ומחובתו וגם מזכותו של בנו הוא שיקח על עצמו חוב קדוש זה, והרי כמה דורות תובעים ממנו
להיות הצנור להביא תורתם בסביבתו, וגם נותנים לו כחות למלאות תפקיד קדוש זה ככל הדרוש, באם
רק ירצה, ויהי רצון שכבודו ימצא אותיות מתאימות להחזיר הענין בבנו עוד יותר אם זקוק הוא לזה.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך בריאות הנכונה.

בס"ד. שיחת יום ג' פרשת ויקהל-פקודי, כ"ג אדר ה'תש"נ.

- לידידי ליובאוויטש -

בלתי מוגה

ב. ולהוסיף – שהפיתוח בתכלית השלימות דוקא
וניצול כל הכחות והאפשרויות שהקב"ה נתן, הוא ענין
עיקרי. שכן, כל עוד אפשר להוסיף ולפתח יותר, עדיין
לא היה הפיתוח כדבעי, כמוכן. וכמדובר כמה פעמים
על-דרך-זה בנוגע לכללות תפקידו של יהודי (וכל
אדם) בעולם:
כאשר אדם רוצה לבחון את עצמו האם מילא את
שליחותו בעולם, לא די לו להביט על כך שזכה
להישגים גדולים, וכו', אלא הוא צריך לזכור שמילוי
תפקידו של אדם (ושל יהודי בפרט) הוא דוקא על-ידי
הניצול של כל הכוחות והאפשרויות שניתנו לו מאת
הקב"ה – בשלימות, וכל עוד הוא לא ניצל את הכל,
ובשלימות, אזי לא זו בלבד שלא הגיע למה שהיה
יכול להגיע, וטרם השיג את כל מה שביכולתו להשיג,
אלא יתירה מזו – כיון שהכוחות ניתנו מאת הקב"ה,
ובוודאי כוונת הקב"ה בנתינת הכוחות והאפשרויות
במידה זו היא כדי לנצל את כולם, נמצא שאם האדם
לא ניצל את כל מה שניתן לו, הרי הוא גורם חיסרון,
כביכול, במעשיו של הקב"ה (כמדובר כמה פעמים).
ועוד ענין בזה:

כאשר מנצלים את האפשרויות בשלימות, אזי גם
הרווח והתועלת שמזה היא בשלימות, ובכלל זה – שלא
רק האדם עצמו נהנה מפעולותיו, אלא שהוא מביא
תועלת והתפתחות – ועד לפיתוח בתכלית השלימות –
לכל סביבתו, ועד אשר התועלת וההשפעה מגיעה גם
לאומות העולם. וכפי שרואים בפשטות שכאשר יהודי
משתדל לעשות את כל התלוי בו כדי לנצל את כל
האפשרויות שבידו, אזי הוא מביא תועלת לא רק
לעצמו, לבני משפחתו ולעם ישראל בכלל, אלא גם
לעיר שבה הוא גר ובמקום שבו נמצאים עסקיו, וככל
שהוא מתאמץ יותר ומצליח יותר, הוא מביא תועלת
גדולה יותר בסביבתו, ועד שאם הוא איש עסקים מצליח
ביותר, הרי עסקיו מביאים תועלת לכל המדינה.

[ובמיוחד בידון-דידן, שיש לנו זכות מיוחדת
("פריוויליג") להיות תושבי ארצות-הברית, ורואים
בפועל שאם מנצלים כדבעי את ההתפתחות וההצלחה
של ארצות-הברית, אזי יש לכך השפעה טובה על כל
המדינות שמסביב ואפילו על המדינות הרחוקות
ביותר, בפינות הרחוקות ביותר בעולם.

א. כאשר יהודים נפגשים, הרי זו, לכל לראש,
הזדמנות להודות לה' על כך שברא את בני ישראל
באופן כזה שלמרות שהם שייכים לחוגים שונים, גרים
במקומות שונים ובמדינות שונות, ועוסקים בענינים
שונים שלכאורה אין שום קשר ביניהם, אף-על-פי-כן,
כאשר הם נפגשים אפילו לראשונה, לא קיימת הרגשת
זרות ביניהם, אלא מיד מתעוררת בכל אחד ואחד מהם
הידיעה שכולם הם בני לאב אחד – "אחד היה
אברהם"¹, וכן לבנו יצחק, ובנו (העיקרי של יצחק -)
יעקב, ולאמהות – שרה, רבקה, רחל ולאח.
ולא עוד, אלא שהאבות והאמהות העבירו בירושה
לכל אחד ואחת מישראל תכונות שוות, כידוע² שהורים
מעבירים תכונות לילדיהם. ואין זה בדרך "נס" אלא
כך הוא טבע העולם שהתכונות עוברות מההורים
לצאצאיהם, לא רק בבני אדם אלא אפילו בנוגע לבעלי
חיים.

אמנם, אף-על-פי שאין צורך להתאמץ כדי לקבל
את התכונות מהאבות, כיון שאין זה חידוש אלא כן
הוא הטבע, כאמור, בכל-זאת יש צורך במאמץ מיוחד
כדי לנצל אותם כדבעי – ניצול בתכלית השלימות.

וזהו, בעצם, הכוונה של כינוס זה בקשר
ל"דעוועלפמענט פאנד" (הקרן לפיתוח), שהרי עצם
הביטוי "פיתוח" מדגיש שהדבר כבר קיים אלא שיתכן
שעדיין איננו מפותח מספיק ולא הוציאו ממנו את
התועלת הדרושה. ולכן, כאשר עוסקים ב"פיתוח",
בהכרח שאין להסתפק בפיתוח חלקי, אלא הפיתוח
צריך להיות בתכלית השלימות דוקא, כדי להרוויח את
כל התועלת האפשרית.

והדגשה מיוחדת בזה בנוגע למשתתפים בכינוס זה
– אנשים שהצליחו בעניני פרנסה ועשו זאת על-ידי
התעסקות מתוך יגיעה, שהרי הם עצמם מהווים דוגמא
והוכחה לניצול האפשרויות שניתנו להם במלוא
המידה האפשרית, כיון שההשתדלות שלהם לא היתה
רק כמי שממלא חוב המוטל עליו, אלא השתדלו
והתאמצו שפעולותיהם יהיו בתכלית השלימות, ויניבו
פירות במלוא המידה האפשרית.

(1) יחזקאל לג, כד.

(2) ראה עריות פ"ב מ"ט.

1 וכמו שראו במוחש במקרים שונים שכאשר
2 ארצות-הברית רצתה לנצל את השפעתה כדבעי,
3 התברר שלאלו שהתעסקו בדבר, היו אפשרויות לפעול
4 בכיוון הרצוי על כל מדינות העולם, ואמנם הצליחו
5 לפעול התפתחות בכל חלקי העולם. ולא עוד, אלא
6 שההתפתחות היתה לא רק בנושאים הקשורים במין
7 המדבר, אלא אפילו בנוגע לבעלי חיים, כדי לתת לכל
8 אחד מהברואים החיים בעולם את כל צרכיו באופן
9 הטוב והנוח ביותר כדי לחיות ולהביא צאצאים,
10 ועל-דרך-זה בנוגע למין הצומח (העולם הבוטני) –
11 לשפר את כל הדרוש לאילנות ופירות, ועל-דרך-זה
12 בנוגע לפיתוח הטכניקה – שהכל יהיה בתכלית
13 השלימות, ומזה מוכח שכל ניצול אפשרויות לטובה
14 מועיל לכל הסביבה ועד לכל העולם, כנ"ל].

15 ג. ויש להוסיף, כי על-מנת שניצול האפשרויות
16 יהיה כדבעי, ואכן יביא את התועלת הרצויה – צריך
17 לעשותם באופן הנכון, היינו, בהתאם להוראות התורה
18 והמצוות, "נר מצוה ותורה אור"³:
19 טבע האור הוא להשפיע על כל סביבתו, ובפשטות
20 – שאיננו מאיר רק לעצמו, אלא מאיר את כל הסביבה,
21 ונוסף על-זה – טבע האור הוא להאיר את הסביבה
22 בדרך מחילא, בלי ש"ישאלו" את שמסביב, האם
23 ברצונו לקבל את האור או לא, וכפי שרואים במוחש
24 שאפילו אם מדליקים נר קטן בחדר גדול, הרי כל
25 החדר נעשה מואר מבלי "לשאול" את האנשים
26 והחפצים שבחדר...

27 ועל-דרך-זה בנוגע ל"נר מצוה ותורה אור" –
28 כאשר יהודי חי על-פי ההוראות ד"תורה אור"
29 ו(ממילא) מקיים "נר מצוה", הרי הוא לומד תורה
30 ומפיץ תורה בסביבתו ומאיר באור התורה את כל
31 הסביבה, כולל גם – אומות העולם שמסביב, ועד לכל
32 המדינה וגם מחוץ למדינה, ובענינו – לכל אחד ואחד
33 יש אפשרות להשפיע השפעה חיובית לא רק על
34 המדינות שבארצות-הברית, אלא גם על אלו שמחוץ
35 ל"ברית" והאיחוד ("יונייטעד") ועד לכל העולם כולו.

36 ד. כאשר כל אחד ואחד מנצל את כל האפשרויות
37 שבידו ופועל לטובת הסביבה שלו, ועד לפעולה בכל
38 העולם כולו, אזי פועלים גם אחדות ושלוש בעולם.
39 כלומר:

40 ההשפעה והפעולה בעולם היא על-ידי-זה שאלו
41 שניתנו בידם האפשרויות, מסייעים לאחרים. אמנם

42 כאשר עושים זאת כדבעי ובכיוון הרצוי כו', אזי
43 סוף-סוף אלו שמקבלים את הסיוע, נעשים בעצמם
44 משפיעים ומביאים תועלת לסביבה, ולא זו בלבד
45 שמקבלי הסיוע נעשים תומכים ומסייעים בפעולות של
46 אחרים, אלא הם עצמם נעשים פעילים שמוסיפים
47 בפיתוח סביבתם (וכאמור – השפעה בכל הסביבה
48 כולה, הן על בני אדם, הן על בעלי-חיים וצמחים, ועד
49 לכל המציאות).

50 ונמצא, שנפעלת אחדות בין בעלי האפשרויות
51 המשפיעים על הסביבה ובין מקבלי ההשפעה, עד
52 שבסופו של דבר כולם ביחד הופכים למשפיעים.
53 וכאשר כל ענינים אלו נעשים בכיוון הנכון והמאיר,
54 בוודאי האחדות וההשפעה החיובית בעולם, תביא
55 לשלום ואחדות בעולם, ותמעט את סכנת המלחמה
56 חס-ושלום, ואפילו מלחמה שקטה או מחלוקת סתם,
57 אלא תהיה אחדות ("יוניאן") בין כל בני האדם בכל
58 העולם כולו, שכולם יהיו חדורים ברעיון אחד
59 ובתכלית ומטרה אחת – למלאות את רצון הבורא
60 שברא את כל אחד ואחד מהם ומאתנו ואת כל העולם
61 כולו, וציוה "ואהבת לרעך כמוך"⁴ – ציווי שהוא גם
62 נתינת כח ואפשרות להשפיע ולסייע "לרעך" מבני
63 ישראל – "כמוך" – כשם שהוא דואג לעצמו.
64 ועל-דרך-זה – כל אחד ואחד צריך להשתדל בנוגע
65 להשפעה על אומות העולם וכל העולם כולו להיות
66 בהתאם לתכלית בריאתם, שהרי אמרו חכמינו ז"ל⁵
67 "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו"
68 ומשמעות הדבר במילים פשוטות היא שהקב"ה ברא
69 את כל הברואים באופן כזה שאפשר לנצל את כל אחד
70 מהם כדי לתת כבוד להקב"ה.

71 ולהעיר – מובן בפשטות שהקב"ה אינו זקוק
72 לכבוד מברואים שהוא בעצמו ברא (ובכלל זה בני
73 ישראל), אלא שהכבוד והתענוג של הקב"ה, כביכול,
74 הוא כאשר "כל מה שברא" הולך ומתפתח ומתקדם
75 בתכלית השלימות, וממילא יש שלום ואחדות בין כל
76 חלקי הבריאה, ופשיטא שאין סכנה של מחלוקת
77 חס-ושלום בין בני אדם בכלל, ועל-אחת-כמה-וכמה
78 בין בני ישראל. וכאשר תהיה אחדות אמיתית בין בני
79 ישראל, אזי יהיה מה שנוגע אלינו לכל לראש – ביטול
80 הגלות, ותיכף ומיד תהיה הגאולה האמיתית והשלימה
81 על-ידי משיח צדקנו, ואזי יהיה "לתקן עולם במלכות
82 ש-ד-י", היינו שכל העולם יעמוד במעמד ומצב

(4) קדושים יט, יח.

(5) אבות ספ"ו.

(3) משלי ו, כג.

1 ד"תיקון", כי יהיה ניכר בו שהוא עולמו של הקב"ה,
2 והוא מתנהג על-פי רצון הקב"ה בתורתו ש"דרכיה
3 דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום"⁶, וכל הנהגת העולם
4 היא באופן נעים ובריא, בגוף בריא ובנשמה בריאה
5 וכו'.
6 וכאשר מתנהגים באופן שמביא שלום בכל
7 הבריאה, מובן שבדרך ממילא יהיה גם שלום אצל כל
8 אחד ואחד בפרט, ובכלל זה – שלום במשפחה בין
9 ההורים לילדים ובין הסבים והסבתות לנכדים, למרות
10 הבדלי הדורות וכו', כי, כולם כאחד חדורים בתורה
11 אחת ומקיימים את אותן המצוות שניתנו מאת הקב"ה,
12 ואחת מהעיקריות שבהם – "ואהבת לרעך כמוך", שכל
13 יהודי יעשה למען הזולת כפי שהוא עושה לעצמו,
14 ועל-אחת-כמה-וכמה שכל אחד מבני המשפחה מסייע
15 לכל שאר בני המשפחה למלאות את תפקידם ולנצל
16 את כל האפשרויות שבידם בתכלית השלימות,
17 וממילא זוכים לרוב נחת מהילדים ומהנכדים,
18 ומקבלים את הנחת בגוף בריא ובנשמה בריאה מתוך
19 חיים בצורה בריאה, היינו ללא כל מחלוקת בין בני
20 אדם בכלל, ובוודאי לא בין משפחות, ולא באדם עצמו
21 כו', אלא מתוך שלום ואחדות.
22 ה. נהוג בישראל ללמוד הוראות מהתורה בכל דבר,
23 שהרי "תורה" היא מלשון "הוראה"⁷, ויתירה מזו –
24 "תורה אור", הוראה ברורה ומאירה. ועל כן יש לבאר
25 הוראה מפרשת השבוע שיקראו בשבת הבאה וכבר
26 הוחל בקריאתה במנחת שבת הקודמת, וכעת עומדים
27 (ביום השלישי "שהוכפל בו כי טוב"⁸) בין שתי
28 השבתות – היא פרשת "ויקהל פקודי".
29 והנה, בשתי הפרשיות, "ויקהל" ו"פקודי", יש
30 ריבוי הוראות בחיי היום יום של כל יהודי, אבל
31 התמצית של כל הוראות אלו נמצאת בשם הפרשיות,
32 ומכיון שבקביעות שנה זו קוראים את שתי הפרשיות
33 ביחד, הרי זה נעשה שם אחד של פרשה אחת
34 (המתחילה בפסוק הראשון של פרשת "ויקהל"
35 ומסתיימת בפסוק האחרון של פרשת "פקודי")
36 שקוראים אותה בשבת אחת, ולכן יש לבאר הוראה
37 משותפת משני השמות כפי שנעשו שם אחד –
38 "ויקהל-פקודי" ביחד.
39 והענין בזה:

40 הפירוש הפשוט של "ויקהל" הוא אסיפה של
41 אנשים רבים ביחד, כמפורש בכתוב – "ויקהל משה
42 את כל עדת בני ישראל", היינו שמשה רבינו הקהיל
43 ואסף ביחד את כל בני ישראל שבדורו, ועל-דרך-זה
44 מסרו גם בדורות שלאחרי-זה, מאז תלמידיו של משה
45 רבינו ועד אנשי כנסת הגדולה וכו', שהם ממשיכי
46 התורה מפי משה רבינו ומפיצים אותה בין כל אנשי
47 הדור – שכל בני ישראל צריכים להתאסף ולהתאחד
48 ביניהם כמשפחה אחת.
49 אמנם, כאשר כל אחד ואחד מתאחד עם אנשים
50 רבים, הרי הוא עלול לחשוב שעל-ידי-זה הולכת
51 לאיבוד חשיבותו ומעלתו בתור יחיד, ולכן, "ויקהל"
52 (התאחדות כל היחידים לקהל אחד כמשפחה אחת)
53 בא ביחד עם "פקודי".
54 כלומר:
55 הפירוש ד"פקודי" הוא למנות ולספור (כמסופר
56 באריכות בחומש) וכמובן שבמספר ומנין מודגשת
57 חשיבותו של כל יחיד בפני-עצמו. ובנידון-דין – גם
58 לאחר שבני ישראל מתאספים ומתאחדים ביחד
59 לעשות דבר אחד, ובמיוחד – התאחדות ללימוד
60 התורה, קיום המצוות והפצת היהדות – "ויקהל" –
61 עדיין ישנה חשיבות גדולה למאמציו ועבודתו של
62 היחיד בפני-עצמו ואין היא "נאבדת" חסו-שלום,
63 ואדרבה – לכל אחד ואחת מישראל, אנשים, נשים
64 וטף, הן ההורים והן הסבים והסבתות והן הילדים
65 והנכדים, ישנה חשיבות גדולה ביותר בתור אדם אחד
66 ויחיד,
67 וכמודגש בדברי הרמב"ם⁹ (שהוא "מורה
68 הנבוכים", מורה דרך כיצד יש להתנהג בעולם)
69 בפסק-דין להלכה בתורה, אשר בכוחו של יהודי אחד
70 ויחיד להכריע את מצב כל העולם. ומביא דוגמא לדבר
71 מכף מאזנים ששני צידיה שקולים בשווה, ועל-ידי
72 תוספת דבר אחד ויחיד לצד מסויים, מכריעים את הכף
73 לאותו צד, וכמו כן כל העולם נמצא תמיד בכף
74 מאזנים, ופעולה חיובית אחת יכולה להכריע את
75 ה"כף" לצד החיובי.
76 ויש להוסיף שהדבר נראה במוחש גם בעניני
77 מסחר, שמזמן לזמן עורכים "באלאנס" (מאזן) לבדוק
78 את מצב המסחר, וכאשר מגיעים ל"סך הכל", כדי
79 לקבוע האם המאזן הוא טוב וחיובי, אזי יש חשיבות
80 לכל יחידה, ויתכן שכל התוצאה והמסקנה החיובית

(6) משלי ג, יז.

(7) ראה זח"ג נג, ב. ועוד.

(8) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

(9) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

הקב"ה, ובכללם – הוראות כיצד לא לקחת מהזולת, 42
אלא לתת צדקה כו', וכמדובר כמה פעמים¹¹ שגם בני 43
נח מחוייבים בצדקה, כחלק מז' המצוות שלהם, אלא 44
שלבני ישראל ישנה שליחות מיוחדת כו'. 45

וראו להבהיר שאין בזה "שוויניזם" חס-ושלום, 46
אלא אדרבה, על בני ישראל מוטל תפקיד מיוחד, 47
ועליהם לעבוד עבודה קשה יותר כדי להשפיע את 48
התורה בכל העולם כולו, שכל בני האדם בכל מקום 49
ידעו שהעולם נברא על-ידי הקב"ה שהוא המקור 50
לנעימות ושלוש, והוא נתן את התורה ש"דרכיה דרכי 51
נועם וכל נתיבותיה שלום" ולכן יש להפיץ את התורה 52
ומצוותיה בכל מקום בעולם, החל מזה שכל אחד 53
ואחד מישראל מראה 'דוגמא חיה' מהנהגתו בעצמו, 54
ועם הילדים והנכדים שלו – על-פי דרך התורה. 55

ולחוסף, אשר, בענין זה ישנה שליחות מיוחדת 56
לנשי ישראל, החל מהבנות שמתכוננות לייסד בית 57
משלהם בבוא הזמן – לדאוג לכך שבתם יהיה בית 58
של תורה ("א תורה-הויז") המלא וחדור בתורה, 59
עבודה וגמילות חסדים (צדקה), בית שהקב"ה אומר 60
עליו "ושכנתי בתוכם"¹². 61

וכאשר הבית מלא וחדור בתורה, עבודה וגמילות 62
חסדים, אזי זוכים לתוספת הצלחה במסחר, בנוסף 63
לתוספת הצלחה בחינוך הבנים והבנות, וכן בחינוך 64
של כל אחד ואחד בעצמו, שהרי כל אחד ואחד צריך 65
לחנך את עצמו ללא הרף, ובכלל זה – גם סבים 66
וסבתות, אשר מבלי הבט על כך שכבר הגיעו לגיל 67
מאה ותשע עשרה שנים, או אפילו מאה ועשרים שנה, 68
עדיין מוטלת עליהם החובה לעלות ולהתקדם מחיל 69
אל חיל על-ידי ניצול כל האפשרויות שהקב"ה נותן 70
להם "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹³, ועד 71
לעיקר – לעשות כל שביכולתם כדי לזרז את הגאולה 72
האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, שאז יהיה 73
היום, ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, "ויקהל- 74
פקודי" ביחד – על-ידי-זה שאוספים ומקבצים את בני 75
ישראל, החל מבני הבית הפרטיים, וכל אחד ואחד 76
מקבץ את היהודים שבסביבתו ובסביבתה, וכולם ביחד 77
מתאחדים באופן ד"ויקהל", לארגון אחד שכל ענינו 78
הוא להפיץ יהדות בין בני ישראל ואת שבע מצוות בני 79
נח בכל העולם. 80

1 תהיה בזכות יחידה אחת, אלא שכמובן, לאחר
2 התוצאה החיובית, הרי המאזן כולו הוא חיובי, כשם
3 שדבר קטן הנוסף בצד ימין של כף המאזנים מכריע
4 את כל הכף לצד ימין, ובכלל זה – כל מה שנמצא בצד
5 השני, ובנידון-דין – מעשה חיובי אחד על-ידי יהודי
6 אחד ויחיד יכול להכריע את מצב כל העולם כולו לכף
7 זכות, עד כדי כך שגם כל הענינים הבלתי-רצויים
8 יתהפכו לצד הזכות ויסייעו בכיוון החיובי!

9 דוגמא לדבר – שענינים בלתי רצויים מסייעים
10 בכיוון החיובי – מעניני מסחר גופא:

11 דרכו של כל סוחר אמיתי שיש לו שכל, ובפרט
12 לאחר שנמצא במסחר כמה וכמה שנים והצליח, לנצל
13 כל מה שאפשר לתועלת מסחרו, וגם כאשר ישנם
14 דברים שליליים שלכאורה עלולים להזיק לעסקיו, הנה
15 את זה עצמו (שבעיני אחרים נראה כדבר המזיק
16 למסחרו) הוא מנצל בכיוון החיובי, כדי להגדיל את
17 הרווחים שלו, ובתור שלב נוסף בהתפתחות בתכלית
18 השלימות. ולא עוד, אלא שדוקא על-ידי-זה הוא
19 מקבל בסופו של דבר "פרס", או "מדליא" וכיוצא
20 בזה, ומפרסמים עליו בדפוס וכו' שפלוני ניהל את
21 המסחר שלו באופן כזה שהצליח לנצל תופעות
22 שנראות כבלתי-רצויות כדי להצליח יותר בעסקיו.

23 ולדוגמא – בדרך כלל הסוחרים המתחרים בעסק
24 מסויים עלולים לגרום היזק לסוחר שבו הם מתחרים,
25 אבל סוחר אמיתי יודע כיצד לנצל את התחרות
26 לתועלת מסחרו, ואדרבה – לבוא עמהם בדברים כדי
27 לנצל את האפשרויות שבידיהם ואת העסקים שלהם
28 עצמם ולפתח אותם, ולאחרי-זה הוא מנצל את
29 ההתפתחות הזו, שנראית לכאורה דבר בלתי רצוי,
30 ומפיק מזה גופא תועלת גדולה, הן לעצמו (היינו
31 ל"סניף" שלו במסחר זה) והן לכל הסביבה, ועד
32 לתועלת לכל העולם כולו.

33 ונחזור לענינינו – ההוראה מפרשת השבוע:

34 לכל אחד ואחד בתור יחיד ("פקודי") ניתן הכח
35 להשפיע בכיוון החיובי בכל העולם כולו, החל מהפצת
36 הוראות התורה ש"דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה
37 שלום" על-ידי שכל ילדי ישראל יקבלו חינוך נכון
38 ואמיתי – חינוך ללימוד התורה וקיום המצוות, וכמו
39 כן – לתת חינוך אמיתי לכל הילדים דאומות העולם
40 שיקיימו שבע מצוות בני נח, וכידוע¹⁰ שגם לאלו
41 שאינם שייכים לעם ישראל ניתן מצוות מיוחדות מאת

(11) ראה לקו"ש ח"ה ע' 157 ואילך. וש"נ.

(12) תרומה כה, ח.

(13) נוסח ברכה הג' דבהמ"ז.

(10) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

על-ידי "בר נש" פועל את קיום כל העולם, ובזה גופא
— לא רק קיום בעלמא, אלא חיות חדשה, והרי לשון
"קיום" קאי (גם) על דבר חדש, כמובן מנוסח הברכה
"שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה",

[ולהעיר ממעלת "הזמן הזה, שבו עומדים עתה:

(א) יום השלישי "שהוכפל בו כי טוב"¹⁷.

(ב) בזה גופא — יום השלישי שבימים האחרונים
דחודש אדר, אשר, אם "משנכנס אדר מרבין
בשמחה"¹⁸, על-אחת-כמה-וכמה שצריכה להיות
שמחה רבה לאחר שכבר עבר חצי החודש, ובחצי
השני דחודש אדר עצמו, עומדים בסיום יום כ"ג
והתחלת יום כ"ד שבו.

(ג) בערב פרשת החודש, לאחר קריאת הפרשיות
שלפני-זה, ובפרשה שיש לה קשר מיוחד עם הגאולה
האמיתית והשלילה עליה נאמר¹⁹ "כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות" לעתיד לבוא, שהרי פרשת
"החודש הזה לכם"²⁰ באה בהקדמה לעניני יציאת
מצרים, קרבן פסח וכו'.

וממילא יש לקשר את האסיפה, לכל לראש,
לפרשת השבוע בתורה — "ויקהל-פקודי":

ההוראה ד"ויקהל-פקודי" היא לפעול בכל יחיד
מישראל, עד לרבים מישראל, בתוך כלל ישראל, את
הענין ד"ויקהל" בפנימיות הענינים, היינו שכל אחד
ואחד מהם וכולם ביחד יאספו את ניצוצי הקדושה
השייכים להם ולבני ישראל שבסביבתם, ומזה יבואו
ל"ויקהל" כפשוטו (שהרי "אין מקרא יוצא מידי
פשוטו"²¹), אשר כשם שבימים ההם קיבץ משה רבינו
את כל בני ישראל, כן תהיה לנו על-ידי גילוי בחינת
"משה" שבכל אחד ואחד (כביאור אדמו"ר הזקן
בתניא²²) ועד לפעולות במעשה בפועל "בקרוב
הארץ"²³.

ועל-ידי-זה יקויים הענין הפנימי ד"פקודי", מלשון
"ונפקדת כי יפקד מושבך"²⁴, היינו שדוקא בסיום
החודש, כאשר ישנו מעמד ומצב ד"ונפקדת" (חסרון),
אזי הולכים ומתקרבים ל"כי יפקד מושבך" (מעלה)

ו. ויהי רצון שכל אחד ואחד יקבל החלטות טובות
בכל הנ"ל, החל מההחלטות להפיץ יהדות, ובכלל זה
— מצות הצדקה, וכן לעשות פעולות טובות בענין
החינוך בכל הפרטים האמורים, דהיינו חינוך עצמו,
חינוך בני ביתו וחינוך של כל אחד ואחד שניתן להגיע
אליו — בדרך התורה והמצוות, "נר מצוה ותורה אור"
המאירים את כל הסביבה.

ועל-ידי החלטות ופעולות אלו מזרזים וממהרים
את קיום ה"ויקהל" האמיתי, אשר כשם שמשה רבינו
הקהיל "את כל עדת בני ישראל", כן תהיה לנו —
בימינו אלה, וכל המקדים הרי זה משובח — על-ידי
משיח צדקנו שיקהיל ויקבץ את כל אחד ואחד מבני
ישראל ואת כלל ישראל, מכל מקום שהם, ואף-על-פי
שכעת הם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין
העמים"¹⁴, יקויים בהם "ואתם תלוקטו לאחד אחד"¹⁵,
כך שאף יהודי אחד ויחיד איננו "נאבד" חס-ושלום
("פקודי"), אלא אוספים את כל אחד ואחד מהם כשם
שאוספים דבר יקר ביותר ויפה ביותר, עד אשר
מ"מפוזר ומפורד" יהיה "עם אחד"¹⁴, וכולם יראו
כיצד עם ישראל הוא עם אחד ויחיד שיש לו תורה
אחת, ומצוות שוות, עד אשר מבלי כל הבדל באיזו
מדינה ובאיזו סביבה הם נמצאים, הם מתנהגים כעם
אחד שיש לו תורה אחת ומצוות שניתנו מה' אחד,

ואז הקב"ה מברך את כל אחד ואחד מכם ומאתנו,
בתוך כלל ישראל, ואת כל העולם כולו — הן בגשמיות
והן ברוחניות, ועד לברכה העיקרית — שכולם ביחד
נאספים על-ידי משיח צדקנו לארצנו הקדושה, ארץ
ישראל, ובה עצמה — בירושלים עיר הקודש, ובה
עצמה — בהר הבית, הר המקדש והר הקודש, ובבית
המקדש, במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית
והשלילה.

* * *

ז. [אחר כך פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א להשלוחים
שיחיו, ואמר:]

כל ענין בעולם קשור בתורה, כמאמר הזוהר¹⁶
"קודש-א-בריך-הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא",
ולכן כל עניני האדם צריכים להיות קשורים בתורה,
כמודגש בהמשך מאמר זה — "אף בר נש עסיק
באורייתא ומקיים עלמא", דהיינו שלמוד התורה

(17) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

(18) תענית כט, סע"א.

(19) מיכה ז, טו.

(20) בא יב, ב.

(21) שבת סג, א. וש"נ.

(22) ריש פרק מב.

(23) ל' הכ' — וארא ח, יח.

(24) ש"א כ, יח.

(14) אסתר ג, ח.

(15) ישע"י כז, יב.

(16) ח"ב קסא, רע"ב.

1 ועד לשלימות שבזה – "ונפקדת" למעליותא –
2 בגאולה האמיתית והשלימה (והרי פשטות הכתובים
3 הם בדוד המלך, דוד מלכא משיחא).

4 ולהוסיף שבשנה זו באים לפרשת "ויקרא אל
5 משה" בהמשך ל"ויקהל (פקודי)", שהרי ב' הפרשיות
6 הם מחוברות, כך שקוראים (לרביע) את שניהם ביחד,
7 ללא הפסק בינתיים, והעולה הרביעי מברך ברכה אחת
8 לפניו וברכה אחת לאחריה, על הקריאה הכוללת מב'
9 הפרשיות.

10 ח. כל זה נפעל על-ידי-זה שכל אחד ואחד
11 מישראל ממלא שליחותו בעלמא דין – "אני נבראתי
12 לשמש את קוניי"25,

13 ובזה גופא – בהדגשה באלו שנתמנו להיות
14 "שלוחים", אשר, כמדובר כמה פעמים26, כשם
15 שהתורה בכלל "כללות ופרטות נאמרה"27, ועל-דרך-
16 זה בנוגע לענין השליחות, שישנו גם באופן פרטי,
17 בנוסף לשליחות הכללית "לעשות לו יתברך דירה
18 בתחתונים"28 כפי שהיא מוטלת על כל אחד ואחת
19 מישראל בתור איש פרטי ובתור אשה פרטית (כנ"ל)
20 בענין "פקודי" אודות מעלת כל אחד ואחד מישראל
21 בתור יחיד, ועל-דרך-זה בנוגע לילדים, ואפילו ילד
22 קטן ביותר – אשר, בשעה שהוא מברך "שהכל נהיה
23 בדברו", ואפילו כאשר תולים ליד ילד קטן שזה-עתה
24 נולד (או בבית הרפואה ליד היולדת) "שיר המעלות",
25 אזי אותו ילד קטן מקיים את שליחותו של הקב"ה
26 בעולם על-ידי-זה שמביא עניני קדושה בתוך בית
27 הרפואה כו', ועל-דרך-זה בנוגע לכל ילד ולכל אחד
28 ואחד מישראל בהתאם למעמדו ומצבו.

29 ולהעיר, שעל כל אחד ואחד מישראל אומר הקב"ה
30 "כי נער ישראל ואוהבהו"29 וידוע30 הפירוש בזה –
31 "כי נער ישראל" ולכן "ואוהבהו" (כמובא בדרושי
32 חסידות בשם המגיד, ועל-דרך-זה, בתוספת ביאור,
33 במאמרי ה'צמח צדק' שבשנה זו מלאו מאתיים שנה
34 להולדתו, כמדובר כמה פעמים).

35 ט. ובעמדנו בסיום חודש אדר שכבר מתחילתו
36 "מרבנים בשמחה", יש לנצל את הימים שנשארו עד
37 סיום החודש, להמשיך – ובהוספה – בהתוועדויות של

38 שמחה, בהמשך לימי הפורים, ועד לשמחה באופן
39 ד"עד לא ידע"31,
40 ויהי-רצון שמגאולת פורים יהיה "מסמך גאולה
41 לגאולה"32, ובאופן כזה שעוד בחודש אדר עצמו
42 תהיה הגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט בעמדנו
43 בימים הסמוכים לשבת פרשת החודש שענינה הוא
44 גאולה (כנ"ל) והיא באה בסמיכות ממש לשבת פרשת
45 פרה (שהרי "אין מפסיקין בין פרה להחודש"33) שאף
46 היא שייכת לגאולה, שאזי יעשו את הפרה העשירית
47 שבה יהיה גם מאפר הפרה הראשונה שנעשתה על-ידי
48 אלעזר הכהן ומשה רבינו, וביחד עם "פרה
49 העשירית"34 יזכו לשאר הענינים שבמספר עשר35,
50 אשר "העשירי יהיה קודש"36 על-ידי-זה שכל אחד
51 ואחד יעשה מכל עניניו ענין של "עשירי" וממילא
52 יוכל להיות "קודש".

53 ואז תהיה בדרך ממילא שמחה גדולה ביותר,
54 בהתאם לציווי להיות "מרבין בשמחה" בחודש אדר,
55 ציווי שהוא גם נתינת כח (ובפרט שהוא מדרבנן
56 ו"חמורים דברי סופרים" ו"ערכין דברי סופרין"37).
57 ובזה גופא – בהוספה מיום ליום, החל מתחילת
58 החודש "משנכנס אדר", ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר
59 שמחת ימי הפורים, ולאחר ש"קיימא סיהרא
60 באשלמותא"38 ב"שושן פורים", ותיכף לאחר-זה –
61 "יום השלישי שהוכפל בו כי טוב", היינו שישנם ג'
62 ימים רצופים של שמחה גדולה ביותר – פורים, שושן
63 פורים ויום השלישי.

64 ומכיון ש(כל) "ישראל (אנשים נשים וטף) דומין
65 ללבנה" ו"מונין ללבנה"39, יקויים בכל אחד ואחד
66 מהם ש"הם עתידים להתחדש כמותה"40, תיכף ומיד,
67 מבלי שיהיה צורך לחכות עד לחידוש הלבנה ביום
68 השלישי דראש-חודש ניסן, אלא "להתחדש כמותה"
69 – בדוגמת חידוש הלבנה בחודש אדר, שכבר מראש-
70 חודש ("משנכנס") "מרבין בשמחה",

(31) מגילה ז, ב.

(32) שם ו, סע"ב.

(33) ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה.

(34) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

(35) ראה מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

(36) בחוקתי כז, לב.

(37) סנהדרין פח, ב. ירושלמי שם פי"א ה"ד. ועוד.

(38) זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו,

כו.

(39) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב

ואילך. ועוד.

(40) ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(25) משנה וברייתא סוף מס' קידושין.

(26) שיחת כ"ח מרחשון ש.ז. (בקשר לכינוס השלוחים). ועוד.

(27) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.

(28) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(29) הושע יא, א.

(30) ראה לקו"ש חכ"א ע' 20. וש"נ.

18 האבנט ולקחת הסידור כו', כבר יושלמו ההכנות
19 לפרה העשירית ולגאולה האמיתית והשלימה,
20 ובפרט שבעצם כבר נשלמו מזמן כל ההכנות, כולל
21 גם צחצוח⁴² הכפתורים (כפתגם נשיא דורנו⁴³), וכבר
22 נשלמו כל ההכנות.
23 והעיקר שכן יהיה בפועל, היינו שסיום יום כ"ג
24 באדר יהיה בגאולה האמיתית והשלימה, ולאחרי-זה
25 עורכים את כל ההכנות לתפילת ערבית דיום כ"ד אדר
26 שנת ה'תש"נ, ה' תהיה שנת ניסים, החל מנס העיקרי
27 – נס הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש,
28 ו"לא עיכבו אפילו כהרף עין"⁴⁴,
29 ו"מרבין בשמחה", ביחד עם משיח צדקנו.

1 ובפרט על-ידי ההוספה בשמחה מיום ליום –
2 "מרבין" ביחס ל"מרבין" ביום שלפני-זה, ועל-אחת-
3 כמה-וכמה לאחר שכבר הגיעו לסיום יום כ"ג והתחלת
4 יום כ"ד בחודש אדר, היינו שכבר היתה הוספה
5 בשמחה, ובאופן ד"מרבין" – כ"ד פעמים נולהעיר
6 מהשייכות לגאולה, על-פי המבואר בלשון הנבואה
7 "ושמתי כדכד שמשותין ושעריך לאבני אקדח"⁴¹, ב'
8 פעמים כ"ד, ועל-דרך-זה בנידון-דידן – "מרבין"
9 בכ"ד יום].

10 ועוד, והוא העיקר, אשר מ"מרבין בשמחה" במשך
11 כ"ד יום, נבוא ביום כ"ד עצמו ל(מרבין ב)שמחה
12 האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, דוד מלכא
13 משיחא,

14 ותיכף ומיד ממש – ברגעים אלו של סיום יום כ"ג
15 והתחלת יום כ"ד נתפלל תפילת ערבית ביחד עם
16 משיח צדקנו שיבוא תיכף ומיד ממש, ועוד לפני
17 חגירת האבנט לתפילה, ואפילו לפני ההכנות לחגירת

42) ולהעיר מהשייכות ל"כדכד" – אבנים טובות שמאירים ונצצים כו'.

43) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

44) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

41) ישעי' נד, יב. וראה לקו"ת ראה כד, ד ואילך.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג אדר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמ"ש אודות מצב הפרנסה שאינו כדבעי, בודאי לכוותי למותר לבאר שאל יתרשם מזה כללו כלל, וכידוע דיוק הכתוב וברכך ה"א בכל אשר תעשה, שצריכה להיות העשי' בפועל - (למען תהי' אחיזה לפרנסה בדרכי הטבע, ולא יתמהו הבריות בראותם מעשי נסים), אבל לא ח"ו דאגה, וגם אין להשקיע כח המחשבה והתבוננות, וכלשון הכתוב יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, ולא יגיעת הראש והמח, ויעוין ג"כ בספר תניא ריש פרק מ"א, ענין מצות תפילין שהוא שלא להשתמש בחכמתו ובינתו שבנפשו בלתי לה' לבדו, והוקשה כל התורה לתפילין, כי עד"ז הוא ענין ומטרת כל התורה כולה.

כבקשתו בעת מצוא, אעורר את אנ"ש שי מתאים לכתבו, אף כי בטח אין זקוקים לכגון דא, כיון שיודעים ומכירים אותו, ובכ"ז לעשות רצונו חפצתי גם בזה, ויה"ר שבקרוב ממה יבשר טוב מהרחבת הפרנסה, ויזכה לקיים הוראת רבנו הזקן, אשר השי"ת נותן ליהודים גשמיות והם עושים מהגשמיות רוחניות.

ברכה.

לקוטי שיחות פרשת ויקהל* כרך טז

מתורגם ללשון הקודש

הלשון ש"בתוכו לא נאמר אלא בתוכם" לומדים שהדבר
קשור עם ענין נוסף – ושכנתי בתוך כל אחד ואחד¹¹.

ההסבר לענין השראת השכינה "בתוך" המקדש הפרטי
של כל יהודי הוא:

בסוף מסכת חגיגה נאמר בגמרא: "אמר רבי אבהו אמר
רבי אלעזר: תלמידי חכמים אין אור של גיהנם¹² שולטת
בהן¹³ קל וחומר מסלמנדרא. ומה סלמנדרא שתולדת אש
היא, הסך מדמה – אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים,
שכל גופן אש, דכתיב¹⁴ הלא כה דברי כאש נאום ה' –
על-אחת-כמה-וכמה. אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם
שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב. מה
מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים
אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצוות
כרימון, דכתיב¹⁵ כפלה הרימון רקתך, אל תקרי רקתך אלא
ריקנין שבך – על-אחת-כמה-וכמה".

באופן פשוט הקשר בין שתי האמרות הוא: בהמשך
לסוגיא הקודמת הדנה בציפוי המזבחות – מזבח הזהב
והנחושת, מובאת אמרתו של ריש לקיש ש"אין אור של
גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב",
שבה מודגש שהמזבח היה מצופה זהב, ובענין זה מובאת
לפני כן גם אמרתו של רבי אלעזר ש"אין אור של גיהנם
שולטת" גם ב"תלמידי חכמים".

אבל לפי זה אין מובן:

(א) אם כך, היתה צריכה להיכתב קודם אמרתו של ריש
לקיש "קל וחומר ממזבח הזהב", ורק לאחר מכן, אימרתו
של רבי אלעזר לגבי תלמידי חכמים, אשר לתוכנה אין
שום קשר לענינו.

א.

הארון - מקום התורה

1 על הפסוק¹ "ויעש בצלאל את הארון" נאמר במדרש²:
2 "בשעה שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה עשה המשכן, בא
3 ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו המשכן הזה? אמר לו:
4 שישרה הקדוש-ברוך-הוא שכינתו בתוכו³ ומלמד לישראל
5 תורה, אמר לו בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו:
6 משאנו עושים את המשכן אנו עושים הארון, אמר לו:
7 רבינו משה, אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושים
8 הארון ואחר-כך המשכן⁴, לפיכך זכה שיקרא על שמו,
9 שנאמר: ויעש בצלאל את הארון".

10 ממדרש זה נראה, שמשמעות ענין הארון היא ענין בפני
11 עצמו, הנפרד מהשראת השכינה במשכן, וכך מובן גם
12 ממדרש אחר⁵, האומר שלאחר בנית המשכן אמר הקדוש-
13 ברוך-הוא: "תקנתם אכסניא לעצמי ועכשיו תקנו אכסניא
14 לתורה שתהא שרויה אצלי".

15 אין מובן: אמנם הארון הוא מקום התורה⁶, אבל גם
16 עיקר השראת השכינה היה בתוך הארון ובאמצעותו⁷,
17 כהסברו של הרמב"ן⁸ ש"עיקר החפץ במשכן" הוא "מקום
18 מנוחת השכינה שהוא הארון". כיצד ניתן, אפוא, להפריד
19 ולומר, שכלל המשכן והמקדש הוא למען "השראת
20 השכינה", והארון הוא "מקום התורה"?

ב.

דברי רבי אלעזר וריש לקיש בגמרא

21 כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר:
22 על השראת השכינה במשכן "דאקרי מקדש"⁹, כבר
23 נאמר בפסוק¹⁰ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ומן

ממצמם שם שכינתו. ולהלן שם: שהמשכן כולו לא נעשה אלא בשביל הארון
שהשכינה בתוכו. ובכ"מ.

(8) ר"פ תרומה.

(9) עירובין ב, א. וש"נ.

(10) תרומה כה, ח.

(11) ר"ח (שער האהבה פ"ו ד"ה ושני פסוקים). ובכ"מ.

(12) להעיר מזהר פרשתנו (רג, סע"ב. ועד"ז ח"ג רע"ג, א. וראה שם ח"ב
פט, סע"ב) דלפי דאשא וחייבין גהנים אית לון נייחא בשבת נצטוו בפרשתנו
(לה, ג) "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת".

(13) ראה גם זהר פרשתנו ר, רע"א. זח"א קלב, רע"א.

(14) ירמ' כג, כט.

(15) שה"ש ד, ג.

(*) וסיום מס' חגיגה. וראה לקו"ש כרך טז ע' 329 ואילך.

(1) פרשתנו לז, א.

(2) שמו"ר פרשתנו פ"ג, ב. וראה תנחומא כאן ו. (תנחומא בובער ח).

(3) שישרה.. בתוכו: ה' "שישרה" – צע"ק מאגה"ק סכ"ג. וסו"ס כה

(קמא, א).

(4) וכן ס"ל שם פ"ג, א. וראה במפרשי המדרש שם שדרשא זו פליגא על
הא דברכות (נה, א) דבצלאל עשה המשכן תחלה. ועד"ז קה"ר פ"ז בפסוק יא
(ולדעת היפ"ת כן ס"ל בשמו"ר שם, ד). וראה אוה"ת פרשתנו ע' ב"רג. ואכ"מ.

(5) מדרש אבכיר – הובא ביל"ש תרומה רמז שסח.

(6) ראה גם שמו"ר פרשה לר, ב. וראה יומא עב, ב: מכאן לת"ז וכו'.

ובכ"מ.

(7) כפשטות הכתוב (תרומה כה, כב) ונועדתי לך שם גר'. וראה גם תנחומא
פרשתנו ז: ולמה פ"י בארון מלאכתו וכו' בשביל ששם צלו של הקב"ה שהוא

והומר" אחר (מן הסלמנדרא) בעוד אשר אפשר להשתמש
באותו "קל וחומר", בענין המזבח?
קושי זה מתחזק עוד יותר: סלמנדרא היא שרץ טמא²⁰,
או חיה²¹ – ומדוע יש ללמוד לגבי תלמידי חכמים משרץ,
בשעה שניתן ללמוד זאת ממזבח הזהב שבבית המקדש?
(ב) הן "תלמידי חכמים" שבאימרה הראשונה והן
"פושעי ישראל" שבאימרה השניה נמצאים בגיהנם על
עבירותיהם²², אלא שאור של גיהנם אינו שולט בהם
(בראשונים – מפני היותם "תלמידי חכמים", ובאחרים –
מפני שהם "מלאים מצוות"). מדוע, אפוא, מכנים את
הראשונים "תלמידי חכמים", ואת האחרים "פושעי
ישראל"?

ד.

תלמידי חכמים - תורה, פושעי ישראל - מצוות

ההסבר לכל זה הוא:
ההתקשרות²³ בין ישראל לקדוש-ברוך-הוא היא
באמצעות שני ענינים: לימוד התורה וקיום המצוות. אך
יש הבדל ביניהם:

כאשר יהודי לומד תורה ומבין בשכלו את חכמת ה'
יתברך, הוא מתאחד עם התורה ב"יחוד נפלא שאין יחוד
כמוהו.. להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה"²⁴,
כל מציאותו של האדם היא תורה.
ואילו במצוות אין הדבר כך. אמנם, באמצעות קיום
המצוות נעשה מקיים המצוה "מרכבה" לרצון העליון, אבל
אין הוא מתאחד עם המצוה, כמו עם התורה²⁵.
וזהו ההבדל בין דברי רבי אלעזר לדברי ריש לקיש:
רבי אלעזר מדבר על מעלת התורה אצל ישראל – "תלמידי
חכמים" – שבאמצעות התורה נעשה "גופן אש", כלומר,
(דברי כאש) תורה. הם מתאחדים לגמרי עם תורה ואלקות,
עד שהתורה היא כל מציאותם, כדלעיל. ריש לקיש מדבר
על מעלת המצוות – "מלאים מצוות כרימון" – שאמנם

(ב) עיקר הסוגיא על הקשר שבין פושעי ישראל לבין
שליטת גיהנם, ועל גיהנם בכלל, מופיעה במסכת
עירובין¹⁶, שגם שם מובאת אמרתו של ריש לקיש,
שפושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהן..., ואם
כך, היתה הגמרא צריכה להביא שם גם את דברי רבי
אלעזר "תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן...",
שהרי (א) שם מובא עיקר הסוגיא בענין זה, לעומת מסכת
חגיגה ששם מוזכר הענין רק בדרך אגב. (ב) מסכת עירובין
היא לפני מסכת חגיגה.

(ג) דברי ריש לקיש "קל וחומר ממזבח הזהב.. שאין
עליו אלא כעובי דינר זהב.. אין האור שולטת בו"
מדגישים, לכאורה, את ההיפך ממסקנת הגמרא לפני כן,
שלפי רבנן "מיבטל בטל ציפוי גביהו", שהציפוי של
מזבח הנחושת והזהב בטל כלפי המזבחות (ולכן אין
המזבח מקבל טומאה). ואילו במאמר ריש לקיש מודגשים
העוצמה (חסר הביטול) של ציפוי הזהב, שהציפוי נשמר
ושמר על הכלי, על המזבח, עד אשר "אין האור שולטת
בו"¹⁷.

ג.

שאלות נוספות על האמרות בגמרא

בנוסף לכך יש להבין מספר דיוקים באימרות המובאות
בגמרא. ומהם:
(א) ה"קל וחומר" הנלמד ממזבח הזהב לגבי "פושעי
ישראל" פשוט וברור יותר כל-שכן לגבי תלמידי חכמים,
שכשם שהזהב אינו מאפשר לאש לשלוט במזבח¹⁸, כך
תורתם של התלמידי חכמים אינה מאפשרת לאור של
גיהנם לשלוט בהם, גם אם עשו ענינים בלתי רצויים,
שעליהם מגיע להם אור של גיהנם, אילולא זכות התורה.
ואין מובן: (א) כל האמרה לגבי תלמידי חכמים היא
מיותרת, לכאורה, כי הדבר נלמד בפשטות מן האמרה לגבי
פושעי ישראל¹⁹? (ב) ואם בכל זאת מביאה הגמרא אמרה
מיוחדת לגבי תלמידי חכמים – מדוע יש צורך ב"קל

(20) ראה תוס' כאן. פרש"י חולין קכז, א ד"ה סלמנדרא.

(21) ראה פרש"י כאן. ענף יוסף, לע"י כאן. ערוך השלם בערכו.

(22) ראה ענף יוסף לע"י (בשם הר"מ דליאון).

(23) מצות מל' צוותא וחבור (לקו"ת בחוקותי מה, ג).

(24) תניא פ"ה.

– ועפ"ז הוא רק ע"י ידיעת התורה (וכן "כולא חד" דלקמן), משא"כ
באם לא ידע כו', אף ש(כתושב"כ) מברך ברכת התורה (ראה לקו"ת ויקרא
ה, ב). ויל"ע בהמשך תעריב (שלהי תעריב. ד"ה ויגדלו הנערים תרע"ה).
(25) תניא שם ובפכ"ג.

(16) יט, א.

(17) ובפרט לפי פ"י התוס' כאן ד"ה שאין (ראה חדא"ג שם) – שהציפוי
של זהב מגין על העץ שלא ישרף.

(18) כפי פ"י חדא"ג בתוס' (כנ"ל בהערה שלפנ"ז).

(19) בתוס' עירובין (יט, רע"א): דפושעי ישראל פניהם משחירים* ואלו
תלמידי חכמים כלל וכלל לא (וראה לקמן הערה 60). אבל כאן בהסוגיא אין
רמז לחילוק זה (גם לא בפרש"י ותוס' כאן). וראה עיון יעקב לעין יעקב כאן
שגם התוס' כאן בא לתרץ קושיא הנ"ל. וצ"ע. וראה פ"י הרי"ף והידושים
לע"י.

(* להעיר מר"ה (יז, א): פניהם דומין לשולי קדירה. וראה מגילה יא, א.

1 באמצעות המצוות אין איחוד מוחלט בין המצוה לבין
2 היהודי, אך בכל זאת הם "מלאים מצוות"²⁶, ולכן "אין אור
3 של גיהנם שולט בהם"²⁷.

4 וזוהי גם משמעות הדיוק "מלאים מצוות כרימון":
5 בדיוק כשם שהרימון²⁸ מלא בגרעינים, אבל הגרעינים הם
6 מציאות נפרדת, כך גם פושעי ישראל, למרות שהם
7 מקיימים מצוות, אין "גופן מצוות", אלא רק "מלאים
8 מצוות כרימון".

9 אף-על-פי-כן, למרות שלתלמידי חכמים יש יתרון
10 ש"גופן אש", אי אפשר ללמוד מ"פושעי ישראל" ש"אין אור
11 של גיהנם שולט" ב"תלמיד חכמים", כי כאשר תלמיד חכם
12 נכשל בעבירה חמור הדבר יותר מאשר אצל פושעי ישראל
13 (בדומה ל"תלמידי חכמים שגגות נעשו להם כדונות"²⁹),
14 ומצד שני גם אי אפשר להסיק מפושעי ישראל לגבי
15 תלמידי חכמים, כי תלמידי חכמים "גופן אש", וזוהי מעלה
16 מיוחדת שאיננה אצל פושעי ישראל³⁰.

ה.

תלמידי חכמים - סלמנדרא, פושעי ישראל - מזבח
הזהב

17 לפי-זה מובן גם מדוע לומדים לגבי "תלמידי חכמים"
18 מ"סלמנדרא", ולגבי "פושעי ישראל" מ"מזבח הזהב":
19 "סלמנדרא" היא "תולדת האש" כתלמידי חכמים אשר
20 "כל גופן אש", מהותם היא תורה. ב"קל וחומר" זה מסביר
21 רבי אלעזר פרט נוסף: מדובר כאן על תלמידי חכמים
22 ש"גופן אש", וכיצד יתכן שיחטאו? ומצד שני, אם כבר
23 יש להם חטאים, שבגינם הם נמצאים בגיהנם, מדוע אין
24 אור של גיהנם שולט בהם, והם נשארים במצב של "גופן
25 אש"? על כך עונה ה"קל וחומר" מן ה"סלמנדרא"
26 ש"תולדת האש היא".

26 אבל אין הפי' שאלו שבסוג השני הם יותר בעלי עבירה מכמו הסוג
הא' דבת"ח. וראה ת"א (פ, סע"ג): ע"ד מאד"ל ע"פ כו' שאפילו ריקנין שכך
מלאים מצות כרימון כי ריקנים אין פי' פושעים ומורדים ח"ו רק שאין בהם
תורה, אבל מלאים מצות וד"א. ומה שנק' פושעי ישראל ראה לקמן בפנים
ס"ו. ובהערה 34. אבל ראה ת"א ג, ו (ובאזה"ת לשם ויחי תתשל, ב). ד"ח
ק"י, ג.

27 ראה ת"א (סח, ב) בהמשך להמבואר דהמצות הן לבושים ומקיפין
והתורה היא מזון ופנימיות: "אבל ת"ח אין אור של גיהנם שולט בו כי התורה
והמצות הן הממרקות מבית ומבחוץ". אלא שבת"א שם מבאר ב' העניינים
בת"ח גופא, דהרי כל האומר אין לי אלא תורה כו' (יבמות קט, ב), אבל
בכללות הר"ז ב' סוגים בבניי (ראה אגה"ק ס"ה. ובכ"מ), וזהו ב' המימרות
שבגמ'.
28 להעיר מאזה"ת במדבר ע' קכב. פלח הרמון שה"ש נג, ב.
29 ב"מ לג, ב. ושי"נ. וראה הלי' ת"ת לאדמוה"ז פ"ד ס"ג.
30 ולאידך: יש מעלה בקיום המצות (שבאנשים פשוטים) – הביטול

נאמר בגמרא³¹ "עיקר טבילותא בנורא" – הדרך
העקרית להיטהרות מן הטומאה היא אש. ולכאורה, אם
אש מטהרת מטומאה, הרי ברור שמן האש לא יכולה
להיוצר טומאה, ואילו רואים שמן האש נוצרת סלמנדרא
– שרץ טמא, ויחד עם זאת, הרי "הסך מדמה (של
הסלמנדרא) אין אור שולט בו".³²

ומכך מובן שעל-אחת-כמה-וכמה תלמידי חכמים אשר
"כל גופן אש", למרות שייתכנו אצלם חטאים, מפני
שהנשמה נמצאת בגוף בשר ודם בעולם הזה ש"הרשעים
גוברים בו"³², בכל זאת עדיין "כל גופן אש", ו"אין אור
של גיהנם שולט בהן".

לעומת זאת לגבי "פושעי ישראל", שהם "מלאים
מצוות", מביאים קל וחומר ממזבח הזהב שהוא מצופה
זהב, כי באמצעות המצוות נעשה היהודי רק "מצופה",
הוא נעשה מוקף ועטוף במצוה והמצוה מגינה עליו³³,
אבל אין הוא מתאחד ממש עם המצוה, כבלימוד התורה.

ו.

ההסבר לכינויים "תלמידי חכמים" ו"פושעי
ישראל"

לפי-זה מובנת הסיבה לכך שהראשונים מכונים
"תלמידי חכמים" והאחרים – "פושעי ישראל":
כיון שתלמידי חכמים "גופן אש", הרי אי-אפשר
לכנותם פושעי ישראל וכדומה. יתר-על-כן, אסור לבזותם.
על-ידי ביזוי תלמידי חכמים, מבזים את התורה, כי אין
אפשרות להפריד בין התלמיד חכם לבין התורה, כנאמר
בגמרא³⁴ "תלמיד חכם שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא".
לפיכך אומרת הגמרא "תלמידי חכמים אין אור של גיהנם
שולט בהן", ומכך מובן מאליו שהיו אצלם ענינים בלתי
רצויים.

והקב"ע הנעשה בקיומן, משא"כ (בת"ח) בלימוד התורה מכיון שעיקר
(עבודתם) הוא (ב)השגה אינו מורגש בזה ביטול רצונו לגבי רצה"ע. וראה
לקו"ש (המתורגם) ח"ט ע' 74. ושי"נ) לענין מעלות הביטול שבוה"ג לגבי
העבודה שבזמן הבית.

31 סנהדרין לט, סע"א.

32 ע"ח הובא בתניא פ"ו.

33 ראה תוס' ד"ה שאין, ובחדא"ג. וע"פ המובן בפי' המשניות להרמב"ם
כלים פ"א מ"ד, וכפי' מהר"י קורקס בדעתו (הובא לעיל ע' 322 הערה 20),
שטעם רבנן (בגמ' לפנ"ז שהמזבחות אינן מקבלים טומאה) מפני שהן מצופין
היינו (גם) שהציפורי מבטל להכלי שלא יקבל טומאה, תומתן ביותר השייכות
כאן (ראה לקמן בפנים ס"א) בפושעי ישראל שהמצות (שהם לבושים –
ציפורי) פועלים הביטול דמהותם (שע"ש זה נקראו) פושעי ישראל, שאין אש
של גיהנם שולטת.

34 מנחות צט, ב.

1 לעומת זאת לגבי אנשים פשוטים, למרות שהם מלאים
2 מצוות כרימון, הרי אפשר לבזות אותם בלי לפגוע במצוות
3 שהם קיימו, כי מהותם איננה המצוות, הם רק "מלאים
4 מצוות", כדלעיל.

5 ואדרבה: הגמרא מקפידה לכנותם "פושעי ישראל"
6 ולבזותם³⁵, כי בזיונם הוא חלק מכפרתם. כדברי הגמרא³⁶
7 על חזקיהו ש"גירר עצמות אביו על מטה של חבלים".

ז.

הארון והקרבנות

8 מדברי חז"ל³⁷ שהובאו לעיל "ועשו לי מקדש ושכנתי
9 בתוכם" – "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד
10 ואחד מישראל", מובן, שבדיוק כשם שבמשכן הפרטי
11 ישנם שני הענינים של תורה ומצוות, כך הם קיימים גם
12 במקדש ובמשכן הכללי:

13 ההסבר לכך הוא: לגבי מטרת המשכן והמקדש ישנן
14 שתי דעות. דעת הרמב"ן היא, שעיקר תכלית המשכן היא
15 "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון". ולדעת הרמב"ם³⁸
16 התכלית היא "להיות מקריבים בו קרבנות".

17 ויש לומר, שבענין זה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא
18 פליגי: ב"ושכנתי בתוכם" שבמשכן ישנם שני ענינים: (א)
19 שבמשכן תהיה אלקות בגלוי, באופן של איחוד. (ב)
20 שהשראות השכינה תהיה "בתחתונים", באמצעות בירור
21 וזיכון הענינים התחתונים והגשמיים, בדומה למצוות,
22 המתבצעות דוקא בדברים גשמיים.

23 ואלה שני הענינים של "ארון" ו"קרבנות" והמשכן
24 בכלל:

25 (א) בארון (התורה) היתה אלקות בגלוי, "מקום הארון
26 אינו מן המדה"³⁹ – נראה היה בגלוי שהמציאות של

27 המקום הגשמי של הארון היא אלקות, שהוא "נמנע
28 הנמנעות"⁴⁰, מדה מדויקת דוקא של אמתים וחצי וגו',
29 וביחד עם זאת אינו מן המדה – וזוהי מעלת האיחוד
30 המתבצע באמצעות התורה⁴¹, כנ"ל.

31 (ב) ענין הקרבנות, והמשכן בכללותו, שלקחו י"ג⁴² (או
32 ט"ו⁴³) דברים גשמיים והפכו למקדש לה', הוא השראת
33 והורדת השכינה לתחתונים⁴⁴, בדומה לזיכון הדברים
34 הגשמיים על-ידי קיום המצוות. אמנם, גם במשכן בכלל
35 ובקרבנות בפרט היה גילוי אלקות, היו ניסים וכדומה, אבל
36 לא היה זה באופן שהמציאות של גוף הדברים הגשמיים
37 נהפכה לאלקות⁴⁵.

ח.

אכסניא לעצמי - אכסניא לתורה

38 לפיזו מובן מדוע מבדילים המדרשים שהובאו
39 בתחילת השיחה בין הארון לבין המשכן בכללותו, למרות
40 שבאופן כללי היתה השראת השכינה במשכן גם באמצעות
41 הארון, כי באופן פרטי יש כאן שני ענינים:

42 (א) "אכסניא לעצמי" – המשכת השכינה בדברים
43 הגשמיים שבמשכן ובעבודת הקרבנות, בדומה לענין
44 המצוות, קישור האלקות לעולם – "אכסניא" ודירה בעולם
45 הזה הגשמי.

46 (ב) "אכסניא לתורה" – השראת השכינה בארון, באופן
47 של איחוד, שהאלקות מאוחדת עם הארון, ומקום הארון,
48 כדלעיל. בדומה לענין של תלמידי חכמים⁴⁶, שבאמצעות
49 התורה נעשה "גופן אש"⁴⁷.

ט.

תורה - איחוד, מצוות - התבטלות

50 ההבדל שהוזכר לעיל בין התורה למצוות באופן
51 פעולתם במקדש הפרטי, ביהודי הלומד תורה ומקיים

ר"פ תרומה. ועור. וראה אוה"ת תרומה ע' א'שפג (ושם: שהם לנגד ה"ג ת"ד
כ"ו שנמשך ע"י מעשה המצוות דוקא). א"שצ.

(43) בחיי תרומה כה, ז. כלי יקר שם, ג. וראה זהר שם קלה, א.
(44) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג פ' תרומה. ח"ו [המתורגם] ע' 209 ואילך.
ובכ"מ.

(45) ולאידיך: אף שגם הארון (תורה) הוא מדברים גשמיים, אעפ"כ להיותו
מיוחד בתכלית ועד שמקום ארון אינו מן המדה, אי"ו אמיתית הענין (דירה)
(בתחתונים. בדוגמת המבואר (ראה לקו"ש תרומה בהערה שלפנ"ו) שעיקר
הענין דושכנתי בתוכם – דירה בתחתונים הוא לא בקיום המצוות כ"א בעניני
הרשות בכל מעשך לש"ש ובכל דרכך דעהו כו'.

(46) ראה קיצורים והערות לתניא פ"ה (ע' ז) לענין המע' ש"בידיעת
התורה כו' גם חכמת ה' בקרבנו" – "על דרך צמצם שכינתו כו'".

(47) וברמב"ן ר"פ תרומה להיות שמבאר ש"סוד המשכן הוא שיה"ה הכבוד
אשר שכן על ה"ס" שיה"ה גילוי השכינה כמו במ"ת (הובא ונתבאר באוה"ת
תרומה ס"ע א"תכח ואילך) לכן דייק "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון".

(35) ועפ"י מתורץ דיוק התוס' כאן (ד"ה פושעי ישראל) ובמפרשי הע"י
– כי זה שנק' פושעי ישראל הוא לא מצד היותם פושעים יותר מת"ח. וראה
לעיל הערה 25.

ולעזיר דגדולה מזו מצינו בהקדמה לאמ"ב (הובא בד"ה זכור תר"פ
ספ"א) דמי שאינו משתדל להבין אחדות הו' הוא בכלל "פושעי ישראל
(בנשמתם)".

(36) פסחים נו, א. ובפרש"י, ברכות י, ב. ובפרש"י.
(37) ראה לעיל הערה 10.

(38) ריש הל' ביהב"ח. ספהמ"צ מ"ע כ. הובאו (ב' הדיעות) ונתבארו
בלקו"ש ח"א ע' 116 ואילך.

(39) יומא כא, א. מגילה י, ב. ב"ב צט, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 319
ואילך.

(40) שו"ת הרשב"א ח"מ סי' תיח. ס' החקירה להצ"צ ע' 68 ואילך.
(41) ראה תניא פנ"א-נג. ספ"ז.

(42) שהש"ר פ"ד, יג. זח"ב קמח, א. תנחומא תרומה ה. הובא בפרש"י

1 מצוות, וכן במקדש הכללי, נובע מן ההבדל ביניהם כפי
2 שהם קשורים לאלקות⁴⁸:
3 על התורה נאמר⁴⁹ "אורייתא וקודשא-ברוך-הוא כולא
4 חד". כלומר, התורה והאלקות הם מציאות אחת, ולא כשני
5 דברים המחוברים זה לזה.
6 לעומת זאת המצוות, שהן רצון העליון, נקראות
7 "אברין דמלכא"⁵⁰, כאיברים למטה, שלמרות שהם בטלים
8 לנפש, הם אינם מאוחדים עמה ממש. המצוות הן הוראות
9 לאדם, ולא כתורה שקיימת גם לפני שהאדם לומד אותה⁵¹.
10 לכן, כאשר יהודי לומד תורה, חכמת ה' המאוחדת עם
11 אלקות, הוא מתדבק ומתאחד עם תורה ואלקות.
12 אבל כאשר יהודי מקיים מצוה ומבצע את רצון ה'
13 וציוויו, הרי הוא מתבטל כלפי רצון ה', אך אינו מתאחד
14 עם המצוה.

י.

"ושכנתי בתוכם" - תורה ומצוות

15 לפי-זה ניתן להבין טוב יותר שלענין של "ושכנתי
16 בתוכם", עשיית דירה לה' יתברך בתחתונים⁵², יש צורך
17 הן בענין של תורה והן בענין של מצוות.
18 כוונת הקדוש-ברוך-הוא בכך שנתאוה להיות לו יתברך
19 דירה בתחתונים היא, שעצמותו יתברך⁵³ תשרה כאן למטה
20 בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו⁵⁴. ולשם כך
21 יש צורך בשני דברים: א) דבר שיביא את עצמותו של ה'
22 ממש, ב) ענין שיגרום לכך שהשפעה זו תרד לתחתונים.

(48) וכן משמע מתניא פכ"ג, ובקיצורים והערות לשם (ס"ע קד ואילך).
וראה אוה"ת ואתחנן דרושים ע"ה פ' ושננתם בביאור תלמוד גדול או מעשה.
(49) הובא בתניא שם בשם זוהר. וראה זח"א כד, א. ח"ב ס, א. ת"ז ת"ו
בתחלתו. לקו"ת נצבים מו, א.
(50) תקי"ז (סוף תל"א) הובא בתניא שם.
(51) ראה קצוה"ע שם (ע' קה). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 66.
(52) תנחומא נשא טז. וראה גם במדבר"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו. ד"ה יו"ט
של ר"ה תרס"ו.
(53) ראה המשך תרס"ו שם (ס"ע ג) ובכ"מ.
(54) תניא שם.
(55) ראה תניא פנ"אנג. ספ"ז. וראה (לענין המשכן) לעיל הערה 6.
ובתנחומא שם בסופו: וכל מקום שהתורה שם השכינה שם עמה. – נמצא
פעולת התורה בשתיים: א) ממשכה העצמות, ב) יחוד. כולא חד. וי"ל דדוקא
לפעולה הב' צ"ל באופן ד"ידעת התורה" (ראה תניא פ"ה).
ועפ"ז "אכסניא לעצמי" שקודם "אכסניא לתורה" – היינו לא לעצמות.
ויתרה מזה מצינו – לפני מ"ת (שעדיין קיימת הגזירה דעליונים לא ירדו
למטה) – נקרא מקום ביהמ"ק בית מלוני (סנה' צה, ב).
(56) ראה ד"ה ויאמר משה תש"ד פ"כ. וראה ברכות כב, א. ובהנסמן
בלקו"ש כרך ח ע' 352.
(57) ועד"ז בנפש האדם, דלהיות שהתורה פועלת יחוד האדם, ה"ז רק
בבחי' העליונה שבאדם "שכל", וגם בלבושים רק במחשבה ודיבור ולא כח
התחתון שבאדם – מעשה, ככתניא פכ"ג ופל"ז, ולכן צריך למצות דוקא. ועד"ז

23 וזהו ההבדל בין תורה למצוות: על-ידי התורה,
24 שאורייתא וקודשא-ברוך-הוא כולא חד, יורד השפע של
25 עצמות האלקות⁵⁵, אבל אין היא גורמת לכך ששפע זה ירד
26 לתחתונים, כי גם כאשר יורדת התורה למטה היא נעלית
27 מ"התלבשות"⁵⁶ בדברים תחתונים וגשמיים⁵⁷.
28 לעומת זאת המצוות הן "אברין דמלכא", וכאשר הן
29 יורדות למטה, הן "מתלבשות" בדברים גשמיים, ואדרבה:
30 זהו כל ענין המצוות – ביצוע של המצוות בדברים
31 תחתונים וגשמיים ועל-ידי-כך בירורם וזיכוכם. ולכן
32 אפשר באמצעותן להביא לידי הורדת והשראת השפע של
33 עצמות האלקות לתחתונים⁵⁸.

יא.

ההסבר לקשר ולסדר שבין האמרות שבגמרא

34 לפי זה מובן גם הקשר שבין שתי האמרות ש"אין אור
35 של גיהנם שולטת" ב"תלמידי חכמים" ו"בפושעי ישראל"
36 לבין הסוגיה שלפניהן, ומדוע הן מובאות דוקא במסכת
37 חגיגה ולא במסכת עירובין:
38 משמעות שתי האמרות היא, שיש להתבונן בפרטי
39 הדברים, ואז רואים שאצל יהודים – הן תלמידי חכמים
40 והן פושעי ישראל – העבירות הן רק ציפוי ודבר טפל,
41 והעיקר שבהם הוא טוב וקדושה.
42 וזה מובא בהמשך לסוגיה לגבי המזבחות שבמקדש,
43 שהם אינם נטמאים, כיוון שהתבוננות בפרטי הדברים
44 מוכיחה שציפוי המתכות בטל לגבי עיקר המזבח⁵⁹.

הנ"ל הערה 44 לענין הארון.

(58) כמבואר בתניא פל"ז. ולהעיר מאוה"ת ואתחנן שם.

ומה שלפעמים מבואר שהמשכת העצמות היא ע"י קיום המצוות ופועלת
התורה היא שהעצם יהי בגילוי (ראה לקו"ש ח"ח [המתורגם] ע' 194. לקו"ש
ח"ח ע' 353) –

הרי: א) זהו בדרגא התחתונה שבתורה (כפי שהיא בהשתלשלות), אבל
ע"י בחי' העליונה שבתורה פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק (ראה לקו"ת
ס"פ בהעלותך) – נעשית המשכת העצמות. ב) המשכת העצמות היא ע"י
מעשה מצות דוקא, לפי שהכוונה ד"נתאוה הקב"ה כו" – שהיא בעצמותו
ית', למעלה מטו"ד (כמאמר אדה"ז – המשך תרס"ו בתחילתו) – היא
ב"תחתונים דוקא, ש"אין תחתון למטה ממנו" שמושלל מגילוי אור (ראה
בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 21 ואילך), ובאדם גופא – ה"תחתון" שבו
– מעשה המצוות דוקא (ראה התמים ח"א ע' ל), אלא שהמשכת גילוי העצמות
(ובהיש הגשמי) מצד נעוץ תחלתן בסופן, שיש בזה ב' פרטים: א) שהאור
מערור ומגלה כח העצמות שבמל'. ב) המשכת כח העצמות בבחינת מל' היא
ע"י האור (ראה המשך תרס"ו ע' תקכח. ד"ה יחינו תרצ"ד פ"ד. וראה אגה"ק
ס"כ (ושם בסופה: גודל מעלת המצות מעשיות). ועוד).

ולהעיר גם מסידור (צח, ג. ביאור למ"ש בלק"א פנ"בג), שהטעם
שבולחות שבארון הן גילוי עצמות או"א"ס (שלא ע"י השתלשלות) מפני יו"ד
הדברות שבולחות אכן שהן בדברים תחתונים דוקא.
(59) כמבואר כ"ז בארוכה לעיל ע' 329 ואילך (סעיף יא. ג).

1 וכיוון שבהשראת השכינה במשכן ישנם שני
2 הענינים⁶⁰, ענין התורה וענין המצוות, לפיכך מביאה
3 הגמרא⁶¹ בהמשך לזה⁶² שגם במקדש הפרטי שבכל אחד
4 ואחד מישראל ישנם שני הענינים של תורה ומצוות, שהם
5 העיקר אצל כל אחד מן הסוגים הללו, תלמידי חכמים
6 ופושעי ישראל⁶³, ודברים אלו אינם יכולים להתבטל
7 על-ידי העבירות שהן ציפוי בלבד לגבי עצם מציאותם⁶⁴.
8 לפי זה מובן גם הסדר שבין האמרות: תחילה מביאה

60 להעיר מפרש"י (תצוה כט, מב): ויש מרבתינו.. שמעל מזבח הנחושת
ה' הקב"ה מדבר.. וי"א מעל הכפרת.
61 משא"כ במס' עירובין מכיון שאין המדובר בענין המזבח – המקדש,
אי"צ לפרט במקדש הפרטי ת"ח ופושעי ישראל. וי"ל שבפושעי ישראל שם
נכללים גם ת"ח, ואין זה ביוון להתורה שלהם, כי אין מפורש הדיבור אודותם,
כי נכללו יחד.
ועפ"ז י"ל (ע"ד הרמז עכ"פ) השינוי בהמימרות, שבנוגע לת"ח מתחיל
ר"א "ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן", ובנוגע לפושעי ישראל מתחיל
ר"ל "אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל" (כפי הג' בגמרא. משא"כ
בע"י. וכמ"ג ג' התוס' ור"ח כאן). שלכאורה ה"ז שינוי לא רק בסגנון:
כשאומרים "ת"ח אין אור של גיהנם שולטת", הרי הסוגיא הוא ע"ד ת"ח,
(שאין האור שולטת בהן): ומהלשון "אין אור של גיהנם שולטת בפושעי
ישראל" משמע שהסוגיא הוא – ב"אור של גיהנם", (ועל"י אומרים שאינה
שולטת ב"פושעי ישראל"). ובמס' עירובין הגירסא שלפנינו היא "פושעי
ישראל אין אור של גיהנם כ"ו" ובהסגנון של ר"א כאן בנוגע לת"ח.
והביאור: מארי' דמימרא בנוגע לפושעי ישראל הוא ר"ל, ור"ל מכיון
שה' נזהר בדיבורו ביותר, ונוהר לדבר רק עם אינשי דמעלי (וביותר – ראה
יומא ט, סע"ב) כשיש ברירה – לא קבע דיבורו בענין פושעי ישראל כ"א
בבריתו של הקב"ה אור של גיהנם (פסחים נד, א). אבל בעירובין מכיון שאין
מבדיל ת"ח בפ"ע – שזמה מוכן שבעניני סוגיא ההיא פושעי ישראל שולל
רק פושעי או"ה (ראה שם: הא בפושעי ישראל הא בפושעי או"ה) אבל (גם)
ת"ח בכלל – לית לן בה. (ובתוס' שם מיישב הסוגיא דחגיגה.

9 הגמרא את האמרה לגבי "תלמידי חכמים" ורק לאחר-מכן
10 – לגבי "פושעי ישראל", למרות שמזבח הזהב מוזכר רק
11 באמרה השניה, לגבי פושעי ישראל – מפני שזהו הסדר
12 בכלל "לימוד מביא לידי מעשה"⁶⁵, וכך גם בפעולה של
13 השראת השכינה במקדש (הכללי והפרטי): תחילה ישנה
14 המשכת עצמות ה' על ידי התורה, ולאחר-מכן יורד שפע
15 זה ל"תחתונים" – על-ידי המצוות.

(משיחת כ"ף מנחם-אב תשל"א)
ד"ה פדה בשלום תשל"ב)

ובכמה דפוסי דהש"ס –

בדפוס ראשון (וויניצי', ר"פ): אמשטרדם, ת"ו: ברלין-פרנקפורט, תצ"ד:
(ובשער שם: כפי אשר נדפס בבס"ליאה וכאשר נדפס שני פעמים פה ק"ק
פ"פ דאדר) –
ליתא תוס' זה. כן ליתא בע"י דעירובין אמשטרדם תק"א, פיורדא תקכ"ו:
ברלין, חורב, תרפ"ז
ובש"ס – בדפוס אמשטרדם תע"ו: זולצבך תקכ"ו – נמצא תוס' זה
כבש"ס ווילנא באותיות קטנות ובחצאי ריבוע.
62 ועוד: במקדש עצמו הרי מזבח מכפר על אדם (כבגמרא שם לפנ"ז)
ולכן בהמשך להמדובר ע"ד המזבח מביא ב' הסוגים שבמקדש הפרטי
שצריכים כפרה.
63 ועפ"ז יומתק מה שא" בתחומא (פקודי ח. ועד"ז שמו"ר פנ"א, ז)
עה"פ משכן העדות: בזכות התורה והקרבנות אמר הקב"ה אני מציל אתכם מן
גיהנם. שהם ב' הענינים דתורה ומצוות שבקדש הכללי והפרטי.
64 והיינו, דההמשך שבהמימרות שבגמ' לענין ציפוי המזבחות הוא לא
מצד דברי ר"ל "ק"ו ממזבח הזהב" שהי' מצופה זהב, אלא בהתוכן דענין
הציפוי בישראל שהן בדברים בלתי רצויים שבטלים לגבי פנימיותם.
וק"ו ממזבח הזהב דר"ל הוא אדרבה לענין המצות בפושעי ישראל,
שלגבי מעלת היחוד של תורה בת"ח הוא ע"ד ענין הציפוי, כנ"ל בפנים
בארוכה.
65 ב"ק יז, א. וש"נ.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ממוצש"ק תרומה והקודמו, ובטח גם להבא ימשיך להודיע מהנעשה
בענינים הכללים וכן בעניני הפרטים.

ולפלא וגם תמי' גדולה מה שכותב שלא יכול להחליט על ההיתר, כו', כי אין ההחלטה תלויה בו
כ"א בתורתנו, ואין לחלק בין פסק לפסק, ועוד יותר פלא מה שכותב עד"ז של אי החלטתו בקור רוח,
כאילו זוהי מדת חסידות שלא להשמע להוראת מרא דאתרא, אבל כיון שכבר נעשה ענין, בודאי גם זה
יהי' לטובה, וזכות התעסקותו בחינוך על טהרת הקדש וחסידות תעמוד לו ולזוגתו תי' אשר מתוך בריאות
הנכונה והרחבת הדעת יגדלו את ילידיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

פורים - מגילת אסתר

בחדש העשירי, הוא חדש טבת.

אסתר — גימטריא שושנ"ה, בחינת מלכות. והנה, שושנ"ה מספר שם אדנ"י, מלכות, מלא (אל"ף דל"ת נון יו"ד), חסר י', היינו שחסרות האותיות ו"ד של מילוי היו"ד. וכדי להשלים לאסתר את שתי האותיות ו"ד, נלקחה אל המלך בחדש העשירי, שהוא ו"ד - ששה חדשי הקיץ (מניסן עד תשרי) וארבע חדשי החורף (מתשרי עד טבת).

(ליקוטים ואגרות עמ' רנ)

והמלך והמן ישבו לשתות¹.

כאשר הדינים נמתקים בשרשן (היינו שנמתקין מצד עצמם, לא מצד החסדים), נמתק הדין על מי שהיה בסכנה, ונהפך הדין על מי שרצה להרע לו. כי מאחר שזהו ממדת הדין, צריך להיות על כל פנים דין. וכן מצינו בנס פורים, שנהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם², וישוב מחשבתו הרעה . . על ראשו³.

כמו כן, הגזירה והסכנה היתה כאשר המלך והמן ישבו לשתות יין, היינו יין של עץ הדעת, שהוא אשכול של ענבים⁴, שממנו נמשכה מיתה בעולם. והמן, שנמשל לנחש⁵, רצה לתלות את מרדכי על העץ, עץ הדעת⁶. ונהפך עליו הדין, שמפלתו היתה במשתה היין שעשתה אסתר המלכה, ותלו אותו ואת בניו על העץ. והוא על דרך מינייה וביה אבא לישדא ביה נרגא⁷, ופגע בו כיוצא בו⁸.

(הערות לזהר א עמ' קפג)

ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר⁹.

מרדכי ואסתר הם על דרך אברהם ושרה¹⁰, כמאמר¹¹ מרדכי בדורו כאברהם בדורו. ואסתר מלכה על קכ"ז מדינות, כמספר שני חיי שרה¹².

באברהם כתיב¹³ כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, כי היא היתה גדולה ממנו בנבואה, וכן במרדכי כתיב ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר. וכתיב עליו, לא אותו, שהיא למעלה ממנו במדרגה. וכן כתיב¹⁴ ומאמר אסתר קים דברי הפורים האלה, ולא הספיק מה שכתב מרדכי.

(תורת לוי יצחק עמ' צז)

ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום . . וצומו עלי . . שלשת ימים¹⁵.

אסתר הלכה למלך ביום הל"ג (שלשים יום שלא נקראה לבוא אל המלך, ועוד שלשה ימי צום). טעם הדבר הוא, כי המתקת הגבורות של אלקים היא על ידי החלפת שלש האותיות לה"י באותיות הקודמות, כד"ט (כי האותיות א"ם אינן מתחלפות)¹⁶. זהו שהלכה אסתר למלך להמתיק את הגבורות הקשות של גזירת המן ביום הל"ג דוקא, כמספר כד"ט, רמז שנמתקו הגבורות של שם אלקים על ידי הצום. והיה די בצום של שלשה ימים, ולא ל"ג ימים, כי הרי הן רק שלש אותיות (לה"י). ונרמז כל זה במלת מגלה:

מ"ה, האות הראשונה והאחרונה של תיבת מגלה, הן מספר אותיות לה"י. והן התחלפו בל"ג, האותיות האמצעיות של מגלה, מספר כד"ט.

(ליקוטים ואגרות עמ' שכג, עמ' רנב)

(9) אסתר ד, יז.

(10) לקוטי תורה להאריז"ל ריש פרשת תולדות.

(11) אסתר רבה פ"ו, ב.

(12) חיי שרה כג, א.

(13) וירא כא, יב.

(14) אסתר ט, לב.

(15) שם ד, יא-טז.

(16) פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א.

(1) שם ג, טו.

(2) שם ט, א.

(3) שם, כה.

(4) בראשית רבה פט"ו, ח.

(5) קהלת יעקב ערך המן.

(6) ראה יערות דבש דרוש ט.

(7) סנהדרין לט, ב.

(8) שבת קכא, ב.

"כולן מתאימות ואב א' לכולנה" (תניא פל"ב), הרי בודאי שכל בנ"י ממש יצאו מהגלות! – "קהל גדול ישובו הנה". תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ג משיחות ש"פ ויק"פ פ' החודש (הנחה בלתי מוגה)

לה, ב – ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת

ב. אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, אלה הדברים קאי על הל"ט מלאכות, דאלה בגימטריא ל"ו, ודברים הדברים הם ל"ט, אשר הכוונה בהל"ט מלאכות הו"ע הבירור והתיקון, דזהו לעשות אותם לעשות מלשון לתקן². ויש נתינת כח ע"ז מלמעלה דזהו אשר צוה הוי' ג', והכח הוא ע"י משה שראה את המשכן בהר דזהו ויקהל משה.

ששת ימים תעשה מלאכה, והיינו אשר כללות ענין עבודת הבירורים הוא במשך הזמן דשית אלפי שנים שזהו ששת ימים, והעבודה במשך זמן זה הוא הכנה ליום השביעי שבת שבתון כמאמר³ מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת בדרך ממילא, והיינו שע"י עבודת הבירורים במשך שית אלפי שנים יזכו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

ובפרטיות הנה בזה גופא יש ב' מדרגות, שבת ושבתון, דשבת הוא הבחי' ששייכת לעבודת הבירורים ושבתון הוא בחינה שלמעלה מענין הבירור לגמרי, והוא כמו שמבואר אשר מתחילה יהי' מדרגה בעוה"ב שע"ז אמרו (בבא בתרא עה. פסחים קיט:) עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ואח"כ יהי' גילוי מדרגה נעלית יותר שע"ז אמרו (ברכות יז) עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' שעל דרך זה הוא ג"כ ב' הבחינות דשבת שבתון.

ספר המאמרים תשי"ד – חלק ממאמר ד"ה ויקהל משה (הנחה בלתי מוגה)

ג. כל ששת ימי המעשה נחתמו בשם של י"ה. יום ה'שישי ר"ת י"ה, כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם, ושם י"ה משותף בין איש לאשה, אבל עדיין אין השם הגדול במלואו עד יום השבת כי יום ה'שישי ויכולו ה'שמים ר"ת שם של ד' שנתמלא על ידי יום השבת, ו' ה' של ויכולו השמים, כי יום השבת הוא כנגד יום שכולו שבת לעתיד ואז יהי' השם שלם כמ"ש (תהלים קטו, יז) לא המותם יהללו י-ה רצה לומר לא בשם י-ה אלא בשם שלם.

לפיכך אין משכן דוחה שבת כי תכנית המשכן כנגד שלשה עולמות עליון ותחתון ותיכון וכולם כנגד העולם הזה הנברא בשם י-ה, וע"כ באו במשכן לנדבה ט"ו דברים האמורים פרשת תרומה, והשבת כנגד העולם הבא המשלים ו"ה של שם הגדול לפיכך השבת גדול מן המשכן ועל כן אין נכון לדחות גדול מפני קטן.

ולמד זה מן סמיכות שבת למשכן לומר לך שאין משכן דוחה שבת וסבור שטעמו של דבר מפני שהמשכן כנגד חצי

לה, א – ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם

א. בכל הזמנים ביקשו ומבקשים בנ"י על הגאולה העתידה, אפילו לאחר הגאולה מגלות בבל, וגם בזמן שביהמ"ק (בית שני) הי' קיים, כי מכיון שבבית שני (יומא כא:) חסרו ה' דברים (חסרון בענין הקדושה), וזאת – אפילו בזמנים הכי טובים דבית שני, אזי כאשר מבקשים אודות שלימות הדבר (גאולה), מבקשים כבר אודות תכלית השלימות – גאולה העתידה, שאז יהי' ביהמ"ק השלישי בתכלית השלימות. דהנה, בבית ראשון הי' העילוי דחמשה דברים (שלימות הקדושה) שלא הי' בבית שני (שחסרו בו ה' דברים), ולאידך – בבית שני הי' העילוי ד"גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" (חגי ב, ט) [כמבואר בגמרא (ב"ב ג, סע"א ואילך) ש"בית הזה האחרון" קאי על בית שני]; וביהמ"ק השלישי יהי' נעלה יותר (באין ערוך) משניהם, גם מבית שני וגם מבית ראשון:

ביהמ"ק השלישי יהיו החמשה דברים בשלימותם (ועוד ענינים נוספים), ובאופן נעלה יותר מבית ראשון (תכלית השלימות בענין הקדושה); ובנוגע למעלת גדלות כבוד הבית (שהיתה בבית שני – "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון") – הנה אם הוספת משך זמן של עשר שנים בלבד (שעמד בית שני יותר מבית ראשון) פועלת את השלימות ד"גדול יהי' כבוד הבית גו", הרי עאכ"כ שהוספת ענין הנצחיות דביהמ"ק השלישי – "מקדש אדני-כונונו ידך" – פועלת את העילוי ד"גדול יהי' כבוד הבית" בתכלית השלימות!

ובזה מתבטא גם הקשר דענין הגאולה עם הענין ד"ויקהל" – כי בגאולה העתידה (שלימות ענין הגאולה) יהי' גם תכלית השלימות ד"קהל", ובלשון הכתוב (ירמ' לא, ז): "קהל גדול ישובו הנה", כלומר, לא רק "קהל" סתם, כי אם "קהל גדול". כלומר: אע"פ שבנוגע לענינים מסויימים אמרנו ש"קהל גרים לא איקרי קהל" (קידושין עג, א), ובנוגע לענינים מסויימים גם נשים וטף אינם נכללים בגדר ד"קהל" – אעפ"כ, כאשר מדובר אודות הגאולה העתידה – מדגישים ש"קהל גדול ישובו הנה", תכלית השלימות בענין ד"קהל", כולל – נשים וטף, וכן גרים.

ועד"ש גאולת מצרים היתה באופן שאפילו יהודי א' לא נשאר בגלות מצרים, ובלשון הכתוב (שמות י, ט): "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", ועד ש"גם ערב רב עלה אתם". ואע"פ שהקב"ה בא בטענה למשה על ענין זה כו' (פרש"י תשא לב, ז) – "הָאֵץ אָבֵעַר מִשֶּׁה רִבִּינוּ אוֹיִסְגַּעֲפִירִט", וה"ע"ר רב" שגייס משה רבינו נשארו בתוך כלל ישראל! ועד"ז מובן בנוגע לגרים שבזמן הגלות – שאע"פ שאמרו חז"ל (פסחים פז:) קשים גרים לישראל כספחת, הרי סוכ"ס אמרו חז"ל שלא גלו ישראל אלא כדי שיתספו עליהם גרים! ומזה מובן שבדאי נכללים גם הגרים ב"קהל" שעליו נאמר "קהל גדול ישובו הנה", כלומר, שכל בנ"י יצאו מהגלות – "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", כולל – גרי צדק. ועאכ"כ כאשר מתבוננים בשרשם ומקורם כו' – ששם

(1) ראה שבת ע, א. וראה פירש"י שם.

(2) ראה מפרשי ב"ר פ"א, ו.

(3) ע"ז ג, א.

בנוי ע"י בר חיובא והתורה והמצוה רק לישראל ניתנו ועל כרחק צריך לומר דבנין המשכן הוי רק הכשר המצוה ועיקר המצוה במקדש הוא שיהי' עומד מוכן להקריב בו קרבנות אבל הבנין אינו מוגוף המצוה ולכן אינו מעכב שיהי' דוקא ע"י בר חיובא.

וא"כ שוב אין ראי' מזה דנשים היו כשרין במלאכת המשכן דחייבין ג"כ בבנין המשכן דהרי מבהמ"ק שאנו מצפין עליו שיגלה בב"א נראה מוכרח דאין עשייתו מעכב שיהי' ע"י בר חיובא ואין זה דומה לציצית ותפילין דעשייתן צריך דוקא להיות ע"י בר חיובא.

אמנם מה שנלפענ"ד בענין זה דבאמות כיון דכתיב בתוה"ק עשיי' בכל ענין המשכן נראה דצריך עשיי' דוקא וממילא צריך שיהי' ע"י בר חיובא ובהמ"ק דלעתיד נראה דג"כ בנוי ומשוכלל בכחו של ישראל, דע"י הבנין בהמ"ק בימי שלמה בקדושה וטהרה בכל ענינים על ידי זה זכו ישראל ונעשה מכוון בהמ"ק שלמעלה לבהמ"ק שלמטה וכל הבהמ"ק של מעלה הוא ע"י עשיית ישראל את הבהמ"ק שלמטה על ידי זה נעשה למעלה ג"כ בהמ"ק וזה הוא המקדש שלמעלה שיתגלה לעת"ל בב"א.

כלי חמדה⁷

לז, א – ויעש בצלאל את הארון עצי שיטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו

ו. "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה הארון מונח כו". "ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה וכו'.

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א⁸

כבר בבנינו של הבית הראשון נקבע ענין שהוא נצחי לשעתו ולעתיד לבוא ויש לומר שעל דרך זה הוא בתחיית המתים: אין הכוונה שייבראו אז גופים חדשים לגמרי, אלא הגופים ייבנו מה"עצם לז"ז" (עיין בראשית רבה פכ"ח, ג) – שזהו עצם הגוף שלפני זה, שבו אינו שייך שום הפסד ("חורבן"). וזהו הענין של "בנה בו מקום לגנוז בו הארון" – מקום הארון הוא ה"עצם" (עיקר) של הבית המקדש, שבו אינו שייך שום חורבן והפסד, וממנו נבנה המקדש השלישי. לקוטי שיחות חלק כא עמוד 156 ואילך

ז. יש לחקור איך נעשין ארון וכפורת וכו' אם משל כסף או זהב או שאר מתכות כמו שאר כ"ש. והנה בכרובים נראה דפשיטא דאסור רק של זהב שרי אבל בארון וכפורת כשר בכל מתכות, וכן מוכח ממכילתא פ' יתרו לפי שמצינו כל כלי בית עולמים שאם אין להם של זהב עושין של כסף שומע

השם והשבת שבתון ליי' רצה לומר במלת ליי' משלים שם של ד' ומכאן סמך לבעל מדרש כאן לומר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני דאם לא כן למה אין משכן דוחה שבת. שפתי דעת⁹

לה, ג – לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת

ד. טוב טעם למה שיבחר אלקים היום הזה לתת לנו מצות השבת, רמז גדול הוא לעולם הבא שהוא עולם שכולו טוב, וזה השבת דמיון מה אליו כמ"ש ז"ל (ברכות נז:): שבת א' מס' מעולם הבא, וכן שנו במכילתא לדעת כי אני ה' מקדשכם לעולם הבא כגון קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת וכו'. ורמז לשבת הגדול שהוא עולם המנוחה אמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם כי עם היות המצוה כפשוטה יש בה רמז, כי אין ביד האדם להדליק נר נשמתו בעולם הבא אם לא קדמה לה האורה בעה"ז כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם (עבודה זרה ג).

יפה עינים¹⁰

לה, כה – וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש

ה. כתב הרמב"ם ז"ל [פ"א הל' בית הבחירה] דנשים חייבות בבנין המשכן. תמיהו המפרשים הא הוי מצות עשה שהזמן גרמא דאינה נבנה בלילה וא"כ יהיו נשים פטורות, ועיי' בכסף משנה שכתב מהא דמבואר בקרא בפרשת ויקהל וכל אשה חכמת לב ביד' טוו ויביאו מטוה וכו'.

ולכאורה צ"ע דמאי ראי' מזה שהתנדבו למלאכת המשכן דחייבין בבנין המשכן הא קטנים פשיטא דאין חייבין במחצית השקל ואעפ"כ אם שקלו מקבלין מידן.

וראיתי בהאחרונים שכתבו דהראי' הוא דאי נימא דאשה אינה חייבה בבנין המשכן א"כ צריך להיות עשיותה פסולה כמו שכתב ר"ת (עיין גיטין מה: , תוס' ד"ה כל שישנו) בציצית דנשים פסולין לתלות הציצית על הכנף כיון דאינן בלבישה פסול עשייתה דילפינן מסת"ע דדרשינן כל שאינו בוקשרתם אינו בוכתבתם, אם כן הוא הדין לענין בנין בהמ"ק כיון דחזינן דנשים היו כשרין במלאכת המשכן ע"כ דחייבין בבנין המשכן.

אמנם לענ"ד צ"ע לפי מה דמבואר בסוכה (דף מ"א ע"א) ברש"י ד"ה א"נ ובתוס' שם דאע"ג דאין בונין בהמ"ק בלילה ולא ביו"ט דאין בנין בהמ"ק דוחה יו"ט היינו דוקא בנין הבנוי ביד אדם, אבל מקדש שאנו מצפין עליו בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים שנאמר מקדש ד' כוננו ידיך עכ"ל. ולכאורה צ"ע היכא כשר בנין ביד שמים כיון דצריך שיהי'

(4) ר' שלמה אפרים ז"ל אב"ד ודרשן בפראג, מו"ס "כלי יקר" על התורה.

(5) ר' שמואל יפה אשכנזי ז"ל מקושטנדינא, מו"ס "יפה תואר" על מדרש רבה – נדפס תנ"ב בפירדאה.

(6) עיין לקוטי שיחות חלק טז פרשת ויקהל עמוד 454.

(7) ר' מאיר דן פלאצקי ז"ל, אב"ד דוואהרט.

(8) עיין באריכות הביאור על הרמב"ם בלקוטי שיחות חלק כא עמוד 156 ואילך. חידושים וביאורים על הש"ס חלק ב סימן לח.

לז, ט – ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה
סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל
אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים

ט. שמעתי בשם הרב הקדוש מהר"ם מקארעץ זצוק"ל
על הא דאמרז"ל (מדרש רבה איכה) בט' בא"ב נולד ב"ן דוד
הטעם הוא להיות נשמת משיח בן דוד היא נשמה היותר גבו'
וכללת, וא"כ צריכין ללידת זאת הנשמה זווג היותר עליון.
והנה נוכל להתבונן בענין אהבה גשמיות בעוה"ז בענין
אהבת חברים ואיש עם אשתו בחייהם ביחד לא תוכר כ"כ
האהבה, משא"כ כשרוצים להיפרד ולהרחיק נדוד לזמן רב אז
יתפעלו הנפשות באהבה יתירה אהבה עזה מגודל הגעגועים,
וע"כ חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך (יבמות סב:),
וא"כ תתבונן לפי"ז דבשעת הפירוד אז הוא הזווג באהבה
יתירה ביותר ומיקרי זווג היותר עליון ונולד מזה הנשמה
היותר עליונה, ע"כ להיות בעוה"ר הפירוד בין הדבקים נעשה
בתשעה באב מיקרי בעוה"ר יו"ם יציא"ה לדרך נולד מזה
הזיווג משי"ח הנשמה היותר עליונה וכוללת. הבן.

ועפי"ז תתבונן מה ששמעתי שהקשו תלמידי הרב הקדוש
מהרד"ב [המגיד דמעזריטש] נבג"מ זצוק"ל על הא דאמרז"ל
(יומא נד: ועיין שם במהרש"א) שמצאו האויבים ביום ההוא
את הכרובים כמער איש וכו' הלא אמרז"ל שזה לא הי' רק
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ובהיפך ח"ו הכרובים
הופכים פניהם זה מזה, והשיב להם הקדוש הנ"ל חייב אדם
לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך וכו' ואתה הבן.
בני יששכר – מאמר חדשי תמוז אב מאמר ב' בין המצרים

אני אף כרובים כן ת"ל אלקי כסף ל"ת, א"כ מוכח בכל כלים
כשר רק בכרובים עובר משום אלקי כסף.
והא דלא הביאו רבינו [הרמב"ם], י"ל דהנה במגילת
אסתר שורש ג' בספר המצוות כתב לכן עשיית ארון ל"ה
מ"ע לדורות יען דלא יעשו לעולם ארון אחר, דשל משה קיים
עדיין דיאשיהו המלך גזזו ועתיד להתגלות, ולפי"ז י"ל דגמ'
יומא דף כ"ב מבואר כן הוא דכפרות וכרובים שגזזו יאשיהו,
א"כ הוה דברים שלא ינהגו לעתיד ולכן לא כתב רבינו.
מעשי למלך על הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ג, סוף
הלכה י"ב

ח. ויעש בצלאל את הארון. מה דלא כתוב בכולהו
בצלאל, משום ששאר דברים עשו גם אחרים בבית עולמים,
וכן בבית שני ולעתיד. אבל ארון משנגזז, עוד לא עשו אחר
כי אין לעשות לוחות אחרים, ורק ארון בצלאל הוא שקיים
לדורות ולא אחר. ודו"ק. ואולי דהקפיד הכתוב שלא יעשו
לדורות ארון וכרובים רק זה שעשה בצלאל.

משך חכמה

(9) כוונתו לשאול, דבכל הכלים כתוב רק "ויעש" פרק לו פסוק יד: "ויעש יריעות עזים".
פסוק יח: "ויעש קרסי נחשת וגו'". פסוק כ': "ויעש את הקרשים", פרק לו פסוק י:
"ויעש את השלחן". פסוק יז: "ויעש את המנרה". פסוק כה: "ויעש את מזבח הקטרת.
פרק לח פסוק א: "ויעש את מזבח העלה". פסוק ח': "ויעש את הכיור נחשת". פסוק ט':
"ויעש את החצר". ורק בהארון כתוב השם מי עשה הארון "ויעש בצלאל" הלא דבר הוא,
ועל זה מתרץ דהארון נגזז כמ"ש ברמב"ם ריש פרק ד בהלכות בית הבחירה, ויתגלה
לעתיד לבוא.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר"ר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז אדר"ר, בו כותב אודות מצב רוחו אשר מפריע לו גם כן לפעמים במלאכתו
מלאכת שמים מלאכת החינוך.

וכבר מבואר ענינו בכמה מקומות ומהם בספר תניא קדישא, אשר ענין העצבות באיזה אופן שלא
יהי, הן ממילי דשמיא והן ממילי דארעא, אין זה אלא מעצת היצר, וכמבואר שם בארוכה, ובפרט בהנוגע
אליו, אשר ראה נסים גלויים וחסדי השי"ת גם בעיני בשר, פשוט שאין כל יסוד לעצבות, ואדרבה צריך הוא
להרבות בשמחה, ועל דרך החותם דהלכות פורים אשר בשו"ע וסיום כל חלק אורח חיים, וטוב לב משתה
תמיד, ובפרט שגם עתה העמידתו ההשגחה העליונה על חלק היפה, חינוך בני ישראל, שאין לך עבודה
קדושה ונעימה יותר מזה, גורם נחת רוח עצום למעלה, שמזה מובן גם שכרו של הגורם נחת רוח זה.

ויהי רצון שימי חדש זה - שאז יתקבלו שורותי אלה - שמשגולת החדש הוא - אשר נהפך להם
לשמחה וליום טוב.

וענין נהפוך, הרי תוכנו, אשר אפילו ענינים שאינם טוב הנראה והנגלה, מסוגלים ימי חדש זה,
לנהפך אותם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר, יפעלו פעולה זו בעניניו הנ"ל.

בברכה לבשו"ט.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אדר"א, ה'תשי"ז

ברוקלין, נ. י.

לכבוד הנהלת הרשת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביקר אותי... והיתה בינינו שיחה נעימה וידידותית בהנוגע לבתי ספר הרשת, ובפרט בהנוגע לנקודות דלהלן:

(א) בשים לב לאופי המיוחד של בתי ספר הרשת, מכיר הוא, כמובן, אשר מינוי מורים ומורות צריך להיות בידי אנשי חב"ד. חלוקי הדיעות שהיו עד עכשיו והדרישות שדרש, כוונתם היתה רק שימנו מורים ומורות שיש להם גישה פדגוגית, וכמובן גם המינימום עכ"פ במקצועות ההוראה שלהם, שבלאו הכי הרי לא יוכלו למלא תפקידם בתור מורים ומחנכים.

(ב) הדגשתי במיוחד אשר המעלה המכרעת במעלות וכשרונות המורה צריכה להיות - יראת שמים, וגם על זה הסכים.

(ג) הוא התאונן, שהיו מקרים של שכירת מורים ומורות מבלי להודיע על דבר זה למשרדו, ורק נודע להם משינויים אלה לאחר זמן כשבקשו שכירות עבורם, שאינו רואה כל הצדקה לדבר שכזה, ושה לא טוב לא בעד המשרד הכללי לבד, אלא גם בעד בית-הספר. כמובן שהסכמתי עמו בהחלט בענין זה, והבעתי השערתי שבטח לא היו אלה אלא מקרים יוצאים מן הכלל מתוך איזה שגגה.

(ד) בהנוגע הפרדת בנים ובנות, שאמרתי לו שאי אפשר לוותר על זה, ואשר ויתור או פשרה במקום אחד יגרור ויתורים ופשרות במוסדות חנוך חב"ד בכמה וכמה מקומות, וזה ג"כ נתקבל, והבטיח שישתדל בכל כוחו אשר עקרון ההפרדה בבתי ספר חב"ד יתקיים בפועל, ואם יודיעו לו דוגמאות שכך הוא במוסדות חינוך שבאה"ק - ממלכתי דתי אחרים, זה יקל עליו ההשתדלות. וכן יקל עליו להשתדל בזה אם יוכל לומר שענין זה הוא דרישה ממני, וכמובן שאמרתי לו שהרשות בידו לומר כן, כי כן הוא. והדגשתי כי דרישתי על שמירת עקרון ההפרדה במוסדות חב"ד אינה באשר במוסדות חב"ד הם, אלא דעתי ברורה שכן צריך להיות בכל בתי-ספר במוסדות חנוך, ובעוה"ר בדורנו דור יתום אין זה רק שאלת-דת, אלא גם במוסר וצניעות במובנים הכי פשוטים, וכמו שרואים התוצאות במוסדות אשר בהם אין עקרון זה נוהג, שרבו כ"כ עדי אשר למרות כל ההשתדלות להעלים אותן ולמנוע פרסום בלתי נעים, בכל זה מתפרצות מפעם לפעם ומגיעות לאזני הקהל...

ב"ה, כ"ז אדר"ר, ה'תשי"ז

ברוקלין, נ. י.

האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יוסף שי

וב"ג מרת שיינדל שושנה תחי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם ליום א', אדר"ח אדר"ש הבע"ל.

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב, ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת, ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב מזל טוב.

מוסג"פ. והוא ע"פ מנהג ישראל ומרז"ל. וראה זח"ג (צו, ב. לכלה מכולהו). תוד"ה האחין (ב"ב קמד, סע"ב. לחתן משושבינין). זח"א (קמט, א. לחו"כ מהנהנין מסעודה).

♦ יום ראשון ט"ז אדר א' ♦

א ואֶכְנֹשׁ מִשֶּׁה יָת כָּל כְּנֻשָּׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַר לְהוֹן אֲלִין פְּתֻמָּיָא דִּי פְקֹד יִי
לְמַעְבַּד יְתְּהוֹן :

לה (א) וַיִּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אַלֶּהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָם:

ה"י וַיִּקְהֵל מֹשֶׁה • לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּשִׁירָד מִן הָהָר, וְהוּא לְשׁוֹן הַפְּעִיל שְׁאִינוּ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בְּיָדִים, אֶלָּא
הֵן נֶאֱסָפִים עַל פִּי דְבוּרוֹ, וְתַרְגּוּמוֹ: וְאֶכְנֹשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 210)

לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּשִׁירָד מִן הָהָר (רש"י לה, א) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מְדוּעַ לֹא מִסַּר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת צְוֵי הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן מִיַּד עַם
רְדָתוֹ מִן הָהָר, אֶלָּא הִמְתִּין לְמַחֲרַת יוֹם כַּפּוּר. וַיֵּשׁ לִזְמַר, שְׁמִידָה לְאַחַר יְרִידָתוֹ מִן הָהָר, כְּשֶׁבִנְדִּיו הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת וּבְפִיו בְּשׁוֹרֶת
'סִלְחָתִי' – לֹא הָיָה זֶה הַמָּקוֹם וְהַזְמַן לְמַסֵּר לְיִשְׂרָאֵל צְוִיִּים חֲדָשִׁים, שֶׁכֵּן הֵם הָיוּ שְׂקוּעִים כָּל כָּלָם בַּקְּבֻלַּת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ
וּבְבִשְׁוֹרֶת הַסְּלִיחָה. אור החיים

ב שְׂתָא יוֹמִין תַּתְּעַבְד עֲבֻדָּתָא וּבִיּוֹמָא
שְׁבִיעָאָה יְהִי לְכוֹן קוּדְשָׁא שְׂבָא שְׂבָתָא
קָדָם יִי כָּל דְיַעְבַּד בֵּה עֲבֻדָּתָא יִתְקַטֵּל :

(ב) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָהּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה
לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְתּוֹן לַיהוָה כֹּל־הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה
וְיָמַת:

ה"י שֵׁשֶׁת יָמִים • הַקָּדִים לָהֶם אֶזְהָרַת שַׁבַּת לְצוּי מְלָאכָת הַמִּשְׁכָּן, לִזְמַר שְׁאִינוּ דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי תִשָּׂא פְרֻשְׁתֵּי דְרָכִים רַבִּים בְּאוֹמְרוֹ
לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת, וְדָרְשָׁה זֹו זֶה מְקוֹמָהּ, וְהוּא
אוֹמְרוֹ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם
פְּרוּשׁ הַדְּבָרִים עֲצֻמָּן שֶׁהֵם שְׁבָחוֹת אֹתָם עוֹשִׂים
אוֹתָם וְהֵבִין.

עוֹד יִרְצָה לִזְמַר כִּי הֵגַם כִּי מִצְוַת שַׁבַּת הִיא
שְׁמִירָה מִהַמְּלָאכּוֹת וּשְׁבִיתָהּ וְאֵין כָּאֵין
מַעֲשֶׂה לְטַל עָלֶיהָ שֶׁכֵּר אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
צִוָּה ה' שִׁיְהִיו בְּגִדְרָה מַעֲשֶׂה לְטַל עָלֵיהֶם שֶׁכֵּר,
וְעֵין מַה שְׁבִיתָתִי בְּפִרְשֵׁת כִּי תִשָּׂא (ל"א ט"ז)
טַעַם לִזְוֹ, וְדִקְדָּק לִזְמַר אֵלֶּה לְשַׁלֵּל הַדְּגוּמָא
שִׁישְׁנוּ בְּכַחֲשֵׁת שְׁמִירָה לְכַד אֵינוּ כְּכַחֲשֵׁת
הַמַּעֲשֶׂה לְטַל עָלֵיו שֶׁכֵּר:

וְעַל פִּי הַמִּדְרָשׁ (יְלֻקוּט) שְׁאָמְרוּ כִּי אָמַר
הַקָּבִ"ה לְמֹשֶׁה הִקְהֵל קְהִילוֹת וְדָרְשׁ
בְּרַבִּים כְּדִי שִׁילְמֵדוּ לְדוֹרוֹת הַבָּאִים לְהִקְהֵל
בְּכָל שַׁבַּת וְכו', וְתִבְאָר הַכְּתוּב עַל נִכּוֹן וַיִּקְהֵל
מֹשֶׁה וְגו', וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים פְּרוּשׁ
הַקְהֵלֶת הַעֲדָה וְדָרְשׁת הַתּוֹרָה צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת
אֹתָם. אוֹ יִרְמֹו בְּאוֹמְרוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי בְּאִמְצָעוֹת הַדְּבָרִים מִתְּכַפְּרִים כָּל
עֲוֹנוֹתָם כְּמֹאמְרֵי ר' יִשְׁמַעֲלָא שָׁם:

(ב) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה. טַעַם זְכוּרֹן עֲשִׂית
מְלָאכָה בַּיּוֹם הַחֹל, אוֹיִל שִׁיְכּוֹן לִזְמַר שְׂאָם
יְהִיָּה יוֹם ז' קֹדֶשׁ תַּעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה הַצָּרִיכָה לָךְ
בְּשֵׁשֶׁת יָמִים.

אוֹ יִרְצָה הַכְּתוּב לְאַסֵּר מְלָאכָת שַׁבַּת בֵּין עַל
יְדֵי עֲצֻמָּו בֵּין עַל יְדֵי גוֹי, וְהוּא אוֹמְרוֹ
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה בְּצִירָ"י תַּחַת הַתִּי"ו פְּרוּשׁ

ה', וְעוֹד בֵּינוֹן שְׁלֹא אָמַר בְּמִצְוָה זֹו אֶלָּא עֲנִין
שַׁבַּת אִיף צִדֵּק לְאָמַר עָלֵיו תַּעֲשׂוּ. אָכֵן יִתְבָּאֵר
עַל פִּי דְבִרְיָהֶם ז"ל (הַרְיוֹת ח'). שְׁאָמְרוּ
בַּפְּסוּק (בַּמִּדְבָּר ט"ו כ"ב) כִּי תִשְׁגּוּ וְגו', שֶׁכֵּל
הַמּוֹדֶה בְּעֻבּוֹדָה זָרָה כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה,
וּמַעֲתָה הָיָה צָרִיכִין כָּל יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן כָּל
תְּרִי"ג מִצְוֹת אֲשֶׁר פָּגְמוּ בְּכָלָן וְדָבָר זֶה הוּא
רְחוּק מִגִּדְרָה הַשְּׁגָה, אֲשֶׁר עַל כֵּן בָּאָה מִצְוַת
ה' לָהֶם שִׁיְזַהְרוּ בְּמִצְוֹת שַׁבַּת, וְאָמְרוּ ז"ל
(שְׁמו"ר פכ"ה) שְׁקוּל שַׁבַּת כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה,
וּבִזְוָה יִתְקַנוּ פָּגַם שְׁפָגְמוּ בְּכָל הַתּוֹרָה, וְהוּא
מֹאמְרֵי מֹשֶׁה כָּאֵין אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה'
לַעֲשׂוֹת אֹתָם פְּרוּשׁ לְשׁוֹן תַּקּוּן בִּזְוָה יִתְקַנוּ
פְּגָמֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַה הֵם הַדְּבָרִים
שֵׁשֶׁת יָמִים וְגו', וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְגו', וּבִזְוָה
יִתְיַשֵּׁב מַה שְׁשָׁשָׁה עוֹד לְמַה חָזַר עוֹד לְצוּרֹת
עַל הַשַּׁבָּת אַחֵר שֶׁכֵּכָר צִוָּה כְּמַה פְּעָמִים, וְעוֹד
לְמַה צִוָּה עָלֵיו סְמוּךְ לְמִצְוַת מַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן,
וְלְדָבָרֵינוּ יָבֹא עַל נִכּוֹן כִּי יֵצֵא ה' עַל תַּקּוּן
הַעֲבָר כְּדִי שִׁיְהִיו מְכֻשְׂרִים לְשִׁכּוֹן בְּתוֹכָם
וּבְמִצְוַת שַׁבַּת שִׁשְׁקוּלָה כָּל הַתּוֹרָה הִיא תַּקְנָת
עֲבֻדָּה זָרָה בְּאוֹמְרוֹ (יִשְׁעִיָּה נ"ו) אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ
יַעֲשֶׂה זֹאת וְדָרְשׁוּ ז"ל (שַׁבַּת קי"ח:) כָּל
הַשּׁוֹמֵר שַׁבַּת כִּהְלַכְתָּ אַפְּלוּ עוֹבֵד עֲבֻדָּה זָרָה
כְּדוֹר אֲנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ:

עוֹד יִתְבָּאֵר ע"פ דְּבִרְיָהֶם ז"ל (מְכִילֵתָא פ'
תִּשָּׂא) רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר פִּרְטָא אוֹמְרֵי מִנִּין
שֶׁכֵּל הַמִּשְׁמֵר שַׁבַּת מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ עֲשָׂא
דְּכַתִּיב וְשָׁמְרוּ וְגו' לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת ע"כ,

(א) וַיִּקְהֵל מֹשֶׁה וְגו'. צִרְיָה לְדַעַת טַעַם
שֶׁהֲצִרְף לִזְמַר וַיִּקְהֵל אַחֵר שֶׁהוּא דְבָר
הַרְגִּיל בְּכָל עַת אֲשֶׁר צִוָּה דְבָר ה', וְנִרְאָה
כִּי לְצַד שְׁרָאוֹ כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִנִּשְׁתָּה
אֲלֵיו, לִזְוֹ הַצִּרְף לְהִקְהִיל אֶת כָּלָן לְכָל יִמְנַעוּ
קָצֵת מִהַמּוֹרָא, וְזֶה שֶׁדִּקְדָּק לִזְמַר אֶת כָּל עֲדָת.
עוֹד יִרְצָה בְּאוֹמְרוֹ אֶת כָּל עַל פִּי מַה
שֶׁפְּרֻשְׁתִּי בְּפִרְשֵׁת תְּרוּמָה בַּפְּסוּק מֵאֵת
כָּל אִישׁ אֲשֶׁר וְגו' שְׂבָא לְרַבּוֹת יְתוּמִים קְטָנִים
וְנָשִׁים יַע"ש, וְהוּא אוֹמְרוֹ אֶת כָּל ב' רַבּוּיִים,
וְטַעַם שְׁלֹא הִזְכִּיר הַג' שֶׁהוּא שׁוּעַ זֶה אֵינוֹ
צִרְיָה לְקָרָא לוֹ כִּי מַעֲצָמוֹ בּוֹא יָבֹא בְּרִנָּה
בְּכָלָל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְכַסֵּף הַזֶּה (ח"ג קצ"ו):
אָמְרוּ שֶׁהִקְהִיל הָאֲנָשִׁים לְהַפְרִידָם מִהַנְּקֻבּוֹת
לְצַד שֶׁהִיָּה הַשִּׁטָּן מְצוּי בֵּינָם לְכָל יִזְיָק ח"ו
ע"כ, וּמִן הַסֵּתֶם לֹא יִכְחִישׁ שְׁלֹא נִזְדַּמְּנוּ
הַנָּשִׁים לְשִׁמְעַ דְּבָר ה' וּבְכַפֵּט לְהַבִּיא נִדְבַת
הַמִּשְׁכָּן, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (פְּסוּק כ"ב) וַיִּבְאֹו
הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים, אֶלָּא יִכּוֹן לִזְמַר כִּי הִקְהִיל
הָאֲנָשִׁים בְּפָנֵי עֲצֻמָּן וְהַנָּשִׁים בְּפָנֵי עֲצֻמָּן וְלֹא
כְּאִו יַחַד וְלֹא עָמְדוּ בְּמִסְכָּה אַחַת, וְהַכְּתוּב
רְמֹז הַדְּבָרִים בְּתוֹר חֲתָב בְּנֵי שְׁלֹא הָיָה צִרְיָה
לִזְמַר אֶלָּא אֶת כָּל עֲדָת יִשְׂרָאֵל:

אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגו'. צִרְיָה לְדַעַת אוֹמְרוֹ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים, וּבְמִסְכָּת שַׁבַּת (צ"ז:) דְּרַשׁ
מִכָּאֵין רַבִּי ט"ל מְלָאכּוֹת כְּמִנִּין אֵלֶּה לִי"ו
דְּבָרִים ב' הַדְּבָרִים ג' הַרִי ט"ל, וְזֶה דְּרַשׁ
דְּרַשׁ, עוֹד צִרְיָה לְדַעַת לְמַה הַצִּרְף לִזְמַר
לַעֲשׂוֹת אֹתָם וְלֹא הִסְפִּיק בְּאוֹמְרוֹ אֲשֶׁר צִוָּה

(ג) **לֹא־תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי:** ג לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השני:

דשבתא:

כס"א לא־תִבְעֲרוּ אֵשׁ • (סנהדרין לה, יבמות ו): יש מרבותינו אומרים הבערה ללא יצאת, ויש אומרים לחלק יצאת.

(ד) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:** ד ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר:

כס"א זה הדבר אשר צוה ה' • לי לאמר לכם. אור החיים

(ה) **קָחוּ מֵאֲתֶכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיֵּאתָ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זֶהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת:** ה קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת:

כס"א נדיב לבו • על שם שלבו נדבו קרוי נדיב לב. כבר פרשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צואתם. אור החיים

(ו) **וּתְכַלֶּת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֻזִּים:** ו ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועוזים:

(ז) **וְעֹרֹת אֵילִם מְאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֻצֵי שִׁטִּים:** ז ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים:

(ח) **וְשֵׁמֶן לַמָּאֹר וּבִשְׁמִים לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְמָחַת הַפָּתִים:** ח ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקמחת הפתים:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

דברים הבאים בנדבת המשכן שאמר וא"ו בכל נוסף ולפעמים יאמר וא"ו בהתחברות הג' כאמרו את המשכן את אהליו ואת מקסוהו ותכף חזר בו בכתוב עצמו וזלזח סדר התחברות אחר ואמר את קרסיו ואת קרשיו וכן על זה הדרך עד סוף סדר פרטי המשכן כמה שנויים בפרט זה.

וְנִרְאָה לִישָׁב בְּהַקְדָּם דְּבָרֵיהֶם ז"ל (ב"ר פ"ל) כי הני"ו יגיד התקשרות הנוסף עם הראשון, וחסרון הנא"ו יגיד כי הוא גבול בפני עצמו, ומזה נשפיל על כל דבר ודבר ונלך לישב כל פרט ופרט במקומו, וזה יצא ראשונה בנדבת המשכן אמר ו' בראש כל פרט כדי להסמיך ולהשוות כל הי"ג דברים לומר שכלם שונים לקראות תרומת ה' וזכותן שונה מביא הנחשת כמביא זהב כמו שמצינו שאמר הכתוב בעולת ההקמה ריח נחוח ובעולת העוף ריח נחוח ואמרו ז"ל (מנחות ק"ו.) לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט וכו', וזין מה שפרשתי בענין פגשתי ויקרא (א' י"ו) גם נתבאר לומר שכל הי"ג דברים חובה הם לצרכי המשכן דבר קטן כדבר גדול מעבדין אשר על פן חברים במחבת הווין, כל זה בערך דבר הנסתר אצל בערך דבר הנעשה ממנו יש בהם הדוגמת הקדשה כמה קדשות הם זו למעלה מזו ולא תדמה שום קדשה למה שלמעלה ממנה:

כאפן שאינו בא לידי תקלה כנזכר יע"ש, לפי זה זכנו הכתוב לומר על זה הדרך כי לצד שקדם לומר קחו מאתכם תרומה כל נדיב לבו אם כן בנדבה כדבר הכתוב, לזה אמר זה הדבר פרוש הנדבה צוה ה' לאמר אותה פרוש דוקא במציאות זה שהוא שיצוה ה' שתאמרו נודב ומשלם והוא בסדר שאינו בא לידי תקלה, לאוקימתא ראשונה יעלה דרכנו כר' מאיר ולאוקימתא ב' כר' יהודה:

(ה) **יְבִיֵּאתָ אֶת תְּרוּמַת ה'.** פסוק זה מראה באצבע כי לבד המרגש יש המשפיל והוא מאמרו ז"ל (תקונים תקון כ"א) כי מעשה התרומה משפיל היא בחינת השכינה כי לה קרא תרומת ה' ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אהל כל ימט, ועקר הרצון במעשה הוא המשפיל, והוא אומרו יביאה פרוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', ובאר הכתוב מי הוא אשר יביאה ואמר כל נדיב לבו פרוש העושה דבר מנשיאות הלב אשר ידבנו לצד התנועעות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר יפעיל במשפיל נעלם אצל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במשפיל:

זָהָב וְכֶסֶף וְגו'. ראיתי לתת לב בכל הפרשה בסדר התחברות השמות ופרטי הדברים כי לא הושה מדותיו בהם לפעמים יאמר וא"ו בכל פרט הנוסף כמעשהו בסדר י"ג

תהיה נעשית אצל ביום השביעי אפלו על ידי אחרים אין לה לעשות, וזה כהאומר אמירה לגוי אסורה דבר תורה (מכילתא פ' בא), וטעם אומרו ששית ולא בששית כדי שלא תטעה כי יש מצוה נעשית מלאכה בהם. עוד ירמז כי לא יקומו ששית ימים במלאכתם אשר הכינם ה' לעשות אלא אם יום השביעי יהיה להם קדש אצל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששית ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם, וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפרוש פסוק (ב' ב') ויכל וגו' ביום השביעי יע"ש:

(ד) **אֵל כָּל עַדַּת וגו' לֵאמֹר וגו'.** צריך לדעת למי יאמרו בני ישראל, ואולי כי לצד שלא ידבר משה עם הנשים והקטנים הגם שיהיו שם וצוה לאמר להם הדברים, ואמרו זה הדבר וגו' לאמר יתבאר על פי מה שאמרו בספרי (פ' תצא) ר' מאיר אומר טוב אשר לא תדר טוב מזה ומזה שלא תדר כל עקר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ע"כ, ואמרו כפ"א ודברים (ט.) ב' אוקימותא א' שחולקים בנדר אצל בנדבה מודה ר' מאיר שיהא נודב ומשלם וכגון שהיה באפן שאינו בא לידי תקלה וכמעשה הלל שהיה מביא קרבנו כשהיה חלין לעזרה ושם היה מקדישה, והב' שחולקים בנדבה ולא אמר ר' יהודה אלא נודב אצל נודר לא, ונודב עצמו דוקא

שיעור יומי ליום ראשון ט"ז אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל

(ט) וְאֶבְנִי־שֹׁהַם וְאֶבְנֵי מְלֵאִים לְאֹפֹד וְלַחֹשֶׁן:

ט ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא
באפודא ובחושנא:

(י) וְכָל־חֲכֹם־לֵב בָּכֶם יַבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת בִּלְאִשָּׁר צִוָּה יְהוָה:

י וכל חכמי לב בא בכולן יתנו ויעבדון את כל
די פקד יי:

(יא) אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶלוֹ וְאֶת־מִכְסֵּהוּ אֶת־קַרְסָיו וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיחֹו אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו:

יא את משכנא את פריסה את חופאה את
פורפוחי את דפוחי את עברוהי את עמודוהי
את סמכוהי:

כס"א את המשכן • יריעות התפתונות הנראות בתוכו קרויים משכן. את אהלו • הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג. ואת מכסהו • מכסה עורות אילים והתחשים. אור החיים

(יב) אֶת־הָאֹרֶן וְאֶת־בָּדָיו אֶת־הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ:

יב את ארוןא את ארונא את אריחוהי את כפרתא את
פרכתא דפרסא:

כס"ב וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ • פֶּרֶכֶת הַמַּחֲצָה, כָּל דָּבָר הַמִּגֵּן, בֵּין מַלְמַעְלָה בֵּין מַכְנָגָד, קְרוּי מָסָךְ וּסְכָךְ, וְכֵן (איוב א): "שַׁכֵּת בַּעֲדֹו", (הושע ב): "הִנְנִי שֹׁךְ אֶת־דִּרְכְּךָ". אור החיים

(יג) אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־בָּדָיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:

יג את פתורא את אריחוהי את כל מנוהי את
לחם אפיא:

כס"ג לֶחֶם הַפָּנִים • כָּבֶד פִּרְשָׁתִּי עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן, שֶׁהָיָה עֲשׂוּי כַּמִּין תְּבֵה פְרוּצָה. אור החיים

(יד) וְאֶת־מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת־כְּלִיָּהּ וְאֶת־נִרְתִּיָּהּ וְאֶת שֵׁמֶן הַמָּאֹר:

יד ואת מנרתא דאנהורי ואת מנהא ואת
בוצינהא ואת משחא דאנהוריתא:

כס"ד וְאֶת כְּלִיָּהּ • מְלָקָחִים וּמַחְתּוֹת. נִרְתִּיָּהּ • לוציני"ש בלע"ז, בְּזִיכִים שֶׁהַשֵּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת נִתּוֹנִין בָּהֶן. וְאֶת שֵׁמֶן הַמָּאֹר • אֵף הוּא צָרִיךְ חֲכָמִי־לֵב, שֶׁהוּא מַשְׁנֶה מַשְׁאֵר שִׁמְנִים, כִּמּוֹ שֶׁמֶפֶרֶשׁ בַּמִּנְחוֹת: 'מִגְרָגְרוֹ בְּרֹאשׁ הַזֵּית', וְהוּא כְּתִית וְזָךְ.

(טו) וְאֶת־מִזְבֵּחַ הַקְטָרֶת וְאֶת־בָּדָיו וְאֶת שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן:

טו ואת מדבחא דקטרת בוסמיא ואת
אריחוהי ואת משחא דרבותא ואת קטרת
בוסמיא ואת פרסא דתרעא לתרע משכנא:

כס"ה מָסַךְ הַפֶּתַח • וּלְוֶן שֶׁלִּפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם קַרְשִׁים וְלֹא יְרִיעוֹת.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

המסך השנה הכתוב קדשתו לקדשת הכפרת
שם בגדר אחר:

(יג) אֶת הַשֻּׁלְחָן. אין קדשת השלחן שנה
לקדשת הקודש לו, לזה אמר את, ואמר
בכל פריטיו ואת כי מדרגת כלם שנה בקדשה,
ואת מנרת המאור בתוספת וא"ו לומר כי זו
קדשתה וקדשת כליה שנים לקדשת שלחן
וכליו, ואמר ואת מזבח הזהב כמו בן בגדר
שנה למנוחה ולשלחן הוא וכליו ושמן
המשחה וגו', עד מסך הפתח בכל פרט אמר
הכתוב ואת לומר שכלם בגדר אחד הם,
ואמר את מזבח העלה בלא וא"ו לומר שאינו
בגדר קדשת הקדש ומקמו מכית עליו ואמר
ואת מכפר שהוא בגדר עמו, ואמר את בדיו

את בריחיו כי אינם בגדר קדשת הקרשים,
ואמר את עמודיו שאינם בגדר הבריחים ואמר
ואת אדניו כי שנים בהדרגה עמודים לאדנים,
והמשכיל על דבר יראה כי השכל יכיר
ההדרגות שהם כמו שכתבתי:

(יב) אֶת הָאֹרֶן. התחיל הכתוב במעלה
שבבליים כמו שהתחיל במשכן ביריעות
של שש שהם גדר הקדשה המעלה שבבית,
ואמרו ואת בדיו יודיע הכתוב כי שנים
הבדים לגופו של ארון בקדשה, לזה תמצא
שצוה הכתוב (לעיל כ"ה ט"ו) לא יסורו
ממנו, ואמרו את הכפרת כי לא שנה לקדשת
הארון, וכן תמצא שלא היה קבוע בארון וגם
אין אזהרה שלא להסירו, ואמרו ואת פרכת

(יא) אֶת הַמִּשְׁכָּן וְגו'. הנה הדרגת המשכן
שהם יריעות התפתונות להיות שמסככין
על הקדש הם בהדרגה מעלה מאהלו ומכסהו
העשויים מהעורות שאינם רואים פני הקדש
לזה לא אמר ואת אהלו להשוות אליו אבל
כל מה שעל יריעות התפתונות השנה אותם
הכתוב בהדרגה אחת ואמר ואת מכסהו
להשוותו בגדר אחד עם אהלו, ולו יהיה
שתהיה גדולה קצת הדרגת האהל מהמכסה
יודיע הכתוב כי אין הפרש כל כך ובהדרגה
אחת תחשב, ואמרו את קרסיו ולא אמר
ואת לומר כי הדרגה זו של הקרסים אינה
בגדר השוואה עם אהל ומכסהו, ואמר ואת
קרשיו כי שנים הם בגדר עם הקרסים, ואמר

טו ית מדבֿחא דעֿלמא וית סרֿדא דנחֿשא
דילה ית אריחוי וית כל מנוהי ית פיורא
וית בסיסה :

יז ית סרֿדי דרתא ית עמודהי וית סמכהא
וית פרסא דתרע דרתא :

(מז) את מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לֹ
אֶת־בְּדִיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ:

(יח) את קִלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמּוּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת מִסְדָּ
שַׁעַר הַחֹצֵר:

מס"א אֶת־עַמּוּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ • הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה, וכן דברים הרבה. וְאֶת מִסְדָּ שַׁעַר
הַחֹצֵר • וילון פרוש לצד המזרח עשרים אמה אמצעיות של רחב החצר, שהיה חמשים רחב, וסתומין הימנו
לצד צפון ט"ו אמה וכן לדרום, שגאמר (לעיל כז): "וַחֲמֹשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה קִלְעִים לָכֶתֶךְ".

(יח) אֶת־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֵת הַחֹצֵר וְאֶת־
מִיתְרֵיהֶם:

מס"א יִתְדֵת • לתקע ולקשר בהם סופי היריעות בארץ שלא ינועו ברוח. מִיתְרֵיהֶם • חבלים לקשר.

(יט) אֶת־בִּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדָשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ
לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן:

מס"א בִּגְדֵי הַשָּׂרָד • לכסות הארון, והשלחן, והמנורה והמזבחות בשעת סלוק מסעות.

(כ) וַיֵּצְאוּ כָל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה: אור החיים
כ ונפקו כל בנשפא דבני ישראל מן קדם
משה :

♦ יום שני י"ז אדר א' ♦

כא וַיָּבֹאוּ כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׁאָו לְבֹו וְכָל־אִשֶּׁר נָדְבָה
רוּחוֹ אָתּוּ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמִלְאכַת אֹהֶל
מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: אור החיים

(כא) וַיָּבֹאוּ כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׁאָו לְבֹו וְכָל־אִשֶּׁר נָדְבָה
רוּחוֹ אָתּוּ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמִלְאכַת אֹהֶל
מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

מיכלתו מגדל טוביות לבו, ולזה יקרא נשאו
לבו פרוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך
עשיר יותר ממה שהוא לתת דבר יקר, ולזה
אמר כי בישראל נמצאו ב' סוגים הנזכרים,
ופתח במעלה שבשניהם ואמר כל איש אשר
נשאו לבו, ודקדק לומר תבת איש לשון
חשיבות, וכנגד הב' אמר וכל אשר נדבה
רוחו ולא אמר איש כי אינו חשוב בערך
הראשון, וממוצא דבר אתה יודע כי לא היו
בכל המתנדבים אלא ב' הדרגות וב' לשבח
שנדבו בלבם ולא עשו הדבר בחסרון רצון
הלב אלא שאחד גדול מחברו, ולזה דקדק
לומר הביאו את תרומת ה' לרמן לבחיה
הנעלמת שרמז באומרו (פסוק ה') בִּיָּאָה אֶת
תרומת ה' וכמו שפרשנו שם שיכנון אל המשפּל
נדבר זה עקרו בנדבת הלב והנה הוא:
ולכל עבדתו וגו'. יודיע הכתוב כי כל צרכי
המשכן פרוש כל הי"ג דברים שצריכין

מלפני משה. פרוש מלפניו קדם שיתן להם
רשות לעמוד מלפניו, והגם דאמרינן
ביומא (נ"ג.) שאין רשות לתלמיד לעמוד
מלפני רבו אלא עד שיתן לו רשות, דנו
ישראל כי כשאמר להם קחו מאתכם תרומה
וגו' וגמר דבריו כאלו אמר להם עמדי, או
אפשר כי אהבת הדבר קלקלה השויה, עוד
נראה שנתפנונו להקדים לכל ילף משה ויקדים
להביא כל הצורך משלו כי עשיר גדול היה
וחשק גדול הוא בעשות מצות ה' לזה יצאו
מלפניו פרוש על דרך אומרו (רות ד') וזאת
לפנים קודם לו:

כא וַיָּבֹאוּ כָל־אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁאָו וְגו'. פרוש
אומרו נשאו לבו ונדבה וגו'. דע כי יש
שתי הדרגות במתנדבים, הא' הוא המתנדב
ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה
יקרא נדבה ורוחו לשלל שאינו עושה הדבר
כמו צער בנפשו, והב' הוא המתנדב יותר

שאינו בגדר עמו, ואת כל כלי בגדר א' עם
בדיו, את הכיר אינו בגדר מזבח הנחשת,
ואת בנו בגדר א' עם הכיור, את קלעי החצר
אינם בגדר מזבח העלה וכליו, את עמדי
גדר למטה מהקלעים, ואת אדניה ואת מסד
בגדר א' עם עמדיה, את יתדת גדר בפני
עצמו, ואת יתדת החצר ואת מיתריהם כלן
שויים בגדר אחר, את בגדי השדר הם דברים
שמכסים הקדש בפרק הנסיעה ומדרגתם
למטה ממדרגת יתדת וגו', את בגדי הקדש
הם מדרגה בפני עצמן, ועין מה שכתבתי
בפרשת תרומה (כ"ה ז') כי אין מועלים
בבגדי קהנה ומועלין בכל כלי הקדש, ואת
בגדי בניו שויים הם לקדשת בגדי אהרן
אביהם לזה חפרם בנא"ו המתכרת:

כ וַיֵּצְאוּ כָל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל. פרוש שניצאו
כלם כאחד בנריות להביא ולא היה בהם
אחד שנתעבב מחברו:

כב ומיתן גברא על נשיא כל דאתרעי לבה
איתאיו שירין ושכין ועזון ומחור כל מן
דדבה וכל גבר די ארים ארמות דהבא קדם
זי:

(כב) ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח
ונגם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הגוף
תנופת זהב ליהוה:

כז"ע על הנשים • עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח 'על' בפשוטו, משום דלא מתרגם: ויבאו
האנשים' ואתו גברא, כמו שמתרגם לעיל מינה, רק מתרגם: 'ומיתן', ורצה לומר, שהביאו חח ונגם בעודן על
הנשים, כמו שפכת רש"י על "טור את העזים"). חח • הוא תכשיט של זהב עגל, נתון על הזרוע, והוא הצמיד.
וכומז • כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה, ורבותינו פרשו שם כומז, כאן מקום זמה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 119)

ויבאו האנשים על הנשים (לה, כב) ידוע השקלא וטריא בהא דנשים חבבות בבני המקדש, שהוא מצות עשה שהזמן גרמא
(דאין בונין אותו בליה). ויש לומר, שאין על אשה חובת גברא לקים מצות "ועשו לי מקדש" (שעל הצבור), אלא הוא חיוב
מצד החפצא של המקדש. והיינו, שגדר בני המקדש מחיב שבנינו יהיה על ידי הצבור - "ועשו", עשית כלל ישראל, ולכן שייך
זה לכל ישראל, אנשים ונשים. אור החיים

כג וכל גבר דאשתבח עמה תכלא וארגנא
וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומשכי דדכרי
מסמקי ומשכי ססגונא איתאיו:

(כג) וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים
הביאו:

כז"ע וכל איש אשר נמצא אתו • תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים, כלם הביאו.

כד כל דארים ארמות כסף ונחש איתאיו ת
אפרשותא קדם זי וכל די אשתבח עמה
אעי שטין לכל עבדת פלחנא איתאיו:

(כד) כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת
יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת
העבודה הביאו:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

זו אמר וכל איש אשר הגוף תנופת זהב לה.
ג' דברים שאינם בנמצא כי היו במקדש ואין
שם בנמצא תכלת וארגמן וגו' ונגד המביא
מהם אמר וכל איש אשר וגו' תכלת וארגמן
וגו'. ד' והוא מדרגה שלמשה מכלן בבחינת
הקנינים כסף ונחש כסף אמר כל מרים תרומת
כסף ונחשת וגו', ואומרו וכל אשר נמצא אתו
עצי שטים אלו אין להם כנוי נדבה, והשעם
על דרך אומנם ז"ל (תנחומא פ' תרומה) כי
צפה יצק אבינו וכו' וצוה ונטעם לצרכי
המשכן, ולזה לא אמר אלא וכל אשר נמצא
אתו עצי שטים וגו' הביאו, ודקדק לומר לכל
מלאכת העבודה לצד דברנו כי מציאת עצי
שטים בידם היה לצרכי מלאכת המשכן שאם
לא כן לא היה צריך לומר כן, ועוד היה לו
להקדים לומר הביאו ואחר כך יאמר לכל
מלאכת המשכן אלא לומר כי מציאותם בידם
הוא למלאכת וגו' והם לא עשו אלא ההבאה
והי דבר שאין בו חסרון כיס להם והבן,
ולפי מה שהצענו יש טעם נכון למה אמר
בכל פרט ופרט הביאו ולא הספיק באחת כי
אין הדרגת ההבאה שיהי:

ולקלקל אף על פי כן אהבה נפשם חבת
הקדש מכל יקר ראיה עינים והביאו כל
תכשיטי נשיהם חח ונגם וטבעת וגו', ודקדק
לומר נדיב לב דע כי יש הפרש בין ידבנו
לבד לנדיב לב כי ידבנו לבו אמר על כל
אשר יתנדב מלבו ויש שידבנו הרבה ויש
שידבנו מועט אבל נדיב לב אמר על לב
נדיב, והוא הרמוז באומרו אשר נשאו לבו כי
מי שלבו נדיב יתנדב יותר מהכלת ולא יקפיד
על החסרון אשר ימצאנו כי שמח בנתינתו
יותר מהקנין אצלו, ואומרו כל כלי זהב פרוש
לא תאמר כי לצד שהיו להם התכשיטין הוא
שהביאו לה' הקפל, לזה אמר כל כלי זהב
שלא הניחו להם כלי זהב ואומרו חח ונגם
שם המין, או רצה כל כלי זהב לומר שלא
הניחו בביתם כל מן כלי זהב שבהם ישמעשע
אדם לקים אומרו (שה"ש א') נגילה ונשמחה
בך, ואולי כי רמז באומרו על הנשים שהביאום
עליהם ובבואם לפני משה הורידו עדים
מעליהם ונתנום לתרומת ה' חבה ותדה נודעת
להם בזה לאדונו ברוך הוא, הדרגה ב' היא
הזהב שאינו עשו תכשיט כנגד המביא מבחינה

למשכן וכו' באו בעצמן בנדבה ולא הצרכו
לקנות דבר מהם בכסף וזהב המובא בתרומה
להבן:

(כב) ויבאו האנשים על הנשים וגו'. צריך
לדעת כונן אומרו על הנשים, עוד למה
כפל לומר פעם אחת כל נדיב לב, ואולי כי
ידוע הפתוח אפן נדבת לב אשר עשו אנשי
החיל, כי דבר ידוע הוא שיש הדרגות באהבת
הנשים והם ד', הא' שבראשונות הם כלי
תכשיטי בני ביתו של אדם וכלי הבית דברים
אלו יגדל ערכם בעיני האדם מכל קנין כסף
והדבר פשוט הוא, ב' הזהב כי מכל קנינים
שישנם בעולם יאהב הזהב יותר מכלם, ג'
דברים שאינם בנמצא וזולת אצלו יגדל מעלתם
בעיניו יותר משעור שוים, ד' הם שאר קניני
האדם כסף ונחש כסף, וסדר הפתוח הדרגות
המתנדבים כעם וראשון בקדש התחיל בו
ואמר ויבאו האנשים על הנשים פרוש מה
שעל הנשים כל נדיב לב הביאו אותם וסדר
הפתוח התכשיטים שהביאו להראות חבת
המתנדבים שלא רצו להביא אלא דבר היותר
מעלה וחיבי אצלם הגם שעומדים לשבירה

(כה) וְכָל־אִשָּׁה חֲכַמְת־לֵב בִּידֶיהָ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת־
הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:
(כו) וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בַּחֲכָמָה טוֹו
אֶת־הָעֵזִים:

כ"י • טוֹו אֶת הָעֵזִים • (שבת צט) היא היתה אמנות יתרה, שמעל גבי העזים טווין אותן.

(כו) וְהַנָּשָׂאִם הָבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים
לְאַפֹּר וּלְחֹשֶׁן:

כ"י • וְהַנָּשָׂאִם הָבִיאוּ • אמר רבי נתן: מה ראו נשיאים להתנדב בחנכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים: 'יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחפזין, אנו משלימין אותו'.
פיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (לקמן לו): "והמלאכה היתה דים", אמרו נשיאים, מה עלינו לעשות? הביאו את אבני השם וגו'. לכן התנדבו בחנכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה, נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב. אור החיים

(כח) וְאֶת־הַבָּשָׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וּלְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
וּלְקִטְרֵת הַפָּמִים:

(כט) כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהָבִיא לְכָל־
הַמִּלֻּאִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הַבִּיאוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: אור החיים

• יום שלישי י"ח אדר א' •

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם
בְּצִלָּאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה:

כ"י • חור • בנה של מרים היתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 212)

בנה של מרים היתה (רש"י לה, ל) יש לשאל, הרי רש"י כבר כתב בן לעיל. ועוד, מדוע לא כתב בן בפרשת כי תשא (לא, ב), שגם שם מ'חם בצלאל לחור. ויש לומר, שרש"י זה אינו דבור בפני עצמו, אלא התחלת פרש"י הבא (פסוק לד). כלומר: הכתוב מודיע גדל ו'חוס' של בצלאל גם מצד האם, שבה מתקנים טפי השנאת ה'שוע' ל'דל'. אבל בפרשת כי תשא יש לומר בפשטות, שהיחוס לחור הוא מצד מעלותיו של חור המפרשות בכתוב (וברש"י).

(לא) וַיִּמְלֹא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בַּחֲכָמָה בְּתוֹנָה וּבְדַעַת
וּבְכָל־מְלָאכָה:

לא וא'שלים עמה רוח נבואה מן קדם יי
בחכמתא בסיכלתנו ובמדע ובכל עבדיא:

שיעור יומי ליום שלישי י"ח אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – לו – פרשת ויקהל

(לב) וְלַחֲשֹׁב מַחֲשַׁבֶּת לַעֲשֹׂת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:

לב ולא לפא אומנן למעבד בדהבא ובכסף ובנחשא:

(לג) וּבַחֲרֻשֵׁת אֶבֶן לְמַלְאֵת וּבַחֲרֻשֵׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכֶת מַחֲשַׁבֶּת:

לג ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבדת אומנן:

(לד) וּלְהוֹרֹת נָתַן בָּלָבוּ הָיָא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ לְמַטֵּה־דָן:

לד ולא לפא יהב בלבה הוא ואהליאב בן אחיסמך לשבטא דדן:

ה"י • משבט דן, מן הירודים שבשבטים, מבני השפחות. והשוהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים, לקים מה שצאמר (איב לד): "ולא נפר שוע לפני־דל". אור החיים

(לה) מִיָּא אַתָּם חֲכַמְתִּי־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכֶת חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקִם בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשִּׁישׁ וְאַרְגָּ עִשִּׂי כָּל־מְלָאכָה וְחֹשֶׁבִי מַחֲשַׁבֶּת:

לה מיא אתם חכמתי־לב לעשות כל־מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשיש וארג עשי כל־מלאכה וחשבי מחשבתי:

(א) לֹא וַעֲשֵׂה בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל־אִישׁ חָכֵם־לֵב אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: אור החיים

א ועבד בצלאל ואהליאב וכל גבר חכם לבא דיחב יי חכמא וסוכלתנותא בהון למדע למעבד ית כל עבדת פלחן קודשא לכל די פקד יי:

(ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצִלְאֵל וְאֶל־אֲהִלִּיאֵב וְאֶל־כָּל־אִישׁ חָכֵם־לֵב אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה חָכְמָה בָּלָבוּ כָּל־אֲשֶׁר נִשְׁאוּ לָבוּ לְקַרְבָּה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

ב ויקרא משה אל־בצלאל ואל־אהליאב ואל־כל גבר חכם לבא דיחב יי חכמתא בלבה כל דאתרעי לבה למקרב לעבדתא למעבד יתה:

(ג) וַיִּקְחֻוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַלְאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בַּבֶּקֶר: אור החיים

ג ונקיבו מן קדם משה ית כל אפרשותא די אחיאו בני ישראל לעבדת פלחן קודשא למעבד יתה ואנון מיתן לה עוד נדבתא בבקר בבקר:

(ד) וַיָּבִאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הִמָּה עֹשִׂים:

ד ואתו כל חכמיא דעבדין ית כל עבדת קודשא גבר גבר מעבדתה דאנון עבדין:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

מ"ט:) כי המ' מלאכות פלן היו במקדש, ומחנשקע מהכתובים מוכן כי ביום אחד הכינו כל כלי אמונות:

ג) והם הביאו אליו עוד וגו'. פרוש מדברים הנעשית בהם מלאכה כמו שתאמר מטנה של תכלת וגו' ושל עזים וכל הפרטים אשר תעשנה בידים וזה סבת עבבתם שלא הביאו עד אחר יום או ימים כי עסוקים היו ומביאים מלאכתם יום יום, אבל נדבת מוון הצריכה כקר הביאו ביום ראשון בפעם אחת:

קשה והלא אפלו לקחת הנדבה עדין לא לקח לעשות ואיך יצדק לומר ועשה וגו', אכן הפננה היא שהכין כלי אמונות הצריכין לעשות בהם כל פרטי המלאכה אשר צוה ה' לעשות כי צריכין כמה פרטי כלי אמונות, וזה שעור הכתוב ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת פרוש כלים שהם מלאכת מעשה עבודת הקדש לכל אשר צוה ה' כי יש עבודת המעבדות ועבודת כלי העץ ועבודת האבנים והאריגה, וצא ולמד מה שאמרו ז"ל (שבת

לד) ולהורות נתן וגו'. פרוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד שלא ידעו לעמדה, וזה אמר ולהורות נתן בלבו השפיל חכמת הלמוד, עוד בא לשלל מה שכתוב בפ"ג דיומא (ל"ח) של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה להם הפנים של בית אבטיס לא רצו וכו', והודיענו הכתוב כי על אלו יאמר (משלי י') וזכר צדיק לברכה כי היו מורים ומלמדים כל הרוצה: א) ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת וגו'.

הואמרו למשה למימר מסגן עמא לאיתא
מסת פלחנא לעבדתא דפקד יי למעבד
יתא:

(ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מִרְבִּים הָעַם לְהֵבִיא מִדֵּי
הָעֲבֹדָה לַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

כ"י"א • מדי העבודה • יותר מדאי צריך העבודה. אור החיים

וּפְקַד מֹשֶׁה וְאֶעֱבְרוּ כְרוֹזָא בְּמִשְׁרֵיתָא
לְמִימַר גָּבֵר וְאִתְּתָא לֹא עֲבָדוּן עוֹד עֲבָדָתָא
לְאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשָׁא וּפְסַק עֲמָא מִלְּאַיְתָּאָהּ:

(ו) וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה
אֲלִיעֲשׂוּ־עוֹד מִלָּאכָה לְתַרומַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְּלֹא הָעַם
מִהֵבִיא:

כ"י"א • ויפלא • לשון מניעה.

וְעֲבָדָתָא הָיְתָה מִסַּת לְכָל עֲבָדָתָא לְמַעַבְד
יתא ויתר:

(ז) וְהַמִּלָּאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל־הַמִּלָּאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ
וְהוֹתֵר:

כ"י"א • והמלאכה היתה דים לכל המלאכה • ומלאכת ההבאה היתה דים של עושי המשכן, לכל המלאכה של
משכן לעשות אותה ולהותר. והותר • כמו (לעיל ח): "והכבד את לבו", (מלכים ב ג): "והכחות את מואב". אור החיים

♦ יום רביעי י"ט אדר א' ♦

ח וַעֲבָדוּ כָל חֲפִימֵי לְבָא בְּעֲבָדֵי עֲבָדָתָא יְת
מִשְׁכָּנָא עֲשֵׂר יִרְעֵן דְּבוּזִין שְׁזִיר וְתַכְלָא
וְאַרְגֹּנָא וַצֵּבַע וְהוֹרִי צוֹרֵת כְּרוּכִין עוֹבֵד
אַמֵּן עֲבֵד יְתֵהוֹן:

(ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכָמֵי־לֵב בְּעֲשֵׂי הַמִּלָּאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן
עֲשֵׂר יִרְעֵת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
כְּרִכִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֲשֵׂה אֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז ענף 450)

וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב אֶת הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂר יִרְעֵת (לו, ח) יֵשׁ לְשָׁאֵל, מִדּוּעַ קִדְּמָה עֲשִׂית הִירִיעוֹת לַעֲשִׂית הַקֶּרָשִׁים (פסוק ט), וְהָרִי
מִנְהָה הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת קִירוֹת הַבַּיִת לִפְנֵי הַגֹּג (ראה רש"י פסוקי לח, כב). וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁמִּכֵּינִן שֶׁהַנָּשִׁים הִזְדַּרְזוּ וְהִבִּיאוּ אֶת יִרְיעוֹת
הָעִזִּים עַל גְּבֵי הָעִזִּים, לֹא יָכְלוּ לְדַחֹת אֶת הַגִּזְיָה עַד לְאַחַר עֲשִׂית הַקֶּרָשִׁים, שֶׁהָרִי בִּנְתִים תִּצְמַח כָּל שְׁעָרָה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה, לֵלֵא
טוֹיָה בִּיחַד. וְאַרְגֹּי אֶת הִירִיעוֹת מִיָּד לְאַחַר הַגִּזְיָה, כִּי אִזֹּה הָאֲרִיגָה מִשְׁבַּחַת יוֹתֵר. אור החיים

ט אַרְבָּא דִּירִיעָתָא קִדָּא עֶסְרִין וְתַמְנָא אַמִּין
וּפּוֹתִיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא קִדָּא מִשְׁחָתָא
קִדָּא לְכָל יִרְיעָתָא:

(ט) אַרְבֶּה הִירִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֲמָה וְרֹחַב
אַרְבַּע בָּאֲמָה הִירִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־הִירִיעוֹת:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִשְׁעוֹר הַצִּרִּיף חֹשׁ ה' לְכַבֹּד
כָּל אִישׁ שִׁשְׁרָחוּ וְהִבִּיאוּ וְנִכְנַס כָּל הַמּוֹבָא
בֵּית ה' בְּמִלָּאכַת הַמִּשְׁכָּן, וְזֶה שְׁעוֹר הַכְּתוּב
וְהַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת בְּמִשְׁכָּן
הַסְפִּיקָה לְהַכְנִס בְּתוֹכָהּ כָּל הַמִּלָּאכָה שֶׁעָשׂוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַגִּם שֶׁהוֹתֵר פְּרוֹשׁ שֶׁהִיָּה יוֹתֵר
מִהַצִּרִּיף הַסְפִּיק הַמִּקְבֵּל לְקַבֵּל יוֹתֵר מִשְׁעוֹרוֹ
עַל יְדֵי גֹס. אוֹ עַל זֶה הַדֶּרֶךְ וְהַמִּלָּאכָה שֶׁהִבִּיאוּ
הִיְתָה דִּים לֹא חֶסֶר וְלֹא יוֹתֵר הַגִּם שֶׁהִיְתָה
יוֹתֵר כְּפִי הַקָּמָת וְהוּא אוֹמְרוֹ וְהוֹתֵר כִּי נַעֲשֶׂה
גֹס וְלֹא הוֹתֵר:

(ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב. פְּרוֹשׁ הַגִּם שֶׁהוֹשִׁיעַ
רַבִּים הֵם אֵף עַל פִּי כֵן הִיְתָה הַמִּלָּאכָה

לְחֲכָמִים הַעוֹשִׂים בְּמִלָּאכָה וְהִיא הַהֲבָאָה:
(ז) דִּים וְגו'. וְהוֹתֵר. הֵם ב' דְּכָרִים הַפְּכִיִּים
אִם דִּים אֵינוֹ הוֹתֵר וְאִם הוֹתֵר אֵינוֹ דִּים,
וְכָאֵן אֵין מְקוֹם לוֹמַר לֹא זֹו אֵף זֹו לְצַד
שִׁשְׁנֵיהֶם סוּג אֶחָד וּבְחִינָה אֶחָת וְאֵין דֶּרֶךְ
לַעֲשׂוֹת סוּג אֶחָד ב' סוּגִים כִּי יֵשׁ בְּנִשְׁמַע
הַכֹּחֶשָׁה, וְעוֹד לֹא הִיָּה צִרִּיף לוֹמַר דִּים אֵלֹא
וְהַמִּלָּאכָה הִיְתָה הוֹתֵר לְכָל הַמִּלָּאכָה, וְעוֹד
כָּל הַכְּתוּב מִיְתֵר שֶׁהָרִי אֶמַר לְמַעַלָּה מִרְבִּים
הָעַם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לַמִּלָּאכָה וּפְשִׁיטָא
שְׁלֹא אֶמְרוּ כֵּן עַד שֶׁשְׁעָרוֹ וְזֶה צִרִּיף עוֹד
לוֹמַר וְהַמִּלָּאכָה וְגו'. וְאוֹלֵי שִׁשְׁמִיעֵנו הַכְּתוּב
חֲבַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי הַמְּקוֹם כִּי לְצַד שֶׁהִבִּיאוּ

(ה) מִרְבִּים הָעַם לְהֵבִיא. קֶשֶׁה וְכִי רַע
הַדֶּרֶךְ שֶׁהִיָּה בֵּית אֱלֹהֵינוּ בְּאוֹצְרוֹת זָהָב
לְכַבֹּד וּלְתַפְאֶרֶת, אֲכָן לֹא בָּאוּ לְקַבֵּל עַל
הַמּוֹבָא בֵּית ה' מִהֲזָהָב וְכֶסֶף וְגו'. אֵלֹא עַל
הַמּוֹבָא עֲשׂוֹי מִלָּאכָה שֶׁהוּא דְּכָר שְׁאֵין צִרִּיף
בּוֹ גֹס עוֹמֵד לְהַתְקַלֵּל כָּל שֵׁשׁ דֵּי מַחֲסוֹר,
וְהוּא אוֹמְרוֹ מִרְבִּים וְגו' מִדֵּי הָעֲבֹדָה לַמִּלָּאכָה
פְּרוֹשׁ מִרְבִּים לְהֵבִיא יוֹתֵר מִשְׁעוֹר הָעֲבֹדָה
הַצִּרִּיכָה לַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' הָא לְמַדָּה
שֶׁעַל פְּרִטֵי הָעֲבֹדָה הַקִּפִּידוֹ, וְהַעֲד לְדַבְּרוֹ
מֵאִמֵּר הַכְּרוֹז אֵל יַעֲשֵׂה עוֹד מִלָּאכָה לְתַרומַת
הַקֹּדֶשׁ, וְאוֹמְרוֹ וַיִּפְּלֹא הָעַם מִהֵבִיא וְלֹא
אֶמַר מַעֲשׂוֹת כִּי יֹאמַר הַכְּתוּב דְּכָר שֶׁהִפְּרִי

י' ולפף ית חמש יריען חֲדָא עִם חֲדָא וְחֲמִשׁ
יריען לפף חֲדָא עִם חֲדָא :

יא וְעָבַד עֲנוּבִין דְּתַכְלָא עַל סַפְתָּא דִּירִיעָתָא
חֲדָא מִסְטָרָא בֵּית לופי פִּן עָבַד בְּסַפְתָּא
דִּירִיעָתָא בְּסָטְרָא בֵּית לופי תְּנִיתָא :

יב חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בִּירִיעָתָא חֲדָא
וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בְּסָטְרָא דִּירִיעָתָא דְּבֵית
לופי תְּנִיתָא מְכוּנָן עֲנוּבִיא חֲדָא לְקַבֵּל
חֲדָא :

יג וְעָבַד חֲמִשִּׁין פּוֹרְפִין דְּדֶהֱב וְלַפֶּף יָת
יריעתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוֹרְפִיא וְתוּה
מִשְׁכָּנָא חֲדָא :

יד וְעָבַד יריען דְּמַעֲזִי לְפָרְסָא עַל מִשְׁכָּנָא
חֲדָא עֲשֹׂר יריען עָבַד יְתֵהוּן :

טו אֲרָכָא דִּירִיעָתָא חֲדָא תִּלְתִּין בְּאַמִּין
וְאַרְבַּע אַמִּין פּוֹתִיא דִּירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא
חֲדָא לְחֲדָא עֲשֹׂר יריען :

טז ולפף ית חמש יריען לְחוּד וְיָת שֶׁת יריען
לְחוּד :

יז וְעָבַד עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סַפְתָּא דִּירִיעָתָא
בְּסָטְרָא בֵּית לופי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד עַל
סַפְתָּא דִּירִיעָתָא דְּבֵית לופי תְּנִיתָא :

יח וְעָבַד פּוֹרְפִין דְּנִחְשָׂא חֲמִשִּׁין לְלַפֶּסָא יָת
מִשְׁכָּנָא לְמַהֲוִי חֲדָא :

יט וְעָבַד חוֹפָאָה לְמִשְׁכָּנָא מִשְׁכִּי דְּדַכְרִי
מִסְמָקִי וְחוֹפָאָה מִשְׁכִּי דְּסִסְגוּנָא מְלַעֲלָא :

(י) וַיַּחֲבֹר אֶת־חֲמִשׁ הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל־אַחַת וְחֲמִשׁ
יְרִיעֹת חֲבֵר אֶחָת אֶל־אַחַת:

(יא) וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֶה
בַּמַּחְבֶּרֶת כִּן עָשָׂה בְּשֵׁפֶת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת
הַשְּׁנִית:

(יב) חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עָשָׂה בִּירִיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת
עָשָׂה בְּקֶצֶה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת
הַלָּלֶאֱת אֶחָת אֶל־אַחַת:

(יג) וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קְרָסֵי זָהָב וַיַּחֲבֹר אֶת־הַיְרִיעֹת אֶחָת
אֶל־אַחַת בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד:

(יד) וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עֲזִים לְאַהֵל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשֶׂתִּי־עֶשְׂרֶה
יְרִיעֹת עָשָׂה אֹתָם:

(טו) אַרְבֶּן הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֲמָה וְאַרְבַּע אַמּוֹת
רַחֵב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדֶּה אֶחָת לְעֶשְׂתִּי עֶשְׂרֶה יְרִיעֹת:

(טז) וַיַּחֲבֹר אֶת־חֲמִשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת
לְבָד:

(יז) וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת חֲמִשִּׁים עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה
בַּמַּחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עָשָׂה עַל־שְׁפַת הַיְרִיעָה
הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית:

(יח) וַיַּעַשׂ קְרָסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֹהֶל לְהִיָּת
אֶחָד:

(יט) וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֵל עֶרְת אֵילִם מְאֻדָּמִים וּמִכְסֵּה
עֶרְת תְּחָשִׁים מְלֻמָּעָה:

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

וַיַּעַשׂוּ וְגו'. טעם אֲשֶׁר הִחְזִיר הַכְּתוּב כָּל
הַפְּרָטִים וְלֹא הִסְפִּיק לומר וַיַּעַשׂ כְּאֲשֶׁר
צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, עַל דֶּרֶךְ אומְקָם ז"ל (ב"ר
פ"ד) בְּכַפֵּל פְּרֻשַׁת אֱלִיעֶזֶר עָבַד אֲבִיהֶם כִּי
מִתּוֹךְ שִׁחְבִּיבָה עֲלִיו כְּתִיבָה ב' פְּעָמִים, וְכִמו
כִּן גִּלָּה הַכְּתוּב כַּעֲנִין מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן כִּי חֲבִיב
עֲלִיו וְלִזְוָה נִכְתָּב ב' פְּעָמִים:

בְּכָל פְּרָטִי הַמַּעֲשִׂים לְשׁוֹן יְחִיד וְלֹא פְּרֻשׁ מִי
הוּא וּפְשִׁיטָא שְׂאִינוּ חֲזוֹר עַל בְּצֻלָּא כִּי לֹא
הוּא עָשָׂה הַכֹּל וְהַעֲד הַנֶּאֱמָן (לְקַמֵּן ל"ז א')
וַיַּעַשׂ בְּצֻלָּא אֶת הָאֶרֶץ, אֲלֵא יִכּוֹן אֵל עוֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה וְהַזְכִּירָם בְּלִשׁוֹן יְחִיד לְשַׁעַם
שְׁכִתְבָתִּי:

חֲכָם לֵב בַּעֲשֵׂי וְגו'. אוֹלֵי שִׁירְמֹז שְׁבָאֵמְצָעוֹת
עֲשִׂיתָם הַמְּלָאכָה וּבִסְבָּתָה נַעֲשׂוּ חֲכָמֵי לֵב:

נַעֲשִׂית כָּאלוֹ עָשָׂא אָדָם אֶחָד, וְהַכְּנָה בְּנֵה
כִּי בְּשִׁיעֻשׁוֹ אֶת הַמְּלָאכָה רַבִּים עַל כָּל פְּנִים
וְשִׁתְּנָה תֹאֵר מְלָאכָת זֶה מִזֶּה וְלֹא תִדְמָה
לְמְלָאכָה שִׁיעֻשְׁנָה כָּלָה אֶמֶן אֶחָד, וְהַשְׁמִיעֵנוּ
הַכְּתוּב כִּי מְלָאכָת הַמִּשְׁכָּן שְׁלֵמָה הִיָּתָה גַם
בְּחִינָה זוֹ כִּי הִנּוּתָן חֲכָמָה בְּהִמָּה הַשְּׁנִי
אוֹתָם בְּהַתְּבוּנָתָה הַחֲכָמָה שְׁנֵה וְדוּמִים כָּלֵם
לְאִישׁ אֶחָד, וְלִדְרֹךְ זֶה יִתְשַׁב טַעַם אומְרוֹ

♦ יום חמישי כ' אדר א' ♦

(ב) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקִּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שֹׁטִים עֹמְדִים:

(בא) עָשָׂר אֲמֹת אָרְדּוּ הַקִּרְשִׁי וְאַמָּה וַחֲצֵי הָאֲמָה רָחֵב הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד:

(בב) שְׁתֵּי יָדָת לַקִּרְשִׁי הָאֶחָד מִשְׁלָבֶת אַחַת אֶל־אַחַת בֵּן עֲשֶׂה לְכָל קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

(בג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקִּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲשָׂרִים קִרְשִׁים לַפֶּאֶת נֹגֵב תִּימָנָה:

(כד) וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקִּרְשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו:

(כה) וּלְצֹלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפֶּאֶת צָפוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קִרְשִׁים:

(כו) וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד:

(כז) וּלְיָרֵכְתִּי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עָשָׂה שְׁשֶׁה קִרְשִׁים:

(כח) וּשְׁנֵי קִרְשִׁים עָשָׂה לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיו:

(כט) וְהָיוּ תוֹאֲמָם מִלְמֻטָּה וַיַּחֲדֻוּ יִהְיוּ תָמִים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטֹּבַעַת הָאֶחָת בֵּן עָשָׂה לְשְׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי הַמִּקְצַעַת:

(ל) וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קִרְשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁשֶׁה עֲשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרְשִׁי הָאֶחָד:

(לא) וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שֹׁטִים חֲמִשָּׁה לְקִרְשֵׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:

(לב) וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקִרְשֵׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתָיו יָמָה:

(לג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּרִיחַ הַתֵּיכָן לְבָרִיחַ בְּתוֹךְ הַקִּרְשִׁים מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

(לד) וְאֶת־הַקִּרְשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת־טֹבַעְתָּם עָשָׂה זָהָב בָּתִּים לְבְּרִיחִם וַיִּצָּף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב:

כַּוְעֵבֶד יָת דַּפִּיָּא לְמִשְׁכָּנָא דְאָעִי שְׁטִין קְיָמִין:

כא עָשָׂר אֲמִין אָרְכָא דְדַפָּא וְאַמָּתָא וּפְלָגוֹת אֲמָתָא פּוֹתִיָא דְדַפָּא חָד:

כב תַּרְתִּין צִירִין לְדַפָּא חָד מִשְׁלָבִין חָד לְקַבֵּל חָדָא בֵּן עֵבֶד לְכָל דַּפִּי מִשְׁכָּנָא:

כג וְעֵבֶד יָת דַּפִּיָּא לְמִשְׁכָּנָא עֲסָרִין דַּפִּין לְרוּחַ עֵבֶר דְּרוּמָא:

כד וְאַרְבָּעִין סַמְכִין דְּכֶסֶף עֵבֶד תַּחוֹת עֲסָרִין דַּפִּין תַּרְיִן סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד לְתַרְיִן צִירֵיהֵי וְתַרְיִן סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד לְתַרְיִן צִירֵיהֵי:

כה וְלִסְטֵר מִשְׁכָּנָא תַּנְיָתָא לְרוּחַ צְפוֹנָא עֵבֶד עֲסָרִין דַּפִּין:

כו וְאַרְבָּעִין סַמְכֵיהוֹן דְּכֶסֶף תַּרְיִן סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד וְתַרְיִן סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד:

כז וְלִסְפֵּי מִשְׁכָּנָא מַעֲרָבָא עֵבֶד שְׁתָּא דַּפִּין:

כח וְתַרְיִן דַּפִּין עֵבֶד לְזוּגֵית מִשְׁכָּנָא בְּסוּפִיָּהוֹן:

כט וְהָיוּ מְכֻנְיִן מִלְרַע וּבְחָדָא הָיוּ מְכֻנְיִן עַל רִישָׁה לְעֻזְקָתָא חָדָא בֵּן עֵבֶד לְתַרְוִיָּהוֹן לְתַרְיִן זִוּגִין:

ל וְהָיוּ תַמְנָא דַּפִּין וְסַמְכֵיהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתָּא עָשָׂר סַמְכִין תַּרְיִן סַמְכִין תַּרְיִן סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד:

לא וְעֵבֶד עֲבָרֵי דְאָעִי שְׁטִין חֲמִשָּׁא לְדַפִּי סְטֵר מִשְׁכָּנָא חָד:

לב וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדַפִּי סְטֵר מִשְׁכָּנָא תַּנְיָתָא וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדַפִּי מִשְׁכָּנָא לְסוּפִיָּהוֹן מַעֲרָבָא:

לג וְעֵבֶד יָת עֲבָרָא מַצִּיעָאָה לְאֶעְבְּרָא בָּגוּ דַּפִּיָּא מִן סִפֵּי לְסִפֵּי:

לד וְיָת דַּפִּיָּא חֲפָא דְהָבָא וְיָת עֻזְקָתָהוֹן עֵבֶד דְּהָבָא אֲתָרָא לְעֲבָרִיָּא וְחֲפָא יָת עֲבָרִיָּא דְהָבָא:

לה ועבד ית פרכתא תקלא וארנא וצבע
זהורי ובוץ שזיר עובד אמן עבד יתה צורת
כרובין:

לו ועבד לה ארבעא עמודי שטין וזפנון
דקבא וויהון דקבא ואתיף להון ארבעא
סמכין דקסף:

לו ועבד פרסא לתרע משפנא תקלא
וארנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד
ציר:

לה וית עמודי חמשא וית וויהון וזפא
רישיהון וכבושיהון דקבא וסמכיהון
חמשא נחשא:

א ועבד בצלאל ית ארנא דאעי שטין
תרתין אמין ופלגא ארבה ואמתא ופלגא
פתיה ואמתא ופלגא רומה:

כ"א ויעש בצלאל • לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 163)

לפי שנתן נפשו על המלאכה . . נקראת על שמו (רש"י לז, א) יש לשאל, מדוע אינו מפרש בפשוטו, שבצלאל עשה את הארון לבדו. יש לומר, דהנה מלאכת הארון כללה גם את הפפרת ואת הכרובים, גוש זהב בעל משקל עצום, ומוכן שאדם אחד לא היה יכול לעבד גוש כזה ולהניחו על הארון (ומסבה זו נאמר "ועשו ארון", ולא "ועשית" כבשאר הכלים).

ב ויתפיה דהב דכי מגו ומברא ועבד לה
דיר דדהב סחור סחור:

ג ואתיף לה ארבע עזן דדהב על ארבע
זויתיה ותרתי עזן על סטרה חד ותרתי
עזן על סטרה תניחא:

ד ועבד אריחי דאעי שטין וזפא ויתון
דקבא:

ה ואעל ית אריחא בעזקתא על סטרי
ארנא למשל ית ארנא:

ו ועבד פפרתא דהב דכי תרתין אמין
ופלגא ארבה ואמתא ופלגא פתיה:

ז ועבד תרין כרובין דדהב נגיד עבד ויתון
מתרין סטרי כפרתא:

ח כרובא חד מסטרא מכא וכרובא חד
מסטרא מכא מן פפרתא עבד ית כרובא
מתרין סטרוהי:

(לה) ויעש את הפרכת הכלת וארנא ותולעת שני ושש
משור מעשה חשב עשה אתה כרבים:

(לו) ויעש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב וויהם זהב
ויצק להם ארבעה אדניכסף:

(לז) ויעש מסד לפתח האהל הכלת וארנא ותולעת שני
ושש משור מעשה רקם:

(לח) ואת עמודיו חמשה ואת וויהם וצפה ראשיהם
וחשקיהם זהב ואדניהם חמשה נחשת:

(א) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים אמתים וחצי
ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו:

(ב) ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב
סביב:

(ג) ויצק לו ארבע טבעות זהב על ארבע פעמיות ושתי
טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית:

(ד) ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב:

(ה) ויבא את הכפים בטבעות על צלעת הארון לשאת
את הארון: אור החיים

(ו) ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה
וחצי רחבה:

(ז) ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות
הכפרת:

(ח) כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה
מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצותיו: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

במקום רחב כשעור הפפרת וכו' קצותיו הרבה
זהב שעור שסיפק לכרובים וכו' ידעו אומרו
משני קצותיו:

(ח) משני קצותיו. אולי שיכון לומר שלא
עשה הפפרת שנה ויהיה מכה בקרנס בכל
רחב הפפרת וכו' אלא בשעת ההתקה התיף

(ח) על צלעת הארון. ג' פעמים נזכר הארון
בפרשה זו כנגד ג' ארונות שעשה בצלאל
באומרו ז"ל (יומא ע"ב:):

ט ויהיו כרובים פריסן גִּדְפִיהוֹן לְעֵלָא נְטִלִין
בְּגִדְפִיהוֹן עַל כְּפֹתָא וְאַפִּיהוֹן חַד לְקַבֵּל
חַד לְקַבֵּל כְּפֹתָא הוּוּ אִפִּי כְּרֹבִיָא :

י וַעֲבַד ית פתורא דאָעִי שְׁטִין תַּרְתִּין אִמִּין
אַרְבָּה וְאַמְתָּא פְּתִיָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רִוְמָה :

יא וְחָפָא יתָה דְּהַב דְּכִי וְעַבַּד לָהּ דִּיר דְּדָהַב
סְחֹר סְחֹר :

יב וַעֲבַד לָהּ גִּדְנָפָא רִוְמָה פּוֹשְׁכָא סְחֹר
סְחֹר וְעַבַּד דִּיר דְּדָהַב לְגִדְנָפָה סְחֹר
סְחֹר :

יג וְאַתִּידָּהּ לָהּ אַרְבַּע עֲזָנָן דְּדָהַב וְיָהַב ית
עֲזָקְתָּא עַל אַרְבַּע זְוִיָּתָא דִּי לְאַרְבַּע
רְגְלוֹהִי :

יד לְקַבֵּל גִּדְנָפָא הוּוּ עֲזָקְתָּא אַתְרָא
לְאַרְיִחְיָא לְמַשֵּׁל ית פְּתוּרָא :

טו וַעֲבַד ית אַרְיִחְיָא דְאָעִי שְׁטִין וְחָפָא
יְתָהוֹן דְּדָהַב לְמַשֵּׁל ית פְּתוּרָא :

טז וַעֲבַד ית מְנִיָּא דִּי עַל פְּתוּרָא ית
מְגִיסוּחִי וְנִת בְּזִיכּוּחִי וְנִת מְכִילָתָהּ וְנִת
קְשָׁוְתָא דִּי יִתְנַסֵּף בְּהֵן דְּהַב דְּכִי :

(ט) וַיְהִיו הַכְּרֻבִּים פְּרָשִׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה סָבְכִים בְּכַנְפֵיהֶם
עַל־הַכְּפֹת וּפָנִיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכְּפֹת הָיוּ פָּנֵי
הַכְּרֻבִּים:

(י) וַיַּעַשׂ אֶת־הַשְּׁלֶחָן עֲצֵי שֹׁטִים אֲמָתִים אָרְבּוֹ וְאַמָּה
רַחְבּוֹ וְאַמָּה וַחֲצֵי קָמָתוֹ:

(יא) וַיַּצֵּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

(יב) וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זָר־זָהָב לְמִסְגֶּרֶתוֹ
סָבִיב:

(יג) וַיַּצֵּק לוֹ אַרְבַּע טַבָּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבָּעֹת עַל
אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רִגְלָיו:

(יד) לְעֵמֶת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבָּעֹת בְּתִים לְבָדִים לְשֹׂאת
אֶת־הַשְּׁלֶחָן:

(טו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיַּצֵּף אֹתָם זָהָב לְשֹׂאת
אֶת־הַשְּׁלֶחָן:

(טז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַכְּלִים אֲשֶׁר עַל־הַשְּׁלֶחָן אֶת־קַעֲרָתוֹ
וְאֶת־כַּפְתָּיו וְאֵת מְנִקְיָתוֹ וְאֶת־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסֹּד בָּהֶן
זָהָב טָהוֹר:

♦ יום שישי כ"א אדר א' ♦

יז וַעֲבַד ית מְנִרְתָּא דְּהַב דְּכִי נְגִיד עַבַּד ית
מְנִרְתָּא שִׁידָה וְקָנָה פְּלִידָהּ חֲזוּרָהּ
וְשׁוֹשְׁנָהּ מִנָּה הוּוּ :

(יז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנִרְתָּא זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה עֲשָׂה אֶת־הַמְּנִרְתָּא
יָרְכָה וְקָנָה גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֵּירֶיהָ וּפְרִחֶיהָ מִמֶּנָּה הָיוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 14 עמ' 34)

וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנִרְתָּא (יז, יח) הִקְשׁוּ הַמְּפָרָשִׁים, שֶׁכָּאֵן מִשְׁמַע שֶׁבִצְלָאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנִרְתָּא, וְאֵלּוּ מִפְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹן רַש"י לְעִיל (תּוֹרָה
כּה, לא) מִשְׁמַע שֶׁנֶּעֱשֶׂתָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהִשְׁלִיךְ אֶת הַכֶּפֶר לְאוֹר. וְנִרְאֶה לִזְמוֹר, שֶׁעַל פִּי דְּבָרֵי רַש"י לְעִיל "לְפִי שֶׁנָּתַן נִפְשׁוֹ עַל
הַמְּלָאכָה . . נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ" - אֵינִי מְכַרְח שֶׁבִצְלָאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנִרְתָּא. אִם הַחִיִּים

יח וְשִׁשָּׁה קָנִים יִצְאִים מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנִרְתָּא מִצִּדֵּיהָ
הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנִרְתָּא מִצִּדֵּיהָ הַשֵּׁנִי:

(יח) וְשִׁשָּׁה קָנִים יִצְאִים מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנִרְתָּא מִצִּדֵּיהָ
הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנִרְתָּא מִצִּדֵּיהָ הַשֵּׁנִי:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הַפְּסָקָה לִזְמוֹר שֶׁאֵין מִעֲשִׂיף בַּמְּנִרְתָּא אֵלָּא שֶׁל
זָהָב. אוֹ עַל זֶה הִדְרִיף מְנִרְתָּא זָהָב וְלֹא מְנִרְתָּא
שֶׁאֵר מִתְּכֹת הַגָּס שֶׁהַכְּשָׁרִים לָהּ, וְדִקְדּוּק
זֶה אֵין שְׂכִיחַת לְהוֹדִיעַ בַּמִּעֲשֶׂה אֵלָּא הוֹדִיעַ
שְׁקִים מִצִּדֵּי ה' וְשִׁשָּׁה זָהָב וְזָהָב:

רַבָּה (מְנִחֹת כ"ח:) פִּי הַמְּנִרְתָּא בָּאָה גַם
מִהַמְּתָכוֹת דְּכָתִיב תִּיעֲשֶׂה לְרִבּוֹת, לְזֶה אָמַר
ה' מְנִרְתָּא זָהָב לִזְמוֹר פִּי מִה שֶׁהַתִּיר בְּרֹבִי
תִּיעֲשֶׂה אֵינִי אֵלָּא לְדוֹרוֹת אֲכַל בַּמִּשְׁכָּן מִעֲפָב
לְהִיטֵּת זָהָב, וְלְזֶה הַסְמִיךְ מְנִרְתָּא זָהָב בְּלֹא

(יז) וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנִרְתָּא וְגו'. תִּמְצָא בְּכָל
הַמִּעֲשֶׂה שֶׁיִּדְּקֶה לְשׁוֹן הַמִּעֲשֶׂה בְּלִשׁוֹן
הַמִּצְוָה וְצָרִיף לְדַעַת לָמָּה שֶׁנָּה בַּמְּנִרְתָּא
שֶׁבַמְצוּהָ אָמַר מְנִרְתָּא זָהָב וְכָאֵן אָמַר אֵת
הַמְּנִרְתָּא. וְאוֹלֵי פִי לְפִי מִה שֶׁאָמַר ז"ל בַּהֲקוֹמֵץ

שיעור יומי לשבת קודש כ"ב אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – לח – פרשת ויקהל

מה

יִתְּלֶמָה בְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנְיָא חַד חֲזוֹר
וְשׁוֹשֵׁן וְתִלְתָּא בְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנְיָא חַד
חֲזוֹר וְשׁוֹשֵׁן בְּן לְשִׁמְאָה קִנְיָן דְּנִפְקִין מִן
מְנַרְתָּא :

כ ובמנרתא ארבעא בלידין מצירין חזורה
ושושנה :

כא וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות
תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה
לשמה קנין דנפקין מנה :

כב חזוריהון וקניהון מנה הוו כלה נגידא
חדא דהב דכי :

כג ועבד ית בוצינהא שבועא וצביתהא
ומחיתהא דהב דכי :

כד כפרא דהב דכי עבד יתה וית כל מנהא :

כה ועבד ית מדבחה דקטרת בוסמאי דאעי
שטין אמתא ארבה ואמתא פתיה מרבע
ותרתין אמין רומה מנה הוו קרנתי :

כו וחפא יתה דהב דכי ית אגרה וית
פתולהי סחור סחור וית קרנוהי ועבד לה
דיר דהב סחור סחור :

כז ותרתין עזון דהב עבד לה מלרע
לדירה על תרתין וזיתה על תרין סטרוהי
לארתא לאריחא למטל יתה בהון :

כח ועבד ית אריחא דאעי שטין וחפא
יתהון דהבא :

כט ועבד ית משחא דרבוותא קודשא וית
קטרת בוסמאי דכי עבד בוסמנו :

(יט) וְשִׁלְשָׁה גְבָעִים מִשְׁקָדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד בְּפֶתֶר וּפָרַח
וְשִׁלְשָׁה גְבָעִים מִשְׁקָדִים בְּקִנְיָה אֶחָד בְּפֶתֶר וּפָרַח בֶּן
לְשִׁשְׁתֵּי הַקָּנִים הַיָּצְאִים מִן־הַמִּנְהָה :

(כ) וּבַמִּנְהָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מִשְׁקָדִים בְּפֶתֶרֶיהָ וּפָרְחֶיהָ :

(כא) וּבְפֶתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבְפֶתֶר תַּחַת שְׁנֵי
הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבְפֶתֶר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשִׁשְׁתֵּי
הַקָּנִים הַיָּצְאִים מִמֶּנָּה :

(כב) בְּפֶתֶרֶיהֶם וּקְנָתָם מִמֶּנָּה הָיוּ כְּלָה מְקֻשָּׁה אַחַת זֶהָב
טָהוֹר :

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־גִּרְתֶּיהָ שְׁבָעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֲתֻתֶיהָ זֶהָב
טָהוֹר :

(כד) בְּכָר זֶהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כְּלֶיהָ :

(כה) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְטָרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָה אַרְבֹּו וְאֲמָה
רַחְבּוֹ רְבֹוע וְאֲמָתֶיהָ קָמְתוּ מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנֹתָיו : אור החיים

(כו) וַיִּצָּף אֹתוֹ זֶהָב טָהוֹר אֶת־גָּזָו וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב
וְאֶת־קִרְנֹתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זֶהָב סָבִיב :

(כז) וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת זֶהָב עָשָׂה־לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי
צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשִׁשְׁתֵּי אֹתוֹ
בָּהֶם :

(כח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זֶהָב :

(כט) וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים
טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶח :

♦ שבת קודש כ"ב אדר א' ♦

א ועבד ית מדבחה דעלתא דאעי שטין
חמש אמין ארבה וחמש אמין פתיה מרבע
ותלתא אמין רומה :

ב ועבד קרנוהי על ארבע וזיתה מנה הוו
קרנוהי וחפא יתה נחשא :

לח (א) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁ אַמּוֹת
אַרְבֹּו וְחֲמִשָּׁ־אַמּוֹת רַחְבּוֹ רְבֹוע וְשִׁלְשׁ אַמּוֹת קָמְתוּ :

(ב) וַיַּעַשׂ קִרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנֹתָיו וַיִּצָּף
אֹתוֹ נְחֹשֶׁת :

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כה) וַיַּעַשׂ אֶת מִזְבַּח הַקְטָרֶת. זה הוא מקום זכרוננו כי פנימי מהאמור אחריו, ומה שצוה ה' עליו מאחר מהכל כתבתי בפרשת תרומה בפסוק וכן תעשו (כ"ה ט'): תסלת פרשת ויקהל

ג וַעֲבַד ית כל מְגֵי מִדְּבַחַת ית פִּסְכְּתֹרֶתָא
וְיֵת מְגִרֹפְתִּיתָא וְיֵת מִזְרְקָתָא ית צְנוּרִיתָא
וְיֵת מַחְתֵּיתָא כָּל מְנוּהֵי עֲבַד נְחָשָׁא :

(ג) וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַפִּסְתֹּת וְאֶת־הַיָּעִים
וְאֶת־הַמִּזְרְקֹת אֶת־הַמְּזֻלָּגֹת וְאֶת־הַמַּחְתֹּת כָּל־כְּלָיו
עָשָׂה נְחֹשֶׁת:

ד וַעֲבַד לְמִדְּבַחַת סְרָא עֹבֵד מְצֻדָּתָא
דְּנְחָשָׁא תַּחַת סוּכְכָה מְלָרַע עַד פְּלָגָה :

(ד) וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת
בְּרַכְּבוֹ מִלְמָטָה עֲדִיחֻצִּיו:

ה וְאֶתִּיד אַרְבַּע עֲזָקָתָא בְּאַרְבַּע סְטֶרְתָּא
לְסֶרְדָּא דְּנְחָשָׁא אֶתְרָא לְאַרְיִחָא :

(ה) וַיֵּצֶק אַרְבַּע טַבָּעֹת בְּאַרְבַּע הַקְּצֹת לַמִּכְבָּר הַנְּחֹשֶׁת
בָּתִּים לַבָּדִים:

ו וַעֲבַד ית אַרְיִחָא דְאַעִי שְׁטִין וְחָפָא יְתַהוֹן
נְחָשָׁא :

(ו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצֹּף אֹתָם נְחֹשֶׁת:

ז וְאַעִיל ית אַרְיִחָא בְּעֲזָקָתָא עַל סְטֶרִי
מִדְּבַחַת לְמַטְל יְתָה בְּהוֹן חֲלִיל לִוְחִין עֲבַד
יְתָה :

(ז) וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבָּעֹת עַל צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לְשֹׂאת
אֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לַחַת עָשָׂה אֹתוֹ:

ח"י נְכוֹב לַחַת • נְכוֹב הוּא חֲלוּל, וְכֵן (יְרֵמְיָה נב): "וַעֲבָיו אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת נְכוֹב". נְכוֹב לַחַת • הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי
שֹׁטִים לְכָל רוּחַ וְהַחֲלִל בְּאַמְצָע.

ח וַעֲבַד ית כִּיּוֹרָא נְחָשָׁא וְיֵת בְּסִיסָה נְחָשָׁא
בְּמַחְזִין נְשִׂיא דְאַתִּין לְצִלָּאָה בְּתֵרַע מְשָׁפֵן
זְמָנָא :

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֹת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֹת
הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ט"ז בְּמִרְאֹת הַצִּבְאוֹת • בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בִידֵן מִרְאוֹת שְׂרָאוֹת בְּהֵן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטוֹת, וְאַף אוֹתָן לֹא עֲכָבוּ
מִלְּהִבֵּא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מִשֶּׁה בְּהֵן מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לִיצֹר הָרַע. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'קִבֵּל, כִּי אֵלֹהִים
חִבִּיבִין עָלַי מִן הַכָּל, שֶׁעַל יְדֵיהֶם הִעֲמִידוּ הַנָּשִׁים צִבְאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁהָיוּ בְּעִלְיָהֶן יִגְעִים בְּעִבּוּדֵי פָרוֹךְ, הָיוּ
הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֵכָל וּמִשְׁתָּה וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת הַמִּרְאוֹת וְכָל אֶחָת רוֹאָה עֲצָמָה עִם בְּעֻלָּהּ בְּמִרְאָה
וּמִשְׁדָּלְתָּהּ בְּדָבָרִים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמֶּךָ, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ מִבִּיאוֹת לְכַעֲלִיהֶם לִידֵי תֵּאוֹנָה, וְנוֹנְקוֹת לָהֶם וּמִתְעַבְרוֹת וְיוֹלְדוֹת
שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ש"ה ח): "פֶּתַח הַתְּפֹחַת עוֹרֶרְתִּיד", וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִרְאֹת הַצִּבְאוֹת". וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מִהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹם
שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמֵּי שִׁבְתוֹכּוֹ לְמִי שֶׁקָּנָא לָהּ בְּעֻלָּה וְנִסְתָּרָה. וְתֵדַע לָךְ שֶׁהֵן מִרְאוֹת מִשֶּׁ, שֶׁהָיָה
נֶאֱמַר: "וְנִחֲשֶׁת הַתְּנוּפָה שְׁבָעִים כֶּכָּר וְגו' וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגו'" וְכִיּוֹר וְכִנּוֹ לֹא הִזְכִּירוּ שָׁם. לְמַדָּת, שֶׁלֹּא הָיָה נְחֹשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר
מִנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה, כֶּךָ דִּרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: 'בְּמַחְזִין נְשִׂיא', וְהוּא תַּרְגוּם שֶׁל מִרְאוֹת, מִיּוֹרָא שֶׁ
בְּלַע"ז, (שְׁפִיעֵגַעַל), וְכֵן מְצִינוּ בִּישְׁעִיָּה (ישעיה ג): "וְהַגְלִיּוֹנִים" מִתַּרְגְּמִינֵן: 'וּמַחְזִיתָא'. אֲשֶׁר צָבְאוּ • לְהִבֵּא נִדְבָתָן.

ט וַעֲבַד ית דִּרְתָּא לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא סְרָדִי
דִּרְתָּא דְּבוּץ שְׁזִיר מֵאָה בְּאַמִּין :

(ט) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֲצֵר לַפֶּאֱתָה נֶגֶב תֵּימָנָה קְלָעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ
מִשְׁוֹר מֵאָה בְּאַמָּה:

י עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרִין וְסִמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחָשָׁא
וְוִי עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשִׁיהוֹן כֶּסֶף :

(י) עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי
הָעֲמוּדִים וְחֲשֻקֵּיהֶם כֶּסֶף:

יא וְלָרוּחַ צְפוֹנָא מֵאָה אֲמִין עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרִין
וְסִמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחָשָׁא וְוִי עֲמוּדֵיָא
וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף :

(יא) וְלַפֶּאֱתָת צְפוֹן מֵאָה בְּאַמָּה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנֵיהֶם
עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֲמוּדִים וְחֲשֻקֵּיהֶם כֶּסֶף:

יב וְלָרוּחַ מַעֲרָבָא סְרָדִין חֲמִשִּׁין בְּאַמִּין
עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרָא וְסִמְכֵיהוֹן עֶסְרָא וְוִי
עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף :

(יב) וְלַפֶּאֱתָתִים קְלָעִים חֲמִשִּׁים בְּאַמָּה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה
וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻקֵּיהֶם כֶּסֶף:

יג ולרות קדומא מדינחא חמשין אמין :

(יג) ולפאת קדמה מזרחת חמשים אמה:

יד סרדין חמש עשרי אמין לעברא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא :

(יד) קלעים חמש עשרה אמה אלהפתף עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:

טו ולעברא תניתא מכא ומכא לתרע דרתא סרדין חמש עשרי אמין עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא :

(טו) ולפתף השנית מזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:

טז כל סרדי דרתא סחור סחור דבוץ שזיר :

(טז) כל קלעי החצר סביב שש משזור:

יז וסמכיא לעמודיא נחשא ווי עמודיא וכושיהון דכסף וחפוי רישיהון דכסף ואנון מכבשין דכסף כל עמודי דרתא :

(יז) והאדנים לעמדים נחשת ווי העמודים וחשוקיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמודי החצר:

יח ופרסא דתרע דרתא עובד ציר תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר ועסרין אמין ארכא ורומא בפותיא חמש אמין לקבל סרדי דרתא :

(יח) ומסך שער החצר מעשה רקם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזור ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר:

כ"ב לעמת קלעי החצר • כמדת קלעי החצר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 445)

כמדת קלעי החצר (רש"י לח, יח) היינו שבא הכתוב לתן טעם מדוע היה המסך בגובה חמש אמות (ולא כמסך שער האהל, שהיה עשר אמות – ראה רש"י תרומה כו, לו). זהו לעמת קלעי החצר – המסך הוא כחלק מהקלעים, ולכן צריך להיות גבהו כגבהם.

יט ועמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשוקיהם כסף:

(יט) ועמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשוקיהם כסף:

כ וכל סביא למשכנא ולדרתא סחור סחור דנחשא :

(כ) וכל היתדת למשכן ולחצר סביב נחשת:

קכ"ב פסוקים, סנא"ה סימן. חסלת פרשת ויקהל

הפטרה לפרשת ויקהל נדפסה בעמ' קנו

אגרות קודש

ב"ה, י' אדר, תש"ט

הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מכתבו מכ"ג שבט נתקבל ולפלא שפסק מלרשום ספורי ושיחות הק' אשר בזכרוננו ובטח ימשך ואקוה שסו"ס יהי גם תועלת הרבים עי"ז.

מוסג"פ קונטי' שהו"ל זה עתה ובל"ס יזכה בו את הרבים.

בפ"ש כל החבורה תי' לפורים שמח

הרב מנחם שניאורסאהן

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ט"ז אדר א' מפרק עט עד סוף פרק פב	יום רביעי - י"ט אדר א' מפרק צ עד סוף פרק צו
יום שני - י"ז אדר א' מפרק פג עד סוף פרק פז	יום חמישי - כ' אדר א' מפרק צז עד סוף פרק קג
יום שלישי - י"ח אדר א' מפרק פח עד סוף פרק פט	יום שישי - כ"א אדר א' מפרק קד עד סוף פרק קה
שבת קודש - כ"ב אדר א' מפרק קו עד סוף פרק קז	

יום ראשון ט"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לח, פרק ל. עוד זאת... עד עמ' 76, כו' כמ"ש במ"א.

ואל תפסוק עד שלא תעמיד את עצמך במקום ובמצב שחבירך נמצא בהם. "מקום" יש בו שני פירושים: המקום והסביבה הגשמית, והמקום הרוחני – מצבו הרוחני של האדם ואיזה יצר הרע נמצא בו: לאחד יש יצר הרע חזק ומחומם, ולשני – יצר הרע לא כל כך חזק

שאינו בוער כל כך אחרי

תאוות. וכך אומר רבנו הזקן

להלן: **כִּי מְקוֹמוֹ** – הגשמי

וסביבתו, **גִּדְרָם לֹא לְחֵמָא**,

לְהִיּוֹת פְּרִנְסָתוֹ לִילָךְ

בְּשׁוֹק כָּל הַיּוֹם, וְלִהְיוֹת –

באותה שעה שאינו מסתובב

בשוק, **מִיּוֹשְׁבֵי קְרִנּוֹת**,

וְעֵינָיו רֹאוֹת כָּל הַתְּאוֹת,

וְהָעֵין רוֹאֶה וְהַלֵּב חוֹמֶה,

– כלומר, מקומו הגשמי יש

בו משום סיבה לחטוא. וגם

מקומו הרוחני, מצב יצרו

הרע, הוא – **וְיִצְרוֹ בּוֹעֵר**

כְּתִנּוֹר בּוֹעֵרָה מְאֹדָּה, –

כתנור בוער של אופה³, אצלו בוער התנור בצורה חזקה יותר

ולעתים קרובות יותר מאשר אצל בעל-הבית סתם, **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב**

בְּהוֹשֵׁעַ: "הוּא בּוֹעֵר בְּאֵשׁ לְהַכֶּה וְגו'", – הרי שגם מקומו

הרוחני, מצבו של יצרו הרע, הוא כזה שגורם ומביא לחטא. **מֶה**

שְׂאִינִי בֵּן מִי שֶׁחֹלֵךְ בְּשׁוֹק מְעַט, וְרֵב הַיּוֹם יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ. –

שאינו מיושבי קרנות, וממילא אינו רואה את התאוות לנגד עיניו,

ואין לו אותם נסיונות שיש למי שמתהלך כל היום בשוק; **וְגַם אִם**

חֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם בְּשׁוֹק – בעל עסק שמזדמן לו להיות כל היום

ברחוב, ומבחינת מקומו הגשמי הוא דומה ל"קל שבקלים", **יָכוֹל**

לְהִיּוֹת – שבמקומו הרוחני, במצב יצרו הרע, אינו דומה לו, **שְׂאִינִי**

מְחַמֵּם כָּל כֶּף בְּמַבְעֵן, – וגם כשעליו להיות כל היום ברחוב, אין

לו אותם נסיונות שיש לאלה שיצרם הרע בוער בקרבם. **כִּי אֵין**

הַיֵּצֵר שֶׁהוּא כָּבֵד נִפְשׁוֹ, יֵשׁ שִׁיעוֹר הָרַע בּוֹעֵר,

יש שאינו כך, **כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר**⁴. – וכפי הידוע, פירושו

של הבעל שם טוב, על המשנה⁵ "איזהו גבור? – הכובש את יצרו".

שהוא גובר על יצרו הרע באותם דברים שהוא לוחם במדה החזקה

ביותר. כי, ביחס לדברים אחרים, יתכן שאין לו לגביהם יצר הרע

כלל, ואין משום גבורה באי-היענותו לעצמו באותם דברים. **כֵּאֵן**

מַעִיר הַרְבֵּי: שְׂבִמָּה שִׁיאֲמֹר לְהֵלֵךְ, בֹּא רַבְּנוּ הַזֶּקֶן לְתֵרֵץ קוֹשִׁיא:

"ולכאורה אם הנ"ל נכון – למה נק' קל שבקלים?" – אם אכן נכונים

הדברים, שהאדם נכשל בגלל המקום שהוא נמצא בו והנסיבות

בגשמיות וברוחניות, המעמידות בפניו נסיונות קשים – מדוע,

איפוא, קוראים לו "קל שבקלים"? ורבנו הזקן מפרש את הדברים

להלן, שאף שהמלחמה כבדה יותר למי שגם מבחינת מקומו הגשמי

והרוחני הוא עלול לחטא – בכל זאת, אין לו שום התנצלות על

שאינו גובר על יצרו הרע.

90

1 **פֶּרֶק ל.** בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שבשעה שה"בינוני" סובל

2 מטמטום הלב, ואף שבמחווה הוא מזהיר בגדולתו של הקב"ה, אין זה

3 משפיע על לבו, למשול בחומריותו וגסותו – הרי העצה לכך היא:

4 להתעמק בדברים המביאים ל"לב נשבר", שעל ידי כך ישבור את

5 חומריות הקליפה של נפשו

6 הבהמית, ויורידה מגבהותה

7 שהיא רוצה להגביה את

8 עצמה כנגד אור הקדושה של

9 נפשו האלקית. רבנו הזקן גם

10 הסביר בפרק האמור – באלו

11 ענינים עליו להתעמק, כדי

12 להגיע ל"לב נשבר".

13 **עוֹד זֹאת יֵשִׁים אֶל לְבָבוֹ,**

14 **לְקַיֵּם מֵאֲמֵר רַז"ל:** "וְהָיוּ

15 **שֶׁפֶל רוּחַ בְּפָנָיו כָּל**

16 **הָאָדָם," "וְהָיוּ"** – לשון

17 המשנה "והיו" מורה

18 שהכוונה היא שיהיה בְּאֵמֶת

19 לְאֵמֶתוֹ, – שכן, לכאורה

20 הדברים טעונים הסבר: חכמינו ז"ל אומרים כאן, שעליו להיות "שפל

21 רוח" – ושפלות איננה עניוּת. עניוּת משמעה: שהוא יודע מעלת

22 ומדריגת עצמו, אלא שהוא סובר, שהוא קבל אותן במתנה,

23 שמלמעלה נתנו לו כוחות והזדמנויות מיוחדות, שיוכל להגיע

24 לאותה מדריגה; ואילו ניתנו כוחות אלה למישהו אחר – היה הלו

25 מנצל אותם יותר טוב ממנו. מאידך, שפלות משמעה: שמחזיק את

26 עצמו נחות ממש מהשני, ומוצא בתוך עצמו, שהוא גרוע מזה –

27 כיצד, איפוא, אפשר לומר למי שלומד תורה ומקיים מצוות, שיחזיק

28 את עצמו בדרגה נחותה מכל אדם, גם מ"קל שבקלים", שאינו לומד

29 תורה ואינו מקיים מצוות? לכן, יש מפרשים, שאין הכוונה שאכן

30 יראה את עצמו נחות מזהשני, אלא שיתנהג בהנהגה של שפלות,

31 בפני כל אדם. ברם, לשון חכמינו ז"ל "והיו", כלומר שתהיה, ולא

32 "התנהג" – מורה, שאכן יחזיק את עצמו באמת למטה במדריגה,

33 ובפני מי? – **"בְּפָנָיו כָּל הָאָדָם"** – ממש, אֵפֶלּוּ בְּפָנָיו כָּל שֶׁבְּקָלִים.

34 – כיצד, באמת, אפשר לו למי שלומד תורה ומקיים מצוות, להחזיק

35 את עצמו פחות מזה"קל שבקלים"? – מוכיח רבנו הזקן שגם מי

36 שמקיים כל המצוות, ואינו עובר על שום עבירה, אפשר שיהיה בו

37 דברים שבגללם עליו להחזיק את עצמו נחות במדריגה: ישנם דברים

38 שלגבם נדרש ממנו ללחום כנגד היצר הרע. ואף שהמלחמה

39 שנדרשת ממנו, פחותה בחומרתה מהמלחמה הנדרשת מזה"קל

40 שבקלים" ללחום כנגד היצר הרע שלו – בכל זאת אין הוא יכול

41 לעמוד נגד יצרו הרע; וכשאין הוא יכול לעמוד במלחמתו הוא, הרי

42 זה – כפי שסביר להלן – גרוע בהרבה ממה שה"קל שבקלים" אינו

43 יכול לעמוד במלחמה שלו. עליידי חשבון זה יהיה בידו באמת,

44 להחזיק את עצמו למטה גם מזה"קל שבקלים". וְהָיָה עַל פִּי מֵאֲמֵר

45 רַז"ל: **"אֵל תִּדְרִין אֶת חֲבִירְךָ עַד שֶׁתִּגְיַע לְמָקוֹמוֹ"**, – אל תשפוט

יום שני י"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, והנה באמת גם מי... עד עמ' 76, הלב בתולדתו.

- 1 שכן, הפחד מהקב"ה היה צריך למנוע ממנו לחטוא, למרות הנסיונות
2 שעליו לעמוד בהם. וכך אומר רבנו זקוק: וְהֵנָּה, בְּאֵמֶת גַּם מִי שֶׁהוּא
3 מִחֲמֶם מְאֹד בְּמִכְעוֹ, וּפְרִיָּסָתוֹ הִיא לְהִיּוֹת
4 מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת כָּל הַיּוֹם –
5 גַּם הוּא, אֵין לוֹ שׁוֹם
6 הַתְּנַצְלוֹת עַל חֲמָאִיו,
7 וּמִקְרִי – וּנְקֵרָא, "רִשָּׁע
8 גָּמֹר" עַל אֲשֶׁר אֵין פֶּחַד
9 אֱלֹהִים לִנְגַד עֵינָיו, – שֶׁכֵּן,
10 מְבַלִּי הֵבֵט עַל מְקוֹמוֹ וּסְבִיבּוֹ
11 וְעַל יִצְרוֹ הָרַע הַבוֹרֵר – הִיא
- 13 הפחד מהקב"ה עוזר לו לעמוד בפני כל הקשיים; כִּי הִיָּה לוֹ
14 לְהִתְאַפֵּק וּלְמַשֵּׁל עַל רוּחַ תַּאוּוֹתוֹ שֶׁבִּלְבּוֹ, מִפְּנֵי פֶחַד ה' הָרוּאָה
15 כָּל מַעֲשָׂיו, כִּמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר
16 לְעֵיל, כִּי הַמַּחֲ שְׁלִיט עַל
17 הַלֵּב בְּתוֹלְדוֹתוֹ. – הָאִדָם
18 נּוֹלֵד בְּטֵבֵעַ, שִׁישׁ בְּכוֹחַ הַמוֹחַ
19 לְשִׁלוֹט וּלְמִשׁוֹל בְּתַאוּוֹת
20 הַלֵּב. אֵילוֹ הִיָּה לָאִדָם הַפֶּחַד
21 הָרָאוּי מִפְּנֵי ה' – הָרִי לְמִרּוֹת
22 הַנְּסִיבוֹת הַגּוֹרְמוֹת לְחֹטֵא –
23 הִיָּה יִכּוֹל לְהִמָּנֵעַ מִמַּעֲשֵׂית
24 עֲבִירוֹת.

יום שלישי י"ח אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, והנה באמת שהיא... עד עמ' 76, לקמן באריכות.

- 25 וְהֵנָּה, בְּאֵמֶת שֶׁהִיא מְלַחְמָה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה, לְשִׁבּוֹר הַיֵּצֶר הַבּוֹעֵר
26 כְּאֵשׁ לְחִבָּה מִפְּנֵי פֶחַד ה', – וַיֵּשׁ בְּכַךְ קִשְׁיִים חֲמוּרִים, וְכִמּוֹ נִסְיוֹן
27 מִמֶּשׁ. וְהַלֵּכָה, – וּלְכֹן, צָרִיךְ כָּל אָדָם, לְפִי מַה שֶׁהוּא מְקוּמוֹ
28 וּמִדְּרָגָתוֹ בְּעִבּוּדֵת ה',
29 לְשִׁקֵּל וּלְבַחֵן בְּעֲצָמוֹ אִם
30 הוּא עוֹבֵד ה' בְּעֶרְךָ וּבְחִינָתוֹ
31 מְלַחְמָה עֲצוּמָה כְּזוֹ וְנִסְיוֹן
32 כְּזוֹ, – כִּשְׁנִדְרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ
33 מִלְחָמָה כְּזוֹ, וְעַלִּיו לְעִמּוּד
34 בְּפָנֵי נִסְיוֹן כְּזוֹ, שְׁמִלְחָמָה כְּזוֹ
35 יִכּוֹלֵה לְהִיּוֹת נִדְרֶשֶׁת מִכָּל
36 אֶחָד (גַּם מִיּוֹשֵׁב אוֹהֵל וּבֵעַל
37 יֵצֶר הָרַע "צוּנ") וְלַעֲתִים
38 קְרוֹבוֹת, בְּכִחֵינָת "וְעִשָּׂה
39 טוֹב" – בְּמַצּוֹת וּבַעֲנִינִים
40 הַקְּשׁוּרִים בַּעֲשִׂיַת טוֹב, כְּגוֹן,
41 בְּעִבּוּדֵת הַתְּפִלָּה בְּכוּנָה, –
42 שֶׁהִיא יוֹם יוֹמִית, שְׁצוֹרֶת
43 תְּפִלָּתוֹ תְּהִיָּה, לְשִׁפּוֹף נִפְשׁוֹ לְפָנֵי ה' בְּכָל כַּחוֹ מִמֶּשׁ – בְּכָל כַּחַ
44 כּוּנָתוֹ, עַד מִצּוֹי הַנִּפְשָׁה, – שֶׁכָּל כּוּחוֹת נִפְשׁוֹ יִהְיוּ נְתוּנִים בַּעֲבוּדֵת
- 45 הַתְּפִלָּה? וְעַל סוּג תְּפִילָּה כְּזוֹ, נִדְרֵשׁ מֵאִבְקַ קֶשֶׁה עִם הַיֵּצֶר הָרַע,
46 וּלְהַלָּחֵם עִם גּוֹפוֹ וְנִפְשׁ הַבְּהִמִּית שֶׁכּוֹ הַמוֹנְעִים – וּמִפְּרִיעִים, כְּגוֹנָה
47 – וְעַלִּיו לְהִיאִבֵּק בְּמִלְחָמָה עֲצוּמָה, וּלְבַטְּשָׁם וּלְכַתֹּמָם בְּעֶפֶר קָדָם
48 הַתְּפִלָּה שְׁחֵרִית וְעֵרְבִית
49 מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם, – שׁוּדָּה
50 הַמִּלְחָמָה שֶׁלִּפְנֵי הַתְּפִלָּה –
51 לְהַכִּין אֶת הַגּוֹף וְאֶת הַנֶּפֶשׁ
52 הַבְּהִמִּית שֶׁלֹּא יִפְרִיעוּ
53 לְתְּפִילָּה בְּכוּנָה. וְגַם בְּשִׁעֵת
54 הַתְּפִלָּה, לִיַּנֵּעַ עֲצָמוֹ
55 בְּיַגִּיעַת נִפְשׁ – שֶׁלֹּא יִהְיֶה
56 קֶשֶׁה לוֹ לֵאמֹן אֶת
57 מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהִתְעַמֵּק וּלְהִרְדֹּר
58 בְּגִדּוֹלֵת ה', כָּל הַזֶּמֶן הָרָדוּשׁ,
59 וְיַגִּיעַת בְּשָׂר, – לְהַסִּיר אֶת
60 הַמְּנִיעוֹת הַנוֹבְעוֹת מִן הַגּוֹף,
61 כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר לְקַמְּנוּ
62 בְּאֵרִיכוֹת. – כִּיצַד צְרִיכוֹת
63 לְהִיּוֹת יַגִּיעַת הַנֶּפֶשׁ וְיַגִּיעַת הַבֶּשֶׂר. יִתְבּוֹנֵן נָא, אִיפּוּא, אִם אֲכֵן הוּא
64 מִנְהֵל מִלְחָמָה כְּזוֹ בַּעֲבוּדֵת הַתְּפִלָּה,

יום רביעי י"ט אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, וכל שלא הגיע... עד עמ' לט, הצדקה וכה"ג.

ליקוטי אמרים

- 65 וְכָל שְׁלֹא הִגִּיעַ לִידֵי מִדָּה
66 ז', לְהַלָּחֵם עִם גּוֹפוֹ
67 מְלַחְמָה עֲצוּמָה כְּזוֹ – עֲדוֹן
- 68 לֹא הִגִּיעַ לְכִחֵינָת וְעֶרְךָ
69 מְלַחְמָת הַיֵּצֶר – הַמִּלְחָמָה
70 עִם הַיֵּצֶר הָרַע, הַבּוֹעֵר
- וְכָל שְׁלֹא הִגִּיעַ לִידֵי מִדָּה ז'
לְהַלָּחֵם עִם גּוֹפוֹ מִלְחָמָה עֲצוּמָה כְּזוֹ עֲדִיין לֹא הִגִּיעַ

יצרו, להיות נכנע ונשבר מפני ה'. - הרי שמלחמתו ללמוד קצת יותר מכפי טבעו ורגילותו - אינה דומה כלל למלחמתו הגדולה של הלז, אלא אם כן הוא לומד הרבה יותר מאשר ברצונו, שלשם כך עליו להיאבק במלחמה גדולה - יבדוק נא את עצמו, אם אכן יש לו מלחמה כזו. ואף שאצל ה"קל שבקלים" המלחמה היא בענינים של "סור מרע" - ואילו אצלו חסר ב"ועשה טוב" - אומר על כך רבנו הזקן: ומה לי בחינת "סור מרע", ומה לי בחינת "ועשה טוב" - הכל היא מצות המלך הקדוש יחיד ומיוחד ברוך הוא. - ההבדל שבין "סור מרע" ל"ועשה טוב" הוא רק בנוגע לענינים של כוונות ומה שנובע מכך, אך בעצם קיום המצוות - אין מצד המצווה, זה שציווה על המצוות, שהוא יחיד ומיוחד, שום הבדל ביניהם. ממילא, אי לחימתו כראוי בענינים של "ועשה טוב" דומה להיכשלותו של הלז בענינים של "סור מרע". וכן בשאר מצוות, - שכדי לקיימן, נדרש ממנו להילחם - גם בכך הוא יכול למצוא בעצמו שאין הוא לוחם מספיק ביצר הרע כפי שנדרש ממנו, ובפרט בדרך שבממון, - לתת צדקה באופן של עבודה, לתת צדקה יותר מאשר יש ברצונו וברגילותו, ובהאי גוונא. - וכדומה, בהם הוא יכול למצוא בעצמו, שאין הוא לוחם מספיק כפי שנדרש ממנו.

כאש להבה, - ב"קל שבקלים" מיושבי הקרנות, שעליו להילחם ביצר הרע, להיות נכנע ונשבר מפני פחד ה'. - יתבונן נא, האם הוא אכן לוחם בתוקף כזה ביצרו הרע, בנוגע לתפילה בכוונה, כפי שעל ה"קל שבקלים" ללחם ביצר הרע שלו; וכך גם בנוגע לענינים אחרים עליהם מדובר להלן. וכן בענין ברכת המזון וכל ברכות הנהנין והמצות - שתהיינה כולן, - שלשם כך נדרשות התאמצות ומלחמה נגד היצר הרע, ואין צריך לומר פונת המצות לשמן. - לקיימן לשם מצוה ולשמו של הקב"ה, שלשם כך נדרשת בודאי התאמצות גדולה ומלחמה עם היצר הרע, וברור הדבר שהוא יכול למצוא בעצמו, שעדיין חסר בו בכוונה לשמה כשהוא מקיים מצוות. וכן - כשנדרש ממנו להילחם, בענין עסק למוד התורה, ללמד תורה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו - כי, כדי ללמוד עד כמה שרצוי לו מצד טבע התמדתו, או מצד רגילותו ללמוד בהתמדה - אין עליו להילחם כלל, כנזכר לעיל בפרק ט"ו. אך, כדי ללמוד יותר מאשר טבעו ורגילותו - זה יכול להיות רק, על ידי מלחמה עצומה עם גופו, כי הלומד מעט יותר מטבעו - שעל כך עליו כבר להילחם - אבל, הרי זו מלחמה קטנה, ואין לה ערך ודמיון עם מלחמת היצר הבורח כאש, - ב"קל שבקלים", כפי שלמדנו לעיל, דמקרי - שנקרא, "רשע גמור" אם אינו מנצח

ליקוטי אמרים

לבחי' וערך מלחמת היצר הבורח כאש להבה להיות נכנע ונשבר מפני פחד ה'. וכן בענין ברכת המזון וכל ברכת הנהנין והמצות בכונה ואצ"ל כונת המצות לשמן. וכן בענין עסק לימוד התורה ללמוד הרבה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו ע"י מלחמה עצומה עם גופו. כי הלומד מעט יותר מטבעו ה"ז מלחמה קטנה ואין לה ערך ודמיון עם מלחמת היצר הבורח כאש דמקרי רשע גמור אם אינו מנצח יצרו להיות נכנע ונשבר מפני ה'. ומה לי בחי' סור מרע ומה לי בחי' ועשה טוב הכל היא מצות המלך הקדוש יחיד ומיוחד ב"ה. וכן בשאר מצות ובפרט בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה וכו"ג.

יום חמישי כ' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לט, ואפילו בבחי' סור... עד עמ' לט, שעבר ושנה וכו'.

נא, או - באמצע, ספור בננות חבירו, ואפילו גנאי קטן וקל מאד, אף שהוא אמת, ואפילו - כשהוא מספר זאת כדי לנקות עצמו, - שלא יאשימו אותו בגנאי זה, פנודע¹² מהא - ממנו, דאמר רבי שמעון לאביו רבנו הקדוש: - בקשר לגט מסובך שלא נכתב כמו שצריך: "לאו אנא פתביה, אלא יהודא חיטא פתביה", - "לא אני כתבתי את הגט, כי אם

ואפילו בבחינת "סור מרע", יכול כל איש משכיל למצא בנפשו שאינו כר לגמרי מהרע בכל מכל בלי¹¹, במקום שצריך למלחמה עצומה בערך הנוצר לעיל, - המלחמה הנדרשת מ"קל שבקלים", ואפילו פחות מערך הנוצר לעיל, - כשנדרשת ממנו לחימה קלה יותר מאשר נדרש מהלז - אין הוא יכול לעמוד במלחמה זו, בגון להפסיק באמצע שיחה נאה או סיפור בננות חבירו ואפי' גנאי קטן וקל מאד אף שהוא אמת ואפי' כדי לנקות עצמו כנודע מהא דאר"ש לאביו רבינו הקדוש לאו אנא

ליקוטי אמרים

ואפי' בבחי' סור מרע יכול כל איש משכיל למצוא בנפשו שאינו סר לגמרי מהרע בכל מכל כל במקום שצריך למלחמה עצומה כערך הנ"ל ואפי' פחות מערך הנ"ל כגון להפסיק באמצע שיחה נאה או סיפור בננות חבירו ואפי' גנאי קטן וקל מאד אף שהוא אמת ואפי' כדי לנקות עצמו כנודע מהא דאר"ש לאביו רבינו הקדוש לאו אנא

11. על הלשון "בכל מכל כל" העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל בדא"פ: כי צ"ל שלימות (ל' כל) העבודה בכל הג' הקוין (האבות) נוכהדוגמא שמביא בזה תומ"י: נאה, גנות, אמת) וכמרו"ל באבות (ב"ב יז, א) ושנ' כן מפני שבחי' צ"ל בכאו"א (תו"א ר"פ וזא) - שמשכרם בכל כו' נדע עבודתם בכל כו' שלמות (עיי"ש בחדא"ג ועוד) - ואצלו חסר זה עכ"פ בא' מהנ"ל". 12. בבא בתרא קסד, ב.

1 יהודה חייטא" – באותו מקום היה בכך משום גנאי לא כל כך גדול,
2 והוא השתמש בו כדי לנקות את עצמו, ובכל זאת ואמר לו: – רבנו
3 הקדוש לבנו רבי שמעון: "בְּלֶךְ מְלִשׁוֹן הָרַע" – "לך לך מלשון הרע",
4 [עֵין שֶׁם בְּמִקְרָא רִישׁ פֶּרֶק י' דְּבִקְבָא בְּתִרְא], – הרי שאפשר לו לאדם
5 למצוא בעצמו, שגם בעיניו
6 של "סור מרע", אין הוא
7 מנהל כראוי את המלחמה
8 עם גופו ויצרו הרע, וְכִתְּבֵהּ
9 גִּנְיָא – ודומה לכך, בְּמָה
10 מְלִי דְשִׁכְחִי טוֹבָא. –
11 דברים שכיחים רבים, בעתים
12 קרובות, הרי, שכל אחד יכול
13 למצוא בעצמו, שאין הוא
14 לוחם מספיק לנצח את היצר
15 הרע. וּבְפֶרֶט בְּעֵינֵי לְקִדְשׁ
16 עֲצָמוּ בְּמִתָּה לֹא, שְׁהוּא מְדַאֲרִיתָא¹³, – שאדם מחוייב לקדש את
17 עצמו ולהימנע מלעשות גם דברים המותרים, : בְּמֹו שְׁבִתוֹב¹⁴:
18 "קְרִישִׁים תִּהְיוּ וְגו' ", "וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְגו' "¹⁵; – ובכל זאת, הוא מוצא

ליקוטי אמרים

כתבי' אלא יהודא חייטא כתביה וא"ל כלך מלה"ר [ע"ש
נגמ' רפ"י דב"ב]. וכה"ג כמה מילי דשכיחי טובא
ובפרט בענין לקדש עצמו במותר לו שהוא מדאוריית'
כמ"ש קדושים תהיו וגו' והתקדשתם וגו'. וגם ד"ס
חמורים מד"ת וכו'. אלא שכל אלו וכיוצא בהן הן
מעוונות שהאדם דש בעקביו וגם נעשו כהיתר מחמת
שעבר ושגה וכו'.

חוטא במשהו. בהתאם לאמור, הרי שאין הוא טוב יותר מאשר ה"קל
שבקלים", שכן, כשם שהלז אינו מתאבק לנצח במלחמתו הוא, כך גם
הוא אינו מנהל מלחמה, כדי לעמוד בנסיונות שלו.

יום שישי כ"א אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לט, אבל באמת אם... עד עמ' לט, כשגגות.

37 ברם, חכמינו ז"ל הרי אומרים "זהו שפל רוח בפני כל אדם",
38 אפילו בפני ה"קל שבקלים" – במה, איפוא, הוא גרוע מה"קל
39 שבקלים"? – אומר על כך רבנו חזקוני: אָבֵל בְּאַמֶּת, אִם הוּא –
40 אותו אדם שעושה את החשבון, יוֹדֵעַ סֵפֶר, – יודע ללמוד תורה,
41 ומחזיק בְּתוֹרַת ה',
42 וְקִרְבַת אֱלֹקִים יִחְפֹּץ –
43 גְּדוֹל עוֹנוֹ מִנְשֹׂא,
44 וְאַשְׁמַתוֹ גְּדוֹלָה בְּכַפְלִי
45 בְּפָלִים – וכל כך למה?
46 בְּמָה שְׂאִינוֹ נִלְחֵם
47 וּמִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ בְּעֶרְךָ
48 וּבְחִינַת מִלְחָמָה עֲצוּמָה
49 הַנּוֹכֶרֶת לְעִיל – הנדרשת
50 מה"קל שבקלים". אשמתו
51 של היודע ספר היא איפוא
52 גדולה בהרבה, מְאַשְׁמַת
53 קֵל שְׁבִקְלִים מִיּוֹשְׁבֵי
54 קִרְנוֹת, הִרְחֻקִים מֵה'
55 וְתוֹרָתוֹ. וְאִין אֲשַׁמְתֶּם גְּדוֹלָה כָּל כֶּה בְּמָה שְׂאִינֶם בּוֹבְשִׁים
56 יִצְרֵם הַבּוֹעֵר כְּאֵשׁ לְהִבָּה, – ואינם שולטים ביצר הרע שלהם,
57 מִפְּנֵי פֶחַד ה' הַמִּבְּיֵן וּמִבֵּית אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, – אין אשמתם

ליקוטי אמרים

אבל באמת אם הוא יודע ספר
ומחזיק בתורת ה' וקרבת אלקי' יחפץ גדול עונו מנשוא
ואשמתו גדלה בכפלי כפליים במה שאינו נלחם
ומתגבר על יצרו בערך ובחי' מלחמה עצומה הנ"ל
מאשמת קל שבקלים מיושבי קרנות הרחוקים מה'
ותורתו ואין אשמתם גדולה כ"כ במה שאינם כובשים
יצרם הבוער כאש להבה מפני פחד ה' המבין ומביט אל
כל מעשיהם כאשמת כל הקרב הקרב אל ה' ואל תורתו
ועבודתו וכמשארו"ל גבי אחר שידע בכבודי וכו' ולכן
ארו"ל על ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגות:

חשבון זה יעזור לו לקיים מאמר חכמינו ז"ל "זהו שפל רוח בפני
כל האדם", ועל ידי כך יגיע גם ל"לב נשבר", שיביא לשבירת רוח
ה"סטרא אחרא" – ויאיר לו אור הנשמה, כפי שהוסבר בפרק כ"ט.

בעצמו, שאין הוא מקיים מצוה זו בשלימותה, כשנדרשת ממנו
מלחמה עצומה, וְגַם, דְּבִקְרִי סוּפְרִים – דברים שחכמים קבעו אותם,
חמורים מְדַבְּרֵי תוֹרָה¹⁶ וכו'. – שגם לפי הדיעה ש"קדש עצמך
במותר לך" הוא מדרבנן – הרי דינים שקבעו רבנן, חמורים מדיני
התורה. אֵלֶּיךָ שָׁכַל אֵלֶּיךָ
וְכִיּוּצָא בְּהֵן, הֵן מַעֲוֹנוֹת
שְׁהָאֲדָם דִּשׁ בְּעֵקְבֵי¹⁷, – כי
אין הוא חש בחומרתם ואינו
שם לב שיש בכך משום
עבירה, וְגַם נַעֲשֵׂו בְּהֵתֵר,
מִחֲמַת שְׁעֵבֵר וְשָׁנָה וכו'. –
כפי שהגמרא אומרת¹⁸: "כיון
שעבר אדם עבירה ושגה
בה... נעשית לו כהיתר" –
משום שאינו חש, שהוא
חוטא במשהו. בהתאם לאמור, הרי שאין הוא טוב יותר מאשר ה"קל
שבקלים", שכן, כשם שהלז אינו מתאבק לנצח במלחמתו הוא, כך גם
הוא אינו מנהל מלחמה, כדי לעמוד בנסיונות שלו.

גדולה כל כך, בְּאַשְׁמַת כָּל הַקֶּרֶב הַקֶּרֶב אֵלֶּי¹⁹ ה' וְאֵל תוֹרָתוֹ
וְעִבּוּדָתוֹ, וּבְמֹו שְׂאִינֵי רִי"ל גְּבִי אַחֵר: – לגבי אלישע בן
אבויו²⁰, המכונה "אחר", "שִׁידֵעַ בְּכַבּוּדִי וכו'". – בכבוד ה', ובכל
זאת חטא – הרי שאשמתו גדולה יותר, וְלִכְּן אֲמַרְו רִי"ל עַל
עַמִּי הָאֲרָץ²¹: "שְׁזוֹדוֹנוֹת
נַעֲשֵׂו לָהֶם בְּשִׁגְגוֹת": –
כאילו חטאו מתוך שגגה,
יען שאין הם יודעים
חומרתם של חטאים. ואילו
בתלמיד חכם, הדבר הפוך,
ש"שגגת תלמוד עולה
זדון"²², שגם אם הוא נכשל
בחטא מפני שלא למד
מספיק – נחשב לו הדבר
בחומרה כאילו חטא במזיד.
הרי, בכך שאין הוא מתחזק
למשול ביצר הרע – הוא
גרוע מה"קל שבקלים".
חשבון זה יעזור לו לקיים מאמר חכמינו ז"ל "זהו שפל רוח בפני
כל האדם", ועל ידי כך יגיע גם ל"לב נשבר", שיביא לשבירת רוח
ה"סטרא אחרא" – ויאיר לו אור הנשמה, כפי שהוסבר בפרק כ"ט.

יום שבת קודש כ"ב אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 78, פרק לא. והנה אף... עד עמ' מא, משמחי לב.

ליקוטי אמרים

פרק לא והנה אף אם כשיאריך הרבה להעמיק בענייניו הנ"ל כשעה ושתי' להיות בנמיכת רוח ולב נשבר יבא לידי עצבות גדולה לא יחוש ואף שעצבות היא מצד קליפת נוגה ולא מצד הקדושה כי בצד הקדושה כתיב עוז וחדוה במקומו ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכן לדבר הלכה וכו' אלא שאם העצבות היא ממילי דשמיא היא מבחי טוב שבנוגה [ולכן כתב הארי"ז ו"ל שאפי' דאגת העונות אינה ראויה כ"א בשעת הוידוי ולא בשעת התפלה ות"ת שצ"ל בשמחה שמצד הקדושה דווקא] אעפ"כ הרי כך היא המדה לאכפא לס"א במינה ודוגמתה. כמארו"ל מינה וביה אבא לשדי' ביה נרגא ופגע בו כיוצא בו. וע"ז נאמר בכל עצב יהיה מותר והיתרון היא השמחה הבאה אחר העצב כדלקמן. אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלכשותה בס"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקודש כי עצבות היא שלכו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר רק שהיא חיות מבחי גבורות קדושות והשמחה מבחי חסדים כי הלב כלול משתייהן. והנה לעתים צריך לעורר בחי' גבורות הקדושות כדי להמתיק הדינים שהם בחי' נפש הבהמי

1 **פרק לא.** בפרק כ"ט דין רבנו הזקן באדם שאין אור נשמתו נקלט בגופו; ואף
2 שבשכלו הוא מבין ומתעמק בגדולתו של הקב"ה, אין בכוחו לשלוט בחומריות
3 הגוף. העצה לכך – מובאת באותו פרק – לעשות חשבונות שיביאו אותו ל"לב
4 נשבר", שעל ידי כך הוא שובר את רוח ה"סטרא אחרא", המגביהה עצמה
5 ופועלת להסתיר על אור
6 הקדושה של נפשו האלקית.
7 לאחר שהזכיר רבנו הזקן, באותו
8 פרק, חשבונות שונים, שבידם
9 להביאו ל"לב נשבר", יעץ, בפרק
10 ל', שגם יתבונן בעובדה, שבעניינים שונים אין הוא נאבק
11 בנפשו הבהמית, כפי שנדרש
12 ממנו; ובכך – הוא גרוע מה"קל
13 שבקלים" שאינו לוחם כנגד יצרו
14 הרע ונכשל בעבירות; על ידי כך
15 יהיה בידו לקיים באמת מאמר
16 חכמינו ז"ל "והיו שפל רוח בפני
17 כל האדם". בפרק ל"א, אותו אנו
18 מתחילים ללמוד, יסביר שאף
19 אם עשוי להיות שכאשר יתעמק
20 בכל האמור במשך שעה ארוכה,
21 יפול בעצבות גדולה – בכל זאת,
22 אל יפחד מכך.
23 **והנה, אף אם כשיאריך הרבה להעמיק בעניינים הנ"ל כשעה ושתי' להיות בנמיכת רוח ולב נשבר יבא לידי עצבות גדולה לא יחוש ואף שעצבות היא מצד קליפת נוגה ולא מצד הקדושה כי בצד הקדושה כתיב עוז וחדוה במקומו ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכן לדבר הלכה וכו' אלא שאם העצבות היא ממילי דשמיא היא מבחי טוב שבנוגה [ולכן כתב הארי"ז ו"ל שאפי' דאגת העונות אינה ראויה כ"א בשעת הוידוי ולא בשעת התפלה ות"ת שצ"ל בשמחה שמצד הקדושה דווקא] אעפ"כ הרי כך היא המדה לאכפא לס"א במינה ודוגמתה. כמארו"ל מינה וביה אבא לשדי' ביה נרגא ופגע בו כיוצא בו. וע"ז נאמר בכל עצב יהיה מותר והיתרון היא השמחה הבאה אחר העצב כדלקמן. אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלכשותה בס"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקודש כי עצבות היא שלכו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר רק שהיא חיות מבחי גבורות קדושות והשמחה מבחי חסדים כי הלב כלול משתייהן. והנה לעתים צריך לעורר בחי' גבורות הקדושות כדי להמתיק הדינים שהם בחי' נפש הבהמי**

33 **שעצבות היא מצד קליפת נגה, ולא מצד הקדושה, כי מצד הקדושה כתיב: "עז וחדוה במקומו", ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה², – כשיהיה נמצא במצב של שמחה; וכן לדבר הלכה וכו', – שעליו ללמוד דיני התורה מתוך שמחה; אלא שאם העצבות היא ממילי דשמיא, – מחמת מצבו הרוחני שאינו כפי שצריך להיות – היא – העצבות נובעת אז, מן החינת מזב שפגמה – כפי שלמדנו בפרק הראשון, שבקליפת נוגה יש גם טוב וגם רע, לכן העצבות מעניינים גשמיים נובעת מה"רע" שבקליפת נוגה, ואילו העצבות מעניינים רוחניים נובעת מה"טוב" שבקליפת נוגה. ברם, גם ה"טוב" שב"נוגה" אף הוא קליפה ולא קדושה. וילבן כתב הארי"ז ו"ל, שאפילו דאגת העונות אינה ראויה כי אם בשעת הוידוי, ולא בשעת התפלה ותלמוד תורה, שצריך**

45 **להיות בשמחה שמצד הקדושה וק"א] – לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולא של הוללות וכיו"ב". הרי, שגם העצבות מעניינים רוחניים, נובעת מקליפת נוגה. מדוע, איפוא, עליו להשתדל להגיע לעצבות הנובעת מהקליפה? אף-על-פי-כן הרי כך היא המדה, – כך הוא הנוהג, לאכפא לס"א אחרא אחרא במינה ודוגמתה, – לכפות את ה"סטרא אחרא" בדברים שהם בדומה אליה, שבירת ה"סטרא אחרא", המשתדלת להסתיר על אור הקדושה של נפשו האלקית, צריכה להיות בדבר שגם הוא בא מה"סטרא אחרא", אלא מה"טוב" שבה, וזהו העצבות ממעצבו בעניינים הרוחניים. כמאמר רז"ל:³ "מינה וביה אבא לשדי' ביה נרגא", – מדיער עצמו לוקחים את ה"יד" לגרון לכרות בו את היער. או כביטוי רבותינו ז"ל:⁴ ו"פגע בו פיוצא בו". – נתקל במי שדומה לו. ועל זה – על העצבות הנובעת מחשבונות מעמדו ומעצבו הרוחני, נאמר: "ככל עצב יהיה מותר", ויתרון היא השמחה הבאה אחר העצב, כדלקמן. – כיצד יגיע לשמחה אחרי העצב. אך באמת, אין לב נשבר ומרירות הנפש – על רחוקה מאור פני ה' והתלכשותה בס"א נקראים בשם "עצבות" בלשון הקודש היא "כיווץ", כמו "מדה עוצבת", שהוא מכווץ ונפול ברוחו, ואין בו חיות כלל. כי עצבות היא שלכו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו, אבל מרירות ולב נשבר, אדרבה, הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר, רק שהיא חיות – הנובעת, מן החינת גבורות קדושות, – ולכן היא באופן של מרירות, ואילו השמחה מן החינת חסדים, – של קדושה. כי הלב כלול משתייהן. – משתי המדות, גבורות וחסדים. על כל פנים, הרי, שברון לבו ומרירותו (עם חיות), אינם נובעים מקליפה, כי אם מקדושה, מגבורות של קדושה. והנה, לעתים צריך לעורר בחינת גבורות הקדושות כדי להמתיק הדינים,**

1 שְׁהֵם - הדינים, בְּחִינַת נֶפֶשׁ הַבְּהִמִּית וְיֵצֶר הָרַע בְּשִׁשְׁלֹשׁ -
2 היצר הרע, חֵם וְשִׁלּוֹם עַל הָאָדָם, - שוה, הרי, ענין של דינים, כִּי
3 אֵין תְּדִינִים נִמְתָּקִין - נהפכים ל"טוב" ול"חסד", אֵלֶּא בְּשִׁרְשָׁן. -
4 כש"ממשיכים" אל תוך הדינים - משורשם, מגבורות דקדושה; שכן,

5 בשורשם, גם הדינים
6 והגבורות של הנפש
7 הבהמית והיצר הרע, אינם
8 ענין של רע, אלא גבורות
9 של קדושה, שעל ידי ריבוי
10 השתלשלות וצמצומים
11 נובעים מהם גבורות ודינים
12 של היפך הקדושה והטוב -
13 ולכן נהפכים הם, בכוחו של
14 שורשם, מ"רע" - לקדושה
15 ולטוב⁶. וְלִבְנֵי אֱמֻרָה רַ"ל:⁷
16 "לְעוֹלָם יִרְגְּזוּ אָדָם יֵצֶר
17 הַטּוֹב", - על היצר הרע,
18 שעל עבודת הנפש האלקית
19 להיות מפעם לפעם בהלך
20 רוח של רוגז וגבורה. כדי
21 להמתיק על ידי כך את
22 הדינים של הנפש הבהמית
23 והיצר הרע. אלא, הביטוי
24 "לעולם" בהקשר לענינו,
25 אינו במובן שתמיד עליו
26 לעסוק בצורה זו של עבודה.
27 כי בכלל הרי על עבודתו
28 להיות בשמחה, אלא
29 הכוונה היא: כל פעם, כל
30 זמן שעליו להדוק לכך -
31 וכפי שיוסבר להלן: וְהִינֵנו,

32 בְּכָל עֵת שְׂרֹאָה בְּנַפְשׁוֹ שְׂצִירָה לָכֶּה. - כגון, בשעה שהנפש
33 הבהמית מגביהה את עצמה להסתיר על אור הקדושה של הנפש
34 האלקית ועקב כך האדם הוא במצב של "טמטום הלב" - על
35 עבודתו להיות אז מתוך "הרגוזה" וגבורה. אֵךְ שְׁעַת הַפֶּשַׁר, שְׁהִיא
36 שְׁעַת הַמִּיחָדָת וְרֹאיוֹהָ לָכֶּה לְרֵב בְּנֵי אָדָם, הִיא בְּשִׁעָה שְׁהִיא
37 עֶצֶב בְּלֹא הָבִי מְמִלִּי דְעֵלְמָא, - כשהוא בין כך עצב מעניני
38 העולם, או בְּכָל בְּלִי שׁוֹם סָבָה, - שלא בגלל עניני הגשמיים,
39 אלא הוא עצב מבלי שהוא עצמו יודע את הסיבה לכך, אִזִּי הִיא
40 שְׁעַת הַפֶּשַׁר לְהַפֵּךְ הָעֶצֶב לְחִיּוֹת מִ"מְרִי דְחִשְׁבָּנָא" תְּנוּכָה
41 לְעִיל, - להיות מבעלי החשבונות, לעשות חשבון נפשו ממעמדו
42 ומצבו הרוחני, וְלִקְנֵם מֵאִמֶר רַ"ל "לְעוֹלָם יִרְגְּזוּ וְכוּ", בְּנוּכָה

ליקוטי אמרים

ויצה"ר כששולט ח"ו על האדם כי אין הדינים נמתקין
אלא בשרשן ולכן ארו"ל לעולם ירגז אדם יצ"הט והיינו
בכל עת שרואה בנפשו שצריך לכך אך שעת הכושר
שהיא שעה המיוחדת וראויה לכך לרוב בני אדם היא
בשעה שהוא עצב בלא"ה ממילי דעלמא או כך בלי
שום סבה אזי היא שעת הכושר להפך העצב להיות
ממרי דחושבנא הנ"ל ולקיים מארו"ל לעולם ירגז וכו'
כנ"ל ובזה יפטר מהעצבות שממילי דעלמא ואח"כ יבא
לידי שמחה אמיתית דהיינו שזאת ישיב אל לבו לנחמו
בכפליים אחר הדברי' והאמת האלה הנ"ל לאמר ללבו
אמת הוא כן בלי ספק שאני רחוק מאד מה' בתכלית
ומשווקן ומתועב כו' אך כל זה הוא אני לבדי הוא הגוף
עם נפש החיונית שבו אבל מ"מ יש בקרבי חלק ה'
ממש שישנו אפי' בקל שבקלים שהיא נפש האלהית
עם ניצוץ אלקות ממש המלוכש בה להחיותה רק שהיא
בבחי' גלות וא"כ אדרבה כל מה שאני בתכלי' הריחוק
מה' והתיעוב ושיוקן הרי נפש האלהית שבי בגלות
גדול יותר והרחמנות עליה גדולה מאד ולזה אשים כל
מגמתי וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה להשיבה
אל בית אביה כנעורי' קודם שנתלכשה בגופי שהיתה
נכללת באורו ית' ומיוחדת עמו בתכלית וגם עתה כן
תהא כלולה ומיוחדת בו ית' כשאשים כל מגמתי בתור'

לְעִיל, - להשתמש בקו המרירות והרגוזה, וְכִזָּה יִפְטָר מִהֶעֱצָבוֹת
שְׁמִמִּלִּי דְעֵלְמָא, - בכך, יפטר מהעצבות הנובעת מהענינים
הגשמיים, כשיעשה חשבון נפשו ויגיע למרירות בגלל עניניו
הרוחניים - יפטר מהעצבות שהיה נתון בה בתחילה מחמת עניניו
הגשמיים.

וְאַחֵר בְּךְ - אחרי שיבוא
למרירות ולב נשבר עלידי
חשבון נפשו, יָבֹא לִידִי
שְׂמִיחָה אֱמִיתִית. דְּהִינֵנו,
שְׁזֹאת יָשִׁיב אֵל לָבוֹ -
שכך יענה ללבו, לְנַחֲמוֹ
בְּכַפְלִים, אַחֵר הַדְּבָרִים
וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה הַתְּנוּכָרִים
לְעִיל, - שהשתכנע במצבו
הנחות. כיצד, איפוא, הוא
יכול במצב כזה, לנחם את
עצמו? - לֵאמֹר לְלָבוֹ: -
שיתבונן: אֱמֶת הוּא בִּן בְּלִי
סָפֶק, שְׂאֵנִי רָחוּק מְאֹד
מִה' בְּתַכְלִית, וּמְשֻׁקָּן
וּמְתוּעָב כו', אֵךְ כָּל זֶה
הוּא אֲנִי לְבָדִי, הוּא הַגּוּף
עִם נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שָׁבָה, -
הנפש הבהמית המוחיה את
הגוף. אֲבָל מִכָּל מִקּוֹם יֵשׁ
בְּקִרְבִּי "חֶלֶק ה'" מִמֶּשֶׁה,
שְׂאֵינִי אֲפִלּוּ בְּקָל
שְׂפָפִלִים, - שכן, גם "קל
שבקלים" יש בקרבו חלק
אלקה ממעל, שְׁהִיא נֶפֶשׁ
הָאֱלֹהִית עִם נִיצוּץ אֱלֹקוֹת

מִמֶּשֶׁה הַמְּלֻבָּשׁ בָּהּ לְחַיּוּתָהּ, רַק שְׁהִיא - הנפש האלקית,
בְּבְחִינַת גָּלוּת, - בנפש הבהמית של הקליפה, בשעה שאני נמצא
במצב רוחני ירוד כזה. וְאִם בֵּן - הרי, אֲדִירָכָה, - להיפך: כָּל מֶה
שְׂאֵנִי בְּתַכְלִית הַרְחוּק מִה' וְהַתְּעוּב וְשֻׁקָּן - חֲרִי נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית
שְׂבִי בְּגָלוּת גְּדוּלָּה יוֹתֵר, וְהַרְחָמְנוּת עָלֶיהָ גְּדוּלָּה מְאֹד, וְלֹא -
ולכן, אֲשִׁים כָּל מְגֻמָּתִי וְחִפְצִי לְהוֹצִיאָהּ וּלְהַעֲלוֹתָהּ מִגָּלוּת זֶה,
לְהַשִּׁיבָה אֵל בֵּית אֲבִיהָ בְּנַעֲרִיָּה, - כלומר: לשורשה, כמו
שהיתה קִדְּם שְׁנַתְּלֻכְשָׁה בְּגוּפִי, שְׁחִיתָהּ - אז, נִכְלָלָת בְּאוּרִי
וְתִבְרָךְ וּמִיחָדָת עִמּוֹ בְּתַכְלִית, וְגַם עֵתָה בֵּן תִּהְיֶה כְּלוּלָה
וּמִיחָדָת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, - וזה יהיה, בְּשִׁאשִׁים כָּל מְגֻמָּתִי בְּתוֹרָה
וּמִצְוֹת, לְהַלְבִּישׁ בָּהֶן - בתורה ובמצות, כָּל עֲשֵׂר בְּחִינּוֹתֶיהָ -

6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן, כיון שבאמת אי"ז עצבות כו', א"כ מהו כתבו: כך היא המדה וכו', האם מסביר דיעה
דהיפך האמת? - וי"ל בדא"פ: סדר התוצאות מהתבוננות הנ"ל (דגרוע מקשב"ק וכו') - שפלות ובטול ונכזה בעיני עצמו בתכלית, העדר
המציאות והחיות (עצבות), אלא שאין זה נמשך (באם התבוננותו כדבעי), כי תומ"י מתמרמר איך זה נפל כ"כ וכו' - ועל אותה הרגע דהעדר
החיות מסביר, דכך היא המדה כו' דאפילו על הרגע "לא יחוש" - עפ"י יומתק ג"כ כתבו (לאח"י שביאר, שאין זה עצבות ואדרבה, בכ"ז
ממשך) דעיי"ז מהפך העצב דמילי דעלמא וק"ל. ועיי"ג"כ לעיל רפכ"ו: העצב מצ"ע אין בו מעלה כו' העצב האמתי כו' במר נפשו כו'".
7. ברכות ה, א. 8. מה שהוא אומר, כשהאדם הוא בין כה בעצבות מעניניו הגשמיים - הוא שעת הכושר למרירות ממצבו הרוחני - הכוונה

1 שכל עשרת בחינות וכוחות הנפש יהיו לבושים בתורה ומצוות,
2 שה"שכל" יהיה "לבוש" בהבנת התורה, וה"מדות" – בקיום המצוות
3 במעשה ודיבור באותו אופן כמו שלבושות בהן מדות אהבת ה'
4 ויראת ה' וכו', **בְּנוֹכַר לְעִילָּה, וּבְפֶרֶט בְּמִצְוֹת תְּפִלָּה** – בה מושגת
5 במיוחד המגמה להוציא את
6 הנפש האלקית מגלותה
7 ולקשרה לשורשה באלקות
8 – על ידי: **לְעֶעֱק** – שהנפש
9 תצטק בשעת התפילה, **אֶל**
10 ה' **בְּצֵד לֹה מְגֻלָּתָהּ בְּגוֹפִי**
11 **הַמְשָׁקִין, לְהוֹצִיאָהּ**
12 **מִמְסָגָה, וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ**
13 **וְהַפְּרָדָה**. וְזוֹ – עבודה זו,
14 להוציא את הנשמה
15 מגלותה בגוף ולהחזירה
16 לייחודה עם הקב"ה על-ידי
17 תורה ומצוות בכלל ועל-ידי
18 תפילה בפרט, **הִיא בְּחִינַת**
19 **"תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים**
20 **טוֹבִים"**¹⁰, – שכן, לכאורה
21 "תשובה" ר"מ עשים טובים"
22 הם שני ענינים שונים:
23 "תשובה" באה כדי לתקן
24 ולהטיב את העבר הלא-
25 טוב, ואילו "מעשים טובים", הם קיום המצוות וענינים טובים
26 הנעשים עתה, ואין להם שום שייכות ל"עבר" – כיצד, איפוא,
27 מקשרים את שניהם כאילו הם דבר אחד: תשובה ומעשים טובים?
28 (כלשון חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים").
29 אלא, כפי שמוסבר כאן, שהמעשים הטובים צריכים להיעשות מתוך
30 הכוונה האמורה – יובן הדבר: **שֶׁהֵן מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁעוֹשֶׂה בְּרִי**
31 **לְחֵשִׁיב** – את הנפש, שהיא "חֶלֶק ה'" – להקב"ה, **לְמִקְרָא**
32 **וְשִׁרְאָה דְּכָל עֲלָמִין**. – שהוא מקור ושורש כל העולמות. הרי,
33 שמעשים טובים אלה קשורים בהחזרת הנפש למקורה ושורשה,
34 שזה ענין ה"תשובה".
35 **וְזֹאת תְּהִי עֲבוּדָתוֹ כָּל יְמֵיו בְּשִׁמְחָה רַבָּה, הִיא שְׂמִיחַת הַנֶּפֶשׁ**
36 **בְּצִאתָהּ מִתְּעֻבָּה, וְשִׁבָּה אֶל בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ, –**
37 **לשורשה, כמו שהייתה בתחילה, השבה זו מתבצעת בְּשִׁעֲת הַתּוֹרָה**
38 **וְהַעֲבֹדָה, – כשהוא לומד תורה ועוסק בעבודת ה', חוזרת הנפש**

ליקוטי אמרים

ומצות להלביש בהן כל עשר בחינותיה כנ"ל ובפרט
במצות תפלה לצעוק אל ה' בצד לה מגלותה בגופי
המשוקץ להוציאה ממסגר ולדבקה בו ית' וזו היא בחי'
תשובה ומעשים טובים שהן מעשים טובים שעושה
כדי להשיב חלק ה' למקורא ושרשא דכל עלמין.
וזאת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה היא שמחת
הנפש בצאתה מהגוף המתועב ושבה אל בית אביה
כנעוריה בשעת התורה והעבודה וכמארו"ל להיות כל
ימיו בתשובה ואין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות
והשביה כמשל בן מלך שהיה בשביה וטוחן בבית
האסורים ומנוול באשפה ויצא לחפשי אל בית אביו
המלך ואף שהגוף עומד בשיקוצו ותיעובו וכמ"ש
בוהר דנקרא משכא דחויא כי מהותה ועצמותה של
הנפש הבהמית לא נהפך לטוב ליכלל בקדושה מ"מ
תיקר נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה יותר מהגוף

לייחודה בשורשה כבתחילה, לפני שהתלבשה בגוף. **וּבְכַמְאָמֶר**
2 **רַן לִי: לְהִיּוֹת כָּל יְמֵיו בְּתְשׁוּבָה**. – לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א:
3 "דלכאורה אינו מובן – לאחר שעשה תשובה – על מה שוב יעשה
4 תשובה?" – אלא הכוונה היא, שתמיד יעסוק בתורה ובעבודה,
5 לגרום להשבת הנפש
6 למקורה ושורשה, שזה ענין
7 התשובה. **וְאִין לֹד שְׂמִיחָה**
8 **גְּדוּלָּה בְּצִאתָה מִתְּעֻבָּה**
9 **וְהַשְׁבָּיָה, כְּמִשְׁל בֶּן מֶלֶךְ**
10 **שְׁהִיָּה בְּשִׁבָּה וְטוֹחֵן בְּבֵית**
11 **הָאֲסוּרִים**¹². – מאסר קשה
12 בו הוא נדרש לעסוק
13 בעבודת קשות ומפרכות,
14 וּמְגֻלָּה בְּאֲשָׁפָה, – ומאורו
15 מצב ויצא לחפשי אל בית
16 אביו הַמֶּלֶךְ. – וניתנה לו
17 האפשרות לחזור לבית אביו
18 המלכותי – הרי זו השמחה
19 הגדולה ביותר; כן תהא
20 שמחתו של בן ישראל,
21 בעבודת התורה והמצוות,
22 כי על ידי כך, הוא מוציא
23 את הנפש, שהיא בן מלך,
24 מגלותה בגוף ובעיניו
25 הנחותים, ומחזירה לשורשה – מלכו של עולם. **וְאִף שְׂהִיָּה עוֹמֵד**
26 **– עדיין, בְּשִׁקּוּצוֹ וְתִעְבוּבוֹ, וְכִמּוֹ שְׂפָתָיו בּוֹהֵר דְּנִקְרָא "מִשְׁכָּא**
27 **דְּחִיּוּא", – שהגוף נקרא "משכא דחויא" – "עור הנחש" ("נחש"**
28 **הכוונה לשלש הקליפות הטמאות לגמרי, וגופו של יהודי שמקליפת**
29 **"נוגה", נקרא לכן, "משכא דחויא" – "עור הנחש")¹³. **כִּי מְהוּתָהּ**
30 **וְעִצְמוּתָהּ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית לֹא נִהְפְּךְ לְטוֹב לְכִלָּל בְּקִדְשָׁה –**
31 **שכן, המצוות והמעשים הטובים משפיעים רק על לבושי הנפש**
32 **הבהמית שעל-ידם נעשית מצוה גשמית. ואילו מהותה ועצמותה**
33 **של הנפש הבהמית, כלומר: כוחותיה, אינם נהפכים על ידי כך**
34 **ל"טוב", כיצד, איפוא, הוא יכול להיות בשמחה גדולה, בשעה שהוא**
35 **יודע שמבחינת גופו ונפשו הבהמית הוא נשאר עדיין באותו מצב**
36 **נחות? – מְכַל מְקוֹם, תִּיקֵר נִפְשׁוֹ בְּעִינָיו, לְשִׂמְחָה בְּשִׂמְחָתָה –**
37 **שמחת הנפש, ביציאתה מגלות הגוף, והתאחדותה מחדש באלקות**
38 **על-ידי תורה ועבודה, יוֹתֵר מִתְּעֻבָּהּ הַגֶּבְהָה, – שהנפש תהיה יקרה****

בפשטות, שבהיותו בין כה בעצבות, לא ימעט, במרירותו, את עבודתו בשמחה, לכן היא שעת הכושר לעבודה זו; ברם, ממה שהוא אומר שזו
"שעת הכושר" משמע שלעבודת המרירות עצמה יש בכך משום מעלה מה שהוא נתון בעצבות בגלל עניניו הגשמיים? אלא, האמת היא אכן
כך: שכן, כשהנפש נמצאת בתנועה של שמחה קשה ביותר לעורר בתוכה תנועה הפכית של מרירות; ואילו, כשהנפש הבהמית נתונה בין כה
במצב של עצבות, קל יותר לנפש האלקית להגיע למרירות. כמו שמוסבר (במקרה הפוך) מאמר חז"ל (פסחים קט, א): בזמן שבית המקדש
קיים אין שמחה אלא בבשר... ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ב"בין", שלכאורה על שמחת התגלות שמחה של מצוה,
"וישמחו בך ישראל", כיצד, איפוא, באה שמחה-קדושה זו מבשר ויין גשמיים? – אלא, ההסבר הוא: כדי שהנפש האלקית תהיה בתנועה של
שמחה – צריכה גם הנפש הבהמית להיות בשמחה, כי אם הנפש הבהמית תהיה בתנועה של עצבות – קשה לעורר שמחה בנפש האלקית (יען
שהיא לבושה בנפש הבהמית); ולכן, כשהנפש הבהמית בשמחה על-ידי בשר ויין, קל יותר להמשיך שמחה גם בנפש האלקית. כך גם בענין
זה: בשעה שהוא נתון בין כה במצב של עצבות מעניניו הגשמיים, קל יותר להגיע למרירות מעניניו הרוחניים. 9. פרק ד. 10. אבות ד, יז. 11.
ראה שבת קנ"ג, א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה שופטים טז, כא. ורשב"ם שמות יא, ה". 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמבואר

1 בעיניו - לשמוח בשמחתה - מאשר גופו הנבזה, **שלא לערבב**
 2 **ולכלכל שמחת הנפש בעצבון הגוף**. - שמבלי הבט שמבחינת
 3 הגוף קיימת סיבה להיות בעצבות, יהיה בכל זאת בשמחה מבחינת
 4 הנפש, שיקרה בעיניו בהרבה. **והנה, בחינה זו** - אופן זה של
 5 עבודה, שהנפש האלקית
 6 מנתקת עצמה מגלות הגוף
 7 והנפש הבהמית, על-ידי
 8 מצוות ומעשים טובים,
 9 למרות שהגוף נשאר
 10 בנחיתותו, **היא בחינה**
 11 **יצירת מצרים, שנאמר**
 12 **בפרק 14: "כי ברח העם"**, -
 13 שעם ישראל יצא ממצרים
 14 בצורה של בריחה.
 15 **דלכאורה הוא תמונה**,
 16 **למה היתה כזאת**, -
 17 "לברוח" ממצרים, **וכי אלו**
 18 **אמרו לפרעה לשלחם**
 19 **חפשי לעולם, לא הנה**
 20 **מכרה לשלחם?** - אחרי
 21 עשר המכות שניתכו עליו,
 22 היה פרעה נאלץ בין כה
 23 לשלחם, מדוע, איפוא, היה
 24 זה צריך להיות בצורה של
 25 ערמה, לומר לו שיוצאים
 26 לשלשה ימים בלבד, ולאחר
 27 מכן לברוח? **אלא** - כי כל
 28 דבר הנעשה אצל בני
 29 ישראל בגשמיות - מקורו
 30 מאותו דבר כפי שהוא ברוחניות. בני ישראל היו בגשמיות בגלות
 31 מצרים, מחמת שברוחניות היו נשמותיהם בגלות הקליפה והטומאה
 32 של מצרים; ויצאתם ממצרים בגשמיות נבעה מיציאת נשמותיהם
 33 מטומאת מצרים ברוחניות; ומאחר שיציאתם ממצרים, היתה כך
 34 שנפשם האלקית השתחררה בכוח מן ה"רע" של טומאת וקליפת
 35 מצרים שנדבקה בהן (שכן, מבחינת גופם ונפשם הבהמית, נשארו
 36 עדיין בהם קליפת וטומאת מצרים) - לכן גם בגשמיות היתה גאולתם
 37 בצורה של בריחה - ובלשון ה"תניא": **מפני שהרע שבנפשות**
 38 **ישאל** - מבחינת גופם ונפשם הבהמית, עדיין היה בתקפו **בחלל**
 39 **השמיאל**, - שבלב, מקומה של הנפש הבהמית ושל היצר הרע¹⁵, **כי**
 40 **לא פסקה וקמתם עד מתי תורה, רק מנתם והפצם היתה**
 41 **לצאת נפשם האלהית מגלות הסמרא אחרא, היא טמאת**
 42 **מצרים, ולדבקה בו יתברך, וכדכתיב¹⁶: "ה' עזי ומעוזי ומנוסי**
 43 **ביום צרה וגו'"**, - "מנוסי" - לשון "בריחה", כלומר: ישנה צורת
 44 עבודה של בריחה אל ה', **"משגבי ומנוסי וגו'"¹⁷**, **"והוא מנוס לי**
 45 **וגו'"¹⁸**, - הרי, כשם שברוחניות ברחו הנפש האלקית מה"רע", לכן

ליקוטי אמרים

הנבזה שלא לערבב ולכלכל שמחת הנפש בעצבון
 הגוף. והנה בחי' זו היא בחי' יציאת מצרים שנאמר
 בה כי ברח העם דלכאור' הוא תמוה למה היתה כזאת
 וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה
 מוכרח לשלחם אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל
 עדיין היה בתקפו בחלל השמיאל כי לא פסקה זוהמתם
 עד מתן תורה רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם
 האלהית מגלות הס"א היא טומאת מצרים ולדבקה בו
 ית' וכדכתיב ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וגו' משגבי
 ומנוסי וגו' והוא מנוס לי וגו' ולכן לעתיד כשיעביר ה'
 רוח הטומאה מן הארץ כתיב ובמנוסה לא תלכון כי
 הולך לפניכם ה' וגו'. ולהיות בחי' תשובה זו ביתר
 שאת ויתר עז מעומקא דלכא וגם שמחת הנפש תהיה
 בתוספת אורה ושמחה כאשר ישיב אל לבו דעת
 ותבונה לנחמו מעצבונו ויגונו לאמר כנ"ל הן אמת כו'
 אך אני לא עשיתי את עצמי. ולמה עשה ה' כזאת
 להוריד חלק מאורו ית' הממלא וסובב כל עלמין וכולא
 קמי' כלא חשיב והלבישו במשכא דחויא וטפה סרוחה
 אין זה כי אם ירידה זו היא צורך עליה להעלות לה' כל
 נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל לבושיה
 הן בחי' מחשבה דבור ומעשה שלה ע"י התלבשותן
 ובתבונה, **לנחמו** - את הלב, **מעצבונו ויגונו**, - הנובעים
 מחשבונות מצבו הרוחני, **לאמר בנזכר לעיל: הן אמת כו'** - שאני
 רחוק בתכלית מהקב"ה, ומתועב ומשוקץ, **אף אני לא עשיתי את**
עצמי, - העובדה שהנפש האלקית מסוגלת לבוא למצב כזה של
 גלות בגוף ובנפש הבהמית, המושכות אותה לעיניים שפלים ביותר
 - לא אני יצרתי את הנסיבות שמצב כזה יוכל להתהוות, אלא
 הקב"ה הלביש את הנפש האלקית בגוף ובנפש הבהמית, כך שהיא
 מסוגלת לבוא למצב כזה, **ולמה עשה ה' כזאת, להוריד חלק**
מאורו יתברך, - הנפש האלקית, **הממלא וסובב כל עלמין** - כל
 העולמות, **וכלא קמיה בלא חשיב**, - והכל לעומתו לא נחשב
 לכלום, **והלבישו** - את האור, את הנשמה, הלביש הקב"ה,
ב"משכא דחויא" - בגוף, הנקרא, כאמור, "עור הנחש" ו"מפה
 סרוחה" - למה, אכן, עשה הקב"ה כך? **אין זה כי אם ירידה זו**
 - של הנפש האלקית, **היא צרה עליה**, - שתבוא אחרי הירידה:
להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל
לבושיה, הן בחינת מחשבה דבור ומעשה שלה, - שכולם יתעלו

46 כך היה גם בגשמיות, שהגאולה באה באופן של "כי ברח העם".
 47 **ולכן, לעתיד**, - בגאולה העתידה, **כשיעביר ה' רוח הטומאה מן**
 48 **הארץ**, - וממילא לא תהיה ברוחניות צורה זו של בריחה מן ה"רע",
 49 כי הרע יתבטל לגמרי, לכן גם בגשמיות לא תהיה הגאולה בצורה
 50 של "בריחה", שלכן -
 51 **כתיב¹⁹: "ובמנוסה לא**
 52 **תלכון, כי הולך לפניכם ה'**
 53 **וגו'"**.
 54 - אך, היציאה ממצרים
 55 היתה בצורה של מנוסה,
 56 וכך גם בעבודה הרוחנית
 57 של יהודי, שאף שהגוף
 58 נשאר עדיין בנחיתותו,
 59 יוצאת בכל זאת הנפש
 60 האלקית מגלותה בגוף
 61 ובנפש הבהמית, על-ידי
 62 מצוות ומעשים טובים,
 63 שזוהי בחינת יציאת מצרים.
 64 **ולחיות בחינת תשובה זו**
 65 - השבת הנפש לשורשה
 66 על-ידי תורה ומצוות, **כיתר**
 67 **שאת ויתר עז מעמקא**
 68 **דלכא**, - מעומק הלב, **וגם**
 69 **שמחת הנפש** - המתלווה
 70 **ל"תשובה"** זו, **תהיה**
 71 **בתוספת אורה ושמחה** -
 72 **הרי זה פאשר ישיב אל**
 73 **לבו דעת ותבונה** -
 74 כשיתבונן בלבד, בדעת
 75 ובתבונה, **לנחמו** - את הלב, **מעצבונו ויגונו**, - הנובעים
 76 מחשבונות מצבו הרוחני, **לאמר בנזכר לעיל: הן אמת כו'** - שאני
 77 רחוק בתכלית מהקב"ה, ומתועב ומשוקץ, **אף אני לא עשיתי את**
 78 **עצמי**, - העובדה שהנפש האלקית מסוגלת לבוא למצב כזה של
 79 גלות בגוף ובנפש הבהמית, המושכות אותה לעיניים שפלים ביותר
 80 - לא אני יצרתי את הנסיבות שמצב כזה יוכל להתהוות, אלא
 81 הקב"ה הלביש את הנפש האלקית בגוף ובנפש הבהמית, כך שהיא
 82 מסוגלת לבוא למצב כזה, **ולמה עשה ה' כזאת, להוריד חלק**
 83 **מאורו יתברך**, - הנפש האלקית, **הממלא וסובב כל עלמין** - כל
 84 העולמות, **וכלא קמיה בלא חשיב**, - והכל לעומתו לא נחשב
 85 לכלום, **והלבישו** - את האור, את הנשמה, הלביש הקב"ה,
 86 **ב"משכא דחויא"** - בגוף, הנקרא, כאמור, "עור הנחש" ו"מפה
 87 **סרוחה"** - למה, אכן, עשה הקב"ה כך? **אין זה כי אם ירידה זו**
 88 - של הנפש האלקית, **היא צרה עליה**, - שתבוא אחרי הירידה:
 89 **להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל**
 90 **לבושיה, הן בחינת מחשבה דבור ומעשה שלה**, - שכולם יתעלו

הענין בארוכה בד"ה ותפקחנה - להצ"צ - ס' החקירה ע' 136". 14. שמות יד, ה. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בזה מתורץ ג"כ זה שלא יעכבן אפילו כהרף עין כו'". 16. ירמ' טז, יט. 17. ירמ' טז, יט. 18. פיוט ארון עולם. 19. ישע' נב, יב.

המעשה שבאדם, לבחינת המעשה של הקב"ה, שֶׁלֶכֶן נִקְרָאת
התורה²² "מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", פְּרוֹשׁ – משיבה את הנפש לִמְקוֹרָהּ
וְשָׂרָהּ, וְעַל זֶה נֶאֱמָר²³: – על מה שלמדנו, שבשעה שהוא שבור
בלבו מפאת מעמדו ומצבו הרוחני – ישמח את עצמו על-ידי תורה
ומצוות, ועל ידי כך יחזיר
את נפשו למקורה ושורשה
– נאמר בפסוק: "פְּקוּדֵי ה'
יִשְׂרָאֵל מְשַׁמְחֵי לֵב": –
שעל-ידי החשבון, שעל-ידי
תורה ומצוות, מתעלה גם
נפשו הבהמית לאלקות, –
תהיה ה"תשובה" שלו,
גדולה ועמוקה יותר,
ושמחת הנפש תהיה בהרבה
יותר אור ושמחה, שכן לפי
החשבון האמור לפני כן, הרי
נפשו האלקית בלבד תצא מגלות הגוף והנפש הבהמית, ותברח מן
ה"רע", שהוא עדיין בתוקפו – ואז הרי מבחינת גופו ונפשו הבהמית
הוא עדיין נשאר במצב נחות וירוד; לעומת זאת, אם יתבונן שגם
נפשו הבהמית תתעלה על-ידי לימודו תורה וקיומו מצוות – יוסיף
לו הדבר הרבה שמחה.

אל הקב"ה, על ידי התלבשותו בְּמַעֲשֵׂה דִבּוּר וּמַחֲשַׁבַת הַתּוֹרָה
– על-ידי עשיית מצוות התורה, ועל-ידי הדיבור וההרהור בעניני
תורה – שעל ידי כך מתעלה הנפש הבהמית ומחשבתה, דיבורה
ומעשיה, [וּבְמֹו שִׁיתְבָּאָר לְקַמְן²⁰ עֲנִין הַעֲלָאָה זֶה – של הנפש
הבהמית ולבושה
בְּאִרְכּוּת, אִיךָ שְׂחִיא –
העלאה זו, תְּכַלִּית פְּרִיָּאת
הָעוֹלָם], וְאִם כֵּן אִפּוּא
זֹאת אֲעֲשֶׂה, וְזֹאת תִּהְיֶה
כֹּל מְנַמְתִּי כֹל יְמֵי חַלְדִּי –
כל משך ימי חיי, לְכֹל כְּתוֹן
– להכניס במחשבה, דיבור
ומעשה של תורה, חַיִּי רוּחִי
וְנַפְשִׁי, וּבְמֹו שְׂפָתַי²¹:
"אֵלֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֲשָׂא",
דְּהִינִי¹³ לְקִשְׁר מַחֲשַׁבְתִּי
וְדִבּוּרִי בְּמַחֲשַׁבְתִּי וְדִבּוּרִי וְתַפְרָךְ, וְהֵן הֵן גּוֹפֵי הַלְבוּת הָעֲרִיבוּת
לְפָנֵינוּ, – הלכות התורה, הן הן מחשבתו ודיבורו של הקב"ה,
ועל-ידי הדיבור וההרהור בהלכות התורה, מקשר האדם את דיבורו
ומחשבתו, בדיבורו ומחשבתו של הקב"ה, וְכֵן מַעֲשֵׂה בְּמַעֲשֵׂה
הַמַּצּוֹת, – שעל-ידי עשיית המצוות במעשה, מתקשר לבוש

20. בפרקים לה, לו ולז. 21. תהלים כה, א. 22. שם יט, ח. 23. שם יט, ט.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אדר"ר, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השני, בו שואל דעתי באם להשתתף בשיעורים אשר לומדים שם בניס
ובנות במעורב ומורים ומורות במעורב, ויש גם מקום לחשש נוסף שזה יתפרש כנתינת הכשר מצדו על
הנהגה כזו.

ולפלא הספק בענין מבואר ופשוט, ובפרט כשקוראים לזה גם שם דתי, שזה עוד מגדל את המכשול
והטעת הרבים, מובן שאין הני"ל דומה כלל לאם בא מורה אחד יושב מן הצד ומסתכל איך מתנהל שיעור
לבנות ע"י מורה א' או שתיים פלונית, שאין בזה חשש משא"כ באופן האמור.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש.

מובן שבהנ"ל ובכלל בכגון דא, יש להזהר ולהשמר ביותר שלא להביא הצד שכנגד לרגשי נצחנות
(ע"י התגרות ופרסומת בקול תרועה שלא ישמעו לקולם ומורדים בהם וכו'). והרי נצחונות מעבירה את
האדם אפילו על דעתו, וזה עלול לגרום לנקיטת צעדים חריפים ושלא הכל יעמדו אז בנסיגון. - והרי הכוונה
צ"ל שלא ישתתפו בפועל, וזהו שולל כל ענין המסכן את זה. ובטח יתיעצו ביניהם איך לכלכל את הני"ל,
ותשועה ברוב יועץ.

יום ראשון	יום ראשון	טז אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, פ' ראשונה עם פירש"י. תהלים: עט"ב. תניא: פרק ל. עוד . . . 76 כמ"ש במ"א.			
רַבֵּנוּ הִזְקֵן אָמַר: בְּתְרוּמַת הַמִּשְׁכָּן הָיוּ זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת. וְלֹא הָיָה דְבַר הַמִּבְרִיק וְזֹלַת מִרְאוֹת הַצֹּבְאוֹת, שֶׁמֶהֱן נַעֲשׂוּ הַכִּיּוֹר וְכִנּוֹ. הַכִּיּוֹר וְכִנּוֹ הֵם הַבָּאִים [בַּתּוֹרָה] בְּאַחֲרוֹנָה בְּכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן, וְתַשְׁמִישׁוֹ הוּא בְּרֹאשׁ [=הַתְּחֵלָת] כָּל עֲבוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן, כִּי נַעֲוֶץ תַּחֲלֶתֶן בְּסוֹפָן.			

יום שני	יום שני	יז אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, שני עם פירש"י. תהלים: פג"ז. תניא: והנה באמת . . . 76 בתולדותו.			
א סך יֵאָהֲרֵעַן נֶאֱךָ פֶּאֶר פֶּעֶטֶר־בּוֹרֵג (המאסר שם בשנת תקנ"ט), איז דער אלטער רבי אמאל ארויס צום עולם און האָט געזאָגט: אין גן עדן דערהערט מען די טייערקייט פון עולם הזה. לא מיבעי מלאכי השרת, אפילו נאצלים הראשונים וואָלטען אלץ אוועקגעגעבען פאר א אמן יהא שמאי' רבא פון א אידען, אז ער זאָגט בכל כחו כפירושו בכל כוונתו, היינו אז ער איז אינגאנצען אין דעם. דאָס איז געווען דער גאנצער מאמר, און ער האָט געפועלט אזא התלהבות והתלהטות בא די הערער, אַז א גאנץ יֵאָהֲרֵעַן האָט מען געזאָגט איש"ר מיט א ברען.			
שְׁנַיִם רְבוֹת לִפְנֵי פֶּעֶטֶר־בּוֹרֵג (שֵׁם הָיָה הַמַּאֲסָר בַּשָּׁנָה תִּקְנ"ט) יֵצֵא פַּעַם רַבֵּנוּ הִזְקֵן אֶל הַקֹּהֶל וְאָמַר: בְּגֵן עֵדֶן חָשִׁים בִּיקְרוֹ שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה; לֹא רַק מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, (אֱלֹא) גַם נְאֻצִּים הָרָאוּשִׁים – הָיוּ מוֹתָרִים עַל הַכֹּל בַּעֲבוּר "אָמֵן יֵהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא" שֶׁל יְהוּדֵי שְׁאוּמֵר בְּכָל כְּחוֹ, כְּפִירוּשׁוֹ, בְּכָל כּוֹנֵתוֹ – כְּלוּמַר שֶׁכָּלוּ מִנַּח בָּזָה. זֶה הָיָה כָּל הַמַּאֲמָר. וְהוּא פָּעַל אֲצֵל שׁוּמְעֵי הַתִּלְהָבוֹת וְהַתִּלְהָטוֹת כְּזוֹ, שֶׁכָּל הַשָּׁנָה אָמְרוּ "אָמֵן יֵהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא" בְּלִהַט.			

יום שלישי	יום שלישי	יח אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, שלישי עם פירש"י. תהלים: פח"ט. תניא: והנה באמת . . . 76 באריכות.			
בְּבִרְכָּה מַצִּין שְׁלֹשׁ, אִם שָׁתָה יַיִן וְאָכַל פְּרוֹת מִזֵּי הַמִּינִים, חוֹתֵם: וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל הַפְּרוֹת, בְּרוּךְ אַתָּה ה' עַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְהַפְּרוֹת (וְלֹא "וְעַל" הַפְּרוֹת).			

יום רביעי	יום רביעי	יט אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, רביעי עם פירש"י. תהלים: צ"ז. תניא: וכל שלא . . . לט הצדקה וכה"ג.			
הַחֲסִידִים, אָפְלוּ הַבִּינּוֹנִים, הָיוּ בְּקִיָּאִים בַּתַּנ"ךְ [=תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים]. וּמִנְהֶג מִסְדֵּר הָיָה אֲצֵלָם, אֲשֶׁר אַחֵר לְמוֹד שַׁעוֹר מִשְׁנּוֹת שְׁאֲחָרֵי תַּפְּלַת שַׁחֲרִית, בְּשַׁעַת קַפִּילַת הַטְּלִית וְתַפְלִין הָיוּ אוֹמְרִים שַׁעוֹר תַּנ"ךְ, בְּאִפְּן אֲשֶׁר בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים הָיוּ גּוֹמְרִים אֶת הַתַּנ"ךְ.			

יום חמישי	יום חמישי	כ אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, חמישי עם פירש"י. תהלים: צוֹקֵג. תניא: ואפילו בבחי' . . . לט ושנה כו'.			
ניט עבודה איז אז עבודה זאל זיין באמת, נאָר אמת אליין איז אן עבודה, אז די נעגעל זיינען אמת. וואָס ווערסטו נתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא. א) ונפל על פניו.			
אין משמעותה של 'עבודה', ש'עבודה' תהיה באמת, אלא האמת עצמה היא עבודה, שהצפרנים הנן תדורות באמת. מה אתה מתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא, א) ונפל על פניו.			

יום ששי	יום ששי	כא אדר א	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י. תהלים: קד־קה. תניא: אבל באמת . . . בשגגות.			
שם "חסיד" הוא שם קדום הנמצא בדרושי רז"ל גם על אדם הראשון (עירובין יח, ב), והוא תאר השלמות וההפלגה, אם בשכל או במדות או בשניהם יחדיו. אמנם בתורת חסידות חב"ד תאר "חסיד" הוא מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולמודה ומצבו בקיום המצות. יודע הוא מה שחסר לו, ונותן לב ודואג למלאת את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת על.			

שבת קודש	שבת קודש	כב אדר א	ה'תש"ג
הפטורה: וישלח אחאב. שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י. תהלים: קוֹקֵנו. תניא: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.			
אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממאמריו: הא דסעודה שלישית היום לא גו', הינו שאין צריך פת, אבל צריך לטעם איזה דבר, ואמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות. תורת רבנו הזקן בתחלת בואו לליאזנא: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה". יתרון תפלת המנחה על התפלות דשחרית וערבית הוא בזה, שהיא באמצע היום, בשעה שבני אדם עסוקים וטרוידים בעניניהם, ומפסיקים לתפלת המנחה. וזהו: לעולם עבודת האדם בעולם היא, שיהא אדם שכל המאיר ופועל במדות, זהיר יאיר, הינו התגברות הצורה על החמר, וזה נפר בענין תפלת המנחה.			

גלגל חוזר בעולם

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"א

הפדייה נחשבת קניה חדשה – על הלווה לשלם כפי מחירה עכשיו, אך אם באפשרותו לבטל את הגביה למפרע ולפרוע את חובו במעות – עליו לשלם רק כפי החוב (קוב"ש ב"ב תרכ"ז).
ואם גבו את הקרקע עבור קטן ובא הלווה לפדותה, כתב הש"ך (ח"מ סי' ק"ג סק"א) שהדבר תלוי בשתי דעות אלו: אם זו קניה חדשה יש להמתין עד שיגדל, כי בקטנותו אינו יכול להקנות, אך אם הגביה מתבטלת למפרע גם הקטן יכול לפדות. אך ה'תומים' (שם סק"ח) כתב שאף לדעה השניה בקטן אין הקרקע חוזרת, כי דין החזרה נובע מחיוב 'ועשית הישר והטוב', והקטן אינו חייב בכך.

הלכות מלוה ולוה פרק כב, הלכה טז: בית דין ששמו לבצעל חוב... ולאחר זמן השיגה ידו של לוח... והביאו לבצעל חוב את מעותיו – מסלקין אותו מאותה קרקע; שהשומא חוזרת לבצעלים לעולם, משום שנאמר: ועשית הישר והטוב.
לדעת הרמב"ן (בי"מ טז, ב) על הלווה לעשות קנין בקרקע כדי לזכות בה מחדש. אך הר"ן (שם) דייק מדברי הרמב"ם שכתב "מסלקין אותו מאותה קרקע" שאין הלווה צריך לקנות את הקרקע מחדש אלא די בכך שמשלם את כסף החוב.
וכמה השלכות למחלוקת זו:
כאשר מחיר הקרקע התייקר בין שעת הגביה לפדייה: אם

אין שיעבוד לחצאין

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"א

עצמם, ואין שיעבוד לחצאין (סמ"ע שם סי' ק"ג, וכן כתב הכס"מ).
וה'מגיד משנה' הביא את שיטת הרמב"ן שגם בשנים שעברו לאחר, על המלווה לגבות תחילה מכל אחד מהעריבים את מחצית החוב, ורק כאשר אין לאחד, גובה מהשני את כל החוב. וב'שולחן ערוך' (ח"מ סי' ק"ג) הובאו שתי הדעות. בסימן ע"ז (ס"ג) כתב: "שנים שעברו לאחד, כשיבוא המלוה ליפרע מן החוב, יפרע מאיזה מהם שירצה", ובסימן קל"ב (ס"ג) כתב: "ויש חולקים האומרים שאם יכול להיפרע משניהם, לא יפרע מאחד מהם, אלא גובה מזה מחצה ומזה מחצה".
וה'קצות החושן' (ח"מ סי' ע"ז סק"ג) הכריע, שאם נעשו עריבים בשעת מתן מעות, צריך כל אחד מן העריבים לשלם מחצית החוב, כי המלוה הוציא את כספו על סמך הערבות של שניהם, אך אם נעשו עריבים לאחר מתן המעות יכול המלוה לגבות את כל החוב מאחד מהם, כי "אין שיעבוד לחצאין".

הלכות מלוה ולוה פרק כ"ה, הלכה י: שנים ששערכו לאחד, כשיבוא המלוה ליפרע מן הערב – יפרע מאי זה מהן שירצה. ופירש הסמ"ע (ח"מ סי' ע"ז ס"ק י"א) שיכול המלווה לגבות את כל החוב מאחד העריבים, גם כאשר הערב השני יכול לפרוע את חצי החוב, כי חז"ל לא הטריחו את המלוה לגבות מכל אחד את חצי החוב.
ולכאורה, הלכה זו סותרת להלכה קודמת (ה"ט): "שנים שלוו בשטר אחד... הרי הן ערבאין זה לזה", היינו, שכל אחד ערב לחצי החוב של השני אבל לגבי חצי החוב דינו כלווה, ולכן גובה המלווה מכל אחד את חצי החוב!
ויש לחלק:

בשנים שלוו מאחד ניתן לומר שכל אחד מהם קיבל מחצית מדמי ההלוואה, ולכן יש לגבות את חצי ההלוואה מכל אחד מהם לחוד, אך בשנים שעברו לאחד, הם עצמם לא קיבלו מהמלווה כלום, והתחייבותם היא מצד הערבות שקיבלו על

האם פחות משוה פרוטה נחשב ממוז?

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"א

משוה פרוטה, כיון שהשיעורים ניתנו רק לישראל.
ויש אומרים (יד המלך, מלוה ולוה פ"ד ה"א) כי אף שכל השיעורים הם הלכה למשה מסיני, לא מצאנו בחוקי התורה שממון שיעורו פרוטה. ואדרבה, ישנן מצוות שניתן לקיימן אף בפחות מפרוטה. ולדוגמה: בתרומה – חיטה אחת פוטרת את כל הכרי (חולין קלו, ב), אף שאין בה שווה פרוטה. וכן בקנין חליפין – "קונה בכלי אף על פי שאין בו שווה פרוטה" (בי"מ מז, א).
וההבדל בין שווה פרוטה לפחות מפרוטה בכמה הלכות, נובע מכך שחכמים אמדו את דעת האדם שפחות מפרוטה אין בו כל חשיבות בעיניו, ולכן אין חיוב להשיב גזל פחות משוה פרוטה, ורק בן נח – המקפיד גם על פחות מפרוטה – חיובו גם בפחות משווה פרוטה.

הלכות טוען ונטען, פרק ג הלכה א: אין מודה במקצת חוב שבנועה מן התורה עד שיודה בפרוטה או יתר... וכמה היא פרוטה? משקל חצי שיעורה של כסף נקי.
פרוטה – כסף נקי כחצי שעורה (0.022 גרם) – הינה שיעור הממון הקטן ביותר בשיעורי התורה. וכך כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (מע"ש פ"ד מ"ח): "העיקר אצלנו כי מה שהוא שוה פחות משוה פרוטה אין חוששין לו בכל התורה, לא לענין גזל ולא לענין נהנה מן ההקדש ולא לשום ענין מן הענינים".
ונחלקו הדעות בהגדרת הדבר:
ה'מנחת חינוך' (מצוה ק"ל) כתב ששיעור שוה פרוטה הוא ככל שיעורי תורה, שהם הלכה למשה מסיני. ולמד זאת מדברי הרמב"ם (הל' מלכים פ"ט ה"ט), שבן נח חייב על הגזל אף בפחות

אדם הוקש לקרקע?

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"א

לא תפדתי, או שמענו שחפר שתי מערות, והוא אומר: לא תפדתי אלא אחת... הרי זה נשבע הסת על תכל.

הלכות טוען ונטען פרק ה, הלכה ב: החופר בשדה חברו בורות שיחין ומערות והפסידוה... בין שמענו שחפר, והוא אומר:

סא הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

בי שנים, והלה אומר לא חבלתי בכך אלא אחת", נשבע כדין מודה במקצת. ואם כדעת הרמב"ם הרי אדם הוקש לקרקע (רש"י קדושין ז, א, ד"ה שיש) ומדוע נשבע? אלא מכאן שחביעת דמי החבלה נחשבת כתביעת ממון, וכך גם תביעת נזקי קרקע! ומבאר ה'מגיד משנה': רק עבדים הוקשו לקרקע בפסוק "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם", אבל אדם בן חורין לא הוקש לקרקע ולכן תביעת דמי חבלה באדם היא תביעת ממון. וה'בית הלוי' (ח"ג סי' מ, סק"ב) מיישב באופן אחר: בחובל באדם כל מהות החיוב היא ממון, שהרי זו אפשרות התשלום היחידה, ולכן דינו ככל תביעת ממון. אך בחופר בשדה חברו מהות החיוב היא קרקע שהרי הנתבע יכול למלא את החפירות, ולכן אף שלמעשה תובע ממון הרי זו תביעת קרקע ואין נשבעין עליה.

אין נשבעין על הקרקעות. ולכן, כאשר בעל השדה טוען שחברו גרם לו נזק בחפירתו יותר מאשר חברו מודה ("טענו שחפר שתי מערות והוא אומר לא חפרתי אלא אחת"), לדעת הרמב"ם, אין הודאת הנתבע מחייבת אותו להישבע שבועת התורה של "מודה במקצת", אלא שבועת היסת מדרבנן. ואף שהתביעה היא לשלם את הנזק בממון, כיון שמשלם על קלקול הקרקע הרי הוא נדון כקרקע, ואין נשבעין על הקרקעות. אך לדעת הראב"ד, התביעה לשלם את הנזק שנגרם בקרקע היא "כשאר תביעת ממון", והמודה במקצת חייב שבועה מהתורה. ורק אם בעל השדה יתבע למלא את החפירות וליישר את הקרקע, תהיה זו כתביעת קרקע שאין נשבעין עליה (מגיד משנה). ועל דברי הרמב"ם שחביעת דמי הקרקע נחשבת כתביעת קרקע הקשה הראב"ד מהגמרא (שבועות מד, ב): "אמר לו חבלת

חזקת מטלטלים יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"א

לפי דעה אחת (שו"ת חתם סופר אהע"ז סי' פ), החזקה אינה מבררת את הספק ואינה אומרת דבר על המציאות הנתונה, אלא מחילה את העיקרון שהמנסה להוציא מחברו עליו מוטלת חובת ההוכחה. לפי זה, כל עוד הספק שקול המחזיק בחפץ עדיף כי 'המוציא מחברו עליו הראיה'. לפי דעה אחרת (נודע ביהודה, מהר"ק, אהע"ז סי' לז), החזקה מבררת את המציאות ומוכיחה מי הבעלים של החפץ, ועד שלא יוכח אחרת החזקה מעמידה את הדבר על חזקתו הקודמת בתורת ודאי. ראה לדבר: החוטף חפץ מיד חברו נקרא גזלן ופסול לעדות רק משום שחטף חפץ הנמצא ביד אחר. וכל כך למה? כי המחזיק בחפץ בידוע שהוא שלו.

(אנקלופדיה תלמודית י"ד, ע' חזקת מטלטלים)

הלכות טוען ונטען פרק ח, הלכה א: **כָּל הַמַּטְלָטֵלִין בְּחֻזְקָתוֹ שֶׁהוּא תַּחַת יָדוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא הַתּוֹבֵעַ עֲדִים שֶׁהַמַּטְלָטֵלִין הִלְלוּ יְדוּעִין לוֹ... הָרִי זֶה הַתּוֹבֵעַ נִשְׁבַּע הֵסֵת וְנִפְטָר.** 'חזקת מטלטלים' היא חזקה שדבר המיטלטל הנמצא ברשותו של אדם שייך לו. וגם אם יבוא אדם אחר ויערער על כך, בטענה שהחפץ שלו ואפילו יביא עדים שהחפץ היה בבעלותו – מאמינים למחזיק בחפץ (אם אומר: מכרתו לי או נתתו לי במתנה ונשבע על כך 'שבועת היסת'). לכאורה, מה טעמה של חזקה זו והרי מול העובדה שהאחד מחזיק בחפץ ניצבת טענת המערער שאף מביא עדים כי אך לפני שעה קלה החפץ היה שלו? נחלקו בכך האחרונים:

'בעל דבר' ו'נוגע' יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"א

הוא הנתבע ועליו להביא ראיה (כדברי הרמב"ם בתחילת ההלכה: "אומרים למחזיק או תביא עדים... או הסתלק") ומדוע כאן חובת הראיה מוטלת על השוכרים? אלא שכאן מדובר שהמערער תובע מהשוכרים את דמי השכירות, ולכן אינם נאמנים אף כשעדיין לא שילמו ואין להם נגיעה בדבר, כי בעל דין פסול בעצם, אף כשאין לו נגיעה ממונית, כמבואר בפוסקים (ש"ך חר"מ סי' נ"ו סק"ה) לגבי התובע מחברו פיקדון והלה טוען שנמסר לו בתורת שליש כדי להעבירו לאחר, שאינו נאמן משום שהוא הבעל דין, למרות שאין לו נגיעה בדבר כי בכל אופן הפיקדון לא יישאר בידו. אך בהלכות עדות מדובר כשהמערער לא תובע את דמי השכירות אלא את הבית, ולענין זה העדים אינם בעלי דבר שהרי אינם הנתבעים, ואינם פסולים אלא מדין 'נוגע', ולכן כאשר המעות בידם ואינם נוגעים, נאמנים.

(שער המשפט סי' ק"מ סק"ו)

הלכות טוען ונטען פרק יב, הלכה ב: **אִפְּלוּ כָּאוּ עֲדִים וְאָמְרוּ: לָנוּ הַשְּׂכִיר וְאָנוּ דָּרְנוּ בָּהּ בַּיּוֹם וּבְלַיְלָהּ... צָרִיבִין אֵלָיו הַשּׁוֹכְרִין לְהֵבִיא רְאִיָּה שֶׁדָּרוּ בָּהּ תָּמִיד; שֶׁזֶה הַדָּבָר תָּלוּ בָּהֶן, וְאִין תָּלוּ בְּטַעֲנַת הַמַּחְזִיק בְּרִי שֶׁעִידוּ לוֹ.** הראב"ד השיג על הרמב"ם: בגמרא (ב"ב כט, א) מבואר שרק כאשר העדים טוענים ששילמו כבר את דמי השכירות למחזיק נחשבים נוגעים בעדותם, כי אם יתברר שהבית שייך למערער יצטרכו לשלם שוב לבעלים האמיתיים, וממילא מעוניינים שהקרקע תישאר ביד המחזיק. אך אם עדיין לא שילמו אין להם נגיעה בדבר, כי בכל אופן ישלמו למי שיזכה בדין. ומדוע הרמב"ם לא הזכיר חילוק זה? ובפרט שבהלכות עדות (פס"ו ה"ה) הרמב"ם עצמו כן חילק כך וכתב: "אבל השוכר, אם לקח השכירות בידו ואמר כל מי שתקיים שדה זו בידו יטול – הרי זה מעיד!" ויש לבאר את שיטת הרמב"ם על פי דיוק לשונו "צריכים אלו העדים השוכרים להביא ראיה...". ולכאורה, הרי המחזיק

מחזיק בקרקע של יתומים תמורת חוב שבת קודש כ"ב אדר א ה'תשע"א

היתומים [על חוב מסוים], ויש לו חוב נוסף שעליו אין לו ממנו משכון. ואמנם נסתיימה תקופת המישכון על החוב הראשון אך אם יחזיר את הקרקע ליתומים וידרוש מהם לפרוע את החוב הנוסף יצטרך להישבע על כך כי "אין נפרעים מנכסי יתומים אלא בשבועה", ולכן העלים את שטר המשכנתא כדי שיוכל לאכול בקרקע תמורת החוב השני, על בסיס מיגו שהיה יכול לטעון "לקוחה היא ביד" (כי היתה לו חזקת ג' שנים).

ונחלקו הראשונים לגבי נאמנותו של רבא בר שרשום במקרה זה (ע"ד מחלוקת הרמב"ם והראב"ד): האם נאמן רק לשעבר, שלא יוציאו מידו מה שכבר אכל או גם שנאמן להמשיך ולאכול פירות מקרקע זו גם להבא עד שימלאו דמי החוב.

רבינו יונה (עליית דר"י כאן) כתב שנאמן רק על מה שכבר אכל, וכן הביא גם ה'נימוקי יוסף'. אך לדעת הרמב"ם נאמן גם מכאן ולהבא לאכול פירות כפי טענתו, ללא שבועה, במיגו שיכול לומר שלי הן. וכן דעת הר"י מיגאש (מובא בחדושי הרמב"ן כאן).

הלכות טוען ונטען פרק יד, הלכה ח: מ' שֶׁהַחֲזִיק בְּנֶכְסֵי קָטָן שְׁנֵים רִבּוֹת, וְטָעַן וְאָמַר: מִשְׁכּוּנָה הֵן בְּיָדִי, וְיֵשׁ לִי חֹבָה עֲלֵיהֶן בְּךָ וְבָךְ, הוֹאִיל וְאִלּוּ רָצָה אָמַר: לְקוֹתִים הֵן בְּיָדִי - נֶאֱמַן.

הרמב"ם מלמדנו כי המחזיק בקרקע של קטן והיה יכול לומר לקוחה היא ביד - נאמן להמשיך להחזיק בה ולאכול את פירותיה כשיעור החוב שלטענתו יש לו על אביהם. ואפילו אם עד השעה שעומד בדין כבר אכל פירות עבור חוב זה והחזיק את הקרקע עד היום רק בטענת משכונה על חוב אחר – נאמן להוסיף ולהחזיק בה תמורת החוב שטען שיש לו על האב.

על כך משיג הראב"ד: כיון שחייב להישבע על סכום החוב, הכיצד נאמן במיגו שהיה יכול לומר לקוחה היא ביד, והרי אין מיגו מועיל לכתחילה ללא שבועה?

אלא הדבר תלוי בפירוש מקור הדין בגמרא (ב"ב לב, ב): "צא קול על רבא בר שרשום שהוא אוכל קרקע של יתומים. והסביר רבא לאביו את פשר מעשיו: הקרקע מצויה בידו כמשכון מאבי

אגרות קודש

ב"ה, ז"ך אד"ר, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מ"ב אד"ר, ונעם לי לקרות בו אשר ממשיך להתקשר עם יו"ח של אנשי חב"ד ומעוררם על צור מחצבתם גם בהנוגע לפועל, שהרי סו"ס זהו העיקר, וכדבר משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, וידוע פתגם רבותנו נשיאנו הק' חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקס, אף שמוכן שלא בכל האישים זמן הצמיחה בשוה הוא, ואשרי חלקו שכבר זכה לראות פירות בתעמולתו זו בכמה מקרים שבודאי גם זה מוסיף אצלו לא רק בסיפוק נפשי אלא גם בתוספת אומץ בפעולה האמורה, והשי"ת יצליחו.

ובפרוס ימי הפורים הבע"ל, הנה יה"ר שתה"י השמחה שלימה ומלאה על כל גדותי, שהרי זה ענין ימי הפורים שצ"ל עד דלא ידע, נוסף על שמחת המועדים, וסגולה מיוחדת לזה שמהפכים מן הקצה אל הקצה, ז. א. שענינים בלתי רצויים לא רק שאינם מפריעים, אלא אדרבה, כלשון המגילה, ורבים מעמי הארץ מתייהדים ומוסיפים כח בקדושה ועניני, ומובן הדבר קצת עכ"פ מדברי רבנו הזקן בביאור הענין דע"י תשובה מאהבה זדונות נעשו לו זכויות, עיין תניא סוף פרק ז'...

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ. ב.

שלוח ל' ברגיל מה שהו"ל בזמן האחרון, ובטח יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

במש"כ לטעם נתינת צדקה לפני התפלה - הוא ע"פ מרז"ל (ב"ב יו"ד, ב) ונתבאר ע"פ חסידות באגה"ק בתניא ס"ח.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ט"ז כ"ב אדר א' ה'תשע"א

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"א

הלכות מלוה ולוה

פרק שנים ועשרים¹

א. סדר גבית החוב כף הוא: פְּשִׁיבֵּיּא הַמְּלִיָּה שְׁטָרוֹ לְבֵית דִּין וְיִתְקַנְּסוּ² - אומרים ללוה: שלם. ואין יורדין לנכסי תחלה עד שיתבצענו⁴. ואם טעה הדין והוריד המלוה לנכסי ליה קדם שיתבצענו - מסלקין אותו⁵. אמר הלוה: הריני משלם, קבעו לי זמן כדי שאֶלְוֶה מאחר או אֶמְשֶׁכֶּן⁷ או אֶמְכֹּר ואביא המעות - קובעין לו זמן שלשים יום, ואין מחיבין אותו לתן משכונ⁸; שאלו היו שם משלטים - מיד היו בית דין גובין מהם⁹. ואם רצה המלוה להחריס על מי שיש לו מעות או משלטים ומפליג אותו בדברים - הרי זה מחרים¹⁰. ואין מחיבין הלוה להביא ערב עד שיתן. שלמו השלשים ולא הביא - בית דין כותבין אדרכתא¹¹. וכן אם אמר בתחלה פשתבעו: אני משלם - כותבין אדרכתא על נכסיו מיד¹², ואין קובעין לו זמן. וכן אם אין שם אלא מלוה על פה¹³ או שהודה¹⁴ - כותבין אדרכתא על נכסי בני חורין¹⁵ שיש לו.

ב. טען¹⁶ ואמר: שטר זה שנתקנים בפניכם מזין הוא, אָנִי אָבִיא רָאִיָּה וְאֶבְטְלֶנּוּ, וְהָעֵד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵם פְּלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי¹⁷: אם נראה לדינין שיש ממש בדבריו - קובעין לו זמן¹⁸ להביא עדיו; ואם נראה להם שאינו בא אלא בפעילות דברים ובטענות של דפי - אומרים לו: שלם, ואחר כך אם יש לו ראייה יחזור¹⁹. ואם היה המלוה אלם²⁰, וְשָׁמָּה אֵינוֹ כּוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִיָּדוֹ - מניחין על ידי שלישי²¹. ג. קבעו²² לו זמן להביא ראייה ולבטל השטר²³, וְהָגִיעַ הַזֶּמֶן וְלֹא בָּא - ממתינין לו שני וחמישי ושני²⁴. לא בא - כותבין עליו פתיחא²⁵ ומשמתין²⁶ אותו, וממתינין לו והוא בנדויו תשעים יום²⁷: שלשים ראשונים - שָׁמָּה טוֹרַח ללוות; אֶמְצָעִים - שָׁמָּה הוא טוֹרַח לִמְכֹּר²⁸; אַחֲרוֹנִים - שָׁמָּה הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ טוֹרַח לְהִבְיֵא מְעוֹת. שְׁלֹמוֹ תְּשַׁעִּים יוֹם וְלֹא בָּא - בית דין כותבין לו אדרכתא על נכסיו, ומתירין לו נדויו.

ד. אין כותבין²⁹ אדרכתא עד ששולחין ומודיעין לו. והוא שיהיה קרוב לבית דין מהלך שני ימים³⁰ או פחות; יתר על זה³¹ - אין צריכין להודיעו³². במה דברים אמורים? כשהיה כל התשעים יום נשטט³³ ואומר: עתה אביא ראייה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מבאר סדר גביית החוב ודיני אדרכתא ודיני טירפא ודיני שומא. (2) בית דין יאשר חתימת העדים. (3) בית דין אינו יורד לנכסי הלווה - בין לקרקע ובין למטלטלין - כדי להגבות מהם פירעון החוב. (4) שהמלוה יבוא לבית הדין ויבקש הגבייה. (5) מרחיקים את המלוה מאותם הנכסים. בבבא בתרא קעד. מסופר מעשה שהיה וסילקו רב חנין. ונימקו שם: שנכסי הלווה דינם כערב ואין גובים מן הערב תחילה (לפני שתבע את הלווה עצמו). (6) מקור הדינים שבהלכה זו בתשובות הרי"ף (מגיד משנה). (7) קרקע שלי. (8) מטלטלין. (9) לגביית קרקע נותנים זמן, שהרי הגבייה על ידי בית דין טעונה הכרזה ושומא וזה יימשך גם כן זמן מסוים, אבל מטלטלין שמים לו מיד. (10) חרם סתם מבלי להזכיר את שם הלווה. חרם זה הוא תקנת הגאונים ולא נזכר בגמרא. (11) בית דין כותבים ייפוי כוח למלוה לתפוס שדותיו של הלווה. בעל התרומות שער ג מפרש ש"אדרכתא" הוא מלשון "דורך", שנותנים רשות למלוה להיות דורך ושליט על נכסי הלווה. ורש"י פירש: רשות לרדוף ולהשיג מלשון המקרא (שופטים כ. מג): הדריכוהו (בית יוסף חושן-משפט סי', צח). והרמ"א שם סעיף ה אומר, שמדריכים את המלוה שיגבה חובו מנכסי הלווה. נוסח האדרכתא - לקמן הלכה ו. (12) בבא קמא קיב: (13) בעדים. (14) הלווה בנכונותה של התביעה. (15) שלא נמכרו ולא נשתעבדו לאחרים. נתבאר כבר שמלוה על פה אין גובים מנכסים משועבדים. (16) מימרא של רבא שם. (17) רבא אמר סתם: טען הלווה אביא עדים שהשטר מזויף ולא התנה שצריך להודיע שמות העדים ומקומם. נראה שרבינו למד זה מהפסיקא הראשונה של מאמר רבא: "מקיימין את השטר וכו' ואפילו עומד וצווח". פירוש, אפילו הנתבע טוען שהשטר מזויף אין שומעים לו. ורבא ממשיך ואומר, שאם טען תנו לי זמן שאברר בעדים שהשטר מזויף - נותנים לו, והרי גם ברישא המדובר כשאומר שיוכיח הזיוף, שאם לא כן הדבר פשוט, שאין כל ערך לצווחה שלו במקום עדי קיום. ולפיכך פירש רבינו את הטענה "מיינתא סהדי (אביא עדים)" כשפירש שמותם ומקומם. (18) לפי ראות עיני הדיינים. ובטור חושן משפט סימן צח כתב, שנותנים לו זמן שלשים יום. (19) יחזיר לו המלוה מעותיו. (20) אדם תקיף. (21) ונותנים לו זמן שלשים יום (רמ"א שם סעיף ד). וכל זה כשנראה לדיינים שאין ממש בדבריו, אבל כשנראה להם שיש בהם ממש - נותנים לו זמן תשעים יום (בית יוסף שם בשם בעל התרומות שער ג). [בבעל התרומות (ויניציאה תקסט) שער ג חלק ז אות ד כתוב, שבמלוה גבר אלים דוחים כתיבת אדרכתא עד שנים עשר חודש כפי מעשה של רבינא בבבא קמא שם. אמנם הסגנון לא ברור כל כך ואפשר שהכוונה לעניין הודעה ללווה (ראה לקמן הלכה ד והלכה ה)]. (22) בבא קמא שם. (23) המדובר כשיש ממש בדבריו ובעל החוב אינו אדם תקיף. (24) בתי דין יושבים ביום שני וחמישי בשבוע. ממתנים ללווה שלוש ישיבות שמא יבוא וישלם. (25) שם. רש"י מפרש: שטר שמתא (נידוי). ונראה שגם רבינו התכוון לכך (ראה פרק כ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ה). (26) נידוי ושמתא היינו הך ודיניהם מבוארים בהלכות תלמוד תורה פרק ז. (27) גמרא שם. (28) כשלא מצא ללוות הוא מחפש קונה לקרקעותיו. (29) שם. (30) בגמרא מפרש, כדי שהשליח יספיק ללכת ולהודיע ללווה, שבית דין החליט לכתוב אדרכתא ויוכל לבוא לשיבה הקרובה של בית הדין ויסדר טענותיו, אם יש לו מה לטעון או ישלם. (31) כשהלווה נמצא במקום רחוק יותר ממהלך שני ימים. (32) מכיוון שהמתין לו כבר תשעים יום ולא בא. [בגמרא שם אמרו, שרבינא עשה מעשה במלוה גבר אלים, שקשה להוציא מידו והאריך זמן ההודעה עד שנים עשר חודש. ופליאה היא, שרבינו השמיט לגמרי דין גבר אלים לעניין הודעה]. (33) משתמט ודוחה מיום ליום ואינו מתנגד בגלוי לצו בית הדין.

- 1 ואֲבִטֵל הַשְּׁטָר; אֲכַל אָמַר: אֵינִי בֹא לְבֵית דִּין - מִיָּד כּוֹתֵבִין
2 אֲדֹרְכָתָא עַל נִכְסֵי, בֵּין עַל הַקְרָעוֹת בֵּין עַל הַמְטַלְטְלִין³⁴.
3 וְכֵן אִם הָיָה הַשְּׁטָר עַל הַפְקָדוֹן³⁵ - אֵין מִמְתִּינִין לוֹ תִּשְׁעִים
4 יוֹם, אֲלֹא כּוֹתֵבִין אֲדֹרְכָתָא עַל נִכְסֵי מִיָּד³⁶.
5 ה. זֶה שְׁאֲמָרְנוּ, שָׁאֵם לֹא בֹא בְּסוֹף הַתִּשְׁעִים כּוֹתֵבִין
6 אֲדֹרְכָתָא - עַל הַקְרָעוֹת; אֲכַל עַל הַמְטַלְטְלִין³⁷, אֲפִלּוּ אַחֵר
7 תִּשְׁעִים יוֹם, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא אוֹמֵר: עֲתָה אָבִיא רְאִיָּה וְאֲבִטֵל
8 הַשְּׁטָר³⁸ - אֵין מוֹרִידִין הַמְלוֹה לַמְטַלְטְלִין, שְׁמָא יֵאכֹל
9 אוֹתָם, וְיָבִיא זֶה רְאִיָּה וְיִבְטֵל הַשְּׁטָר, וְלֹא יִמָּצֵא מֶה יִטֵּל.
10 וְאֲפִלּוּ הָיָה לַמְלוֹה קְרָע³⁹, שְׁמָא תִּכְסִּיף⁴⁰ אוֹ תִּשְׁתַּדֵּף⁴¹.
11 ו. כִּיצַד כּוֹתֵבִין הָאֲדֹרְכָתָא? אִם לְנִכְסִים בְּגִי חוֹרִין
12 הוֹרִידוּהוּ - אוֹמְרִים⁴²: אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב לַפְּלוֹנִי בְּדִין כֶּף
13 וְכֶף, וְלֹא נָתַן לוֹ מַעֲצָמוֹ, וְכִתְּבֵנוּ לוֹ אֲדֹרְכָתָא זֶה עַל שְׂדֵה
14 פְּלוֹנִית שְׁלוֹ. וְאַחֵר כֶּף שְׁמִין לוֹ שְׁלֹשָׁה⁴³ מֵאוֹתָה שְׂדֵה כְּנֶגֶד
15 חוֹב⁴⁴. וּמְכַרְיִין עָלֶיהָ⁴⁵ כְּפִי מֶה שִׁיֵּאָוֶה⁴⁶, עַד שִׁיִּפְסְקוּ
16 הַמוֹסִיפִין. וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ בְּחוֹבוֹ לַחֲלָק שְׁשָׁמוֹ אוֹתוֹ⁴⁷.
17 וְקוֹרְעִין שְׁטָר הַחוֹב⁴⁸, אִם הָיָה שֵׁם שְׁטָר. וְאִם לֹא הָיָה לוֹ
18 נִכְסִים בְּגִי חוֹרִין - כּוֹתֵבִין הָאֲדֹרְכָתָא כֶּף: אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב
19 לַפְּלוֹנִי כֶּף וְכֶף בְּשִׁטְר חוֹב שֵׁשׁ בִּידוֹ, וְלֹא נָתַן לוֹ חוֹבוֹ,
20 וְלֹא מָצָאנוּ לוֹ נִכְסִים בְּגִי חוֹרִין, וְכִבֵּר קָרְעָנוּ לַשְּׁטָר⁴⁹ שֶׁהָיָה
21 לוֹ עָלָיו, וְנִתְּנוּ לַפְּלוֹנִי רְשׁוֹת לְדָרֵשׁ וּלְחַקֵּר וּלְהִיטֵי יָדוֹ
22 נְטוּיָה עַל כֹּל הַנִּכְסִים שִׁיִּמָּצְאוּ לוֹ, וְכֹל קְרָעוֹת שְׁמִכְרֵי מְזֵמֵן
23 פְּלוֹנִי⁵⁰ וְהִלָּאָה יֵשׁ לוֹ לְהַפְרֵעַ לְגִבּוֹת חוֹבוֹ מִן הַכֹּל.
- ז. וְאַחֵר שְׁכוֹתֵבִין אֲדֹרְכָתָא זֶה, הוֹלֵךְ הַמְלוֹה וּמַחֲפֵשׁ. אִם
מָצָא לוֹ נִכְסִים בְּגִי חוֹרִין - שְׁמִין לוֹ מֶהֱן. מָצָא לוֹ נִכְסִים
מִשְׁעָבְדִין מֵאַחֵר זְמַן שְׁטָרוֹ - טוֹרֵף מֶהֱן⁵¹. וְקוֹרְעִין שְׁטָר
הָאֲדֹרְכָתָא⁵², וְכוֹתֵבִין לוֹ שְׁטָר הַטְּרָפָא.
ח. כִּיצַד כּוֹתֵבִין? אִישׁ פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי זָכָה בְּדִין לְטָרֵף
בְּחוֹב שְׁפְלוֹנִי חֵיב לוֹ, שֶׁהוּא כֶּף וְכֶף, מִשְׁדֵּה פְּלוֹנִית שְׁלֶקַח
פְּלוֹנִי בְּכֶף וְכֶף מְזֵמֵן פְּלוֹנִי. וְכִבֵּר קָרְעָנוּ הָאֲדֹרְכָתָא⁵³
שֶׁהָיָה בִּידוֹ, וְהִרְשִׁינוּהוּ לְטָרֵף מִזֶּה בְּכֶף וְכֶף.
ט. וְאַחֵר שְׁכוֹתֵבִין הַטְּרָפָא לְטָרֵף, מוֹרִידִין שְׁלֹשָׁה בְּקִיָּאִין
לְאוֹתָה שְׂדֵה, וְשְׁמִין לוֹ מִמֶּנָּה⁵⁴ כְּשֶׁעוֹר חוֹבוֹ כְּפִי מֶה
שִׁיֵּאָוֶה לוֹ מִן הַקֶּרֶן וּחֲצִי הַשֶּׁבַח, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵⁵. וּמְכַרְיִין
עָלֶיהָ שְׁלֹשִׁים יוֹם⁵⁶, כְּדֶרֶךְ שְׁמִכְרִיזִין עַל נִכְסֵי יְתוּמִים.
י. וְאַחֵר כֶּף מִשְׁבִּיעִין אֶת הַלֹּהֶם שְׁאֵין לוֹ כְּלוֹם⁵⁷, כְּתִנְתָּה
הַגְּאוּנִים, אִם הָיָה הַלֹּהֶם עֲמָנוּ בְּמִדְיָנָה. וּמִשְׁבִּיעִין אֶת
הַטוֹרֵף⁵⁸ בְּנִקִּיטַת חֲפִץ⁵⁹ שֶׁלֹא נִפְרַע חוֹב זֶה, וְלֹא מִחֲלוֹ,
וְלֹא מִכְרוֹ לְאַחֵר⁶⁰. וְאַחֵר כֶּף מוֹרִידִין אוֹתוֹ⁶¹ לְנִכְסֵי הַלּוֹקֵחַ
בְּשׁוּמָא שְׁלוֹ⁶², וְכוֹתֵבִין הוֹרְדָה.
יא. וְכִיצַד כּוֹתֵבִין⁶³? אַחֵר שְׁשִׁמְנוּ לַפְּלוֹנִי בְּשׁוּמָא שֶׁהָיָה
בִּידוֹ⁶⁴, וְהִכְרִינוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּרָאוֹי, וְהִשְׁבַּעְנוּ אֶת זֶה הַטוֹרֵף
וְאֶת בַּעַל חוֹב, הוֹרְדָנוּהוּ לְשְׂדֵה פְּלוֹנִית לְהִיטֵי מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ
כְּדֶרֶךְ שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ אָדָם בְּקִנְיָנוֹ.
יב. וּמֵאִמְתִּי⁶⁵ אוֹכֵל הַטוֹרֵף פְּרוֹת שְׂדֵה זוֹ? מִשִּׁיִּפְסְקוּ יָמֵי
הַהִכְרָזָה⁶⁶.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(34) ראה הלכה ה. (35) נתבע להחזיר דבר שהופקד אצלו. (36) הלוואה ניתנה להוצאה ואפשר שאין ללווה מעות לשלם, ולפיכך נותנים לו זמן לטרוח ולמצוא כסף בהלוואה או על ידי מכירת נכסים. אבל פיקדון, ניתן לשמירה ואסור לנפקד להשתמש בו, ועליו להחזירו מייד כשהמפקיד בא ותובע. ואם הוא טוען: אינני זוכר היכן הנחתי פקדונך דינו כפושע וחייב לשלם מייד, כמבואר בהלכות שאלה ופיקדון פרק ד הלכה ז. (37) בבא קמא שם. (38) ואינו מתחצף לסרב לפקודת בית הדין. (39) ויוכל לגבות ממנה. (40) תכחש ולא תוציא פירות. (41) תתייבש ברוח מדבר עז (מלשון המקרא - בראשית מא, ו - ושדופות קדים). בהלכה הקודמת באומר איני בא לבית דין אמרנו שכותבים אדרכתא גם על מטלטלין ואין חוששים שמא יאכלם המלוה, משום שאין עושים תקנה לטובת סרבנים מתחצפים. (42) כותבים בשטר. (43) בני אדם בקיאים במחירי קרקע. (44) קובעים שטח הקרקע שערכו שווה לסכום החוב. (45) מכריזים ומפרסמים ששדה זו עומדת למכירה, אולי יבואו קונים ויסיפו על השומא. (46) בהלכה ט יתבאר, שבנכסים משועבדים מכריזים שלושים יום, ומשמיענו רבינו כאן שבנכסים בני חורין אין זמן קצוב אלא הדיינים קובעים בכל מקרה ומקרה מתי פסקו הסיכויים שיבואו קונים חדשים ויסיפו על המקח. (47) כלומר, אם לא באו קונים במחיר ששמו שלושת הבקיאים - נותנים הדיינים למלוה את החלק ששמו ובזה נפרע כל החוב, ואם נמצאו קונים כפי השומא או למעלה מן השומא מוכרים להם את השדה ומשלמים למלוה את חובו, והיתר - כשהוסיפו על השומא - לבעל השדה (מגיד משנה). (48) בבא בתרא קסט. כדי שלא יפנה המלוה לבית דין אחר ויתבע החוב פעם שנייה. (49) שם. (50) מזמן הכתוב בשטר. (51) המונח "טורף" מגדיר גבית קרקע מייד הלוקח מן הלווה (ראה מגיד משנה). (52) שם. מאותו הנימוק שאמרנו בקריעת השטר. (53) בספרים שבידינו (בבא בתרא קסט). גירסא אחרת ולפיה טירפא קודמת לאדרכתא. (54) כפי שנתבאר בהלכה ו בדין בני חורין. (55) למעלה פרק כ"א הלכה א. (56) בערכין כא: שנינו: "שום היתומים שלושים יום", פירוש, כשבית דין עומדים להגבות לבעל חוב נכסי יתומים צריך להכריז עליהם שלושים יום רצופים בבוקר ובערב, בשעה שבני אדם יוצאים למלאכתם ובשעה שהם חוזרים. וסובר רבינו שהוא הדין בנכסים משועבדים, אבל בנכסים בני חורין והלווה בחיים אין קצבה לזמן ההכרזה, והדיינים קובעים זמן כפי ראות עיניהם, כמבואר למעלה הלכה ו. [ובבית יוסף חושן משפט סימן קג כתב בשם בעל התרומות שער ג שגם בבני חורין מכריזים שלושים יום]. (57) שאם יש לו נכסים - בין קרקע ובין מטלטלין - אין גובים מלקוחות. (58) משנה כתובות פז. (59) של מצוה, כדין כל הנשבעים ונטולים. (60) שבועה זו היא תקנת חכמי המשנה הקדמונים. (61) אם לא נמצאו קונים במחיר גבוה משומת הבקיאים, ואם ישנם כאלה אין כופים את המלוה לקבל חלק מהקרקע לפי המחיר הגבוה אלא מוכרים את הקרקע ומשלמים לו חובו, והיתר לבעל הקרקע. (62) כפי מה ששמו הבקיאים בשבילו. (63) שטר ההורדה. (64) נראה שהכוונה לשטר שומא שנתנו לו הדיינים, אולם רבינו לא כתב כלל שכותבים שטר שומא, והמגיד משנה מסופק אם כותבים בכלל שטר שומא בפני עצמו, או כוללים עניין השומא בשטר ההורדה. בטור חושן משפט סימן קג מביא נוסח מפורט של שטר הורדה וממנו יוצא שלא כתבו שטר שומא לפני כן. (65) בבא מציעא לה: (66) כרבא שם, משום שרבא הוא אחרון,

- 1 יג. כל אֲדָרְכָתָא⁶⁷ שְׁאִין פְּתוּב בָּהּ: קִרְעָנֶיהּ לְשִׁטְר
2 הַלְוָאָה - אֵינָה אֲדָרְכָתָא⁶⁸. וְכָל טְרַפָּא שְׁאִין פְּתוּב בָּהּ:
3 קִרְעָנֶיהּ לְאֲדָרְכָתָא - אֵינָה טְרַפָּא. וְכָל שׁוּמָא⁶⁹ דְּלֹא פְּתוּב
4 בָּהּ: קִרְעָנֶיהּ לְטְרַפָּא - אֵינָה שׁוּמָא.
5 יד. שְׁלִשָּׁה⁷⁰ שְׁיָרְדוּ לְשׁוּם, אֶחָד אוֹמֵר בְּמִנְהָ⁷¹ וּשְׁנַיִם
6 אוֹמְרִים בְּמֵאֲתַיִם, אוֹ אֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאֲתַיִם וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים
7 בְּמִנְהָ - בְּטֵל יִחִיד בְּמַעֲוָטוֹ⁷². אֶחָד אוֹמֵר בְּמִנְהָ, וְאֶחָד אוֹמֵר
8 בְּשׁוּמוֹנִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאָה וְעֶשְׂרִים - נִדּוֹן בְּמֵאָה⁷³. אֶחָד
9 אוֹמֵר בְּמֵאָה, וְאֶחָד אוֹמֵר תְּשַׁעִּים, וְאֶחָד אוֹמֵר מֵאָה
10 וּשְׁלִשִׁים - נִדּוֹן בְּמֵאָה וְעֶשְׂרֶה⁷⁴. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה שְׁמִין בִּינְיָהּ.
11 טו. בֵּית דִּין שֶׁשְּׁמוֹ לְטוֹרֵף בְּנִכְסֵי לוֹקָח, וְטַעַם כָּכָל שֶׁהוּא
12 - מִכֶּרֶן בְּטֵל⁷⁵; שֶׁהָיָה הֵן כְּשִׁלִּית לְטוֹרֵף וְלֹקָח, וְיֵשׁ לָהֶן
13 רְשׁוּת לְתַנּוֹן אֶכָּל לֹא לְעֵצָה⁷⁶, כְּשִׁלִּית⁷⁷. וְכָל הַמּוֹרִים כְּזֶה
14 הָיוּ.
15 טז. בֵּית דִּין⁷⁸ שֶׁשְּׁמוֹ לְכַעַל חוֹב, בֵּין בְּנִכְסֵי לָוֶה בֵּין
- 16 בְּמִשְׁעָבְדִּין שְׁבִיד הַלּוֹקָח, וְלֵאחֶר זְמַן הִשְׁגָּה יָדוֹ שֶׁל לָוֶה
17 אוֹ שֶׁל נְטָרָף אוֹ שֶׁל יוֹרְשִׁיהוּ, וְהִבְיָאוּ לְכַעַל חוֹב אֶת
18 מַעֲוָתוֹ - מִסְּלָקִין אוֹתוֹ⁷⁹ מֵאוֹתָהּ קִרְקַע⁸⁰; שֶׁהָשׁוּמָא חוֹזֶרֶת
19 לְכַעֲלִים לְעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁנֶּאֱמָר: וְעִשִּׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב.
20 יז. קִרְקַע⁸¹ שֶׁשְּׁמוֹ אוֹתָהּ לְכַעַל חוֹב, וְאַחֶר כֵּף שְׁמוֹהָ בֵּית
21 דִּין לְכַעַל חוֹב שֶׁל זֶה הַמְּלָוָה⁸² - הָיָה זֶה חוֹזֶרֶת; לֹא יָהָא
22 כַּחוּ דְּגוֹל מִכָּח בְּעַל חוֹב הָרָאוּשׁוֹן. מִכֶּרֶה בְּעַל חוֹב אוֹ נִתְּנָה
23 בְּמִתְּנָה, אוֹ שֶׁשְּׁמָהּ לְכַעַל חוֹב מִדְּעֵתוֹ⁸³, אוֹ שְׁמָת וְהוֹרִישָׁהּ
24 - אֵינָה חוֹזֶרֶת⁸⁴. שְׁמוֹ קִרְקַע⁸⁵ לְאֶשָׁה⁸⁶ וְנִשְׁאֵת⁸⁷, אוֹ שֶׁשְּׁמוֹ
25 מִמֶּנָּה⁸⁸ וְנִשְׁאֵת - בְּעַל בְּנִכְסֵי אֶשְׁתּוֹ כְּלוֹקָח הוּא⁸⁹, וְלֹא
26 מִחֲזִיר⁹⁰ וְלֹא מִחֲזִירִין לֹא⁹¹.
- 27 פָּרָק שְׁלִשָּׁה וְעֶשְׂרִים
- 28 א. שְׁטָרֵי חוֹב הַמְּקַדְּמִים - פְּסוּלִין; שֶׁהָיָה טוֹרֵף בֵּתָן
29 לְקוֹחוֹת שְׁלֹא בְּדִין. וּלְפִיכָף קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים, וְלֹא יִגְבֶּה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

והלכה כאחרונים (מגיד משנה. ומדבריו יוצא, שהלכה כבתראי אפילו בתלמיד נגד הרב. שהרי רבא חולק בזה על רבה רבו).
(67 בבא בתרא קסט. 68) שאם לא קרעו את השטר יוכל המלוה ללכת לבית דין אחר ולגבות פעם שנייה. (69) ראה למעלה
הלכה י"א. מובן, שלדעת האומרים שאין כותבים שטר שומא בפני עצמו אלא כוללים את השומא בשטר ההורדה - הכוונה כאן
לשטר הורדה. (70) בבא בתרא קז. (71) השדה שווה מאה דינרים. (72) מקבלים שומת השניים. (73) ההפרש שבין 80 ל-
120 הוא 40 ובכך מוסיפים 20 על השמונים וגורעים 20 מה- 120 ויוצא לך ממוצע של מאה. פסק כתנא קמא שם. (74) כפי
החשבון בבבא הקודמת. (75) תשובת הרי"ף הובאה במגיד משנה כאן. ואין זה דומה לשום היתומים שאמרנו (למעלה פרק י"ב
הלכה י"א) שבפחות משתות מכרם קיים, משום שיתומים חייבים לשלם חוב אביהם ואומרים להם, אם אינכם רוצים בשומא היה
עליכם להשתדל ולפרוע במזומנים ולפיכך הדיינים עושים על דעת עצמם ואינם שלוחים של היתומים. וכן הדין גם כשגובים
מהלווה עצמו, אבל על הלוקח אין להטיל טירחא לפריעת החוב ולכן רואים את הדיינים כשלוחים בלבד ולא כמטילים מרותם
כממונים. (76) לקלקל. (77) כדין שליח שאינו פועל בתוקף כוח דיננות שנתבאר בהלכות מכירה פרק י"ג הלכה ט שאם טעה
בכל שהוא מכרו בטל (על פי מגיד משנה וכסף משנה. וגם הסמ"ע סימן קג סעיף קטן ו קיבל פירושם. ובטורי זהב שם מפרש,
שלא אמרו מכרם קיים אלא ביתומים בלבד, משום שהם בפיקוחו של בית דין ולכן יד הדיינים כיד היתומים עצמם, אבל בבבא
חוב - בין כשהוא גובה מבני חורין בין ממשועבדים - הדיינים כשלוחים). (78) בבא מציעא לה. (79) שם: "הילכתא שומא
הדרא (חוורת) לעולם". בגמרא המדובר בגובה מן הלווה עצמו ורבינו למד ממעשה "תרי אפרדי" בכתובות צא: שהוא הדין בטורף
מלוקח. [הטור חושן משפט סימן קג כתב שהרא"ש חולק בטורף מלוקח ופסק שבלוקח לא שייך ועשית הישר והטוב, משום
שידע שהשדה משועבדת ואף על פי כן קנאה ונכנס בשעבוד המלוה וסמך על זה, שאם יטרפו ממנו יחזיר לו המוכר את מעותיו
- והרי קיבלן]. (80) קרקע דווקא, אבל שומת מטלטלין אינה חוזרת (נימוקי יוסף בבא מציעא שם בשם הר"ן והרמב"ם והרשב"א).
[בכסף משנה בשם הר"ן מדייק מלשון "מסלקים", שבעל החוב אינו צריך לכתוב שטר מכר ללוקח כשהוא מחזיר לו את הקרקע.
והרמב"ם חולק ומצריך שטר מכר]. (81) בבא מציעא שם. (82) כגון, ראובן שלוה משמעון ושמעון לוה מלוי והגבו בית דין
שדה ראובן לשמעון ואחר כך הגבו בית דין אותה שדה ללוי שהוא בעל חוב של שמעון. (83) הלווה עצמו מסר את השדה
למלוה לפירעון החוב מרצונו הטוב, בלי כפייה מצד בית דין. (84) שם אמרו: מכרה, נתנה והורישא - לדברי הכל אינה חוזרת.
ונימקו, משום שהם לקרקע עצמה ירדו ולא כמלוה שירד לקרקע לשם קבלת מעותיו, ונחלקו רב אחא ורבינא בשמאה מדעתו אם
זה נידון כמכר או כפירעון הלוואה. ופסק הרי"ף שם שאינה חוזרת, לקולא לטובת המחזיק בקרקע, ורבינו קיבל דעתו. [נדעת
הרא"ש מובאה בטור שם, שהמדובר כשהורישא בחייו, אבל בירושה לאחר מיתה - חוזרת שהבן עומד במקום אביו ומוטלות עליו
כל התחייבויותיו, וגם לא שייך כאן הנימוק, שירד לקרקע ולא למעות, שהרי הירושה באה לידו ממילא. ורבינו כתב בפירוש "מת
והורישא"]. (85) שם. (86) פנוייה, שהלווה מעותיה. (87) אחר שנכנסה הקרקע לרשותו ועברו נכסיה לרשות בעלה. [רש"י
שם מפרש שהמדובר בנכסי מלוג (נכסים שלא שמאה לבעלה בנידונייתה כנכסי צאן ברזל) שהם קנויים לו על פי התנאים המבוארים
בהלכות אישות פרק ט"ז שיאכל פירותיהם והגוף יישאר רכושא, ומתה האשה, וירש גם גוף נכסיה. ונראה שגם רבינו סובר
שהמדובר בנכסי מלוג ומתה האשה, שהרי נכסי צאן ברזל הם קנויים לו ממש בחיי האשה ואין אנו צריכים כלל להנימוק "בעל
בנכסי אשתו כלוקח הוא", שהוא מתקנת אושא (ראה גמרא שם)]. (88) לפירעון חוב שהיו לאחרים עליה. (89) שם אמרו,
שהסנהדרין שנתכנסו באושא אחר שגלו מירושלים ומיבנה התקינו, שהבעל שירש נכסי מלוג של אשתו דינו כלוקח את הנכסים
ממנה ואם מכרתם לאחרים לפני שמתה - הוא מוציא מידם כלוקח ראשון. (90) את הקרקע שגבתה כבעלת חוב. (91) אם בעל
חוב גבה שדה שלה אין בעלה יכול לפדות השדה מייד בעל החוב. בדין אינו מחזיר אין אנו צריכים להנימוק שבעל כלוקח, שהרי
לפי דעת רבינו אפילו הוא כיוורש גם כן אינו מחזיר, כמבואר בבבא הקודמת, ובא רק לנמק למה אין מחזירים לו אף על פי
שמחזירים ליורש כמבואר בהלכה טז (וכן כתבו התוספות שם דיבור המתחיל לוקח. ראה בית יוסף שם ובבדק הבית שלו).
(1) מבאר דין שטרי חוב המוקדמים או מאוחרים, ודין שטרי מקח וממכר מאוחרים, ודין מי שבא ואמר אבד שטר חובי, ושאל

1 בִּשְׁטֵר מִקֶּדֶם אֵלָּא מִבְּנֵי חוּרִין, גִּזְרָה שְׁמָא יִטְרֵף בּוּ מִזְמַן
2 ראשון שהקדימו.
3 ב. שְׁטֵרִי חוֹב הַמֵּאֲחֵרִין - כְּשֵׁרִי; שְׁהָרִי הוֹרַע כְּחוּ שֶׁל בַּעַל
4 הַשְּׁטֵר, שְׁאִינוּ טוֹרֵף אֵלָּא מִזְמַן הַשְּׁטֵר. וְאִם עַל פִּי שְׁלֹא
5 כְּתָבוּ בּוּ שֶׁהוּא מֵאַחֵר - הָרִי זֶה כְּשֵׁר.
6 ג. שְׁטֵר שֶׁכְּתָבוּהוּ בַּיּוֹם, וְנִחַתְּם בְּלִילָה הַסְמוּךְ לוֹ - פֶּסוּל,
7 מִבְּנֵי שֶׁהוּא מִקֶּדֶם. וְאִם הָיוּ עֲסוּקִים בְּעִנְיָן עַד שֶׁנִּכְנס
8 הַלִּילָה וְחִתְמוּהוּ, אִם עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בְּלִילָה - כְּשֵׁר.
9 ד. שְׁטֵר שֶׁזָּמְנוּ כְּתוּב בַּשֶּׁבֶת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בַּתְּשֵׁרִי - שְׁטֵר
10 מֵאַחֵר הוּא וְכֵשֶׁר. וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא מִקֶּדֶם הוּא, וּבִאֲחָד
11 בַּשֶּׁבֶת אוֹ בִּאֲחָד עֶשֶׂר בַּתְּשֵׁרִי נִכְתָּב, אֵלָּא מִעֲמִידִין הַשְּׁטֵר
12 עַל חֲזָקָתוֹ; שֶׁהִדְבֵּר יָדוּעַ הוּא שְׁאִין כּוֹתֵבִין בַּשֶּׁבֶת, וּלְפִיכָף
13 אֲחֵרוּהוּ.
14 ה. כּוֹתֵבִין שְׁטֵר לִלְוֶה אִם עַל פִּי שְׁאִין הַמִּלְוֶה עִמּוֹ, וְאִין
15 כּוֹתֵבִים לְמִלְוֶה עַד שִׁיְהִיָּה לִוֶּה עִמּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
16 בִּשְׁטֵר שֵׁשׁ בּוּ קֶנֶן, שְׁהָרִי מִשְׁעָה שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ נִשְׁתַּעֲבָדוּ
17 נִכְסָיו; אֲבָל שְׁטֵר שְׁאִין בּוּ קֶנֶן - אִין כּוֹתֵבִין אֶפְלוּ לִלְוֶה
18 עַד שִׁיְהִיָּה מִלְוֶה עִמּוֹ וְיִתֵּן הַשְּׁטֵר בְּיַד הַמִּלְוֶה בְּפָנֵינוּ. שְׁמָא
19 יִכְתֹּב עֵתָּה לְלוֹוֹת מִמֶּנּוּ בְּנִיסָן, וְלֹא יִלְוֶה מִמֶּנּוּ עַד תְּשֵׁרִי,
20 וְנִמְצָא הַמִּלְוֶה טוֹרֵף בִּשְׁטֵר זֶה מִנִּיסָן שְׁלֹא בְּדִין, שְׁלֹא הִגִּיעַ
21 לִידוֹ עַד תְּשֵׁרִי.
22 ו. עֲדִים שֶׁקָּנוּ מִיָּד הַלְוֶה אוֹ הַמּוֹכֵר וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, וְנִתְאַחֲרָה
23 כְּתִיבַת הַשְּׁטֵר זְמַן מְרֻבָּה: אִם יָדְעוּ יוֹם שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בּוּ -
24 כּוֹתֵבִין בִּשְׁטֵר זְמַן הַקֶּנֶן וְאִם עַל פִּי שְׁאִינוּ זְמַן חֲתִימָתָן,
25 וְאִין צְרִיכִין לומר: וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת יָדְנוּ עַד יוֹם פְּלוֹנִי;
26 וְאִם לֹא יָדְעוּ יוֹם שֶׁקָּנוּ בּוּ - כּוֹתֵבִין זְמַנוֹ שֶׁל שְׁטֵר מִשְׁעָה
27 כְּתִיבָה. וְכֵן מִי שֶׁנִּמְסְרָה לֵהֶן הַעֲדוּת בְּמִדְיָה אַחַת, וְכָתְבוּ
28 הַעֲדִים בְּמִדְיָה אַחֶרֶת - אִין מְזַכְרִין בִּשְׁטֵר מְקוֹם שֶׁנִּמְסְרָה
29 בּוּ הַעֲדוּת, אֵלָּא מְקוֹם שֶׁכְּתָבוּ בּוּ חֲתִימַת יָדָן.
30 ז. שְׁטֵרִי מִקָּח וּמִמְכָּר שְׁלֹא נִכְתָּבוּ בְּזִמְנָן, אֶפְלוּ הַמֵּאֲחֵרִין
31 - פֶּסוּלִין; שְׁהָרִי אֶפְשָׁר לְטֵרֵף בֵּהֶן שְׁלֹא בְּדִין. בִּיצֵד? כְּגוֹן
32 שֶׁחִזַּר הַמּוֹכֵר וְקָנָה הַשְּׁעָרָה מִיָּד הַלּוֹקֵחַ קֵדָם שִׁיְגִיעַ זְמַן
33 הַשְּׁטֵר הַמֵּאֲחֵר, וְיִוצִיא הֵלָּה הַשְּׁטֵר הַמֵּאֲחֵר וְיֹאמֶר: הַחֲזָרְתִּי
34 וְלִקְחָתִּיהָ פַּעַם שְׁנִיָּה מִמֶּדֶךְ, וְנִמְצָא טוֹרֵף שְׁלֹא בְּדִין. וְלִמָּה
35 לֹא נִחַשׁ כֵּן לְשֵׁטֵר חוֹב הַמֵּאֲחֵר, שְׁמָא יִפְרַעְנוּ קֵדָם שִׁיְגִיעַ
36 זְמַנוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר, וְיִחֲזֹר וְיִוצִיא הַשְּׁטֵר הַמֵּאֲחֵר וְיִטְרֵף בּוּ
37 שְׁלֹא בְּדִין? לְפִי שֶׁכָּל הַכּוֹתֵב שְׁטֵר מֵאַחֵר - תִּקְנָתוֹ שִׁיְכַתֵּב
38 הַשׁוֹבֵר סֵתָם, שֶׁכָּל זְמַן שִׁיְצֵא הַשְּׁטֵר יִשְׁבֹּר אוֹתוֹ זֶה
39 הַשׁוֹבֵר; וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן וְכָתֵב הַשׁוֹבֵר בְּזִמְנָן הַפְּרָעוֹן - הוּא
40 הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ.
41 ח. מִי שֶׁמְכָר שְׂדֵהוּ בְּאֵסֶס וּמִסֵּר מוֹדָעָא, אוֹ שֶׁקָּדֶם וּמְכָר
42 אוֹ נָתַן לְאַחֵר קֵדָם שִׁיְמַכֵּר לְאֵסֶס - הָרִי הַמְּעוֹת שֶׁל אֵסֶס
43 אֲצֵל הַמּוֹכֵר כְּמִלְוֶה עַל פֶּה, וְאִינוּ טוֹרֵף בִּשְׁטֵר מְכָר שֶׁבִּידוֹ
44 כְּלוּם; מִבְּנֵי שְׁאִין דִּין שְׁטֵר זֶה שִׁיְכַתֵּב, וְלֹא יִכְתֹּב אֵלָּא
45 מִבְּנֵי הָאֵסֶס. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בֵּהֶן.
46 ט. אֶפְשָׁר לְטוֹרֵף שִׁיְטֵרֵף בְּלֹא שְׁטֵר, אֵלָּא בַּעֲדוּת עַל פֶּה.
47 בִּיצֵד? כְּגוֹן שֵׁשׁ לוֹ עֲדוּת שֶׁזוֹ גְּזוּלָה מֵאֲבִיו - הָרִי יֵשׁ לוֹ
48 לְהוֹצִיא בְּעֲדִים אֵלּוּ, וְאִין כָּאֵן שְׁטֵר. וְכֵן אִם הִעִידוּ לוֹ

49 שֶׁנִּגְמַר הָדִין לְאֲבִיו לְטֵרֵף מִנְכָּסֵי פְלוֹנִי בְּכָף וְכָף מִזְמַן
50 פְּלוֹנִי, וּמֵת אֲבִיו וְעָדִין לֹא טֵרֵף - הָרִי בֵּהֶן טוֹרֵף בַּעֲדוּת
51 זוֹ.
52 י. לְפִיכָף אִין כּוֹתֵבִין שְׁנֵי שְׁטֵרִי מְכָר עַל שְׂדֵה אַחַת, שְׁמָא
53 יַעֲשֶׂה הַלּוֹקֵחַ קְנוּנָא עִם בַּעַל חוֹב וְיִטְרֵף שְׁלֹא בְּדִין. בִּיצֵד?
54 יָבוֹא זֶה וְיִטְרֵף שְׂדֵה זוֹ בַּעֲדוּת שֶׁהִעִידוּ לוֹ מִחֲמַת אֲבִיו,
55 וְיִחֲזֹר הַלּוֹקֵחַ וְיִטְרֵף בִּשְׁטֵר הַמְכָּר שֶׁבִּידוֹ מִן הַלְּקוּחוֹת
56 שֶׁלְּקָחוּ אַחֲרָיו, וְיִקְרַע שְׁטֵר הַמְכָּר שֶׁבִּידוֹ, וְיִחֲזֹר בְּקִנוּנָא
57 וְיַעֲמֵד בַּשְּׂדֵה שֶׁנִּטְרָפָה מִמֶּנּוּ, וְיָבוֹא הוּא שֶׁטְרָפָה בַּעֲצָמָה
58 וְיִטְרֵף אוֹתָהּ פַּעַם אַחֶרֶת בַּעֲדוּת עֲדִיו, וְיִוצִיא הֵלָּה שְׁטֵר
59 הַמְכָּר הַשְּׁנִי וְיִטְרֵף בּוּ לְקוּחוֹת אַחֲרִים שְׁלֹא בְּדִין. אִם כֵּן,
60 מִי שֶׁנִּאָּבֵד לוֹ שְׁטֵר הַמְכָּר וְעָדִיו קִימִין, בִּיצֵד יַעֲשֶׂה? כְּתָבוּ
61 שְׁטֵר שְׁנֵי, וְיֹאמְרוּ בּוּ: שְׁטֵר זֶה אִין גּוֹבֵין בּוּ לֹא מִנְכָּסִים
62 מִשְׁעָבָדִים וְלֹא מִנְכָּסִים בְּנֵי חוּרִין, וְלֹא כְּתָבוּהוּ אֵלָּא
63 לְהַעֲמִיד שְׂדֵה זוֹ בְּיַד פְּלוֹנִי הַלּוֹקֵחַ, כְּדֵי שְׁלֹא יוֹצִיאָה מִיָּדוֹ
64 הַמּוֹכֵר וְלֹא יוֹרְשִׁיו.
65 יא. בִּשְׁטֵרִי הַחוֹבוֹת אִינוּ כֵּן. אִם עַל פִּי שֶׁעָדִיו קִימִין וְקָנוּ
66 מִיָּדוֹ, וְחִזַּר בַּשְּׁעָרָה וְאָמַר: שְׁטֵר שֶׁכְּתַבְתָּם לִי, עֵתָּה אָבֵד אוֹ
67 נִשְׁרַף - אִין כּוֹתֵבִין לוֹ שְׁטֵר שְׁנֵי, שְׁמָא פָּרַע אוֹ מָחְלוּ.
68 וְאֶפְלוּ הֵיךְ הַחוֹב לְזַמֵּן. וְאִינוּ גּוֹבֵה בְּעֲדִים אֵלּוּ כְּלוּם, אֵלָּא
69 אִם הַלְוֶה אוֹמֵר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲלוֹם; שְׂדֵה הַחֲזוֹק כְּפָרֵן
70 בַּעֲדוּתָן, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר.
71 יב. מִי שֶׁכָּלָה שְׁטֵר חוֹבוֹ וְהָרִי הוּא הוֹלֵךְ לְהַמְחֵק - מַעֲמִיד
72 עָלָיו עֲדִים, וְכֹא לְבֵית דִּין. וְהֵם עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם. אֲבָל עָדִי
73 הַשְּׁטֵר עֲצָמָן אִין כּוֹתֵבִין לוֹ שְׁטֵר אַחֵר, אִם עַל פִּי שֶׁנִּמְחַק
74 בְּפָנֵיהֶם; אֲבָל בְּאִין לְבֵית דִּין, וְכֵן עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם.
75 יג. בִּיצֵד מְקַיֵּמִין שְׁטֵר זֶה? כּוֹתֵבִין שְׁטֵר אַחֵר וְאוֹמְרִים:
76 אֲנוּ בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי
77 שְׁטֵר נִמְחַק לְפָנֵינוּ, וְזָמְנוּ בַּיּוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִיו.
78 וְאִם כְּתָבוּ: וְהִזְקֵנוּ לְעֲדוּתָן שֶׁל עֲדִים וְנִמְצָא כְּמוֹנֶת -
79 גּוֹבֵה בִּשְׁטֵר זֶה שֶׁכְּתָבוּ לוֹ, וְאִין צְרִיךְ קִיּוּם אַחֵר; וְאִם לֹא
80 כְּתָבוּ כֵּן - צְרִיךְ לְהַבִּיא רְאִיָּה עַל הַעֲדִים הָרִאשׁוֹנִים עַד
81 שֶׁתִּתְקַבְּלוּ עֲדוּתָן.
82 יד. שְׁטֵר חוֹב שֶׁנִּתְקַרַע - כְּשֵׁר. נִמְחַק אוֹ נִשְׁטַשׁ, אִם
83 רְשׁוּמוֹ נִכָּר - כְּשֵׁר. נִקְרַע קֶרַע בֵּית דִּין - הָרִי זֶה פֶּסוּל.
84 אִיזְהוּ קֶרַע בֵּית דִּין? שְׁתֵּי וְעָרֵב.
85 טו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ: אִם רָצָה - מִחֲלִיף, וְכּוֹתֵבִין לוֹ
86 בֵּית דִּין שְׁטֵר אַחֵר בִּשְׁאֵר הַחוֹב מִזְמַן רִאשׁוֹן, אֲבָל לֹא עָדִי
87 הַשְּׁטֵר; וְאִם רָצָה - יִכְתֹּב שׁוֹבֵר.
88 טז. הֵבֵא לְפָרַע חוֹבוֹ, וְאָמַר הַמִּלְוֶה: אָבֵד לִי הַשְּׁטֵר - הָרִי
89 זֶה יִכְתֹּב לוֹ שׁוֹבֵר וְיִפְרַע כָּל חוֹבוֹ. וְיֵשׁ לְלוֹה לְהַחֲרִים סֵתָם
90 עַל מִי שֶׁכּוֹבֵשׁ שְׁטֵרוֹ וְטוֹעֵן שָׂאָבֵד. וְאִם טָעַן הַלְוֶה טָעַנָּה
91 וְדָאִי וְאָמַר: הַשְּׁטֵר אֲצֵלּוֹ, וְעֵתָּה הֵנִיחוּ בְּכִיסוֹ - הוֹרִי רְבוּתִי,
92 שִׁיְשַׁכַּע הַמִּלְוֶה הַסֵּת שָׂאָבֵד הַשְּׁטֵר, וְאַחֵר כָּף יִפְרַע חוֹבוֹ
93 וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר.
94 יז. מִי שֶׁהוֹצִיא שְׁטֵר חוֹב בְּמִנְהָ, וְאָמַר: עָשׂוּ לִי מִמֶּנּוּ שְׁנֵים
95 בְּחֻמְשִׁים חֲמִשִּׁים - אִין עוֹשִׂין; שְׁזֹכּוֹת הֵיא לְלוֹה לְהִיּוֹת
96 הַכָּל בִּשְׁטֵר אַחֵר, שְׁאִם יִפְרַעְנוּ מִקְצַת - נִמְצָא שְׁטֵרוֹ פְּגוּם.

העדים חותמין על השטר אלא אם כן מכירין אלו הנזכרים
בו. וכן חזקה שאין חותמין על השטר אלא אם כן נודע
להם בודאי שאלו שהעידו על עצמן גדולים ובגדי דעת. ואין
העדים חותמין על השטר אלא אם כן יודעים לקרות
ולחתם.
ו. עדים שאין יודעין לחתם, וקרעו להן נזר חלק וחתמו
על הראשונים - מכין אותן מכת מרדות, והשטר פסול.
ז. ראש בית דין שהיה יודע ענין השטר, וקרא השטר לפניו
הסופר שלו, הואיל והוא מאמין אותו ואימתו עליו - הרי
זה חותם על השטר אף על פי שלא קראוהו הוא בעצמו.
ואין שאר העם רשאים לעשות כן, עד שיקרא העד השטר
מלה במלה.
ח. שנים שהיו בעיר, שם כל אחד מהן יוסף בן שמעון -
אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר יכול
להוציא עליהן שטר חוב, אלא אם כן באו עדי השטר
בעצמן ואמרו: זהו השטר שהעידנו עליו וזהו שהעידנו לו
בהלואה. וכן אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה. וכן
אם נמצא לאחד בין שטרותיו שובר ששטר של יוסף בן
שמעון פרוע - שטרות שניהן שעליו פרועין. וכיצד יעשו
אלו ששמותיהן שוין ושמות אביהן שוין? ישלשו. היו
שמות אבות אבותיהן שוין - יכתבו סימניהן. היו דומין זה
לזה בצורתן - יכתבו יחסן. היו שניהם לויים, שניהם
כהנים - יכתבו דורות.
ט. הוציא עליו שטר שכתוב בו: אני פלוני בן פלוני לריתי
ממך מנה, אף על פי שאין בו שם המלוה - כל מי שיצא
שטר זה מתחת ידו גובה בו, ואינו יכול לדחותו ולומר:
של אחר הוא ונפל. וכן שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר
אחת, שהוציא אחד מהן שטר חוב על אחד מבני העיר -
אינו יכול לדחותו ולומר לו: לפלוני שהוא בשם אבי חב, ו
וממנו נפל השטר; אלא הרי זה שיצא מתחת ידו גובה,
ואין חוששין לנפילה.
י. שנים שהוציאו כל אחד משניהם שטר חוב על חברו -
אין האחרון יכול לומר לראשון: אלו הייתי חב לך, היאך
אתה לזה ממני? אלא זה גובה חובו וזה גובה חובו. הנה
זה במאה וזה במאה, ויש לזה עדית ולזה עדית, או לזה
בינונית ולזה בינונית, לזה זבורית ולזה זבורית - אין נזקקין
להן, אלא כל אחד ואחד עומד בשלו. הנה לזה עדית
ובינונית, ולזה זבורית - זה גובה מן הבינונית, וזה גובה
מן הזבורית.
יא. הוציא שטר חוב על חברו, והלה מוציא שטר שמכר
לו השדה: אם היו במקום שנותן הלוקח המעות ואחר כך
כותב לו המוכר את השטר - הרי שטר חובו של זה בטל;
שהרי אומר לו: אלו הייתי חב לך - הנה לך לפרע חובך.

וכן אם הוציא שני שטרות בתמשים תמשים, ואמר: עשו
לי אותן במאה - אין עושין לו, אלא עושין לו קיום לכל
אחד ואחד; שזכותה היא ללוה להיות שנים, שלא יכף אותו
בדין בפעם אחת לגבת הכל.
יח. הוציא שטר חוב במאה, ואמר: קרעוהו וכתבו לי שטר
אחר בתמשים - אין שומעין לו. שמא פרעו הכל, וכתב לו
שובר על שטר של מאה; וכשיחזר ויוציא קיום זה על שטר
תמשים, ויוציא הלוה השובר - יאמר לו: זה שטר אחר
הוא.

פרק ארבעה ועשרים

א. כבר בארנו, ששטר חוב שיש בו קנין - כותבין אותו
ללוה אף על פי שאין המלוה עמו. וכן כותבין שטר למוכר
אף על פי שאין הלוקח עמו. וכן כותבין שובר למלוה אף
על פי שאין הלוה עמו, ושובר לאשה אף על פי שאין
בעלה עמה, וגט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו. אבל
אין כותבין שטרי ארוסין ונשואין, ושטרי אריסות וקבלנות,
ושטר ברירת הדינין או שטר טענות בעלי דינין וכל מעשה
בית דין, אלא מדעת שניהם. וכל השטרות האלו צריכין
להזהר בתקונן כשאר השטרות.
ב. ומי נותן שכר הסופר? בשטרי הלואה - הלוה נותן
שכר. ובשטרי מקח וממכר - הלוקח נותן שכר. והאשה
נותנת שכר הגט. והחתן נותן שכר שטר הארוסין או
הנשואין. והמקבל וכן האריס או השכיר נותן שכר השטר.
אבל שטר ברירת הדינין או טענות בעלי דינין - שניהם
נותנין שכר.
ג. אחד השטרות הנכתבין לאחד שלא בפני חברו ואחד
השטרות שאין כותבין אותן אלא מדעת שניהם ושניהן
עומדין, כגון שטר שפותבין למלוה או ללוה - בלן צריכין
שהיה העדים מכירין השמות שבשטר, שזה הוא פלוני בן
פלוני וזהו פלוני בן פלוני; שמא יבואו שנים ויעשו קנוניא,
וישנו שמותיהן בשמות אחרים, ויודו זה לזה.
ד. כל מי שהחזק שמו בעיר שלשים יום - אין חוששין
לו שמא שם אחר יש לו, והוא שנהו כדי לרמות ולעשות
קנוניא; שאם אתה אומר בן - אין לדבר סוף. לפיכך, מי
שלא החזק שמו בעיר שלשים יום, ובא ואמר: כתבו עלי
שטר שאני חב לפלוני או לזה כך וכך דינרין - אין כותבין
לו עד שביא ראיה שזה שמו או יחזק.
ה. כל שטר שיצא לפנינו ויטען הלוה ויאמר: אני חב
כלום, שמא רמאי אחר העלה שמו בשמי והודה לזה; או
שאמר: לא לזה אני חב כלום אלא לאחר, וזה רמאי הוא
והעלה שמו בשם בעל חובי - מאחר שלא החזק שם שנים
ששמותיהן שוין, אין חוששין לדבריו; שחזקה הוא, שאין

1 אָבֵל בַּמָּקוֹם שְׁכוּתֵיכִין וְאַחַר כֵּן נוֹתְנִין - הָרִי שְׁטַר הַחוּב
2 קָיָם; שֶׁהָרִי זֶה אוֹמֵר: מִכְרָתִי לָךְ אֶת הַשָּׂדֶה כְּדִי שִׁיְהִי לָךְ
3 נִכְסִים יְדוּעִים שְׁאֵגְבָה מִהֶן חוּב שְׁלִי.

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"א

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים

6 א. הַמְלוּהָ² אֶת חֲבֵרוֹ, וְאַחַר שֶׁהִלְוִהוּ אָמַר לוֹ אַחֵד: אֲנִי
7 עָרֵב; אוֹ שֶׁתִּבְעַע אֶת הַלוּהָ בְּדִין, וְאָמַר לוֹ אַחֵר: הֵנַח וְאֲנִי
8 עָרֵב; אוֹ שֶׁהָיָה חוֹנֵק אֶת חֲבֵרוֹ בְּשׁוּק לִתֵּן לוֹ, וְאָמַר לוֹ:
9 הֵנַח וְאֲנִי עָרֵב - אֵין הָעָרֵב חֵיב כְּלוּם³, וְאִפְלוּ אָמַר 'אֲנִי
10 עָרֵב' בְּפָנֵי בֵּית דִּין⁴. אָבֵל אִם קָנוּ מִיָּדוֹ שְׁהוּא עָרֵב מִמּוֹן
11 זֶה - כָּל אֵלוֹ הַפְּנִים, בֵּין בְּפָנֵי בֵּית דִּין בֵּין בֵּינוֹ לְבֵין
12 הַמְלוּהָ, נִשְׁתַּעֲבַד⁵.
13 ב. אָמַר לוֹ⁶ בְּשַׁעַת מַתָּן מַעוֹת: הַלוּהוּ וְאֲנִי עָרֵב - נִשְׁתַּעֲבַד
14 הָעָרֵב⁷, וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן. וְכֵן אִם בֵּית דִּין עָשׂוּ אוֹתוֹ עָרֵב
15 - נִשְׁתַּעֲבַד, אֲף עַל פִּי שְׁלֹא קָנוּ מִיָּדוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיָה בֵּית דִּין
16 רוֹצִין לְגַבּוֹת מִן הַלוּהָ, וְאָמַר לָהֶם: הִנִּיחוּהוּ וְאֲנִי עָרֵב לָכֶם.
17 הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ הִנָּאָה שֶׁהָאֲמִינוּהוּ בֵּית דִּין, בְּאוֹתָהּ הִנִּיחַ
18 שְׁעָבַד עֲצָמוֹ⁸.
19 ג. הַמְלוּהָ⁹ אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עָרֵב, אֲף עַל פִּי שֶׁהָעָרֵב
20 מִשְׁתַּעֲבַד לַמְלוּהָ - לֹא יִתְבַּע אֶת הָעָרֵב תַּחֲלָה, אֲלֵא תוֹבֵעַ

21 אֶת הַלוּהָ תַּחֲלָה; אִם לֹא נָתַן לוֹ - חוֹזֵר אַעֲלֵ הָעָרֵב וְנִפְרַע
22 מִמֶּנּוּ. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשָׂאִין נִכְסִים לַלוּהָ¹⁰; אָבֵל
23 אִם יֵשׁ נִכְסִים לַלוּהָ - לֹא יִפְרַע מִן הָעָרֵב כָּלָל¹¹, אֲלֵא מִן
24 הַלוּהָ. הִנֵּה הַלוּהָ אֵלֶם וְאֵין בֵּית דִּין יְכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ,
25 אוֹ שְׁלֹא כֹּא לְדִין - הָרִי זֶה נִפְרַע מִן הָעָרֵב תַּחֲלָה, וְאַחֵר
26 כֵּן יַעֲשֶׂה הָעָרֵב דִּין עִם הַלוּהָ; אִם יְכוּל לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ -
27 יוֹצִיא, אוֹ יִשְׁמַתּוּהוּ בֵּית דִּין¹² עַד שִׁיָּתֵן לוֹ.
28 ד. הַתְּנָה¹³ הַמְלוּהָ עַל הָעָרֵב וְאָמַר לוֹ: עַל מְנַת שְׁאִפְרַע
29 מִמִּי שְׁאִרְצָה, אִם יֵשׁ נִכְסִים לַלוּהָ - לֹא יִפְרַע מִן הָעָרֵב¹⁴.
30 אָמַר: עַל מְנַת שְׁאִפְרַע מִמִּי שְׁאִרְצָה תַּחֲלָה¹⁵, אוֹ שֶׁהָיָה
31 קִבְּלָן¹⁶ - הָרִי זֶה יִתְבַּע אֶת הָעָרֵב הִנֵּה אוֹ אֶת הַקִּבְּלָן¹⁷
32 תַּחֲלָה, וְיִפְרַע מִהֶן אֲף עַל פִּי שִׁישׁ נִכְסִים¹⁸ לַלוּהָ.
33 ה. אֵיזוּהוּ עָרֵב¹⁹ וְאֵיזוּהוּ קִבְּלָן? אָמַר לוֹ: תֵּן לוֹ וְאֲנִי נוֹתֵן
34 לָךְ - וְהוּא קִבְּלָן, שִׁישׁ לַמְלוּהָ לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ תַּחֲלָה אֲף עַל
35 פִּי שְׁלֹא פָּרַשׁ וְלֹא אָמַר: עַל מְנַת שְׁאִפְרַע מִמִּי שְׁאִרְצָה.
36 אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: הַלוּהוּ וְאֲנִי עָרֵב, הַלוּהוּ וְאֲנִי פוֹרֵעַ,
37 הַלוּהוּ וְאֲנִי חֵיב, הַלוּהוּ וְאֲנִי נוֹתֵן, הַלוּהוּ וְאֲנִי קִבְּלָן, תֵּן
38 לוֹ וְאֲנִי קִבְּלָן, תֵּן לוֹ וְאֲנִי פוֹרֵעַ, תֵּן לוֹ וְאֲנִי חֵיב, תֵּן לוֹ
39 וְאֲנִי עָרֵב - כָּלָן לְשׁוֹן עֲרֻכּוֹת הָזֶן²⁰, וְאֵינוֹ תוֹבֵעַ תַּחֲלָה,
40 וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ בַּמָּקוֹם שִׁישׁ נִכְסִים לַלוּהָ, עַד שִׁיִּפְרַשׁ
41 וְיֹאמַר: מִמִּי שְׁאִרְצָה אִפְרַע²¹.
42 ו. עָרֵב²² שֶׁל כְּתָבָה, אֲף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ - פְּטוּר מִלְּשָׁלֵם;

ומי נותן השכר לסופר ויש שטרות שכותבים שלא מדעת שניהם, ודין מוחזק שמו בעיר שלושים יום ושאיין עדים חותמים על השטר אלא כשהם גדולים ויודעים לקרותו וקראוהו וראש בית דין חותם על קיום השטר אף על פי שלא קראו, ודין שניים שהיו בעיר אחת ושמותיהם ושמות אביהם שווים. (1) מבאר דיני ערבות וקבלנות. (2) בבא בתרא קעו: (3) משום שהמלוה נתן את הכסף על אמונתו של הלווה עצמו ולא סמך על הערב, ודיבור של הערב בלא קבלת קניין אין לו תוקף של התחייבות. (4) שלא על פי התערבות בית הדין. (5) משמע אפילו לגבות מנכסים משועבדים שלו, משום שקניין יש לו קול ומתקבל על הדעת, שהלוקח ידע ששדותיו של הערב משועבדות למלוה. וכן כתב הטור חושן משפט סימן קכט בשם רבינו מאיר הלוי. [בנימוקי יוסף בבא בתרא שם כתב, שבקניין בלי שטר אינו גובה ממשועבדים, אולם מסתימת לשונו של רבינו משמע שדעתו כדעת הרמ"ה]. (6) שם. (7) משום שהמלוה הסתמך עליו ונתן את הכסף. (8) במקום שאין לערב כל הנאה אינו משעבד עצמו, אלא רוצה להציל את הלווה ממצבו הקשה בלי סיכון של הפסד ממון, אבל כשיש לו הנאה כל שהיא אנו אומרים, שקיבל על עצמו הסיכון של הפסד ממון. [בגמרא שם אמרו: "ערב דבית דין לא בעי (אינו צריך) קניין". ופירש רבינו שהכוונה כמו שביאר כאן, אבל כשאמר בפני בית דין - ללא כל סיבה מצד בית הדין - "אני ערב" - לא נשתעבד. (9) שנינו (שם קעג): "המלוה את חבירו על ידי ערב לא ייפרע מן הערב" ופירשו בגמרא (שם עמוד ב): לא ייפרע מן הערב תחילה. (10) רבינו מבאר מה שכתב לפני כן "ולא נתן לו" הכוונה שלא מצא נכסים לגבות מהם. (11) אפילו אם הלווה מסרב לפרוע. (12) כפי האמור למעלה פרק כ"ב הלכה ג. (13) שם קעג: (14) בטור שם כתב שדין זה שנוי במחלוקת ראשונים: דעת רבינו יהוסף הלוי, שאפילו יש ללווה נכסים גובה מן הערב תחילה, ודעת רבינו תם (ראה תוספות שם דיבור המתחיל חסורי) שאינו גובה מן הערב, אלא כשאין נכסים ללווה. [לכאורה שיטתו של רבינו נוגדת שיטת רבו הר"י הלוי, אולם לפי ביאורו של המגיד משנה כאן מתיישבים דברי רבינו גם לפי שיטת רבו. הוא (המגיד משנה) מפרש מה שכתב רבינו "אם יש נכסים ללווה" הכוונה לנכסים ידועים, אבל כשאין לו נכסים ידועים, שאפשר להיפרע מהם בלי טירחה יתירה אין הערב יכול לדחותו כשאמר אפרע ממי שארצה, וכשלא התנה כך - יכול לומר להמלוה תתבע את הלווה נכסים ואם יתחייב בדין ולא ימצא בית דין נכסים לגבות - תגבה ממנו. ויש להניח שרבינו מפרש מה שכתב רבו, שכשיש ללווה נכסים גם כן גובה מן הערב התכוון לנכסים שאינם ידועים לבית דין אפיה הם נמצאים או שנמצאים במקום רחוק וצריך לטרוח הרבה כדי לגבות מהם, אבל כשהם ידועים ממש ונמצאים במקום שיד בית דין מגיעה - גם הר"י הלוי מודה שאין נפרעים מהערב תחילה. וגירסת הספרים שבידינו (בבא בתרא שם) מסייעת לשיטת רבינו. (15) בבבא הקודמת המדובר כשלא התנה בפירוש "תחילה" אלא "ממי שארצה". (16) בהלכה הבאה יתבאר מי קבלן ומי ערב. (17) אף על פי שלא אמר בפירוש "תחילה". (18) אפילו ידועים ואפשר לגבות מהם. (19) שם קעד. נחלקו אמוראים בזה: רבינו פסק כרבא, משום שהוא אחרון (כלל בידינו מאביי ורבא הלכה כבתראי - כאחרונים). (20) ולפיכך לא נעשה קבלן, עד שיאמר: תן לו ואני אתן לך. (21) רוצה לומר, שאמר "תחילה" (מגיד משנה) כמו שנתבאר בהלכה הקודמת. (22) שם עמוד ב.

- 1 שְׁהָרִי מִצֹּה עֲשֶׂה²³, וְלֹא חֹסֶר מִמּוֹן²⁴. וְאִם הָיָה הָאֵב עֶרֶב²⁵
2 לְכַתְּבָתָּ בָּנוּ, וְקִנּוּ מִיָּדוֹ - חֵיב²⁶. וְקִבְּלָן שֶׁל כְּתָבָה - חֵיב²⁷.
3 ז. וְאוֹבֵן שֶׁמֶכֶר לְשִׁמְעוֹן שָׂדֶה, וְכֹא לְוִי וְקִבְּלָ אֲחֵרִית
4 עָלָיו²⁸ - לֹא נִשְׁתַּעֲבַד לְוִי, שֶׁזֶּה אֲסֻמְכָתָא הִיא²⁹. וְאִם קִנּוּ
5 מִיָּדוֹ שֶׁהוּא עֶרֶב לְשִׁלֹּם דְּמֵי מֶכֶר זֶה כָּל עֵת שִׁירְצָה
6 שִׁיתְּבַעְנוּ לְשִׁמְעוֹן - הָרִי זֶה חֵיב³⁰. וְכִנָּה הוֹרוּ רַבּוּתִי.
7 ח. וְכֵן הָעֶרֶב אוֹ הַקִּבְּלָן שֶׁחֵיבּוֹ עֲצָמָן עַל תְּנָא, אִף עַל פִּי
8 שֶׁקִּנּוּ מִיָּדוֹ - לֹא נִשְׁתַּעֲבַד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲסֻמְכָתָא³¹. מִיָּצֵד?
9 כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ: תֵּן לוֹ וְאִנִּי אֶתֵּן לָךְ אִם יִהְיֶה לָּךְ וְכָךְ אוֹ אִם לֹא
10 לֹא יִהְיֶה. שֶׁכָּל הַתּוֹלָה שֶׁעֲבֹד שְׂאִינוּ חֵיב בּוֹ בְּאִם יִהְיֶה וְאִם
11 לֹא יִהְיֶה - לֹא גָמַר וְהִקְנָה קִנְיָן שְׁלֵם, וּלְפִיכָךְ לֹא נִשְׁתַּעֲבַד.
12 ט. שְׁנִים שְׁלוּשִׁים³² בְּשֹׁטֶר אֶחָד אוֹ שְׁלֹשָׁה מְקָח אֶחָד, וְכֵן
13 הַשְׁתַּפִּין שְׁלוֹה אֶחָד מֵהֶן אוֹ לִקַּח בְּשִׁתְּפוּת - הָרִי הֵן
14 עֶרְכָּאִין זֶה לָזֶה³³, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִּרְשׁ.
15 י. שְׁנִים שֶׁעֲרָבוּ לְאֶחָד, כְּשִׁיבּוֹא הַמְּלִיָּה לְפָרַע מִן הָעֶרֶב -
- יִפְרַע מֵאִי זֶה מֵהֶן שִׁירְצָה³⁴. וְאִם לֹא הָיָה לְאֶחָד כְּדִי הַחֹב
16 - חוֹזֵר וְתוֹכֵעַ הַשְּׁנִי בְּשֹׁאֵר הַחֹב.
17 יא. וְאֶחָד שֶׁעֲרַב לְשְׁנַיִם, כְּשִׁיפְרַע לְמַלְוָה - יוֹדִיעֵנוּ³⁵ עַל
18 חֹב אִיזָה מְשִׁנֵּיהֶם פּוֹרֵעַ, כְּדִי שִׁיחְזוֹר עָלֵינוּ³⁶.
19 יב. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ³⁷: עֶרֶב לְפָלוֹנִי כֶּף וְכָף וְאִנִּי עֶרֶב לָךְ-הָרִי
20 זֶה כְּמִי שֶׁאָמַר לוֹ: הִלְוֵהוּ וְאִנִּי עֶרֶב; וְכֵשֶׁם שֶׁנִּשְׁתַּעֲבַד
21 הָעֶרֶב לְמַלְוָה, כֶּף נִשְׁתַּעֲבַד עֶרֶב לְעֶרֶב רֵאשׁוֹן³⁸. וְדִין הָעֶרֶב
22 עִם הַמְּלִיָּה וְדִין עֶרֶב רֵאשׁוֹן עִם הַשְּׁנִי דִּין אֶחָד הוּא.
23 יג. מִי שֶׁלֹּא פִּרְשׁ קֶצֶב הַדָּבָר שֶׁעֲרַב, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ: כָּל
24 מֵה שֶׁתֵּתֵן תֵּן לוֹ וְאִנִּי עֶרֶב, אוֹ מֶכֶר לוֹ וְאִנִּי עֶרֶב, אוֹ הִלְוֵהוּ
25 וְאִנִּי עֶרֶב - יֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים שֶׁהוֹדָה: אֶפְלוּ מֶכֶר לוֹ בְּעֶשְׂרֵת
26 אֲלָפִים אוֹ הִלְוֵהוּ מֵאָה אֶלֶף - נִשְׁתַּעֲבַד הָעֶרֶב בְּכָל. וְיִרְאָה
27 לִי, שְׂאִין זֶה הָעֶרֶב חֵיב כְּלוּם; שֶׁכֵּינִן שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ הַדָּבָר
28 שֶׁשֶּׁעֲבַד עֲצָמוֹ בּוֹ - לֹא סְמָכָה דַּעְתּוֹ וְלֹא שֶׁעֲבַד עֲצָמוֹ³⁹.
29 וְדָכְרִים שֶׁל טַעַם הֵם לְמַכִּין.
30

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(23) עזר לקיים הנישואין. (24) כל ערבות היא "אסמכתא" שהערב סמך שזה יפרע ולא יתבעו ממנו, אלא משום שנהנה שזה האמין לו ונתן מעות על סמך ערבותו, אנו אומרים, שמפני הנאה זו שעבד עצמו ומשום כך, כשהערב אינו גורם לחיסרון ממון, כגון בכתובה שהאשה רוצה להינשא ואפילו כשכתובתה אינה מובטחת, לא גילתה כל אומן בערב ומשום כך ערבותו נידונית כאסמכתא, אף על פי שקנו מידו, בהתאם לשיטתו בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ז, שאסמכתא אינה מחייבת אפילו כשקנו מידו, אם לא הקנה לו מעכשיו (ראה שם גם הלכה י"ג ומגיד משנה שם). ואין זה דומה לערב שלאחר מתן מעות שהקניין מועיל אף על פי שלא על אמונתו הלווה, משום שיש שם חיסרון כס (מגיד משנה). (25) שם: "אבא לגבי בריה שעבדו משעבד נפשיה (אב ביחס לבנו משעבד עצמו)". (26) בגמרא שם לא אמרו שצריך קניין ורבינו מסביר עצמו הוסיף "וקנו מידו", משום שלא חסר ממון והבעל לא גילה כל אומן באב - אין נימוק לשעבוד בלא קניין. ובאדם אחר, אפילו קניין אינו מועיל כמו שביארנו למעלה [הראב"ד חולק ואומר שאפילו לא קנו מיד האב - נשתעבד. וזה מתאים לשיטתו שאפילו ערב כתובה זר משתעבד כשקנו מידו, ומכאן - שמה שחילקו שם בין אב לאדם מן השוק המדובר כשלא קנו מידו]. (27) שם. (28) כלפי הלוקח, שאם יטרוף בעל חוב של המוכר את השדה והמוכר לא יחזיר לו מעותיו - ישלם הוא. (29) לוי בטוח היה שלא יטרפו את השדה וסמכה דעתו שלא יצטרך לשלם (על פי פירושו של המגיד משנה). הראב"ד השיג, שהרי זה כערב בשעת מתן מעות שאינו צריך קניין, כמו שכתב רבינו בהלכה א. ובמגיד משנה מבאר, שאין לדמות ערבות של מכר לערבות הלווה, בהלוואה הערבות היא על המעות שהלווה, אבל במכר האחריות אינה חלה על דמי השדה אלא על הקרקע, שאם יטרפוהו ישלם המוכר דמיו ללוקח שקנה אותו וזכה בו, ואין להגדיר תשלום זה כהחזרת הדמים שקיבל אלא כהשלמת ההפסד, והערבות היא על תשלום זה שנתחייב בו המוכר בשעה שטרפו את הקרקע, ולפיכך אין כאן ערבות בשעת מתן מעות, ואפילו אם קנו מידו - לא נתחייב. כפי שנתבאר למעלה שקניין אינו מועיל באסמכתא, אלא כשהלווה על אמונתו. (30) מפני שהקניין היה בפירוש על דמי המכר הרי זה דומה להלוואה בשעת מתן מעות (לחם משנה. ראה בית יוסף חושן משפט סימן קלא סעיף י"א). [השגתו של הראב"ד וגם ביאורו של המגיד משנה מוכיחים, שהמדובר כשהערב בא בשעת מתן מעות ואפילו אם קנו מידו ואינו חייב אלא כשעשו קניין בסגנון המפורט בסוף הלכה זו]. (31) כשתלה בפירוש את השתעבדותו בתנאי - אם יהיה או לא יהיה - הרי גילה דעתו, שקניינו אינו קניין ומחלט ולפיכך אין לקניין זה כל תוקף. (32) ירושלמי שבועות פרק ה הלכה א. (33) כל אחד דינו כלווה לגבי מחצית ההלוואה וכערב למחציתה השנייה. [בטור חושן משפט סימן עז כתב בשם רבינו, שהמלוה רשאי לגבות הכל ממי שירצה, אולם בבית יוסף שם הוכיח שגירסא משובשת נזדמנה לבעל הטורים, הגירסא הנכונה היא כמו שהיא בספרים שבידינו: "נעשו ערבאים", ודינם ככל ערב שאינו גובה ממנו תחילה. וכן כתב בכסף משנה כאן]. (34) למד דין זה ממה שאמרו בבבא בתרא קז. "האחים שחלקו (ירושת אביהם) ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם וכו'". הרי שהמלוה של אביהם יכול לגבות הכל מנכסי יורש אחד, אף על פי שנכסי הלווה דינם כערבים כמו שאמרו: "נכסוהי דבר אינש אינון ערבין ביה". יוצא מזה שבמקום שיש שני ערבים יכול המלוה לגבות הכל מאחד מהם. ואין זה דומה לשניים שלוו שבהלכה הקודמת, משום שאין ערבות לחצאין, אבל הלוואה אפשר שזה לוה חצי וזה חצי (מגיד משנה בשם רשב"א). [תמיהו רבים על רבינו מתוספתא סוף בבא בתרא: "המלוה את חבירו על ידי שני ערבים לא יפרע מאחד מהם, ואם אמר על מנת שאפרע מאחד מהן" - יפרע מאחד מהן". ובנימוקי יוסף בבא מציעא תחילת פרק ג כתב, שרבינו מפרש מה שכתבה התוספתא: "לא יפרע מאחד מהן" הכוונה שלא יפרע תחילה כלום מאחד מן הערבים אלא מן הלווה, ואם התנה שיגבה מאיזה מהם שירצה - גובה כפי תנאו (ראה למעלה הלכה ד). וכן פירש גם הרשב"א ופסק כרבנין]. (35) המלוה יודיע לערב. (36) שהערב ידע ממי לדרוש החזרת מעותיו. דין זה היא סברת עצמו. (37) לא נמצא מקור ברור לדין זה (מגיד משנה). (38) משמע אפילו בלא קניין, ואף על פי שערב ראשון אינו משתעבד בלי קניין שלא בשעת מתן מעות (ראה הלכה א) ובערב שני אין מתן מעות, שהרי ערב ראשון אינו נותן מעות כלל. וטעמו של דבר - שעת חלות השעבוד של ערב ראשון נחשבת כשעת מתן מעות לגבי ערב שני (מגיד משנה). (39) ואפילו קניין אינו מועיל כמו שנתבאר למעלה הלכה

יד. מי שאמר לחברו: הלוהו ואני ערב לגופו של לזה זה, לא ערב לעצמו של ממונו⁴⁰, אלא כל זמן שתמצא אביאנו לך⁴¹, וכן אם אמר לו אחר שהלוהו ותבעו: הניחהו, כל זמן שתתבענו אביאנו לך, וקנו מידו⁴² על זה, אם לא יביא זה הלוה – יש מן הגאונים שהורה, שהוא חייב לשלם⁴³; ויש מי שהורה, שאפילו התנה ואמר: אם לא אביאנו או שמת או שברח אהיה חייב לשלם – הרי זו אסמכתא, ולא נשתעבד. ולזה דעתו נוטה.

פרק ששה ועשרים

א. המלוה את חברו בשטר, ואחר שהעידו העדים בשטר בא ערב וערב את הלוה, אף על פי שקנו מידו ונשתעבד לשלם כמו שבארנו, כשיבוא המלוה להפרע מנכסי הערב הזה – אינו טורף מנכסים משעבדים. היה הערב בגופו של שטר קדם חתימת העדים: אם כתבו: פלוני ערב, שהרי אינו מערב עם הלוה במלוה – אינו גובה ממנו מן המשעבדים; אבל אם כתוב בשטר: פלוני לזה מפלוני כן וכך ופלוני ערב, שהרי ערבו לזה עם ערב בשטר, וקנו מידו של ערב, ואחר כך חתמו עדים בשטר – הרי זה נפרע מנכסי ערב המשעבדים.

ב. מלוה שתבע את הלוה ולא מצא לו נכסים – אינו יכול להפרע מן הערב עד אחר שלשים יום מיום שנתחייב הערב לשלם. לא יהיה כח זה פחות מן הלוה עצמו. וכנה הורו המורים. ואם התנה עמו – הפל לפי התנאי.

ג. מלוה שפא לתבע את הלוה ולא מצא לו נכסים – אינו יכול לדחותו ולומר: לך אצל הקבלן, הרי יש לך לתבע אותו תחלה; אלא תובע כל מי שרצה תחלה. ואם נשא הקבלן המעות מיד המלוה ונתנו ביד הלוה – אין למלוה ביד הלוה כלום. היה הלוה במדינה אחרת, שאינו יכול להודיעו ולא לילף אליו, או שמת הלוה והניח יתומים קטנים, שאין בית דין נזקקין לנכסיהן – הרי זה תובע את הערב תחלה, שהרי אין הלוה מצוי.

ד. מלוה שתבע את הלוה ומצאו שהוא עני – אינו יכול להפרע מן הערב עד שישבע הלוה בתקנת אחרונים שאין לו כלום; שפא יעשו קנוניא על נכסיו של ערב.

ה. מי שהיה ערב לחברו במלוה על פה, ובה המלוה לתבע את הערב, והרי הלוה במדינת הים – אומר לו הערב: הבא ראיה שלא פירעך הלוה, ואני אשלם לך.

ו. ערב שקדם ונתן לבעל חוב את חובו – הרי זה חוזר וגובה מן הלוה כל מה שפירע על ידו, אף על פי שהיתה מלוה על פה או בלא עדים כלל. במה דברים אמורים? כשאמר לו הלוה

בפע תנעשה לו ערב: ערבני ושלם; אבל אם עמד ברשות עצמו ונעשה לו ערב או קבלן, או שאמר לו הלוה: ערבני, ולא הרשהו שיתן ויפרע החוב – אין הלוה חייב לשלם לו כלום. וכן הפורע שטר חובו של חברו שלא מדעתו, ואפילו היה החוב על המשכון – אין הלוה חייב כלום, ונוטל משכנונו בחנם, והרי אבד זה הנותן את מעותיו; שפא היה הלוה מפסיד את המלוה ומוחל לו. מת הלוה, וקדם הערב ופרע החוב קדם שיודיע את היורשים, אם נודע לנו שלא פרע הלוה שטר חובו קדם שפירות, כגון שהודה בו קדם, או שנדוהו ומת בנדויו, או שלא הגיע זמן המלוה להגבות – הרי זה חוזר וגובה מן היורשין כל מה שפרע. היה המלוה עובד כוכבים – אין היורשין חייבין לשלם; שפא אביהן נתן ליד הערב כל החוב שהיה עליו, מפני שהעובד כוכבים תובע את הערב תחלה, ולפיכך פרע זה מדעתו קדם שיודיע היתומים. אבל אם הודיען שהעובד כוכבים תובע אותו והרי הוא נותן – חייבין לשלם.

ז. כל ערב שפא לטל מה שפרע, בין שפא להפרע מיורשי לזה בין מלוה עצמו – הרי זה צריך להביא ראיה שפרע. ואין מצאית שטר החוב שעליו ביד הערב ראיה, שפא נפל השטר מיד המלוה ולא פרע זה כלום.

ח. האומר לחברו: ערבת לי, והוא אומר: לא ערבת; או שאמר הערב ללוה: אתה הרשיתני לערב אותך ולתן, והוא אומר: מדעתך ערבת, או לא ערבת כלל; או שאמר הערב: פרעתי המלוה בפניך, והלה אומר: לא פרעתי, או שאמר לו: כן פרעתי, ונתתי לך מה שפרעתי; או שאמר המלוה: ערבת לי מאתים, והוא אומר: לא ערבת אלא מנה – מכל אלו הטענות וכיוצא בהן, המוציא מחברו עליו הראיה. או ישבע הנתבע שבועת הסת, או שבועת התורה אם הודה במקצת, כשאר כל טענות הממון.

ט. עבד או אשת איש שילו, או שערכו את אחרים ונתחייבו לשלם – כשישתחרר העבד ויתגרש האשה או תתאלמן ישלמו.

י. קטן שלוה – חייב לשלם כשיגדיל. ואין פותחין עליו שטר, אלא הרי היא מלוה על פה, אף על פי שקנו מידו; שאין קנן מיד הקטן כלום.

יא. קטן שערב את אחרים – הורו הגאונים, שאינו חייב לשלם כלום אף כשיגדיל. וזה שנתן את מעותיו על פי הקטן – אבד את מעותיו. שאין לקטן דעת כדי לשעבד עצמו בדבר שאינו חייב בו, ולא בערכונות ולא בכל כיוצא בזה. ודין אמת הוא, וכן ראוי לדון.

יב. האשה שלוהה בשטר או ערבה בשטר ונשאת – חייבת לשלם אחר שנשאת. ואם היתה מלוה על פה – אינה

ח גבי חיוב על תנאי. וכן כתב רבינו בפירוש בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ט"ז, [רבינו נסים בסוף קידושין מביא דברי הרמב"ן בתשובה החולק על רבינו ודעתו, שאדם יכול לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כשקנו מידו. גם הראב"ד בהלכות מכירה (שם) השיג על רבינו וכאן נכנס לפשרה בין שתי השיטות, וסומך על אומדן הדעת בכל מקרה ומקרה. ראה מגיד משנה כאן ושם וכסף משנה שם]. (40) לא נעשה ערב לעצם פירעון החוב על ידי הלוה. (41) קיבל על עצמו רק להביא את הלוה. (42) נתבאר למעלה בהלכה א שלא בשעת מתן מעות צריך קניין. (43) במגיד משנה כתב, שזאת היא דעת רב נחשון גאון בתשובה שהובאה בטור חושן משפט סימן קכט. ונראה שמקור זה נתקבל גם על דעת בית יוסף שם. (1) מבאר דיני ערבות בשטר, ושאר דיני ערבות

על כ"ף. היו העדים מרחקין מן הכתב יתר על שתי שיטין, 44
והיה הרוח שבין הכתב והעדים מלא בעדים פסולין או 45
קרובים - הרי זה פשר, שהרי אינו יכול להזדקף. ואם 46
מלאהו בשריטות של דיו - פסול; שמא העדים על 47
השריטות חתמו, ולא על גופו [של שטר]. היה השטר פלו 48
עם עדיו בשיטה אחת - הרי זה פשר. 49
ה. היה השטר בשיטה זו והעדים בשיטה שניה - פסול; 50
שמא אלו העדים היו מרחקין מן השטר פשר שיטה אחת, 51
וחתף פל השטר, וכתב זה השטר באותה השיטה, ונמצאו 52
אלו העדים חתומים עליה. וכן אם היה השטר ושני עדים 53
בשיטה אחת, ושני עדים אחרים בשיטה שניה, ואמר: אני 54
נתפונתי לרבות העדים - אין מקימין שטר זה מעדים של 55
מטה בשיטה שניה, אלא מעדים של מעלה; שמא בשיטה 56
שהיתה בין העדים של מטה ובין השטר שחתף כתב שטר 57
זה ושני עדיו. 58
ו. קיום בית דין צריך שיהיה סמוך לכתב ידי עדים או 59
סמוך לצד השטר או מאחוריו כנגד הכתב. ואם היה בין 60
הקיים והשטר רוח שיטה אחת - פסול; שמא יחתף השטר 61
שנתקדם, ויזיף באותה שיטה שטר ושני עדיו, ונמצא 62
הקיום על שטר מזיף. 63
ז. הרחיק את הקיום מן השטר יתר על שתי שיטין, ומלא 64
פל הרוח שריטות דיו - פשר, שהרי אינו יכול לזיף; ואין 65
חוששין לבית דין שיקימו קיום על השריטות, אלא על 66
גופו של שטר. 67
ח. פל המחקין פלן - צריך שיכתב קיומיהן בסוף השטר, 68
ויאמר: אות פלונית או מלה פלונית או שיטה פלונית על 69
מחק, או תלויה, והכל קים. ואם היה המחק במקום שריר 70
וקים, ובשעור שריר וקים, אף על פי שחזר וקימו - פסול; 71
שמא מחקו, וכתב דבר שזיף, וחזר וקימו פרוח שבין הכתב 72
והעדים. 73
ט. שטר הבא הוא ועדיו על המחק - פשר. ואם תאמר: 74
מחק וחזר ומחק - אינו דומה מי שנמחק פעם אחת 75
לנמחק שתי פעמים. ואם תאמר: שמא נמחק שתי פעמים 76
מקום העדים, ואחר שכתב השטר חזר ומחקו וכתב פל 77
מה שזיפה, שהרי הוא ועדיו פלו שזה, מפני שנמחק הכל 78
שתי פעמים - כבר תקנו חכמים, שלא יהיו העדים חותמין 79
על שטר מחוק, אלא אם כן נמחק בפניהם. 80
י. שטר הבא הוא ועדיו על המחק, והקיום מלמטה על 81
הגיר - אין מקימין אותו מעדי הקיום אלא מעדים 82
שלמעלה; שמא הקיום היה רחוק מן השטר הרבה, והיה 83
הרוח מלא שריטות של דיו, וחתף גוף השטר, ומחק 84
השריטות, וכתב השטר ועדיו על המחק. 85
יא. שטר הבא על הגיר, ועדיו על המחק - פסול; שמא 86
ימחק השטר ויזיף, ונמצא הוא ועדיו על המחק. ואם כתבו 87

משלמת עד שתתגרש או שתתאלמן; שרשות בעל פרשות 1
לוקח הוא, כמו שבארנו בכמה מקומות. ואם היו אותן 2
מעות ההלוואה עצמן קימין - יחזירו אותן למלוה. 3

פרק שבעה ועשרים

א. שטר שכתוב בכל לשון ובכל כתב: אם היה עשוי בתקון 5
שטרי ישראל, שאינן יכולין להזדקף ולא להוסיף ולא לגרע, 6
והיו עדיו ישראל, ויודעין לקרותו - הרי הוא פשר, וגובין 7
בו מן המשעבדים. אבל כל השטרות שחתמיהן עובדי 8
כוכבים - הרי אלו פסולין, חוץ משטרי מקח וממכר ושטרי 9
חוב. והוא שיתן המעות בפניהם, ויכתבו בשטר: לפנינו 10
מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי המכר או מעות החוב. והוא 11
שיהיו עשויין בערכאות שלהם; אבל במקום קבוצ פליליהן 12
בלא קיום השופט שלהם - לא יועילו כלום. וכן צריכין עדי 13
ישראל שיעידו על אלו העובדי כוכבים שהן עדי השטר ועל 14
זה השופט שלהן שקים עדותן, שאינן יודעין בקבלנות 15
שחד. ואם חסרו שטרי העובדי כוכבים דבר מכל אלו - הרי 16
הן פתוס. וכן שטרי הודאות ומתנות ופשרות ומחילות שהן 17
בעדים שלהן, אף על פי שיש בהן כל הדברים שמנינו - הרי 18
הן פתוסים. והורו רבותי: שאפלו שטרי חוב שלהן שנתנו 19
המעות בפניהם - פסולין, ולא הכשירו אלא שטרי מקח 20
וממכר שנתנו המעות בפניהם. ואין אני מודה בזה. אם לא 21
ידעו דיני ישראל לקרות שטר זה הנעשה בערכאות של 22
עובדי כוכבים - נותנו לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה 23
וקורין לו, שנמצא פל אחד מהן פמסיח לפי תמו. וגובה בו 24
מבני חורין, אבל אין טורפין בו, מפני שאין לו קול, שהרי 25
לא ידעו הלקוחות במה שנעשה בעובדי כוכבים. 26
ב. שטר שעדיו עובדי כוכבים שמסרו הלזה ליד המלוה 27
או המוכר ליד הלוקח בפני שני עדים מישראל, אף על פי 28
שאינו עשוי בערכאות של עובדי כוכבים ואין בו כל 29
הדברים שמנינו - הרי זה גובה מבני חורין. והוא שיהיו 30
העדים שמסר בפניהם יודעין לקרותו, וקראוהו כששמסרו 31
בפניהן, ויהיה בתקון שטר ישראל, שאינו יכול להזדקף ולא 32
להוסיף ולא לגרע. ולמה לא יגבה בו מן המשעבדים? 33
מפני שאין לו קול. 34
ג. תקון שטרי ישראל כך הוא: כל השטרות פלן צריך 35
שיחזר מענינו של שטר בשיטה אחרונה. [אלא] שאין 36
למדן משיטה אחרונה, שמא היו העדים מרחקין מגופו 37
של שטר בכדי השיטה, ובא זה המזיף וכתב באותו הרוח 38
שיטה זו. 39
ד. עדים שהיו מרחקין מן הכתב שתי שיטין - פסול; 40
פחות מכאן - פשר. שתי שיטין שאמרו - בכתב ידי עדים, 41
ולא בכתב ידי סופר; שכל המזיף - אינו הולך אחר הסופר, 42
אלא אחר העדים. ושתי שיטין אלו - הן ואוירן, כגון למ"ד 43

1 הַעֲדִים: אֲנַחְנוּ הָעֲדִים חֲתַמְנוּ עַל הַמַּחֲקָה, וְהַשְׁטָר עַל הַנִּיר
2 - בָּשָׂר. וְכוֹתֵבִין כֵּן בֵּין עַד לָעַד, כְּדִי שְׁלֹא יִזְיָה.
3 יב. שְׁטָר הַבָּא עַל הַמַּחֲקָה, וְעֲדִיו עַל הַנִּיר - פָּסוּל. וְאִפְלוּ
4 כְּתָבוּ הָעֲדִים: אֲנַחְנוּ עֲדִים חֲתַמְנוּ עַל הַנִּיר, וְהַשְׁטָר עַל
5 הַמַּחֲקָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹחֵק אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְכוֹתֵב כָּל
6 מֵה שִׁירְצָהּ, וְכִינֵן שְׁכָלוּ נִמְחָק שְׁתֵּי פַעַמִּים אֵינּוּ נִכָּר;
7 שְׁאֵלוּ הִיָּה בּוֹ מְקוֹם הַנִּמְחָק פַּעַם אַחַת וּמְקוֹם הַנִּמְחָק
8 שְׁתֵּי פַעַמִּים - הִיָּה נִכָּר. וּמִתְקִין הַשְׁטָרוֹת: לְהַתְּבַנֵּן
9 בַּשְׁטָר בְּוִינִין וְזִינִין שְׁלוֹ שְׁלֹא יִהְיוּ דְחוּקִין בֵּין הַתְּבוֹת,
10 שְׁמָא זִנְף וְהוֹסִיף זֹ. וְלֹא יִהְיוּ מִרְחָקִין, שְׁמָא מִחֵק אוֹת
11 אַחַת, כְּגוֹן הָא אוֹ חִי"ת, וְהַנִּית רִגְלָה הָאֶחָת מְקוֹם וְי".
12 וְכָל פִּיּוּצָא בְּזָה מְדַקְדָּקִין בּוֹ כָּכָל לְשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב.
13 יג. מִשְׁלֹש וְעַד עֶשְׂרִי אֵין כּוֹתֵבִין בְּסוֹף שִׁיטָּה, שְׁמָא יִזְיָה
14 וְיִחְזִיר הַשְּׁלֹש לְשִׁלְשִׁים וְהָעֶשְׂרִי עֶשְׂרִים. וְאִם נִדְּמָן לוֹ בְּסוֹף
15 שִׁיטָּה - מִחְזִיר הַדְּבוּר כְּגוֹפוֹ שֶׁל שְׁטָר פַּעַמִּים רַבּוֹת, עַד
16 שִׁיבֹאוּ בְּאֻמָּצָה הַשִּׁיטָּה.

17 יד. שְׁטָר שֶׁכְּתָבוּ מִלְּמַעְלָה מִנֶּה וּמִלְּמַטָּה מֵאֵתִים, מִלְּמַעְלָה
18 מֵאֵתִים וּמִלְּמַטָּה מִנֶּה - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתְּחִתּוֹן. וְלִמָּה אֵין
19 הוֹלְכִין אַחֵר הַפְּחוֹת שֶׁבְּשִׁנְיָהֶם? לְפִי שֶׁאֵין הָאֶחָד תָּלוּי
20 בַּחֲבֵירוֹ. שְׁאִם הִיָּה כְּתוּב בּוֹ: מֵאָה שֶׁהֵן מֵאֵתִים, אוֹ מֵאֵתִים
21 שֶׁהֵן מֵאָה - הִיָּה נוֹטֵל מֵאָה; אֲבָל שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁאֵין הָאֶחָד
22 תָּלוּי בְּרֵאשׁוֹן - הֵלֵךְ אַחֵר אַחֲרוֹן. הִיָּה בּוֹ מִלְּמַעְלָה שָׁם,
23 וּלְמַטָּה שָׁם קָרוֹב לוֹ - הֵלֵךְ אַחֵר הַתְּחִתּוֹן. אִם כֵּן, לִמָּה
24 כּוֹתֵבִין אֵת הָעֲלִיּוֹן? שְׁמָא תִּמְחָק אוֹת אַחַת מִן הַתְּחִתּוֹן,
25 וְיִלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן. כְּגוֹן שֶׁהִיָּה בְּעֲלִיּוֹן חֲנִי אוֹ עֲנִי,
26 וּבַתְּחִתּוֹן חֲנִן אוֹ עֲנִן - בִּידוּעַ שֶׁהוּא הֵשֵׁם הָעֲלִיּוֹן. אֲבָל לֹא
27 יִלְמַד תְּחִתּוֹן מֵעֲלִיּוֹן בְּשִׁתִּי אוֹתִיתוֹ.

28 טו. כְּתוּב בּוֹ מִלְּמַעְלָה סָפֵל, וּמִלְּמַטָּה קָפֵל - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
29 הַתְּחִתּוֹן, שֶׁהִקְפֵּל פְּחוֹת מִן הַסָּפֵל. כְּתוּב בּוֹ מִלְּמַעְלָה קָפֵל,
30 וּמִלְּמַטָּה סָפֵל - חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא וְכוּב הִסִּיר רִגְלֵי הַקּוּף וְנַעֲשִׂית
31 סִמָּף, וְאֵינּוּ גּוֹבֵה אֲלֵא בְּמִדַּת קָפֵל הַקְּטָנָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
32 בְּזָה. שִׁיד בְּעַל הַשְׁטָר עַל הַתְּחִתּוֹנָה. מַעֲשֵׂה בַּשְׁטָר, שֶׁהִיָּה
33 כְּתוּב בּוֹ: שֵׁשׁ מֵאוֹת וְזוּז אֶחָד, וְהָרִי הַדְּכָר סָפֵק, אִם שֵׁשׁ מֵאוֹת
34 זוּז וְזוּז אֶחָד אוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶסְתִּירָא וְזוּז; אֲמָרוּ חֲכָמִים: יִטֵּל
35 שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶסְתִּירָא וְזוּז, שִׁיד בְּעַל הַשְׁטָר עַל הַתְּחִתּוֹנָה. אִם
36 כֵּן, לִמָּה לֹא נֹאמַר: שֵׁשׁ מֵאוֹת פְּרוּטָה וְזוּז? לְפִי שֶׁהַפְּרוּטוֹת

37 כּוֹלֵל אוֹתָן הַסּוֹפֵר זִיזִין וְאַחֵר כֶּף כּוֹתֵבִין. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה
38 בְּכָל זְמַן וּבְכָל מְקוֹם, לְפִי דְרָכָם הִידוּעַ - עַל פִּי עוֹשִׂין.
39 טז. שְׁטָר שֶׁכְּתוּב בּוֹ: אֶסְתִּירָא מֵאָה מְעִי, אוֹ שֶׁכְּתוּב בּוֹ:
40 מֵאָה מְעִי אֶסְתִּירָא - הֵלֵךְ אַחֵר פְּחוֹת שֶׁכָּלְשׁוֹנוֹת, וְאֵינּוּ
41 נוֹטֵל אֲלֵא אֶסְתִּירָא אַחַת. שִׁיד בְּעַל הַשְׁטָר עַל הַתְּחִתּוֹנָה,
42 מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמוֹצִיא מִחֲבֵירוֹ, וְאֵינּוּ מוֹצִיא אֲלֵא בְּדָכָר שֶׁאֵין
43 בּוֹ סָפֵק. לְפִיכָף, כָּל שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִשְׁמַע שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת,
44 שְׁמָא כֶּף אוֹ שְׁמָא כֶּף - אֵינּוּ נוֹטֵל אֲלֵא הַפְּחוֹת שֶׁבְּשִׁתִּיָּהֶן;
45 וְאִם תִּפְסֵם בְּעֲלִיּוֹנָה - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ אֲלֵא בְּרֵאשִׁי בְּרוּרָה.
46 יז. כְּתוּב בּוֹ: מִטְּבַע זָהָב - אֵין פְּחוֹת מִדינָר זָהָב. זָהָב
47 דִּינָרִין, אוֹ דִּינָרִין זָהָב - אֵין פְּחוֹת מִשְׁנֵה שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל
48 זָהָב. זָהָב בְּדִינָרִין - אֵין פְּחוֹת מִשְׁנֵה שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל כֶּסֶף
49 מִן הַזָּהָב. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
50 תַּמּוּ הַלְּכוֹת מִלּוֹה וְלִוָּה

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"א

הלכות טוען ונטען

52 מַצֻּת עֲשֵׂה אַחַת הִיא. וְהִיא: דִּין טוֹעֵן וּמוֹדָה אוֹ כּוֹפֵר.
53 וּבִאֲדוּר מַצֻּה זֹו בְּפָרָקִים אֵלּוּ:

פָּרָק רֵאשׁוֹן

54 א. הַטּוֹעֵן? אֵת חֲבֵירוֹ בְּמִטְלָטְלִין, וְהוֹדָה לוֹ בְּמִקְצַת - הָרִי
55 זֶה מִשְׁלֵם מֵה שֶׁהוֹדָה בּוֹ, וְנִשְׁכָּע עַל הַשְּׂאָר מִן הַתּוֹדָה;
56 שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר יֵאמַר כִּי הוּא זֶה.¹ וְכֵן אִם כָּפַר בְּכָל וְאָמַר:
57 לֹא הִיָּי דְבָרִים מַעֲוֵלִם, וְעַד אֶחָד מֵעִיד [שֶׁהוּא חֲזִיב לוֹ] -
58 הָרִי זֶה נִשְׁכָּע מִן הַתּוֹדָה. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה² לְמָדוּ, שֶׁכָּל
59 מְקוֹם שֶׁשְׁנֵים מִחֲבִיבִין אוֹתוֹ מִמּוֹן - אֶחָד מִחֲבִיבֵי שְׁבוּעָה.
60 וְכֵן לְמָדוּ³ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שֶׁעַד אֶחָד לְכָל עוֹן וְלְכָל חֲטָאת
61 אֵינּוּ קָם,⁴ אֲבָל קָם הוּא לְשְׁבוּעָה.
62 ב. אֵין לָךְ מִחֲזִיב שְׁבוּעָה מִן הַתּוֹדָה חוּץ מִשְׁלֹשָׁה: מִי
63 שֶׁהוֹדָה בְּמִקְצַת הַמִּטְלָטְלִין, וּמִי שֶׁחֲבִיבוֹ עַד אֶחָד, וְהַשְּׂמֹר.
64 שְׁהָרִי נֹאמַר בְּשׂוּמֵר: שְׁבוּעַת יי תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיָּהֶם. וּבְכָר
65 בְּאַרְנוֹ שְׁבוּעַת הַשְּׂמֹרֶת בְּהִלְכוֹת שְׁכִירוֹת. וְכָל אֶחָד מִן
66 הַשְּׁלֹשָׁה נִשְׁכָּע וְנִפְטָר מִלְּשֹׁלֶם.⁵ אֲבָל כָּל הַנִּשְׁכָּעִין
67 וְנוֹטֵלִין⁶, כְּגוֹן שְׁכִיר⁷ וְנִחְבָּל⁸ וּפּוֹגֵם אֵת שְׁטָרוֹ⁹ וְכִיּוּצָא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שבִּלְשׁוֹנוֹת הַשְּׁטָר. (1) מִבְּאֵר דִּין כּוֹפֵר בְּכָל אוֹ מוֹדָה בְּמִקְצַת. (2) מִשְׁנֵה שְׁבוּעוֹת לַח: (3) בְּמִכִּילֵתִּיא מִשְׁפָּטִים פִּרְשָׁה ט"ו דְּרִשׁו: "כִּי הוּא זֶה" עַד שִׁיּוּדָה בְּמִקְצַת: כְּלוּמַר, רַק זֶה הוּא הַדְּבָר שֶׁאֵין חֵיִיב לָךְ וְלֹא מֵה שֶׁאֵתָּה תוֹבַע (רֵאָה בְּבֵא קָמָה קו:). וְדוּקָא בְּמִטְלָטְלִין, אֲבָל עַל קִרְקָעוֹת עֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת אֵין נִשְׁכָּעִים (מִשְׁנֵה שֶׁם מִב: וּבִגְמָרָא שֶׁם מִג: לְמָדוּ זֶה מִכָּלל וּפְרָט וְכָלל). (4) גִּמְרָא שֶׁם מ: (5) שִׁשְׁמַע תְּלָמִיד מִרְּבוּ וּרְבוּ מִרְּבוּ עַד מִשָּׁה רִבִּינוּ. (6) בְּרִייתָא שֶׁם. (7) כְּלוּמַר, וְכֵן הוּא הַלִּימּוּד שֶׁנִּמְסַר מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. (8) כְּתוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים יט, טו): "לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן וְלְכָל חֲטָאת" וְדִרְשׁו: לְכָל עוֹן וְלְכָל חֲטָאת אֵינּוּ קָם, אֲבָל קָם הוּא לְשְׁבוּעָה (שֶׁם). (9) מִשְׁנֵה שֶׁם מִד: (10) שֶׁם. (11) נִתְבָּאֵר בַּהֲלָכוֹת שְׁכִירוֹת פָּרָק י"א הַלָּכָה ו', שֶׁאִם טַעַן בְּעַל הַבֵּית נִתְּנִי לְשִׁכָּר אֵת שְׁכָרוֹ וְהַשְׁכִּיר מִכְּחִישׁ - נִשְׁכָּע הַשְׁכִּיר שֶׁלֹא נָטַל - וְנוֹטֵל. וְלִמָּה אֵין מִשְׁכָּעִים אֵת בְּעַל הַבֵּית וַיִּפְטָר? מִפְּנֵי שֶׁבְּעַל הַבֵּית טָרִיד בְּפוּעִלֵי הָרַבִּים וְאִפְשָׁר שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁנָּתַן - וְלֹא נָתַן, אֲבָל פּוּעֵל, שֶׁפְּרָסְתּוֹ עַל שְׁכָר עֲבוּדָתוֹ, אֵינּוּ שׁוֹכֵחַ וְאֵינּוּ טוֹעֵה (גִּמְרָא שֶׁם מִה). (12) מִשְׁנֵה שֶׁם מִד: וְנִתְבָּאֵר שֶׁם שֶׁהַמְדוּבָר, כְּשִׁישׁ עֲדִים שֶׁהִנְחָבֵל נִכְנָס תַּחַת יָדוֹ שֶׁל הַנִּתְבַּע (פִּירוּשׁ לְמִקְוֶה שֶׁהִנְחָבֵל הִיָּה בּוֹ לְבָדוֹ) כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם וַיֵּצֵא חֲבוּל וְנִתְבַּע לְבֵית דִּין וְטַעַן לֹא חֲבִלְתִּי בּוֹ. [בְּגִמְרָא שֶׁם אִמַּר שְׁמוּאֵל, שֶׁאִם הַחֲבִלָּה הִיא בְּמִקְוֶה שֶׁאֵין הַנְּחָבֵל עֲצָמוֹ יָכוֹל לְחַבֵּל - נוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה, בְּתַנָּא, שֶׁלֹא הִיָּה שֶׁם אִדָּם אַחֵר שֶׁאִפְשָׁר הִיָּה לוֹ לְחַבּוֹל]. (13) הוֹצִיא שְׁטָר חוֹב עַל חֲבִירוֹ וְזֶה טוֹעֵן פְּרַעְתִּי כָּל הַחוֹב וְהַמְלוּהָ אוֹמַר פְּרַעַת חֵלֶק מִהַחוֹב - הָרִי זֶה פָּגַם תּוֹקְפוֹ שֶׁל הַשְּׁטָר וּלְפִיכָף עָלִיו

- 1 בוי"ד, וכן כל הנשבעין בטענת ספק, כגון השתפּתין¹⁵
2 והאריסין¹⁶ - כלן נשבעין בתקנת חכמים¹⁷. וכל אלו
3 השבועות, אף על פי שהן מדברי סופרים, הרי הן כעין של
4 תורה¹⁸ בנקיטת חפץ¹⁹.
- 5 ג. הטוען²⁰ מטלטלין על חבירו, וכפר בכל ואמר: לא היו
6 דברים מעולם; או שהודה במקצת, ונתנו מיד ואמר: אין
7 לך בדי אלא זה והילך²¹; או שאמר: אמת שהיה לך אצלי,
8 אבל מחלת לי או נתת לי או מכרת לי או הוזנתי לך; או
9 שטענו חטים והודה לו בשעורים - בכל אלו פטור
10 משבועת התורה²². אבל חכמי הגמרא²³ תקנו, שישבע
11 הנתבע בכל אלו²⁴ שבועת הסת²⁵ ויפטר. ואינה כעין של
12 תורה, לפי שאין בה נקיטת חפץ. וכבר בארנו דרך שבועה
13 של תורה ודרך שבועת הסת בהלכות שבועות²⁶.
- 14 ד. כל מי שנתחייב שבועה מן התורה - הרי זה נשבע
15 ונפטר²⁷. ואם לא רצה להשבע - יורדין לנכסיו²⁸ וגובין
16 מהם כל מה שכתב חבירו עליו²⁹; שהרי התובע אומר לו:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

להישבע. וכשהוא טוען לא פרעת כלום - נאמן בלא שבועה. (14) והדומים לאלה שנמנו במשנה שם. (15) התובע טוען יישבע שלא נטל יותר מהמגיע לו. (16) החוכרים שדות במעליהן לעבדן ולקבל חלק מהיבול. (17) בגמרא שם מח: שאלו מה בין שותפים ואריסים לכל אדם, שאין משיעים אותם בטענת שמא? ונימקו, שאלה רגילים להורות היתר לעצמם באמתלאות שונות להשקיע את מצפונם. [בגמרא (שם) אמר רב נחמן שעל טענת שמא אינו נשבע בכפירת תביעה פחותה משתי מעות כסף. ופירש רש"י שהכוונה למורה במקצת, שבטענת וודאי היה מחוייב שבועת התורה ותיקנו חכמים שבועה בטענת שמא דומה, אבל כשזה כופר הכל שבטענת וודאי פטור משבועת התורה - לא תיקנו חכמים שבועה בטענת שמא. ורבינו בפרק ט מהלכות שלוחין ושותפין פסק, שגם כופר הכל לכתחילה, מחוייב שבועה, כדעת רבו הרב יוסף מיגאש בפירושו לשבועות שם. ובבית יוסף חושן משפט סימן צג מדייק מלשונם של הרי"ף והרא"ש, שדעתם כדעת רבינו]. (18) רי"ף בהלכותיו בכתובות סוף פרק ט. (19) הנשבע אוהז בידו חפץ של מצוה בשעת השבועה. בהלכות שבועות פרק י"א הלכה ח: כתב רבינו שתלמיד חכם אוהז תפילין בידו, ושאר כל אדם - ספר תורה. (20) משנה שם לח: (21) והנה אני משלם לך הסכום שאני מודה בו. (22) בהילך פסק כרב ששת (בבא מציעא ד.) כפי הכרעתו של הרי"ף בראש פרק ו משבועות. והדינים האחרים נשנו בשבועות שם. [רש"י בבא מציעא שם מבאר, שהילך משמעו: לא הוצאתים והרי הם שלך בכל מקום שהם ... הואיל ואיתנייהו כמאן דניקט להו דמי (=ומכיוון שישנם בעינים הרי זה כאילו נמצאים בידו של המלוה). והר"ן שם כתב, שלפי שיטת רש"י לא אמרו הילך פטור אלא בפיקדון, אבל במלוה אי אפשר לומר שהמעות הן ברשות המלוה בכל מקום שהן, משום שמלוה להוצאה ניתנה, וכשהגיע ליד הלווה יצאו לגמרי מרשות המלוה, ומביא בשם הגאונים, שבהלוואה אם היה בידו מזומן הסכום שהודה בו ונתנו למלוה - פטור משבועה, ובפיקדון אפילו אם נמצא הדבר במקום רחוק - ההודאה עצמה היא כהילך, משום שפיקדון בכל מקום שהוא - ברשותו של המפקיד הוא (ראה לקמן פרק ג הלכה י"ד). (23) מימרא של רב נחמן שם מ: ובבא מציעא ה. (24) בשבועות שם אמר רב חביבא, ששבועת היסת נאמרה רק על מה ששנינו (שם לח:): מנה לי בידך, אמר לו הן, למחר אמר לו תנהו לי, נתתיו לך (טענת הנתבע) - פטור. וביארו שם שלדעתו כופר הכל לכתחילה, פטור אפילו מהיסת. ולכן הדגיש רבינו וכתב: "בכל אלו" לומר לך, שאין הלכה כרב חביבא. וכן פסק הרי"ף בהלכותיו בשבועות בראש פרק ו. [בתוספות שם מא. דיבור המתחיל ומאן כתבו בשם רבינו תם, שאין משביעים את הכופר הכל. ובהגהות מיימוניות כאן אות ח כתב: שוב ראינו בתשובת מורי רבינו זצ"ל (הכוונה למהר"ם מרוטנברג) שרבינו תם חזר בו בסוף ימיו]. (25) קראו לה "היסת" על שם שהסיתו אותו חכמים לשבועה זו (רש"י בבא מציעא שם. ראה רש"י שבועות שם). (26) פרק י"א, הלכה ד. (27) משנה שבועות לח: (28) שם מא. (29) ואינו יכול להפוך את השבועה על התובע ולומר: יישבע שאני חייב לו ויטול. שם אמרו: בדאורייתא לא מפכינן. [בר רב אשי אומר שם: בדאורייתא נמי (גם) כן] מפכינן. ובתוספות שם דיבור המתחיל ולמר כתבו, שרב האי גאון וכן רבינו גרשון מאור הגולה פסקו כמר בר רב אשי, ובעל הלכות גדולות ובסדר תנאים ואמוראים (לרבי יוסף טוב עלם) כתבו, שאין הלכה כמותן]. (30) לנתבע יש זכות. (31) ומשלם. (32) מתקנת חכמים. (33) לעניין הפוך שבועת הנוטלים - אף על פי שהיא מדבריהם - כדין שבועת התורה. וכן פסק הרי"ם מיגאש בפירושו לשבועות שם. ורש"י בכתובות פז: כתב שכל שבועה מדבריהם יכול להפוך (ובש"ך חושן משפט שם סעיף קטן ל כתב, שכמה פוסקים קדמונים פסקו כרש"י). (34) שאשבע ואטול. (35) והנתבע מכחיש, שהוא נשבע ונפטר. (36) כשהוא מהפך היה הנתבע נשבע אותה השבועה שהמהפך היה חייב בה, היינו, "כעין דאורייתא" בנקיטת חפץ, אבל באומר איני רוצה בתקנת חכמים שתיקנו לטובתי - הנתבע נשבע היסת. (37) לקמן הלכה ו יתבאר שכל שבועת היסת מהפכים. (38) כגון האריסים והשותפים (ראה למעלה הלכה ב). (39) שם. (40) לא ביקש להתיר לו את הנידוי. (41) מפני שמרד בדברי חכמים. כל עונש מלקות מדרבנן נקרא "מכת מרדות". (42) כרב אשי שם. (43) רב אשי שם מסיים: "ושבקינן ליה (ועוזבים אותו)". (44) בשבועה מן התורה אמרנו למעלה בהלכה ד, שאם לא רצה להישבע יורדים לנכסיו וגובים מהם.

ט. מנה יש לי בידך⁵⁴ בודאי, והנתבע אומר: כן היה לך בדי, אבל איני יודע אם התורתי לך או עדן לא התורתי לך - חייב לשלם; ולא ישבע התובע כלל, אפלו שבועת הסת. מפני שהוא יודע בודאי שהוא חייב, והרי זה⁵⁵ טוען⁵⁶ אותו טענת ודאי, ונסתפק אם נפטר או לא נפטר. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אין לו תובע⁵⁷, והודה מעצמו ואמר: גזלתיך או הליתני מנה, אביך הפקיד אצלי מנה, ואיני יודע אם התורתי או לא התורתי - אינו חייב לשלם. ואם פא לצאת ידי שמים⁵⁸ - חייב לשלם.

י. מנה לי בידך⁵⁹, אין לך בדי כלום; השבע הסת⁶⁰ ולך, השבע אתה הסת⁶¹ וטל⁶²; ואמר התובע: איני רוצה להשבע - הרי הנתבע אומר לו: השבע וטל, או תלך בלא כלום. ואין שם הפוך אחר⁶³. ויש לו להחרים סתם⁶⁴ על מי שהוא חייב לי ולא יתן לי.

יא. הורו רבותי: שכל מי שנתחייב שבועה, בין של תורה בין של דבריהם, אפלו הסת - יש לו להחרים סתם קדם שישבע על מי שישטען עליו דבר שאינו חייב בו כדי שישביע אותו בחנם, ויענה המשיביע אמן⁶⁵, ואחר ישבע. וחקנה טובה לבעלי דינין, כדי שימנעו מטענת שקר, ולא יגרמו להוציא שם שמים לבטלה⁶⁶, ולא ישיאו שמע שוא⁶⁷.

יב. כל מי⁶⁸ שנתחייב שבועה, בין של תורה בין של

ו. כל המקיב⁴⁵ שבועת הסת, אם רצה להפך השבועה על התובע - הרי התובע נשבע הסת ונוטל מחברו. ואין לך⁴⁶ מי שנשבע הסת ונוטל מחברו, אלא זה שנהפכה עליו שבועת הסת. ואין לך שבועה שתהפך אלא שבועת הסת בלבד; אבל שבועה של תורה או של דבריהם שהיא כעין של תורה⁴⁷ - אין הופכין שבועתן.

ז. אין משיביעין שבועת הסת אלא על טענת ודאי; אבל על טענת ספק - פטור⁴⁸. ביצר? במדמה לי שיש לי אצלך מנה; או שאמר: מנה הליתיד, וכמדמה לי שלא פרעתי; אומר לי אפא⁴⁹ שיש לי אצלך מנה, או צוה לי בפני עדים שיש לי אצלך מנה; דבר פלוני נגנב מביתי, ולא היה שם אלא אתה, קרוב בעיני שאתה גנבתו; חשכתי מעות ומצאתי חסר, שפא אתה הטעיתני בחשבון; והנתבע אומר: אין לך בדי כלום - הרי זה פטור אף משבועת הסת. וכן כל פיוצא בזה.

ח. כור חטים⁵⁰ יש לי בידך בודאי, והנתבע אומר: איני יודע, שפא יש לך שפא אין לך - הרי הנתבע ישבע שבועת הסת שאינו יודע ונפטור⁵¹, לפי שלא חייב עצמו בודאי. וכן כל פיוצא בזה. כור חטים יש לי בידך בודאי, והנתבע אומר: איני יודע אם חטים הוא או שעורים - הרי זה נשבע הסת שאינו יודע⁵², ומשלם שעורין⁵³. וכן כל פיוצא בזה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(45) שם אמרו: "בדרבנן מפכינן". (46) נתבאר למעלה שרבינו ורבו הר"י מיגאש מפרשים מה שאמרו: "בדרבנן מפכינן" הכוונה לשבועת היסת בלבד. (47) נתבאר למעלה בהלכה ה. (48) שם מ: מנמק רב נחמן למה משיביעים היסת את הכופר הכל - משום חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו, ובטענת ספק אין חזקה כזו (מגיד משנה). (49) אמרו, שלשיטת רבי אליעזר בן יעקב, אם הבן התובע מסתמך על צוואת אביו בלבד ולא אמר: ברי לי - הנתבע פטור משבועה, אפילו במודה במקצת ששבועתו מן התורה. ורבינו - וכן הר"ף - פסקו כרבי אליעזר בן יעקב מפני שאמרו (עירובין סב:): "משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי". [הראב"ד משיג על רבינו בדין אמר לי אבא, ודעתו שזו טענת ברי. ובלחם משנה מברר באריכות שתי השיטות. ראה שם]. (50) בכתב יד תימן: "מנה לי בידך". וכן גירסת המגיד משנה. (51) מחלוקת אמוראים בכתובות יב: ופסק רבינו כרב נחמן ורבי יוחנן. בגמרא שם אמרו "פטור" ורבינו הוסיף שהנתבע מחוייב להישבע היסת, שאם לא נטיל עליו שבועה תתבטל היסת הכופר הכל, שהרי יעדיף לטעון איני יודע ויהיה פטור משבועה (מגיד משנה). (52) ולמה אין מחייבים אותו שבועת התורה כמורה במקצת, ומתוך שאינו יכול להישבע - ישלם, כמו בטוען חמישים אני חייב לך וחמישים איני יודע, כמבואר לקמן פרק ד הלכה ח? משום שמורה במקצת אינו מחוייב שבועה אלא בהודה לו ממין הטענה (ראה לקמן פרק ג הלכה ח). (53) הראב"ד משיג על זה מדברי רבה בר נתן בבבא קמא לה: שטענו בחיטים והודה לו בשעורים פטור אף מדמי שעורים. וכן פסק רבינו עצמו (שם). והמשיג עצמו מבאר שיטת רבינו וכותב: שלדעתו לא אמר רבה בר נתן אלא כשהוא מכחיש לגמרי את התביעה (החיטים), אבל בשאינו מכחיש, אלא טוען איני יודע ונכנס לחיוב שבועת היסת על התביעה - חייב לשלם מה שהודה. ונראה שהתכוון לנימוקו של רבינו מאיר הלוי (הובא ברא"ש בבא קמא שם) שטענו בחיטים והודה לו בשעורים פטור, מפני שיכול לטעון משטה הייתי בכך, ולמעשה גם שעורים איני חייב לך, אבל כשנשבע היסת שאינו יודע אין כאן השטאה (ראה ש"ך חושן משפט סימן פ"ח סעיף קטן לה). ובסמ"ע שם סעיף קטן לא, מסביר שאפילו לשיטת האומרים שטעם הפטור משעורים הוא משום שאנו אומרים: על השעורים מחל - כאן חייב, משום שאפשר הדבר שגם התובע לא זכר בדיוק אם חיטים השאילה או שעורים ולפיכך טען חיטים, וכשהנתבע הודה ששאל מין אחד צריך לשלם לו הפחות שבשני המינים ונשבע על השאר (ראה מה שכתבנו בזה בהלכות שאלה ופיקדון הלכה ו). (54) משנה שם קיח. (55) הנתבע. (56) כלומר, מודה. (57) בגמרא שם מבואר ההבדל בין תבע או לא תבע. וכן פסק הר"ף שם. (58) בית דין אינו מחייבו לשלם, אבל כשהוא מקפיד להיות נקי מעוון גזל גם כלפי הקדוש-ברוך-הוא, שהכל גלוי וידוע לפניו - משלם. והוא הדין באומר מנה לי בידך וזה אומר איני יודע אם הליתני. וכן פסקו הר"ף והרא"ש שם ובשולחן ערוך חושן משפט סימן ע"ה סעיף ט. ברא"ש שם כתב עוד, שאם לא תבעו ובה ואמר מעצמו איני יודע אם הליתני או לא - פטור גם לצאת ידי שמים. וכן נפסק בשולחן ערוך שם סעיף י. (59) נתבאר למעלה (הלכה ו) ששבועת היסת מהפכים. (60) התובע טוען כך. (61) תשובת הנתבע. (62) ואשלם לך. (63) אין מהפכים שבועה מהופכת, שאם לא כן - אין לדבר סוף. (64) בלי הזכרת שם הנתבע. (65) עניית אמן משמעו הודאה לחרם כזה. (66) בשבועה יש הזכרת שם שמים. (67) לא יסבירו לבית דין טענות שקר. מלשון המקרא (שמות כג, א): לא תשא שמע שוא. [בפרק כ"א מהלכות סנהדרין הלכה ז מבואר, שלא-תעשה זו כוללת גם השמעת טענות לבית דין שלא בנוכחות בעל דין השני. מובן שנוח יותר להסביר טענת שקר כשאינו מי שישתור דבריו במקום. (68) קידושין כז:

טו. כל הטוען את חברו טענה שאם הודה אינו חייב לשלם
ממון, אף על פי שפטר - אין מחייבין אותו שבועת הסת
ולא חרם סתם. כיצד? אמרת שתתן לי מנה, לא היו דברים
מעולם - אין משפיעין אותו הסת ולא חרם; שאלו הודה
בדבר זה - אינו חייב כלום⁸³. אתה קללת אותי, אתה
הוצאת עלי שם רע, לא היו דברים מעולם⁸⁴ - אין מחייבין
על זה. וכן כל פיוצא בזה מדברים אלו.
טז. אתה חבלתי בי, לא היו דברים מעולם - הרי זה נשבע
הסת⁸⁵; שאף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו⁸⁶,
משלם שבת ורפוי ובשבת. אתה בישתני, לא היו דברים
מעולם - אם היו במקום שגובין בו קנסות, הרי זה נשבע
הסת; שאלו הודה - היה משלם הבשבת.
יז. במה דברים אמורים, שהמודה בקנס - פטור? כשהודה
בדבר שחייב עליו קנס, כגון שאמר: חבלתי בזה; אבל אם
אמר: חבלתי בזה, והביא עלי עדים בבית דין, וחייבני לתן

דבריהם - מגלגל עליו המשפיע⁶⁹ כל מה שירצה מדברים
שאם יודה בהן יתחייב ממון. ועד היכן כח גלגול? עד
שיאמר: ובכלל שבועה זו, שלא נמפרת לי⁷⁰ בעבד עברי⁷¹
ועדין עבדי אתה⁷². וכבר בארנו⁷³ שאין מגלגלין על
השכיר⁷⁴.
יג. מי שנתחייב שבועה⁷⁵, אפלו הסת, והתחיל התובע
לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם, וראה הנתבע
כך ואמר: אני רוצה להשבע, אלא הריני משלם הטענה
הראשונה שנתחייבתי על כפירתה שבועה - אין שומעין
לו⁷⁶; אלא אומרים לנתבע: או תן לו כל מה שגלגל עליך
מטענות הודאות או השבע⁷⁷ והפטר.
יד. הטוען⁷⁸ את חברו טענות הרבה - אין משפיעין אותו
על כל טענה וטענה⁷⁹, אלא שבועה אחת על הכל⁸⁰. נתחייב
שתי שבועות על שתי טענות, קלה⁸¹ וחמורה⁸² - משפיעין
אותו על החמורה, ומגלגלין בה שאר דברים.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(69) יכול לדרוש שיכלול בשבועה זו גם תביעות אחרות שיש לו עליו, שבית דין אין מחייבים שבועה עליהן. (70) שם כח.
(71) שמחוייב לעבוד שש שנים. (72) טרם נשלמו שש השנים. ודוקא כשטוען עבד עברי אתה, אבל הטוען עבד כנעני אתה -
מנדים אותו ואין מגלגל שבועה כזו. ובשבועות מח: למדו מברייתא שמגלגלים גם בשבועה דרבנן. (73) בפרק י"א מהלכות
שכירות הלכה ט. (74) נתבאר שם בהלכה ו, שאם בעל הבית טוען נתתי לך שכר והשכיר אומר לא קיבלתי, תיקנו חכמי המשנה
שישבע השכיר ויטול אף על פי שכל כופר הכל נשבע היסט ונפטר (ראה הערות שם). דין גלגול למדו בקידושין שם משבועת
הסוטה, שכתבה תורה (במדבר ה, כב): "ואמרה האשה אמן אמן" וכפל לשון זה נתפרש: אמן מאיש זה שנחשדתי, אמן מאיש
אחר ואף על פי שבנוגע לאיש האחר חסרים התנאים המביאים לידי שבועה זו, ורבי רבי ישמעאל למדו שם מקל וחומר שמגלגלים
גם טענות שמא כגון האריסים והשותפים שחלקו, שאם לא חלקו משיביעים אותם אפילו בלא גלגול (ראה למעלה הלכה ב ופרק
ט מהלכות שותפין הלכה א). ומובן מאלי שגם אם השבועה העיקרית היא על טענת שמא של התובע - מגלגלים, שהרי שבועת
סוטה היא על טענת שמא (מגיד משנה). [ברא"ש שבועות פרק ח סימן יח הוכיח מגמרא בבא מציעא צח: שאין מגלגלים אלא
כשהנתבע טוען טענת וודאי, כמו סוטה שהיא טוענת טענת וודאי: טהורה אני, אבל כשהשבועה היא על טענת אני יודע - אין
מגלגלים (וכן פסק בטור חושן משפט סימן צד). וכתב עוד, שאין מגלגלים על טענת ספק אלא כשיש רגליים לדבר, כלומר, שיש
איזה יסוד המחזק את הטענה, כמו בסוטה שנסתרה עם האיש שבעלה התרה בה (קיאא לה) שלא תיסתר עימון. (75) הרי"ף
בהלכותיו שבועות סוף פרק ז. (76) משום שנתחייב שבועה והסכים להישבע וחוזר בו אחר שנודע לו שמגלגלים עליו שבועות
אחרות. (77) על הכל. בירושלמי בבא מציעא פרק ג הלכה א נחלקו בזה תנא קמא ורבי יוסי, תנא קמא אומר אינו יכול לחזור
בו ורבי יוסי אומר: "לא חייבה אותו התורה שבועה להחמיר עליו אלא להקל, שאם רצה לשלם - ישלם. ואם רצה להישבע
יישבע". כלומר, לעולם אין כופים אותו להישבע כשהוא רוצה לשלם. והרי"ף בשבועות שם מביא ירושלמי (לא מסר מקומו),
שרב זעירא פסק במעשה שבא לידו כתנא קמא. וקיבל הרי"ף להלכה פסק דינו של רב זעירא. [כתב הראב"ד בהשגותיו, שאינו
יכול להפך את השבועה העיקרית ולהיפטר מן הגלגולים, אלא או יישבע על הכול או יהפוך הכל ויישבע התובע ויטול הכל,
ובטור חושן משפט סימן צד כתב, שאם נתחייב שבועה של תורה וגלגלו עליו היסט, יכול הוא לומר: שבועה דאורייתא אני נשבע,
והגלגולים יישבע התובע ויטול. ורבינו לא גילה דעתו בכל פרטי הדינים שהבאנו. וכבר השיג עליו הראב"ד על קיצור זה].
(78) רבינו האי גאון בשערי שבועות. (79) לכל טענה שבועה בפני עצמה. (80) כוללים כל הטענות בשבועה אחת. (81) שבועת
היסת. (82) שבועה כעין של תורה, שהיא חמורה מהיסת. והוא הדין לשבועה כעין של תורה ושבועת התורה ממש. - מצא
סימוכין לזה במשנה סנהדרין פא. "מי שנתחייב בשתי מיתות בית דין - נידון בחמורה". (83) כתב רב האי גאון שם (והובא
בהגהות מיימוניות כאן): אבל תבעו, שהיה ערב שלא בפני בית דין שלא בשעת מתן מעות (ראה פרק כ"ה מהלכות מלוה ולוה
הלכה א והלכה ב), כיוון דבהודאתו לא מיחייב אף כפירתו אין מחייבין [שבועה". (84) תשובת הנתבע. (85) ככל כופר הכל.
(86) כמבואר, בפרק ב מהלכות נזקי ממון הלכה ח. בבבא קמא סד: למדו מן הכתוב (שמות כב, ח): "אשר ירשיעון אלוקים ישלם
שניים לרעהו" - ולא המרשיע את עצמו. בפרק ה מהלכות חובל ומזיק הלכה ו מבואר, שהחובל בחבירו משלם חמישה דברים:
נזק, צער, ריפוי, שבת, בושת. פירוש הדברים: נזק - שמים את שוויו של אדם זה אם יימכר לעבד לפני החבלה, וכמה הוא שווה
אחר החבלה, וההפרש מוגדר כנזק; צער - כמשמעותו; ריפוי - הוצאות רופא ותרופות; שבת - ההפסד שנגרם לנחבל על ידי
שביטלו ממלאכתו; בושת - האדם מתבייש כשחובלים בו. ודעת רבינו, שנוק קנס, שהרי הוא קנס, שהרי הוא מקבל שבת, וכל תשלום שאינו
בא מפני שחסר ממנו של אחר - הרי זה קנס. וכן צער הוא קנס - שהרי לא חיסרו ממון. ולמה משלם בושת, הרי לא חיסרו
ממון? ביאר רבינו (שם הלכה ז), מפני שהודאתו בבית דין היא גרמה לו הביוש (כי החבלה עצמה הייתה בלי עדים) ואם כן אין
כאן הודאת עצמו, שהרי ההודאה הייתה על תביעה בפני בית דין.

הנתבע יכול להפך עליו השבועה, שהרי אין יכול להשבע, אלא ישלם או ישבע הסת. ואין שומעין לזה לחלות בדבר שאי אפשר. והרי זה כמי שהפך שבועתו על הקטן, שאין שומעין לו, אלא או ישבע הסת או ישלם.

ט. מי שנתחייב שבועה, בין של תורה בין של דבריהם, ונשבע ונטל או נשבע ונפטר, ואחר כך באו עליו עדים שהוא חשוד - אין שבועתו שנשבע כלום, ויש לבטל דינו להוציא מידו מה שננטל, או ישבע זה שפגדו ונטל ממנו. י. לעולם כזה דנין לחשוד, עד שילקה בבית דין. אם היו עליו עדים שילקה ועשה תשובה - יחזור לכשרותו בין לעדות בין לשבועה.

יא. מי שטען על חברו, וכפר בו ונשבע, בין שבועת התורה בין שבועת הסת, ואחר כך באו עדים והעידו עליו ששל שקר נשבע - הרי זה משלם, והחזק חשוד על השבועה. וכבר בארנו בשבועות, שכל הנשבע על ממונו חברו ועשה תשובה - חייב להוסיף חמש.

יב. טענו שיש לו חוב אצלו בעדים וקנן, ואמר: בן הזה ופרעתיה, או שאמר: אני חייב לך כלום, ונשבע, ואחר כך באו עדי הקנן, או הוציא השטר ונתקנס - הרי זה משלם ואינו חשוד; שהרי לא העידו שלא פרעו, ולא אמר הנתבע: לא היו דברים מעולם. וכן כל פיוצא כזה.

פרק שלישי

א. אין מודה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיודה בפרוטתו או יתר ויכפר בשתי מעין כסף או יתר. וכמה היא פרוטה? משקל חצי שעורה של כסף נקי. וכמה הם שתי מעין? משקל שתיים ושלשים שעורות כסף מזוקק.

ב. כל כסף האמור בתורה הוא שקל הקדש, והוא עשרים מעה. וכל כסף של דבריהם - ממטבע ירושלים, שהיה הסלע שלהן אחד משמונה בו כסף והשאר נחשת, כמו שבארנו, אבל המעה היא היתה כסף נקי אפלו בירושלים, והיא כסף של ירושלים. ולפי שזה שהצריכו להיות כפירת הטענה שתי כסף היא מדבריהם, עשו אותה שתי כסף של ירושלים, שהן שתי מעין, ולא עשו אותה שני שקלים בשקל הקדש. וזה הדבר הנראה בשעור כפירת הטענה. ורבתי הורו, ששפירת הטענה היא משקל תשע עשרה שעורות וחצי שעורה מן הכסף. ויש לי כמה ראיות לסתור אותה הדרך שתפסו עד שיצא להם זה החשבון, ונראה לי שהוא טעות.

ג. שתי מעין ופרוטה יש לי בידי, אין לך בידי אלא פרוטה - חייב; אין לך בידי אלא שתי פרוטות - פטור, מפני שכפר בפחות משתי מעין. מנה לי בידי, אין לך בידי אלא חצי פרוטה - פטור; שקל המודה בפחות מפרוטה - כאלו לא הודה כלום.

ד. מאה תמרים יש לי בידי, אין לך בידי אלא תשעים -

1 כף וכן בגזקי - הרי זה חייב לשלם⁸⁷. לפיכך⁸⁸, אם טען הטוען: שבית דין חייבוך לשלם לי מאה דינרין משום שחבלת בי, והוא אומר: לא היו דברים מעולם - הרי זה נשבע הסת⁸⁹. וכן כל פיוצא כזה.

פרק שני

א. כל חשוד על השבועה - אין משביעין אותו לא שבועת התורה ולא שבועה מדבריהם ולא שבועת הסת. ואפלו רצה התובע - אין שומעין לו.

ב. אחד הנשבע לשקר שבועת בטוי, או שבועת עדות, או שבועת הפקדון, או שבועת שוא - הרי הוא חשוד על השבועה. וכן כל הפסול לעדות משום עברה, בין פסלנות של תורה, כגון בעלי רבית ואוכלי נבלות וגזלנים, בין פסלנות של דבריהם, כגון משחק בקוביא ומפריחי יונים - הרי הוא חשוד על השבועה, ואין משביעין אותו.

ג. אין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים שהוא עבר עברה שנפסל בה; אבל המודה מפי עצמו שהוא חשוד ונשבע עברה שנפסל בה, אף על פי שחוששין לו ואין ראוי לעשותו עד בתחלה, אם נתחייב שבועה - משביעין אותו. שהרי אומרים לו: אם אמת אתה אומר - השבע, ולא מפני שעברת עברה אסור לך להשבע באמת; ואם שקר אתה אומר - הודה לבטל דינך. אבל הנחשד בעדים - אין אנו מאמינים אותו שישבע.

ד. תקנת חכמים היא: שקל המחייב שבועה מן התורה על טענת ודאי, אם היה חשוד - הרי התובע נשבע מדבריהם ונטל מה שטען. היו שגיהם חשודין - חזרה שבועה למחייב לה, שהוא הנתבע, ומתוך שאינו יכול להשבע משלם. היה החשוד שומר, וטען שאבד הפקדון או נגנב - שפגדו אינו יכול להשבע ולטל, שהרי אינו טוענו ודאי שאבדו. לפיכך, אם טען בעל הפקדון ואמר: בפני שלח יד בפקדוני או פשע בו - הרי התובע נשבע בתקנת חכמים ונטל.

ה. נתחייב החשוד שבועה מדבריהם, אם היה מן הנשבעין ונטל - אינו יכול להשבע ולטל, אלא הנתבע שפגדו ישבע הסת ויפטר. וכן פוגם שטרו וכל פיוצא כזה שהיה חשוד, וטען הלוה שפרעו, ואמר: ישבע לי - הרי הנתבע נשבע הסת ויפטר מן השטר.

ו. היה החשוד מן הנשבעין בטענת ספק - אינו נשבע, ואין שפגדו נשבע; לפי שלא נתחייב זה שבועה מן התורה, ולפי שאין התובע טוענו טענת ודאי כדי שישבע על טענתו.

ז. נתחייב החשוד שבועת הסת - אין שפגדו נשבע ונטל. ששבועת הסת עצמה תקנה היא, ולא עשו לה תקנה אחרת שישבע התובע, אלא הרי הנתבע נפטר בלא שבועה.

ח. מי שנתחייב שבועת הסת, והיה התובע חשוד - אין

1. כור חטים יש לי בידי, אין לי בידי אלא כור שעורים
- פטור אף מדמי שעורים; שהרי אומר לו: אין לי בידי
שעורים, ונמצא זה דומה למי שאמר לחברו בבית דין: מנה
לי בידי, ואומר לו האחר: אין לי בידי - שאין בית דין
מחייבין אותו לתן לו כלום. ואם תפס התובע דמי השעורים
- אין מוציאין מידו.

יא. הטוען את חברו שני מיניו, והודה באחד מהן - הרי
ההודיה ממין הטענה ונשבע. כיצד? כגון כור חטים וכור
שעורים יש לי בידי, אין לי בידי אלא כור חטים - חיב.
התחיל הטוען ואמר: כור חטים יש לי בידי, וקדם שישלים
דבריו ויאמר: כור שעורים יש לי בידי, אמר לו הנטען:
אין לי בידי אלא כור שעורים, אם נראה לדנין שהנטען
הערים - חיב שבועה; ואם לפי תמו - פטור.

יב. כור חטים יש לי בידי, אמר לו: הן, וכור שעורים, אמר
לו: אין לי בידי שעורים - הרי זה פטור; ואין זה מודה
במקצת, עד שיאמר לו בבת אחת: כור חטים וכור שעורים
יש לי בידי, ויאמר לו הנטען: אין לי בידי אלא כור
שעורים. וכן כל פיוצא בזה.

יג. מלוא עשרה פדין שמן יש לי בידי, אין לי בידי אלא
עשרה פדין בלא שמן - פטור; שהרי טענו שמן, והודה לו
בחרסים. עשרה פדין שמן יש לי בידי, אין לי בידי אלא
עשרה פדין ריקנין - חיב שבועה; שהרי טענו הפדין
והשמן, והודה לו בפדין. וכן כל פיוצא בזה.

יד. מנה לי אצלך הלואה, לא היו דברים מעולם ולא ליתתי
ממך, אבל חמשים דינרין יש לי בידי פקדון או משום נזק
וכיוצא בו - הורו רבותי: שזה מודה במקצת, וישבע. שהרי
טענו שהוא חיב לו מאה, והודה לו שהוא חיב חמשים,
ומה לי נתחייב לו משום הלואה או משום פקדון או משום
נזק? ולזה דעתי נוטה.

טו. מנה וכלי יש לי בידי, אין לי בידי אלא הכלי והא
לי - הרי זה פטור, ונשבע הסת שאין לו אצלו אלא זה.
אמר בעל הכלי: אין זה הכלי - כולל בשבועתו שזה כליו.
הודה הנטען שאין זה כליו ונתחייב לו באחר - הרי זה חיב
שבועה. כל מקום שנאמר בענין זה פטור - הרי זה פטור
משבועת התורה, וחיב שבועת הסת, כמו שבארנו פמה
פעמים.

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"א

פרק רביעי

א. אין מודה במקצת חיב שבועה מן התורה עד שיטענונו
בדבר שבמדה או במשקל או במנין ויודה לו בדבר
שבמדה או שבמשקל או שבמנין. כיצד? עשרה דינרין יש

רואים: אם היו שוין שם העשר שפפר בהן שתי מעין -
נשבע; ואם לאו - פטור. חמשה או ששה אגוזים יש לי
בידי, אין לי [בידי] אלא אגוז אחד - רואין: אם שנה
האחד פרוטה - נשבע; ואם לאו - פטור. וכן כל פיוצא
בזה.

ה. כמה דברים אמורים? בכסף או במיני סחורות ופרות
וכיוצא בהן; אבל הכלים - אין משערי את דמיהן, ואפלו
הן עשור מחטין בפרוטה, וטענו שתי מחטין, הודה באחת
וכפר באחת - חיב; שנאמר: כסף או כלים - כל הכלים
כסף. טענו כסף וכלים, והודה בכלים וכפר בכסף: אם יש
בכפירה שתי מעין - חיב; ואם לאו - פטור. הודה בכסף
וכפר בכלים, אם הודה בפרוטה - חיב. וכן כל פיוצא בזה.
ו. העיד עליו עד אחד, אפלו לא כפר אלא פרוטה - הרי
זה נשבע; שכל מי ששנים מחייבים אותו ממון - אחד
מחייבו שבועה. כיצד? פרוטה או שנה פרוטה יש לי בידי,
אין לי בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו - הרי זה נשבע.
וכן בשבועת השומרים, אפלו הפקיד אצלו פרוטה או שנה
פרוטה, וטען שאבדה - נשבע. וכל פחות מפרוטה - אינו
ממון, ואין בית דין נוקטין לו. וכן כל הנשבעין ונוטלין -
נשבעין ונוטלין מפרוטה ומעלה.

ז. הורו רבותי: שהנשבעין ונוטלין אינן צריכין טענת שתי
כסף. ואני אומר: שצריך הנתבע שיכפר בשתי מעין, ואחר
כך ישבע התובע בתקנת חכמים ויטל. שהרי הנשבעין
בטענת ספק - צריך שיהיה ביניהם כפירת שתי מעין, ואחר
כך ישבע מספק.

ח. אין מודה במקצת חיב שבועה עד שתהיה הודיה ממין
הטענה. כיצד? כור חטים יש לי בידי, אין לי בידי אלא
לתך חטים - חיב. אבל אם אמר לו: אין לי בידי אלא כור
של שעורים - פטור; שהמין שטענו לא הודה לו בו, והמין
שהודה לו בו לא טענו. דינר זהב יש לי בידי פקדון, לא
הפקדת אצלי אלא דינר כסף; מעה כסף הפקדתי אצלי,
לא הפקדת אצלי אלא פרוטה - פטור; שטענו מין אחד,
והודה לו במין אחר. וכן אם אמר לו: עשרה דינרים
מצריות הפקדתי אצלי, לא הפקדת אצלי אלא עשרה
צוריות - פטור. וכן כל פיוצא בזה.

ט. מנורה גדולה יש לי בידי, אין לי בידי אלא מנורה
קטנה - הרי זה פטור. אבל אם טענו מנורה בת עשר
ליטרין, והודה לו במנורה בת חמש ליטרין - הרי זה מודה
במקצת, מפני שכול לגררה ולהעמידה על חמש. וכן אם
טענו אזור גדול, ואמר לו: אין לי בידי אלא אזור קטן -
פטור. אבל אם טענו יריעה בת עשרים אמה, והודה לו
ביריעה בת עשר אמות - הרי זה נשבע, מפני שכול
לחתכה ולהעמידה על עשר. וכן כל פיוצא בזה.

- 1 לי בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידִי אֶלָּא חֲמִשָּׁה; כּוֹר חֲטִים יֵשׁ לִי בִּידָךְ,
2 אֵין לָךְ בִּידִי אֶלָּא לֶחֶף; שְׁתִּי לִיטְרִין שֶׁל מָשִׁי יֵשׁ לִי בִּידָךְ,
3 אֵין לָךְ בִּידִי אֶלָּא רוּטֵל - הָרִי זֶה חֵיב. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
4 אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: פִּיס מְלֵא דִינְרִין מִסְרְתִי לָךְ, לֹא מִסְרְתִי
5 לִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים⁶; מֵאָה דִינְרִין מִסְרְתִי לָךְ, לֹא מִסְרְתִי לִי
6 אֶלָּא צְרוּר שֶׁל דִּינְרִין⁷, וְלֹא מְנִית אוֹתָן בְּפָנֵי⁸, וְאֵינִי יוֹדֵעַ
7 מָה הָיָה בּוֹ, וּמָה שֶׁהִנַּחַת אֶתָּה נוּטֵל - הָרִי זֶה פְטוּר. וְכֵן
8 כֹּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
9 ב. בֵּית מְלֵא תְבוּאָה מִסְרְתִי לָךְ, וְהִלָּה אוֹמֵר: לֹא מִסְרְתִי לִי
10 אֶלָּא עֲשָׂרָה כּוֹרִין; עֲשָׂרָה כּוֹרִין מִסְרְתִי לָךְ, אֵינִי יוֹדֵעַ מָה
11 הֵם, שֶׁהָרִי לֹא מְדַדְתָּם בְּפָנֵי, אֶלָּא מָה שֶׁהִנַּחַת אֶתָּה נוּטֵל
12 - פְטוּר⁹.
13 ג. בֵּית זֶה¹⁰ מְלֵא עַד הַיּוֹזֵי¹¹ מִסְרְתִי לָךְ, וְהִלָּה אוֹמֵר: עַד
14 הַחֲלוֹן - חֵיב¹². וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
15 ד. אֵין מוֹדָה בְּמִקְצַת¹³ חֵיב שְׁבוּעָה עַד שִׁינּוּדָה בְּדִכּוֹר
16 שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ לְכַפֵּר בּוֹ. פִּיצֵד? מִי שֶׁטָּעַן חֲבֵרוֹ וְאָמַר: מֵאָה
17 דִּינְרִין יֵשׁ לִי אֶצְלָךְ, חֲמִשִּׁים שֶׁבִּשְׁטָר זֶה וְחֲמִשִּׁים בְּלֹא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נשבעים צריכה להיות מסוימת ולא ההודאה, אולם בבירייתא שם כתוב: "לעולם אינו חייב אלא עד שיטענונו בדבר שבמשקל ושבמניין ויודה לו בדבר שבמשקל ושבמניין. (6) ההודאה היא מסוימת והטענה לא. (7) הטענה מסוימת וההודאה לא. (8) כנראה נתת בי אימון מלא. (9) משנה שם מב: "בית מלא (תבואה) ... והלה אומר איני יודע, אלא מה שהנחת אתה נוטל - פטור". במקרה זה שתייהן - הטענה וההודאה - אינן בדבר מסויים, ומכיוון שלמדנו למעלה (הלכה א) שאינו נשבע אלא כששתייהן מסוימות, שינה רבינו מלשון המשנה וכתב שתי בבבות. ואולי הוא מפרש כך את המשנה עצמה ומחלקה לשתי בבבות: א. טענה בלתי מסוימת. ב. הודעה בלתי מסוימת (ראה לחם משנה). (10) משנה שם. (11) חלק הקורה הבולט מחוץ לכותל הבית. (12) אף על פי שלא מסר בדיוק כמה כורים - הרי זה נקרא דבר מסויים. רבינו לשיטתו, שגם בפיקדון צריך שהנחת ימסור ליד התובע ויאמר הילך ולפיקדון כאן חייב אפילו בפיקדון מכיוון שלא אמר הילך. [בתוספות שם דיבור המתחיל זה פירשו, שהמדובר כשהפירות אינם בעין, ומשום כך אין כאן הילך. אנו צריכים לתירוץ זה לשיטת הרשב"א (ראה למעלה פרק ג הלכה א) שפיקדון אפילו לא אמר הילך דינו כהילך (לחם משנה). במשנתנו כתוב סתם: "זה אומר עד הזיו וזה אומר עד החלון חייב", ולא הזכירה שהמדובר באמר "בית זה": ומסתברים דברי רבינו, שהרי "בית סתם" דבר שאינו מסויים הוא, משום שישנם בתים גדולים ובתים קטנים]. (13) ר"ף בבא מציעא פרק א אות רמח. (14) מתקנת רב נחמן בלי נקיתת חפץ. (15) ברי"ף שם מנמק דין זה, משום שאין נשבעים על כפירות והודאות שעבוד קרקעות (ראה לקמן פרק ה הלכה ג). ורבינו הוסיף כאן נימוק "שהשטר לא תועיל בו כפירתו". ונראה, שכל נימוק בפני עצמו מספיק כדי לפטרו משבועת מודה במקצת. [וכן כתב בלחם משנה. והוא מבאר שאין נשבעים על זה משום שמלוה בשטר הוא כגבוי, והרי זה כהילך. ודעתו שגם הפטור של שעבוד קרקעות הוא מטעם הילך, וקשה לקבל דבריו, שהרי בשבועות מב: ובכמה מקומות למדנו שאין נשבעים על הקרקעות מכלל ופרט וכלל] ומנימוקו של רבינו יוצא, שאם הוציא התובע כתב ידו של הנתבע על חמישים וכתוב בו שהמלוה יהיה נאמן לומר לא נפרעתי והוא תובע עוד חמישים שהלווה בלי כתב - גם כן פטור, ואף על פי שאין נכסיו משועבדים, שהרי אינו יכול לכפור (ראה ש"ך חושן משפט סימן נא). וכתב במגיד משנה, שאם הוציא כתב ידו של הלווה שאין בו נאמנות או כשהלווה היא בעדים ואם כן יכול הלווה לטעון פרעתי את החוב. אף על פי שהלווה אינו יכול לטעון לא לווייתי, חייב המלוה שבועה, ונראה שהתכוון לומר אפילו אם טען: לא לווייתי אלא חמישים, שאם טען פרעתי חמישים פשיטא שחייב (ראה שם). (16) ברייתא בבא מציעא ד. (17) אין משיגים כלל בטענת המלוה שתובע חמש, מכיוון שלא דקדק לכתוב בשטר מניין מדויק, מסתבר שהכוונה לשתיים (מובן שיכול לתבוע עוד שלוש כמלוה על פה). (18) פסק כרבי עקיבא, שהלכה כמותו בכל מקום נגד דעת יחיד. (19) כשבעל האבידה טוען מצאת יותר ממה שאתה משיב לי. (20) בפרק י"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה כ. ונימוקו, שאם נחייבהו להישבע יימנע מלהגביה מציאה, כדי שלא יטילו עליו שבועה. (21) משנה שבועות לח: (22) משום שהיה יכול לכפור הכל. כשתבעו המלוה עצמו אמרנו (בבבא מציעא ג.) שאין אדם מעיז כל כך לשקר בפני בעל חובו, אבל בפני בנו - מעיז (כתובות יח:). (23) דין זה שנוי בבירייתא (כתובות יח.) רבי אליעזר בן יעקב אומר חייב וחכמים פוטרים. והרי"ף בשבועות פרק ו אות א' קסב פסק כרבי אליעזר בן יעקב מפני שאמר (עירובין סב:): משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ורבינו נטה כאן משיטתו כנראה מפני שסתם משנה היא כשיטת חכמים. [האריכו בזה בעלי הכללים אם הלכה כרבי אליעזר בן יעקב גם נגד סתם משנה ואין כאן מקום להאריך בזה]. ובמגיד משנה מבאר, שהרי"ף התכוון ליורש שטוען ברי: אני יודע שאתה חייב לאבי מנה, ובכרי גם רבינו מודה (ראה הבבא האחרונה בהלכה זו). (24) בבבא הקודמת כתב רבינו: "הרי זה פטור", וסתם פטור האמור בדיני מודה במקצת משמעו פטור משבועת התורה אבל נשבע היסת, וכאן פטור גם מהיסת. ובמגיד משנה מבאר נימוק ההבדל: גבי סלעים אינו משיב אבידה ממש, שהרי המלוה טוען טענת ברי, ולפיקדון מחייבים אותו היסת, אבל היורש שהוא מסתמך על מה ששמע מאביו - הרי זה טענת שמא, ולא קשה

ואין הנשבע בהעדאת עד אחד נשבע עד שיכחיש את העד
ויכפר בעדותו וישובע על כפירתו. לפיכך: שטר שיש בו
עד אחד, וטען שפרעו⁴⁰; וכן פפרן⁴¹ שבא עליו עד אחד,
וטען שפרע או התנותי לך הפקדון - הרי זה מחיב שבועה
ואינו יכול להשבע, ומשלם. מעשה באחד⁴², שחטף לשון
כסף מחברו בפני עד אחד, ואמר אחר כן: חטפתי ושלתי
חטפתי; ואמרו חכמים⁴³: הרי זה מחיב שבועה ואינו יכול
להשבע, ומשלם. וכן כל פיוצא בזה.
ט. מנה הלויית⁴⁴, לא היו דברים מעולם, הביא עד אחד
שלוה ממנו בפניו, הואיל ואלו היו שנים היה מחזק פפרן
ומשלם, כמו שיתבאר⁴⁵ - הרי זה נשבע על פי עד אחד;
שכל מקום ששנים מחיבין אותו ממון - אחד מחיבו
שבועה. חזר ואמר: פרעתי - משלם בלא שבועה⁴⁶, כמו
שבארנו⁴⁷.
י. מנה לי פינדף⁴⁸, אין לך פינדי כלום, והעדים מעידין עליו
שעדין יש לו אצלו חמשים - פסקו כל הגאונים הלכה,
ששילם חמשים וישובע על השאר; שלא תהא הודית פיו
גדולה מהעדאת עדים⁴⁹.

פרק חמישי

א. ואלו דברים שאין נשבעין עליהן מן התורה: הקרקעות
והעבדים והשטרות וההקדשות. אף על פי שהודה במקצת,
או שיש עליו עד אחד, או ששמר וטען טענת השומרין -

והוא אומר: אין לו פינדי אלא חמשים, או אין לו פינדי אלא
חמשים - הרי זה מודה במקצת, וישובע²⁵.
ו. מנה²⁶ לי פינדף על משכון זה, אין לך פינדי עליו אלא
חמשים - הרי זה מודה במקצת²⁷, ואם אין המשכון שוה
אלא חמשים או פחות - הרי זה נשבע, ומשלם החמשים
שהודה בהן²⁸. היה המשכון שוה מאה או יותר, הואיל
והמלוה יכול לטען עליו עד פינדי דמיו²⁹ - הרי המלוה
נשבע ונוטל³⁰ מדמי המשכון. היה שוה שמונים - נשבע
המלוה שאין לו פחות משמונים, ונוטל מן המשכון,
ונשבע הלוי מן התורה על העשרים שפפר בהן³¹. פפר
בפל ואמר: אין זה משכון אלא פקדון, ואין לו אצלי כלום
נשבע המלוה שאין לו פחות משמונים³², ונשבע הלוי
הסת על העשרים³³.
ז. מנה לי פינדף³⁴, והלה אומר: חמשים ודאי יש לך פינדי,
אבל החמשים איני יודע אם אני חיב בהן או לאו - הרי
זה מחיב שבועה, מפני שהודה במקצת, ואינו יכול להשבע
במקצת שפפר בו, שהרי אינו יודע, לפיכך משלם המנה
בלא שבועה³⁵. וכן כל פיוצא בזה. ויש לו להחרים³⁶ על
מי שטוען על דבר שאינו יודע בודאי שאני חיב בו³⁷.
ח. מנה³⁸ לי פינדף, והרי עד אחד מעיד עליו, ונטען
אומר: כן הוא, אבל אתה חיב לי כנגד אותו מנה - הרי
זה מחיב שבועה ואינו יכול לשבע, ומשלם³⁹. ומפני מה
אינו יכול לשבע? שהרי הוא מודה במה שהעיד בו העד,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לנתבע להעיד לכפור הכל - הרי זה משיב אבידה ממש ופטור לגמרי. ובכסף משנה מוסיף נופך ואומר שרבינו רמז זה באמרו גבי
סלעים "כמשיב אבידה" ובירורש כתב "משיב אבידה" בלי כף (ולכאורה סברתו מופרכת מלשון המשנה שכתבה "כמשיב" גבי
יורשים, אולם אין מכאן פירא, משום שבתקופת המשנה טרם תוקנה שבועת היסט ומשום כך לא הבדילו בין "משיב" ל"כמשיב").
(25) בזה גם רבי אליעזר בן יעקב מודה (מגיד משנה, כמו שביארנו למעלה. ראה ש"ך חושן משפט סימן עה סעיף קטן פב).
(26) במשנה שבועות מג. נשנו דינים דומים באבד המשכון ולווה תובע את ההפרש בין שווי ובין המלוה. ורבינו סובר שמשכון
אינו כהילך, ומכאן מסתעפים כל הדינים שבהלכה זו. (27) בבא זו משמיעה דין כללי, שמשכון אינו כהילך, ובבבית הבאות
יתבאר הדינים המפורטים הנובעים מדין כללי זה. והמדובר בהם כשתבעו מנה והודה בחמישים. (28) פשוט. (29) יכול לטעון
שהלווה סכום עד כדי שווי של המשכון, משום שהוא מחזיק בו. (30) והלווה אינו יכול לפטור עצמו על ידי שבועת מודה
במקצת. (31) ואין ביד המלוה משכון עליהם. (32) כמו בבבא הקודמת. (33) משום שהוא כופר הכל. למעלה פרק א הלכה ג
למדנו, שכופר הכול פטור משבועת התורה וחכמים תיקנו שישבע היסט. (34) מימרא של רבא בבבא מציעא צח. (35) כלל זה
מנוסח בגמרא: "מתוך שאינו יכול לישבע משלם" (ראה ההלכה הבאה). (36) מתקנת הגאונים. (37) והחרם הוא בלי הזכרת
שמו של התובע. (38) מקור הדינים שבהלכה זו הוא בבבא בתרא לר. וידוע בגמרא ובפוסקים בשם: "נסכא דרב אבא".
(39) המדובר כשהנתבע אינו יכול לטעון פרעתי, כגון שהוא תוך זמן פירעון או כשהעד מעיד שלא זוה ידו מיד התובע או הנתבע
משעת ההלוואה עד עכשיו, אבל כשאין אחד משני המקרים האלו - נאמן הנתבע במיגו שהיה יכול לטעון פרעתי, שהרי אפילו
לווה בפני שני עדים נאמן לטעון פרעתי שלא בעדים, כמו שנתבאר בפרק י"א מהלכות מלוה ולווה הלכה א. ואין לדמות מיגו
זה למיגו שהיה יכול להכחיש את העד, משום ששבועה נגד עד אחד למדנו (בשבועות מ). מן הכתוב (דברים יט, טו): "לא יקום
עד אחד באיש לכל עוון ולכל חטאת" - אבל קם הוא לשבועה. ובקשר לזה אמרו בברייתא: "כל מקום ששנים מחייבים אותו
ממון - עד אחד מחייבו שבועה" ולפיכך אי אפשר לפטור בלי שבועה נגד העד, אבל בנידון שלפנינו, אין שני עדי הלוואה
מחייבים אותו ממון כשהוא טוען פרעתי ומשום כך אין על הנתבע חובת שבועה זו (מגיד משנה). ולמה לא האמין רב אבא את
החוטף מכוח מיגו שיכול לטעון: החזרתי? משום שהגזול בעדים אינו נאמן לטעון החזרתי שלא בעדים. (40) ואילו היו שני
עדים לא היה נאמן לומר פרעתי, כששטר מקויים ביד התובע. (41) כגון שטען לא לווייתי ובא אחד והעיד שלוה וחזר הלווה
וטען: לוויית ופרעתי (ראה במגיד משנה וסוף משנה). (42) שם. (43) רב אבא שם והסכימו אחרים לדעתו ונקראה הלכה זו
על שמו: "נסכא דרב אבא" (נסכא = לשון כסף מהותך). (44) כל הלכה זו באה לבאר דין כפרן שבהלכה הקודמת. (45) לקמן
פרק ו הלכה א. (46) התובע אינו מחוייב שבועה. (47) בפרק י"ד מהלכות מלוה ולווה הלכה י"א. (48) בבא מציעא ג. (49) אם
הוראת פיו בחמישים מחייבת שבועה על החמישים שכפר, כל שכן שהעדאת עדים כזו מחייבת שבועה (שם, תני רבי חייה).
(1) מבאר כל הדברים שאין נשבעים עליהם מן התורה, כגון קרקעות ועבדים ושטרות והקדשות, ודין טענו כלים עם אחד מהדברים

ז. האומר לחברו: שטר שיש לי בידך זכות יש לי בו, וזה
אומר: איני מוציא שטר, או איני יודע אם יש לך בו ראיה
או לא - בופין אותו להוציאו.
ח. טען שאבד השטר - מחרימין אותו חרם סתם. טען זה,
שהוא יודע בודאי שהשטר שיש לו בו זכות אצלו - הרי
זה נשבע הסת שאינו אצלו ושאבד ממנו. וכה הורו רבותי.
ט. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן, אחד הבא
בטענת עצמו או בטענת אביו; לפי שהם המקצת שהודה
בו לקטן אינו אלא כמשיב אבדה. וכן אם כפר בכל, וכא
עד אחד והעיד לקטן - אינו נשבע; שהיה עד אחד, ואין
שם תובע, שתביעת קטן אינה תביעה גמורה. נמצאת
אומר: קטן שאמר לגדול: מנה לי בידך, או אבא היה לו
בידי כלום ועד אחד מעידו שיש לו - הרי זה פטור
משבועת התורה. אבל אם שמר לקטן וטען שאבד - הרי
זה נשבע שבועת השומרין, לפי שאינו נשבע מחמת טענה.
וכן אם הודה שהיה שתף לקטן או אפטרופוס עליו -
יעמידו בית דין אפטרופוס לקטן, וישבע השתף וכיוצא
בו בטענת שפא.
י. הורו רבותי: שאין נשבעין על טענת קטן שבועה של
תורה, אבל שבועת הסת - נשבעין. ואפלו היה קטן שאינו
חריף לענן משא ומתן - נשבעין הסת על טענתו. שלא
יהיה זה נוטל ממונו כשהוא קטן וילך לו בחנם. ולזה דעתי
נוטה, ותקון עולם הוא. נמצאת למד: שהקטן שטען על
הגדול, בין שהודה במקצת בין שכפר בכל, בין שהיה שם
עד בין שלא היה שם עד - הרי זה נשבע הסת. ואינו יכול
להפך על הקטן, שאין משביעין את הקטן כלל, ואפלו חרם
סתם אינו מקבל, לפי שאינו יודע ענש השבועה.
יא. קטן שטענו הגדול: אם טענו בדבר שיש לו הנזה
לקטן, כגון עסק משא ומתן, והודה הקטן - נפרעין מנכסיו.
ואם אין לו - ימתין עד שיהיה לו וישלם. ואם כפר הקטן
- ממתינין עד שיגדיל, וישבע הסת. ואם טענו בדבר שאין
לקטן הנזה, כגון נזקין וחבלות, אף על פי שמודה ואף על
פי שיש לו ממה ישלם - פטור, ואפלו לאחר שהגדיל. ואם
היה התובע מן הנשבעין ונוטלין, כגון השכיר וכיוצא בו,
שיש הנזה לקטן שישתכר לו שכיר - הרי זה נשבע ונוטל
מן הקטן. אבל חנוני שנשבע על פנקסו - אינו נשבע ונוטל
מן הקטן; שאין לקטן בזה הנזה, שהרי חביב לתן לפועליו
ונשבעין ונוטלין ממנו, וזה החנוני הפסיד על נפשו שנתן
ממונו על פי קטן. וכן כל כיוצא בזה.
יב. החרש והשוטה - אין נזקקין להן לכל טענה, לא
לטענתן על אחרים ולא לטענת אחרים עליהן, לא לשבועה
קלה ואין צריך לומר שבועה חמורה או תשלומין. אבל
הסומא - הרי הוא כבירא לכל דבר בענינים אלו, ונשבע
כל מיני שבועות, ונשבעין על טענתו.

הרי זה פטור. שנאמר: כי יתן איש אל רעהו - פרט
להקדש; כסף או כלים - פרט לקרקעות ולעבדים שהקשו
לקרקעות; וכן יצאו שטרות, שאין גופן ממוז ככסף
וככלים, ואין אלא לראיה שבהן. ועל כל נשבע שבועת
הסת, אם היתה שם טענת ודאי; חוץ מן ההקדשות, שאף
על פי שאינו חביב עליהם שבועה מן התורה, תקנו חכמים
שישבע עליהם כעין של תורה, כדי שלא יזלזלו
בהקדשות.
ב. שתי שדות מכרת לי, לא מכרתי לך אלא אחת; שני
עבדים או שני שטרות יש לי בידך, אין לך בדי אלא שטר
אחד או עבד אחד - הרי זה נשבע הסת. וכן אם טען
ואמר: חצר זו או עבד זה או שטר זה שיש בידך שלי הוא
ואתה מכרת לי, והנטען אומר: לא היו דברים מעולם, בין
שהביא הטוען עד אחד בין שלא הביא - הרי זה נשבע
הסת ונפטר. וכן החופר בשדה חברו בורות שיחין ומערות
והפסידה, והרי הוא חביב לשלם, בין שטענו שחפר, והוא
אומר: לא חפרתי, או שטענו שחפר שתי מערות, והוא
אומר: לא חפרתי אלא אחת, או שהיה שם עד אחד
שחפר, והוא אומר: לא חפרתי כלום - הרי זה נשבע הסת
על הכל.
ג. טענו כלים וקרקעות, בין שהודה בכל הקרקעות וכפר
בכל הכלים, בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעות,
בין שהודה במקצת הקרקעות וכפר במקצתן עם כל הכלים
- בכל אלו נשבע הסת. אבל אם הודה במקצת כלים וכפר
במקצתן עם כל הקרקעות - מתוך שהוא חביב שבועה על
מקצת הכלים שכפר בהן, נשבע אף על הקרקעות שטענו
עמהן, שהכל טענה אחת. וכן הדין בטענו כלים ועבדים
או כלים ושטרות, הכל דין אחד הוא.
ד. טענו ענבים העומדות לכצר ויתבואה יבשה העומדת
להקצר, והודה במקצתן וכפר במקצתן - הרי זה נשבע
עליהם כשאר המטלטלין. והוא שאין צריכין לקרקע, שכל
העומד להבצר - הרי הוא כבצור לענן כפירה והודיה;
אבל אם היו צריכים לקרקע - הרי הן כקרקע לכל דבר,
ואין נשבעין עליהן אלא הסת.
ה. הטוען על חברו ואמר לו: שני חדשים שכנת בחצרי,
ואתה חביב לי שכר שני חדשים, והוא אומר: לא שכנתי
אלא חדש אחד - הרי זה מודה במקצת, ואם היה שכר
החדש שכפר בו שהיה שני כסף - נשבע; שאין הטענה בגוף
הקרקע, אלא בשכרה, שהוא מטלטלין.
ו. שטר מסרתי לך ועשרה דינרין היו לי בו ראיה, לא היו
דברים מעולם - ישבע הסת. הפך עליו - הרי זה נשבע
הסת שהיתה בו ראיה לעשרה דינרים ואבדו באבדת
השטר, ויטל. ואם אמר הנתבע: אמת מסרת לי, ואבד -
הרי זה פטור אף משבועת הסת; שאפלו פשע בו ואבד -
פטור, כמו שבארנו בהלכות חובל.

פרק ששי

כֹּתֵב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ, וְאָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם
וְהָ אֵינוֹ כֹּתֵב יָדִי, אִם הִחֲזֹק כֹּתֵב יָדוֹ בְּבֵית דִּין אוֹ
שָׂבָאוּ עֲדִים שֶׁהוּא כֹּתֵב יָדוֹ - הָרִי זֶה הִחֲזֹק בְּפָרֶן
וּמִשְׁלֵם.
ד. מִנֵּה הִלְוִיתִיךָ וְהוּא לִי בְּיָדְךָ, אָמַר לוֹ הַנִּטְעֵן: וְהָלֹא
פְּרַעְתִּיךָ בְּפָנֶי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וּבָאוּ עֲדִים וְאָמְרוּ: לֹא הָיוּ
דְּבָרִים מְעוֹלָם - לֹא הִחֲזֹק בְּפָרֶן; שָׂאִין הָעֲדִים זִוְכְּרִין אֶלָּא
דְּבָר שֶׁהָיוּ עֲדִים בּוֹ. לְפִיכָף לֹא הִחֲזֹק בְּפָרֶן, וַיִּשְׁבַּע הַלֹּהֶּ
הֵסֵת וַיִּפְטֹר. כִּיֹּצֵא בּוֹ: תֵּן לִי מִנֵּה שֶׁהִלְוִיתִיךָ וְאִתָּה עֲמִדָּתְךָ
בְּצֵד עֲמוּד זֶה, וְאָמַר הַנִּטְעֵן: לֹא עֲמִדָּתִי בְּצֵד עֲמוּד זֶה
מְעוֹלָם, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁעָמַד - לֹא הִחֲזֹק בְּפָרֶן; שָׂאִין אָדָם
מִשִּׁים דַּעְתּוֹ לְדְּבָרִים שָׂאִין בְּהֵן מִמֶּשׁ. וְכֵן כָּל כִּיֹּצֵא בִּזְהָ.
ה. תֵּן לִי מִנֵּה שֶׁהִלְוִיתִיךָ וְהָרִי הָעֲדִים, וְאָמַר הַנִּטְעֵן:
פְּרַעְתִּיךָ בְּפָנֶי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי - אוֹמְרִין לָלוֹה: הִבִּיאֵם
וְהִפְטֹר. לֹא בָאוּ אוֹ שָׂמְתוּ אוֹ שֶׁהִלְכוּ לְמִדְּיָה אַחֲרֵת
שֶׁבִּעַ הֵסֵת שִׁפְרָעוּ. שָׂאִין אָנוּ מְצִרִיקִים אוֹתוֹ לְהִבִּיאֵן
אֶלָּא לְבָרֵר דְּבָרָיו וְלְהִפְטֹר אֶף מִשְׁבֻּעָה; שֶׁהִמְלִיחַ אֶת
חֲבֵרוֹ בְּעֲדִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֲדִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
ו. אָמַר לוֹ בְּפָנֶי עֲדִים: מִנֵּה לִי בְּיָדְךָ, אָמַר לוֹ: הֵן, לְמַחֵר
תִּבְכְּעוּ בְּדִין וְהִבִּיא עֲדִים, וְאָמַר: מִשְׁטָה הֵייתִי בְּךָ וְאֵין לְךָ
בְּיָדִי כְּלוֹם - פֹּטוּר, וְנִשְׁבַּע הֵסֵת שָׂאִין בְּיָדוֹ כְּלוֹם. וְאָפְלוּ
אָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם. שֶׁהָרִי לֹא אָמַר לָהֶם: אִתָּם
עֲדִי, וְדָבָר שָׂאִינוּ עֲדוֹת אֵין אָדָם זִוְכְּרוֹ, וּלְפִיכָף אִם אָמַר:
לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם - לֹא הִחֲזֹק בְּפָרֶן.
ז. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָפְלוּ הִטְמִין לוֹ עֲדִים אַחֲרֵי הַגִּדֵּר, וְאָמַר
לוֹ: מִנֵּה לִי בְּיָדְךָ, אָמַר לוֹ: הֵן, רְצוֹנְךָ שִׁיעִידוֹ בְּךָ פְּלוֹנִי
וּפְלוֹנִי? אָמַר לוֹ: לֹא, שָׂמָא תִּכְפְּנִי בְּדִין לְמַחֵר וְאֵין לִי מָה
אִתָּן לְךָ, וְלִמַּחֵר תִּבְכְּעוּ בְּדִין בְּאֵלוֹ הָעֲדִים, בֵּין שִׁטְעֵן וְאָמַר:
מִשְׁטָה הֵייתִי בּוֹ, בֵּין שָׂאֵמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם - הָרִי
זֶה נִשְׁבַּע הֵסֵת וְנִפְטֹר. שָׂאִין פֶּאֶן עֲדוֹת, עַד שִׁיאֵמַר הַלֹּהֶּ:
אִתָּם עֲדִי, אוֹ יֵאמֶר הַמְּלִיחַ בְּפָנֶי הַלֹּהֶּ וַיִּשְׁתַּק הַלֹּהֶּ, אֲכָל
בְּעֲדוֹת הַזֶּה לֹא הִחֲזֹק בְּפָרֶן. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד, שֶׁהָיוּ קוֹרִין
אוֹתוֹ קָב רָשׁוּ. כְּלוֹמֵר, שִׁישׁ עָלָיו חוֹבוֹת הִרְבָּה. אָמַר: מִי
הוּא שָׂאִנִּי חַיֵּב לוֹ, אֶלָּא פְּלוֹנִי. וּבָא אוֹתוֹ פְּלוֹנִי וְתִבְכְּעוּ,
וְאָמַר הוּא: אֵינִי חַיֵּב לוֹ כְּלוֹם. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: לִשְׁבַּע הֵסֵת
וַיִּפְטֹר. וְכֵן אֶחָד הָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא בַּעַל מְמוֹן. בִּשְׁעַת
מִיתָתוֹ אָמַר: אֵלֹהִי הִיָּה לִי מְמוֹן, לֹא הֵייתִי פוֹרְעוֹ לְפְלוֹנִי
וּלְפְלוֹנִי? וְאַחֵר מִיתָתוֹ בָּאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי לְתַבְּעוֹ. וְאָמְרוּ
חֲכָמִים: אֵין לָהֶם כְּלוֹם; שֶׁהָאָדָם עָשׂוּי לְהִרְאוֹת עֲצָמוֹ
שָׂאִינוּ בַּעַל מְמוֹן, וְשִׁלָּא הֵנִיחַ בְּנָיו בְּעָלִי מְמוֹן. וְכָל כִּיֹּצֵא
בְּדְּבָרִים אֵלֹהִי.

ח. אֶף עַל פִּי שֶׁהִמְטְמִין עֲדִים - אֵינָה עֲדוֹת, וְכֵן הַמּוֹדָה
מַעֲצָמוֹ וְעֲדִים שׁוֹמְעִין אוֹתוֹ, וְכֵן הָאֹמֵר לְחֲבֵרוֹ בְּפָנֶי
עֲדִים: מִנֵּה לִי בְּיָדְךָ, וְאָמַר לוֹ: הֵן - בְּכָל הַדְּבָרִים וְכִיֹּצֵא
בְּהֵן, כְּשִׁיבֹאוּ לְבֵית דִּין, אוֹמְרִין לְנִתְבָּע: לָמָּה לֹא תִתֵּן
מָה שִׁישׁ לוֹ אֶצְלָךְ? אָמַר: אֵין לוֹ אֶצְלִי כְּלוֹם - אוֹמְרִים

א. בְּעָלִי דִינִין שָׂבָאוּ לְבֵית דִּין, טַעֵן הָאֶחָד וְאָמַר: מִנֵּה יֵשׁ
לִי אֶצְלָךְ זֶה, שֶׁהִלְוִיתִיו, אוֹ שֶׁהִפְקַדְתִּי אֶצְלוֹ, אוֹ שֶׁגָּזַל מִמֶּנִּי,
אוֹ שִׁישׁ לִי אֶצְלוֹ בְּשִׁכְרִי, וְכֵן כָּל כִּיֹּצֵא בִּזְהָ, וְהָשִׁיב הַנִּטְעֵן
וְאָמַר: אֵינִי חַיֵּב כְּלוֹם, אוֹ אֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלוֹם, אוֹ שֶׁקָּרָא אִתָּה
טוֹעֵן - אֵין זֶה תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה; אֶלָּא אוֹמְרִים בֵּית דִּין לְנִטְעֵן:
הָשִׁב עַל טַעֲנָתוֹ, וּפָרַשׁ הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ זֶה טַעֲנָתוֹ,
וְאָמַר אִם לֹוִית מִמֶּנּוּ אִם לֹוִית, הִפְקִיד אֶצְלָךְ אוֹ לֹא
הִפְקִיד, גָּזַלְתָּ אוֹ לֹא גָזַלְתָּ, שִׁכְרָתוֹ אוֹ לֹא שִׁכְרָתוֹ, וְכֵן שָׂאֵר
הַטַּעֲנוֹת. וּמִפְּנֵי מָה אֵין מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה זֹאת? שָׂמָא
טוֹעֵה הוּא בְּדַעְתּוֹ, וְיִבְאוּ לְהִשְׁבַּע עַל שִׁכְרִי. שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר
שֶׁהִלְוִיָּהוּ כְּמוֹ שִׁטְעֵן, וְהַחֲזִיר זֶה אֶת הַחוֹב לְכֵנוֹ אוֹ לְאִשְׁתּוֹ,
אוֹ שִׁנְתָּן לוֹ בְּמִתְנָה כְּגִיד הַחוֹב, וַיִּדְמָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁנִּפְטֹר מִן
הַחוֹב. לְפִיכָף אוֹמְרִים לוֹ: הֵיאָף תֵּאמַר אֵינִי חַיֵּב כְּלוֹם, שָׂמָא
אִתָּה מִתְחַיֵּב מִן הַדִּין לְשִׁלֵּם וְאֵין אִתָּה יוֹדֵעַ; אֶלָּא הוֹדַע
לְדִינִין פְּרוּשׁ הַדְּבָרִים, וְהֵם יוֹדִיעֵיכֶם אִם אִתָּה חַיֵּב אוֹ אֵין
אִתָּה חַיֵּב. וְאָפְלוּ הֵיָה חֲכָם גָּדוֹל, אוֹמְרִים לוֹ: אֵין לְךָ הִפְסַד
שֶׁתְּשִׁיב עַל טַעֲנָתוֹ, וְתוֹדִיעֵנוּ כִּיֹּצֵא אֵין אִתָּה חַיֵּב לוֹ, מִפְּנֵי
שִׁלָּא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ וְהַחֲזִירָה לוֹ, שֶׁהָרִי אָנוּ
דִּינִין בְּמִתְוָף שִׁיכּוֹל לֹוֵמֵר בְּכָל מְקוֹם. וְכֵן אִם טַעֵן הַטוֹעֵן
וְאָמַר: זֶה חַיֵּב לִי מִנֵּה, אוֹ מִנֵּה יֵשׁ לִי אֶצְלוֹ - אוֹמְרִים לוֹ:
מִאִי זֶה פָּנִים? הִלְוִית אוֹתוֹ, אוֹ הִפְקַדְתִּי אֶצְלוֹ, אוֹ הִזִּיק
מְמוֹנְךָ? אָמַר הֵיאָף נִתְחַיֵּב לְךָ. שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר שִׁידְמָה לוֹ
שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ, וְהוּא אֵינוֹ חַיֵּב. כְּגִוֹן שֶׁשִּׁשְׁדוֹ שֶׁגָּבַב, אוֹ
שָׂאֵמַר לוֹ: שָׂאֵתָן לְךָ מִנֵּה, וְכִיֹּצֵא בִּזְהָ. הָרִי שִׁטְעֵן עָלָיו
שֶׁהִלְוִיָּהוּ מִנֵּה, וְהָשִׁיב זֶה וְאָמַר לוֹ: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם,
וְאַחֵר כֶּף הִבִּיא הַטוֹעֵן עֲדִים שֶׁהִלְוִיָּהוּ בְּפָנֶיהֶם, וְחִזֹּר הַנִּטְעֵן
וְאָמַר: כֵּן הִיָּה וְלֹוִיתִי וּפְרַעְתִּי - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, אֶלָּא
הִחֲזֹק בְּפָרֶן וּמִשְׁלֵם. אֲכָל אִם הָשִׁיב: אֵינִי חַיֵּב, אוֹ אֵין לְךָ
בְּיָדִי כְּלוֹם, אוֹ שֶׁקָּרָא אִתָּה טוֹעֵן, וְכֵן כָּל כִּיֹּצֵא בִּזְהָ, וְהִלְךְ
הַתּוֹבֵעַ וְהִבִּיא עֲדִים שֶׁהִלְוִיָּהוּ בְּפָנֶיהֶם, וְאָמַר הַנִּתְבָּע: כֵּן
הִיָּה, אֲכָל הַחֲזִירָה לוֹ פְּקוּדוֹ אוֹ פְּרַעְתִּיו חוֹבוֹ - לֹא הִחֲזֹק
בְּפָרֶן, וְנִשְׁבַּע הֵסֵת וְנִפְטֹר.

ב. רְאוּהוּ עֲדִים שֶׁמִּנֵּה לוֹ מְעוֹת וְלֹא יָדַעוּ מָה הֵן, וְתִבְכְּעוּ
בְּדִין וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי מְעוֹתִי שֶׁהִלְוִיתִיךָ, וְאָמַר: מִתְנָה נִתְּנָה
לִי אוֹ פְּרַעְוֵן הָיוּ - הָרִי זֶה נֶאֱמַר, וְנִשְׁבַּע הֵסֵת וְנִפְטֹר. אָמַר:
לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם, וְאַחֵר כֶּף בָּאוּ עֲדִים שֶׁמִּנֵּה לוֹ
בְּפָנֶיהֶם - הִחֲזֹק בְּפָרֶן. וְלַעוֹלָם אֵין אָדָם מְחֻזַּק בְּפָרֶן עַד
שִׁיכְפֹר בְּבֵית דִּין וְיִבְאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְיִכְחִישׁוּהוּ בְּמָה שִׁכְפֹּר.
ג. מִנֵּה הִלְוִיתִיךָ, כִּפּוּר בְּבֵית דִּין וְאָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים
מְעוֹלָם, וּבָאוּ שְׁנֵי עֲדִים שֶׁלֹּוֹה מִמֶּנּוּ מִנֵּה וּפָרַעְו, וְהִמְלִיחַ
אוֹמֵר: לֹא נִפְרַעְתִּי - הָרִי זֶה חַיֵּב לְשִׁלֵּם; שֶׁכָּל הָאֹמֵר
לֹא לֹוִיתִי, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁלֹּוֹה - כְּאוֹמֵר לֹא פְּרַעְתִּי דְּמִי,
וְנִמְצָא הַלֹּוֹה אוֹמֵר לֹא פְּרַעְתִּי, וְהָעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ
שֶׁפָּרַעְו - הוֹדָאָת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים דְּמִי. וְאֵין הַמְּלִיחַ
חַיֵּב שְׁבֻעָה, שֶׁהָרִי הִחֲזֹק זֶה בְּפָרֶן. וְכֵן אִם הוֹצִיא עָלָיו

מתוך מהדורת וגשל

1 לו: והלוא אתה אמת בפני אלו כף וקף, או הודית
2 מעצמך! אם עמד ושלם - מוטב; ואם לא טען - אין
3 טוענין לו. אבל אם טען ואמר: משטה הייתי בו, או לא
4 היו דברים מעולם, או שלא להשביע את עצמי נתכונתי
5 - פטור ונשבע הסת, כמו שבארנו.

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"א

פרק שביעי

8 א. המודה בפני שנים שיש לפלוני אצלו מנה, ואמר להן
9 בדרך הודיה², לא דרך שיחה, אף על פי שלא אמר: אתם
10 ידי, ואף על פי שאין התובע עמו - הרי זה עידות³. תבעו
11 בדין, אם אמר: לא היו דברים מעולם - אין שומעין לו⁴,
12 ומשלם על פיהם. ואם היה עד אחד - נשבע⁵. הואיל ואמר
13 דרך הודיה⁶, טען לשבאו אלו העדים ואמר: שלא להשביע
14 את עצמי הודיתי - נאמן ונשבע הסת. ואם כשהודה
15 בפניהם היה התובע עמו - אינו יכול לטען ולומר: כדי
16 להראות שאני עשיר הודיתי⁷; אבל אם טען שנמן⁸ - נאמן
17 ונשבע הסת.
18 ב. כל המודה בפני שנים - אינו יכול לחזור ולומר: משטה
19 הייתי בו, ואין צריך לומר אם הודה בפני שלשה¹⁰, אבל
20 מחיבין אותו לתן בהודית פיו. שכל האומר בדרך הודיה -
21 הרי זה פאומר: אתם ידי. אבל אין כותבין¹¹, אלא אם כן

אמר להם: כתבו וחתמו ותנו לו¹². וצריךין להפליף בו¹³,
22 כמו שבארנו¹⁴. וכן אם הודה בבית דין אחר ששלחו לו,
23 כמו שיתבאר¹⁵ - הרי אלו כותבין. והוא שיהיו בית דין
24 מפירין¹⁶ את שניהם¹⁷, כדי שלא יערימו שניהם לחיב איש
25 אחר.
26

27 ג. בית דין¹⁸ של שלשה שהיו יושבין מעצמן במקום
28 הקבוע להן, ובא התובע וקבל לפניהם¹⁹, ושלחו שליח
29 אצל הנתבע, ובא והודה בפניהם - הרי אלו כותבין ונותנין
30 לבעל דינו. אבל אם לא היו קבועין ולא שלחו לו, אפילו
31 קבץ אותן והושיב השלשה והודה בפניהן ואמר להן: הוו
32 עלי דנין, ובא אחר קף התובע ואמר: כתבו לי הודיתי -
33 אין כותבין²⁰; שפא יתן לו²¹ ונמצא זה תובע אותו
34 בפטר²². במה דברים אמורים? במטלטלין; אבל²³ אם
35 הודה בקרקעות²⁴, אפילו בפני שנים, אף על פי שלא קנו
36 מידו ולא אמר להם: כתבו ותנו - הרי אלו כותבין ונותנין;
37 שאין כאן לחש שפא יתן לו ונמצא תובעו פעם שניה²⁵.
38 ד. שטר הודיה²⁶ שפא²⁷, ולא היה כתוב בו: אמר לנו
39 כתבו וחתמו ותנו לו - הרי זה כשר; שחזקה היא, שאלו
40 לא אמר להם: כתבו וחתמו ותנו - לא היו נותנין. הנה
41 כתוב בפטר: הודה פלוני בפנינו בית דין, אם אין כתוב
42 בו שהיו שלשה, או דברים ששומעין מכללן²⁸ שהיו שלשה
43 - חוששין שפא שנים היו, וטעו ודמו שההודיה בשנים
44 הודיה בבית דין²⁹, ולפיכך אין דנין בו דין שטר³⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מבאר דיני הודאה ("אודיתא" בלשון הגמרא), ודין נתחייב ממון או שבועה וציווהו בית דין על כך ואמרו צא תן לו או הישבע לו ויצא וחזר ואמר פרעתי או נשבעתי, ודין טוען וחוזר וטוען טענה אחרת. (2) כגון, שאמר הריני מודה בפניכם. (3) כשאמר אתם עדי אין אומרים שמא אינם זוכרים כראוי, מפני שזה הטיל עליהם להעיד (ראה פרק ו הלכה ו). (4) ואינו נאמן לומר משטה הייתי בך. (5) לפי הכלל, שכל מקום ששניים מחייבים ממון - אחד מחייבו שבועה (והר"ז בהמאור הגדול סנהדרין כט. כתב, שעד אחד בהודאה אינו כלום. ראה טור חושן משפט סימן פא). (6) שנינו בסנהדרין שם: "הוא אמר לנו שהוא חייב לפלוני מנה ... לא אמר כלום עד שיאמר: בפנינו הודה לו", ומפרש רבינו שם: "שאמר לנו הוו עלי עדים או אמר לנו דרך הודאה ומסירת עדים". "אמר" - משמע דרך שיחה וסיפור דברים. ומה שאמרו בגמרא שם "מסייע ליה לרב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדי". היינו, כשלא אמר הריני מודה בפניכם, אבל דרך הודאה נידון כאתם עדי. וכן כתב הטור בשם רבינו מאיר הלוי. ובכסף משנה מביא הוכחה לדין זה מירושלמי סנהדרין פרק ג (ראה שם). (7) טענת שלא להשביע מתקבלת רק כשהודה שלא בפני התובע, אבל לא כשתבעו והודה. בתוספות שם דיבור המתחיל כך, הוכיחו זאת ממה שאמרו בבבא בתרא (קעה). אין אדם משטה בשעת מיתה, ומשום כך אם הודה בשעת מיתה מחייבים היורשים לשלם, וקשה למה אין אומרים שלא להשביע את בניו כך. ומבארים בתוספות שם שהמדובר כשתבעו. (בכסף משנה סוף הלכה ו מעיר שרבינו סותר דברי עצמו בפרק הקודם הלכה ח: "וכן האומר לחבירו בפני עדים: מנה לי בידך - ואמר לו: הן וכו' אבל אם טען ואמר משטה הייתי בו וכו' או שלא להשביע את עצמי נתכוונתי - פטור ונשבע היסת". ומיישב בדוחק, שדין שלא להשביע לא נאמר על בבא "וכן האומר" ונמשכת רק לטוען משטה או "לא היו דברים מעולם" בלבד). (8) פרעתי. (9) נתבאר בהלכה הקודמת. (10) שלושה הם כבית דין. (11) שטר הודאה. (12) שם כט: (13) אחר שכתבו צריכים לשאול שנית את הלווה אם למסור. (14) בפרק י"א מהלכות מלוה ולווה הלכה א. (15) בהלכה הבאה. (16) משנה בבא בתרא קסז: (17) המלוה והלווה. לא נתברר מה אפשר להערים כשאין מכירים את המלוה. ראה מה שכתבנו בזה בהלכות מלוה ולווה פרק כ"ד הלכה ג. (18) סנהדרין שם. (19) התלונן שהלווה לפלוני כסף ואינו משלם. (20) כבר בר רב אשי שם. וכן פסק הרי"ף שם והוסף, שזו היא גם דעת רב האי גאון. וכן כתבו בתוספות שם דיבור המתחיל מר בשם רבינו חננאל. (בפירושו של רבינו חננאל הנדפס בגמרות שלנו כתוב: "ולית הלכתא כמר בר רב אשי (ואין הלכה כמר בר רב אשי)" ובהגהה שם: "ואולי טעות סופר היא, וצריך להיות וקיימא לן כמר בר רב אשי"). (21) שמא ישלם לו הלווה שלא בעדים. (22) ולא יהיה הלווה נאמן לטעון פרעתי, אבל כשהודה בפני בית דין, יש להודאה זו תוקף שטר ואפילו לא יכתבו אינו נאמן לטעון פרעתי, ולפיכך אין הלווה מפסיד כלום על ידי הכתיבה. (23) שם. (24) היה מוחזק בקרקע והודה לתובע שקרקע זה הוא רכושו של התובע (רש"י שם). (25) שהרי תבעו חלקת שדה מסוימת. (26) שם. (27) מתחת יד המלוה וכתוב בו שההודאה הייתה בפני בית דין. (28) שיש להבין מהם. (29) במסקנא שם (ל).: "חיישינן לבית דין טועין". (30) אין גובים בו

ונפטר. לפיכך היו בקיאי הדעת שבספרד, כשיודה הלוה 23
או כשישתחב שבועה בבית דין, אומר לו בפני בית דין: 24
היו עלי עדים שלא יפרעני או שלא ישבע לי אלא בפני 25
עדים⁵¹. 26

ז. מי שהודה⁵² בבית דין: שאני חייב לזה התובע מנה, 27
ואחר כך אומר: נזכרתי שפרעתי לו חובו זה שהודיתי בו, 28
והרי עדים - הרי זה עדות מועלת ועושין על פיהם⁵³; 29
שהרי לא הכחיש עדי⁵⁴, ואינו כאומר: לא לויתי מעולם⁵⁵. 30
ח. יש⁵⁶ לטוען⁵⁷ בבית דין לחזור ולטען טענה אחרת 31
להכחיש הטענה הראשונה, וסומכין על טענתו האחרונה. 32
ואף על פי שלא נתן אמתלא⁵⁸ לטענה הראשונה⁵⁹. ואף על 33
פי שיצא מבית דין וחזר - יש לו לחזור ולטען ולהפך כל 34
הטענות שירצה, עד שיבואו עדים. אבל מאחר שביבאו 35
עדים ויכחישו טענתו האחרונה שסמך עליה - אינו יכול 36
להשיאו⁶⁰ לטענה אחרת, אלא אם כן נתן אמתלא לטענה 37
שסמך עליה⁶¹, ויש במשמעה⁶² כמו שהשיא בודאת הטענה 38
האחרת. והוא שלא יצא מבית דין; אבל אם יצא מבית דין 39
- אינו יכול לחזור ולטען אחר שבאו עדים; שמה אנשים 40
רעים למדוהו טענות של שקר⁶³. וכן כל פיוצא בזה. 41

פרק שמיני

א. כל המטלטלין בחזקת זה שהן תחת ידו, אף על פי 42
43

ח. כבר בארנו³¹, שהודיה בבית דין או עדות בבית דין - 1
כמלנה התובעה בשטר³², ולפיכך כותבין ונותנין לבעל 2
דינו³³. במה דברים אמורים? בשלא קבל את הדין עד 3
ששלו ויהביאווהו, כמו שבארנו³⁴; אבל שנים שבאו לדין, 4
ותבע אחד מהן את חברו ואמר: מנה לי בידי, ואמר לו 5
הנתבע: הן יש לי בידי, בין שאמרו הדינין: חייב אתה לתן 6
לו³⁵, בין שאמרו: צא תן לו, ויצא³⁶ ואמר: פרעתי³⁷ - 7
נאמן³⁸, וישבע הסת שפרעו. לפיכך, אם התובע חזר 8
לדיניו³⁹ ואמר: כתבו לי הודיתי - אין כותבין לו, שמה 9
פרעו⁴⁰. וכן⁴¹ מי שנתחייב שבועה בבית דין, ויצא ואמר: 10
נשבעתי - נאמן, ואין משיעין אותו שנשבע⁴². היו 11
העדים⁴³ מעידין אותו שלא נשבע - החזק כפרן לאותה 12
שבועה, ואינו נאמן לעולם לומר נשבעתי, עד שיודה לו 13
בעל דינו או יביא עדים שנשבע בפניהם. 14

ו. שנים⁴⁴ שבאו לדין, ונתחייב האחד לשני, ואמרו לו⁴⁵: 15
צא ונתן לו, ויצא, וחזר ואמר: פרעתי, ועדים מעידים אותו 16
שלא פרעו⁴⁶ - החזק כפרן לאותו ממו⁴⁷. אמרו לו: חייב 17
אתה לתן⁴⁸, ויצא, וחזר ואמר: פרעתי, ועדים מעידין 18
אותו שלא פרעו - לא החזק כפרן; שזה נשקט מהן⁴⁹ עד 19
שיחקרו דינו⁵⁰. לפיכך, אם חזר פעם אחרת וטען שפרעו 20
זה הממו שנתחייב בו בפניהם, ולא היו שם עדים 21
שמכחישין אותו פעם שניה - הרי זה נשבע הסת שפרעו, 22

הלקוחות ונאמן הלווה לטעון - פרעתי. (31) בפרק י"א מהלכות מלוה ולווה הלכה א. (32) גובה מן הלקוחות ואין הלווה נאמן 1
לומר פרעתי. (33) למלוה, שהרי השטר אינו מוסיף למלוה זכות יתירה. (34) בהלכה ג. (35) הודיעו לו את הדין, אבל לא ציוו 2
עליו בפירוש שלם. (36) וקיבל עליו את הדין (רי"ף). (37) אחר שחוייבתי בבית הדין. (38) כרב זביד בבבא מציעא יז. 3
(39) ואין הנתבע עימו. (40) וכן פסק הרי"ף כאן. (41) בגמרא שם אמר רב יוחנן: "היה חייב לחבירו שבועה בבית דין ואמר 4
נשבעתי, והעדים מעידים אותו שלא נשבע, וחזר ואמר נשבעתי (אחר שהוכחש על ידי העדים) - הוחזק כפרן לאותה שבועה וחייב 5
להישבע (בפני עדים). מימרא זו דייק הרי"ף (בהלכותיו שם) שאם לא הוחזק כפרן לאותה שבועה - נאמן. (42) בנימוקי יוסף 6
כאן כתב בשם רב האי גאון שהמדובר במחוייב שבועת היסת, אבל במחוייב שבועת התורה, כגון מודה במקצת, משיעין אותו 7
היסת שנשבע שבועת התורה. וכן דעת הרמב"ן והרשב"א. וכתב עוד שם שכל זה נאמר בנשבעים ונפטרים, אבל נשבעים ונוטלים 8
- צריכים להביא ראיה שנשבעו. (43) מבואר בתחילת ההערה הקודמת. (44) גמרא שם. (45) בית הדין לנתבע. (46) מעידים, 9
שלא זוהי ידם מתחת יד התובע או הנתבע ולא ראו שפרע. (47) ואינו נאמן לומר פרעתי אחר שנתחייבתי שנית על ידי בית דין. 10
(48) הודיעוהו את הדין ולא אמרו בלשון ציווי: תן לו. (49) כוונתו להשתמט ולדחות את הפירעון לפי שעה. (50) ימשיכו לעסוק 11
במשפט זה, הואיל ולא הטילו עליו צו החלטתי, ואולי יזכוהו. (51) רבינו לשיטתו (בהלכות מלוה ולווה פרק ט"ו הלכה א), 12
שאפילו לאחר מתן מעות מועיל תנאו של המלוה, שלא יפרע אלא בעדים (ראה הערות שם). (52) לא נמצא מקור מפורש בגמרא 13
לדין זה, וסברת עצמו היא (מגיד משנה). (53) ואין אנו אומרים בזה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. (54) שהרי חזר בו לפני 14
שהעידו העדים. (55) ובאו עדים שלווה ופרע שאמרנו בפרק הקודם הלכה ו, שהאומר לא לוויית כאומר לא פרעתי וחייב לשלם. 15
נרבים ראו בדין זה סתירה לדברי עצמו (בפרק י"ד מהלכות מלוה ולווה הלכה ד) באומר פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרעו 16
כולו, שפסק שם שיישבע כמודה במקצת, ולמה לא יחזור בו ויטען פרעתי כולו כדברי העדים? בשלמא כשהכחיש ואמר לא היו 17
דברים מעולם - אינו נאמן לומר פרעתי משום שהוחזק כפרן (ראה פרק ו הלכה ו) אבל כשטוען פרעתי מחצה הרי לא הוחזק 18
כפרן? במגיד משנה מתרץ, שם המדובר כשהלווה עומד בטענתו, שפרע רק מחצה. (56) רשאי. (57) בבא בתרא לא. 19
(58) הסבר למה טען תחילה טענה אחרת. [=אמתלא - אמת לא]. (59) בגמרא שם המדובר כשנתן אמתלא. ובר"ף שם כתב 20
בפירוש: "והוא דיהיב אמתלא לטענתה". אולם רבינו מפרש, שאין צורך באמתלא, אלא כשבאו עדים והכחישו טענתו הראשונה 21
כמו במעשה שהובא בגמרא שם, אבל כל זמן שלא הוכחשה טענתו הראשונה על ידי עדים יכול לחזור בו מטענתו. וכתב בנימוקי 22
יוסף שם, ששיטת רבינו זהה עם דעת רבו הרי"ף מיגאש, שכל ההגבלות שנאמרו בגמרא שם, נאמרו רק כשהוכחשה טענתו על ידי 1
עדים. (60) פירוש, להפנותו (ראה משנה עבודה זרה כט: "השיאו לדבר אחר" ותוספות שם לד: דיבור המתחיל השיאו). 2
(61) כרי"ף שהבאנו למעלה. (62) של הטענה הקודמת. במעשה בגמרא שם טען אחד שדה זו של אבותי היא, ובאו עדים שהיא 3
רכושם של אבות בעל דינו, ופירש הראשון, שהתכוון לומר: אני בטוח כל כך בבעלותי על שדה זו כאילו ירשתי אותה מאבותי. 4
(63) גמרא שם. (1) מבאר דיני חזקה במטלטלין העשויים להשאל ולהשכיר ושאינם עשויים לכך.

על פי שהודה ואמר לו: יודע אני שהם שלך, אבל פלוני
מכרם לי או נתנם לי במתנה - אין מוציאין אותן מידו.
אפלו הביא זה עדים שהיו ידועין לו. שאדם עשוי למכור
את פלוני.
ח. טען זה עליו ואמר: שאני השפכתי לך או השאלתי
לך - מוציאין אותן מידו. ואם היו מדברים שאינן עשויין
להשאל ולחשפיר - הרי זה נשבע הסת שלא השאל לו
ולא השפיר לו, אלא מפלוני לקח, ונעמיד פלוני בידו.
ט. אל תטעה בין דברים העשויין להשאל ולחשפיר
לדברים שדרכן להשאל ולחשפיר, כמו שטעו רבים
וגדולים. שכל הדברים ראויין להשאל ודרכן להשאל,
אפלו חלוקו של אדם ומצעו ומשתו ראויין להשאל; אבל
דברים העשויין להשאל ולחשפיר הם הפלים שבני אותה
מדינה עושין אותן מתחלת עשייתן כדי להשאילן ולחשפין
ולטל שכרן, והרי הן לבעליהן. כמו קרקע, שאוכל פרותיה
והגוף קים, כף אלו הפלים עקר עשייתן כדי להנות בשכרן.
כגון היורות הגדולות של נחשת שמכשלין בהן בבית
המשפחות, וכגון פלי נחשת הטוח בזהב ששוכרין אותו
לפלה להתקטט בו. שעשית אלו הפלים אינן למכירת
עצמן, ולא להשתמש בהן בעל הבית בביתו, אלא
להשאילן לאחרים כדי להנות כנגדן, או להשפירן ולטל
שכרן. וכן אם היה לאדם משאר הפלים, ויש לו עדים
שהוא משפירו תמיד ומשאילו, והחזק לו שהוא להשאל
ולחשפיר - הרי הן ככלים העשויין להשאל ולחשפיר.
י. וכלי שהפסדו מרבה משכרו, וכגי אדם מקפידין עליו
שלא ישאלוהו - הרי הוא בחזקת שאינו עשוי להשאל
ולחשפיר, כגון ספין של שחיטה. לפיכך, אפלו באו בני
אדם והעידו שהשאילו או השפירו זה - אין מבטלין בהן
חזקתן, אלא הרי הן ככל הפלים. ראיה לדברינו: שהרי
רבא הוציא זוג שעושין בו הסרבל וספר הגדה בדברים
העשויין להשאל ולחשפיר, ולולי שנתברר לו בעדים שהן
מדברים העשויים להשאל לא הוציא מתחת ידי יתומים.
הא שאר הזוגות ושאר הספרים - אינן בכלל דין זה, אף
על פי שהן ראויין להשאל ולחשפיר. ודבר זה עקר גדול
בדין, והוא דבר של טעם שראוי לסמוך עליו ולדון בו,
וברור הוא למוציא דעת, וראוי לדון לשום אותו לנגד עיניו
ולא ילוז.

פרק תשיעי

א. האמן - אין לו חזקה בפלים שתחת ידו. אחד פלים
העשויים להשאל ולחשפיר ואחד שאר פלים. כיצד? ראה
פלוני ביד האמן, והביא עדים שהיו יודעין שהפלי זה שלו,
והוא טוען ואומר: לתמן נתתיו לך, והאמן אומר: לא בא
לידי אלא במקרה או מתנה, או שטען: אתה נתת לי, אתה
מכרת לי אחר שבא לידי לתקנו, אף על פי שמסרו לו

שהביא התובע עדים שהמטלטלין הללו ידועין לו. כיצד?
בגד זה או כלי זה שבדרך או שבתוך ביתך שלי הוא, או
הפקדתיהו אצלך או השאלתיהו לך, והרי העדים שהן
יודעין אותו מקדם ברשותי, והנתבע אומר: לא פי, אלא
אתה מכרת לי או נתת לי במתנה - הרי זה הנתבע נשבע
הסת ונפטר.
ב. טען שהוא משכון בידו - יכול לטען עד כדי דמיו,
ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל, כמו שבארנו.
ג. במה דברים אמורים? בדברים שאינן עשויין להשאל
ולחשפיר, כגון בגדים ופרות וכלי תשמיש הבית ודברים
של סחורה וכיוצא בהן; אבל דברים העשויין להשאל
ולחשפיר, אף על פי שהן תחת ידו של זה, ואף על פי שלא
השאילו פלי זה ולא השפירו לו בעדים - הרי הן בחזקת
בעליהן. כיצד? ראובן שהיה לו כלי העשוי להשאל
ולחשפיר, ויש לו עדים שהוא ידוע לו, והרי אותו הכלי
תחת יד שמעון, וראובן טוען שהוא שאול או שכור,
ושמעון טוען: אתה מכרת לי, אתה נתת לי במתנה, אתה
משכנתו ביד - אינו נאמן; אלא ראובן נוטל פלוני, ונשבע
הסת על טענת שמעון. ואפלו מת שמעון - הרי ראובן נוטל
פלוני. והורו הגאונים: שישבע הסת, שטוענין ליושר.
ד. במה דברים אמורים? כשהיה פלי זה נראה ועומד ביד
שמעון; אבל אם ראובן טען ואמר לשמעון: כלי פלוני יש
לי בידך ושכור הוא, הוציא אלי, והרי יש לי עדים שהוא
ידוע לי, ואמר לו שמעון: אתה מכרת לי, אתה נתת לי
במתנה - נאמן, ונשבע שמעון הסת ונפטר. מתוך שכול
לומר: לא היו דברים מעולם ואין בדי פלוני, נאמן לומר:
שישנו אצלי ואתה מכרת לי.
ה. אין כל הדברים האלו אמורים אלא שהיה בעל הכלי
טוען: אני הפקדתיו אצלך או השאלתיהו אצלך; אבל אם
טען: שפלי זה היה שלי ונגנב או אבד או נגזל, והביא
עדים שהוא ידוע לו, וזה שתחת ידו אומר: איני יודע, אבל
אחרים מכרוהו לי או נתנוהו לי במתנה, אף על פי שהוא
מדברים העשויין להשאל ולחשפיר - מעמידין אותו ביד
זה שהוא בידו, ואינו נשבע כלל, שהרי אין לו טוען.
ו. יצא לבעלים הראשונים חזקה מפליהן שנגנבו - ישבע
זה בנקיטת חפץ במה הוציא ויטל, ויחזר הפלי לבעלים
הראשונים, כמו שבארנו בהלכות גנבה. טען: אתה מכרת
לי או נתת לי במתנה, אף על פי שישא לו שם גנבה, אם
לא היה מדברים העשויין להשאל ולחשפיר - הרי זה
נשבע הסת, ונעמד הפלי בידו. מכאן אתה למד לכל מי
שיש לו מטלטלין בידו, אף על פי שכול לומר: שלקוחין
הן בדי, וישבע הסת ויפטר, אם אמר: שלך הן, אבל חייב
אתה לי כף וכך - ישבע בנקיטת חפץ ואחר כך יטל, כדין
כל הנשבעין ונוטלין.
ז. מי שהיו בידו דברים העשויין להשאל ולחשפיר, אף

מזיציאין אותו מיד זה על כל פנים, עד שיביא ראיה שמכרו לו או נתנו לו במתנה, כדין קרקעות.

ה. אפלו מת זה שהפלי פחת ידו - מזיציאין אותו מיד היורש בלא שבועה; שפיון שאין לאביו לטען שלקחו או שהוא משכון, כף אין זה יכול להשביעו. ואם טען היורש טענת ודאי ואמר: בפני נתנו לאבי או מכרו לו - הרי בעל הבית נשבע הסת, כשאר כל הנשבעין. וכבר בארנו, שיש מי שהורה: שישבע בעל הבית הסת, ואחר כך יחזיר כליו מיד היורש. ואין דעתו נוטה לזה.

ו. מי שלקח קרדס ואמר: הריני הולך לגור דקלו של פלוני שמכרו לי, וכרת הדקל - הרי זה בחזקתו; שאין אדם מעז פניו וכורת אילן שאינו שלו. ואם טענו הבעלים שלא מכרוהו - נשבע זה הכורת הסת שהוא שלו, ונפטר. וכיון שנכרת - הרי הוא כשאר כל המשטליין. וכן היורד לשדה חבירו ואכל פרותיה שנה או שנתיים, והבעלים טוענין שזה ירד שלא ברשות וגזלן הוא ואכל, והרי העדים שאכל, והיורד אומר: ברשותך ירדתי לאכל פרותיה - הרי זה האוכל נאמן, ונשבע הסת על כך; חזקה היא, שאין אדם מעז פניו ואוכל פרות שאינן שלו. אף על פי שהקרקע בחזקת בעליה, אין הפרות בחזקת הבעלים; שאין אדם מוכר פרות שדהו בשטר כדי שנאמר לזה שאכל: הבא שטרך. ואין צריך לומר, שאם אכל פרותיה שנים רבות - שמתוך שיכול לומר: לקוחה היא בידי, נאמן לומר: לפרות ירדתי, וישבע הסת.

ז. שנים שהיו אוהזין בכלי אחד, או שהיו רוכבין על גבי בהמה אחת, או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג, או יושבין בצד ערמה של חטים ומנחות בסמטא או בחצר של שניהם, זה אומר: הכל שלי, וזה אומר: הכל שלי - כל אחד משניהן נשבע בנקיטת חפץ שאין לו בזה הדבר פחות מחציו, ויחלקו. ושבועה זו תקנת חכמים היא, כדי שלא יהיה כל אחד תופס בטליתו של חברו ונוטל בלא שבועה. ח. זה אומר: בלה שלי, וזה אומר: חציה שלי - האומר בלה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים, והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע, וזה נוטל שלשה חלקים, וזה נוטל רביע. מכאן אתה למד לכל הנשבעין לטל, בין שבועה קלה בין שבועה חמורה, שאינו נשבע על מה שטוען, אלא על מה שנוטל, אף על פי שטוען יותר.

ט. היו שנים אדוקין בטלית, זה אומר: בלה שלי, וזה אומר: בלה שלי - זה נוטל עד מקום שידו מגעת, וזה נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקין בשווה אחר שנשבעין. ויש לכל אחד לגלגל על חברו, שכל מה שנטל - בדין נטל.

י. היה זה אוהז בחוטין שבשפת הטלית, וזה בחוטין שבשפה האחרת - חולקין בלה בשווה אחר שנשבעין. וכל חלקה האמורה כאן - בדימים, לא שפסידו עצמו של כלי או של טלית או שקמיתו ובהמה.

שלא בעדים - בעל הכלי נאמן, ומזיציאין אותו מיד האמן, וישבע בעל הבית הסת על טענתו. ויש גאונים שדנו: אף על פי שלא הביא בעל הבית עדים שזה הכלי שלו, הואיל וראה כליו ביד האמן, והרי האמן מודה לו שהיה שלו ומכרו לו - נאמן. אבל אם אמר: לא היה דברים מעולם, ושלי הוא הכלי - נאמן האמן ונשבע הסת. ואם הביא בעל הבית עדים שהכלי הזה ידוע לו - אין האמן נאמן. ודין זה פלא הוא בעיני.

ב. לא ראה הכלי ביד האמן, אלא טען ואמר: כלי פלוני נתתיו לו לתקן, והאמן אומר: חזרת ומכרתו או נתתו לי - האמן נשבע הסת ונפטר, מתוך שיכול לומר: לא היה דברים מעולם. ואפלו מסרו לתקן בעדים - האמן נאמן, מתוך שיכול לומר: החזרתי; שהמפקיד אצל חברו בעדים - אינו צריך להחזיר לו בעדים. לפיכך נשבע האמן הסת ונפטר, ואין מחזיקין אותו להוציא הכלי. ואם הוציאו, הואיל ונראה - הרי בעל הבית מביא עדים שהוא שלו ונוטלו, אף על פי שמסרו לו בלא עדים, כמו שבארנו. לפיכך, אם טען האמן ואמר: שמים קצצת לי בשכרי, ובעל הבית אומר: לא קצצתי לך אלא אחת, אם היה הכלי נראה בפניהם - הואיל והאמן אין לו בו חזקה ואינו יכול לטען שהוא לקוח בידו, הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ על הקציצה, כמו שבארנו בשכירות, ונותן; ואם אין הכלי נראה בפניהם - הואיל והאמן נאמן לומר: לקוח הוא בידי, יכול לטען עד כדי דמיו, ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל, בדרך כל הנשבעין ונוטלין, כמו שבארנו.

ג. אמן שירד מאמנותו, וכן האמן - הרי הן כשאר כל אדם, ויש להן חזקה בכל המשטליין, כמו שבארנו.

ד. מי שנוכנס לביתו של חברו בפני בעל הבית, ויצא וכלים טמונין פחת בנפיו, והעדים רואין אותו, ולאחר זמן תבעו בעל הבית ואמר לו: החזר לי כלים שהשאלתיך, והרי העדים, והוא אומר: לקוחין הן בידי - אינו נאמן; ונשבע בעל הבית הסת על טענתו שלא מכרן ולא נתנן, ויחזירו בית דין הכלים לבעל הבית. במה דברים אמורים? בבעל הבית שאינו עשוי למכר את כליו, וזה שהוציא הכלים תחת בנפיו אין דרכו להצניע, ואותן הכלים אין דרך בגי אדם להצניען; לפיכך חב להחזיר, לפי שלא הצניען אלא לכפר בהן. אבל בעל הבית העשוי למכר את כליו, אף על פי שאין זה צנוע ואין דרך אותן הכלים להטמין תחת הכנפים - הרי זה נשבע הסת שהן לקוחין בידו. וכן אם יצא בהן מגלין בפני עדים, אף על פי שאין בעל הבית עשוי למכר את כליו - הרי זה נאמן לומר: לקוחין הן בידי; שמא נצטרכו לו מעות ומכר. ובלבד שלא יהיו מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר; אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר - לעולם הן בחזקת בעליהן, כמו שבארנו. ואף על פי שהוציאן מגלין, ואף על פי שבעל הבית הזה עשוי למכר את כליו, הואיל ויש לו עדים שזה הכלי העשוי להשאיל ולהשכיר בלבד ידוע הוא לו -

- 1 יא. הִיא אוֹתוֹ הָאֶחָד אֶת כָּלָה, וְזֶה מִתְאַבֵּק עִמּוֹ וְנִתְלָה בָּהּ
2 - הָרִי זֶה בְּחֻקְתָּ הָאוֹתוֹ אֶת כָּלָה.
3 יב. כָּאוּ שְׁנֵיהֶם אֲדוּקִין בָּהּ, וְשִׁמְטָה הָאֶחָד מִיָּד חֲבֵרוֹ
4 בְּפָנָיו, וְשָׂתַק הַשָּׁנִי, אֵף עַל פִּי שְׁחֹר וְצוּחַ - אֵין מוֹצִיאִין
5 אוֹתָהּ מִיָּד; כִּינֵן שִׁשְׁתֵּק בְּתַחֲלָה, הָרִי זֶה כְּמוֹדָה לוֹ. חֲזֹר
6 הַשָּׁנִי וְתִקְפֶּה מֵרָאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁהָרָאשׁוֹן (לֹא) צוּחַ
7 מִתְחַלֵּה וְעַד סוּף - חוֹלְקִין.
8 יג. כָּאוּ שְׁנֵיהֶם אֲדוּקִין בְּטָלִית, וְאִמְרָנוּ לָהֶם: צָאוּ וְחַלְקוּ
9 אֶת דְּמִיָּה, יֵצְאוּ וְחֹזְרוּ וְהָרִי הִיא תַּחַת יָד אֶחָד מֵהֶן, זֶה טוֹעֵן
10 הוֹדָה וְנִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה, וְזֶה טוֹעֵן: שֶׁמִּכְרָתוֹ לוֹ, אוֹ נִתְגַּבֵּר
11 עָלֶי וְחִטְפָה - הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאָה; וְאִם לֹא הִבִּיא
12 רָאָה - יִשָּׁבַע זֶה שֶׁהִיא שְׁלוֹ וְיִפְטֹר. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
13 **יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"א**
14 **פֶּרֶק עֶשְׂרִי**
15 א. בְּהֶמְהָ² אוֹ חִיָּה שְׁאִינָה שְׁמוּרָה, אֶלָּא מִהֲלֹכַת בְּכָל מְקוֹם
16 וְרוּעָה - אֵינָה בְּחֻקְתָּ זֶה שְׁתַּפְסָה³, מֵאַחֵר שֶׁהִיא יְדוּעָה
17 לְבָעֲלִים. כִּי־צַד? הִבִּיא הַתּוֹבֵעַ עֲדִים שֶׁבְּהֶמְהָ הִזְאת יְדוּעָה
18 לוֹ⁴, וְזֶה הַתּוֹפֵס טוֹעֵן: אֶתָּה נִתְתָּה לִי, אֶתָּה מִכְרָתָה לִי -
19 אֵינוּ נֶאֱמָן: שְׁאִין הִיִּיתָה תַּחַת יָדוֹ רָאָה, שֶׁהָרִי הִיא⁵ הִלְכָה
20 מִעֲצָמָה וְנִכְנָסָה בְּרִשְׁתּוֹ. לְפִיכָף, אִם לֹא הִבִּיא רָאָה -
21 תַּחֲזֹר בְּהֶמְהָ לְבָעֲלֶיהָ, וְיִשָּׁבַע⁶ הֶסֶת עַל טַעֲנָה זֹ.
22 ב. הִיִּיתָה בְּהֶמְהָ שְׁמוּרָה⁷ אוֹ מְסוּרָה לְרוּעָה⁸, אֵף עַל פִּי
23 שֶׁהִבִּיא זֶה⁹ עֲדִים שֶׁהִיא שְׁלוֹ - הָרִי הִיא בְּחֻקְתָּ זֶה שֶׁהִיא
24 תַּחַת יָדוֹ; וְאִם טַעֵן: אֶתָּה מִכְרָתָה אוֹ נִתְתָּה לִי - יִשָּׁבַע
25 הַתּוֹפֵס הֶסֶת שֶׁהִיא שְׁלוֹ וְיִפְטֹר¹⁰.
26 ג. לְפִיכָף, מִי שֶׁתַּפֵּס בְּהֶמְתָּ חֲבֵרוֹ שֶׁהִיִּיתָה שְׁמוּרָה אוֹ בִּיד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מבאר שהגודרות (בעלי חיים שאינם שמורים, אלא הולכים ממקום למקום ורועים) אין להם חזקה, ודין שניים טוענים לבעלות על ספינה. (2) בבא בתרא לו. (3) מימרא של ריש לקיש: הגודרות (צאן שדרכם ללכת ולחפש לעצמם מזון בכל מקום שימצאו) אין להם חזקה. (4) ידוע הדבר שהיא שלו. (5) שאין לשלול שכך היה. (6) בעל הבהמה. (7) דרכו של בעליה לשמור עליה. (8) שמוציא אותה למקום מרעה ומשיג עליה. (9) שהיא ידועה לו. (10) בגמרא שם במעשה שהיה, שעזים היוקו תבואה של אחרים ובא הניזק ותפס את העזים ותבע תשלום הנזק. ופסק אביו של שמואל, שהוא נאמן לתבוע עד כדי שוויים של העזים במיגו שיכול לטעון מכרתם לי. והקשו בגמרא מדברי ריש לקיש שהבאנו למעלה (הלכה א), ותיירצו שעזים מסורים לרועה. ומכאן, שבבהמה מסורה לרועה יכול המחזיק לטעון אתה מכרתה לי. (11) נתבאר כמו שכתב בהלכה ו ובהלכה ז, ומשמע שמכירה בעדים בלא שטר גם כן נחשבת כמחאה, מהאמור בהלכה הקודמת. (12) בהדינים הקודמים כתב רבינו שנשבע היסט ובנידון כאן הוטל עליו שבועה כעין של תורה. טעמו של ההבדל ביאר רבינו בפרק י"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ג: כשהוא טוען שהבהמה עצמה היא שלו והוא מוחזק בה - ועליו להישבע וליטול - משביעים אותו כעין של תורה כדין נשבע ונוטל. (13) שם כח. שנינו: והעבדים ... "חזקתן שלוש שנים" ובגמרא שם לו. הקשו מכאן על ריש לקיש שאמר: הגודרות אין להן חזקה (ראה למעלה הלכה א) והרי עבדים דרכם ללכת לכל מקום בלי שמירה? ומפרש רבא: "אין להן חזקה לאלתר, אבל יש להן חזקה אחר שלוש שנים." (14) שבועת היסט. (15) הנתבע נאמן כמו בהחזיק בקרקע שלוש שנים והבעלים לא מיחו, כמו שנתבאר לקמן פרק י"א הלכה ג (ראה הערתנו שם). [מלשון הגמרא משמע, שגם גודרות יש להן חזקה לאחר שלוש שנים (וכן כתב שם הרשב"ם בפירוש, וכן פסק הטור חושן משפט סימן קלה, ראה בית חדש שם). ורבינו לא חילק בבהמה בין לאלתר ובין שלוש שנים. ומזה למד במגיד משנה, שאין לבהמה חזקה לעולם. ומעיר, שלשון המשנה מסייעתו, שהרי לא הזכירה כלל בהמה בין אלה שחזקתם שלוש שנים. הוא מפרש מה שאמר רבא: "אבל יש להן חזקה אחר שלוש שנים" הכוונה לעבדים (בגמרא השתמשו גם בלשון זכר באות נון לרבים)]. (16) שאינו יכול ללכת ממקום למקום ומשמיענו רבא, שאין חוששים שמא הביאה אותו אימו לביתו של הנתבע והלכה ושכחה אותו. (17) שם לא. מעשה שהיה ופסק עולא טוען וחוזר וטוען: הלכתא אמרו: הלכתא טוען וחוזר וטוען. (18) למעלה פרק ז הלכה ח. (19) שאפשר לפרש כך טענתו הראשונה שהוכחשה על ידי העדים. ושם נתבאר, שכל זמן שלא באו עדים והכחישו טענתו האחרונה וגם לא יצא מבית הדין - יכול הוא לחזור ולטעון טענה אחרת ואפילו היא מכחישה לגמרי טענתו

אומרים: אי אפשר שלא יגיע לידך הדבר בשלש שנים; וכיין שהגיע לך הנה לך למחות בפני עדים, ותודיע אותם: שפלוני גזל אותי ולמחר אתבענו בדין; הואיל ולא מחית, אתה הפסדת על עצמך. לפיכך, אם היתה מלחמה ושבוש דרכים בין המקום שהיה בו ראובן ובין המקום שהיה בו שמעון, אפלו אכלה ראובן עשר שנים - מוציאין אותה מתחת ידו וחוזרת לשמעון, מפני שכול לומר: לא ידעתי שנה משתמש בקרקעי.

ג. הביא ראובן עדים שהיה שמעון בא בכל שנה ועומד במקום זה שלשים יום או פחות - אומרים לשמעון: מפני מה לא מחית בשבא? אבדת זכותך. טען שמעון ואמר: טרוד הייתי בשוק, ולא ידעתי שנה בתוך חצרי - הרי זו טענה; שכל שלשים יום יהיה אדם טרוד בשוק. ואם עמד יותר משלשים יום ולא מחה - אבד את זכותו. ויראה לי, שהדין זה אינו אלא בפפרים, שהעם טרודין בשוקים שלהן.

ד. ומפני מה אין אומרים לראובן: אם אמת הדבר שמכר לך או נתן לך במתנה, למה לא נזהרת בשטר שלך? מפני שאין אדם נזהר בשטר והולך כל ימיו, וחזקה שאין אדם נזהר בשטר אלא עד שלש שנים, וכיין שרואה שאין אדם ממחה בו - שוב אינו נזהר.

ה. הרי שמחה שמעון במדינה רחוקה, מפני מה לא יטען ראובן ואמר: לא שמעתי שמחה בי כדי שאזהר בשטר? מפני שאומרים לו: חבךך יש לו חבך, וחברך יש לו חבך, וחזקה שהגיע אליך הדבר; וכיין שידעת שמחה בך בתוך שלש שנים, אם באמת היה לך שטר ולא נזהרת בו, אתה הפסדת על עצמך.

ו. לפיכך, אם מחה שמעון בפני עדים ואמר להם: אל תוציאו דבר זה מפיקם - אין זה מחאה. אבל אם אמרו העדים מעצמן: אין דבר זה יוצא מפינו - הרי גם זו מחאה; שהדבר שאין אדם מצוה עליו אומרו שלא בכונה. וכן אם צוה לעדים ואמר להם: אל תודיעוהו, או שאמרו הן מעצמן: אין אנו מודיעין אותו - גם זו מחאה היא; אף על פי שאינן מודיעין אותו, מודיעין הם לאחרים, ודבר זה יגיע אליו.

ו. ספינה²⁰ וכיוצא בה שהיו שנים נחלקין עליה, זה אומר: כלה שלי, וזה אומר: כלה שלי²¹, ובאו לבית דין ואמרו: אחד: תפסוה עד שאביא עדים²³ - אין תופסין אותה²⁴. ואם תפסוה בית דין, והלך ולא מצא עדים, ואמר: הניחוה בינינו, וכל המתגבר יטל, כשהיה דינה מקדם - אין שומעין להן²⁵; ואין מוציאין אותה בית דין מידן עד שיביאו עדים או עד שיודו זה לזה או יחלקו ברצונם ובשבועה, כמו שבארנו²⁶.

פרק אחד עשר

א. כל הקרקעות הידועות לבעליהן, אף על פי שהן עתה פחת יד אחרים - הרי הן בחזקת בעליהן. כיצד? ראובן שהיה משתמש בחצר כדרך שהעם משתמשים בחצרותיהן: דר בה, ומשפירה לאחרים, ובונה וסותר, ואחר זמן בא שמעון וטען עליו ואמר לו: חצר זו שתחת ידך שלי היא, ושכונה היא בידך או שאולה, והשיבו ראובן: שלך היתה, ואתה מכרתה לי או נתתה לי במתנה, אם אין עדים לשמעון שהיתה ידועה לו - נשבע ראובן הסת ויעמד במקומו. אבל אם הביא שמעון עדים שחצר זו שלו היתה - הרי היא בחזקת שמעון, ואומרים לראובן: הבא ראיה שמכרה לך או נתנה לך; ואם לא הביא ראיה - מסלקין אותו ממנה, ומחזירין אותה לשמעון, אף על פי שאין ראובן מודה לשמעון שהיא היתה שלו, שהרי יש עדים לשמעון.

ב. במה דברים אמורים שמצריכין ראובן להביא ראיה או יסתלק? בשלא נשתמש בה זמן מרבה; אבל אם הביא עדים שאכל פרות קרקע שלש שנים רצופות, ונהנה בכלה כדרך שנהנין כל אדם באותה קרקע, והוא שהיה אפשר לבעלים הראשונים שיצדעו בזה שהחזיק ולא מחו בו - מעמידין אותה ביד ראובן, וישבע ראובן הסת שמכרה לו שמעון או נתנה לו ויפטר. מפני שאומרים לו לשמעון: אם אמת אתה טוען שלא מכרת ולא נתת, למה היה זה משתמש שנה אחר שנה בקרקעך, ואין לך עליו לא שטר שכירות ולא שטר משכונה, ולא מחית בו. טען ואמר: מפני שלא הגיע אלי הדבר, שהרי הייתי במדינה רחוקה -

הראשונה. וכאן קיצר וסמך על מה שביאר שם. (20 שם לד: 21) ואין אחד מהם מוחזק בה. ולקמן בפרק ט"ו הלכה ד יתבאר, שבכל מקום שאין אדם מחזיק בדבר שנטענים עליו - מניחים את הדבר בידיהם "וכל המתגבר ירד בה (בשדה הנטענת) ויהיה האחר המוציא מידו ועליו הראייה" (לשון רבינו שם. וראה מה שכתבנו בזה למעלה פרק ט הלכה ז). [דין זה ידוע בתלמוד ופוסקים כחוק: "כל דאלים - גבר".] (22 להדיינים. 23) כדי שלא יתפוס אותה בינתיים השני, וקשה יהיה להוציאה מידו. (24) ואם הסכימו שניהם - רשאים הדיינים לתפוס (כסף משנה). (25) אפילו שניהם מסכימים ואפילו אם תפסוה בית דין שלא בהסכמת שניהם ושלא כדין תפסו - אין מוציאים מתחת ידם, שכל דבר שבא ליד בית דין - בין ברשות בין שלא ברשות - אין להוציא עד שיתברר הדבר בעדים או בהוכחה אחרת (שם בשם הר"ן). והראש בתשובותיו כלל עז אות א כתב, שהתופס חייב להישבע שכדין תפס, ואינו יכול לטעון הרי זכיתי בזה בתוקף החלטת בית דין, שפסקו: כל דאלים גבר. ונימוקו: הדבר עדיין מוטל בספק, כי בית הדין לא קבע שזה התופס בעליו החוקי של הדבר הנטען, אלא שלא יכול לברר מי הם הבעלים - הניחוהו לפניהם. (26) למעלה פרק ט הלכה ז בדין שניהם מוחזקים. ולא נתברר לי פירושה של שבועה זו. בכל שלושת המקרים האלה: עדים, הודאה או הסכם הדדי למה מטילים עליהם שבועה. ונראה שהמלה "ובשבועה" נמשכת לבבא האחרונה בלבד וכוונת רבינו, שאם הסכימו שניהם לחלוקה, כדי שלא יישאר ביד בית הדין - מוציא בית הדין לפועל את החלוקה וכל אחד יכול לדרוש שהשני יישבע שלא נטל דבר שאינו שלו. (1) מבאר דין חזקת קרקעות, ודין המחאה.

ז. כיצד המחאה? אומר בפני שנים: פלוני שהוא משתמש
בחצרי או בשדי גזלן הוא, ולעתיד אני תובע אותו בדין.
וכן אם אומר להם: שכורה היא בידו או משכונה, ואם יטען
עלי שמכרתי או נתתי, אני תובע אותו בדין, וכן כל פיוצא
בזה - הרי זו מחאה. אף על פי שלא מזה במדינה זו
שהחזיק בה זה. אבל אם אומר להן: פלוני משתמש
בחצרי גזלן הוא - אין זו מחאה; שהרי ראובן אומר:
כששמעתי אמרתי שמא חרף אותי בלבד, ולפיכך לא
נזהרתי בשטרי.

ח. מחאה בפני שנים - מחאה; וכותבין, אף על פי שלא
אמר להם כתבו. וכיון שמחה בשנה ראשונה - אינו צריך
לחזור ולמחות בכל שנה ושנה. אבל צריך שלא יהיה בין
מחאה למחאה שלש שנים גמורות. לפיכך צריך למחות
בסוף כל שלש שנים. ואם מחה, ועמד שלש שנים גמורות,
ואחר כך מחה - אינה מחאה.

ט. הביא ראובן עדים, שזה שמעון בעל השדה קבץ פרות
שדה זו ונתנם לו - תעמד השדה ביד ראובן, ואפלו טען
ששמעון מכרה לו או נתן לו היום; שאלו לא מכר או נתן,
לא היה משמש את ראובן בשדה זו ונתן לו פרותיה.
י. טען שמעון ואמר: אמת היה הדבר, ולפרות הורתי,
ושלו היו הפרות, אבל הגוף לא מכרתי - נאמן, וחזור
לשמעון; אלא אם בן אכלה ראובן בפניו שלש שנים ולא
מחה בו, כמו שבארנו.

פרק שנים עשר

א. שלש שנים שאמרנו - מיום ליום. אפלו היו חסרים יום
אחד - לא החזיק, ומסלקין אותו ממנה. במה דברים
אמורים? בקרקעות שהן עושין פרות תמיד, כגון הבתים
והחצרות, והבורות והשיחין והמעורות, והחניות והפנדקות
והמרחצאות, והשוכות ובתי הבדין, ושדה בית השלחין
שמשקין אותה תמיד וזורעין בה ונוטעין, והגנות
והפרדסין, וכן עבדים המהלכין, כמו שבארנו. אבל שדה
הבעל, שהיא שותה ממי גשמים בלבד, ושדה אילן - אינה
מיום ליום; אלא כיון שאכלו שלש תבואות ממין אחד -
הרי אלו כשלש שנים. כיצד? היתה שדה תמרים וגדר
של גדרות, או שדה ענבים ובצר שלש בצירות, או שדה
זיתים ומסך שלש מסיקות - הרי אלו כשלש שנים, והחזיק.
ואפלו היו האילנות רצופין ולא היה ביניהן הרחקה כראוי,
שהרי סופן ליבש, הואיל ואוכלן שלש תבואות - החזיק.
ב. הביא עדים שהיה דר בחצר זו שלש שנים או
שהשפירה שלש שנים - הרי זו חזקה. טען בעל החצר
ואמר: שמא לא שכן בה ביום ובלילה, או שמא אלו
שהשפירה להם לא שכנו בה ביום ובלילה - הרי זו טענה;
ואמרים למחזיק: או תביא עדים ששנים אלו גמורות ביום

ובלילה או הסתלק. אפלו באו עדים ואמרו: לנו השכיר
ואנו דרנו בה ביום ובלילה, וטען בעל השדה ואמר: יביאו
עדים שדרו בה ביום ובלילה - צריכין אלו השוכרין להביא
ראיה שדרו בה תמיד; שזה הדבר תלוי בהן, ואין תלוי
בטענת המחזיק כדי שיעידו לו.

ג. היה זה המחזיק או העדים שדרו בה מן הרוכלין
המחזירין בעירות וכיוצא בהן - טוענין אותו לכתחלה,
וכשביא עדי חזקה, אומר לו: הבא עדים שהיית מחזיק
בה ביום ובלילה. במה דברים אמורים? בחצרות ובתים
וכיוצא בהן, שהן עשויות לדור בתוכן ביום ובלילה; אבל
החניות של תגרים וכיוצא בהן, שאין דרין בהן אלא ביום
- כיון שדר בה שלש שנים ביום הרי זו חזקה.

ד. שלש שנים שאמרנו, צריך שיהיו רצופות זו אחר זו.
הרי שהחזיק בשדה וזרעה שנה והוכירה שנה וזרעה שנה
והוכירה שנה, אפלו עשה כן במה שנים - לא החזיק. היה
דרבן של בני אותו המקום להוכיר, אף על פי שמקצתן
זורעין שנה אחר שנה ומקצתן זורעין שנה ומוכירין שנה
- הרי זה החזיק; שהרי הוא אומר: לא הוכרתי אותה אלא
כדי שתעשה הרבה בשנת הזריעה.

ה. שני שתפין שהחזיקו בשדה שש שנים, האחד אכלה
ראשונה ושלשית וחמישית, והשני אכלה שנייה ורביעית
וששית - לא עלתה חזקה לאחד מהם; שהרי בעל הקרקע
אומר: כיון שלא ראיתי ולא שמעתי שהחזיק בה אדם אחד
שנה אחר שנה, מפני זה לא מחיתי. לפיכך, אם כתבו אלו
השתפין שטר ביניהן שישתמשו בה שנה אחר שנה - כיון
שעברו שלש שנים עלתה להן חזקה; שהשטר יש לו קול,
והואיל ולא מחה - אבד זכותו. והוא הדין לעבד שהחזיקו
בו שנים, ונשתמשו בו שנה אחר שנה, אם כתבו שטר
ביניהן - הרי החזיקו.

ו. אכלה שנה זה המחזיק ומכרה, ואכלה הלוקח שנה
ומכר ללוקח שני, ואכלה שנה: אם מכר זה לזה בשטר -
שלשטן מצטרפין, והרי זו חזקה, מפני שלא מחה; ואם
מכרו שלא בשטר - אינה חזקה; שהבעלים הראשונים
אמרים: כיון שלא עמד בה איש אחד שלש שנים, לא
הצרכתי למחות.

ז. אכלה האב שנה, והבן שתים; האב שתים, והבן שנה;
האב שנה, והבן שנה, והלוקח מן הבן שנה - הרי זו חזקה.
והוא שלקח בשטר.

ח. אכלה בפני האב, שהיה בעל השדה, שנה, ובפני בנו
שתים; או בפני האב שתים, ובפני הבן שנה; או בפני האב
שנה, ובפני בנו שנה, ובפני לוקח מן הבן שנה - הרי זו
חזקה. והוא שמכר הבן זו השדה בכלל שדותיו, שהרי לא
הכיר המחזיק שנמכרה ולפיכך לא נזהר בשטר; אבל אם
מכר הבן שדה זו בפני עצמה - אין לך מחאה גדולה מזו.

34 כמלוא האורה וסלו חוצה לכל אילן ואילן, וזה שהחזיק
35 בקרקע - יש לו שאר הקרקע.
36 יח. וכן האוכל כל פרות אילן שלש שנים, וטען על בעל
37 האילן: אתה מכרת לי אילן זה וקרקעו - הרי זה יש לו
38 קרקע כעבי האילן עד התהום.
39 יט. שדה אילן שהיו בו שלשים אילנות בתוך בית שלש
40 סאין, ואכל עשרה בשנה ראשונה, ועשרה בשנה שנייה,
41 ועשרה בשנה שלישית - החזק בכל. והוא שהיו עשרה
42 שאכל מפרות בכל בית השלש סאין, ולא הוציאו שאר
43 האילנות פרות; אבל אם הוציאו שאר האילנות פרות ולא
44 אכלן - לא החזק אלא במה שאכל.
45 כ. במה דברים אמורים? בשאכל הוא מקצת הפרות וכוזו
46 העם שאר הפרות; אבל אם מניח פרותיהן עליהן, הואיל
47 ואכל אילן מכאן ואילן מכאן מפל השדה - החזיק בכל
48 השדה, אף על פי שלא אסף כל פרותיה.
49

שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"א

פרק שלשה עשר

50
51 א. ואלו שאין מעמידין הקרקע בידי אף על פי שאכלום
52 שלש שנים: האמנין והאריסין והאפוטרופין והשתפין,
53 והאיש בנכסי אשתו, והאשה בנכסי בעלה, וכן בנכסי
54 אביו, והאב בנכסי הבן. שכל אחד מאלו אין מקפידין זה
55 על זה, לפיכך אין אכילתן ראיה אף על פי שלא מחו בהן
56 הבעלים. אלא תחזר הקרקע לבעלים שהביאו ראיה שזאת
57 הקרקע ידועה להן, וישבע הסת' שלא מכרו ושלא נתנו,
58 כמו שבארנו.
59 ב. וכן⁸ ראשי גליות של אותו זמן והגזלן והעובד כוכבים
60 - אין אכילתן ראיה, מפני שהן בעלי דורע¹⁰. וכן חרש
61 שוטה וקטן - אין אכילתן ראיה, מפני שאין להם טענה¹¹
62 כדי שתעמד הקרקע בידי, אלא תחזר לבעלים. וכן המחזיק
63 בנכסיה¹² - אין אכילתן ראיה.
64 ג. כיצד אין מעמידין את הקרקע בידי? ראובן שאכל שדה

1 ט. נרה שנה אחר שנה, אפלו כמה שנים, הואיל ולא נהנה
2 בה - אינה חזקה. וכן אם פתח בה שבילי המים ופתח
3 ושיד בלבד, הואיל ולא אכל פרות - אינה חזקה.
4 י. ורעה ולא הרויח כלום, אלא זרע פור ואסף פור - לא
5 החזיק, שהרי לא נהנה.
6 יא. אכלה שחת - לא החזיק. ואם היה המקום דרכן לזרע
7 לשחת מפני שדמיו יקרין - הרי זו חזקה.
8 יב. אכלה ערלה שביעית וכלאים, אף על פי שנהנה
9 בעברה - הרי זו חזקה.
10 יג. היה המקום שהחזיק בו סלע או חלמיש, שאינו ראוי
11 לזריעה - צריך להנות בו בדבר הראוי לו, כגון שישטח בו
12 הפרות או יעמיד בו בהמה וכיוצא בזה. ואם לא נהנה בו
13 בכל אותן השלש שנים בדבר הראוי לו - לא החזיק.
14 יד. היה מעמיד בהמה במקום מסים מחצר חבירו, או
15 שהיה מגדל שם תרנגולין, או מעמיד שם תנור וכירים
16 ורחים, או שנותן שם זבלו, בין שהעמיד שם מחיצה בין
17 שלא העמיד, אם נשתמש בדברים אלו וכיוצא בהן שלש
18 שנים ביום ובלילה, וטען על בעל החצר ואמר: אתה נתת
19 לי מקום זה או מכרתו לי - הרי זו חזקה.
20 טו. שדה שהיא מקפת גדר, ובא זה שהחזיק בה וזרע חוץ
21 לגדר ונהנה בכל מקום שאינו שמור, אף על פי שאכלו
22 שנה אחר שנה - לא עלתה לו חזקה. שהבעלים טוענין
23 ואומרים: פיון שראינו שזרע במקום מפקר, אמרנו: כל מה
24 שזרע - חית השדה תאכלנו, ולפיכך לא מחיתי. והוא הדין
25 לכל הזרע מקום שאינו שמור, אלא רגל חיה ויד כל אדם
26 מצויין בו.
27 טז. אכלה פלה חוץ מבית רבע - החזיק בכלה חוץ מאותו
28 בית רבע שלא נהנה בו. אפלו היה חלמיש בתוך השדה,
29 הואיל ולא נשתמש בו כראוי לו - אין לזה בו חזקה.
30 יז. החזיק אחד באילנות ואכל פרותיהן, ואחד החזיק
31 בקרקע וזרעה ואכל פרותיה, וכל אחד משניהם טוען:
32 שהפל שלי ואני לקחתיו - זה שהחזיק באילנות ואכלן
33 שלש שנים - יש לו האילנות וקרקע שצריכין לו, והוא

(1) מבאר דין אלה שאין להם חזקה, כגון האומנים והשותפים. (2) משנה בבא בתרא מב. (3) שמקבלים בנינים לתקנם או בונים בתים שלמים על מגרשים של אחרים בשכר. נרשב"ם מפרש המשנה, במטלטלין שמעמידים אותם בחזקת האדם שהם תחת ידו (דיניה מבוארים למעלה פרק ט). ורבינו גרשום בפירוש הנדפס בגלילות הגמרא שבידינו מפרש גם כן שהמדובר במטלטלין, ומלמדת המשנה, שאפילו היו הכלים בידיהם שלוש שנים אין להם חזקה. ובהגהות מיימוניות כאן אות א, כתב, שרבינו גרשום אינו גורס "האומנים" במשנתנו, ומי שגורס מתכוון לעבד שמסרו רבו לאומן ללמדו אומנות ועבדים דינם כקרקעות ומכאן שהוא מפרש משנתנו בקרקעות, ולא כהגירסא בספרים שבידינו. (4) חוכרי שדות על מנת לקבל חלק מהיבול - אחוז מסויים או מידה קבועה. (5) לקמן מבאר רבינו בפרטות דיניהם של כל אלה שמנה כאן. (6) שלא מכר. (7) למעלה פרק ט הלכה א בדין חזקת מטלטלין. (8) שם לו. (9) אותה התקופה שבה אמרו דין זה. (10) אנשים תקיפים ובעל השדה מפחד למחות בהם. [בגמרא שם אמרו: הני דבי ריש גלותא לא מחזקי בן ולא מחזיקין בהו (=אלה מבית ראש הגולה אין להם חזקה בנכסיו ואין לנו חזקה בנכסיהם). הדין הראשון ונימוקו כתב רבינו כאן ודילג לגמרי על הדין השני. והרשב"ם שם מנמק את הדין השני, משום שיש להם הרבה קרקעות ואינם יכולים לעבד את כולם, אינם מקפידים שאחרים יעבדום וישביחום, וכשירצו יוציאו מיד המחזיקים בכוח אף על פי שלא מיהו. (11) טענתם אינה נחשבת כטענת גדול בריא, והרי אמרו: חזקה שאין עימה טענה אינה חזקה. ונבמגיד משנה בשם יש מפרשים מנמק, שחזקה מועילה משום שבעל השדה לא מיחה, ואין מוחים בקטן]. (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ז). לא נמצא מקור מפורש בגמרא לדין זה. והרמב"ם והרשב"א חולקים על רבינו וסוברים שחזקת קטן היא חזקה. (12) מימרא של רבא, בבא מציעא לט.

לו חזקה; שאין מורדין אריסים אחרים²⁴ לנכסי אדם והוא
 שותק. אבל אם חלק לאריסין אחרים שהיו בה – אין לו
 חזקה; שמה ממה על האריסין עשו אותו²⁵. ואריס²⁶ שירד
 מאריסות²⁷ ואכלה שלש שנים מאחר שירד – החזיק²⁸.
 ז. האפטרופוסין כיצד? בין שהיה אפטרופוס על שדה
 זו בין על שאר נכסים, בין שמונו אותם בית דין²⁹ בין שמונה
 אותם אבי יתומים³⁰, וגדלו היתומים והניחו אותן³¹, בין
 שמונה אדם אפטרופוס על הוצאתו והקנסתו, הואיל והן
 משתמשים ברשות – אין להן חזקה³². עברו האפטרופין
 ממנו, ואכלו שלש שנים אחר שעברו – הרי זו חזקה³³.
 ח. השתפין³⁴ כיצד? אם היה שתף בשדה זו, ואין בה דין
 חלקה³⁵, אף על פי שאכל את כלל האחד מהן פמה שנים
 – הרי היא בחזקת שניהם³⁶. ואם יש בה דין חלקה, ואכלה
 האחד כלל שני חזקה – יש לו חזקה³⁷; שהרי אמר
 לשתפו: אם באמת שלא מכרת ולא נתת, היאך אכלתי את
 כלל ואתה שותק ולא מחית כל שלש שנים? וכן האיש³⁸
 שאכל בנכסי אשתו שני חזקה, אף על פי שהתנה עמה
 שאין לו פרות בנכסיה³⁹, ואפלו התנה עמה כשהיא ארוסה
 שלא ירשנה⁴⁰, ואחר כך אכל ובנה והרס⁴¹ ועשה כל מה

שמעון שני חזקה, והוא טען שהיא לקוחה בידו, והביא
 שמעון עדים שהיא ידועה לו, וכן הביא עדים שראובן ידוע
 שהוא שתפו או אריסו או אפטרופוסו, ומפני זה לא מכה
 – תחזר השדה לשמעון, וישבע הסת שלא מכר ולא נתן.
 והוא הדין לשארן¹³. אבל אם לא הביא שמעון ראיה
 שראובן היה שתף או אריס, אלא ראובן הודה מעצמו
 ואמר: הן הוא שתפי ומכר לי, הואיל ואכל שני חזקה,
 ויכול לומר: לא היה שתפי מעולם – הרי זה נאמן¹⁴ כשאר
 כל אדם.
 ד. האמנין כיצד? כגון שהיו בזנין בה או מתקנין אותה
 שנים רבות. ירדו מאמנותן¹⁵, אם אכלו אותן שלש שנים
 מאחר שירדו מאמנותן – יש להן חזקה¹⁶.
 ה. האריסין¹⁷ כיצד? כגון שהיה אריס לאביו¹⁸ של בעל
 השדה או לאנשי משפחתו; שפנין שהוא אריס של פתי
 אבות¹⁹, אין ממחין הבעלים בידו²⁰. אבל אם זה הוא
 שנעשה אריס תחלה²¹, הואיל ואכלה כלל שני חזקה –
 מעמידין אותה בידו; ואומרים לבעלים: היאך אכל שנה
 אחר שנה ולא מחית בו.
 ו. אריס²² של פתי אבות שהוריד אריסין תחת ידו²³ – יש

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(13) לכל אלה שנמנו למעלה. (14) במיגו, מתוך שיכול היה לטעון אינני שותף שלך. (15) ברייתא שם מז. (16) אפילו בבית
 שנמסר לידו לפני שירד מאומנתו (ראה למעלה פרק ט הלכה ג בדין חזקת מטלטלין). (17) שם מז: (18) אריס קבוע במשך
 שנים רבות. (19) משפחות. (20) אין הבעלים מקפידים שיאכל כל הפירות שלוש שנים ואחר כך יאכלו הם שלוש שנים או יותר
 כפי שהותנה ביניהם. בגמרא שם הקשו, למה אריס אין לו חזקה כשאכל כל הפירות שלוש שנים, הרי יכול הוא לטעון: כשהייתי
 אריס נטלתי חלק מהפירות ועכשיו, כשנטלתי הכול שלוש שנים – למה לא מחית? ומתוך רבי יוחנן: "באריסי בתי אבות". ופירש
 רבינו כמבואר כאן. (21) פעם ראשונה במשפחתו. (22) מימרא של רב נחמן שם. (23) בגמרא שם: "תחתיו", כלומר, מסר להם
 את כל האריסות וסילק ידיו מטיפול בשדה. (24) והוא מתעסק גם כן בחלק מן השדה. (25) הבעלים, ונתנו לו רשות להוריד
 גם אריסים אחרים שיעבדו בהשגחתו ובאחריותו. (26) ברייתא שם מז. (27) הפסיק מלהתעסק באריסות. (28) אפילו כשקיבל
 באריסות לפני שירד מאריסותו. (29) על נכסי יתומים. (30) כל שכן הוא שמינהו בית דין (מגיד משנה. ונראה כוונתו: שהרי
 בית דין בודקים יפה מהימנותו של אדם לפני שמוסרים לידו נכסי יתומים ואם אין מאמינים לו כל שכן שאין מאמינים לאפטרופוס
 שמונה על ידי אביהם, שאינו בודק כל כך). (31) השאירו את הנכסים בידי האפטרופוס. (32) לקמן (פרק יד הלכה ז) כתב
 רבינו: "אין מחזיקים (איש נכרי שאינו אפטרופוס) אפילו הגדיל ... עד שיאכל שלוש שנים רצופות אחר שיגדיל", ומכאן,
 שאפטרופוס שברשות ירד – אין לו חזקה אפילו כשיאכל שלוש שנים אחר שיגדיל, שאם לא כן, מה הוא ההבדל בין אפטרופוס
 לשאר בני אדם, ולמה הוצרך כאן לטעם שמשתמשים ברשות? (מקור דין זה בבבא מציעא לט: (ראה רש"י שם ולחם משנה כאן)
 ולקמן פרק י"ד הלכה ז יתבאר עוד, ראה הערותינו שם). (33) בגמרא שם נאמר דין זה לגבי אומנים ואריסים ומהם למד רבינו
 לאפטרופוס. (34) בבא בתרא מב: (35) שדה קטנה, שאם יחלקוה לא יהיה כל חלק ראוי לעיבוד רגיל (בפרק א מהלכות
 שכנים הלכה ד מבאר רבינו שיעורם של קרקעות שונים שאין בהם דין חלוקה, ראה שם). (36) השותף יכול לטעון הסכמתי
 שאתה תאכל שלוש או ארבע שנים שדה קטנה זו, ואחר כך אני אוכל תקופה דומה, משום שהיכול קטן ולא רצוי לחלקו לשני
 חלקים. (37) בגמרא שם עמדו על הסתירה שבדברי שמואל, שבמקום אחד אמר שותף אין לו חזקה ובמקום אחר אמר שיש לו
 חזקה, ותיירץ רבינא, כאן כשיש בה דין חלוקה, וכאן כשאין בה, [בגמרא שם משמע ששמואל לא גרס במשנה: "השותפין"].
 מלשונו של רבינו שכתב "ואם יש בה דין חלוקה ואכלה האחד כולה שני חזקה", משמע ששני תנאים כאן: א. שיש בה דין
 חלוקה; ב. שאכלה כולה, אבל אם אכל חצייה אין זו חזקה, אפילו יש בה דין חלוקה, וכן אם אכלה כולה ואין בה דין חלוקה.
 [בטור חושן משפט סימן קמט מביא שיטת רבינו חננאל, שלרבינא אין כל הבדל בין אכלה כולה לאכלה חצייה, וקובעת רק
 העובדה אם יש בה דין חלוקה. והרי"ף דעתו כשיטת רבינו שהרי כתב: "בדאית (כשיש) בה דין חלוקה וקא נחית (וירד) לכולה".
 ראה בית יוסף חושן משפט שם]. (38) משנה שם מב. וגמרא מט. (39) כשלא התנה כך אינו צריך להשמיעו שאין לו חזקה,
 שהרי הבעל אוכל פירות נכסי האשה מן הדין ואכילתו אינה הוכחה שקנה את השדה. (40) ותנאי זה, אם הותנה לפני הנישואין,
 מועיל, כרב כהנא שם מט. ומשמיעו רבינו, שאף על פי שהסתלק לגמרי מכל זכות שהיא בנכסי אשתו – אין לו חזקה כשאכל
 פירות, משום שיכולה לטעון למען שלום בית לא מחיתי. (פרטי דין ויתור הבעל על זכויותיו בנכסי אשתו מבוארים בפרק כ"ג
 מהלכות אישות. ראה שם וראה סמ"ע חושן משפט סימן קמט סעיף קטן י, יא ויב). (41) לטובת הנכסים, אבל אם הזיק וקלקל
 את הקרקע, צריכה למחות, כרב שם (נ:); כגון שחפר בשדה בורות שיחין מערות. ואם לא מיחתה – יש לו חזקה. [במגיד משנה

שני חזקה: אם טענו שהבעלים מכרו להן או נתנו להן - 35
יש להן חזקה; ואם טענו שהיא ירשה להן מאביהם 36
שאכלוה שני חזקה - אין להן חזקה. ואם הביאו עדים, 37
שהודו הבעלים לאביהן שמכרוה להן או נתנוה - מעמידין 38
את השדה בידין.
ד. בן הגזלן, אף על פי שהביא ראיה שהודו הבעלים 40
לאביו שמכר - אינה ראיה, כמו שבארנו. אבל בן בן הגזלן, 41
אפלו בא בטענת אביו - יש לו חזקה; בא בטענת אבי אביו 42
- אין לו חזקה.
ה. העובד כוכבים, אפלו אכלה כמה שנים - אין אכילתו 44
ראיה; ואם לא הביא שטר - תחזר השדה לבעלים בלא 45
שום שבועה, שלא תקנו שבועת הסת אלא לישוראל. 46
וישוראל הבא מחמת העובד כוכבים - הרי הוא פעובד 47
כוכבים שאין אכילתו ראיה.
ו. טען זה הישראל הבא מחמת העובד כוכבים ואמר: 49
בפני לקחה העובד כוכבים שמכר לי מזה הישראל 50
המערער עלי - הרי זה נאמן, וישבע הסת על כך; מתוך 51
שיכול לומר: אני לקחתי ממך וזהי אכילתי שני חזקה, 52
יכול לומר: מפלוני לקחתי שפני לקחה ממך. 53
ז. אין מחזיקין בנכסי קטן ואפלו הגדיל. ביצד? אכלה 54
בפניו כשהוא קטן שנה אחת, ושנים אחר שהגדיל, וטען: 55
אתה מכרת לי, אתה נתת לי - אין זה פלוס, עד שיאכל 56
שלש שנים רצופות אחר שהגדיל.
ח. מי שהחזיק בנכסי קטן שנים רבות, וטען ואמר: 58
משכנתי הן בידי, ויש לי חובה עליהן כך וכך, הואיל ואלו 59
רצה אמר: לקוחים הן בידי - נאמן, שהרי אינה מחזקת 60
שהיה לאביו של זה; וזהי גובה משכנתה מה שטען, 61
ותחזר ליתומים. אבל אם יצא עליה קול שהיא של יתומים 62
- אינו נאמן, שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן; ותחזר השדה 63
וכל הפרות שאכל ליתומים, עד שיגדלו ויצטו עמהן דין. 64
ט. אכלה שני חזקה בחיי אביהן - מתוך שיכול לומר: 65
לקוחה היא בידי מאביהן, נאמן לומר: חוב יש לי על 66
אביהן, וגובה אותו מן הפרות. וגובהו שלא בשבועה, 67
מתוך שיכול לומר: שלי הן.
י. בורח שפירח מחמת ספנת נפשות, כגון שהיה המלך 69

שעשה; וכן האשה⁴² שאכלה פרות בנכסי בעלה ונשתמשה 1
בהן כחפצה כמה שנים, אף על פי⁴³ שיחד לה שדה 2
במזונותיה ואכלה שדות אחרות - אין אכילתן ראיה⁴⁴. וכן 3
הבן⁴⁵ שהוא סומך על שלחנו של אביו ונחשב בכלל בני 4
ביתו, אם אכל נכסי אביו שני חזקה, וכן האב שאכל נכסי 5
בן זה שהוא סומך עליו שני חזקה - אין אכילתן ראיה⁴⁶. 6
ט. ובן⁴⁷ שפרש⁴⁸ מאביו, ואשה שנתגרשה אפלו ספק 7
גרופין⁴⁹ - הרי הן כשאר כל אדם⁵⁰. 8
י. ראשי גליות⁵¹ שהיו בימי חכמים, לפי שהיה בהן כח 9
לרדות את העם - אין אכילתן ראיה. וכן אחר שהחזיק 10
בנכסיהן, אפלו אכל כמה שנים - אין אכילתו ראיה. לפי 11
שאינן מחזיקין, מפני שידן תקיפה, כל זמן שירצו מסלקין 12
זה ממנה. אבל נשבעין הסת⁵² שלא מכרו ושלל נתנו. ואם 13
הן החזיקו בנכסי אחר, ואמר שלא מכר - נשבע הסת שלא 14
מכר להן ולא נתן להם.
יא. הגזלן ביצד⁵³? מי שהחזק גזלן על שדה זו, או מי 16
שהחזקו אבותיו⁵⁴ שהן הורגין נפשות על עסקי ממון, אף 17
על פי שאכל שדה זו כמה שנים - לא החזיק, ותחזר שדה 18
לבעלים. 19

פרק ארבעה עשר

א. כל אלו שאין אכילתן ראיה, אם הביאו עדים שמכרו 21
להם הבעלים שדה זו או נתנוה להן במתנה - ראיתן ראיה, 22
חויז מן הגזלן והבעל בנכסי אשתו. באי זה נכסים אמרו? 23
בנכסי צאן ברזל, או בשדה שיחד לה בכתבתה, ובשדה 24
שפתב לה בכתבתה, ובשדה שנתן לה בשום משלו; אבל 25
בנכסי מלוג - יש לו ראיה, כמו שבארנו בהלכות אישות.
ב. ביצד הגזלן אין לו ראיה? בין שהחזק גזלן על שדה 27
זו, אף על פי שהביא ראיה שהודה הבעל בפני עדים שמכר 28
לו שדה זו ולקח דמים, והבעלים אומרים: לא מכרנו לה, 29
אלא מפני היראה הודינו לו - מוציאין את השדה מידו, 30
ואין לו פלוס. ואם העידו העדים שפגניהם מנה לו כך וכך 31
- מוציאין את השדה מיד הגזלן, ומחזירין לו הבעלים את 32
הדמים, כמו שבארנו בהלכות גזלה.
ג. בן האמן ובן האריס ובן האפוסטרפוס שאכלו שדה זו 34

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

פירש דברי רבינו בקלקל ואף על פי כן אין לו חזקה, ומה הסיק שרבינו לא פסק כרבא אלא כרב יוסף. אולם אין הוכחה מכרעת מדברי רב יוסף שם, שבחפר בה בורות והזיק אינה צריכה למחות, שהרי אפשר שהוא רק מפרש דבריו של רב באופן אחר, ולמה לנו לקבוע מחלוקת בין הרב והתלמיד (רב יוסף הוא רבו של רבא). (42) משנה שם מב. (43) גמרא שם נא. (44) שהבעל אינו מקפיד כשאשתו נוטלת למזונותיה יותר מזה שקצב לה. (45) משנה שם מב. (46) שאין דרכם להקפיד זה על זה. ורשב"ם שם מפרש, שהם כאפוסטרופוסים זה לזה. (47) שם מז. (48) עזב את בית אביו ואינו מתעסק בנכסיו. שם נב. אמרו: והלכתא חלקו - לא (פירוש: לא אמרו אין לו חזקה). (49) שם מז: כרבי זירא שאמר בשם שמואל: "כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת (=ספק גירושין) בעלה חייב במזונותיה". (50) בתוספות שם דיבור המתחיל מגורשת כתבו, שהמדובר כשייחד לה שדה למזונותיה והיא אכלה גם משדות אחרות. (51) נתבאר בהלכה ב. (52) נתבאר כבר כמה פעמים, שנשבעים היסט בתביעות של קרקעות. (53) שם מז. אמר רב יוחנן: "כגון שהחזיק על שדה זו בגזלנותא" כלומר, אם החזיק פעם כגזלן על אותה שדה והוציאה מידו - אין לו לעולם חזקה על אותה שדה (טור שם). (54) אף על פי שהוא עצמו לא החזיק בכך. רב חסדא שם: "כגון דבית פלוני שהורגין על עסקי ממון". מובן שאין להם חזקה על שום קרקע בעולם. ופסק רבינו כשניהם - כרב יוחנן וכרב חסדא, וכן כתב הרשב"ם שם: וקיימא לן כתרומיהו (והלכה כשניהם). (1) מבאר דין אלה שאין אכילתם ראייה אם הביאו עדים שמכרו להם, ודין הגוי שאין אכילתו ראייה, ודין בורח שאין מחזיקים בנכסיו, ודין חזקה בנכסי אשת איש, ודין חזקה שאין

עם חזקתו, ואלו רצה טען ואמר: ממך לקחתיה, שהרי יש
לו שני חזקה.

פרק חמשה עשר

א. מי שערער על שדה זו, והביא עדים שהיא ידועה לו,
והביא זה שבתוכה שטר שלקחה ממנו, והביא עדים
שאכלה שני חזקה - אומרים לו בתחלה: קים שטרך. אם
נתקם - הרי טוב, וידון בשטר; ואם אי אפשר לו לקימו
- סומכין על עדי חזקה, וישבע הסת שלקחה.

ב. עדי החזקה שהעיד אחד משניהם שאכלה חטים שני
חזקה, והשני העיד שאכלה שעורים - עדותן קימת; שאין
העיד מדקדק בזה. העיד האחד שאכלה זה שנה ראשונה
שלישית וחמישית, והשני מעיד שאכלה שנה ורביעית
וששית - אין עדותן מצטרפת; שבשנה שמעיד בה זה לא
העיד בה זה. ותחזור הקרקע והפרות.

ג. מי שירד לשדה בחזקת שהוא יורש ואכל פרותיה,
ונמצא יורש אחר שהוא קרוב ממנו וראוי לירשה, בין
שנמצא בעדים בין שהודה לו זה שירד תחלה - חיב
להחזיר כל הפרות שאכל.

ד. שנים שהיו עוררין על השדה, זה אומר שלי, וזה אומר
שלי, ואין לאחד מהן ראיה, או שהביא כל אחד מהם עדים
שהיא שלו או של אבותיו, או שהביא כל אחד משניהם
עדים שאכלה שני חזקה, והשנים שהעידו בהן אלו הן
השנים עצמן שהעידו בהן אלו - מניחין אותה בידיהן, וכל
המתגבר ירד בה, ויהיה האחר מוציא מידו ועליו הראיה.
ואם בא שלישי ותקף עליהן וירד לתוכה - מסלקין אותו
ממנה.

ה. הביא האחד עדים שהיא של אבותיו ושאכלה שני
חזקה והרי היא תחת ידו, והביא האחר עדים שאכלה שני
חזקה והרי היא תחת ידו - נמצאת עדות החזקה של שניהם
מכחשת, מעמידין אותה ביד זה שהעידו עליו עדי החזקה
שהיא של אבותיו, ומורידין אותו לתוכה. חזר השני והביא
אף הוא עדים שהיא של אבותיו, שהרי נמצאת גם עדות
זו מכחשת - חוזרין בית דין ומסלקין ממנה אף הראשון,
ומניחין אותה ביד שניהם, וכל המתגבר ירד בה.

ו. זה אומר של אבותי, וזה אומר של אבותי, זה הביא
עדים שהיא של אבותיו, וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה
- תחזר לזה שהביא עדים שהיא של אבותיו, ויתחזר הפרות
שאכל; שהרי לא טען כלום, ואין אכילתו ראיה, שכל
חזקה שאין עמה טענה על הפעלים - אינה כלום. חזר זה
המחזיק ואמר: בן של אבותיך היתה, ואתה מכרתה לי, וזה
שטענתי תחלה שהיא של אבותי - כלומר, שאני סומך
עליה והרי היא שלי כשל אבותי, או שאמר: של אבותי

מבקש להמיתו - אין מחזיקין בנכסיו. אפלו אכל המחזיק
כמה שנים וטען שלקח - אין אכילתו ראיה. ואין אומרים
לבעל השדה: למה לא מחית? מפני שהוא מתעסק בנפשו.
אכל הבורח מחמת ממון - הרי הוא ככל אדם, ואם לא
מחה - מחזיקין בנכסיו.

יא. מחזיקין בנכסי אשת איש. כיצד? אכלה מקצת שני
חזקה בחיי הבעל ושלש שנים אחר מיתת הבעל, וטען
ואמר: מכרתה לי את ובעליך - מעמידין אותה בידו; מתוך
שיכול לומר: ממך לקחתיה אחר מות בעליך, שהרי אכלה
שני חזקה אחר מיתת הבעל ולא מחת בו. אכל אם אכלה
בחיי בעלה כמה שנים, ולא אכלה שני חזקה אחר מיתת
בעלה - אין לו חזקה.

יב. כל חזקה שאין עמה טענה - אינה חזקה. כיצד? הרי
שאכל פרות שדה זו כמה שנים, ובא המערער ואמר לו:
מאין לך שדה זו? שלי הוא! השיבו ואמר לו: איני יודע
של מי היא, וכיון שלא אמר לי אדם כלום ירדתי לתוכה
- אין זו חזקה, שהרי לא טען שלקחה ולא שנתנה לו ולא
שירשה. ואף על פי שלא טען, אין מוציאין אותה מידו עד
שיביא זה המערער עדים שהיא שלו. הביא עדים - תחזר
לו השדה, ומוציאין מזה כל הפרות שאכל. ואין פותחין
לזה המחזיק תחלה, ואין אומרים: שמא שטר היה לך
ואבד, עד שישטען מעצמו; ואם לא טען - יחזיר כל הפרות
שאכל. וכן האוכל שני חזקה מחמת שיש שטר בידו,
ונמצא השטר בטל - בטלה החזקה, ותחזר השדה עם כל
הפרות לפעלים.

יג. הבא מחמת ירשה - צריך להביא ראיה שדר אביו
בשדה זו או נשתמש בה אפלו יום אחד, וכיון שאכלה הוא
שלש שנים מחמת אביו - מעמידין אותה בידו. אכל אם
לא הביא ראיה שדר בה אביו כלל - תחזר השדה וכל
הפרות למערער שיש לו עדים שהיא שלו; שהרי אינו טוען
עליו שמכר או נתן לו, ולא נודעה קרקע זו לאבותיו. הביא
ראיה שנתנה בה אביו - אינה כלום, שמא בא לבקר אותה
ולא קנאה; אלא צריך להביא ראיה שדר אביו בה אפלו
יום אחד.

יד. הרי שאכל שדה זו שנים רבות, ובא המערער ואמר
לו: מה לך ולשדה זו? הודה ואמר לו: יודע אני שהיתה
שלך, אכל פלוני מכרה לי והוא לקחה ממך, ואמר לו
המערער: פלוני שמכר לך גזלן הוא, הואיל והודה שהיא
שלו ושללא לקחה ממנו - תחזר השדה וכל הפרות למערער,
אף על פי שאין לזה המערער עדים שהיא שלו. וכן כל
פיוצא בזה. הביא זה המחזיק עדים, שפלוני שמכר לו דר
בה אפלו יום אחד, או שאמר לו: בפני לקח ממך ואחר
כך מכרה לי - מעמידין אותה בידו; שהרי יש לו טענה

עליו שיוּדָה שְׁמֵכָר לִי בְּאַמֶּת, הוֹאִיל וְאֵלּוּ רָצָה הָיָה אוֹמֵר
בְּשִׁטְרוֹ, שֶׁהָרִי מְקִים הוּא - הָרִי זֶה נֶאֱמָן, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת
הַשָּׂדֶה מִתַּחַת יָדוֹ, וְיִשְׁבַּע הַסֵּת.
י. הִבִּיא הַמַּעֲרָעַר עֲדִים שֶׁזֶּה הַשָּׂדֶה שְׁלוֹ, וְזֶה שִׁבְתוֹכָה
טוֹעֵן: מִמָּד לְקַחְתִּיהָ וְאֶכְלֶתֶיהָ שְׁנֵי חֻזָּקָה, וְהִבִּיא עֲדִים
שֶׁאֶכְלָה שְׁנֵי חֻזָּקָה, טֵעֵן הַמַּעֲרָעַר וְאָמַר: הֵיאָף תִּטְעֵן
שֶׁלְקַחְתָּ מִמֶּנִּי הַיּוֹם שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וּבִאֲוֹתוֹ הַזֶּמֶן לֹא הֵייתִי
בְּמַדִּינָה זוֹ - מִצָּרִיכִין זֶה שִׁבְתוֹכָה לְהִבִּיא רֵאִיָּה, שֶׁזֶּה פְּלוֹנִי
שֶׁמַּעֲרָעַר הָיָה עִמּוֹ בְּמַדִּינָה בְּזֶמֶן הַזֶּה שֶׁטוֹעֵן שְׁמֵכָר לוֹ בּוֹ,
אִפְלוּ יוֹם אֶחָד, בְּדִי שִׁיְהִיָּה אֶפְשָׁר שִׁימְכֹר. וְאִם לֹא הִבִּיא
מִסְלָקִין אוֹתוֹ.
יא. מִי שֶׁהֵלֵךְ לְמַדִּינַת הַיָּם וְאֶבְדָּה דֶּרֶךְ שְׂדֵהוּ, בֵּין שֶׁהָיָה
אֶרְבַּע הַשָּׂדוֹת הַמְּקִיפּוֹת אוֹתָהּ לְאַרְבַּעַת אֲנָשִׁים, בֵּין שֶׁהָיָה
הָאֶרְבַּע שָׂדוֹת קְנוֹיּוֹת מֵאֶחָד - הָרִי כָּל אֶחָד מֵהֶן דּוֹחֶהוּ
וְאוֹמֵר: שָׁמָּה דֶּרֶךְ שְׁלֹף עַל חֲבָרִי הוּא. לְפִיכָף יִקְנֶה לוֹ דֶּרֶךְ
בְּמֵאָה מָנָה אוֹ יִפְרֹחַ בְּאִוִּיר. וְכֵן אִם הָיָה אֶרְבַּע הַשָּׂדוֹת לְאִישׁ
אֶחָד שֶׁקָּנָה אוֹתָן מֵאַרְבַּעָה - אֵין לוֹ עָלָיו דֶּרֶךְ; שֶׁהָרִי אוֹמֵר
לוֹ: עֲתָה אִם אֲחִזִּיר לְכָל אֶחָד שִׁטְרוֹ - אֵין אֶתָּה יָכוֹל לַעֲבֹר
עַל אֶחָד מֵהֶן, וְאִנִּי קְנִיתִי מִכָּל אֶחָד מֵהֶן כָּל זְכוֹת שֵׁישׁ לוֹ.
אֲבָל אִם הָיָה בְּעַל אֶרְבַּע שָׂדוֹת הַמְּקִיפּוֹת אִישׁ אֶחָד, וְהוּא
בְּעַל הַמַּצָּר שֶׁלָּהּ מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף - הָרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: מִכָּל
מְקוֹם דֶּרֶכִּי עָלֶיךָ; וְיִלָּךְ לוֹ בְּקִצְרָה בְּאִי זֶה שְׂדֵה שִׁירְצָה בְּעַל
הַשָּׂדֶה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה. וְאִם הִחֲזִיק בְּדֶרֶךְ וְאוֹמֵר: זֶה הִיא
דֶּרֶכִּי - אֵין מִסְלָקִין אוֹתוֹ מִמֶּנָּה אֲלָא בְּרִיאָה בְּרוּרָה.

שֶׁלְקַחְתָּהּ מֵאֲבוֹתֶיךָ - הָרִי זֶה טֵעֵנָה נִכּוֹנָה, שֶׁהָרִי נִתֵּן אֲמִתָּלָא
לְדַבְּרֵיהֶם הָרִאשׁוֹנִים, וּמַעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּיָדוֹ. וְאִם טֵעֵן בִּתְחִלָּה
וְאָמַר: שֶׁל אֲבוֹתִי וְלֹא שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ בְּטֵעֵנָה
זֶה הַתַּחֲרָת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
ז. רֵאוּבֵן שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ שְׂדֵה, וּבֵא שֶׁמַּעֲוֵן וְעָרַעַר עָלָיו, וְאָמַר
רֵאוּבֵן: שְׂדֵה זֶה מִלּוֹי קְנִיתִיהָ וְאֶכְלֶתִי אוֹתָהּ שְׁנֵי חֻזָּקָה, אָמַר
לוֹ שֶׁמַּעֲוֵן: וְהִלּוֹא שִׁטְרוֹ זֶה מְקִים בְּיָדִי שְׁאֵנִי לְקַחְתִּיהָ מִלּוֹי
מֵהַיּוֹם אֶרְבַּע שָׁנִים, חֲזוֹר רֵאוּבֵן וְאָמַר: וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ
שֶׁשְׁלֹשׁ שָׁנִים בְּלִבְדִּי יֵשׁ לִי מִשְׁקִנִּיתִיָּה? שָׁנִים רַבּוֹת יֵשׁ לִי
מִשְׁלַקְחִיתִיָּה, וְאִנִּי קְדַמְתִּיךָ - הָרִי טֵעֵנָה רֵאוּבֵן טֵעֵנָה;
שֶׁאֲדָם קוֹרָא לְשָׁנִים רַבּוֹת שְׁנֵי חֻזָּקָה. לְפִיכָף, אִם הִבִּיא
רֵאוּבֵן עֲדִים שֶׁאֶכְלָה שְׁבַע שָׁנִים, שֶׁנִּמְצָא שֶׁאֶכְלָה שְׁנֵי חֻזָּקָה
קֶדֶם שֶׁלְקַחְתָּהּ שֶׁמַּעֲוֵן - מַעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּיָדוֹ. אֲבָל אִם אֶכְלָה
פָּחוֹת מִשְׁבַּע שָׁנִים - תַּחֲזוֹר לְשֶׁמַּעֲוֵן; שְׁאֵין לָךְ מַחֲצָה
גְּדוּלָה מִזֶּה, שֶׁהָרִי מְכַרָּה קֶדֶם שֶׁהִחֲזִיק רֵאוּבֵן.
ח. זֶה אוֹמֵר שֶׁל אֲבוֹתִי וְהִבִּיא עֲדִים, וְזֶה אוֹמֵר שֶׁל אֲבוֹתִי
וְאֵין לוֹ עֲדִים - תַּחֲזוֹר לְזֶה שֶׁהִבִּיא עֲדִים. וּמוֹצִיאִין מִזֶּה כָּל
פְּרוֹת שֶׁהוּדָה בִּהֶן שֶׁאֲכָלָן, אֵף עַל פִּי שְׁאֵין עָלָיו עֲדִים
שֶׁאֲכָל; שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר שֶׁמִּחְמַת אֲבוֹתָיו אֲכָל, וְהָרִי הַעֲדִים
שֶׁהָיָה שֶׁל אֲבוֹתָיו שֶׁל זֶה הַטוֹעֵן. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
ט. הִבִּיא הַמַּעֲרָעַר עֲדִים שֶׁזֶּה הַשָּׂדֶה שְׁלוֹ, וְזֶה שִׁבְתוֹכָה
טוֹעֵן: מִמָּד לְקַחְתִּיהָ וְהָרִי שִׁטְרוֹ, וְהוֹצִיא שִׁטְרוֹ מְקִים, טֵעֵן
הַמַּעֲרָעַר שֶׁהוּא מוֹצִיָּה, וְהוּדָה בְּעַל הַשִּׁטְרוֹ וְאָמַר: כֵּן הוּא,
אֲבָל הָיָה לִי שִׁטְרוֹ כִּשְׁר וְאֶבְדָּה, וְלִקְחֶתִי זֶה שֶׁבְּיָדִי בְּדִי לֹאִים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ט"ז אדר א' ה'תשע"א

שֶׁהוּא דָם טָהוֹר, וְהַטְבִּילָה מוֹעֵלֶת לְכָל הַדָּם הַמְּבֻלָּע
בְּאֵיבָרִים וּמְשִׁימָה אוֹתוֹ דָם טָהוֹר.
ד. יוֹלֶדֶת שֶׁטְבָלָה אַחֵר שִׁבְעָה שָׁל זָכָר וְאַרְבַּעָה עָשָׂר שָׁל
נִקְבָּה, אוֹ אַחֵר סְפִירַת שִׁבְעָה יָמִים וְקִיִּים אִם הֵייתָה יוֹלֶדֶת
בְּזוֹב - הָרִי הִיא בְּכָל יָמֵי טָהוֹר שְׁלֹה כְּטָמָא שֶׁטְבַל וְעֵדִין
לֹא הָעָרִיב שֶׁמָּשׁוּ, וְהָרִי הִיא טְבוּלַת יוֹם בְּכָל אוֹתָן הַיָּמִים.
וְאִינָה צָרִיכָה טְבִילָה אַחֲרַת כְּסוּף יָמֵי טָהוֹר, אֲלָא בְּמִשְׁלֵם
הַיָּמִים הָרִי הִיא כְּטְבוּל יוֹם שֶׁהָעָרִיב שֶׁמָּשׁוּ. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים שֶׁהִיא כְּטְבוּל יוֹם? לְעֻנָּן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר; אֲבָל
לְקַדְשֵׁים הָרִי הִיא כְּפִרָאשׁוֹן לְטָמְאָה שֶׁעֵדִין לֹא טְבַל, אֲלָא
כְּמִי שֶׁנִּגְעַב בְּגִידָה אוֹ כְּטָמָא מֵת שֶׁעֵדִין לֹא טְבַל וְכִיּוּצָא בְּהֵן.
נִמְצָאֶת אֶתָּה לְמַד, שֶׁהַיּוֹלֶדֶת בְּתוֹךְ יָמֵי טָהוֹר אוֹכֶלֶת בְּמַעֲשָׂר
וּפּוֹסֶלֶת אֶת הַתְּרוּמָה כְּטְבוּל יוֹם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וְאִם נָפַל
מִרְקָה וּמִדָּם טָהוֹרָה עַל כֶּכָר שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי הוּא
כְּטָהוֹרָה, שֶׁמִּשְׁקָה טְבוּל יוֹם טָהוֹר כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וּמִטְמָאָה
אֶת הַקֹּדְשִׁים כְּנֹלֵד הַטְמָאוֹת עַד שֶׁתִּשְׁלִים יָמֵי טָהוֹר וְתִהְיֶה
טָהוֹרָה לְכָל. וְיִרְאָה לִי, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהִיא מִטְמָאָה אֶת הַקֹּדֶשׁ

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"א

הלכות משכב ומושב

פרק חמישי

א. הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַנֶּהֱדָה וְהַיּוֹלֶדֶת לְעוֹלָם הֵם בְּטָמְאָתָן
וּמִטְמָאִין אֶדָם וְכָלִים וּמִשְׁכָּב וּמִרְכָּב עַד שִׁיטְבָלוּ. אִפְלוּ
נִתְאַחֲרוּ כְּמָה שָׁנִים בְּלֹא רֵאִיתָ טְמָאָה וְלֹא טְבָלוּ - הָרִי הֵן
בְּטָמְאָתָן.
ב. יוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טְבָלָה אַחֵר שִׁבְעָה לְזָכָר וְאַרְבַּעָה עָשָׂר
לְנִקְבָּה, כָּל דָּם שֶׁתִּרְאָה אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ יָמֵי טָהוֹר -
הָרִי הוּא כְּדָם הַנֶּהֱדוֹת וּמִטְמָא לָהּ וְיָבֵשׁ. לֹא תִלָּה הַכְּתוּב
בְּיָמִים בְּלִבְדִּי, אֲלָא בְּיָמִים וּטְבִילָה.
ג. יוֹלֶדֶת שִׁירְדָה לְטְבַל מִטְמָאָה לְטָהוֹרָה וְנִעְקַר מִמֶּנָּה דָם
בִּירִידָתָה וְיִצָּא חוּץ לְבֵין הַשָּׁנִים - הָרִי זֶה טְמָאָה, וְאֵין
הַטְבִּילָה מוֹעֵלֶת לָדָם זֶה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֵדִין הִיא בְּכִשְׁרָה.
וְאִם נִעְקַר מִמֶּנָּה בְּעִלְיָתָה מִן הַמִּקְוָה - הָרִי זֶה טָהוֹרָה, מִפְּנֵי

במשא. ומה בין משכב למרפב? שהנוגע במשכב, אם היה
 אדם ונגע בגגדים ובשאר כלים עד שלא פרש ממטמאיו -
 הרי זה טמאם ועשאן ראשון לטמאה; והנוגע במרפב -
 אינו מטמא בגגדים ולא כלים אפלו בשעת מגעו. אכל
 הנושא את המשכב או את המרפב - הרי זה מטמא בגגדים
 ושאר כלים בשעת נשיאתו עד שלא פרש ממטמאיו. ומנזן
 שבתמאית מרפב חלק מגעו ממשאו ובמשכב לא חלק?
 שהרי הוא אומר במשכב: ואיש אשר יגע במשכבו יכבס
 בגדיו. ובמרפב הוא אומר: וכל המרפב אשר ירפב עליו
 וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב, ולא
 נאמר בו יכבס בגדיו. מלמד, שאינו מטמא בגגדים בשעת
 מגעו. ונאמר: והנושא אותם יכבס בגדיו. אחד הנושא את
 המרפב או הנושא משכב מטמא בגגדים בשעת נשיאתו.
 נמצאת למד, שהנזב והנזה והנדה והיולדת, ומשכבן ורגלן
 ומימי רגליהן, ודם נדה ונזה ויולדת וזוב של זב - כל
 אחד מאלו אב. ואדם שנגע באחד מכל אלו או נשאן -
 מטמא בגגדים ושאר כלים בשעת נגיעתו או בשעת נשיאתו,
 ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש; שכל המטמא אדם -
 מטמא כלי חרש, וכל שאינו מטמא אדם - אינו מטמא כלי
 חרש. הנה למדת, שכל טמא שנאמר בו יכבס בגדיו - הרי
 זה מטמא בגגדים שיגע בהם כל זמן שלא פרש ממטמאיו,
 ועושה אותן ראשון לטמאה כמוהו. ומטמא שאר כלים
 כגגדים, חוץ מקלי חרש, שאינו מטמא לא אדם ולא כלי
 חרש אף על פי שעדין לא פרש. וכל טמא שלא נאמר בו
 יכבס בגדיו - הרי הוא עד שלא פרש כאחר שפרש, שאינו
 מטמא בגגדים, מפני שהוא ולד, ואין צריך לומר שאינו
 מטמא אדם ולא כלי חרש. ולפיכך, הנוגע במרפב אינו
 מטמא בגגדים בשעת מגעו, והנושא את המרפב מטמא
 בגגדים בשעת נשיאתו, כמו שבארנו.
 ג. כל הכלים שינשאו למעלה מן הזב - הם הנקראין מדף,
 והם כלם ככלים שהוא נוגע בהם, שהם ראשון לטמאה,
 ואינו מטמאין לא אדם ולא כלים אכל מטמאין אכלין
 ומשקין, כשאר ולדות הטמאה. וטמאת מדף מדבריהם.
 ד. הזב והנזה והנדה והיולדת והמצרע שמתו - הרי הן
 מטמאין משכב ומרפב אחר מיתתן כשהיו בשחן חיין עד
 שימוק הבשר. וטמאה זו מדבריהם, גזרה שמה יתעלה
 אחד מאלו וידמו שמת והוא עדין לא מת. נמצא משכבו
 ומרפבו של אחר מיתה אב טמאה של דברי סופרים. אכל
 נכרי שמת - אינו עושה משכב, שהרי כשהוא חי אינו
 מטמא אלא מדבריהם, כמו שבארנו.
 ח. כל מקום שאתה שומע טמאת משכב ומרפב - אינו
 שיגע הטמא במשכב או במרפב כשינשא עליהן, אלא
 אפלו הוי אכנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשכב
 או למרפב ונשא הזב על האכנים מלמעלה - נטמא המשכב
 או המרפב ונעשה אב טמאה. אפלו אלף משכב או מרפב
 זה למעלה מזה ואבן על העליון, וישב אחד ממטמאי
 משכב ומושב למעלה מן האבן - נטמאו הכל. ואחד
 המשכב הנוגע בארץ או המשכב של מעלה אם נגע בו

1 - שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואחר כך תגע בקדש,
 2 אף על פי שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה.
 3 ה. יולדת שהיא מצרעת וטבילה אחר שכבה של זכר או
 4 ארבעה עשר של נקבה - הרי דם טהר שלה טמא כרקה
 5 וכמימי רגליה. וכלן כמשקין טמאין. שכל המשקין הטמאין
 6 היוצאין מהן כמשקין שהן נוגעין בהן; חוץ מזב וכיוצא
 7 בו, שהרי שלשה משקין היוצאין מהן אבות טמאות, כמו
 8 שבארנו.
 9 ו. זבה קטנה שטבילה ביום השמור שלה אחר הגז, כמו
 10 שבארנו בענין אסור נדה - הרי מגעה ובעילתה תלויה:
 11 אם נגמר היום ולא ראתה - כל שנגעה בו טהור, ובוטלה
 12 טהור ופטור; ואם ראתה דם אחר שטבילה - כל טהרות
 13 שעשתה טמאות, ועושה משכב ומרפב, ובוטלה חייב
 14 חטאת. טבילה כליל השמור קדם שייעלה עמוד השחר -
 15 הרי זו כמי שלא טבילה, ועדין עושה מרפב ומושב.
 16 ז. הרוגה דם ביום אחד עשר וטבילה לערב ליל שנים עשר
 17 - הרי זו מטמאה משכב ומושב, אף על פי שאינה ראויה
 18 להיות זבה גדולה, כמו שבארנו בענין אסור נדה.
 19 ח. טבילה ביום שנים עשר אחר הגז החמה, אף על פי
 20 שאסורה לשמש [עד] לערב, אם שמשה - בוטלה טהור,
 21 ומשכבה ומרפבה טהורין, אף על פי שראתה דם ביום
 22 שנים עשר אחר הטבילה. מפני שהוא תחלת נדה, כמו
 23 שבארנו שם באסור נדה, ואינו מצטרף ליום אחד עשר,
 24 לפיכך אינה צריכה לשמור יום שנים עשר, אלא טבילת
 25 ועוסקת בטהרות. אכל הרוגה דם בעשירי - טבילת ביום
 26 אחד עשר ומשמרת אותו, שאם תראה בו דם אחר טבילה
 27 - נטמאו כל טהרות שעשתה ונטמא בוטלה, אף על פי
 28 שאינה ראויה להיות זבה גדולה, כמו שבארנו בענין נדה.
 29 ט. זב ונזה גדולה שטבילו ביום שביעי שלהן, כמו
 30 שבארנו - לא יתעסקו בטהרות עד לערב; שמה יראו
 31 טמאה ויסתרו שבעת ימי הספירה, ונמצאו אותן הטהרות
 32 טמאות למפרע. אף על פי שהן עושין משכב ומושב
 33 למפרע - אין מטמאין כלי חרס בהסט מאחר שטבילו, אף
 34 על פי שחזרו וראו טמאה וסתרו הכל, וכל כלי חרס
 35 שהסיתו עד שלא ראו טהור.

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"א

פרק ששי

37
 38 א. כבר בארנו, שהזב וחבריו מטמאין משכב ומושב
 39 ומרפב. והמשכב והמושב אחד הוא. ולמה נאמר בתורה
 40 משכב ומושב? שהמשכב - הראוי לשכיבה, והמושב -
 41 הראוי לשיבה. ובין שישב על המשכב או שישב על
 42 המושב - טמאהו. לפיכך אני אומר בכל מקום משכב לבר,
 43 והוא הדין למושב. ואי זהו מרפב? זה הראוי לרכיבה, כגון
 44 מרדעת החמור וטיפטון הסוס.
 45 ב. המשכב והמרפב - כל אחד מהן אב מאבות הטמאות
 46 של תורה. מטמאין אדם וכלים במגע, ומטמאין את האדם

מקצת טמא על המשכב ומקצת הטהור על אותו משכב - 47
 המשכב טהור, והטהור שנשא מקצתו עליו טהורין. הטמא 48
 שנשא רבו על מקצת המשכב או המרכב - נטמא המשכב 49
 כלו או המרכב כלו. וכן הטהור שנשא רבו על מקצת 50
 המדרס - נטמא, ואף על פי שלא נשא אלא מקצת המושב. 51
 ד. זב שהיה מטל על חמשה ספסלין שהן מנחין לארפן - 52
 טמאים, שהרי נשא רבו על כל אחד מהן. היו מנחין לרחבן 53
 - טהורין, שהרי לא נשא רבו על כל אחד מהן. ואם ישן 54
 עליהם - בין כך ובין כך טמאים, שמא נתחפפו עליהם 55
 ונמצא רבו על כל אחד. היה מטל על ששה כלים העשויים 56
 למשכב, שתי ידין על שנים, ושתי רגליו על שנים, וראשו 57
 על אחד, וגופו על אחד - אין טמא משום משכב אלא זה 58
 שתחת גופו, שהרי נשא רבו עליו. צמד על שני משכבות, 59
 רגלו אחת על אחד ורגלו שניה על השני - שניהן טמאין. 60
 ה. היה יושב על גבי המטה וארבעה משכבות תחת 61
 ארבע רגלי המטה - בלן טמאות, מפני שאינה יכולה 62
 לעמוד על שלש. 63
 ו. היה רוכב על גבי בהמה וארבעה משכבות תחת ארבע 64
 רגליה - בלן טהורות. מפני שהבהמה יכולה לעמוד על 65
 שלש, ונמצאת הרביעית מסייע, ומסייע אין בו ממש; 66
 והואיל וכל אחת ראויה להיות מסייע ואין אנו יודעים אי 67
 זו ואי זו רגל היא שלא היתה נשענת עליה - הרי לא 68
 החזקה טמאה פאחת מהן, ולפיכך בלן טהורות. לפיכך, אם 69
 היה משכב אחד תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי רגליה 70
 או תחת ידה ורגלה - הרי זה טמא, שהרי ודאי נשא הנוב 71
 על משכב זה, שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתיים. 72
 ז. יושב הטמא על קורת בית הבד - כל הכלים שבעקל 73
 טמאים, שהרי הם רצוצים תחת הקורה. אבל אם ישב על 74
 מכבש של כובס - הרי הכלים שתחת לוח המכבש טהורים, 75
 מפני שהוא רפוי, ונמצאת משענת המכבש על רגליו, לא 76
 על הכלים שתחתיו; שאם ירצה אדם להכניס ספין וכיוצא 77
 בה בין הכלים שתחת המכבש ובין המכבש - מכניס, אף 78
 על פי שהוא קשור. 79
 ח. זב שדרס על כלי שלא נעשה למשכב או למושב או 80
 למרכב, אף על פי שהוא ראוי למשכב, הואיל ולא נגע בו 81
 - הרי זה טהור; שהרי אומרים לו: צמד ונעשה מלאכתנו 82
 בכלי זה. ביצד? כפה סאה וישב עליה, כפה ערבה וישב 83
 עליה, או שישב על פרקת או על קלע של ספינה וכיוצא 84
 בהן - הרי אלו טהורים. שנאמר: אשר ישב עליו - המיחד 85
 לישיבה, לא שאומרים לו: צמד ונעשה מלאכתנו, מפני 86
 שכלי זה לא נעשה לישיבה. היה הכלי משמש לישיבה עם 87
 מלאכתו שעושה לה - הרי זה מתטמא במדרס. כגון הרדיד 88
 והחלוק והטלית והתרמל והחמת, אף על פי שכל אחד מהן 89
 לא נעשה מתחלה למשכב - הרי הוא משמש את המשכב 90
 עם מלאכתו. וכן כל כיוצא באלו. ובהלכות כלים אבאר 91
 כל הכלים המטמאין במדרס וכלים שאין מטמאין במדרס. 92
 ואי זה כלי ראוי לישיבה, ואי זה ראוי לשכיבה, ואי זה 93
 ראוי לרכיבה. 94

בשעת שכיבתו - כל אחד מהן אב הטמאה. וכן אם היה 1
 אחד ממטמאי משכב ומושב למטה ואבן על גביו, ואכלין 2
 ומשקין וכלים ואדם על גבי האבן זה למעלה מזה - בלן 3
 טמאין וראשון לטמאה. ואחד כלי או אכל ומשקה או אדם 4
 הנוגע בזב, או כלי או אכל ומשקה או אדם שהוא למעלה 5
 על האבן שעל גביו - הכל ולד טמאה, ואינו מטמא לא 6
 אדם ולא כלים; חוץ מן האדם שעל גבי הנוב, שעד שלא 7
 פרש ממטמאיו מטמא שאר כלים, כמו שבארנו. 8
 ו. האכלים והמשקין והכלים שאינן עשויים לא למשכב 9
 ולא למושב ולא למרכב שהיו למטה, וישב הנוב וכיוצא בו 10
 עליהם למעלה ולא נגעו בהן - בלן טהורין. אבל אם היה 11
 האדם למטה והנוב למעלה, אף על פי שאינו נוגע בו - הרי 12
 זה טמא משום נושא זב, ככל נושא דבר שמטמא במשא, 13
 שהנושא ראשון לטמאה. הא למדת, שכל שיהיה למעלה 14
 מן הנוב - טמא. בין אדם, בין כלים העשויין למשכב 15
 ולמושב ולמרכב בין שאר כל הכלים, בין אכלים בין 16
 משקין. הכל ראשון לטמאה. וכל שיהיה למטה מן הנוב 17
 ולא יגע בו - טהור, חוץ מן האדם או כלי העשוי למשכב 18
 או למושב או למרכב; אלא שהאדם ראשון, והכלים 19
 העשויים למושב או למשכב או למרכב אב הטמאה, כמו 20
 שבארנו. 21

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"א

פרק שביעי

א. הנוב מטמא את המשכב והמושב והמרכב בחמש 24
 דרכים: עומד, יושב, שוכב, נחלה ונשען. ביצד? כלי 25
 העשוי למשכב או למושב או למרכב, אפלו היה תחת 26
 האבן, אם צמד אחד ממטמאי משכב על האבן או ישב 27
 עליה או שכב או נשען עליה או נתלה בה, הואיל ונתנשא 28
 על הכלי הזה מכל מקום - נטמא ונעשה אב טמאה. וכל 29
 אחד מחמשה דרכים אלו הוא הנקרא מדרס בכל מקום. 30
 ב. וכן המשכב והמרכב מטמאין את האדם בשבעה 31
 דרכים: בחמשה דרכים אלו שמנינו, ובמגע ובמשא. ביצד? 32
 משכב או מרכב שדרס עליו הנוב ונטמא במדרסו - הנוגע 33
 בו או הנושא טמא. וכן היושב עליו או העומד או השוכב 34
 או הנתלה או הנשען, אף על פי שהיתה אבן מבודלת בין 35
 הטהור ובין המדרס - הרי זה נטמא. שנאמר: והישוב על 36
 הכלי אשר ישב עליו הנוב. מפי השמועה למדו, שמקום 37
 שהנוב יושב ומטמא, אם ישב שם הטהור - נטמא. מה הנוב 38
 מטמא מרכב ומושב שתחת האבן, אף הטהור מתטמא מן 39
 המשכב או המרכב שהוא מתחת האבן, אף על פי שאין 40
 הנוב שם על המשכב. ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס 41
 מטמא בגדים כל זמן שלא פרש ממטמאיו, כמו שבארנו. 42
 ג. אין הנוב מטמא את המשכב עד שינשא רבו על המשכב 43
 או על המושב או על המרכב. וכן הטהור שדרס על מדרס 44
 הנוב אינו מתטמא מחמת המדרס עד שינשא רבו עליו. אבל 45
 אם נשא מעוטו, הואיל ולא נגע - הרי זה טהור. ביצד? 46

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"א

פרק שמיני

א. כבר בארנו בתחלת ספר זה, שאם הסיט האדם את הטמאה שהיא מטמאה במשא - נטמא משום נושא; אבל אם הסיטה הטמאה את האדם - לא נטמא.

ב. אין בכל אבות הטמאות בלן טמאה, שאם תסיט את האדם הטהור או את הפלי הטהור וטמא אותו, אלא הזב או חבירו בלבד. וזו היא הטמאה היתרה בזב שלא מצינו כמותה בכל התורה, שאם הסיט את הטהורין - טמאין. כיצד? היתה קורה משלת על ראש הגדר, ואדם טהור או פלים, אפלו כלי חרס, על קצתה, והניד הזב את הקצה השני, הואיל ונתנדנדו ממת הזב - הרי זה כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשון לטמאה דין תורה. ואין צריך לומר, שאם נשא הזב את האדם או את הפלים - שטמאין. ואחד זב וזבה נדה ויולדת בכל הדברים האלו. הנה למדת, שהאדם הטהור שהסיט את הזב - נטמא משום נושא זב; והזב שהסיט את הטהור, בין אדם בין פלים, אפלו כלי חרס - טמאין, מפני שהנדת הזב לאחרים כאלו נגע בהן. ג. חמר בהסוט הזב ממגעו: שאם נגע בכלי חרס המקף צמיד פתיל - טהור, ואם הסיטו - טמאהו. וכן כלי חרס שהוא נבוב ככדור ועדין לא נעשה לו פה, כמו אלפסין אינניות, אם הסיטן הזב - טמאים, ואף על פי שהן טהורין באהל המת, שהרי הן בכלי חרס המקף צמיד פתיל שפתחו סתום. וכן מחט שהיתה בלועה בתוך העץ וטבעת הבלועה בתוך הלבנה, והסיט הזב את העץ או הלבנה - נטמאו הפלים הבלועים שבתוכן. וכן כל פיוצא בזה.

ד. זב שהכניס ידו או רגלו לאויר כלי חרס, הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו - הרי זה טהור; שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים.

ה. זב שהיה קנה אחוז בתוך קמטו, והסיט והוציא בקצה הקנה אדם או כלי - הרי הן טהורין. שגאמר: וכל אשר יגע בו הזב וידידו לא שטף במים. מפי השמועה למדו, שהכתוב הזה מדבר בהסוט הזב, והוציאו בלשון נגיעה לומר: מה נגיעה - בידיו והדומה לידיו משאר גופו הגלוי אצל הנגיעה, אף הסוט - עד שסיט בגלוי שבגופו, לא שסיט בבית הסתרים. היה הקנה בקמטו של טהור והסיט בו את הזב - טמא; שהמסיט את הטמאה בנושא אותה, וכשם שהנושא בבית הסתרים - טמא, כמו שבארנו בתחלת ספר זה, כך המסיט בבית הסתרים - טמא.

ו. הזב בכף מאזנים, וכלי העשוי למשכב או למרכב בכף שניה כנגדו: כרע הזב - הרי הן ככלים שנגע בהן, שהרי הסיטן; כרעו הן - טמאין משום משכב ונעשו אב, שהרי נשאו הזב וכאלו עמד עליהן. היה בכף שניה שאר הפלים או אכלין ומשקין או אדם, בין שפרעו הן בין שפרע הזב - בלן ראשון לטמאה.

ז. הזב והטהור שישבו על הספסל או על הנסר בזמן שהן

מחגירין, או שעלו באילן שפחו רע, והוא האילן שאין בעבי עקרו כדי לחק רבע הקב, או שעלו בסכה שכחה רע, והוא שנגחבא בה ודחוק אותה תזוז בו, או שעלו בסלם מצרי שאינו קבוע במסמר, או שעלו על הכבש ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאינן מחברין בטיט - הרי זה טמא, מפני שהן מתנדנדין בהן, וכאלו הסיט הזב את הטהור שעמו. אבל אם ישבו בספינה גדולה שאינה יכולה להסיט באדם, או על הנסר או על הספסל בזמן שאינם מחגירין, או שעלו באילן ובסכה שפחו רע, או בסלם מצרי הקבוע במסמר, או בכבש ובקורה ובדלת שפחברים בטיט, אפלו עלו מצד אחד - הרי זה טהור.

ח. זב וטהור שהיו שניהם באחד מגיפין את הדלת או פותחין - הרי זה טהור. היה אחד מגיף ואחד פותח - נטמא. העלו זה את זה מן הכור: אם הטמא העלה את הטהור - טמאהו מפני שהסיטו; ואם הטהור העלה את הטמא - נטמא במשא, כמו שבארנו.

ט. זב וטהור שהיו מפשילין בפתלים, אם היה זה מושף אילף וזה מושף אילף - נטמא. היו אורגין, בין בעומדין בין ביושבין, או טוחנין, או פורקין מן החמור או טוענין: בזמן שמשאן כבד - הרי זה טמא; ואם היה משוי קל - טהור.

י. טהור שהיה מכה את הזב - הרי זה טהור, וזב שהכה את הטהור - טמאהו; שאם ימשף הטהור - והרי הטמא נופל, ונמצא כאלו נשען עליו. ולפיכך אף בגדי הטהור טמאין.

יא. זב שנשא מקצתו על הטהור או טהור שנשא מקצתו על הזב - נטמא. כיצד? אצבעו של זב שהניחה למעלה מן הטהור או הטהור שהניח אצבעו למעלה מן הזב, אף על פי שיש ביניהן אבן או קורה וכיוצא בהם - הרי זה טמא. וכן חבורי הזב שנשאו על הטהור או חבורי טהור שנשאו על הזב - הרי זה טמא, וכאלו נשא כל אחד מהם עצמו של חברו. ואלו הם החבורים: השנים הצפרנים והשער שלהן. ויראה לי, שטמאה זו מדבריהם.

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"א

פרק תשיעי

א. דבר שהיה מחבר בארץ או מסמר במסמרים: אם היה כחו יפה וחזק, והקיש עליו הזב, ובעת שהקיש הניד כלי או אכלין ומשקין מכל הפאות או שהפילן - הרי אלו טהורים; ואם לא היה כחו יפה וחזק אלא מתנדנד, והקיש עליו הזב, והפיל או הניד בכח הפאות פלים או אכלים ומשקין - הרי אלו טמאין, וכאלו הסיטן, שהרי מכחו נפלו. זה הכלל: כל שנפל מכח הסוט - טמא; מכח הרעצה - טהור. כיצד? הקיש על אילן או סכה שפחו רע, או על סלם מצרי שאינו קבוע במסמר, או על קורה ודלת וכבש שאינם מחברים בטיט, או שהקיש על הנגר על המנעול והמשוט, ובשעה שהקיש הפיל אכלין ומשקין או פלים,

לו כל שלשים יום עד שילמד ויהיה רגיל בטהרות; ואחר
שלשים יום משיקבל דברי חבירות הרי בגדיו טהורין, וכל
אכליו ומשקיו טהורין, ונאמן על כל הטהרות, כשאר כל
החברים, ואף על פי שאינו תלמיד חכם.
ג. תלמידי חכמים הרי הן בחזקת טהרה, נאמנין ואינן
צריכין לקבל דברי חבירות. אבל משחרב בית המקדש נהגו
כהנים סלסול בעצמן, שלא יהו מוסרין טהרות אפלו
לתלמידי חכמים עד שיקבל עליו דברי חבירות.
ד. זקן ויושב בישיבה אינו צריך לקבל, שכבר קבל בפעם
ששישב.
ה. המקבל דברי חבירות - צריך לקבל בפני שלשה חברים.
ובניו ובניו ביתו אינן צריכין לקבל בפני שלשה, מפני שהוא
מלמדן ומרגילן בדרך טהרה. ואשת חבר ובניו ובניו ביתו
ועבדיו - הרי הן פחרי. וחבר שמת - אשתו ובניו ובני
ביתו בחזקת חברים עד שישחדו.
ו. אשת עם הארץ או בתו שנשאת לחבר, וכן עבדו שנמכר
לחבר - הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי חבירות
כבתחלה. אבל אשת חבר או בתו שנשאת לעם הארץ, וכן
עבדו שנמכר לעם הארץ - אין צריכין לקבל דברי חבירות
כבתחלה.
ז. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות, והיו לו טהרות
כשהיה עם הארץ, ואמר: אני יודע ודאי שלא נטמאו, בזמן
שנתעסקו בהן אחרים - הרי הן אסורות במקדש; ואם הוא
בעצמו נתעסק בהן - הרי הן מותרות לו ואסורות לכל אדם.
ונשאל החבר על טהרותיו ומורה בהן טהרה לעצמו, ואין
חושדין אותו בכך.
ח. חבר שנעשה גבאי למלך או מוכסן וכיוצא בהן - דוחין
אותו מחבירות. פרש ממעשיו הרעים - הרי הוא ככל אדם,
וצריך לקבל דברי חבירות כבתחלה.
ט. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחד
- אינו חשוד אלא לאותו דבר. וכל החשוד לחמור - נחשד
על הקל; לקל - לא נחשד לחמור.
י. חבר שנחשד על הטהרות, כגון שמכר אכלין טמאין
בחזקת שהן טהורין - הרי זה אינו נאמן לעולם, עד שידע
שחזר בתשובה גמורה.
יא. החשוד על השביעית או על התרומה שמכרן לשם
חלין - הרי זה חשוד על הטהרות; שהחשוד על דבר של
תורה - הרי הוא חשוד על דברי סופרים, והאכלין הטמאין
אין מטמאין אחרים אלא מדבריהן, כמו שיתבאר. וכל
החשוד על דבר - נאמן להעיד בו לאחרים ולדון בו
לאחרים. חזקה היא, שאין אדם חוטא כפי שיהנו בו
אחרים.

שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"א

פרק אחד עשר

א. כבר בארנו, שעמי הארץ נאמנים הן על טהרת פרת
החטאת. מפני חמרתה אין מולזלין בה. וכן נאמנים הן על

אפלו הנדין ולא נפלו - הרי אלו טמאים. אבל אם הקיש
על אילן או על סכה שכחן יפה, או על סלם מסמר, או על
כבש או על דלת או קורה המחברין בטיט, או על המריש,
או על התנור, ובפעם שהקיש הניד פלים או אכלין ומשקין,
אפלו הפילן - הרי אלו טהורין. וכן כל כיוצא באלו.
ב. תנור שהיתה הפת דבוקה בו, והקיש על התנור ונפל
כפר, אפלו היה תרומה - הרי זה טהור. ואם היה חרס מן
התנור מדבק בכפר שנפל, אפלו היה חלין - הרי זה טמא.
ג. אין המשכב או המרפב מטמא פלים או אכלין ומשקין
אלא במגע בלבד; אבל אם היו פלים או אכלים ומשקין
למעלה מן המדרס או שהיה המדרס למעלה מהן, אפלו
לא הפסיק ביניהם אלא גיר, הואיל ולא נגע בהן - הרי אלו
טהורין. וכן אם הסיט המשכב את הפלים או את האכלים
והמשקין - הרי אלו טהורין.
ד. הזב והטהור שישבו בספינה קטנה היכולה להמיט
באדם אחד, או באסדא, או שרכבו על גבי בהמה, אף על
פי שאין בגדיהן נוגעין זה בזה - הרי בגדי הטהור טמאים
מדרס, וטמאין בספק, שמה דרס הזב עליהן. וכן נדה
שישבה עם הטהור במטה - בגדים טמאין מדרס, חוץ מכפה
שבראשה. וכן הבגדים שבראש הגס שבספינה טהורין.
ה. הנדחק ברחים שהעובד פוככים בתוכם או זב וכיוצא
בו - הרי בגדיו טמאין מדרס. באי זה רחים אמרו? ברחים
שמנדינדין את הקרקע עד שעוקרין את העומד כאן ודוחפין
אותו ממקומו. ודבר ברור הוא, שטמאה זו בספק, שמה
נעקר הטמא ודרס על בגדי הטהור.

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"א

פרק עשירי

א. עם הארץ, אף על פי שהוא ישראל וישנו בתורה
ובמצות - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו מדרס לטהרות.
ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין - הרי הן טמאין. ואם נגע
בכלי חרס מאוירו - טמאהו. ושורפין את התרומה על
מגען, אף על פי שטמאתן בספק. ואינן נאמנין על
הטהרות, לפי שאינן בקיאים בדקדוקי טהרות וטמאות.
ולעולם הוא בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל
עליו דברי חבירות. ומה הן דברי חבירות שיקבל עליו?
שיהא נזהר בטמאות שלא יטמא בהן, ובטהרות שלא יטמא
אותם, ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן, ושלא יקח מעם הארץ
דבר לח, ולא יתארח אצלו, ולא יארחו אצלו בכסותו.
ב. הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד מהן - אין
מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג בצנעה בתוך ביתו - מקבלין
אותו ואחר כך מלמדין אותו עסקי טמאה וטהרה; ואם לא
ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו - מלמדין אותו ואחר כך
מקבלין אותו. ומקבלין אותו תחלה לטהרת הידים, ואחר
כך מקבלין אותו לטהרות. ואם אמר: איני מקבל אלא
לטהרת הידים - מקבלין אותו. קבל לטהרות ולא לידיים -
אף לטהרות אין מקבלין אותו. כשמקבלין אותו, חוששין

ז. קדר שֶׁהֵבִיא קְדֻרוֹת וְהִנִּיחַן לִפְנֵים מִן הַמּוֹדִיעִית, וּבָאוּ
 הַלּוֹקָחִין וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן שְׁטֵהוּרוֹת הֵן: לָקַח קְדֻרָה וְנִכְנַס
 בָּהּ - הָרִי הִיא טֵהוֹרָה לְקֹדֶשׁ אֲבָל לֹא לְתְרוּמָה, כְּמוֹ
 שְׂבָאֲרָנוּ; לָקַח קְדֻרָה וַיֵּצֵא בָּהּ חוּץ לַמּוֹדִיעִית - הָרִי זֶה
 טְמֵאָה בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְתְרוּמָה. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן הֵם הַקְדֻרוֹת
 וְהוּא הַקָּדֵר עֲצָמוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָר אֲלָא לִפְנֵים מִן הַמּוֹדִיעִית.
 ח. הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי חֶרֶס מִן הַכֶּכֶשֶׁן בְּכָל מְקוֹם - הָרִי אֵלוֹ
 טֵהוֹרִין בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְתְרוּמָה, וְאֵין אוֹמְרִים שְׂמָא נִגַּע בָּהֶן
 עִם הָאֶרֶץ. וְאִפְלוּ לָקַח מִן הַסֶּפֶר הָרֵאשׁוֹן, וְאֵף עַל פִּי
 שֶׁהַכֶּכֶשֶׁן פְּתוּחַ וּכְבֵּר נִלְקַח חֲצָיו; שְׁלֹא גִזְרוּ טְמֵאָה עַל
 כָּלִים שֶׁבַכְּשָׁן.
 ט. טְמֵאָה עִם הָאֶרֶץ בִּרְגֵל בְּטֵהוֹרָה הִיא חֲשׂוּבָה, שְׁכָל
 יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִים הֵן בִּרְגָלִים, וְכָלִיהֶם כָּלָם וְאֲכָלִיהֶם וּמִשְׁקִיהֶן
 טֵהוֹרִים בִּרְגֵל, מִפְּנֵי שֶׁהַכֶּכֶשֶׁן מְטַהְרִין עֲצָמָן וְעוֹלִים לְרָגֶל.
 לְפִיכֵף הֵן נֶאֱמָרִים כָּל יְמוֹת הָרָגֶל בֵּין עַל הַקֹּדֶשׁ בֵּין עַל
 הַתְרוּמָה. מִשְׁעֵבֶר הָרָגֶל חוֹזְרִין לְטְמֵאָתָן.
 י. הַפּוֹתֵחַ חֲבִיתוֹ בִּרְגֵל וְהַמַּתְחִיל בְּעִסְתּוֹ וְעֵבֶר הָרָגֶל - הָרִי
 שָׂאֵר הַחֲבִית וּשְׂאֵר הָעֶסֶה בְּחֻזְקַת טְמֵאָה, שֶׁהָרִי נִגְעוּ בוֹ
 עִמִּי הָאֶרֶץ. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע בָּהּ אֲלָא בְּזִמָּן שֶׁהוּא
 בְּחֵבֶר - אֵינָה טֵהוֹרָה אֲלָא בִּימֵי הָרָגֶל בְּלִבָּהּ.
 יא. אַחֵר הָרָגֶל בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הֵיוּ מְטַבְּלִין כָּל הַכָּלִים
 שֶׁהֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁנִּגְעוּ בָּהֶן עִמִּי הָאֶרֶץ בִּרְגֵל בְּשַׁעַת
 הַחֵג. וּלְפִיכֵף הֵיוּ אוֹמְרִים לָהֶן: אַל תִּגְעוּ בַשְּׁלֶחֶן, בְּשַׁעַת
 שְׂמֵרָאִין אוֹתוֹ לְעוֹלֵי רְגָלִים, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה טְמֵא בְּמִגְעוֹ
 אַחֵר הָרָגֶל, וְנִמְצָא צְרִיף טְבִילָה וְהָעֵרֶב שְׂמֵשׁ, וְנֶאֱמַר בְּכָלֵם
 הַפָּנִים: לִפְנֵי תְּמִיד. וְכָל הַכָּלִים הֵיוּ טְעוּנִים טְבִילָה וְהָעֵרֶב
 שְׂמֵשׁ, חוּץ מִמְּזוֹבַח הַזֹּהֵב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁצְפוּיִיהֶן
 כְּבִטְלִין לַגִּבְיָהֶן.
 יב. עִם הָאֶרֶץ שְׂאֵמֶר: טֵהוֹר אֲנִי מִטְּמֵאָתָּה מֵת, אוֹ שְׂאֵמֶר:
 כְּלִי זֶה טֵהוֹר מִטְּמֵאָתָּה מֵת - נֶאֱמָר, וּמְטַבְּלִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם
 טְמֵאָה עִם הָאֶרֶץ בְּלִבָּהּ, וְצְרִיף הָעֵרֶב שְׂמֵשׁ וְאֵינוֹ צְרִיף
 הַזָּאֵה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁשְׁאָלוֹ וְאָמַר טֵהוֹר הוּא;
 אֲבָל הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי סֶתֶם מִרְשׁוֹת עִם הָאֶרֶץ - חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שְׂמָא
 טְמֵא מֵת הוּא, וּמִזִּין עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי כְּכָל הַכָּלִים
 הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; שְׁלֹא גִזְרוּ טְמֵאָה עַל
 הַכָּלִים הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּטְמֵאָתָה
 הַסְּפָקוֹת.

טֵהֲרֵת יֵין וְשֶׁמֶן שֶׁל נְסֻכִּים. אִם אָמַר: טֵהוֹר הוּא - הָרִי זֶה
 בְּחֻזְקַת טֵהֲרָה. מִפְּנֵי חֲמִירוֹ נִוְהָרִין בוֹ. וְכֵן נֶאֱמָרִים הֵן עַל
 הַתְרוּמָה בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבָּדִים, מִפְּנֵי שְׁכָל הָעֵם מְטַהְרִין
 עֲצָמָן וְכָלִיהֶן כְּדִי לַעֲשׂוֹת יֵינָם וְשֶׁמֶנָם בְּטֵהֲרָה. עֲבָרוּ הַגָּתוֹת
 וְהַבָּדִים - אֵינָן נֶאֱמָרִים.
 ב. כֹּהֵן שֶׁהֵבִיא לוֹ עִם הָאֶרֶץ חֲבִית יֵין אוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה
 - לֹא יִקְבְּלָהּ מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּחֻזְקַת טְמֵאָה. הִנִּיחָה עִם
 הָאֶרֶץ אֲצִלוֹ עַד גַּת הַבָּאָה וְהִכְיָאָה לוֹ - יִקְבְּלָהּ מִמֶּנּוּ, אַף
 עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהִיא שֶׁל אֲשַׁתְּקֵד; שְׁלֹא גִזְרוּ עָלֶיהֶם
 טְמֵאָה בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבָּדִים.
 ג. עִם הָאֶרֶץ שֶׁנֶּעַל בֵּית בְּדוֹ אוֹ גִּתוֹ בְּשַׁעַת שֶׁגִּמְרוּ הָעֵם
 לְדָרְךָ וְהוֹלִיף אֶת הַמִּפְתָּח מִיַּד לִכְהֵן, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה בְּמָה
 יָמִים אַחֵר שֶׁעָבְרוּ הַגָּתוֹת - הָרִי הִכָּהֵן בָּא וּפּוֹתֵחַ בְּפָנָיו
 וּמְטַבְּלוֹ וְדוֹרְךָ וְנוֹטֵל תְּרוּמָה בְּטֵהֲרָה. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן -
 לֹא יִטַּל תְּרוּמָה מֵעִם הָאֶרֶץ אֲלָא יִתִּים וְעֹנְכִים שְׂאִינָן
 מְכֻשְׂרִין, שְׂאִינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה.
 ד. הֵבִיא לוֹ עִם הָאֶרֶץ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה בְּשָׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה
 וְאָמַר: הַפְּרָשְׁתִּי בְּחוּכָה קֹדֶשׁ, אֲפֹלוּ רִבִּיעִית - מֵתוֹף שֶׁנֶּאֱמָר
 עַל טֵהֲרֵת הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמָר עַל הַכֶּל. אֲפֹלוּ בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת
 וְהַבָּדִים, שְׁעִמִּי הָאֶרֶץ נֶאֱמָרִין עַל הַתְרוּמָה, אֵינָן נֶאֱמָרִין עַל
 הַכָּלִי הַרִיקָם לוֹמַר שֶׁהוּא טֵהוֹר לְתְרוּמָה. וְכֵן אֵין נֶאֱמָרִין
 לְעוֹלָם עַל כְּלֵי רִיקָם לוֹמַר שֶׁהוּא טֵהוֹר לְקֹדֶשׁ.
 ה. כְּלִי שֶׁהָיָה בְּתוֹכוֹ יֵין אוֹ שֶׁמֶן וְרָאִינוּ עִם הָאֶרֶץ יוֹשֵׁב
 וּמִשְׁמָרוֹ כְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ נְסֻכִּים - הָרִי הוּא נֶאֱמָר עַל
 טֵהֲרֵת הַכָּלִי, וְאֲפֹלוּ קֹדֶם לַגָּתוֹת וְלַבָּדִים בְּשִׁבְעִים יוֹם; אֲבָל
 קֹדֶם לְשִׁבְעִים - אֵינָן נֶאֱמָרִים. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׂאֵר
 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בִּירוּשָׁלַיִם נֶאֱמָרִים עַל כְּלֵי חֶרֶס הַרִיקָם
 לוֹמַר שֶׁהוּא טֵהוֹר לְקֹדֶשׁ לְעוֹלָם, בֵּין כָּלִים דְּקִים בֵּין כָּלִים
 גָּסִים, בֵּין מְלֵאִין בֵּין רִיקָנִים - הָרִי הוּא נֶאֱמָר עַל הַכָּלִי, אַף
 עַל פִּי שֶׁהַמִּשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכוֹ טְמֵאִין. אֲפֹלוּ הָיָה בְּגִדוֹ, שֶׁהוּא
 מְדֻרָס, בְּתוֹף הַכָּלִי - הָרִי הַכָּלִי בְּחֻזְקַת טֵהֲרָה לְקֹדֶשׁ. וּמִפְּנֵי
 מָה הִקְלוּ בָּהֶם? מִפְּנֵי שֶׁאֵין עוֹשִׂין כְּבִשּׁוֹנוֹת בִּירוּשָׁלַיִם.
 ו. מִן הַמּוֹדִיעִית וְלִפְנֵים - נֶאֱמָרִים עַל כְּלֵי חֶרֶס; מִן
 הַמּוֹדִיעִית וְלַחוּץ - אֵינָן נֶאֱמָרִין. וְהַמּוֹדִיעִית עֲצָמָה -
 פְּעָמִים כְּלַחוּץ וּפְעָמִים כְּלִפְנֵים. בִּיצֵד? הָיָה חֵבֶר נִכְנַס וְעַם
 הָאֶרֶץ יוֹצֵא וְכָלִי חֶרֶס בִּידוֹ - הָרִי זֶה נֶאֱמָר בְּמוֹדִיעִית לוֹמַר
 שֶׁהוּא טֵהוֹר לְקֹדֶשׁ; הֵיוּ שְׁנֵיהֶן נִכְנָסִין אוֹ שְׁנֵיהֶן יוֹצְאִין -
 אֵינוֹ נֶאֱמָר עַד שִׁיָּהָא לִפְנֵים מִן הַמּוֹדִיעִית.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ז כ"ב אדר א' ה'תשע"א

בְּהַלְוֹאת הָרַבִּית בֵּין הַלֵּוִיָּהּ וְהַמְּלִוָּה, שְׁלֹא נִעְרַב
 לְאַחַד מֵהֶם, וְלֹא נִעֲדִיד לָהֶם. וְלֹא נִכְתַּב בִּינֵיהֶם
 שֹׁטֵר בְּמָה שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו מַעֲנִיגֵי הָרַבִּית, וְהוּא

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"א

76

77 מצות לא תעשה רלז.

78 המצוה הרל"ז — האזהרה שהזהרנו מלהתעסק

כְּזֶה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלַּעֲשׂוֹתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אָמַר
 יִתְעַלֶּה: "לִנְכָרִי תִשִּׁיף" (דברים כג, כא), לְפִי שָׂבָא
 לָנוּ הַפְּרוּשׁ הַמְּקַבֵּל שֶׁזֶה צוּי, לֹא רְשׁוּת. וְהוּא
 אָמַרְם בְּסִפְרֵי (פרשת כי תצא שם): "לִנְכָרִי תִשִּׁיף
 — זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְלֹאֲחִיד לֹא תִשִּׁיף — זֶה מִצְוֹת
 לֹא-תַעֲשֶׂה". וְגַם לְמִצְוָה זֹאת תִּנָּאִים (הגבלות)
 מִדְּרַבָּנָן, שֶׁכָּכֵר נִתְבָּאֵרוּ בְּמַסְקַת (בבא) מְצִיעָא
 (ע:).

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"א

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"א

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"א

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"א

שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"א

מצות עשה רמו.

הַמִּצְוָה הָרַמ"ו — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין טוֹעֵן
 וְנִטְעֵן, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "עַל-כָּל-דְּבַר-פֶּשַׁע
 וְגו' אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי-הוּא זֶה" (שמות כב, ח). וְלִשׁוֹן
 הַמְּכַלְתָּא (פרשת משפטים שם): "כִּי-הוּא זֶה —
 עַד שִׁיּוּדָה בְּמִקְצַת (חובו — חייב שבועה)". וּבְדִין
 זֶה נִכְלָל כָּל-מֵה שִׁיפּוֹל בֵּין בְּנֵי אָדָם מִן הַטְּעָנוֹת
 שֵׁישׁ לָהֶם זֶה עַל זֶה, שֵׁישׁ בֵּהֶן הוֹדָאָה וְהִפְחָשָׁה.
 וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה בְּפֶרֶק ג' (מבבא)
 קמא וּבְרִישׁ (בבא) מְצִיעָא וּבְפֶרֶק ח', וְגַם בְּפֶרֶק
 ה' וּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' מְשֻׁבְּעוֹת. וּמַעֲנִין זֶה שְׁאֵלוֹת
 רְבוֹת מְפֻזְּרוֹת בְּמִקְוֹמוֹת רַבִּים בְּתַלְמוּד.

אָמַר יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִשְׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ" (שמות כב,
 כד). וְלִשׁוֹן גְּמָרָא בְּכָא מְצִיעָא (עה:): "עֶרֶב וְעֵדִים
 אֵינֶם עוֹבְרִין אֲלָא מִשׁוּם: "לֹא-תִשְׁימוֹן עָלָיו
 נֶשֶׁךְ", אֶף-עַל-פִּי שָׂבָא בְּמַתְעַסְקִים בִּינֵיהֶם —
 הָרִי הוּא כּוֹלֵל גַּם אֶת-הַמְּלָוָה, וְלִפְיָךְ יִהְיֶה
 הַמְּלָוָה בְּרַבִּית עוֹבֵר עַל שְׂשֵׁה לְאוּיִן: הָאֲחֵד —
 לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה, וְהַשֵּׁנִי — אֶת-כְּסָפְךָ לֹא-תִתֵּן
 לוֹ בְּנֶשֶׁךְ, וְהַשְּׁלִישִׁי — וּבְמַרְבִּית לֹא-תִתֵּן אֲכֻלָּךְ,
 וְהַרְבִּיעִי — אֶל-תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ, וְהַחֲמִישִׁי —
 לֹא-תִשְׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ, וְהַשֵּׁשִׁי — וְלִפְנֵי עוֹר
 לֹא-תִתֵּן מְכָשֶׁל. וְשֵׁם אָמְרוּ: "וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּלֹא-
 תַעֲשֶׂה: הַמְּלָוָה, וְהַלְוָה, הָעֶרֶב, וְהָעֵדִים; וְהַכְּמִים
 אוֹמְרִים: אֶף הַסּוֹפֵר — עוֹבְרִין עַל כָּל-תִּתֵּן, וְעַל
 כָּל-תִּקַּח מִמֶּנּוּ, וְעַל לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה, וְעַל
 לֹא-תִשְׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ, וְעַל וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן
 מְכָשֶׁל". וּבְגִמְרָא: "אָמַר אַבִּי: מְלָוָה עוֹבֵר בְּכָלֶן,
 לְוָה עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא-תִשִּׁיף וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן
 מְכָשֶׁל: עֶרֶב וְעֵדִים אֵין עוֹבְרִים אֲלָא מִשׁוּם
 לֹא-תִשְׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ". וְהָעוֹבֵר עַל לָאו זֶה
 (הַמְּלָוָה בְּרַבִּיבִית) — אִם הִיא רַבִּית קְצוּצָה (רַבִּיבִית
 מִמֶּשׁ, שִׁפְסָקוּ — "קְצוּצוֹ" — אֵת שִׁיעוּרָה מִרָאשׁ.
 לַעֲוֹמַת "אִבָּק רַבִּיבִית") — מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִיָּדוֹ
 וּמִחֲזִירִים לָזֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ נִלְקַחָה הָרַבִּית.

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"א

מצות עשה קצח.

הַמִּצְוָה הַקְצ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְבַקֵּשׁ רַבִּית
 מִן הַגּוֹי וְאֵז וְלִוְהוֹ, כְּדִי שֶׁלֹא נַעֲזוֹר לוֹ וְלֹא נִחְנָהוּ
 אֲלָא נִזְיָקוּ, אֲפִלּוּ בְּהִלּוּאָה בְּרַבִּית שֶׁנִּתְּנָה עָלָיו

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' ב

7 ההואה מדמה נעשית לְמִדְּקָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, כַּאֲמֹר שֶׁם בִּפְסוּק
 8 שְׁלֹאֲחֵרִי (שם יט ד) 'וְלִקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאַצְבָּעוֹ וְהָיָה אֵל נֶכַח
 9 פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד, וּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד פָּנָה לְמִזְרָח, וּמִכָּאן שֶׁהָהוּא
 10 נַעֲשִׂית מִמִּזְרָח לְאֹהֶל מוֹעֵד, שְׁעוֹמֵד לְמִזְרָח וּפְנָיו לְמַעֲרָב, וּבִיּוֹן
 11 שֶׁהִיָּתָה נַעֲשִׂית מִחוּץ לְשֶׁלֶשׁ מִזְנוֹת הָרִי שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִמִּזְרָח לְיִרוּשָׁלַיִם,

1 הגמרא: מִיָּבֵעִי לִיָּה — נִצְרָכוֹת הֵן תִּיבוֹת אֵלּוּ לְכַדְתִּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 2 אוֹמַר, נִאֲמַר בָּאן, בִּפְרָ וּשְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים, 'מִחוּץ לְמַחֲנֶה,
 3 וְנִאֲמַר לְהֵלֵךְ בִּפְרָה אֲדוּמָה (בְּמִדְּרָ יט א) וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לְמַחֲנֶה
 4 וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו, מָה (לְהֵלֵךְ) [בָּאן] בִּפְרָ וּשְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים,
 5 שְׁרִיפְתָּם חוּץ לְשֶׁלֶשׁ מַחֲנוֹת, וְכֹדֶלְעִיל, אֶף (כָּאן) [לְהֵלֵךְ] בִּפְרָה
 6 אֲדוּמָה, שְׁחִיטָתָהּ חוּץ לְשֶׁלֶשׁ מַחֲנוֹת. וְמָה לְהֵלֵךְ בִּפְרָה אֲדוּמָה,

שמואל-א כה לז-מד כו א-ח

לו ויהי כפקדן בצאת היין מנבל ותגדלו אשתו את הדברים האלה וימת לבו בקרבו והוא היה לאבן:
 לח ויהי כעשרת הימים ויגף יהוה את נבל וימת: לו וישמע דוד כי מת נבל ויאמר פרוד יהוה אשר
 רב את-ריב חרפתי מיד נבל ואת-עבדו חשך מרעה ואת רעת נבל השיב יהוה בראשו וישלח דוד
 וידבר באביגיל לקחתה לו לאשה: מו ויבאו עבדי דוד אל-אביגיל הכרמלה וידברו אליה לאמור דוד
 שלחנו אליך לקחתך לו לאשה: מא ותקם ותשתחו אפים ארצה ותאמר הנה אמתך לשפחה לרחץ
 רגלי עבדי אדני: מב ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על-החמור וחמש נערותיה ההלכות להגלה ותלך
 אחרי מלאכי דוד ותהיל לו לאשה: מג ואת-אחינעם לקח דוד מיזרעאל ותהיין גם-שתיהן לו לנשים:
 מד ושאל נתן את-מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן-ליש אשר מגלים:

כו א ויבאו הזפים אל-שאל הגבעתה לאמר הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה על פני הישימון:
 ב ויקם שאל וירד אל-מדבר-זוף ואתו שלשת-אלפים איש בחורי ישראל לבקש את-דוד במדבר-זוף:
 ג ויחן שאל בגבעת החכילה אשר על-פני הישימון על-הדרך ודוד ישב במדבר וירא כי בא שאל
 אחריו המדברה: ד וישלח דוד מרגלים וידע בירכא שאל אל-נכון: ה ויקם דוד ויבא אל-המקום אשר
 חנה-שם שאל וירא דוד את-המקום אשר שכב-שם שאל ואבגר בן-נר שר-צבאו ושאל שכב
 במעגל והעם חנם סביבתו (סביבתיו קרי): ו ויען דוד ויאמר אל-אחימלך החתי ואל-אבישי בן-צרויה
 אחי ויאב לאמור מי-ירד אתי אל-שאל אל-המחנה ויאמר אבישי אני ארד עמך: ז ויבא דוד ואבישי
 אל-העם לילה והנה שאל שכב ישן במעגל וחניתו מעוכה-בארץ מראשו (מראשיו קרי) ואבגר והעם
 שוכבים סביבתו (סביבתיו קרי): ח ויאמר אבישי אל-דוד סגר אלהים היום את-איכך בדרך ועתה אפגו
 נא בחנית ובארץ פעם אחת ולא אשנה לו:

רש"י

(לז) בצאת היין מנבל. (תרגום:) כד פג חמרא מנבל: וימת לבו. שנצטער על המנחה שהובאת לדוד:
 (לח) כעשרת הימים. שבעת ימי אכלו של שמואל תלה לו הקב"ה, שלא יתערב אבל רשע באבלו, ואחר כך
 חלה שלשה ימים ומת, כענין שנאמר: ויגוף ה' את נבל, ואמר מר (שמחות ג ט): חלה שלשה ימים ומת, זו היא
 מיתת מגפה. ורבותינו אמרו (ראש השנה יח א): אלו עשרת ימי תשובה, שהמתין לו הקב"ה שיחזור בתשובה. ויש
 אומרים: כנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד, ששלח לו דוד עשרה נערים והאכילן: (לט) את ריב חרפתי.
 גדופי שחרפני (לעיל פסוק י): היום רבו עבדים המתפרצים: ואת עבדו חשך מרעה. שלא הרגתיו: (ז) מעוכה.
 נעוצה:

מצודת דוד

מצודת ציון

(לז) בצאת היין. רצה לומר: בעת סרה השכרות: וימת לבו. אמר על דרך גוזמא והפלגה, על גודל החרדה מפחד דוד, כי
 חשב פן עם כל זה יבוא עליו: והוא היה לאבן. שבתלו
 הרגשותיו מרוב החרדה: (לט) חשך מרעה. לבל המיתו בידי:
 ואת רעת. את גמול רעת: (מא) לשפחה וגו'. כאלו אמרה
 איני ראויה לו לאשה, כי אם לשפחה, לרחוץ רגלי עבדיו:
 (מב) וחמש נערותיה. היא רכבה, וגם חמש נערותיה וגו':
 (מג) גם שתיהן. נוסף על מיכל בת שאל שקדשה מאז:
 (מד) נתן את מיכל בתו. כי חשב קדושי דוד לקדושי טעות, ורבותינו ז"ל (סנהדרין יט ב) נחלקו בו: (א) ויבאו הזפים. באו עוד
 הפעם: (ב) אל מדבר זוף. ובמדבר ההוא, היתה גבעת החכילה: (ג) וירא. היה נראה לו שבא, ולא ידע עדיין בבירור: (ד) אל
 נכון. כמו בנכון, רצה לומר: ידע בבירור: (ה) ויבא. בתחילה הלך להגל: סביבתיו. סביבות שאל: (ו) ויען דוד. אחרי שובו
 אליהם: (ח) ובארץ. עד שתנעץ החנית גם בארץ: פעם אחת. את זה אעשה בפעם אחת, ולא אצטרך להכותו מכה שניה:

שנים

תהלים טו א-ה

טו א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה מִיִּגְוֹר בְּאַהֲלֵךְ מִיִּשְׁכָּן בְּתֶרֶךְ קְדֻשָּׁה: ב הוֹלֵךְ תְּמִים וּפָעַל צֶדֶק וְדָבַר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ: ג לֹא־רָגַל | עַל־לִשְׁנוֹ לֹא־עָשָׂה לְרַעְהוּ רָעָה | וְחִרְפָּה לֹא־נִשְׂא עַל־קִרְבּוֹ: ד נָבֹזָה | בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־יְרֵאֵי יְהוָה יִכְבֵּד נִשְׁפָּע לְהִרְעֹ וְלֹא יָמַר: ה בִּסְפּוֹ | לֹא־נָתַן בְּנִשְׁכּוֹ וְשִׁחָד עַל־נִקְיִי לֹא־לָקַח עֲשֵׂה אֱלֹה לֹא יָמוּט לְעוֹלָם:

רש"י

(ג) לא רגל על לשונו. אנקוש"א בלעז כמו וירגל בעבדך (ש"ב יט) מזמור זה להודיע מדת חסידות: ודובר אמת בלבבו. הטוב שהוא אומר בלבבו הוא אמת ואינו אחד בפה ואחד בלב (סא"א): וחרפה לא נשא. רפורט"א בלעז: על קרובו. אם עבר קרובו עבירה שיש בה עונש ענשו במשפט ולא נשא עליו חרפתו שיהא פתחון פה למחרף לומר כך עבר פלוני קרובך וחרפת עלי: (ד) נבזה בעיניו נמאס. מי שהוא נבזה ברשעתו נמאס בעיניו של צדיק כגון חזקיהו שגירר עצמות אביו כבזיון: נשבע להרע. לעצמו ולא ימיר שבועתו ק"ו שאינה ממירה בדבר שאינה לרעתו: (ה) ושוחד לא לקח. על עני להרשיעו בדין להטות משפטו ועוד פירשוהו רבותינו לא לקח שוחד על נקי לנקותו בדינו ק"ו שאינו לוקח שוחד להטות המשפט: לא ימוט. והוא ראוי לגור באהלך (סא"א): לא ימוט לעולם. אם ימוט אין מוטתו מוטת לעולם אלא מתמוטט ועולה:

מצודת ציון

(ג) רגל. ענין רכילות ולה"ר כמו וירגל בעבדך (ש"ב יט): לא נשא. לא הטיל: (ד) ימיר. מלשון תמורה וחלוף: (ה) נשך. ברבית:

מצודת דוד

(א) מי יגור. כאלו שואל אתה ה' מי הוא הראוי לדור באהלך וזהו בית המקדש כי אין כולם ראויים וכמ"ש מי ביקש וכו' רמוס חצרי (ישעי' א יב): (ב) הולך תמים. כאלו משיב ההולך בדרך תמים וכו' הוא הוא אשר יגור בה: בלבבו. מאמת מחשבת לבו לדבר מצוה: (ג) לא נשא. לא הטיל על קרובו דבר חרפה: (ד) נבזה. אדם הנבזה הוא נמאס בעיניו ולא יחניף למי: להרע. לענות נפשו: (ה) על נקי. להטות דין הנקי: לא ימוט לעולם. לא ינטה לנפול כי את הטוב עשה וממילא ראוי הוא לשבת בבית המקדש כי חפץ בו ה':

יהל אור

זהו מזבח הפנימי כו' ה' גדולה כו'. וי"ב חדשים שלה י"ב ג"א דז"א. וכ"מ בפרדס ערך שנה וי"ב חדשים של שנות הלבנה הם י"ב בקר דבריאה ובמא"א ח' ח' י"ב אתון דאד'. וע' במאמר משכו יומין עלילין ליומין תתאין. ושנת החמה יתירה על שנות הלבנה י"א יום. י"ל ע"ס דאצילות והכתר שנק' חד ולא בחושבן. שכ"ז מאיר באצילות משא"כ בבי"ע. ולהפך מה שעכומ"ז מונין לחמה ג"כ יש בק"נ י"א כתרין י"א אוררים י"א יום שבין נדה לנדה ע' במא"א אות יו"ד סעי' ל"ז בענין י"א יריעות עזים וסעי' נ"ז. והנה בהם מלוכשים הל"ת לדחות הקליפות ועי"ז נעשו י"א יריעות עזים לאהל ונמשך חד ולא בחושבן וזהו בא דוד והעמידן על י"א. עכ"ה) ולפיכך אמר בא דוד והעמידן על י"א ורצה בזה שגם אלו י"א דברים הם שלימות כללי כמו שהוא בתרי"ג מצות (הג"ה). לפי שיש בזה ג"כ שיעור קומה כללות ע"ס ובחי' אור א"ס המאיר בכתר שע"ז ארז"ל ע"פ אחד עשר יום מחורב כו' ברבות פ' תשא ע"ש ונת' קצת אצלי בפ' דברים ע"פ אחד עשר יום מחורב כו'. ועמ"ש בלק"ת בד"ה צאינה וראינה הראשון. ולכן איתא במס' תמיד רפ"א קראו עשרת הדברים ופי' הרע"ב שהן עיקר התורה. כי הן ענין אחד עשר יום כמ"ש ברבות שם עכ"ה). ועם כי בודאי אינו במדרגה ובמעלה כמו מי שעושה תרי"ג מצות שהם בודאי הרבקות הגמור בו יתברך (הג"ה). ור"ל שיש בודאי הפרש בע"ס כשהן רק בבחי' עשרה. או כשכלולו יו"ד מי"ד כו' שאז הם שלימות יותר כמ"ש בפרדס שער ראשון פ"ו דף ד' סע"א שזהו ענין בחי' הדל ובחי' העשיר כו' ע"ש. וכמ"ש בענין חיי שרה מאה שנה הם בא"א עשרים באו"א ז' בוד"ת כו'. הרי כל

ג לא רגל וכו'. מכות כ"ד. רבות רע"ד ג'. ילקוט ח"א רל"ט ג'. של"ה שנה"א. ס"ח תקמ"ז. בחיי רט"ו ד'. רבות פ' חקת רע"ד ג' ע"פ וישלח משה מלאכים אל מלך אדום זש"ה לא רגל על לשונו כו'. עמ"ש בביאור ע"פ השמים כסאי גבי הדום רגלי בענין מרגלים ומשם יש להעיר לענין לא רגל כו': בסוף מס' מכות דף כ"ג וכ"ד דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות כו' בא דוד והעמידן על י"א כו' עד בא חבקוק כו': פי' בספר תפארת ישראל פנ"ד דס"ט ע"ג כי המעשים הטובים הם מחולקים שאין זה כזה כי העושה חסד עם הבריות אין מעלתו ושכרו כמו שעושה דין כו' (הג"ה). עמ"ש בד"ה ואהי' אצלו אמון) אבל מי שעושה כל המצות שהם תרי"ג מצות יש לו הדבקות בו ית' שהרי נמצא בו כל השלמות המחולקים.

(הג"ה). והיינו כי ע"י רמ"ח מ"ע דוקא ממשך שיעור קומה בחי' כמראה אדם רמ"ח אברין דמלאכא שהם ט"ס טפ"ט כו'. וכן שס"ה ל"ת נגד שס"ה גידים. ע' ד"ה לסוסתי בלק"ת בשה"ש ובד"ה אלה פקודי בענין אשר פקד אותיות דפק. או שס"ה ל"ת לשמרה בנוק' היינו בנין המל'. עמ"ש לסד"ה זכור ושמור בענין מ"ש בזה"א בהשמטות ס"י כ"ד אשר פסח ומילה הן בכרת לפי שמחברים מ"ע ומל"ת. ולכן הם כמנין ימות החמה. כי הנה ענין שמש הוי' יחז"ע ושמש ומגן הוי' אלקים. וע"י אתכפייא בכל יום מונע ההסתה דשם אלקים ונק' עובר אלקים. ועי"ז לע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה. ולכן צ"ל דוקא שס"ה עד י"ב חדשי החמה י"ב צרופי הוי' וקטרת ג"כ שס"ה מנין נגד ימות החמה כו'. וקטרת על מזבח הפנימי בינה. שבינה נק' ג"כ חמה וכמ"ש בזהר את המאור הגדול

יהל אור

הקליפות וממשיכים ע"ס דקדושה אנת הוא חד. ובא דוד והעמידן על י"א אחד עשר יום מחורב. ויש יו"ד כלולים מיו"ד והוא גבוה יותר וזהו"ע תרי"ג שמן תורק) גם י"ל שזהו ע"ד תכון תפלת קטרת לפניך. ואחד עשר סממנים היו בה כדי להמשיך מבחי' אנת הוא חד ולא בחושבן שיאיר בתוך עשר ספירות כי בכל קראנו אליו ולא למדותיו ואח"כ צריך לכוין בשם להמשיכו בע"ס. וזהו"ע ק"ש ושמור"ע. וכנגד זה העמידן דוד על אחת עשרה ועמ"ש ע"פ אחד עשר יום מחורב כו'. **בא** חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. המכוון י"ל עדמ"ש ע"פ אחת שאלתי בלק"ת ס"פ מסעי. דהמכוון שע"י זו האחת יבא ממילא לכל המדרגות והמעלות כו' כך ע"י באמונתו יחיה יבא לכל המדרגות. כי זהו ע"ד אם אני שהוא מל' כאן אזי הכל כאן פי' גם היסוד הנק' כל הוא כאן כי דרכו של איש לחזור כו' וכ"ש בבחי' וצדיק באמונתו יחיה. שבחי' החיות בהאמונה זהו גורם חיבור יסוד הנק' חי בהמל' שהיא האמונה:

מה שלמעלה יותר ריבוי התכללות הע"ס יו"ד ויו"ד מיו"ד כו'. ועמ"ש מזה ג"כ בסדור גבי שבת בביאור הזהר פ' יתרו כו' שאז נמשך ריבוי השפע. ועד"ז יובן ההפרש בין שלימות תרי"ג מצות שהם רמ"ח אברים ושס"ה גידין ובין כשהן רק י"א בחי' וזהו רצה הקב"ה לזכות כו' הרבה להן תומ"צ כו' וע' במדרש שה"ש ע"פ לריח שמניך טובים ריחות היו ד' מצות לבד אבל אנו שמן תורק שמן רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת כו' לכך אין דומה שלימות תרי"ג לשלימות י"א. עכ"ה) מ"מ יש באלו י"א דברים ג"כ שלימות כללי דומה לתרי"ג מצות. קיצור. כי המע"ט מחולקים וע"י תרי"ג מצות הוא השלימות (וקב"ה שרי באתר שלים משא"כ חסר אבר. וז"ש תמים תהיה כו' ע' בלק"ת פ' נצבים בד"ה כי המצוה הזאת) ובא דוד והעמידן על י"א כי גם בהם יש שלימות עם שאינו כמו שלימות תרי"ג (ובהג"ה ענין רמ"ח מ"ע רמ"ח אברים ושס"ה ל"ת כמנין ימות החמה. י"א יתירים על ימי הלבנה בקדושה ע"ס וחד ולא בחושבן ולעומת זה י"א כתרין דנוגה י"א סממני הקטרת ע"כ הם שס"ה מנין. וע"י הל"ת דוחין

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אדר"ר, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה

יצחק ליב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הראשון, נעם לי לקרות בו אודות שייכותו לאנשי חב"ד, וכן אשר גם המלמד שלו הי' מחסידי חב"ד וכן כמה מקרוביו, ובדאי אשר כיון שנזכר על זה ומוזכר את זה, רישומו ניכר בענינים של פועל, זאת אומרת, קביעות עתים בלימוד תורת חסידות חב"ד והליכה בהדרכותי ומנהגי במדה מסוימה עכ"פ.

וכמובן גם מדבר משנה, שצריך ללמוד מכל אדם, אשר פשיטא שהלימוד הוא באופן הרצוי, זאת אומרת, לימוד המביא לידי מעשה, ומעשה איש הישראלי הרי הוא בעיקרו מילוי תפקידו, אני נבראתי לשמש את קוני ע"י עניני תורה ומצות, וכיון אשר ההשגחה נתנה לו אפשרות להשפיע בסביבתו, הרי כל הוספה בהמשפיע נכפלת כ"פ ככה לפי מספר ואופי המושפעים שלו, וק"ל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שזכות הרבים מסייעתו.

ומדי דברי בכגון זה, וכיון שמזכיר במכתבו שהוא רב שו"ב וגם מלמד, בודאי למותר לעוררו על ההכרח הכי גדול בימינו אלה אשר כל שיעור הנלמד ברבים עכ"פ חלק ממנו מוקדש יהי' ללימוד הלכות הצריכות בחיי היום יומים, וכנראה במוחש גודל התועלת, ולאידך גיסא, גודל העדר הידיעה בזה יותר מאשר בשאר חלקי התורה, - דוקא בהלכות הצריכות בחיי היום יומי העם הארצות גדולה ביותר.

בבקשתו אזכירו בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע להצלחה בכל האמור מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

בברכה לבשו"ט.

נ. ב. במ"ש אודות יסוד ישיבה בסביבתו, עליו לדבר בזה עם עסקני חב"ד אשר על אתר ובסמיכות מקום.

עין יעקב

רש"י

קלות ראש. לצון: קחו לי מנגן.
מצוה היא להשרות עליו שכינה:
לדבר הלכה. צריך לפתוח במילי
דבדיחותא ברישא: לחלום טוב.
אם בא לישן מתוך שמחה מראין
לו חלום טוב: נוספות מר. מרירות
מחמת אימה: וברחי רבנן. נפתח
לבם מחמת השמחה:

דף ל עמ' ב "ולשמחה מה זה עשה" זו שמחה שאינה של
מצוה, ללמדך, שאין שכינה שורה [לא מתוך עצלות, ולא
מתוך עצבות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא
מתוך שיחה, ולא מתוך דברים בטלים, אלא⁴³⁰] מתוך דבר
שמחה של מצוה, שנאמר⁴³¹: (מלכים ב ג) "ועתה קחו לי"⁴³²
וגו'. אמר רב יהודה⁴³³: וכן⁴³⁴ לדבר הלכה⁴³⁵. אמר רבא:
וכן לחלום טוב. איני⁴³⁶, וה⁴³⁷ אמר רב גידל⁴³⁸, אמר⁴³⁹
רב⁴⁴¹: כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו, ואין שפתותיו נוספות מור⁴⁴², תכנינה. שנאמר⁴⁴³:
(שה"ש ה) "שפתותיו⁴⁴⁴ שושנים נטפות מור עבר", אל תקרי, "מור עבר", אלא, "מר עובר".
אל תקרי, "שושנים", אלא, "שושנים"⁴⁴⁵. לא קשיא, הא⁴⁴⁶ ברב⁴⁴⁷, הא⁴⁴⁸ בתלמידא⁴⁴⁹.
ואי בעית אימא⁴⁵⁰: הא והא⁴⁵¹ ברב⁴⁵², ו⁴⁵³ לא קשיא⁴⁵⁴, הא⁴⁵⁵ מקמי דליפתח⁴⁵⁶ הא⁴⁵⁷
לבתר דפתח⁴⁵⁸. כי הא ד⁴⁵⁹ רב⁴⁶⁰, מקמיה דפתח להו⁴⁶¹ לרבנן⁴⁶², אמר⁴⁶³ מלחא
דבדיחותא⁴⁶⁴, וברחי רבנן⁴⁶⁵. לסוף, יתיב⁴⁶⁶ באימתא⁴⁶⁷ ופתח בשמעתא⁴⁶⁸.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

מדבר⁴⁴⁹ התלמיד, הוא צריך לשבת באימה ופחד.
(450) אם תרצה אבאר לך זווית נוספת, להבין את ההבדל
בין "שמחה" לבין "אימה", זה וזה. ⁴⁵² ברב. כלומר:
גם ההלכה שצריך ללמוד מתוך שמחה, וגם ההלכה
שצריך ללמוד באימה ובריאה, ⁴⁵³ בכל זאת השאלה,
כיצד יתכנו שתיהן. ⁴⁵⁴ אינה קשה, ⁴⁵⁵ זה, הדין של
שמחה נאמר ⁴⁵⁶ בטורם יתחילו ללמוד, כהקדמה ללמוד
יש להתחיל בשמחה. ⁴⁵⁷ זה, הדין של אימה ופחד,
מדבר. ⁴⁵⁸ אחר שהתחילו כבר ללמוד, אז צריך להתניח
ללמוד התורה באימה, בריצנות ובכבד ראש. ⁴⁵⁹ כמו
שהיה. ⁴⁶⁰ נוהג, ⁴⁶¹ לפני שהוא [=רבה] פתח להם את
השעור. ⁴⁶² לחכמים בדבר הלכה, ובטורם התחיל ללמוד.
⁴⁶³ תחלה מאמר כלשהו באגדה. ⁴⁶⁴ דברי שמחה
ובדיחות הדעת המאירים את הלב. ⁴⁶⁵ החכמים שמחו.
⁴⁶⁶ ישב עם תלמידיו. ⁴⁶⁷ באימה ופחד, ⁴⁶⁸ התחיל
ללמוד.

⁴³⁰ השראת השכינה תבא אף ורק. ⁴³¹ בבקשתו של
אלישע הנביא בטרם שרתה עליו השכינה: ⁴³² "מנגן,
והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד השם". ⁴³³ כמו שצריך
שמחה של מצוה כדי לזכות להשראת השכינה, ⁴³⁴ צריך
שמחה של מצוה גם. ⁴³⁵ לפסק ולהכריע בדיני התורה,
הוסיף. ⁴³⁶ על הנאמר בשם רב, שראוי לגשת לדבר
הלכה מתוך שמחה של מצוה, שואלת הגמרא:
⁴³⁷ האמנם?! הלא זה אינו מדק, ⁴³⁸ [הרי. ⁴³⁹] זאת
בשם ⁴⁴¹ להפך: ⁴⁴² בשם בעל חריפות מריה. כלומר:
בצורת דבורו עם הרב לא נכרת אימה ויראת כבוד, אותן
שפתים ⁴⁴³ על מתן תורה, שבשעה זו היו. ⁴⁴⁴ של
הקב"ה. ⁴⁴⁵ מדברי רב רואים אנו, שהתלמיד חייב ללמוד
תורה באימה ולא בשמחה! וכיצד אמר רב עצמו קדם
לכן: "למוד הלכה מתוך שמחה של מצוה"? משיבה
הגמרא: ⁴⁴⁶ זה, כלומר: הדין שתורה נלמדת בשמחה,
נאמר. ⁴⁴⁷ ברב כשהוא לומד בעצמו, צריך הוא לעשות
זאת בשמחה. ⁴⁴⁸ זה, מה שנאמר שצריך אימה ויראה,

וְאִין זֶר רֹאֶה אֶת הַנֶּגְעִים לְהוֹרֹת אִם הֵם טְמוּאִים או טְהוֹרִים. וְאִם
תֹּאמַר אַהֲרֹן הַסֹּגֵרֶה, אֵין לומר כן, לפי שֶׁאַהֲרֹן קָרֹב מִשְׁפַּחָה שֶׁל
מֵרִים הוּא, וְאִין קָרֹב רֹאֶה אֶת הַנֶּגְעִים. אֲלֵא כְּבוֹד גְּדוֹל חֶלֶק לֵה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֵרִם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שֶׁאִם, אֲנִי בָהֶן, וְאִין
מִסְגִּירָה, אֲנִי חוֹלְטָה – מְחַלֵּט אוֹתָהּ לְטוּמְאָה, וְאִין פּוֹטְרָה –
מִטְהוֹרָה. מִדִּיּוּקַּת הַגִּמְרָא: קִתְּנִי מִיָּתֶה – שְׁנִינוּ מִכֵּל מְקוֹם בְּבִרְיִיתָא
שֶׁמֶשֶׁה זֶר הוּא, וְאִין זֶר רֹאֶה אֶת הַנֶּגְעִים, וְקִשָּׁה עַל דְּבָרֵי רַב שֶׁאִמֵּר
שֶׁמֶשֶׁה כֵּהֶן גְּדוֹל הִיָּה.

מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, שְׂאִנִּי – שׁוֹנֵה דִין מִרְאֹת
נִגְעִים, דִּיאַהֲרֹן וְכִנְיֹן בְּתוֹכֵיהֶן בְּפִרְשָׁהּ שֶׁל מִרְאֹת נִגְעִים, שְׁנִיאִמֵּר
(וְיִקְרָא יג ב) 'אֲדָם בִּי יִהְיֶה כְּעוֹר בְּשׂוֹר שָׂאֵת אוֹ סִפְחַת וּגו' וְהוּבָא אֶל
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים, וְלִכְּן מִשֶּׁה לֹא הִיָּה יוֹכֵל
לִרְאוֹת נִגְעִים, אִף שְׁהִיָּה כֵּהֶן, מִשּׁוּם שֶׁלֹא הִיָּה מִבְּנֵי אַהֲרֹן.

עוֹד קוּשִׁיא עַל דְּבָרֵי רַב: מִיָּתִיבִי – שְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, חֶמֶשׁ שְׁמִחוֹת
הִיָּתֶה אֵלֶישְׁבַּע בַּת עֲמִינַדָב, אִשְׁתִּי אַהֲרֹן, יִתְרָה עַל שֶׁאֵר בְּנוֹת
יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִילּוּאִים, וְאִבִּילוֹת אַחַת הִיָּתֶה לָהּ. שְׁמַחָה
אַחַת, שִׁיבָמָה – אַחִי בַעֲלָהּ, כְּלוּמַר מִשֶּׁה רַבִּינוּ, הִיָּה מְלָךְ. שְׁמַחָה
שְׁנִיָּה, שְׂאִישָׁה – בַּעֲלָהּ, אַהֲרֹן, נִתְמַנָּה לְבָהֶן גְּדוֹל. שְׁמַחָה שְׁלִישִׁית,
בְּנָה אֶלְעָזָר הִיָּה בְּנֵן כְּהוֹנֵה גְדוֹלָה. שְׁמַחָה רְבִיעִית, בְּנֵן בְּנָה פִּינְחָס
הִיָּה מְשֻׁנָּה מְלָחָמָה, וְהַשְׁמַחָה הַחֲמִישִׁית הִיָּה שְׂאִיָּהּ נִחְשׁוֹן הוּא
נִשְׂאִי שֶׁבֶם (וְהוֹדָה). וְהַאֲבִילוֹת הִיָּתֶה, שְׂאִיָּהּ הִיָּתֶה אֵלֶישְׁבַּע עַל
שְׁנֵי בְּנֵיהָ נָדָב וַאֲבִיהוּא, שְׁמָתוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם. מִדִּיּוּקַּת הַגִּמְרָא: קִתְּנִי
מִיָּתֶה – מִכֵּל מְקוֹם שְׁנִינוּ שִׁיבָמָה מִשֶּׁה הִיָּה מְלָךְ, וְאַהֲרֹן כֵּהֶן גְּדוֹל,
וּמִשְׁמַע שְׁמִשָּׁה מְלָךְ אֵין [וְכֵן] הִיָּה אִךְ בָּהֶן גְּדוֹל לֹא הִיָּה, וְקִשָּׁה
לְדַבְּרֵי רַב שֶׁאִמֵּר שְׁמִשָּׁה הִיָּה כֵּהֶן גְּדוֹל. מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אִימָא –
אִמֵּר וּגְרוֹס בְּבִרְיִיתָא שְׁהִיָּה מִשֶּׁה אִף מְלָךְ, וְלֹא כֹּאֲהֲרֹן שְׁהִיָּה רַק
כֵּהֶן גְּדוֹל.

מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא: בְּתִנְיָא – הָדִין שֶׁאִמֵּר רַב, שְׁמִשָּׁה כֵּהֶן הִיָּה, נִתָּן
לְמַחְלוּקַת תְּנַאִים, שֶׁכֵּן שְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, אַחֵר שְׁבִיקַשׁ הַקֵּב"ה מִמֶּשֶׁה
בְּסִנְהָה לִלְכַּת לְגִאּוּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁה סִירַב בְּמִשְׁךָ שְׁבַעֵה יָמִים,
נִאִמֵּר (שְׁמוֹת יג ד) 'וַיִּחַר אֶת ה' בְּמִשָּׁה'. מִבִּאֲרַת הַבְּרִייתָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן קִרְתָּה אֹמֵר, כָּל חֶרֶן אִף שְׁנִיאִמֵּר בְּתוֹרָה, נִאִמֵּר בּוֹ שְׁעִשָּׂה
רוּשָׁם – סִימֵן מַה שֶׁל חֶרֶן אִף, הַכֹּאֵה, נִזְיַפָּה אוֹ קִלְלָהּ וּגִידוּף, וְזֶה –
וְחֶרֶן אִף זֶה לֹא נִאִמֵּר בּוֹ רוּשָׁם, שֶׁלֹא נִזְיַפָּה נִזְיַפָּה הַקֵּב"ה בְּמִשָּׁה וְלֹא
הַעֲנִישׁוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אֹמֵר, אִף חֶרֶן אִף זֶה נִאִמֵּר בּוֹ רוּשָׁם,
שְׁנִיאִמֵּר (שם) 'לֹא אַהֲרֹן אֶחָד חֲלוּ', וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, וְהָלֵא אַהֲרֹן בָּהֶן
הוּא, וּמִדּוּעַ קִרְאוּ הַקֵּב"ה לוי, אֲלֵא חֲכִי קֶאֱמַר – כֵּךְ אִמֵּר לוֹ הַקֵּב"ה
לְמִשָּׁה, אֲנִי אֲמַרְתִּי שֶׁאֲתָה תִּהְיֶה בָּהֶן וְהוּא – אַהֲרֹן יִהְיֶה לוי, אִךְ
עֲבָשִׁיו שִׁסְרִיבַת לִילֵךְ בְּשִׁלְחִיתִי אֲנִי מַעֲנִישְׁךָ שְׁהוּא יִהְיֶה בָּהֶן וְאֲתָה
לוי. נִמְצָא לְדַעַת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, אִף שְׁהִיָּה מִשֶּׁה כֵּהֶן בְּשִׁבְעַת יָמִי
הַמִּילּוּאִים, נִיטְלָה מִמֶּנּוּ הַכְּהוֹנֵה אַחֵר יָמֵי הַמִּילּוּאִים, וְזֶה חֶרֶן אִף
שֶׁנִּאִמֵּר בְּסִנְהָה. וְהַכְּהִים אֹמְרִים, לֹא נִתְּבַחְּ מִשָּׁה – לֹא נִיתְּנָה כְּהוֹנֵה
לְמִשָּׁה כֹּלל אֲלֵא שְׁבַעֵת יָמִי הַמִּילּוּאִים בְּלִבָּהּ, וּמַעוֹלָם לֹא נִיטְלָה
הַכְּהוֹנֵה מִמֶּנּוּ בְּגִין חֶרֶן אִף. וְיֵשׁ אֹמְרִים, מֵאַחֵר שֶׁנִּתְּבַחְּ מִשֶּׁה בִּימֵי
הַמִּילּוּאִים, לֹא פִּסְקָה בְּהוֹנָה מִמֶּנּוּ לַעֲלוֹם, אֲלֵא מִדּוּעַ שֶׁל מִשָּׁה
פִּסְקָה הַכְּהוֹנֵה, שְׁנִיאִמֵּר (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' ב ג ד) 'וּמִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בְּנִי
יִקְרָאוּ עַל שֶׁבֶם חֲלוּ', שְׁמִשְׁמַע שְׁבַעֵת יָמִים הֵם לִוִּים אִךְ הוּא עֲצֻמוֹ הִיָּה
כֵּהֶן, וְאִמֵּר – פִּסְקוֹ נִסְתַּק שֶׁנִּקְרָא מִשֶּׁה כֵּהֶן, (תְּהִלִּים צט ו) 'מִשָּׁה וְאַהֲרֹן
בְּכִהְנִי, וְשִׁמְשׁוּ אֶת בְּקוֹרְאֵי שְׁמִי'. וְאִם כֵּן, לְדַעַת זֶה הִיָּה מִשֶּׁה כֵּהֶן כֹּל
יָמָיו, כְּדַבְּרֵי רַב. וְאִם כֵּן דְּבָרֵי רַב הֵם בְּמַחְלוּקַת תְּנַאִים. שְׁוֹאֵלֶת
הַגִּמְרָא: מָאִי וְאִמֵּר – מִדּוּעַ הוֹצִרְכּוּ הַיִּשׁ אֹמְרִים לְהִבְיָא פִּסְקוֹ נִסְתַּק
לְרִאִיָּה. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: וְכִי תִּימָא – שְׁמָא תֹּאמַר שֶׁאֵין רִאִיָּה
מִהַפְּסוֹק 'וּמִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים' שְׁהִיָּה מִשֶּׁה כֵּהֶן, שֶׁכֵּן פִּסְקוֹ הוּא לְדִּוּרוֹת
הוּא דְּכִתְּבִי – הוּא נִכְתָּב, בְּדַבְּרֵי הַיָּמִים, אַחֵר מוֹת מִשֶּׁה, וְלֹא נִכְתָּב
אֲלֵא כִּדִּי לִיַּחַס אֶת זֶרַעוֹ שֶׁל מִשָּׁה [שְׁדָם לִוִּים וְלֹא כְּהִנִּס], וְלַעֲלוֹם
גַּם מִשֶּׁה עֲצֻמוֹ הִיָּה לוי, אִךְ לֹא הִיָּה לְפִסְקוֹ צוֹרֵךְ לְכַתּוּב זֹאת, שֶׁכֵּן
מִשֶּׁה כְּבֵר מֵת וְאֵין צוֹרֵךְ לִיַּחַסוֹ, לִכְּן הִבִּיאָה הַבְּרִייתָא רִאִיָּה נִסְתַּפְּתָה,
וְאִמֵּר 'מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בְּכִהְנִי', שְׁמִשָּׁה עֲצֻמוֹ נִקְרָא כֵּהֶן.

הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְבֹאֵר אֶת תַּחֲלִילַת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא:
וְהָאֵם אִמְנָם כָּל חֶרֶן אִף שְׁבַתְּוֹרָה נִאִמֵּר בּוֹ רוּשָׁם, וְהַכְּתִיב – וְהָרִי
נִאִמֵּר (שְׁמוֹת יא ח) אַחֲרֵי שֶׁהִתְרַה מִשֶּׁה בְּפִרְעָה עַל מַכַּת בְּכוֹרוֹת, וְאִמֵּר
לוֹ פִּרְעָה שֶׁלֹא יוֹסִיף עוֹד לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו, 'וַיֵּצֵא (מִשָּׁה) מִעַם פְּרָעָה
בְּחֶרֶץ אֶף', שְׁחִירָה אִפּוֹ שֶׁל מִשֶּׁה עַל מַה שֶׁאִמֵּר לוֹ פִּרְעָה שֶׁלֹא
לְהוֹסִיף לִרְאוֹת פָּנָיו, וְלֹא אֲמַר לִיָּה מִשֶּׁה וְלֹא מִיָּד – מִזֹּמָמָה, שֶׁלֹא
נִזְיַפָּה בְּפִרְעָה וְלֹא גִידְפָה וְלֹא הִכְהוּ, וְאִם כֵּן זֶה חֶרֶן אִף שֶׁלֹא נִאִמֵּר בּוֹ
רוּשָׁם. מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אֲמַר רַבִּי לִקְיֵשׁ, מִשֶּׁה סִפְרִי – הִכְהוּ עַל
לְחִי וְיֵצֵא, וְאִם כֵּן גַּם חֶרֶן אִף זֶה הִיָּה בּוֹ רוּשָׁם. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי
– וְכִי אֲמַר רַבִּי לִקְיֵשׁ חֲכִי – כֵּךְ, שְׁהִכָּה מִשֶּׁה אֶת פִּרְעָה, וְהַכְּתִיב
– וְהָרִי כְּתוּב שֶׁאִמֵּר הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה, כֹּאשֶׁר צִוִּיהוּ לְהִתְרוֹת בְּפִרְעָה עַל
מַכַּת דָּם (שְׁמוֹת טו ט) 'וַיִּצְבֹּק לְקִרְאָתוֹ עַל שֶׁפֶת הָיָא', שִׁימְתִּין מִשֶּׁה
לְפִרְעָה עַל שֶׁפֶת הָיָא, וְאֲמַר רַבִּי לִקְיֵשׁ בְּפִירוּשׁ תִּיבַת 'לְקִרְאָתוֹ',
שֶׁאִמֵּר הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה, פִּרְעָה מְלָךְ הוּא, וְהַסְבִּיר לוֹ פִּנְיָם – הַכֵּן
לְקִרְאָתוֹ לְפִי גְדוּלָּתוֹ, וְרַבִּי יוֹחֲנָן אֲמַר, אִמֵּר הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה, פִּרְעָה
רִשָּׁע הוּא, וְהָעִיז פִּנְיָהּ בּוֹ, וּפִירוּשׁ 'לְקִרְאָתוֹ' הוּא לְהִתְיַצֵּב לְמַלְחָמָה
וּלְדַבֵּר עֲזוּת. וּמַעַתָּה אִיךְ אִמֵּר רִישׁ לִקְיֵשׁ שֶׁהִכָּה מִשֶּׁה אֶת פִּרְעָה, הָרִי
לְדַעַתוֹ נִצְטוּה מִשֶּׁה לְהַסְבִּיר לוֹ פִּנְיָם. מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אִיפְּשָׁה – הַפּוֹךְ
שְׁמוּעָה זֶה, שְׁרִישׁ לִקְיֵשׁ אִמֵּר שְׁפִירוּשׁ 'לְקִרְאָתוֹ' הוּא לְהָעִיז פִּנְיָם,
וְרַבִּי יוֹחֲנָן אִמֵּר שְׁפִירוּשׁ 'לְקִרְאָתוֹ' הוּא לְהַסְבִּיר פִּנְיָם.

אֲגַב שְׁהוּבָא לְעִיל שֶׁאִמֵּר הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה לְהַסְבִּיר פִּנְיָם לְפִרְעָה, מִשּׁוּם
שֶׁהוּא מְלָךְ, מְבִיאָה הַגִּמְרָא עוֹד מִיִּמְרוֹת בַּעֲנִין כְּבוֹד הַמַּלְכוּת: אֲמַר
רַבִּי יִנְאי, לְעוֹלָם תִּהְיֶה אֵימַת מְלָכוּת עוֹלָמָה. דְּכִתְּבִיב כֹּאשֶׁר הִתְרָה
מִשֶּׁה בְּפִרְעָה עַל מַכַּת בְּכוֹרוֹת, אִמֵּר לוֹ מִשֶּׁה שֶׁכֹּאשֶׁר תְּבוּאָה הַמַּכָּה,
'וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֵּיךָ אֵלֶּה אֵלֵי הַשְׁתַּחֲוּוּ לִי לֵאמֹר צֵא אֶתָּה וְכָל הָעָם'
(שְׁמוֹת יא ח), וְאֵילּוֹ לְדִידִיָּה לֹא קֶאֱמַר לִיָּה – אִךְ לְפִרְעָה עֲצֻמוֹ לֹא אִמֵּר
מִשֶּׁה 'וַיִּרְדּוּ אֵלֵי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי לֵאמֹר' וּגו', אִף שֶׁלְּכַסּוֹף כֵּן הִיָּה,
שֶׁפִּרְעָה עֲצֻמוֹ קִרָּא לְמִשָּׁה לְבַקְשׁוֹ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם (שֵׁם יב ל-לא),
וּנִמְצָאנוּ לְמִדִּים מִכֵּךְ שִׁישׁ לְחֻלּוֹק כְּבוֹד לְמַלְכוּת. רַבִּי יוֹחֲנָן אֲמַר,
עֵינִי אֵימַת הַמַּלְכוּת לְנִלְמַד מִהֶבְרָא [מְכַאן], שְׁנִיאִמֵּר (מְלָכִים א' יח מו) 'וַיִּרְדּוּ
ה' הִיָּתֶה אֵל אֵלֵיהֶם, וַיִּשְׁנֵם מִתְּנִי וַיִּרְדּוּ לְפָנֵי אֲחָבָה', שְׁרִץ אֵלֵיהֶם
לְפָנֵי אֲחָבָב שֶׁכֵּן אֲחָבָב הִיָּה רֹכֵב יִחִידִי, וְאִין זֶה כְּבוֹד הַמַּלְכוּת.

נִמְצָאנוּ לְמִדִּים מִכֵּךְ שִׁישׁ לְחֻלּוֹק כְּבוֹד לְמַלְכוּת.
אֲגַב שֶׁהוֹזְכַּר לְעִיל שְׁמִשָּׁה הִיָּה מְלָךְ, מְבִיאָה הַגִּמְרָא מִיִּמְרָא שֶׁל
עוֹלָא בּוּזָה, וְדִנְהָ בּוּזָה: אֲמַר עוֹלָא, בְּקִשׁ מִשָּׁה מְלָכוּת, וְלֹא נִתְּנוּ לוֹ,
דְּכִתְּבִיב כְּשִׁהִיָּה מִשֶּׁה בְּסִנְהָה, אִמֵּר לוֹ הַקֵּב"ה (שְׁמוֹת ג ט) 'אֵל תִּקְרַב
הֵלֶם', וּמִפְּרֵשׁ עוֹלָא, וְאִין 'הֵלֶם' אֲלֵא לִשׁוֹן מְלָכוּת, שְׁנִיאִמֵּר בְּדַבְּרֵי
דְּרֹד שֶׁאִמֵּר לֵה' (שְׁמוּאֵל ב' ז ד) 'מִי אֲנִי ה' אֱלֹהִים [וּגו'] כִּי הִבִּיאֲתָנִי
עַד הֵלֶם' – שֶׁהַמַּלְכוּתִי אִף שֶׁלֹא הִיָּתִי רִאִי לִכֵּךְ. נִמְצָא שֶׁכִּשְׁאִמֵּר
הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה 'אֵל תִּקְרַב הֵלֶם', כּוֹנֵנָתוֹ שֶׁלֹא יִקְרַב לְמַלְכוּת.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: מִתְּבִיב רַבָּא, שְׁנִינוּ, רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל אֹמֵר, יִבְרָה שֶׁל
אֵלִישְׁבַּע, דִּהְיִינוּ מִשֶּׁה רַבִּינוּ, הִיָּה מְלָךְ. וְקִשָּׁה לְדַבְּרֵי עוֹלָא שֶׁאִמֵּר
שֶׁלֹא נִיתְּנָה מְלֻכָּה לְמִשָּׁה. מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אֲמַר רַבָּא, לוֹ וְלִזְרַעוֹ
קֶאֱמַר – כּוֹנֵנָת עוֹלָא הִיָּה שְׁבִיקַשׁ מִשֶּׁה מְלֻכָּה לוֹ וְלִזְרַעוֹ, וְלֹא נִיתְּנָה
לוֹ בְּקִשָּׁה זֶה, דִּהְיִינוּ שֶׁלֹא הָיוּ זֶרַעוֹ מְלָכִים, אִךְ מִשֶּׁה עֲצֻמוֹ הִיָּה מְלָךְ.
וְאִם כֵּן, לִשׁוֹן 'הֵלֶם' הוּא מְלָכוּת לוֹ וְלִזְרַעוֹ. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכָל
הִיבָא – וְכִי בְּכָל מְקוֹם דְּכִתְּבִיב 'הֵלֶם', הָאֵם מְלָכוּת לְדִּוּרוֹת הוּא,
וְהָא – וְהָרִי גַבִּי שְׂאוּל דְּכִתְּבִיב כֹּאשֶׁר הִפִּיל שְׁמוּאֵל גּוֹרֵל לְבֵרֵר מִי
הוּא הָאִישׁ שֶׁבָּחָה ה' לְדִוּרוֹת מְלָךְ, וְנִלְכַּד שְׁאוּל בֶּן קִישׁ בְּגוֹרֵל,
וְחִפְשׁוֹהוּ וְלֹא מִצְאוּהוּ [כִּי הִיָּה נִחְבָּא אֵל הַכְּלִים], וְשִׁאלוּ שׁוּב
יִשְׂרָאֵל אֶת ה' (שְׁמוּאֵל א' יב) 'הִבָּא עוֹד הֵלֶם אִישׁ' – הָאֵם בֹּא לְכָאן
עוֹד אִישׁ, שְׁהָרִי בִּיקְשָׁנוּ בֶּן שְׁאוּל וְלֹא מִצְאוּהוּ, וְאִמֵּר לֵהם ד' שֶׁ
שָׁכַן שְׁאוּל שֵׁם הוּא נִחְבָּא אֵל הַכְּלִים. מִכֵּל מְקוֹם נִאִמֵּר לִשׁוֹן
'הֵלֶם' בְּשִׁאוּל, אִף שֶׁהוּא אֵין [וְכֵן] זִכָּה לְמַלְכוּת וְזִרְעוֹ לֹא, וְאִם כֵּן
אֵין פִּירוּשׁ 'הֵלֶם' מְלָכוּת לוֹ וְלִדְּוֹרוֹת. מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אִיבְעִית
אִימָא – אִם תִּרְצָה אִמֵּר וְתִתְרַץ שָׁכַן זִכָּה שְׁאוּל לְמַלְכוּת לְזֶרַעוֹ,
שְׁהָא הָהִן – הָרִי הִיָּה אִישׁ בְּשֶׁת בֶּן שְׁאוּל שְׁהִיָּה מְלָךְ אַחֲרֵי מוֹת
שְׁאוּל, כְּמִבּוּאָר בְּשְׁמוּאֵל (ב' ג ח-ט). מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא עוֹד: וְאִיבְעִית

זבחים. פרק שנים עשר – טבול יום דף קב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קה רש"י תוספות

ואין זר רואה את הנגעים. דכתיב (ויקרא יג) והובא אל אהרן וגו' ואין קרוב רואה את הנגעים. כדתינא בסנהדרין (דף לד:) כל ריב וכל נגע מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים: היתה אלישבע יתירה. ביום שהוקם המשכן קאי בסדר עולם: בנה סגן, אלעזר: בן בנה. פנחס משוח מלחמה כדאשכחן במדין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא והוא המדבר אל העם שמיע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם: אחיה. נחשון: כתנאי. אם משה כהן היה: נאמר בו רושם. סימן מה של חרון היה שם פעמים הכאה פעמים נזיפה פעמים קללה וגידוף כגון (שמואל א ב) וידור אף שאול כתיב בתריה בן נעות המרדות וידור אף אליהוא (איוב לב) לא רבים ידכמו (שם) וידור אף יעקב ברחל התחת אלהים (בראשית ל) לשון נזיפה הוא: הלא אהרן אחיך. שהיה ראוי להיות לוי ידעתי כי דבר ידבר הוא ומשם זכה לכהונה: לא נתבחר משה. ולא פסקו לו כהונה מעולם: ויש אומרים. לא פסקה כהונה אלא מזרעו אבל הוא כל ימיו כהן היה ורב דאמר כיש אומרים: בניו יקראו על שבט הלוי. אבל הוא כהן: וכי תימא לדורות הוא דכתיב. לאחר זמן נכתב כשהיו מייחסים את הכהונה ואת הלוייה ולהכי נקט בניו יקראו דלא הוה ליה למימר משה יקרא על שבט הלוי שהרי לא קיים ואין לו לומר אלא על המתיתחסים: פסרו. הכהו על לחיה: הסביר לו פנים. והיינו ונצבת לקראתו לפי גדולתו הכון לקראתה: העיו בו פניך. היינו ונצבת לקראתו למלחמה ולדבר עזות: ואילו לדריית לא קאמר ליה. וירדת אלי והשתחוית לי לאמר וגו' ואע"ג דמסקנא הכי הוה דכתיב (שמות יב) ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו וגו' וירץ לפני אחאב. אחאב רוכב הוה רץ לפניו שהיה אחאב יחיד ולא אורח ארעא: מי אנכי. דוד אמרה: שאני שאול דאפי' בגויה לא קמא. ומיהו הלוים מלכות עולמית הוא ובשפסקו לו לשאול מלכות עולמית פסקו לו אבל הוא גרם לעצמו שנתשל הימנו: כדרכי אלעזר. דאמר אם הגיס בו ויגבהו ואם אסורים בוקים גבהות לבם גורם להם להיות אסורים בוקים ילכדו בחבלי עוני: כל זכר. קמא במנחה כתיב בצו את אהרן: אם לאבילת. להתיירו לאכול מחלק חביריו אם יזימנודו עמדם אבל הוא לא יחלוק: לחלוקה. לטול חלק כאחד הכשרים: כל זכר. תנינא בחטאת כתיב והשלישי באשם וברייתות הללו בתיב במדרש המקראות: כלפי לייא. בעל מום עובר משמע להתיירו טפי מבעל מום קבוע: לא תיפוך. ואיצטריך קרא למדרשיה הכי מהו דתימא קרא קמא קבוע הוה דאכשר דרחמנא חס עליה משום דלית ליה היתירא למחר וליומא אחרינא אבל עובר דאית ליה היתירא למחרת:

(אימא)

אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים. פלוגתא היא במסכת נגעים פ"ב (מ"ה) דתנן כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו ותנא ברייתא דהבא כרבי מאיר וטעמא דרבי מאיר כדמפרש באחד דיני ממונות מוקש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום ומה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים ורבנן לא מקשי דסברי דיני ממונות בלילה: אני מטגירה אני חולשה אני פטורה. בספרי תניא אמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו שאני יכול להסגירה ולא לטמאה ולא לטהרה לפי דבריו למדנו שהיה אהרן דורש אף אדם רואה בנגעי קרובו ותימא במה היה מפסידה הא דאין אדם רואה את הנגעים כל שכן שהיתה טהורה:

בעל

יתירה על בנות ישראל. יבמה. מלך. אישה. כהן גדול. בנה, סגן. בן בנה. משוח מלחמה. ואחיה, נשיא שבט. ואבילה על שני בניה. קתני מיתה, יבמה מלך. מלך אין, כהן גדול לא. אימא, אף מלך. כתנאי, 'יתר אף ה' במשה'. רבי יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה, נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם. רבי שמעון בן יוחי אומר, אף זה נאמר בו רושם, שנאמר 'הלא אהרן אחיך הלוי'. והלא כהן הוא. הכי קאמר, אני אמרתי, אתה כהן והוא לוי. עכשיו, הוא כהן ואתה לוי. והכמים אומרים, לא נתבחר משה אלא שבעת ימי המלוואים בלבד. ויש אומרים, לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה, שנאמר 'ומשה איש האלהים, בניו יקראו על שבט הלוי'. ואומר, 'משה ואהרן בכהניו, ושמואל בקוראי שמו'. מאי ואומר. וכי תימא, לדורות הוא דכתיב, ואומר 'משה ואהרן בכהניו'. וכל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, והכתיב 'וצא (משה) מעם פרעה בחרי אף', ולא אמר ליה ולא מיד. אמר ריש לקיש, סמרו ויצא. ומי אמר ריש לקיש הכי, והכתיב 'ונצבת לקראתו על שפת הוואר', ואמר ריש לקיש, מלך הוא, והסביר לו פנים. ורבי יוחנן אמר, רשע הוא. והעיו פניך בו. איפוך. אמר רבי ינאי, לעולם תהא אימת מלכות עליך. דכתיב 'ורדו כל עבדיך אלה אל'. ואילו לדרייה, לא קאמר ליה. רבי יוחנן אמר, מהבא יוד ה' היתה אל אלהיו, ושנים מתניו וירץ לפני אחאב'. אמר עולא, בקש משה מלכות, ולא נתנו לו, דכתיב 'אל תקרב הלם'. ואין 'הלום' אלא מלכות, שנאמר 'מי אנכי ה' אלהים [וגו'] כי הביאתני עד הלום'. מתיב רבא, רבי ישמעאל אומר, יבמה מלך. אמר רבא, לו ולזרעו קאמר. וכל היבא דכתיב 'הלום', לדורות הוא. והא גבי שאול, דכתיב 'הבא עוד הלם איש', הוא, אין. זרעו, לא. איבעית אימא, הא הוה איש בשת. ואיבעית אימא, שאני שאול, דאפילו בגויה לא קאים. כדרכי אלעזר אמר רבי חנינא, בשעה שפוסקים גדולה לאדם, פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, שנאמר 'לא יגרע מצדיק עניו, ואת מלכים לפסא וגו'. ואם הגיס דעתו, הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר 'ואם אסורים בוקים, ילכדון בחבלי עוני': בעלי מומין, בין בעלי מומין כו': מנא הני מילי. דתנו רבנן, 'כל זכר' לרבות בעלי מומין. למאי. אי לאכילה, הרי כבר נאמר 'לחם אלהיו מקדשי הקדשים יאכל'. אלא, לחלוקה. תניא אידך, 'כל זכר' לרבות בעלי מומין. למאי. אי לאכילה, הרי כבר אמר. אי לחלוקה, הרי כבר אמר, שייכול, אין לי אלא תם וגעשה בעל מום. בעל מום מעיקרו, מנין, תלמוד לומר 'כל זכר'. תניא אידך, 'כל זכר' לרבות בעל מום. למאי. אי לאכילה, הרי כבר אמר. ואי לחלוקה, הרי כבר אמר. ואי לבעל מום מעיקרו, הרי כבר אמר. שייכול, אין לי אלא בעל מום קבוע. בעל מום עובר, מנין, תלמוד לומר 'כל זכר'. כלפי לייא. אמר רב ששת, איפוך. רב איש אמר, לעולם לא תיפוך. ואיצטריך, סלקא דעתך אמינא, כי

בעל

1 מום עובר מניח ת"ל כל זכר. תימה דלמא איצטרך לבעל מום מעיקור חד לאבילה
2 וחד לחלוקה דאי מחד ה"א דוקא אבילה ולא חלוקה כמו קטן דאובל ואינו חולק
3 וי"ל כיון דאשכחן תם ונעשה בעל מום דאין חילוק בין אבילה לחלוקה דבסתמא ה"ה
4 לבעל מום מעיקור וא"ת דהבא מיתרי ליה הך תלתא כל זכר דכתיבי במנחה וטטאת
5 ואשם משמע דילפי מהדרי וגבי טבול יום בדינא

6 דר"א בר' שמעון מצריך תלת קראי למנחת
7 ישראל וטטאת וחוה ושוק. טמא בקרבנות
8 ציבור דראוי לעבודה ואינו חולק. תימה דפריך
9 מטמא בקרבנות ציבור שהיא בעיא לעיל והה
10 מצי למיפך מבהך גדול אנו וראוי לעבודה
11 דאינו חולק דפשיטא לן לעיל בריש פירקין
12 כדנתיא בהדיא: מה אם דחיתני מחטאת שכן
13 הורע כחי אצל נשי ועבדי. תימה אמאי לא
14 קאמר כדקאמר לעיל ומה אם דחיתני מחטאת
15 שכשם שיפה כחי כן יפה כחי דחיתני מחה
16 ושוק שכשם שהורע כחי כן הורע כחי: פריך
17 רב אחאי. בכל מקום לשונו משונה כדאשכחן
18 בריש כתובות (דף כ) פשיט רב אחאי ומתוך כך
19 היה אומר רבינו שמואל דהוא רב אחאי שעשה
20 השאלות שהיה מרבנן סבוראי דבתר רבינא
21 ורב אשי דהוסיף הוראה וכתבו אחרי כן בדרי
22 בסוף השי"ס ומיהו בהדיא דכתובות אשכח רב
23 אשי דמיירי בתריה:

הנחתא

1 כי טמא. מה טמא, כמה דלא טהור, לא אכיל. אף האי
2 נמי, כמה דלא מתקן, לא אכיל. קא משמע לן: כל שאינו
3 ראוי וכו': ולא. והרי בעל מום, דלא ראוי לעבודה,
4 וחולק, ותו, הא ראוי לעבודה, חולק. הרי טמא, בקרבנות
5 ציבור, דראוי לעבודה ואינו חולק. ראוי לאכילה, קאמר.
6 והרי קטן, דראוי לאכילה ואינו חולק. הא לא קתני.
7 השתא דאיתת להכי, לעולם דקאמר מעיקרא. אי
8 משום טמא, טמא לא קתני. ואי משום בעל מום, רחמנא
9 רבייה: אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת
10 הקטר חלבים, אינו חולק: הא, טהור בשעת זריקת
11 דמים, וטמא בשעת הקטר חלבים, חולק. מתינתין, דלא
12 פאבא שאול. דתניא, אבא שאול אומר, לעולם אינו
13 אוכל עד שיהא טהור משעת זריקה עד שעת הקטר
14 חלבים, דאמר קרא 'המקריב את דם השלמים ואת
15 החלב, דאפילו הקטר חלבים, נמי פשיט: פשיט רב אשי,

16 נמא בינתיים, מהו. בשעת זריקה ובשעת הקטר פשיט, או דלמא, עד שיהא טהור
17 משעת זריקה ועד שעת הקטר חלבים. תיקו. אמר רבא, האי דינא, מרבי אלעזר ברבי שמעון,
18 גמירנא. דאמר בבית הכסא דנתת. בא טבול יום ואמר, תן לי ממנחה ואוכל. אמר לו, ומה
19 אם במקום שיפה כחך, בחטאתך, דחיתיד מחטאת ישראל. מקום שהורע כחך, במנחתך, אינו
20 דין שאדיתך ממנחת ישראל. ומה אם דחיתני מחטאת ישראל, שפישם שיפה כחי, קד יפה
21 כחך. תדחיתני ממנחה, שפישם שהורע כחי, קד הורע כחך. הרי הוא אומר 'לכהן המקריב אותה
22 לו תהיה', בא הקרב ואכול. תן לי מחטאת ישראל, ואוכל. אמר לו, ומה במקום שהורע כחי,
23 במנחתך, דחיתיד ממנחת ישראל. מקום שיפה כחי, בחטאתי, אינו דין שאדיתך מחטאת ישראל.
24 אמר לו, ומה אם שדחיתני ממנחת ישראל, שפישם שהורע כחך, קד הורע כחי. תדחיתני מחטאת
25 ישראל, שפישם שיפה כחך, קד יפה כחי. הרי הוא אומר 'לכהן המחטא אותה יאכלנה', בא
26 חטא ואכול. אמר לו, תן לי מחוה ושוק ואוכל. אמר לו, ומה במקום שיפה כחך, בחטאתך,
27 דחיתיד [מחטאת ישראל] (מחוה ושוק). מקום שהורע כחך, בשלמים, שאין לך בהן אלא חוה
28 ושוק, אינו דין שאדיתך. מה אם דחיתני מחטאת, שפין הורע כחי אצל נשי ועבדי. תדחיתני
29 מחוה ושוק, שפין יפה כחי אצל נשי ועבדי. הרי הוא אומר 'לכהן הורק את דם השלמים, לו
30 יהיה', בא זרוק ואכול. יצא טבול יום, קוליו וקמוריו על ראשו. אוגן מימינו, מחוסר כפרה
31 משמאלו. פריך רב אחאי, לימא ליה תן לי מכבוד ואוכל. משום דאמר לו, ומה במקום שהורע
32 כחי, בחטאת, אצל נשי ועבדי, דחיתיד מחטאת ישראל. מקום שיפה כחי בכבוד, דכיליה דילי
33 היא, אינו דין שאדיתך ממנו. ומה אם דחיתני מחטאת, שפישם שהורע כחך, קד הורע כחי.
34 תדחיתני מכבוד, שפישם שיפה כחך, קד יפה כחי. הרי הוא אומר 'את דמם תזרוק על המזבח,
35 ואת חלבם תקטיר, ובשרם יהיה לך', בא זרוק ואכול. ואידך פריך, מי פתיב 'ובשרם לכהן
36 הוזרק', 'ובשרם יהיה לך' פתיב, אפילו לכהן אחר. והיכי עבדי הכי. והאמר רבה בר בר חנה
37 אמר רבי יוחנן, בכל מקום מותר להרהר, חוץ ממרחץ ומבית הכסא. לאונסו, שאני:

משנה

1 (אימא כי טמא כו'): [חרי] טמא בקרבנות ציבור. אמרן לעיל בריש פירקין (דף
2 צט.) דאין חולק: קמן אינו חולק. דכתיב איש כאחיו ודרשין ליה במנחות (דף עג.)
3 ובקדושין (דף נג.) איש חולק אפילו בעל מום ואין קטן חולק אפילו תמו. הא לא
4 קתני. הא ראוי לאבילה חולק דייקת לא קתני דתיקשך לך קטן לא תדוק מיניה
5 הכי דהיא גופה איצטרך לאשמועין דכל
6 שאינו ראוי חולק ואינו חולק ולא דיוקא תני
7 כדאמרין מעיקרא. ראוי לעבודה: הא לא
8 קתני. הא ראוי לעבודה חולק דקא דייקת
9 וקשיא לך עלה טמא בקרבנות ציבור לא
10 קתני לה מתניתין ואת לא תיתי מדיקא
11 דלאשמועין היא גופה אתאי מתני' ולא
12 לדיוקא דילה: דאפילו הקטר חלבים נמי
13 בעי. שיהא ראוי להקטיר ותק סבר לו
14 תהיה שוק הימין למנה אהמקריב דם
15 השלמים קאי כדאשכחן קרא אחריתא לכהן
16 הוזרק את דם השלמים לו יהיה (ויקרא ז)
17 ולא כתיב מקטיר חלבים וחכא דכתיב את
18 החלב לא לראוי אתא אלא למודה
19 בעבודת כדדרש ליה בשו"ס חולין (דף
20 קלב.) רבי שמעון אומר כל כוח שאינו מודה
21 בעבודה אינו חולק בכהונה שנאמר המקריב
22 את דם השלמים אין לי אלא זריקה מנך
23 לרבות הקטר חלבים ת"ל ואת החלב מנך
24 לרבות שאר כל עבודות ת"ל מבני אהרן
25 עבודה המסורה לבני אהרן כל כוח שאינו
26 מודה בה אינו חולק בכהונה: בעי רב אשי.
27 אליבא דאבא שאול: דנתת. יכול אתה לדון
28 בא טבול יום ואמר. לחבירו טהור של בית
29 אב שלו תן לי. בחלק מן המנחה של ישראל
30 ואוכל לערב: א"ל. טהור לטבול יום כלומר
31 כן יש לו להשיבו: ומה אם במקום שיפה
32 כחי בחטאתך. דכח המוחייב וטאת מביאי
33 ומקריב אפילו במשמר שאינו שלו ועבודתה
34 ועורה שלו בפרק הגזול בב"ק (דף קט) מנך
35 לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל
36 שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת
37 ומנן שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את
38 קדשיו לו יהי: דחיתני מחטאת ישראל
39 וטבול יום אינו חולק בה דכתיב (ויקרא ז)
40 הכהן המחטא אותה יאכלנה ואוקימנא
41 לעיל (דף צט.) יחלקנה: מקום שהורע כחך
42 במנחתך. שאם התנבט מנחה והקריב
43 אפילו אתה טהור אי אתה אוכלה כדכתיב
44 כל מנחת כהן כליל וגו' (ויקרא ז) אינו דין
45 שאדיתך. כל זמן שאתה טבול יום ואיך
46 ראוי להקריב ממנחת ישראל: כך יפה כחך.
47 בחטאתך: לכהן המקריב אותה לו תהיה.
48 במנחה כתיב: ומה במקום כו'. טהור
49 קמהדר ליה לטבול יום הכי שלא חילוק
50 עמו: שכשם שהורע כחי. במנחתך כן הורע
51 כחך במנחתך: תן לי מחוה ושוק. חלק מכור
52 ואוכל לערב: שכן הורע כחי אצל נשי
53 ועבדי. אף כשאני טהור שאני רשאי
54 להאכילה להם: יצא טבול יום. בפזי נפש:
55 קוליו וחומריו. שהיה דורש להנאתו ואומר למה דחיתני כו': אוגן מימינו כו'. שאף הם נדחים מן המקראות הללו שאין ראויין לעבודה: פריך רב אחאי ולימא. וליתני
56 ר' אלעזר בר' שמעון בהאי דינא: תן לי מכבוד ואוכל. לערב אמר לו טהור מה אם במקום כו': את דמם תזרוק. בבכור כתיב בא זרוק ואכול ואע"ג דאין בכור נאכל
57 במחלוקת שאינו ניתן לאנשי משמר אלא לכל כוח שירצה כתרומה וכפרדיון הבכור מיהו תיפוק לן מינה דלא יתנו בכור אלא למי שראוי לעבודה באותה שעה: והיכי
58 עבדי הכי. רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר האי דינא בבית הכסא: לאונסו. שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומזהרה בה על כרחו ודוגמתו שמעתי בקדושין (דף לג.)
59 מתני'

הזריקה ובזמן ההקטרה, אך נִטְמָא בִּנְתִיִּים, דהיינו שנטמא אחר
הזריקה ונטהר לפני ההקטרה, כִּהּוּ הָדִין. האם רק בִּשְׁעַת זְרִיקָה
וּבְשְׁעַת הַקְּטָרָה פְּעִינָן – צריכים אנו שיהיה טהור, וְהָאִיכָא – והרי
היה טהור בזמנים אלו וחולק, או דִּלְמָא – או שמא אינו חולק עד
שִׁיחָא טָהוֹר בכל הזמן שִׁמְשַׁעַת זְרִיקָה וְעַד שְׁעַת הַקְּטָר חֲלָבִים.
מסיקה הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
אחר שלמדנו במשנה (לעיל צח) שטבול יום אינו חולק בקדשים לאכול
לערב, מבררת הגמרא מאילו פסוקים לומדים דין זה, ומדוע נצרכים
כל הפסוקים הללו לכך: אֲמַר רַבָּא, הָאִי דִּינָא – לימוד זה מִרְבִּי
אַלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן גְּמִירָנָא – למדתי, דָּאֲמַר בּוֹמֵן שְׁהִיָּה בְּבֵית
הַכֹּהֵן, דְּנִתָּה – יכול אתה לדון וללמוד כך, שאם כָּא מְכֻבֵּל יוֹם
לכֹּהֵן טָהוֹר וְאֲמַר לוֹ, תָּנִן לִי חֶלֶק מִמִּנְחָה וְאוֹכֵל בערב, דהיינו
שרוצה טבול יום לחלוק במנחה, אֲמַר לוֹ – יכול הכֹּהֵן הטהור
להשיב לוֹ כִּי, וְכֹה אִם בְּמָקוֹם שִׁיפָה בִּתְּחִלָּה, דהיינו בְּחֻטְאֵתָהּ, שיכול
אתה להקריב את חטאת עצמך אפילו במשמר שאינו שלך, ואתה
זוכה בבשרה לאכול, ואף על פי כן דְּחִיתִּיךָ מִלְּחֻלּוֹק בְּחֻטְאֵת יִשְׂרָאֵל
– בחטאת שהביא ישראל (שאינו כֹּהֵן), שכן דרשה הגמרא לעיל (צט)
מפסוק, שטבול יום אינו חולק בחטאת, אם כן מָקוֹם שִׁהוּרַע בִּתְּחִלָּה,
דהיינו בְּמִנְחָתָהּ, שאינך רשאי לאוכלה, האם אִינּוּ דִּין שְׁאֵדִיתִּיךָ
מִלְּאֹכֵל בְּמִנְחָתָהּ יִשְׂרָאֵל. כלומר הכֹּהֵן הטהור דן לפי כחו של הנדחה
(הטבול יום), ואם כן זהו קל וחומר, שכלֹכָה ישי פחות זכות במנחה
מאשר בחטאת, ולכן אם טבול יום אינו חולק בחטאת, קל וחומר
שאינו חולק במנחה. אלא שיכול הטבול יום לפרוך את הקל וחומר
ולהשיב לו, אין לדון לפי כח הנדחה (הטבול יום) אלא לפי כח הדוחה
(הכֹּהֵן הטהור), ואם כן, וְכֹה אִם דְּחִיתִּיךָ – בכֹּחַ דְּחֻטְאֵת מִלְּאֹכֵל
בְּחֻטְאֵת יִשְׂרָאֵל, שִׁבְשֵׁם מָקוֹם שִׁיפָה בְּחִי שאינו זוכה בחטאת שאני מקריב
במשמר שאינו שלי בְּדִי יִפָּה בִּתְּחִלָּה שאתה זוכה בחטאת שאתה מקריב
במשמר שאינו שלך, ולכן דחיתני, אך האם תִּדְחִינִי ו– תדחה אותי
מִלְּאֹכֵל בְּמִנְחָתָהּ, שִׁאף שְׁהוּרַע כּוּחִי בה, מכל מקום בְּשֵׁם שְׁהוּרַע
בְּחִי בְּדִי הוּרַע בִּתְּחִלָּה, שְׁהִי גַם אתה אינך אוכל מנחה שאתה מתנדב,
ואם כן יתכן שאין בכֹּחַ דְּחֻטְאֵת. ואם כן אין זה קל וחומר, ואף שיש
פסוק המלמד שטבול יום אינו חולק בחטאת, אין ללמוד מכך שאין
טבול יום חולק במנחה. משיב לו הטהור לטבול יום, הִרִי הוּא –
הכתוב אֲמַר לגבי מנחה (ויקרא טז ט), 'לְכֹהֵן הַמִּקְרִיב אוֹתָהּ לוֹ תִּתְּנָהּ',
שרק כֹּהֵן שראוי להקריבה אוכל, ואם כן כָּא הִקְרִב וְאוֹכֵל, כלומר
כשם שאינך יכול להקריב, כך אינך יכול לאכול. ולכן נצרך הפסוק
לגבי מנחה, ואין די בפסוק שנאמר לגבי חטאת.
עוד לימד רבי אלעזר ברבי שמעון מדוע נצרך פסוק נוסף לגבי
חטאת. אם היה נאמר רק הפסוק לגבי מנחה, ולא היה נאמר פסוק
לגבי חטאת, היה יכול טבול יום לבוא ולומר לכהן טהור, תָּנִן לִי
מִחֻטְאֵת יִשְׂרָאֵל וְאוֹכֵל, כלומר שרוצה לחלוק בחטאת שהקריב
ישראל (שאינו כֹּהֵן), אֲמַר לוֹ – יכול הכֹּהֵן הטהור להשיב לוֹ כִּי,
וְכֹה בְּמָקוֹם שִׁהוּרַע בְּחִי, דהיינו בְּמִנְחָתִי שאני רשאי לאוכלה
כלל, אף על פי כן דְּחִיתִּיךָ מִלְּחֻלּוֹק עִמִּי בְּמִנְחָתִי יִשְׂרָאֵל, כנלמד
לעיל מפסוק, אם כן מָקוֹם שִׁיפָה בְּחִי, דהיינו בְּחֻטְאֵתִי שאני רשאי
לאוכלה אפילו כשאני מקריבה שלא במשמר שלי, האם אִינּוּ דִּין
(קל וחומר) שְׁאֵדִיתִּיךָ מִלְּחֻלּוֹק עִמִּי בְּחֻטְאֵת יִשְׂרָאֵל. כלומר
שלטענתו יש לדון לפי כח הדוחה, שאם דחה ממנחה, שבה כחו רע,
קל וחומר שידחה מחטאת, שבה כחו יפה. אֲמַר לוֹ – יכול להשיב לו
הטבול יום, וְכֹה אִם שְׁאֵמַנּוּ דְּחִיתִּיךָ מִמִּנְחָתִי יִשְׂרָאֵל, אך זהו משום
שִׁבְשֵׁם שְׁהוּרַע בִּתְּחִלָּה שאינך אוכל מנחתך בְּדִי הוּרַע בְּחִי שאינו אוכל
מנחתו, ואם כן איך תִּדְחִינִי מִחֻטְאֵת יִשְׂרָאֵל, שִׁבְשֵׁם מָקוֹם שִׁיפָה בִּתְּחִלָּה
להקריב ואתה כן אינך יכול במשמר בְּדִי יִפָּה בְּחִי להקריב חטאת בכל
משמר. ואם כן אין זה קל וחומר, שכן (ולטענת הטבול יום) יש לדון
לפי כח הנדחה, שאף אם הטבול יום נדחה ממנחה שבה כחו רע, מכל
מקום הרי בחטאת כחו יפה, ואם כן יתכן שאינו נדחה ממנחה. משיב
לו הטהור לטבול יום, הִרִי הוּא – הכתוב אֲמַר לגבי חטאת, (ויקרא י
ט) 'לְכֹהֵן הַמִּקְרִיב אוֹתָהּ יִאֲכֹלָנָה', שרק כֹּהֵן הראוי להקריבה אוכל,

שדינו של בעל מום עובר הוא בִּי [כמו] דינו של טָמֵא, כלומר מה
טָמֵא, כְּמָה [עד] דְּלֹא טָהוֹר, לֹא אֲכִיל, אִף הָאִי נָמִי – אף זה, בעל
מום עובר, גם כן דינו כך, שְׂכָמָה דְּלֹא מִתְּקֵן – עד שלא עובר מומו,
לֹא אֲכִיל. ומכל מקום בעל מום קבוע אוכל, שמכין שאין לו תקנה,
חס הקב"ה עליו ודחית לו לאכול. ולכן כָּא מְשַׁמַּע לוֹ – משמיע לנו
הפסוק שאין זה כך, אלא בעל מום עובר מותר בקדשי קדשים אף
שעדיין לא עבר מומו.
שנינו במשנה: (לעיל צח) כָּל שְׂאִינּוּ רָאוּי וכו' לעבודה, אינו חולק
בבשר.
הגמרא מבררת דין זה. מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי באמת מי שאינו
ראוי לעבודה אינו חולק בבשר, וְהִרִי כֹהֵן פֶּעַל מוֹם, דְּלֹא רָאוּי
לְעֻבְדָּה, וְאִף עַל פִּי כֹהֵן חוֹלֵק הוּא, כמבואר במשנה שם. וְתוֹ – ועוד,
מלשון המשנה 'כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק' יש לדייק הִיא מִי
שהוא רָאוּי לְעֻבְדָּה הִיא הוּא חוֹלֵק, וקשה, הִרִי כֹהֵן טָמֵא,
בְּקִרְבָּנוֹת צִיבּוֹר, דְּרָאוּי לְעֻבְדָּה הוּא, שכן קרבנות ציבור קרבים
בטומאה כשאי אפשר להקריבם בטהרה, וְאִף עַל פִּי כֹהֵן חוֹלֵק,
כמבואר לעיל (צט). מתרצת הגמרא: רָאוּי לְאֲכִילָה קָאֲמַר –
כשאמרה המשנה 'ראוי לעבודה', כוונתה 'ראוי לאכילה', ואם כן דין
המשנה הוא שכל שאינו ראוי לאכילה (ואף שהוא ראוי לעבודה, כגון
טמא בקרבנות ציבור) אינו חולק, ומי שראוי לאכילה (ואף שאינו ראוי
לעבודה כגון בעל מום) חולק.
מקשה הגמרא: וְהִרִי כֹהֵן קָטָן, דְּרָאוּי לְאֲכִילָה הוּא, וְאִף עַל פִּי כֹהֵן
אִינּוּ חוֹלֵק, וקשה על הדין שדייקנו מהמשנה, שכל שראוי לאכילה
חולק. מתרצת הגמרא: הִיא לֹא קָטָנָא – הרי לא שנינו במשנה 'כל
שראוי חולק', אלא שנינו 'כל שאינו ראוי אינו חולק', ואין לדייק
מכאן שכל שראוי חולק, משום שנצרכה המשנה לשנות דין זה וכל
שאינו ראוי אינו חולק לצורך עצמו, ללמד שכל שאינו ראוי אינו
חולק, ולא כדי לדייק ממנו שכל שראוי חולק.
הגמרא חוזרת בה מהתירוח הקודם: הִשְׁתַּאֲ דְּאֵתִית לְהִכִּי – עכשיו
שהגענו לתירוח זה, שאין לדייק במשנה שהראוי לאכילה חולק, אם
כן לְעוֹלָם בְּדִקְאֲמַר מְעִיקָא – אפשר לפרש כמו ההבנה הפשוטה
בדברי המשנה, 'שראוי לעבודה' הוא באמת 'ראוי לעבודה' ולא
'ראוי לאכילה', ואין להקשות משום טמא ומשום בעל מום, משום
שִׁאִי קשה לך מְשֻׁם טָמֵא שאינו חולק אף שראוי לעבודה, יש לתרוץ
(וכתירוח האחרון) שְׂכָמָה לֹא קָטָנָא – לא שנינו 'כל שראוי לעבודה
חולק', ולכן אין להקשות מטמא שראוי לעבודה ואינו חולק, וְאִי
קשה לך מְשֻׁם פֶּעַל מוֹם, שאינו ראוי לעבודה וחולק, והרי במשנה
כתוב שכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק, יש לתרוץ שרְחֻמְנָא
רְבִינָה – התורה ריבתה בפירוש בעל מום שחולק, כמבואר לעיל
(צא), ואם כן אין זה נכלל במה שאמרה המשנה דרך כלל שכל שאינו
ראוי לעבודה אינו חולק.
שנינו במשנה: אֲפִילוּ טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקָת דָּמִים וְטָהוֹר בְּשַׁעַת
הַקְּטָר חֲלָבִים, אִינּוּ חוֹלֵק.
מדברי המשנה משמע שדין החלוקה תלוי בזה שלא יהיה טמא
בשעת זריקת דמים. מדייקת הגמרא: הִיא כֹהֵן שְׁהִיָּה טָהוֹר בְּשַׁעַת
זְרִיקָת דָּמִים, וְטָמֵא בְּשַׁעַת הַקְּטָר חֲלָבִים, שנטמא בין הזריקה
להקטר, חוֹלֵק, ואם כן מִתְּנִיתִין דְּלֹא – משנתנו אינה כדעת אֲבָא
שְׁאוּל, דְּתִנְיָא בְּרִייתָא, אֲבָא שְׁאוּל אֲמַר, לְעוֹלָם אִינּוּ אוֹכֵל עַד
שִׁיחָא טָהוֹר מְשַׁעַת זְרִיקָה עַד שְׁעַת הַקְּטָר חֲלָבִים, דָּאֲמַר קָרָא –
שכן נאמר בפסוק (ויקרא יא ט), 'הַמִּקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֲלֶב
מִבְּנֵי אֹהֶרֶן, לוֹ תִתְּנָהּ שֶׁוֹק הִימָן לִמְנָה', שדין הזכיה תלוי גם בזריקת
דמים ('דם השלמים') וגם בהקטר חלבים ('זאת החלב'), ואם כן
מבואר דְּאֲפִילוּ בשַׁעַת הַקְּטָר חֲלָבִים, נָמִי פְּעִי – גם אז צריע שיהיה
הכֹּהֵן טָהוֹר, ומשנתנו שסוברת שדי שיהיה טהור בשעת זריקת
הדמים, אינה כדעת אבא שאול.
הגמרא מבררת את דעת אבא שאול: פְּעִי – שאל רַב אֲשִׁי, לדעת
אבא שאול הסובר שצריך שיהיה הכֹּהֵן טָהוֹר מְשַׁעַת זְרִיקָת הָדָם עַד
שַׁעַת הַקְּטָר חֲלָבִים, יש להסתפק באופן שיהיה הכֹּהֵן טָהוֹר בּוֹמֵן

משנה

המשנה מבארת מי זוכה בעורות הקדשים: כל בהמת קרבן עולה
שלא זכה המזבח בכשרה – שלא הותר בשרה להקרב על המזבח,
כגון שאירע פסול בבשר לפני שזרק דם הקרבן, לא זכו להניח
בעורה, שניאמר (ויקרא טז) 'והפכה המקריב את עולת איש עור העלה
אשר הקריב לפכה לו ידה', ומשמע שזכה הכהן רק בעור עולה
שעלתה לאיש על גבי המזבח, כלומר שהקדיש אותה איש למזבח
זכה המזבח בבשרה ולא נפסלה. עולה שנגחקה שלא לשמה, אף
על פי שלא עלתה לבצעים לשם חובה, כיון שהיא כשרה עולה
לכהנים. אחד עולת האיש ואחד עולת האשה, עורותיהן לכהנים.
עורות קדשים קלים לבצעים. עורות קדשי קדשים, מטעם
כל וחומר, ומה אם עולה, שלא זכו הכהנים בכשרה, וזו בעורה,
קדשי קדשים שזכו בכשרה, אינו דין שזכו בעורה. ואין לפרוך קל
וחומר זה ולומר שזוכה יוכיה, שזכה באמורי הקרבנות ולא זכה
בעורתיהם, ואם כן אף הכהנים יזכו בבשר קדשי קדשים ולא בעורם,
אין לומר כן, משום שאין לו למזבח עור בכל מקום, ואם כן מה
שלא זכה המזבח בעור הקרבנות אינו מוכיח דבר.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא הדורשת את הפסוק 'עולת איש' הנזכר
במשנה: תנו רבנן, הפסוק 'עולת איש' ממעט פרט לעולת הקדש,
שאר הכהנים זוכים בעורה, דברי רבי יהודה. רבי יוסי ברי רבי יהודה
אומר, פרט לעולת גרים, שאין זוכים בעורה. שואלת הגמרא: מאי
(מה הכוונה) פרט לעולת הקדש. משיבה הגמרא: אמר רבי תינא
בר יוסף, פרט לעולה הבאה מן המותרות, כגון עולה שנלקחה
בדמי תמורת אשם או אשם שמתו בעליו, שדין אשמות אלו לרעות
עד שיפול בהם מום, ואז ימכרו ויקחו בדמיהם עולה לנדבת ציבור,
ועולה זו אינה עולת איש אלא עולת ציבור, ועל כן נתמעטה שאין
הכהנים זוכים בעורה.

מקשה הגמרא: הניחא – מובן הדבר למאן דאמר שדמי המותרות
אכן לנדבת ציבור אולי, והם נחשבים לעולת ציבור, והיינו דעת
חכמים (תמורה כ), אלא למאן דאמר שדמי המותרות לנדבת יחיד
אולי, והיינו דעת רבי אלעזר (תמורה שם), מאי איכא למימר – איך
נבאר את דברי הברייתא שממעט עולה הבאה מן המותרות
מהפסוק 'עולת איש', הרי לשיטתו יש להחשיב עולה זו כעולה
איש. מתרצת הגמרא: כדאמר רבא בימיא (לד), נאמר (ויקרא ו ה)
'והאש על המזבח וגו' וצריך עליה העלה', וממה שלא נאמר 'וערך
עליה עולה' אלא 'העולה', יש לדרוש שהכוונה שיערוך עליה מיד
(אחר הבערת העצים) את 'העולה' החשובה, דהיינו העולה
הראשונה הנזכרת בפרשת קרבנות היום (במדבר כח-כט), שהיא עולת
תמיד של שחר (שם כח ד). ונלמד מכך שאין להקריב לפניו שום קרבן.
הכא נמי – גם כאן יש לדרוש את הפסוק (ויקרא טז) 'והפכה המקריב
את עולת איש עור העלה אשר הקריב לפכה לו ידה', שהיינו העולה
הראשונה שהופרשה מתחלה לשם עולה, ולא עולה הבאה
ממותרות אשם, שהרי באה מכח בהמה שהופרשה מתחילה לאשם.
ומכאן מיעטה הברייתא שעור עולה הבאה מן המותרות אינו שייך
לכהנים.

הגמרא מביאה דעה אחרת בביאור הברייתא: אמר רבי אייבו אמר
רבי ינאי, כוונת הברייתא 'פרט לעולת הקדש', פרט למתמים עולה
לבדק הבית, שאין הכהנים זוכים בעורה. ולא מיבעיא – ואין צריך
לומר דין זה למאן דאמר קדשי בדר הבית תפסי מדאורייתא –
שעולה שהוקדשה לבדק הבית נתפסת מדאורייתא בקדושת בדק
הבית, ונמצא שזו אינה 'עולת איש' כלל אלא עולת הקדש, שוודאי
שאר הכהנים זוכים בעורה, אלא אפילו למאן דאמר שקדושת בדק
הבית לא תפסי – אינה חלה על העולה מדאורייתא, הני מילי בשר,
שהבשר הקדוש בקדושת מזבח אינו נתפס בקדושת בדק הבית, אבל
עור, שאינו ממון מזבח, תפסי מדאורייתא בקדושת בדק הבית, ולכן

אין הכהנים זוכים בו. וזו כוונת הברייתא שרק 'עולת איש' עורה
לכהנים, ולא עולת הקדש.
הגמרא מביאה עוד מדברי אמוראים בענין זה: וכן אמר רב נחמן
אמר רבה בר אבהו, שמה שאמרה הברייתא 'פרט לעולת הקדש'
היינו פרט לעולה הבאה מן המותרות. מקשה הגמרא: אמר ליה
רב הונא בר רב חמא, במאן – כסברת מי הולכת שמועתך, האם
ברבי יהודה שבברייתא דלחלן, הא תדר ביה – הרי חזר בו מסברא
זו, דתניא, שלשה עשר שופרות היו במקדש שבהם היו מכניסים
מעות עבד הקדש, ששה מהם היו מיועדים לקניית עולות נדרה,
היינו לעולה הבאה מן המותרות, שלא יהו כהנים ופאין בעורה
אלא חזורים ומוכרים העור ולוקחים בדמיו בהמה לעולה לקיץ
המזבח, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, ואמרי לה – ויש
אומרים שאמר לו רבי שמעון, אם בן שאין עורה לכהנים, ביפלת
את מדרשו (דרשתו) של יהודה הכהן, דתניא, זה מדרש דרש
יהודה הכהן, נאמר (ויקרא ה יט) 'אשם הוא אשם אשם לה', שמשמע
שהאשם הוא לה ולא לכהן, אך אי אפשר לומר כך, שהרי כבר
נאמר באשם (שם יט) 'הפכה אשר יכפר בו לו ידה', שמשמע שהאשם
לכהן, אלא כל קרבן שפא משום הפאת ומשום אשם, דהיינו
מותרות חטאת או מותרות אשם, צריך לקיים בו גם 'לה' וגם 'לכהן',
ולכן ילקח בו עולות, הנקשר לשם (וזהו 'לה') ועודה לכהנים (וזהו
'לכהן'). ומשמע שרבי יהודה חזר בו ממומת דרשתו של יהודה הכהן,
שהרי לא השיב עליה דבר. ולכן מקשה רב הונא לרב נחמן, היאך
אתה סובר כרבי יהודה, הרי רבי יהודה עצמו חזר בו מדבריו.
אמר ליה רב נחמן, אלא מר, במאי מוקים לה – איך אתה מעמיד
את האמור בברייתא 'פרט לעולת הקדש'. אמר ליה רב הונא,
מוקמינא ליה – אני מעמיד ומבאר ש'עולת הקדש' זהו במקדש
נכסיו, ובדרבי יהושע, דתנן (שקלים פ"ד מ"ז), המקדש את כל נכסיו
לבדק הבית, והיו כהן בהמות הראויות להקריב לנבי מובה,
כלומר תמימים, זכרים ונקבות, רבי אליעזר אומר, הזכרים ימכרו
לצורכי הרוצים להקריב עולות והנקבות ימכרו לצורכי הרוצים
להקריב וכן שלמים, דמי מיהן – דמי הזכרים והנקבות יפלו עם שאר
הנכסים לבדק הבית, שכן אין אדם חולק הקדשו, כלומר כיון שלגבי
הנכסים שאינם ראויים למזבח הרי על כרחך כוונתו היתה לקדושת
בדק הבית, אם כן אף לגבי בהמות הראויות למזבח, כוונתו היתה
לקדושת בדק הבית. ומכל מקום כשהם נפדים, פודים אותם לצרכי
קרבנות, שכן הם ראויים לגבי המזבח. רבי יהושע אומר, אדם חולק
הקדשו, כלומר שאף שהקדיש בסתם, דעתו היתה שזרואי למזבח
יוקדש למזבח ומה שלא ראוי למזבח יוקדש לבדק הבית, ולכן
הזכרים עצמם יקדשו עולות, ונקבות ימכרו לצורכי שלמים וביאי
בדמיהן עולות, ושאר נכסים יפלו לבדק הבית. מבארת הגמרא:
ואפילו לרבי יהושע דאמר אדם חולק הקדשו, והראוי למזבח
קדוש בקדושת מזבח, הני מילי – דברים אלו אינם אלא בפשר,
שהוא ראוי למזבח, אבל עור, שאינו ראוי למזבח, תפסי בקדושת
בדק הבית, כשאר הנכסים שהוקדשו. ואם כן לדעת רב הונא וזהו
כוונת הברייתא 'עולת הקדש' שאין עורה לכהנים, שכן הזכרים הללו
הם עולות, ועורם לבדק הבית.
שנינו בברייתא לעיל, רבי יוסי ברי רבי יהודה אומר, 'עולת איש' פרט
לעולת גרים, שאין עורה לכהנים. אמר ליה רב סימאי בר חילקאי
לרבינא, אמנו (האם) גר לאו איש הוא, והיאך הוא ממעט
מהפסוק. אמר ליה רבינא, כוונת הברייתא היא פרט לגר שמת ואין
לו יורשים שנכסיו הפקר, שכיון שאין בעלים לעולתו ואינה 'עולת'
איש אין עורה לכהנים.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דרשת הפסוק 'עולת איש'
שבמשנה: תנו רבנן, נאמר (ויקרא טז) 'עולת איש', אין לי אלא עולת
איש שעורה לכהנים, עולת גרים נשים ועבדים, מנין שעורה
לכהנים, תלמוד לומר (שם) 'עור העולה', ריבה שאף עורה לכהנים,
שתיבת 'העולה' מיותרת לריבוי, שהיה די לומר רק 'העור לכהן'. אם

מתני' כל שלא זכה המזבח בכשרה. כגון שאירע בה פסול קודם וזיקה דלא
היתה לה שעת היתר למזבח: עורה לכהנים. מקראי איתרביא בברייתא בגמרא:
ואחד עולת האשה. דאיתרביא נמי מקרא: עורות קדשי קדשים. חטאות ואשמות
לכהנים כדמפרש טעמא ואזיל: אין המזבח מוכיח. כלומר ואין לך לומר מזבח יוכיח
שזכה בבשר העולה ולא זכה בעורה ואף

אתה אל תתמה בקדשי שאנצ'פ שזכו
כהנים בבשרן לא יזכו בעורן אין זו הוכחה
שאין למזבח עור בכל מקום אבל לכהנים
מצינו שזכו בעור העולה וקל וחומר שזכו
בעורות קדשי קדשים: גמ' פרט לעולת
הקדש. לקמיה מפרש לה: פרט לעולת גרים.
לקמיה פריך אטו גר לאו איש הוא: כן
המותירות. דכל אשמות של רעייה כגון
תמורת אשם ואשם שמתו בעליו ושכפירו
בעליו באחר דקיימא לן ירעו וימכרו ויפלו
דמיון לנדרה והוא עולת קיץ המזבח דלאו
עולת איש הוא אלא נדרת צבור היא ונסכיה
משל צבור ואין בעליו סומך עליה ואינו
שוחטה כדנתן בתמורה (דף כ:): הניחא כו'.
פלוטא דרבי אליעזר ורבנן היא בתמורה
(שם): לנדרת צבור. לקיץ המזבח: לנדרת
יחיד. בעליו של אשם שניתור הוא עצמו
מביא עולה בדמי והוא סומך עליה ושוחטה
ונסכיה קריבין משלה: כדאמר רבא. (וימא דף
לד.) גבי וערך עולה העולה דילפינן מינה
מנץ שלא יתא דבר קודם לתמיד של שחר
ת"ל וערך עליה העולה וגו' ואמרין מאי
תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה
ראשונה האמורה בסדר קרבנות היום הכא
נמי עור העולה כתיב העולה ראשונה
שחפרשה מתחלה לשם עולה ולא הבאה
ממותר אשם וממותר חטאת ולקמיה פריך
והא ק"ל עורה לכהנים ממדרש יהודיע
הכח: פרט למתפס עולות לבדק הבית.
שאין עורה לכהנים: ולא מיבעיא וכו'. בפ'
בתרא דתמורה (דף לב:) דקאמר עולא
המתפס עולה לבדק הבית אין בה אלא
עויב גזירות בלבד ומותבין לעולא
המתפס עולה לבדק הבית אסור לשחטה
עד שתפרה ומשני עולא האי דמצריך ליה
פדיה מדרבנן מכלל מאן דמחייב בעי למימר
דאורייתא ולענין עורה לא מיבעיא למיד
מדאורייתא תפסה בה קדושת בדק הבית
דאין עורה לכהנים אם שחטה עד שלא
נפרית מעות עולת איש הוא אלא עולת
הקדש: אלא אפי' למ"ד. מדרבנן בעלמא
אבל מדאורייתא לא הני מילי דמדאורייתא

לא בשר דשל מזבח הוא ואין קדושה חלה עליו שאינו שלו על פיו אבל עור דלאו ממון מזבח הוא וכהנים אבתי לא זכו ביה תפוס: כמאן ברבי יהודה. לקמן מיייתי לה
דאמר אין עורה לכהנים: הא הדר ביה. דקאמרי ליה אם כן בטלת מדרשו של יהודיע הכח ולא אהדר להו מדי: ששה לנדרה. ב"ג שפורת שהיו במקדש קמיירי דכתוב
עליהן תקלין חרתין ותקלין עתיקין קינן וגזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת וששה לנדרה ומפרש מאי ניהו ששה לנדרה: ה"ג ששה לנדרה לעולה הכמא מן
המותירות שאין לכהנים זכאין בעורה: אשם לה. אי אפשר אשם לה שברך נאמר אשם לכהן כמטאב כאשם תורה אשה להו וגו' האי כיצר כל רבא כמאן חטאת
כגון מפרשי מלת לחטאות וניתור מן וממותר אשמות כגון הנך דאזיל לראייה דקיימא לן (תמורה דף יח.) כל שבטאות מתה באשם ריעה: ילקח בהן כו'. נמצאו שני
כתובים מקיימין אשם לה' בשר לעולה ואשם לכהן העור והיינו דכתיב כסף אשם וכסף חטאות לא יובא וגו': אלא מר כמאי מוכי' לה. להא דתני לעיל פרט לעולת
הקדש: וזכרי יהושע. דאמר זכרים עצמן יקברו עולות וזך עולת הקדש היא וכדמסיים ואזיל דכי א"ר יהושע דחייל שם מזבח עליהו מעיקרא אמאי דחוי למזבח קאמר
אלב בעור מודה דחייל עלה קדושת בדק הבית: המקדש נכסיו. לבדק הבית: הראיות למזבח. תמימים: זכרים ימכרו לצרכי עולות כו'. דק"ל בתמורה (דף לג.) המתפס
תמימים לבדק הבית כשהו נפרין אינן נפרין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: זכרים עצמן יקברו עולות. לשם אותו האיש דקסבר אדם חולק
הקדשו ואע"ג דמקדש סתמא דעיהה ההו להקריב למזבח הראוי לה: ונקבות ימכרו כו'. אבל הן עצמן לא יקברו שלמים עד שימכרו וכוין דמקדש סתמא הכל הקדש
הראוי למזבח וזמא יבדק הבית שכולו קדוש לדמי עולה אקדשנהו ובהך עולה דרבי יהושע וזכרים הקריבים עולות קא"ר יהודה לעיל פרט לעולת הקדש: ואפי'
לרבי יהושע. כלומר ואע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדשו הראוי למזבח למזבח ומאני ראוי למזבח יזא לבדק הבית לא שיהו כשאר קדשי מזבח שעורתיקין
לכהנים דמודה הוא שהעור נתפס לבדק הבית כשאר נכסים שלו: ואין לו יורשין. דאין לה בעלים: ה"ג עולת איש אין לי אלא עולת איש עולות נשים ועבדים מנץ ת"ל
כו': העולה. קרא יתירא הוא דלא איצטרך למכתב אלא העור לכהן אלא לרבות בא: הואיל ולא עלתה לבעלים. ואף על פי שהיא כשרה

הניחא למיד מותרות לנדרת ציבור אזיל. תימה לדידיה מ"ש דממעט מותרות טפי
מעולת תמיד וי"ל דסברא הוא למעוטי טפי מותרות משום דהוי מעיקרא לאיש:
אלא למיד לנדרת יחיד מאי איכא למימר. תימה מאי קשיא ליה הא רבי יהודה דמעט
הבא עולת הקדש הוא דקאמר בסומך לנדר ציבור אזיל דקתני ששה לנדרה ואי לנדרת
יחיד לא היה משימה בשופר דקרבן יחיד תיע

סמיכה וי"ל דלא שמעי ליה ההיא ברייתא תו
דאי שמעי ליה הא הדר ביה רבי יהודה ממדרשו
של יהודיע: לא מיבעיא למיד קדשי בדק הבית
תפסי מדאורייתא. תימה לדידיה אמאי איצטרך
קרא הכא דאם שחט קודם פרייה אין עורה
לכהנים פשיטא דקדשי בדק הבית היו בכלל
העמדה והעברה: אין לי אלא עולת איש גרים
נשים ועבדים מנץ. משמע מתוך קראי היה
ממעטין נשים ועבדים ודין הוא דהא ילפינן
מהר"ד בג"ש דלה לא מאשה והקשה הר"ר חיים
דכפרק החובל (ב"ק דף פח.) מצריך תרי קראי גבי
עדות חד למעוטי נשים וחד למעוטי עבדים וי"ל
דגבי מצות הוא דילפינן מהר"ד בג"ש דלה לא
אבל גבי עדות לא שייך למילף דאין תלי
בנאמנות שהרי משה ואהרן לא מעידין לא
משום דלא מהמני הלכך הדיבא דגלי גלי
ומודה

עולה ראשונה. 'העלה' עולה ראשונה.
הכא נמי, 'העלה' עולה ראשונה. רבי אייבו אמר רבי ינאי, פרט למתפס עולה לבדק הבית.
לא מיבעיא למאן דאמר, קדשי בדק הבית תפסי מדאורייתא. אלא אפילו למאן דאמר, לא
תפסי, הני מילי בשר, אבל עור, תפסי. וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב, פרט לעולה
הבאה מן המותרות. אמר ליה רב המנוא לרב נחמן, כמאן, ברבי יהודה, הא הדר ביה. דתניא,
ששה לנדרה, לעולה הבאה מן המותרות, שלא יהו כהנים זכאין בעורה, דברי רבי יהודה. אמר
לו רבי נחמיה, ואמרי לה רבי שמעון, אם כן ביטלת מדרשו של יהודיע הכהן. דתניא, זה
מדרש דרש יהודיע הכהן, 'אשם הוא אשם אשם לה', כל שבא משום חטאת ומשום אשם,
ילקח בו עולות. הבשר לשם, עורה לכהנים. אמר ליה, אלא מר, כמאי מוקים לה. אמר ליה,
מוקמינא ליה במקדש נכסיו, וכדרי יהושע. דתנן, המקדש נכסיו, והיו כהן בהמות הראויות
לגבי מזבח, זכרים ונקבות, ורבי אליעזר אומר, זכרים ימכרו לצורכי עולות, נקבות ימכרו לצורכי
זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. רבי יהושע אומר, זכרים עצמם יקברו
עולות, ונקבות ימכרו לצורכי שלמים, ויביא בדמיהן עולות, ושאר נכסים יפלו לבדק הבית.
ואפילו לרבי יהושע דאמר, אדם חולק הקדשו, הני מילי בשר, אבל עור, תפסי. רבי יוסי ברבי
יהודה אומר, פרט לעולת גרים. אמר ליה רב סימאי בר חילקאי לרבינא, אטו גר, לאו איש
הוא. אמר ליה, פרט לגר שמת ואין לו יורשים. תנו רבנן, 'עולת איש', אין לי אלא עולת איש,
עולת גרים, נשים ועבדים, מנץ. תלמוד לומר 'עור העולה', ריבה. אם כן, מה תלמוד לומר
'עולת איש', עולה שעלתה לאיש. פרט, לשנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה, שלא יהו הכהנים
זכאין בעורה. יכול, שאני מרבה שנשחטה שלא לשמה, הואיל ולא עלתה לבעלים,

לא

לא בשר דשל מזבח הוא ואין קדושה חלה עליו שאינו שלו על פיו אבל עור דלאו ממון מזבח הוא וכהנים אבתי לא זכו ביה תפוס: כמאן ברבי יהודה. לקמן מיייתי לה
דאמר אין עורה לכהנים: הא הדר ביה. דקאמרי ליה אם כן בטלת מדרשו של יהודיע הכח ולא אהדר להו מדי: ששה לנדרה. ב"ג שפורת שהיו במקדש קמיירי דכתוב
עליהן תקלין חרתין ותקלין עתיקין קינן וגזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת וששה לנדרה ומפרש מאי ניהו ששה לנדרה: ה"ג ששה לנדרה לעולה הכמא מן
המותירות שאין לכהנים זכאין בעורה: אשם לה. אי אפשר אשם לה שברך נאמר אשם לכהן כמטאב כאשם תורה אשה להו וגו' האי כיצר כל רבא כמאן חטאת
כגון מפרשי מלת לחטאות וניתור מן וממותר אשמות כגון הנך דאזיל לראייה דקיימא לן (תמורה דף יח.) כל שבטאות מתה באשם ריעה: ילקח בהן כו'. נמצאו שני
כתובים מקיימין אשם לה' בשר לעולה ואשם לכהן העור והיינו דכתיב כסף אשם וכסף חטאות לא יובא וגו': אלא מר כמאי מוכי' לה. להא דתני לעיל פרט לעולת
הקדש: וזכרי יהושע. דאמר זכרים עצמן יקברו עולות וזך עולת הקדש היא וכדמסיים ואזיל דכי א"ר יהושע דחייל שם מזבח עליהו מעיקרא אמאי דחוי למזבח קאמר
אלב בעור מודה דחייל עלה קדושת בדק הבית: המקדש נכסיו. לבדק הבית: הראיות למזבח. תמימים: זכרים ימכרו לצרכי עולות כו'. דק"ל בתמורה (דף לג.) המתפס
תמימים לבדק הבית כשהו נפרין אינן נפרין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: זכרים עצמן יקברו עולות. לשם אותו האיש דקסבר אדם חולק
הקדשו ואע"ג דמקדש סתמא דעיהה ההו להקריב למזבח הראוי לה: ונקבות ימכרו כו'. אבל הן עצמן לא יקברו שלמים עד שימכרו וכוין דמקדש סתמא הכל הקדש
הראוי למזבח וזמא יבדק הבית שכולו קדוש לדמי עולה אקדשנהו ובהך עולה דרבי יהושע וזכרים הקריבים עולות קא"ר יהודה לעיל פרט לעולת הקדש: ואפי'
לרבי יהושע. כלומר ואע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדשו הראוי למזבח למזבח ומאני ראוי למזבח יזא לבדק הבית לא שיהו כשאר קדשי מזבח שעורתיקין
לכהנים דמודה הוא שהעור נתפס לבדק הבית כשאר נכסים שלו: ואין לו יורשין. דאין לה בעלים: ה"ג עולת איש אין לי אלא עולת איש עולות נשים ועבדים מנץ ת"ל
כו': העולה. קרא יתירא הוא דלא איצטרך למכתב אלא העור לכהן אלא לרבות בא: הואיל ולא עלתה לבעלים. ואף על פי שהיא כשרה

לא

ומורה רבי שאין הפשט קודם זריקה. משמע הבא דלכ"ע היבא גדול פסול קודם הפשט
וקודם זריקה אין הדם מרצה על העור ותימה דבסוף הגזל קמא (ב"ק דף קיא.)
אמר גבי נתן אשם ליהודים וכסף לידעיה דאם קדמו בני יהודים והקריבו את האשם זכו
במה שבידם ופריך למאי חזי אשם פסול הוא אמר רבא לעורו והשתא עורו גופיה הא לא

חזי דהיינו קודם הפשט זריקה דתחלת הבאתו

בפסול וי"ל דהתם לאחר שחיטת האשם יכול
להביא כסף קודם זריקה קרינא ביה מלבד איל
הכפורים אשר יכפר בו כיון דעדיין לא נכפר
הלכך לא חשיב פסול דקודם זריקה ומיהו קשה
כיון דאיכא הפסול בידם מה לי קודם זריקה ומה
לי לאחר זריקה וי"ל דהיינו כמו שנמצא טריפה
בבני מעיים לרבי חנינא סגן הכהנים הואיל ולא
הוכר פסולו קודם הפשט לרבי וקודם זריקה
לרבי אלעזר מרצה על העור (הג"ה) וקשה
דהניא בתוספתא דפסחים הביא את אשמו קודם
גזילו לא יהא אחר ממרס בדמו עד שיביא גזילו
אלא תעבור צורתו ותצא לבית השריפה אלמא
אין תקנה להביא הגזל קודם שנשחט ואין לומר
היינו מדרבנן דאם תניא בספא גבי מצורע (לעיל)
(דף ה) הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר
ממרס בדמו אלא תעבור צורתו ותצא לבית
השריפה ומהכא מוכח פ' קמא דמנחות (דף ה.)
ש מחסר זמן לבו ביום ואע"ג דמן התורה פסול
צריך עבור צורה כדתניא פרק כיצד צולץ
(פסחים דף ס) כל פסולו בגופו ישרף מיד בדם
ובבעלים תעבור צורתו ופסולו בגופו הוי כמו
פיגול וטריפה תבלה אבל הקדמה לא. ברוך.
מאן

לא יהו כהנים זכאין בעורה, תלמוד לומר 'עור העולה'
מכל מקום. 'עור העולה', אין לי אלא עור העולה, עורות
קדשי קדשים, מנזן, תלמוד לומר 'עור העולה אשר
הקריב'. יכול, שאני מרבה אף קדשים קלים, תלמוד
לומר 'עולה', מה עולה קדשי קדשים, אף כל קדשי
קדשים. רבי ישמעאל אומר, 'עור העולה', אין לי אלא
העולה, עורות קדשי קדשים, מנזן. ודין הוא, ומה עולה
שלא זכו בכשרה, זכו בעורה. קדשי קדשים שזכו
בכשרן, אינו דין שזכו בעורן. מזה יוכיח, שזכה בכשר
ולא זכה בעור. מה למצוה, שכן לא זכה במקצת. תאמר
בכהנים שזכו במקצת, הואיל וזכו במקצת, זכו בכזילה.
רבי אומר, כל עצמו לא הוצרכנו אלא לעור העולה
בלבד. שכל מקום, העור מהלך אחר הכשר. פרים
הנשרפים ושעירים הנשרפים, הן ועורותיהן [נשרפין]
עמהן. חטאת ואשם, וזבחי שלמי ציבור, מתנה לכהן.
רצו, מפשיטין אותן. לא רצו, אוכלין אותן על גבי עורן.
קדשים קלים לבעלים, רצו, מפשיטין אותן. רצו, אוכלין
אותן על גבי עורן. אבל עולה, נאמר בה 'והפשיט את

העולה ונתת אותה לנתחיה'. יכול, לא יהו הכהנים זכאין בעורה, תלמוד לומר 'עור העולה'
אשר הקריב'. לו יהיה, פרט, למבול יום ומחוסר כפופים ואונן. שיכול, לא יזכו בכשר שהיה
לאכילה, יזכו בעור שאינו לאכילה, תלמוד לומר 'לו יהיה', פרט למחוסר כפופים ומבול יום
ואונן. ותנא קמא, נמי תיפוק לי מדינא. מילתא דאתיא בקל וחומר, מרח וכתב לה קרא. ורבי
ישמעאל, האי 'אשר הקריב', מאי עביד ליה. פרט, למבול יום ומחוסר כפופים ואונן. ותיפוק
ליה, מ'לו יהיה'. רבי ישמעאל לטעמיה, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, נאמר בעולה 'לו
יהיה', ונאמר באשם 'לו יהיה', מה להלן עצמותיו מותרין, אף כאן עצמותיו מותרין. מופני.
דאי לא מופני, איכא למיפרך, מה לאשם, שכן בשרו מותר. 'לו יהיה', קרא יתירא הוא: משנה
כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשיטן, אין עורותיהן לכהנים. לאחר הפשיטן, עורותיהן
לכהנים. אמר רבי חנינא סגן הכהנים, מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה. אמר רבי
עקיבא, מדבריו למדנו, שהפשיט את הכבד, ונמצא טריפה, שזאתו הכהנים בעורו. ויחכים
אומרים, אין 'לא ראינו' ראיה, אלא יצא לבית השריפה: גמרא כל שלא זכה המזבח בכשרה, לא
לא זכו הכהנים בעורה. ואף על גב דאפשטיה לעור קודם זריקה. מני, רבי אלעזר ברבי שמעון
היא, דאמר, אין הדם מרצה על העור בפני עצמו. אימא סיפא, כל הקדשים שאירע בהן פסול
קודם הפשיטן, אין עורותיהן לכהנים. לאחר הפשיטן, עורותיהן לכהנים. אתאן לרבי, דאמר,
הדם מרצה על העור בפני עצמו. רישא, רבי אלעזר ברבי שמעון, סיפא, רבי אמי,
מדיספא, רבי היא. רישא נמי, רבי היא. ומורה רבי, שאין הפשט קודם זריקה. רבא אמר,
מדיספא, רבי אלעזר ברבי שמעון, סיפא נמי, רבי אלעזר ברבי שמעון. ומאי 'קודם הפשט',
ומאי

לא יזכו בעורה: אשר הקריב. כל הקרבנות במשמע: שזכה בכשר. באימורים: שכן
לא זכה במקצת. עורות שלא מצינו עור למזבח תאמר בכהנים שזכו במקצת בעור
העולה: כל עצמו כו'. אין לנו להביא ראיה לשאר עורות מעולה שפרט בה הכתוב
לבדה מפני שלא הוצרכנו ללמוד על שאר עורות מה תהא עליהן אלא על של

עולה בלבד: ועורותיהן עמהן. כדכתיב ואת
הפר ואת עורו וגו': רצו מפשיטין. שהרי לא
הצריכו להפשיט ותנונו לכהן כמות שזון
כדכתיב כחטאת כאשם תורה אחת וגו':
נאמר בה והפשיט. והבשר למזבח ועל
העור שהזקיק להפשיט לא אמור מה תהא
עליו ולמזבח אינך יכול להביאו (וזה)
דבהדיא פרט לך הקטר באברים מופשטין
ולא פרט לך העור עמהן: לו יהיה. רישיה
דקרא המקריב את עולת איש ועליה קאי לו
יהיה: פרט לאונן כו'. דלא חזי להקריבה:
שיכול לא יזכו בכשר. כלומר אע"פ
שנתמעט מלחלוק בבשר מלאכול לערב
הוצרכו למעט מן העורות: שיכול לא יזכו
בכשר. שחזו ראי לאכילה וזן אינן
ראים לאכילת היום: מדינא. כי היכי דנפקא
ליה לרבי ישמעאל ולמה לי קרא לעורות
קדשי קדשים: אשר הקריב. דילץ ת"ק מניה
עורות קדשי קדשים מאי עביד ליה: תיפוק
ליה מלו יהיה. כדנפקא ליה לרבי: רבי
ישמעאל לטעמיה. דרש לו יהיה לדרשא
אחרת: קרא יתירא הוא. דמצי למכתב עור
העולה אשר הקריב לכהן ולשתוק: מתני'
אין עורותיהן לכהנים. אלא נשרפים עם
עורן: לא ראיתי עור יוצא לשריפה.
משחופשט הכי מפרש לה בגמרא: ונמצא
טריפה. ואפילו שפסול זה היה בו קודם
הפשט הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט
יאותו הכהנים בעורה: אין לא ראיתי ראיה.
שנא לא אירע בימיו שימצא טריפה אחר
הפשט ואם אירע ושרפה הוא לא ראה:
אלא יצא לבית השריפה. הואיל וקודם
הפשט הוזה ביה: גמ' ד"ג בגמ' כל שלא
זכה המזבח בכשרה לא זכו הכהנים בעורה
ואע"ג דאפשטיה לעור קודם זריקה ול"ג כל
שאינו בבשר דהדיא מאי בעיא לענין דם
מרצה על העור הא הדיא בכהן טמא קאמר
אלא רישיה דרך דלעיל מדרך נקט ואותיב
הכי קתני רישא כל שלא זכה המזבח
בבשרה כגון שאירע בו פסול קודם זריקה
דלא היה לה לבשר שעת היתר למזבח לא
זכו הכהנים בעורה ולא פליג בין שחופשט
קודם הפסול בין לא הופשט אלמא אע"ג
דאפשטיה לעור קודם זריקה ונפסל הבשר
ואח"כ זרק קאמר דלא זכו בעורה: מני ר'
אלעזר בר' שמעון היא. דאמר לקמן (דף
קד.) אין הדם מרצה על עור חלוצ בפני
עצמו בלא בשר כגון אם נפסל הבשר ואין

הדם מרצה עליו אף העור לא יצא מידי מעילה להיות נותר לכהנים אחר הפשט: עורותיהן לכהנים. ואפילו אירע פסול זה קודם זריקה: אתאן לרבי. דפליג עליה דרבי
אלעזר לקמן (שם) ואמר הדם מרצה על עור חלוצ בפני עצמו בלא הרצאת בשר: ומורה רבי שאין הפשט קודם זריקה. אע"ג דאמר הדם מרצה על העור בפני עצמו
היבא דאיתרמי דאפיסט קודם זריקה מורה הוא שאין כהנים רגילים בכך שאסור לשהות הדם כל כך הלכך נמי דקתני כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים
בעורה טעמא משום דפסול קודם זריקה הפשט הוא ומיהו היבא דאיתרמי דהפשט קודם זריקה ונפסל אחר הפשט אע"פ שלא זכה מזבח בבשר זכו הכהנים
בעורה בשנתנו דברה בהוה: קודם שנראו להפשט. קודם זריקה אין עורותיהן לכהנים ואפי' הופשט ואח"כ נפסל וכל שכן כשהוא עם הבשר דאין דם מרצה על העור
בלא בשר: לאחר שנראו להפשט. דהיינו לאחר זריקה עורותיהן לכהנים ואפי' עורו עם הבשר כשנפסל כדקאמר רבי אלעזר דכיון שזכר הדם והוצרכו בשר שעה אחת
יפשיטנו ועורו לכהנים: על העור בפני עצמו. אם הופשט ונפסל הבשר קודם זריקה חורק הדם הותר העור דקסבר רבי אין עור פסול אלא הנפסל עם הבשר אבל הופשט
קודם פסולו אפי' קודם זריקה אתיא זריקה ואחר זריקה אבל אם קודם הפשט נפסל ואפילו אחר זריקה הרי הוא בכשר: רבי

אם כן לא יהו כהנים וזבאין בעזרה, תלמוד לומר 'עור העולה'
מכל מקום, ללמד שגם בזה זוכים בעורה.
'עור העולה', אין לי לרבות אלא עור העולה שהוא לכהנים, עורות
שאר קדשי קדשים מנין, תלמוד לומר 'עור העולה אשר הקריב',
לרבות כל קדשי קדשים. וכול שאני מרבה אף עורות קדשים קלים
שיזו לכהנים ולא לבעלים, תלמוד לומר 'עולה', מה עולה קדשי
קדשים, אף כל הקרבנות המתרבים קדשי קדשים בלבד בדומה
לעולה.

רבי ישמעאל אומר, 'עור העולה', אין לי אלא עור העולה שהוא
לכהנים, עורות קדשי קדשים מנין. ודין הוא – דבר זה נלמד בקל
וחומר, ומה עולה שלא זכו הכהנים בכשרה, וכו' בעזרה, קדשי
קדשים שזכו בכשרה, אינו דין שזכו בעזרה. אמנם היה אפשר לפרוך
ולומר, מזהב יוכיה, שזכה בכשר ולא זכה בעזרה, ואם כן יתכן שאף
הם לא זכו בעור אף שזכו בבשרם. אלא שיש לדחות, מה למזהב
שכן לא זכה אפילו במקצת, כלומר, שלא זכה בעור בשום מקום,
תאמר בכהנים שכבר יודעים אנו שזכו במקצת, בעולה, הואיל
וזכו במקצת יש לנו לומר מקל וחומר שזכו בבוליה – בכל עורות
קדשי קדשים.

רבי אומר, כל עצמו של לימוד שהעור לכהנים לא הוצרכנו לו
אלא לעור העולה בלבד, ואין נצרך כלל לימוד לדין זה בקדשי
קדשים, שהרי בכל מקום העור מהלך אחר הבשר ושייך למי שזכה
בבשר, פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, הן ועורותיהן [נשרפין]
עמה, הפסח ואשם וזבחי שלמי ציבור, שהם מתנהגים לבדן
לאכילתן, רצו הכהנים להפשיטם ולהשתמש בעורותיהם מפשיטין
אותן, לא רצו אוכלין אותן על גבי [עם] עזרה, שלא צוה הכתוב
לכהנים להפשיטם, ומותר להם לאכול את הקרבן עם עורו, ונמצא
שזיכה להם הכתוב את העור, ואם כן מותר להם להפשיטו
ולהשתמש בו. קדשים קלים שבשרם לפעלים, רצו מפשיטין אותן,
רצו אוכלין אותן על גבי עזרה. אבל בעולה הוצרך הכתוב לפרש
מה יעשו בעורה, שהרי נאמר בה (ויקרא טו) 'הפשיט את העולה
ונתח אותה לנתחיה', ואם כן עורה מופשט ממנה, ומפורש בכתוב
(שם טו) 'וערכו וגו' את הנתחים וגו' על האש', שרק הנתחים מוקטרים
ולא העור, ואין מפורש מה יעשו בעור, ואם כן יכול שלא יהו
הכהנים וזבאין בעזרה, תלמוד לומר (ויקרא טו) 'הפך את
עולת איש עור העולה אשר הקריב לפכה לו ידה'.

ודורש רבי עזר, 'לו יהיה', לו הולך על 'הכהן המקריב' שנאמר
בראש הפסוק, פרט לכל אלו, מביול יום ומחוסר כפופרים ואונן,
שאינם ראויים להקריבה. ואין די בלימוד שהובא לעיל (צח-צט).
למעט מחלוקת בבשר קדשים, משום שביכול הייתי לומר שלא יזכו
בבשר של הקרבנות משום שהרי הוא עומד לאכילה ואינם יכולים
לאכול קדשים, אך יזכו בעור העולה שאינו ראוי לאכילה, תלמוד
לומר 'לו יהיה', פרט לכהנים מחוסר כפופרים ומביול יום ואונן,
שאינם זוכים בו.

הגמרא דנה בשיטות התנאים שבברייתא. שואלת הגמרא: ונתא
קמא, שלמד מריבוי הפסוק שעור קדשי קדשים לכהנים, נמי תיפוק
לי מדינא – הרי גם הוא יכול ללמוד זאת מקל וחומר. משיבה
הגמרא: מילתא דאתא בקל וחומר מרח וכתב לה קרא – דין
היכול להלמד בקל וחומר טרח הפסוק וכתבו.

שואלת הגמרא: ורבי ישמעאל, האי 'אשר הקריב', שממנו למד
תנא קמא שעורות קדשי קדשים לכהנים, מאי עביד ליה – מה הוא
לומד ממנו. משיבה הגמרא: הוא ממעט פרט למביול יום ומחוסר
כפופרים ואונן, שמאחר שאינם ראויים להקריבה הרי אינם בכלל
ב'אשר הקריב'. שואלת הגמרא: ותיפוק ליה – שילמד זאת מהפסוק
'לו יהיה', כרבי. משיבה הגמרא: רבי ישמעאל לטעמיה – לשיטתו,
שהוא דורש משם דין אחר, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל,
נאמר בעולה (ויקרא טו) 'לו יהיה' ונאמר באשם (ויקרא טו) 'לו יהיה',
ולומדים בגזירה שוה, מה להלן באשם עצמותיו מותרין, שהרי

בשרו נאכל לכהנים ואין דין 'עותר' בעצמות, אף כזאן בקרבן עולה
עצמותיו מותרין אם אין עליהם כזית בשר, אף שהוא נשרף כליל.
מבאת הגמרא: מופני – הפסוק 'לו יהיה' בעולה מיותר לדרוש ממנו
גזירה שוה, דאי לא מופני לא היה אפשר ללמוד גזירה שוה, שכן
איכא למיפרך – יש לפרוך, מה לאשם שזכו בכשר מותר ולכן אף
עצמותיו מותרים, אך עולה אין בשרה מותר ולכן אין ללמוד
שעצמותיה יהיו מותרים, ואכן 'לו יהיה' קרא יתירא הוא, שכן יכול
היה הפסוק לומר רק 'עור העולה אשר הקריב, לפכה', ולא נצרך כלל
להוסיף 'לו יהיה'.

משנה

המשנה דנה למי שייך עור קרבן שאירע בו פסול: כל הקדשים
שעורותיהם לכהנים, דהיינו קדשי קדשים, שאירע בהן פסול קודם
להפשיטן – הפשט העור מהבשר, אין עורותיהן לכהנים, שכן
הקרבן שדינו להשרף, נשרף עם עורו בלא הפשט. לאחר הפשיטן,
עורותיהן לכהנים, אף שהקרבנות עצמם נשרפים. אמר רבי חנינא,
סגן הכהנים, ממי לא ראיתי עור שהופשט שיוצא לבית השריפה
להשרף, אף אם היה בו פסול לפני שהופשט, כגון שנמצא טריפה,
הואיל והזכר הפסול רק לאחר ההפשט. אמר רבי עקיבא, מדכרינו
למדנו, שהמפשיט את עור הבכור, ונמצא הבכור טריפה, שדינו
להשרף, שאף על פי כן יאותו [יהנו] הכהנים בעזרה, משום
שהפסול לא ניכר בו עד אחר ההפשט. וחקמים אומרים, אין לא
ראינו ראיה, שיתכן שלא אירע כן בימיו, או שאכן נשרפו עורות
ולא ראה זאת, אלא באופן זה יצא העור לבית השריפה.

גמרא

הגמרא מבררת מי הוא התנא ששנה את משנתנו ואת המשנה לעיל
(א). ונקדים, שלהלן (קד) מובאת מחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי
שמעון, באופן שהופשט עור הקרבן, ואבד הבשר או שנשרף לפני
זריקת הדם, ונזרק הדם בדיעבד, האם זריקת הדם מרצה על העור
שהופשט, והוא מותר לכהנים ואין בו מעילה. מקשה הגמרא: שנינו
לעיל (א), כל עולה שלא זכה המזהב בכשרה משום שנפסלה קודם
זריקת דמה ולכן לא היה לו שעת היתר למזבח, לא זכו הכהנים
בעזרה, ומשמע מסתימת הדברים שלא זכו בעורה אף על גב
דאפשטיה לעור קודם זריקה ואירע פסול ואחר כך נזרק הדם,
והזריקה [שלא הועילה להתיר את הבשר, שהרי נפסל] לא הועילה
להתיר את העור בפני עצמו, מני – מי הוא התנא ששנה את משנתנו,
רבי אלעזר ברבי שמעון היא, דאמר להלן (קד) שאין הדם מרצה
על העור כשהוא בפני עצמו [מופשט] באופן שהבשר נפסל. אימא
סיפא, כלומר משנתנו, ששנינו בה כל הקדשים שאירע בהן פסול
קודם הפשיטן אין עורותיהן לכהנים, לאחר הפשיטן עורותיהן
לכהנים, ולא חילקה המשנה בין קודם זריקה לבין אחר זריקה,
ומשמע שאם אירע פסול לאחר ההפשט, אף קודם זריקה שלא זכה
המזבח בבשר, מכל מקום הועילה זריקת הדם להתיר את העור
לכהנים, אתאן [והרי זה] לדעת רבי דאמר (שם) שהדם מרצה על
העור בפני עצמו. והיתכן שהרישא רבי אלעזר ברבי שמעון
והסיפא רבי.

מתרצת הגמרא: אמר אבוי, מדסיפא רבי היא, רישא נמי רבי היא,
ומודה רבי שאין הפשט – אין הכהנים רגילים להפשיט קודם
זריקה, שכן אסור להשהות את הדם כל כך קודם זריקתו, וברישא
שמדובר שאירע פסול קודם זריקה, היינו קודם הפשט, והרי זה
כדברי הסיפא, שבפסול שקודם הפשט לא זכו הכהנים בעור. ואכן
אם אירע שהכהנים הפשיטו את העור קודם זריקת הדם, ואירע פסול
בין ההפשט לזריקה, זכו הכהנים בעור אף שלא זכה המזבח בבשר.
תירוצ' נוסף: רבא אמר, מדרישא רבי אלעזר ברבי שמעון, סיפא
נמי רבי אלעזר ברבי שמעון, ומאי 'קודם הפשט'

ומאי אחר הפשט? שאמרה הסיפא, שאם אירע פסול קודם הפשט? לא זכו הכהנים בעור ואם אירע פסול לאחר הפשט? זכו הכהנים בעור, אין הכוונה כפשוטו קודם הפשט העור ואחר הפשט העור, אלא הכוונה היא 'קודם שנראו להפשט' ואחר שנראו להפשט' – קודם זריקה ואחר זריקה. ואפשר לנקוט את הזריקה בלשון 'הפשט', שכן זריקת הדם שמתירה את הבשר, היא הגורמת לעור להיות ראוי להפשט, שכן לפני הזריקה אין העור ראוי להפשט [ושגם אם הופשט, אינו מותר], ואחר הזריקה העור ראוי להפשט [ושגם אם עדיין לא הופשט, מפשיטים אותו והוא מותר, אף אם נפסל הבשר]. נמצא שהדין המבואר בסיפא הוא עצמו הדין המבואר ברישא, שזריקת הדם מתירה את הבשר למזבח ואת העור לכהנים, ואם נפסל קודם הזריקה לא הותר הבשר למזבח ולא העור לכהנים, וגם הסיפא היא כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון.

מבררת הגמרא: מאי רבי ומאי רבי אלעזר ברבי שמעון – מהי מחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון שהזכרה לעיל, דתניא – שנינו בברייתא, רבי אומר, היום מרצה על העור בפני עצמו – עור קדשי קדשים שהופשט, זריקת הדם מתירה אותו לכהנים אפילו אם אינה מתירה את הבשר [וכגון שנפסל הבשר קודם זריקה], וכל שכן שאם נולד פסול בבשר אחר הפשט ואחר זריקה, שהעור מותר, וכשהוא – וכשהעור עם הפשט, דהיינו קודם שהופשט, אזי אם נולד בו בבשר פסול, בין קודם זריקה בין לאחר זריקה, הרי הוא פיוצא בו – דין העור כדון הבשר ושניהם לשריפה. נמצא שהאופן היחיד שיכול עור להפסל הוא כאשר הוא עם הבשר, דהיינו קודם הפשט, ואין כלל חילוק בין פסול שקודם זריקה לפסול שנולד לאחר זריקה. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, אין היום מרצה על העור בפני עצמו – אם הופשט העור ואז נפסל הבשר, אף שעברו זורקו את הדם, אין העור מותר, שכן רק זריקה כשרה יכולה להתיר את העור, וכשהוא – העור עם הפשט, אזי אם נולד בו – בבשר פסול קודם זריקה, הרי הוא – דין העור פיוצא בו – כדון הבשר ואסור ליהנות ממנו, אך אם נולד הפסול אחר זריקה, שהזריקה הפשט למזבח שעה אחת – שהיה זמן שהבשר היה מותר למזבח, דהיינו הזמן שאחר זריקת הדם וקודם שנפסל, אם כן זו זריקה כשרה והיא התירה את העור, ולכן יפשיטנו ועורו לכהנים, שאף שעכשיו בשרו פסול אין העור נפסל, אף שהוא מחובר בבשר. נמצא שאין חילוק בין אם היה הפסול לפני ההפשט או אחריו.

הגמרא מבקשת לתלות את מחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון במחלוקת תנאים אחרת:

לימא – האם נאמר שרבי ורבי אלעזר ברבי שמעון, במחלוקת דרבי אלעזר דרבי יהושע קמיליני – הם נחלקים, ששנינו בברייתא, נאמר בתורה (דברים יב כז) 'ועשית עולותיך הבשר והדם וגו' ודם זבחיך ישפך וגו' והבשר תאכל, ונחלקו בדרשת הפסוק, רבי יהושע אומר, דורשים מהפסוק שאם אין דם אין בשר ואם אין בשר אין דם – אם לא היתה זריקת דם כשרה, אין הבשר מותר למזבח, וכן אם אי אפשר להתיר את הבשר והאימורים, כגון שננטמא, יצאו, אבדו או נשרפו, לכתחילה אסור לזרוק את הדם, שכן זריקת דם באה רק כדי להתיר את הבשר לאדם ואת האימורים למזבח, ואם אבדו שניהם אין סיבה לזרוק את הדם. רבי אלעזר אומר, דם אף על פי שאין בשר – לכתחילה צריך לזרוק את הדם אף שאין זריקה זו מתירה את הבשר, שנאמר (דברים שם) 'ודם זבחיך ישפך וגו' והבשר תאכל', שהזכיר הפסוק את זריקת הדם לפני התרת הבשר, ומשמע שאין זריקת הדם תלויה בהתרת הבשר. אך אם כן, מה תלמוד לומר – מה בא ללמדנו הפסוק 'ועשית עולותיך הבשר והדם', הוא בא לומר לך שמה היום ניתן על המזבח בזריקה, אף הפשט צריך להנתן על המזבח בזריקה, הא למדת שריוח אור יוש בין כבש למזבח, והכהן עומד בקצה הכבש וזורק את הבשר על גבי העצים שעל המזבח. ומעתה, לימא – האם נאמר שמחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון ולענין בדיעבד אם זרק לאחר שהבשר נפסל] היא במחלוקת רבי אלעזר ורבי יהושע [לענין אם יש לזרוק לכתחילה],

כלומר שמאן דאמר 'הזריצה העור המופשט בפני עצמו' אף שהזריקה היתה לאחר שנפסל הבשר, דהיינו רבי, סבר ברבי אלעזר שיש זריקת דם אף לאחר שהבשר נפסל, ומאן דאמר 'לא הזריצה העור בפני עצמו', דהיינו רבי אלעזר ברבי שמעון, סבר ברבי יהושע שאין זורקים את הדם אם נפסל הבשר, ולכן אף אם זרקו את הדם באופן זה, אין זו זריקה כשרה ואינה מתירה את העור.

דוחה הגמרא: אליבא – לפי שיטתו דרבי אלעזר, שיש זריקת דם לכתחילה אף אם הבשר נפסל, כולי עלמא לא פליגי שזריקה זו מתירה את העור, כי פליגי – מה שנחלקו, זהו רק אליבא – לפי שיטתו דרבי יהושע, שאין זורקים את הדם אם נפסל הבשר. מאן דאמר – רבי אלעזר ברבי שמעון הסובר שלא הזריצה העור בזריקה זו, סובר ברבי יהושע שאין לזרוק דם באופן זה, ולכן אף אם זרקו אין זו זריקה כשרה ואין היא מתירה את הדם, ומאן דאמר – רבי הסובר שהזריצה העור בזריקה זו, אומר לך לחרץ שעד כאן לא קאמר רבי יהושע היום שאם נפסל הבשר אין זריקת הדם כשרה, אין הדברים אמורים אלא כפשר, שאין הזריקה מכשירה את הקרבן לבעלים לצאת בו ידי חובתם, דליבא – שאין בדבר זה פסידא לכהנים אם לא יוכשר הקרבן לבעלים, ובוזה אמרה התורה 'הבשר והדם' שאם אין בשר אין דם, אבל לענין עור, דאליבא – שיש בזה פסידא לכהנים, אפילו רבי יהושע מודה שאין מפסידים את הכהנים שלא כדון, ואף שאין זורקים את הדם לכתחילה באופן זה, מכל מקום אם עברו זורקו אין מפסידים את הכהנים והזריקה מתירה להם את העור, אף שבזריקה זו לא נרצה הקרבן לבעלים, מדי דההוה אדניבך – משום שאופן זה דומה לאופן שזרקו את הדם בדיעבד, באופן שננטמא הבשר או יצא, דתנן בברייתא, נטמא בשר או נפסל בטבול יום או שפוצא הבשר חוץ לקלעים קודם זריקת הדם, רבי אלעזר אומר, יזרוק את הדם מכל מקום, שהרי לשיטתו דם אף על פי שאין בשר, ורבי יהושע אומר, לא יזרוק את הדם, שכן לשיטתו דם אין בשר אין דם, ומכל מקום מודה רבי יהושע שאם זרק בדיעבד, הזריצה הקרבן. ואמנם לגבי האופן שננטמא הבשר, היינו יכולים לומר שהטעם שרבי יהושע מכשיר את הקרבן הוא משום שהצטין מרצה על הטמא (לעיל פב), אך לגבי האופן שיצא הבשר הרי אין הצטין מרצה על היוצא (שם), ואף על פי כן מכשיר רבי יהושע בדיעבד גם באופן שיצא הבשר, ומוכח שרבי יהושע מיקל בדרשה זו של 'אם אין דם אין בשר'. ואם כן אף לענין עור של קרבן שאבד בשרו או נשרף בשרו יש לומר שמודה רבי יהושע ומיקל, שאף שהזריקה אינה מכשירה את הקרבן אפילו בדיעבד, מכל מקום היא מתירה את העור לכהנים. אך אם לא נזרק הדם, אין לזרוקו לכתחילה, ואין כאן פסידא לכהנים שכן עדיין לא הוקרב הקרבן ועדיין אין לכהנים כלל זכות בעור.

שנינו במשנה, אומר רבי חנינא סגן הכהנים כו', מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה.

מקשה הגמרא: ולא – היאך אמר רבי חנינא שאין עורות שנשרפים, והרי ישנם פרים הנשרפים וזעירים הנשרפים שמצוותם לשורפם עם עורותיהם. מתרצת הגמרא: למצותן לא קאמרינן – אין אנו מדברים בקרבנות שמצוותם לשורפם עם עורותיהם, שהרי הכשר מצוותם בכך, אלא בקרבנות הנשרפים מחמת פסול, ובוזה אמר רבי חנינא שלא ראה עור שנשרף.

מקשה הגמרא: והרי באופן שנמצא פסול בקרבן קודם הפשט וקודם זריקה, הדין הוא שהוא נשרף עם עורו, בין לרבי [שכן נמצא בו פסול קודם הפשט] ובין לרבי אלעזר ברבי שמעון [שכן נמצא בו קודם זריקה]. מתרצת הגמרא: הלוי קאמרינן – אנו מדברים בעור מופשט, כלומר כוונת רבי חנינא היא שלא ראה עור מופשט שנשרף בפני עצמו, ואין כוונתו שלא ראה עור שנשרף עם הבשר. ואכן קרבן שנפסל קודם הפשט וזריקה, אין מפשיטים אותו, אלא שורפים את עורו בבשרו.

מקשה הגמרא: והאיבא – והרי יש אופן שנפסל אחר הפשט וקודם זריקה לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, דאמר שאין היום מרצה על

רבי אלעזר ברבי שמעון כו'. קסבר בוריקה כשרה תליא היתר העור אבל נפסל בשר
קודם זריקה אין העור מותר ואפילו הופשט קודם פסול: מ"ד. הדר מרצה על העור
לאחר שנפסל בשר: רבי אליעזר. דאמר דם אע"פ שאין בשר: אליבא דר' אליעזר
כ"ע לא פליגי. כלומר מילתיה דרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר לא הורצה ודאי
פלוגתא היא דעל כרחך מודה הוא דאילו
רבי אליעזר לא קאי כוותיה דהא קאמר
זירוק לבתחילה אף ע"פ שאין בשר כגון אבר
או נשרף אלמא זריקה מעלייתא היא: כי
פליגי אליבא דרבי יהושע. כלומר הא דאמר
דמ"ד הורצה כר' אליעזר ולא כרבי יהושע
ליתא דאפילו אליבא דרבי יהושע אמרה רבי
למילתיה: ה"ג עד כאן לא מ"ד יהושע אלא
בבשר דליכא פסידא לכהנים. ע"כ לא קאמר
רבי יהושע אם אין בשר אין דם אלא לענין
לעלות קרבן לבעלים לחובה דליכא פסידא
לכהנים והתורה אמרה (דברים יב) הבשר
והדם: אבל לענין עור דאיכא פסידא
דכהנים אפילו רבי יהושע מודה. דלא
מפסיגא דלח שאל כדון ואם נשרף בשר או
אבר קודם זריקה לבתחילה לא זירוק וליכא
פסידא דכהנים שהרי לא קרב הקרבן ואם
עבר זרק הדרם הויא זריקה להחזיר העור
אע"פ שלא עלה לו הקרבן הקרבה הוי
וקרינא ביה עור העולה אשר הקריב: מ"ד
דהוא אדיעבד. דקתני אם זרק הורצה הניחא
גבי נטמא איכא למימר הציץ מרצה אבל גבי
יוצא לא מרצה הציץ וקאמר אם זרק הורצה
אלמא ק"ל היה לו לרבי יהושע בדרשה זו
דאם אין בשר אין דם דאם זרק הורצה הלכך
גבי אבוד ושרוף גמי אע"פ דבידיעבד גמי פסול
כדאמרין בכיצד צולין (פסחים עה) לענין
עור מיהא מודה: למצותן לא קאמר. דהני
הכשר מצותן בכך וכי קאמר ר' חנינא
בנשרפין מחמת פסול: והאיכא קודם הפשט
וקודם זריקה. דבין לרבי בין לרבי אלעזר
ברבי שמעון נשרף לרבי משום דקודם הפשט
ולרבי אלעזר משום דקודם זריקה: חלוץ
קאמר. מימ לא ראיתי עור מופשט יוצא
לביט השריפה והנפסל קודם הפשט עורו
נשרף בבשרו ואין מפשיטים אותו: והאיכא
אחר הפשט קודם זריקה. דלרבי אלעזר
ברבי שמעון חלוץ ונשרף הוא: ומשני רבי
חנינא כרבי ס"ל. דאמר הדר מרצה על
העור: ה"ג ואב"א אפילו טימא כר' אלעזר
כר"ש ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה.
אפילו טימא רבי חנינא כרבי אלעזר ס"ל
ודקא קשיא לך הא איכא אירע בו אחר
הפשט קודם זריקה לא איתרמי בימי דאפילו לרבי דאמר הדר מרצה על העור בפני עצמו מודה הוא דאין הפשט קודם זריקה (ולא הורגלו בכך) וכל שכן לרבי אלעזר
ברבי שמעון לא הורגלו בכך: והאיכא נמצאת טריפה בבני מעיים. לא נמצא פסולו עד שהופשט ופסול זה קודם זריקה וקודם הפשט היה בו דקס"ד דבין לרבי ובין לרבי
אלעזר נשרף כדאמרין לרבי משום דקודם הפשט ולרבי אלעזר משום קודם זריקה: מרצה. הואיל ולא הוכר פסולו קודם הפשט לרבי וקודם זריקה לרבי אלעזר מרצה על
העור והבשר שרף כשאר פסולי קדשים: אלא מ"א רבי עקיבא. כיון דשמעיה לרבי חנינא דאמר בשאר קדשים מרצה למה לי לאשמועין בכור: דאפילו בגבולין.
בכור בעל מום הנשחט על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה דכתיב (דברים טו) בשערך תאכלנו אבל אם מת עורו וטעון קבורה ואשמועין רבי
עקיבא דהיכא דלא ניכר טריפתו עד לאחר הפשט שראה שחיתו והפשט עורו כאלו נזרק דמו במקדש ונמצא טריפה לאחר הפשט: בשר בקבורה. דאין מאכילין קדשים
לכלבים ושריפה ליכא דאין שריפה בקדשים אלא כשהובאה לעורה ונפסל לאחר שחיתו: והעור כשריפה. לא ידענא טעמא ונראה בעיני דל"ג האי פירושא אלא ה"ג והלכה
כדברי חכמים ותו לא מידי ותוספתא זו גירסא דתלמודי (תרכיזא) היא וטעו כמה ששנינו במשנתנו במילתיהו דרבנן לבית השריפה יצא ואני אומר דרבנן לאו אדר"ע
קיימי דאיירי בבכור בגבולין אלא אדרבי חנינא קיימי דאיירי בקדשי המקדש: מתני' נשרפין בבית הדרשן. חוץ לג' מחנות כדיליף לקמן בפירקין: ומטמאין בגדים. לעסוקין
בחן כדכתיב (ויקרא טו) והשרוף אותם וגו': שלא כמצותן. שנפסלו טעונין שריפה כשאר פסולי קדשים: בבית הכרדה. פעמים בעורה פעמים בהר הבית כדאמרין בגמרא:
הוי

מאן דאמר לא הורצה כרבי יהושע. תימא היכי מצי סבר כוותיה הא קתני ומודה רבי
יהושע דאם זרק הורצה כדבסמך ונראה לפרש ומ"ד לא הורצה כר' יהושע דגור
נטמא בשר או נפסל דלא זירוק אטו אבוד ושרוף דליכא בשר כלל דהתם אפילו בדיעבד
לא הורצה והכא נמי אין הדר מרצה על העור בפני עצמו אפילו בדיעבד בנטמא גזירה אטו
אבוד ושרוף ולא מיירי הכא באבוד ושרוף אלא
בנטמא או נפסל ומ"ד הורצה ע"כ לא קאמר רבי
יהושע דגור אטו אבוד ושרוף ולא זירוק אלא גבי
בעלים דליכא פסידא דכהנים שעדיין לא זכו
בעורו אבל עור דאיכא פסידא (ודכהנים) דכבר
זכו כהנים משנוק הדרם התם לא גזרינן אטו
אבוד ושרוף מידי דהוה אדיעבד פ"י בפסול יוצא
וטומאה דדיעבד אם זרק הורצה ולא גזרינן הכא
נמי מרצה הדרם על העור בפני עצמו ופירוש
הקונטרס דחוק: מ"א עקיבא מודבירי למדנו כר'.
משמע דוקא בעורו יאותו הכהנים אבל בבשרו
לא דאפילו לגוים אסור והקשה ה"ר אפרים
דבפרק כל פסולי המוקדשים (בכורות דף לב)
מתיר רבי עקיבא אפילו לגוים ולעל פ"י בריש פ'
התערובת (דף עא) אבל לא התירו מומחה לא
משמע דוקא משום טריפתו הא לאו הכי לא
והיינו דלא כר"מ דקניס בפ' (כל פסולי המוקדשין
(דף לג) בבכור שנשחט שלא על פי מומחה
מכאן דקדק בהלכות גדולות דהא דקימא לך
כרבי מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסיה
לא

יהושע. אליבא דרבי אלעזר, בול' עלקא לא פליגי. כי פליגי, אליבא דרבי יהושע. מאן דאמר
לא הורצה, כרבי יהושע. מאן דאמר הורצה, אומר לך, עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם,
אלא בבשר, דליכא פסידא לכהנים. אבל עור, דאיכא פסידא לכהנים, אפילו רבי יהושע מודה.
מידי דהוה אדיעבד, דתנו, נמצא בשר או נפסל או שציץ חוץ לקלעים, רבי אליעזר אומר,
זירוק. רבי יהושע אומר, לא זירוק. ומודה רבי יהושע, שאם זרק הורצה: אמר רבי חנינא סגן
הכהנים כו': ולא. הרי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים. למצותן, לא כאמרנו. הרי קודם
הפשט וקודם זריקה. חלוץ, כאמרנו. והאיכא, אחר הפשט וקודם זריקה, לרבי אלעזר כרבי
שמעון, דאמר, אין הדר מרצה על העור בפני עצמו. רבי חנינא, כרבי סבירא ליה. ואיבעית
איכא, אפילו תוקמא כרבי אלעזר כרבי שמעון, מודה רבי שאין הפשט קודם זריקה. והאיכא,
נמצאת טריפה בבני מעיים. קסבר, נמצאת טריפה בבני מעיים, מרצה. דיקא נמי, דקתני, אמר
רבי עקיבא, מדבריו למדנו שהמפשיט את הכבד ונמצא טריפה, שיאותו הכהנים בעורו, שמע
מינה. ואלא, מאי קא משמע לך, רבי עקיבא. הא, קא משמע לך, אפילו בגבולין. אמר רבי חיאי
בר אבא, אמר רבי יוחנן, הלכה כרבי עקיבא. ואף רבי עקיבא לא אמר, אלא כשהתירו מומחה.
אבל לא התירו מומחה, לא. והלכתא כדברי חכמים. (בשר בקבורה והעור כשריפה): משנה
פרים הנשרפים, ושעירים הנשרפים, בזמן שהן נשרפין כמצותן, נשרפים בבית הדרשן ומטמאין
בגדים. ואם אינן נשרפין כמצותן, נשרפין בבית הכרדה ואינן מטמאין בגדים.

הוי

לא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה. תימה דבריש הוציא לו (וימא דף מה).
בעי רב פפא חישב בחפנית קטרת מהו ת"ש הוסיף רבי עקיבא הקומץ והקטרת כר
מדפסיל טבול יום פסלה נמי מלינה ומדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה ולא דחי כדחבא
ו"ל דחתם דאבילות מוכח מה לי מחשבה מה לי לינה אבל הבא בבשר פרים הנשרפין
וא"ת הויכ פסלה מחשבה בקטרת אתא תנן לעיל

בפרק (דף מב): דקטרת ולבונה אין בוקן
משום פיגול ו"ל דנהי דכרת ליכא מחשבה
מיהא פסלה מידי דהוה אחטאות הפנימיות לרבי
שמעון דאמר בפ"ק (לעיל יד.) מודה היה רבי
שמעון לפסול מקו' משלא לשמו ובקטרת נמי
אדני גיש' דמלא מלא ממנחה והתם הקשה
בקונטרס אמאי הוצרך לדרוק מטבול יום הזה
ליה לאתריי ממתני' דמעילה (דף י.) דקתני
בהדיא הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר
כפרים ובלילה ותיירי רבינו יב"א משום דההיא
מיירי בקטרת דכל השנה כדקתני קדשו בכלי
וההוא דמיקדש בכלי פסלה ביה לינה אבל התם
בקטרת דיום הכיפרים דעיקרה אינה בכלי אלא
משום דלא אפשר כדאמר התם לעיל והא אמרי
דלא מיפסלה בלינה אבל ההיא דרבי עקיבא
משמע דמיירי בכל קטרת ועוד ו"ל דההיא
דמעילה איכא לדחויי מדרבנן וכן מחייב עליה
משום פיגול וטמא היה אמינא מכת מדרות כמו
אבל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין ושתה
רביעית יין ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס
חייב דהיינו מדרבנן דפסול גיה' והי' דרבנן
כדאמרין בפרק בתרא דיומא (דף פ) אבל ההיא
דר' עקיבא פשיטא דאורייתא מדפסיל טבול יום
ע"י צירוף דאי מדרבנן לא היה מדרבנן נמי האי
פסול על ידי צירוף וא"ת הויכ דייק מדפסיל
טבול יום פסלה נמי לינה הא משנינה
במכתשת נפסלת בטבול יום ולינה הא פסלה עד
שתתן במחתה כדאמר פרק קמא דשבועות (דף
יא.) ו"ל דהא דנפסלת בטבול יום היינו מדרבנן;
שיצא רובו במיעוט אבר. פי' בקונטרס
דמיבעיא ליה לענן טמא המתעסק בוקן וקשה
דרסוק כיצד צולין (פסחים פה) אמרין המוציא
בשר כסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שנית
הוצאת פסח ביה כשבת ופריך ממתני' דהבא
דהוי סובלין אותו במוטות דקתני ראשונים
מטמאין בגדים אחרונים אין מטמאין בגדים עד
שיצאו ואף על גב דלא נח ומשני בנגרים ואם
כן רובו במיעוט אבר דהבא לא מחייב לענן
שבת כיון דאדאורייתא בפנים לא יטמא בגדים ונראה
לפרש דמיבעיא ליה לענן לשורפו בפנים;
או

הוי סובלין אותן במוטות. יצאו הראשונים, חוץ לחומת
העזרה, והאחרונים לא יצאו. הראשונים מטמאין בגדים,
והאחרונים אינן מטמאין בגדים, עד שיצאו. יצאו אלו
ואלו מטמאין בגדים. רבי שמעון אומר, אינן מטמאין עד
שיצאת האור ברוכן. ניתך הבשר, אין השורף מטמא
בגדים: **גמרא** מאי בירה. אמר רבה בר בר חנה, אמר
רבי יוחנן, מקום יש בהר הבית, ובירה שמו. וריש לקיש
אמר, כל הבית כולו קרוי בירה, שנאמר (ואל) הבירה
אשר הכינותי. אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבבה,
שלשה בית הדשני הן. בית הדשן גדול היה בעזרה,
ששם שורפין פסולי קדשי קדשים, ואימורי קדשים קלים,
ופרים הנשרפין, ושעירים הנשרפין, שאירע בהן פסול
קודם זריקה. ובית הדשן אחר היה בהר הבית, ששם
שורפין פרים הנשרפים, ושעירים הנשרפים, שאירע בהן
פסול אחר זריקה. ובמזוזה, חוץ לשלש מחנות. תני לוי,
שלשה בית הדשני הן. בית הדשן גדול היה בעזרה,
ששם שורפין פסולי קדשי קדשים, ואימורי קדשים קלים,
ופרים הנשרפים, ושעירים הנשרפים, שאירע בהן פסול,
בין קודם זריקה בין לאחר זריקה. ובית הדשן אחר היה
בהר הבית, ששם שורפין פרים הנשרפים, ושעירים
הנשרפים, שאירע בהן פסול ביציאתן. ובמזוזה, חוץ
לשלש מחנות. בעי רבי ירמיה, לינה, מהו שתועיל בפרים
הנשרפים ובשעירים הנשרפים. מי אמרין, כי מהניא לינה
בבשר, דבר אכילה. אבל הני, דלאו בגי אכילה נינהו, לא.
או דלמא, לא שגא. אמר רבא, הא מילתא איבעיא ליה
לאביי, ופשיטא ליה מהא. ושון, שאם חישב באכילת
פרים ובשורפתו, שלא עשה כלום. מאי לאו, מדמחשבה
לא פסלה, לינה נמי לא פסלה. ודלמא, מחשבה הוא דלא
פסלה. אבל לינה, פסלה. תא שמע, פרים הנשרפים
ושעירים הנשרפים, מועלין בהן משהוקדשו. נשחטו,
הוכשרו ליפסל בטבול יום, ובמחוסר כפרים, ובלילה.
מאי לאו, לינת בשר. לא, לינת אימורין. והא מדקתני

סיפא, בוקן מועלין בהן בבית הדשן, עד שיתוך הבשר. מדסיפא בשר, רישא נמי בשר. מיד
איריא. סיפא בשר, רישא אימורין. תא שמע, דתני לוי, שאירע בהן פסול ביציאתן. מאי לאו,
לינה. לא, פסול טומאה ופסול יציאה. בעי רבי אלעזר, יציאה, מהו שתועיל בפרים הנשרפים
ושעירים הנשרפים. מאי קמיבעיא ליה. אמר רבי ירמיה בר אבא, אליבא דמאן דאמר, עדיון לא
הגיע זמנו לצאת. מי אמרין, הני מילי, כשר דאין סופו לצאת חובה. אבל הני, דסופן לצאת
חובה, לא. או דלמא, הכא נמי, לא הגיע זמנו לצאת. תא שמע, דתני לוי, שאירע בו פסול
ביציאתו. מאי לאו, פסול יציאה. לא, פסול טומאה ופסול לינה. בעי רבי אלעזר, פרים הנשרפים
ושעירים הנשרפים, שיצאו רובו במיעוט אבר. מהו. הך מיעוטא דאבר, בתר רובא שדינו ליה,
והא לא נפקא ליה. או דלמא, בתר רובא דבהמה שדינו. פשיטא, דלא שכינין רובא דבהמה,
ואוליין בתר רובא דאברים. אלא, שיצא חצי' רוב אבר. האי מיעוטא דאבר,

בתר

הוי סובלין אותו. הנשרפין כמצותן במוטות לקמן יליף לה: הראשונים. בני אדם
הנושאין במוט אותן שבראש האחד יוצאים ראשונים: עד שיצאו. האחרונים בגמרא
יליף לה: ניתך הבשר. דגמרה שריפתן אין המסייע שוב בוקן מטמא בגדים אבל מקמי
הכי כל המסייעין בשעת שריפה מטמאין בגדים וכולה יליף בגמרא: **גמ'** ששם

שורפים פסולי בשר קדשי קדשים. שמחצת
אכילתן בעזרה ופסולי אימורים אפילו של
קדשים קלים והואיל והקטרת הבשרין
בעזרה אף שריפת פסוליהן בעזרה כדילפינן
בפסחים בפרק כל שעה (דף כד.) מבקדש
באש תשרוף קודם זריקה. שלא הגיע זמנו
לצאת לפיכך נשרפין בעזרה: אחר זריקה.
שהגיע זמנו לצאת לפיכך נשרפין חוץ לעזרה:
ובמצותן. וכשהן נשרפין כמצותן שלא אירע
בוקן שום פסול: נשרפין חוץ לג' מחנות.
כדילפינן בפירקין: בין לאחר זריקה. הואיל
ועדיין לא יצאו: ביציאתן. לאחר שיצאו: מהו
שתועיל. לפסולן אם לנה. בבשר דבר אכילה.
עולה או אימורין שהן לאכילת מוכח אבל
הני דלשריפה קיימ דלא אשכחן לה אלא או
באכילת מוכח כדכתיב (שמות כג) לא ילין
חלב חגי וגו' או באכילת אדם כדכתיב (שם)
(יב) לא תותירו וגו' ושון שאם חישב בו,
ושון ר"ש וחכמי' שנחלקו בפ' ב"ש (לעיל
מג.) אם פיגול נהג בחטאות הפנימיות שאם
חישב לאכול מבשר הפרים למחר או אם
חישב בשחיטה על מנת לשורפו חוץ לג'
מחנות למחר לא עשה כלום דמחשבת
אכילה בדבר שדרכו לאכול בעינו והני לאו
דרכן לאכול וגבי שריפה נמי אע"ג דכי
אורחיה חשיב אכילת מוכח או אכילת אדם
בעינו לפגל ומ"ד פיגול נהג בפנימיים כגון
אם חישב על הקטרת אימורים להקריב
למחר: לינה נמי לא פסלה. בבשרו קס"ד דאי
לינה פסלה מחשבת לינה נמי פסלה: לינת
אימורין. דבמדי דקטרה דאי פסלה לינה:
עד שיתוך הבשר. דכל זמן שלא נעשית
מצותן מועלין בהן: מדסיפא. לענן מעילה
בבשר אירי: רישא נמי. לענן לינה לענן
בשר קאמר: דתני לוי. במתניתא דלעיל:
ופסול יציאה. כגון שיצאו לפני זריקת דמים
שעדיין לא הגיע זמנו לצאת: יציאה מהו
שתועיל. לפסולן אם יצאו מן העזרה לפני
זריקת דמים: מאי קמיבעיא ליה. אמאי
תיפסול הרי סופן לצאת: א"ר ירמיה בר אבא.
כי קא מיבעיא ליה אליבא דמאן דפסיל בשר
קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים משום
דעדיין לא הגיע זמנו לצאת בפרק כל התדיר
(לעיל פט.) הבא מאי מי אמרין הני מילי
בבשר קדשים קלים דאין סופן חובה לצאת
אבל הני שסופן לצאת חובה לא מיפסלי
ביציאתן: פסול טומאה ולינה. דקאי הבא
ומדחי ליה קאי הבא ומדחי ליה: שיצא רובו.
ומיעוט אחד מן האברים משלים לרובא של
בהמה ליציאתה: מהו. מי הוי יציאה לטמא
את המתעסקין בהוצאת רובו או לא הוי
יציאה מי אמרין שדי מיעוטא דאבר

בתר

מהו שְׁתוּעִיל לפסול בְּבֶשֶׂר פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּבִשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים, שאם לנו יפסול ויהיה דינם כקדשים פסולים, וישרפו בעזרה או בהר הבית ולא מחוץ לשלש מחנות כמצות, ולא יטמאו בגדים. וצדדי הספק הם אלו, מִי אֲמַרִּין כִּי מִתְּנִיָּא לִינָה בְּבֶשֶׂר דְּבַר אֲכִילָה, אֲכָל הֵנִי דְלָאוּ בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ לֹא – האם פסול לינה אמור רק בשלן בשר הקרבן שעומד לאכילת אדם (וכמו בשר חטאת ושלמים) או לאכילת המזבח להקטרה (וכמו בשר עולה ואימורי שאר הקרבנות), אבל אלו שאינם עומדים לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח, אלא דינם בשריפה, אינם נפסלים בכך, או דְלָמָא לֹא שָׁנְא – או שמוא אינם שונים משאר בשר קדשים שלן, והם נפסלים בלינה.

הגמרא דנה האם אפשר לפשוט את הספק: אֲמַר רַבָּא, הָא מִילְתָּא אִיבָעִנָּא לִיה לֹאבִי – ספק זה נסתפק בו אביי, ופִּשְׁטָנָא לִיה מִהָא – ופשטתי לו את הספק מברייתא זו, שנחלקו רבי שמעון וחכמים (לעיל ג.) אם מחשבת פיגול בחטאות הפנימיות מפגלת, שדעת חכמים היא שמפגלת, ודעת רבי שמעון היא שאינה מפגלת, וְשָׁוִין רַבִּי שְׁמַעוֹן וחכמים בדיון זה, שֶׁאִם חִיִּשְׁב בְּאֲכִילַת פְּרִים וּבִשְׂרִיפָתָן, שאם שחט או זרק על מנת לאכול מבשר הפרים למחר או על מנת לשרוף את בשרם למחר, שֶׁלֹּא עָשָׂה בְלִימָה, משום שאין מחשבת פיגול אלא אם חשב על מה שדינו להיאכל לאדם (וכגון בשר הקרבנות הנאכלים) או על מה שדינו להקרב על המזבח (וכגון אימורי הקרבנות), ולא אם חשב על מה שדינו להשרוף. מִאי לָאו – האם אין להוכיח שֶׁמִּדְמַחֲשָׁבָה – (ממה שמחשבה) לאוכלם או לשורפם חוץ לזמנם לֹא פְסֻלָּה בהם, לִינָה נִמִּי – (וגם כן) לֹא פְסֻלָּה, שאם לינה למחר היתה פוסלת, אף מחשבה לאכול או לשרוף למחר היתה פוסלת, ורק משום שאין לינה פוסלת על כן אין המחשבה פוסלת. ונמצא שמוכח שלינה אינה פוסלת בבשר הפרים והשעירים, ונפשט ספיקם של אביי ורבי ירמיה.

דוחה הגמרא: וְדָלָמָא – (ושמא) מִחֲשָׁבָה לאכול או לשרוף למחר הוּא דְלֹא פְסֻלָּה בהם, אֲכָל לִינָה למחר פְסֻלָּה, שאף שלינה פוסלת, בכל זאת לא נתחדש פסול מחשבת פיגול כאשר חשב על דבר שאין דינו לא באכילת אדם ולא באכילת מזבח.

הגמרא דנה האם אפשר לפשוט את הספק ממשנה במעילה: תָּא – (בוא) וְשָׁמַע רַאיה לפשוט את הספק, ששינוי במשנה במעילה ט.) פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים מוֹעֲלִין בְּהֵן מִיד לאחר שְׁהוּקְדָּשׁוּ, ומעת ששִׁנְחֲטוּ הוּכָשְׁרוּ – (ראוים הם) לִפְסֻל בְּטָבֹל יוֹם וּבְמַחֲוֶסֶר כִּיפּוּרִים שנגע בהם, וכן הוכשרו להפסל בְּלִינָה – אם יותיר מזם למחר. הרי מבואר במשנה שנפסלים בלינה, מִאי לָאו – האם אין הכוונה ללינת בָּשָׂר, שאם לן הבשר נפסל, ומוכח שלינה פוסלת בבשר פרים ושעירים הנשרפים, ונפשט הספק. דוחה הגמרא: לֹא, אפשר שאין כוונת המשנה ללינת בשר, ומשום שאינה פוסלת, אלא לִלְינָה אִימּוּרֵין, שהכל מודים שפוסלת בהם.

מקשה הגמרא: וְהָא מִדְּקִתְנִי סִיפָא – והלא ממה ששינוי בסוף דין זה שבמשנה (שם), שְׂכֹוֹלִין (הפרים והשעירים) מוֹעֲלִין בְּהֵן גם בעת שריפת בשרם בְּבֵית הַדָּשָׁן, עַד שְׁיִתּוּתָן – (ימסו) הַבָּשָׂר, שודאי המדובר על הבשר ולא על האימורים, ואם כן יש לומר שֶׁמִּדְּסִיפָא – ממה שהסיפא עוסקת בְּבָשָׂר, כך הִרְיֵשָׁא ששינוי שהוכשרו להפסל בטבול יום ומחוסר כיפורים ולינה, נִמִּי – (וגם כן) עוסקת בְּבָשָׂר, ומוכח שיש פסול לינה בבשר.

דוחה הגמרא: מִיֵּדִי אִירָא – וכי ראייה היא זו, יתכן שהִסִּיפָא עוסקת בְּבָשָׂר שמועלים בו בבית הדשן עד שיותר, ואילו הִרְיֵשָׁא עוסקת בְּאִימּוּרֵין שנפסלים בלינה, ואין ללמוד מכך שיש פסול לינה בבשר. הגמרא דנה אם אפשר לפשוט את הספק מהברייתא שהובאה לעיל (בעמוד ד) בשם לוי: תָּא – (בוא) וְשָׁמַע רַאיה לפשוט את הספק, דְּתִנִּי – (ששנה) לִי ברייתא ובה נאמר שביט הדשן היה בהר הבית ובו נשרפו בשר פרים ושעירים הנשרפים שְׁאִירֵע בְּהֵן פְסֻל בִּיצִיאָתָן מן העזרה, שכיין שכבר יצאו הימנה שריפתם בהר הבית.

ג. ופרים ושעירים הנשרפים בעת ששריפתם היא בְּמַצֹּתָן, שריפתם נעשית חוץ לְשֵׁלֶשׁ מַחְנֹת.

בברייתא זו מבואר שפרים ושעירים הנשרפים שנפסלו בעזרה אחר זריקה, שריפתם בעזרה, ולא כדברי רב נחמן שאמר שבאופן זה שכבר הותרו לצאת, שריפתם היא בהר הבית.

הגמרא מביאה כמה ספיקות בדיני פרים ושעירים הנשרפים. ספק ראשון אם יש בבשרם פסול לינה: בְּעֵי – (נסתפק) רַבִּי יְרֵמְיָה, לִינָה

המשנה מבאר כיצד היו מוציאים אותם לשריפה, כאשר נעשו כמצות, ואילו התעסקות מטמאת בגדים: הִיוּ סוֹבְלִין – (נושאים) אוֹתָן בְּמִזְמוֹת עֵץ, יֵצְאוּ הָרִאשׁוֹנִים, הנושאים את המוט בראשו, חוץ לְחֹמַת הָעֶזְרָה, ויצא גם הפר או רובו עמום, וְהֶאֱחָרוֹנִים, הנושאים את המוט בסופו, עדיין לֹא יֵצְאוּ חוץ לְחֹמַת הָעֶזְרָה, הָרִאשׁוֹנִים מְטַמְּאִין בְּגָדִים, וְהֶאֱחָרוֹנִים אֵינֶן מְטַמְּאִין בְּגָדִים עַד שִׁיֵּצְאוּ גם הם. יֵצְאוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אלו ואלו מְטַמְּאִין בְּגָדִים, שהעיסוק בהוצאת הפרים והשעירים מטמא את העוסקים בכך. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אֵינֶן מְטַמְּאִין בְּגָדִים כָּלל, לא הראשונים ולא האחרונים, עַד שְׁיִוצֵאת הָאוֹר – (שתבער האש) בְּרוֹבָן שֶׁל הַפְּרִים וְהַשְּׂעִירִים, שאין העיסוק בהוצאתם מטמא, אלא העיסוק בשריפתם.

המשנה מבאר עד אימתי הפרים והשעירים מטמאים את העוסקים בשריפתם: נִיִּתָּךְ – (יָמָס וניגר) הַבָּשָׂר מחמת השריפה, אֵין הַשְׂוֹרֶף – (העוסק בשריפתם מעתה) מְטַמְּא בְּגָדִים, ואפילו עדיין לא נעשה אפר.

נמרא

שינוי במשנה לגבי שריפת פרים שלא כמצותן שנשרפין בבית הבירה. הגמרא מבררת מה היא 'בירה', ומביאה מחלוקת בדבר. אומרת הגמרא: מִאי – (מה היא) בִּירָה שבה נשרפו פרים ושעירים הנשרפים כשנפסלו. אֲמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֲמַר רַבִּי יוֹהָנָן, מְקוֹם יֵשׁ בְּהַר הַבָּיִת וּבִירָה שָׁמוֹ, ובו שרפום. וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַר, כָּל הַבֵּית – (הר הבית) כּוֹלּוֹ קְרוֹי בשם בִּירָה, שְׁנַאֲמַר (דברי הימים א' כ"ט) 'וְאֵל הַבֵּירָה אֲשֶׁר הַכִּנִּינִיתִי, ואין הכוונה בשם זה למקום מסוים שבו שרפום, אלא הכוונה היא ששרפום בהר הבית.

הגמרא מבאר היכן היו בתי הדשן לשריפת קדשים פסולים ולשריפת פרים ושעירים הנשרפים: אֲמַר רַב נְחֻמֵּן אֲמַר רַבָּה בַר אֲבוּהִי, שְׁלֹשָׁה בֵּית הַדָּשָׁן הָיוּ לשריפת קרבנות.

א. בֵּית הַדָּשָׁן גָּדוֹל הָיָה בְּעֶזְרָה, שָׁשֶׁם שׁוֹרְפִין פְסֻלֵי אִימּוּרֵי וּבֶשֶׂר קְדָשִׁים קְדָשִׁים וְכֵן פְסֻלֵי אִימּוּרֵי קְדָשִׁים קְלִים, שכיין שאימורי קדשי קדשים וקדשים קלים מוקטרים בעזרה, ובשר קדשי קדשים נאכל בעזרה, על כן אם נפסלו שריפתם בעזרה. וכן שורפים שם בשר פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים שְׁאִירֵע בְּהֵן פְסֻל קוֹדֶם הַזְרִיקָה המתירה להוציאם לשריפה, שנמצא שנפסלו קודם שהגיע זמנם לצאת מחוץ לעזרה, ומחיצתם עתה היא מחיצת העזרה, ועל כן גם מקום שריפתם בעזרה.

ב. בֵּית הַדָּשָׁן אַחֵר הָיָה בְּהַר הַבָּיִת, שָׁשֶׁם שׁוֹרְפִין פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים שְׁאִירֵע בְּהֵן פְסֻל אַחֵר זְרִיקָה, שכיין שכבר הותרו להוציאם מהעזרה, מקום שריפתם הוא בהר הבית.

ג. ופרים ושעירים הנשרפים בעת ששריפתם היא בְּמַצֹּתָן וְלֹא משום פסול כדלעיל, שריפתם נעשית חוץ לְשֵׁלֶשׁ מַחְנֹת, כפי שנדרש להלן (קד).

הגמרא מביאה ברייתא בה מבואר שלא כדברי רב נחמן: תִּנִּי – (שנה) לִי ברייתא, שְׁלֹשָׁה בֵּית הַדָּשָׁן הָיוּ לשריפת קרבנות.

א. בֵּית הַדָּשָׁן גָּדוֹל הָיָה בְּעֶזְרָה, שָׁשֶׁם שׁוֹרְפִין פְסֻלֵי קְדָשִׁים וּפְסֻלֵי אִימּוּרֵי קְדָשִׁים קְלִים, וכן בשר פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים שְׁאִירֵע בְּהֵן פְסֻל בִּין זְרִיקָה בִּין לְאַחֵר זְרִיקָה ועדיין הם בעזרה, שכיין שנפסלו בעזרה, שריפתם בעזרה.

ב. בֵּית הַדָּשָׁן אַחֵר הָיָה בְּהַר הַבָּיִת, שָׁשֶׁם שׁוֹרְפִין פְּרִים הַנִּשְׁרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִים שְׁאִירֵע בְּהֵן פְסֻל אַחֵר זְרִיקָה בִּיצִיאָתָן מן העזרה, שכיין שכבר יצאו הימנה שריפתם בהר הבית.

ג. ופרים ושעירים הנשרפים בעת ששריפתם היא בְּמַצֹּתָן, שריפתם נעשית חוץ לְשֵׁלֶשׁ מַחְנֹת.

בברייתא זו מבואר שפרים ושעירים הנשרפים שנפסלו בעזרה אחר זריקה, שריפתם בעזרה, ולא כדברי רב נחמן שאמר שבאופן זה שכבר הותרו לצאת, שריפתם היא בהר הבית.

הגמרא מביאה כמה ספיקות בדיני פרים ושעירים הנשרפים. ספק ראשון אם יש בבשרם פסול לינה: בְּעֵי – (נסתפק) רַבִּי יְרֵמְיָה, לִינָה

בְּתֵר רֹבֵב אֶבֶר שְׂבָחוּךְ שְׁדִינָן לִיָּהּ – וְהָאֵלֹהִים נִפְסָה לִיָּהּ
– וְכִינן שְׂנַחֲשֵׁב שְׂכֹלוֹ בְּחוּץ, נִמְצָא שְׂרֹב הַבְּהֵמָה בְּחוּץ, וְנִטְמָאִים
הַמִּתְעַסְקִים בָּהּ, אִי דִלְמָא בְּתֵר בְּהֵמָה שְׂחֻצִּיהָ בְּחוּץ וְחֻצִּיהָ בְּפָנִים
שְׁדִינָן לִיָּהּ, שְׂחֻלְקוֹ שְׂבָחוּךְ הָרִי הוּא בְּחוּץ וְחֻלְקוֹ שְׂבָפָנִים הָרִי הוּא
בְּפָנִים, וְאִין מִמֶּנָּה אֵלָּא חֻצִּי בְּחוּץ וְאִינָה מִטְמָאֵת. מִסִּיקָה הִגְמָרָא:
תִּיקוּן.

נוסח אחר: רַבָּה בַּר רַבִּי הוֹנָא מִתְנִי לָהּ – וְשִׁנָּה סִפְקָא זֶה בְּגִבְרִי –
בְּאֻנְשִׁים וְלֹא בַּפֶּר אוֹ בְּשֹׁעִיר, וּמְדוּבָר בְּמִתְעַסְקִין בּוֹ לְהוֹצִיאָהוּ מִשְׁפָּחָה
בְּנִי אֲדָם, שְׁלֹשָׁה מִהֲלָכִים לִפְנֵי וְאֻחוּזִים בְּרֹאשׁ הַמּוֹט וְשִׁנִּים אַחֲרָיו
וְאֻחוּזִים בְּסוֹף הַמּוֹט, וְנִפְסָקוּ תַלְתָּא וּפְשֻׁוֹ לְהוֹ תֵּרִי – וְיִצְאָה שְׁלֹשָׁה
מִן הָעוֹרָה וְשִׁנִּים עֵדִינן בְּפָנִים, מֵאִי, הָאֵם בְּתֵר – וְאַחֲרָיָהּ רֹבֵב
הַמִּתְעַסְקִין אֲוִלִּין – וְהוֹלְכִים, וְכִינן שְׂרֹבֵם יִצְאוּ כִּאִילוֹ יִצְאוּ כֹלָם
וְנִטְמָאִים גַּם אֵלּוֹ שְׂבָפָנִים, אִי שְׂמָא בְּתֵר הַבְּהֵמָה אֲוִלִּין, כְּלוּמַר
שְׂאִין הוֹלְכִים אַחֵר הָרֹבֵב אֵלָּא בְּהֵמָה וּבְאֻפָּנִים הָאֻמְרוּרִים לְעִיל,
וְרֹבֵב הַמִּתְעַסְקִים אִינוּ מַעֲלָה אוֹ מוֹרִיד. מִסִּיקָה הִגְמָרָא: תִּיקוּן.

סִפְקָא רַבִּיעִי, לְגַבִּי טוּמְאָתָא בְּגִדִּים בְּפָרִים וְשֹׁעִירִים שִׁינְאוּ אוֹתָם וְיִצְאוּ מִהָעוֹרָה
רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּרִים וְשֹׁעִירִים הַנִּשְׁרָפִים שִׁנְאוּ אוֹתָם וְיִצְאוּ מִהָעוֹרָה
וְחָזְרוּ לְתוֹכָהּ, מָהוּ דִּינָם שֶׁל אֵלּוֹ שִׁנְשָׂאוֹם מִהָעוֹרָה, הָאֵם הֵם טְמֵאִים
אוֹ לֹא. מִי אֲמַרְיָנָן בִּין דְּנִפְסָקִי לְהוֹ אִיטְמוּ לְהוֹ – כִּינן שִׁינְאוּ טְמֵאוּ,
וְאִף שְׂחֻזְרוּ לְעוֹרָה לֹא פִקְעָה טוּמְאָתָם, אִי דִלְמָא בִּין דְּהָדִיר הָדִיר
– כִּינן שְׂחֻזְרוּ לְעוֹרָה כִּאִילוֹ לֹא יִצְאוּ וְאִינָם טְמֵאִים.

הִגְמָרָא דְּנָה הָאֵם אֲפֻשֶׁר לְפִשּׁוּט אֵת הַסִּפְקָא מִמִּשְׁנֵיתָה: אֲמַר רַבִּי
אֲבָא בַּר מִמְלָה, תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵיתָה, הִיוּ סוֹבְלִין אוֹתָן – וְאֵת
הַפָּרִים וְהַשֹּׁעִירִים בְּמִטְוִיט, הָרִאשׁוֹנִים יִצְאוּ חוּץ לְחֻמַּת הָעוֹרָה
וְהָאֲחֵרוֹנִים לֹא יִצְאוּ, הָרִאשׁוֹנִים שִׁינְאוּ חוּץ לְחֻמַּת הָעוֹרָה
מִטְמָאִין בְּגִדִּים, וְהָאֲחֵרוֹנִים אִין מִטְמָאִין בְּגִדִּים עַד שִׁינְאוּ. אוֹמֵר
הִגְמָרָא: וְאִי סִלְקָא דְּעֵתָךְ לֹמַר שֶׁבִין דְּנִפְסָקִי לְהוֹ אִיטְמוּ – שֶׁאִם
יִצְאוּ וְחָזְרוּ נִטְמָאוּ הִינְצִיאִים וְאִינָם חוֹזְרִים וְנִטְהָרִים, גַּם הֵנָּה דְּאִיכָא
נִינְא לִיטְמָא – אֵלּוֹ שְׁעָדִין הֵם בְּעוֹרָה יִטְמָאוּ, שְׁהֵלָּא הִינְצִיאָה תְּלוּיָהּ
בַּפֶּר עֲצֻמוֹ וְלֹא בְּנוֹשָׂאִי, וְכִינן שְׁהִפֵּר יִצָּא, לְמָה לֹא יִטְמָאוּ גַם אֵלּוֹ
שְׂבָפָנִים. אֵלָּא עַל כִּרְחֹק שְׁמָה שְׁאִינָם טְמֵאִים הוּא מִשּׁוּם שְׂאִפִּילוֹ
כְּשֶׁנִּטְמָאוּ, אִם חוֹזֵר וְנִכְסֹו חוֹזְרִים וְנִטְהָרִים, וּמִשּׁוּם כִּךְ אֵלּוֹ שְׂבָפָנִים
אִינָם טְמֵאִים שְׁהִי הֵם כְּמִי שִׁינְאוּ וְחָזְרוּ. וְנִפְשֵׁט סִפְקוֹ שֶׁל רַבִּי
אֶלְעָזָר.

דְּחוּחָה הִגְמָרָא: אֲמַר רַבִּינָא, וְתִסְבְּרָא – וְכִי מוֹסְבֵּרַת הוֹכַחָה זֹו, הֵלָּא
אִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר כֹּל שֶׁנִּמְצָא בְּעוֹרָה שֶׁלֹּא יִצָּא יִטְמָא, שְׁהִי כְּבִיד
לְהִטְמָא תָּא בְּעִינָא – צִרִיךְ לְהִתְקִיִּים מִהָשִׂמְרָה תוֹרָה לְנִטְמָא
בְּהוֹצָאת הַפֶּר (ויקרא טז כח) 'וְאִחֵר יָבֹא אֶל הַמִּחְנֶה', וְלִיכָא – וְאִין זֶה
מִתְקִיִּים בְּמִי שְׁעָדִין בְּמַחְנֶה (בְּעוֹרָה). נִמְצָא שְׁטַעְמָה שֶׁל הַמִּשְׁנָה
שֶׁהָאֲחֵרוֹנִים טְהוּרִים אִינוּ מִשּׁוּם שְׁהִי הֵם כְּמִי שְׂחֻזְרוּ, אֵלָּא מִשּׁוּם
שְׁאִינָם יְכוּלִים לְהִטְמָא כֹּל עוֹד הֵם בְּפָנִים, עַל אִף שְׁהִפֵּר כְּבִיד יִצָּא.

הִגְמָרָא מְבַאֵרַת בְּאֻפֵּן אַחֵר אֵת סִפְקוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר. מְבַרְרָה
הִגְמָרָא אֲלֵא רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁנִּסְתַּפֵּק בִּיצְאוֹ וְחָזְרוֹ, הִיכִי בְּעִי לָהּ –
כִּינֵד נִסְתַּפֵּק בְּדַבְרֵי, שְׁהֵלָּא וְדֹאִי אִם יִצְאוּ וְחָזְרוּ לֹא נִטְהָרוּ, וּמִדּוּעַ
הִינָּנוּ סְבוּרִים לֹמַר כֵּן. וְאִין לֹמַר שֶׁהִסְפֵּק הוּא לְעַנְיָן אֵלּוֹ שְׂמוֹצִיאִים
אֵת הַפֶּר בְּשִׁנְיָה, הָאֵם הֵם מִטְמָאִים בְּגִדִּים גַּם כְּשֶׁהֵם בְּעוֹרָה, שְׂמֵאֲחֵר
שְׂכַבֵּר יִצָּא פֶּעַם אַחַת יֵשׁ לְהַחֲשִׁיבוֹ כְּמִי שֶׁנִּמְצָא בְּחוּץ. שְׂכָן גַּם כֹּהֵן
אִין לְהִסְתַּפֵּק, שְׁהִי וְדֹאִי שְׁאִינָם נִטְמָאִים, מִשּׁוּם שְׂכִינן שְׂחֻזְרוּ שְׂחֻזְרוּ בְּפָנִים
אִין מִתְקִיִּים בָּהֶם 'אַחֲרָיָהּ יוֹבֵא אֶל הַמִּחְנֶה', כְּאֻמֹּר.

אֵלָּא סִפְקוֹ בְּגִזְזָא דְּנִפְסָקִי לָהּ בְּבִקְוִלָּהּ – שְׁעוּמִדִּים נוֹשָׂאִי מִבְּחוּץ
וּמִחוּצִיקִים בְּמִקְלוֹת אֵת הַפֶּר הִנְמַצָּא בְּפָנִים, שְׂכִינן שְׂחֻזְרוּ בְּחוּץ רֹאשִׁים
הֵם לְהִטְמָא, אֵלָּא שֶׁנִּסְתַּפֵּק הָאֵם הַפֶּר רֹאשִׁי לְטֵמָא, שְׂאִפֵּשֶׁר לֹמַר
שְׂכִינן שְׂחֻזְרוּ וְנִכְסֹו הוּא בְּפָנִים אִינוּ טְמָא, כֹּל פֶּר שְׁעָדִין לֹא יִצָּא,
אוֹ שְׂמָא מֵאֲחֵר שְׂכַבֵּר יִצָּא אִין חוֹזְרָתוֹ חוֹזְרָה, וְהוּא מִטְמָא אִין נוֹשָׂאִי
[בְּאֻפֵּן שְׂחֻזְרוּ בְּחוּץ, וְכֹאמֹר] גַּם כְּשֶׁהוּא בְּפָנִים.

כֹּל אֲרֵבֶעַת הַסִּפְקוֹת שֶׁהוּבְאוּ בְּסוּגִיא, לֹא נִפְשֻׁטוּ.

בְּרִייתָא אֲדוּדוֹת טוּמְאָתָא הַפָּרִים וְהַשֹּׁעִירִים עֲצֻמָּה: תְּנִין רַבְּנָן, פָּרִים
וְשֹׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, וְפָרָה אֲדוּמָה, וְשֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, הַמִּשְׁתַּלַּח אֵת

הַשֹּׁעִיר, הַשֹּׁדֶרֶן לְפָרִים וְלַשֹּׁעִירִים וְלַפָּרָה, וְהַמִּשְׁתַּלַּח לְפָרִים
וְלַשֹּׁעִירִים מִן הָעוֹרָה, כֹּל אֶחָד מֵאֵלּוֹ מִטְמָא בְּגִדִּים, וְהֵן עֲצֻמָּה,
הַפָּרִים וְהַשֹּׁעִירִים וְהַפָּרָה וְהַשֹּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, אִין מִטְמָאִין בְּגִדִּים
שֶׁנִּגְעוּ בָהֶם, אֲבָל מִטְמָאִין אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁנִּגְעוּ בָהֶם. דְּבָרִי רַבִּי
מֵאִיר. וְחֻכְמֵי אֲמִירִים, פָּרָה אֲדוּמָה וְפָרִים וְשֹׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים
מִטְמָאִין אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁנִּגְעוּ בָהֶם, שֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אִינוּ מִטְמָא
אֵת הַמִּשְׁתַּלַּח, מִפְּנֵי שֶׁהוּא – [הַשֹּׁעִיר] חֵי, וְהֵי אִינוּ מִטְמָא אוֹכְלִין
וּמִשְׁקִין, שְׂאִין טוּמְאָה לְחֵי כֹּל.

הִגְמָרָא מְבַרְרַת אֵת טַעְמֵיהֶם שֶׁל רַבִּי מֵאִיר וְחֻכְמֵי. מִקְשָׁה הִגְמָרָא:
בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, מוֹבֵּט דַּעְתוֹ שְׂכֹלָם מִטְמָאִים אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים,
בְּתֵרָנָא דְּבִי – [כְּאֻמֹּר בְּבִרְיָא שֶׁנִּשְׁנַתָּה בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי
יִשְׁמַעֲלָא, דְּתֵנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, נֹאמַר בְּתוֹרָה (ויקרא יא לו–לח) 'וְכִי
יִפֹּל מִנְּבִלָתָם עַל כָּל דָּרַע וְדָרַע אֲשֶׁר יִדְרַע טְהוֹר הוּא, וְכִי יִתֵּן מִיָּם עַל
דָּרַע וְנִפֹּל מִנְּבִלָתָם עָלָיו טְמֵא הוּא לָכֶם', שֶׁנִּבְלַת שֶׂרֶץ אִינָה מִטְמָאֵת
דָּרַעִים אֵלָּא אִם כֵּן נִפְלוּ עֲלֵיהֶם מִיָּם קוֹדֵם לָכֶן, וְדִין זֶה בְּכָל מֵאֵכֶל,
וְכִתְבָהּ הַתּוֹרָה זֹרְעִים לְדִרְשׁ מִה דָּרַעִים שְׂאִין סוֹפֵן לִיטְמָא טוּמְאָה
חֲמוּרָה [טוּמְאָה מִטְמָאֵת אֲדָם וּבְגָדִים], וְצִרִיבִין הַכֶּשֶׁר, שִׁפְלוּ
עֲלֵיהֶם מִיָּם וְלֹאֲחֵר מִכֵּן שֶׁתִּגַּע בָּהֶם טוּמְאָה [וְכִינן שֶׂרֶץ], אִף כֹּל
הַדְּבָרִים שְׂאִין סוֹפֵן לִיטְמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה, צִרִיבִין הַכֶּשֶׁר, נִתְיַנֵּת
מִיָּם וּמִגַּע טוּמְאָה, כְּבִיד לְטֵמָא, וְיִצְתָה מִכֹּל אֵלּוֹ נִבְלַת עוֹף מְהוּרָה,
שֶׁסּוֹפָהּ לִיטְמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה, שֶׁהֵאֻכְלָה מִטְמָא אֲדָם וּבְגָדִים, וְעַל
כֵּן אִין צִרִיבָהּ הַכֶּשֶׁר כְּבִיד לְטֵמָא אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים, כְּלוּמַר שְׂאֻכְלִים
וּמִשְׁקִים הַנּוֹגְעִים בְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר טְמֵאִים, וְאִפִּילוֹ לֹא נִגְעָה בָּהּ
טוּמְאָה אַחֲרָת וְגַם לֹא בָּאוּ עֲלֵיהָ מִיָּם. וְכִינן שְׁפָרָה וְפָרִים וְשֹׁעִיר
הַמִּשְׁתַּלַּח סוֹפֵם לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה, שֶׁהַמִּתְעַסְקִים בָּהֶם נִטְמָאִים,
עַל כֵּן אִינָם צִרִיבִים הַכֶּשֶׁר טוּמְאָה, וְאִף אִינָם צִרִיבִים לְהִיּוֹת רֹאשִׁים
לְקַבֵּל טוּמְאָה, וּמִטְמָאִים בְּהִיּוֹתָם בְּעִלֵּי חַיִּים [וְכִינן שֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח],
אִף שְׂאִין בְּעִלֵּי חַיִּים מְקַבְּלִים טוּמְאָה.

אֲלֵא לְרַבְּנָן שְׁפָרָה וְפָרִים וְשֹׁעִירִים מִטְמָאִים אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים, אִךְ לֹא
שֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, קִשָּׁה מִמֶּה נִפְשָׁה, אִי אֵינָה – אִם הֵם סוֹבְרִים מִהָשִׂמְרָה
דְּתֵנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, שְׂכָל שְׂסוּפֵי לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה מִטְמָא
טוּמְאָה קְלָה, אֲפִילוֹ שֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח יִטְמָא טוּמְאָה קְלָה, וְאִי לִית
לִיָּהּ אֵת דְּבִרֵּי תַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, אֲפִילוֹ פָּרָה אֲדוּמָה וְפָרִים
הַנִּשְׂרָפִים מְנִלְן – מִדִּיכֵן לְמַדּוּ שֶׁהֵם מִטְמָאִים.

מִתְרַצָּת הִגְמָרָא: בִּי אֲתָא – כֹּאשֶׁר בֹּא רַבִּי דִּימִי מֵאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל, אֲמַר,
אֲמַרִי בְּעֵינְךָ – [אֻמְרוּרִים בֹּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא מִמְעַרְב], כּוֹנֵת רַבִּי
יִשְׁמַעֲלָא הִיא שְׂכָל שְׂאִין סוֹפֵם לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה צִרִיבִין הַכֶּשֶׁר
טוּמְאָה – [לְהִיטְמָא] מִמְּקוֹם אַחֵר, כְּלוּמַר שִׁינְגוּ דְּבַר טְמָא, וְכֹל
שְׂסוּפֵם לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה אִינָם צִרִיבִים שִׁיטְמָאוּ דְּבַר אַחֵר,
אֵלָּא הֵם טְמָאִים מִעַצְמָם. וְאִין כּוֹנֵתוֹ לֹמַר שֶׁאִם סוֹפֵר לְטֵמָא טוּמְאָה
חֲמוּרָה טְמָא אִף בְּלֹא שִׁיחִידָה רֹאשִׁי לְטוּמְאָה, שוּדָאִי צִרִיךְ שִׁיחִידָה רֹאשִׁי
לְטוּמְאָה, וּבְעִלֵּי חַיִּים אִינָם רֹאשִׁים לְטוּמְאָה, וְעַל כֵּן אִין שֹׁעִיר
הַמִּשְׁתַּלַּח מִטְמָא.

הִגְמָרָא דְּנָה מֵאִימִתִּי הֵם מִטְמָאִים טוּמְאָה קְלָה: בְּעִי רַבִּי אֶלְעָזָר,
פָּרִים וְשֹׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, מָהוּ שִׁיטְמָאוּ אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין בְּפָנִים
הָעוֹרָה בְּדִין טוּמְאָתָם מִבְּחוּץ לְעוֹרָה שֶׁשֵּׁם הֵם מִטְמָאִים אוֹכְלִין
וּמִשְׁקִין. הָאֵם נֹאמַר שְׂמִחוּפֶּסֶר יִצְיָאָה בְּמִחוּפֶּסֶר מַעֲשֶׂה דְּמִי – [נִחְשָׁב],
שְׂאִין לְהַחֲשִׁיבֵם כְּבִיד עֵתָה כְּמִי שְׂסוּפֵם לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה, שְׁהִי
כְּדִי שִׁיטְמָאוּ טוּמְאָה זֹו הֵם מִחוּסְרִים מַעֲשֶׂה, וְהִיא הִינְצִיאָה, וְכִינן
שֶׁלֹּא הִיגִיעוּ עֵדִין לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה לֹא יִטְמָאוּ טוּמְאָה קְלָה, אִי
שְׂמָא לֹא נִחְשָׁב מִחוּסֵר יִצְיָאָה כְּמִחוּסֵר מַעֲשֶׂה, וְהֵם נִחְשָׁבִים עֵתָה
כְּמִי שְׂסוּפֵם לְטֵמָא טוּמְאָה חֲמוּרָה וּמִטְמָאִים מִיֵּד בְּטוּמְאָה קְלָה.
בְּתֵר דְּבָעִיָּא הָרָר פִּשְׁטָה – לֹאֲחֵר שֶׁנִּסְתַּפֵּק רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁב הַחֲרִיעַ,
מִחוּפֶּסֶר יִצְיָאָה בְּמִחוּפֶּסֶר מַעֲשֶׂה דְּמִי, וְאִינָם מִטְמָאִים טוּמְאָה קְלָה
בְּפָנִים.

סִפְקָא בְּעִנְיָן זֶה אֲדוּדוֹת נִבְלַת עוֹף טְהוֹר: בְּעָא מִינֵיהּ רַבִּי אֲבָא בַּר
שְׁמוּאֵל מְרַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא, נִבְלַת עוֹף מְהוּרָה לְרַבִּי מֵאִיר, מָהוּ
שִׁיטְמָא בְּמַגַּע בְּשִׁיעוֹר כְּוִית מִמֶּנּוּ, וּמִשּׁוּם שְׂסוּפֵי לְטֵמָא טוּמְאָה

אז דלמא בתר בהמה אולנין. תימה אם הבהמה בפנים פשיטא דגברי טהורים כדמוח
כולה שמעתין ויש לומר דה"ק בתר בהמה דוקא אולנין בתר רובא אבל בגברי לא:
אז דלמא כיון דהדור הדור. פ' בקנטרס דמבעיא ליה לענין טומאת בגדים של אלו
שהוציאו וקשה אטו מציצות עזרה מקום טהרה דכיון שנטמא מי יטהרם ונראה לפרש
דמבעיא ליה לענין הנוגע בפנים דדלמא כיון
דיצאו בחוץ אע"ג דחורו הנוגע בפנים טמא
ומסיק דמבעיא ליה כיון דנקטי בבקולטי ומייר
בעמד בחוץ ואוחז במקלות להוציאם לאחר
שחזרו כדפירש בקנטרס. הג"ה:

פ"ה הנשרפים. שיצאו הפרים והאנשים
וחזרו הפרים וגברי מהו פשיטא
האנשים וגם בגדים שהיו עליהם טמאים
ובחזרתם לא נטהרו אלא אם אנשים אחרים
נכנסו בעזרה ויתעסקו בהוצאתם או הראשונים
לכשו בגדים אחרים מי הו' טמאים בעסק זה
קודם שיצאו חוץ לעזרה כיון שיצאו הפרים
כבר חשוב כאילו מוציאים אותם מפתח עזרה
ולחוץ וקאמר מי תלי מילתא בהוצאת הפרי
לכדו אע"פ שלא יצאו האנשים א"כ גבי סובלין
אותן במוטות כיון שיצא הפרי ולכן נטמא
הראשונים אם כן גם דגויא נטמא ותסברא
שיהא תלי ביציאת הפרי לכדו דהא בענין ואחר
יבא אל המזבח אלא פשיטא דבעיא גם שיצאו
האנשים עם הפרים ולכן דגויא לא מטמאי וגם
בבעיא דילך אנשים אחרים שמעולם לא יצאו
פשיטא דטהורין או גברי קדמאי אם לבשו
בגדים אחרים אלא רבי אלעזר הכי בעי דנקטי
בבקולטי שהפרי יצאו וחזרו אנשים אחרים
ועמדו חוץ לעזרה ומציאין הפרים שבתוך
העזרה במקלות מי אמרינן כיון שהפרי כבר
יצאו והאנשים עומדים בחוץ חשוב כאילו
מוציאין אותן מפתח עזרה ולחוץ וטמאין או
חשוב כאילו לא יצאו הפרים מעולם לחוץ
וטהורים אבל אם נכנסו בפנים גברי חדשים או
הראשונים בבגדים חדשים כיון שמעולם אלו
לא יצאו פשיטא דטהורים אע"פ שיצאו כבר
הפרי. מה שבפנים אינו מבואר חז' עיקר.
ברוך ד': **מחוסר** יציאה כמחוסר מעשה
דמי או לא. וא"ת אי מטמאו בפנים אם כן
יטמאו את האומרים ויש לומר דמחוסר חתיכה
פשיטא דהוי כמחוסר מעשה ולא תטמאו
בשעת פרישתן דמיירי בניתוח בעל כרחו
ובירושלמי

מחוסר יציאה, כמחוסר
מעשה דמי, או לא. בתר דבעיא, הדר פשטה. מחוסר יציאה, כמחוסר מעשה דמי. בעא
מיניה רבי אבא בר שמואל מרבי חייא בר אבא, נבלת עוף טהור לרבי מאיר, מהו שמיטמא
בכזית. דמחתא לארעא, לא תיבעי לך. דנקיט בפומיה, לא תיבעי לך. כי תיבעי לך, דנקיט
ליה בידיה. מחוסר קריבה, כמחוסר מעשה דמי, או לא. (בתר דבעיא, הדר פשטה).

מחוסר

דבר המכשיר לקבל טומאה כגון נתינת מים ומגע שרץ: **אף כל שאין סופו לשמא בו**, כגון שאר אוכלין
אבל הני פרה ופרים ושעיר הואיל וסופן לטמא אדם ובגדים כגון המתעסקין בהן אין צריכין הכשר טומאה הלכך מטמאו מחיים ואע"ג דלא איטמויי שאר בעלי חיים דעלמא:
אלא לרבנן אי דאית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אפי' שעיר המשתלח ואי לית להו דתנא דבי רבי ישמעאל פרה ופרים מנא להו. הרי טהורין חז' ולא נאמרה בהן טומאה
אלא למתעסקים בהן: **אמר' במערכא צריכין הכשר טומאה מפקום אחר**. הא דתנא דבי רבי ישמעאל ד"ק כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר טומאה מפקום
אחר שיעג בשרץ או בגבילה ולא שיטמאו מאיליו אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ליגע בטומאה ומטמא טומאת אוכלין מאיליו כגון פרה ופרים אבל חז' לטומאה
מיהת בעלמא בעינן ולא בעלי חיים דלא אשכחן בהמות בעלי חיים מטמאין: מהו **שיטמאו בפנים אוכלין ומשקין**. הואיל ועדיין לא הגיעו להיות מטמאין טומאה חמורה לא
מטמאו טומאה קלה או דלמא הואיל וסופן לטמא לכשיצאו מטמא: נבלת. עוף טהור. מטמאה טומאה חמורה בבית הבליעה בכזית: מהו **שיטמאו**. לרבי מאיר אוכלין ומשקין
בכזית לרבנן לא תיבעי לך דאמרי מידי דחזי לטומאה בעינן ובכזית אין לזו טומאה אלא בבית הבליעה אבל לענין מגע ליכא שיעורא בכזית אלא לרבי מאיר דאמר כל שסופו
לטמא טומאה חמורה אין צריך ראיה לטומאה מהו שתטמא בכזית מאליה: **דמחתא על ארעא לא תיבעי לך**. דלא מיטמאה דהא אכתי לא הוגעה לסוף טומאה חמורה שמא
לא תיכנס לבית הבליעה לעולם: דנקט **בפומיה** לא **תיבעי לך**. דאם היו אוכלים אחרים לתוך פיו מטמאתן דהא הגיעה לטומאה חמורה בהאי שיעורא כי תיבעי לך כו':
הכי

בתר רוב האבר והזה ליה כמאן דלא נפק ואין כאן רוב הבהמה לחוץ ולענין טומאת
בגדים מחוץ למחנה בעי (האי מיעוטא דאבר שיצא לחוץ): **אלא שיצא חציו**. של פר
ברוב אבר בחציו הפך (הנ"ח) יצא רוב אחד מן האברים ומיעוטו בחציו הפך שבפנים
האי מיעוטא דאבר שנשאר בפנים בתר רובא דאבר שיצא שדינן ליה והזה ליה כמאן
דנפק ואשתכח רוב בהמה מבחוץ: **או דלמא**

בתר בהמה. ומיתבר בה והיכא דאיתא שדינן
לה ואע"ג דלאו רובא דבהמה היא אלא
פלגא וליכא למימר כדאמרן לעיל שבקינן
רובא דבהמה אפילו הכי כיון דאין האבר
נתק לא אולנין ביה בתר רובא ולא הויא
יציאה ואם נטמא הפך שורפו בפנים: **מתני**
לה. לחך בעיא ברובא דמנינא דגברי: **שיצאו**
וחזרו מהו. קס"ד לענין טומאת בגדים של אלו
שהוציאו קמבעיא ליה: **איטמו להו**.
בגדיהם: כיון דהדור הדור. והו' להו כמי
שלא יצאו: **הנך דאיכא גזא' נמי נטמאו**.
דהא יציאה לענין טומאת בגדים בפרים
כתיבא יוציא אל מחוץ למחנה ושורפו וגו'
ומיניה ילפינן לקמן בפרקין (דף קה:) לומר לך
כיון שיצא הפך חוץ למחנה אחת נטמא
בגדים אע"פ דלא נפוק גברי נטמאו אלא לאו
משום דאמר דאי הדר הדור וכל שכן אלו
שמוחזרים ועומדין שהרי לא יצאו: **אמר רבא**
ותסברא. דחך דקמייית ראיא מילתא היא: **הא**
בעינן ואחר יבא אל המזבח. אלמא קרא
ברנפיק לבראי קאי דכל כמה דלא נפק לא
קרינא ביה ואחר יבא וכיון דלא קרינא ביה
ואחר יבא לא קרינא ביה יכבס בגדיו: ופרכין
אלא ר' אלעזר היכי בעי לה. דכיון דבהכי
תליא מילתא מכי נפק קרינא ביה יכבס בגדיו
ואי אהדרניהו ואתא אחרני לאפוקניהו אפי'
דנפיק לבראי קאי דלא נטמאו הני בתראי
עד דנפיק דהא לא קרינא בהו ואחר יבא:
דנקיטי לה בבקולטי. שאחזום במקלות
ועומדין מבחוץ להוציאם לאחר שחזרו
וקמבעיא ליה מי אמרינן כיון שיצאו חוץ
לעזרה כל העוסקים בהן כמאן ואילך חוץ
לעזרה מטמאין בגדים או דלמא כיון דהדור
הדור ועד דנקיט לא מטמאו בבקולטי בלשון
הש"ס ירושלמי מקל וראיתי דוגמתו בצילמי
תרח נטל בקולטא ותברית: **השורף פרה**
אדומה ופרים הנשרפים מטמאין בגדים. פרה
בהדיא כתיב בה (במדבר יט) פרים פר כהן
משיח ופר העדה ופר יום הכיפורים גמרי
מקרא יתירא דחטאת חטאת בשיליה כל
הזבחים שנתערבו (לעיל פג.) ופר יוד"כ
בהדיא כתיב (ויקרא טז): **והן אינן מטמאין**
בגדים. פרה ופרים עצמן אין מטמאין בגדים
הנוגעים בהן בלא מתעסקין אבל מטמאין
אוכלין ומשקין הנוגעים בהן ולקמן מפרש
טעמא: **דבתנא דבי ר' ישמעאל מה זרעים**

שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם ובגדים: **וצריכין הכשר**. דבר המכשיר לקבל טומאה כגון נתינת מים ומגע שרץ: **אף כל שאין סופו לשמא בו**, כגון שאר אוכלין
אבל הני פרה ופרים ושעיר הואיל וסופן לטמא אדם ובגדים כגון המתעסקין בהן אין צריכין הכשר טומאה הלכך מטמאו מחיים ואע"ג דלא איטמויי שאר בעלי חיים דעלמא:
אלא לרבנן אי דאית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אפי' שעיר המשתלח ואי לית להו דתנא דבי רבי ישמעאל פרה ופרים מנא להו. הרי טהורין חז' ולא נאמרה בהן טומאה
אלא למתעסקים בהן: **אמר' במערכא צריכין הכשר טומאה מפקום אחר**. הא דתנא דבי רבי ישמעאל ד"ק כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר טומאה מפקום
אחר שיעג בשרץ או בגבילה ולא שיטמאו מאיליו אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ליגע בטומאה ומטמא טומאת אוכלין מאיליו כגון פרה ופרים אבל חז' לטומאה
מיהת בעלמא בעינן ולא בעלי חיים דלא אשכחן בהמות בעלי חיים מטמאין: מהו **שיטמאו בפנים אוכלין ומשקין**. הואיל ועדיין לא הגיעו להיות מטמאין טומאה חמורה לא
מטמאו טומאה קלה או דלמא הואיל וסופן לטמא לכשיצאו מטמא: נבלת. עוף טהור. מטמאה טומאה חמורה בבית הבליעה בכזית: מהו **שיטמאו**. לרבי מאיר אוכלין ומשקין
בכזית לרבנן לא תיבעי לך דאמרי מידי דחזי לטומאה בעינן ובכזית אין לזו טומאה אלא בבית הבליעה אבל לענין מגע ליכא שיעורא בכזית אלא לרבי מאיר דאמר כל שסופו
לטמא טומאה חמורה אין צריך ראיה לטומאה מהו שתטמא בכזית מאליה: **דמחתא על ארעא לא תיבעי לך**. דלא מיטמאה דהא אכתי לא הוגעה לסוף טומאה חמורה שמא
לא תיכנס לבית הבליעה לעולם: דנקט **בפומיה** לא **תיבעי לך**. דאם היו אוכלים אחרים לתוך פיו מטמאתן דהא הגיעה לטומאה חמורה בהאי שיעורא כי תיבעי לך כו':
הכי

ובירושלמי גרסינן בסוף פרק שני שעירים רבי אליעזר שאל פרים הנשרפין ושעירים
הנשרפים מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר ובלא טומאה מפני שסופו לטמאות טומאה
חמורה השיב רבי שמואל קפדקיא מעתה יטמאו אימורים אלא כשפרשו ואפילו תימא דלא
פירשו כהדא אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות ממנה

ומטמא טומאת אוכלין בכביצה. פי בקנטרס
מדקתני צריכה מחשבה ואין צריכה
הכשר אלמא בדנקט ליה בידיה עסקין דאי
מחטא אארעא אמאי אינה צריכה הכשר ואי
דנקט ליה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך
מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כוית לא
וקשה כיון דיש בו כביצה ע"ג דמחית אארעא
טמא בלא הכשר משום דסופו לטמא טומאה
חמורה ולא דמי למחוסר יציאה דבפנים אין ראוי
כלל לטמא ומשום הכי לא מבעיא ליה לרבנן
בכביצה דנקט בידיה ונראה לפרש דהיינו טעמא
דמשמע ליה דמיייר בנקט בידיה משום דאו
איכא חידוש לאשמועינן דבעי כביצה ולא חשיב
בנקט בפומיה אבל במחית אארעא פשיטא דבעי
כביצה (ופי הקנטרס יש לישב כמו שפירשתי
לעיל בהגהה וכן עיקר):

ומדסיפא ר"מ רשא נמי ר"מ. הה מצי
למימר ולטעמין הא קתני
מציעתא האוכל אבר מן החי ממנה טופח את
הארבעים דהיינו דלא כרבי מאיר דקסבר אינו
נהג אלא בטוהרה בפרק גיד הנשה (חולין דף
קב:) (כדפרישתי לעיל) **חיבורי** אוכלין ע"י
משקין. פי בקנט' חצי זית נבלה מכאן וחצי זית
נבלה מכאן ומשקה טופח באמצע תוגע בשנין
מחברין לטמא אוכלין ומשקין הנוגעין באחד מן
החצאין האלו ואין חיבור לטומאה חמורה לטמא
אדם וכלים וטעמא לא ידענא וכענין זה פירש
בהקמץ רבה (מנחות דף כד-) גבי צירוף כל
וחיבור מים מהו דפירש התם בקנטרס כלומר
חצי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שנטמא
אחד בחיבור מים כגון אם יש שתי חצאי עשרון
בכלי ואין נוגעין חצי עשרון יש חוץ לכלי השני
וחיבור מים כגון ניצוק או צינור מחבר את של
חוץ לכלי ואת שבתוך הכלי ונגע טומאה לזה
שכללי שאין נוגע בבנים וטמא חיבורי משום
צירוף כלי מהו שיטמא זה את של חוץ בחיבור
מים ודבר תימה הוא למר שמשקין מחברין
אוכלין לקבל טומאה ולטמא אחרים דאפילו עור
אין מצרפו כדאיתא בהעור והרטוב (חולין דף
קז) ועוד שפירש שמחברין ע"י ניצוק והלא אפי'
למים עצמן ק"ל דאין ניצוק חיבור לטומאה
וקצת היה נראה לפרש דמיייר בשנימחו ע"י
המים ונדבקו יחד וניהו כעין פירוש הקנטרס יש
משנה אחת במסכת טהרות (פ"ח מ"ח) עריבה
שהיא טפרס וניצוק מלמעלן ומשקה טופח
מלמטן וג' חתיכות כביצה אינן מצטרפות וב'
מצטרפות ר' וידי אומר אין שתיים אינן מצטרפות
אלא א"כ רצצתן משקה ואם היה משקה עומד
אפי' כעין החרדל מצטרף ובתוספתא תניא

אתרוג שנפרץ ותחבו בכשו או בקיסם אינו חיבורי אדם חיבורי עיסה שנילושה
במי פירות טהרה שאין לך דבר שהוא מחבר את האוכלין אלא שבעה משקין דבר תימה
הוא אם אין לישת פירות מועלת לחבר את הקמח ושמא לשה לאו דוקא אלא אורחא
דמילתא נקט ודבר שאדם לא במי פירות פעמים שמי פירות מחברים שני חצאי זיתים של
עיסה במשקים הבאים מזה לזה: **מה** כאן חוץ לשלש מחנות ביום הכיפורים אף כלהלן

בפרה אדומה כן. תימה מה אפי' ידעי' שלש מחנות אלא מהיקשא דלפר זה פר יום הכיפורים בפרק ב"ש (לעיל דף לט.) כדפירש בקנט' ומספקין אי דבר הלמד בדקיש חזר
ומלמד בג"ש או לא ואפי' תימצי לומר דאחא מריבוי דחטאת דבסוף התערובת (לעיל פג.) ההוא נמי היקשא הוא ושמא ג"ש הוא ויש לפרש דפרה קדשי בדק הבית היא והשתא נמי אתי
שפר דילין בג"ש מזרחא של ירושלים א"ע דשריפת פרה ילפא מהזאתה לקמן בפרק בתרא (דף קיג.).

הכי גרסינן אמר ליה מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי: צריכה מחשבה.
להצטרף פחות מכזית ממנה להשלים פחות מכביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין
במגע: ואינה צריכה הכשר. לטמא לא למים ולא למגע שרץ שמאליה מטמאה
הואיל וטופח לטמא טומאה חמורה: ומטמאה טומאת אוכלין בכביצה. מדקתני

צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר אלמא
בדנקט ליה בידיה עסקין דאי מחטא
אארעא אמאי אינה צריכה הכשר ואי דנקט
לה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך
מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כוית
לא: ח"ל שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה
מטומאתה: **האי סברא ר'** מאיר. בפרק חטאת
העוף (לעיל טז.) נבלת עוף טהור לר'
מאיר. דמטמא טומאת אוכלין מאליה בכוית
מונין בו ראשון ושני או לא: כל חיבה דלא
מטמא אדם כמגע אין מונין בו ראשון ושני.
דגמר משרץ דכתיב ביה מנן ראשון ושני
דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא
דהוה ליה הכלי ראשון והאוכל שני ונבלת
עוף טהור לא מטמא אדם כמגע: **חיבורי**
אוכלין על ידי משקין. חצי זית נבלה מכאן
וחצי זית נבלה מכאן ומשקה טופח באמצע
ונוגע בשניהם מחברין לטמא אוכלין ומשקין
הנוגעים באחד מן החצאין האלה: ואין חיבור
לשומאה חמורה. לטמא אדם וכלים וטעמא
לא ידענא: ח"ל להלן אתה נתון להם שלש
מחנות וכאן מחנה אחת א"כ למה נאמר אל
מחוץ למחנה לומר לך כיון שיצא חוץ
למחנה אחת מטמאים בגדים והא מתניא
בתי' גבי פר ייחוד דכתיב (ויקרא טז) ואת
פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא
וגו' וקמתמה תנא ואמר להלן בפר העדה
וכן משיח אתה נתון להם מקום שריפתן
חוץ לשלש מחנות כדילף לקמיה וכאן אתה
אומר אל מחוץ למחנה ושרפו דמשמע
ששורפן חוץ לעודה מיד בהר הבית והלא
אף אלו פנימיים ואייתי לכלולו כי הודי
ברביבא דחטאת החטאת בשילוי כל
הזבחים ואמר נמי ב' ית שמואל (לעיל טז.)
לפר זה פר יום הכיפורים: **אם** כן למה נאמר
אל מחוץ למחנה. לענין טומאת בגדים
דכתיבי בקרא דבתריה קאמר (ויקרא טז) אל
מחוץ למחנה והשורף אותם יכבש בגדיה
לומר לך כיון שיצא חוץ לעודה. המתעסקין
בהן מטמאין בגדיהם: מחוץ למחנה ברשן.
בהוצאת דשן המזבח והוציא את הדשן אל
מחוץ למחנה (שם ו:) **שאין** ת"ל. אין מלמד
כלום דאנא ידענא דאל מחוץ למחנה
מוציאין אותו דכתיב בפרים הנשרפים (שם
ד) אל שפך הדשן וכתיב בהו אל מחוץ: ור'
שמעון. דאמר במתני' אין מטמאין בגדים עד
שיוצא האור ברובו האי מחוץ למחנה דכתיב
בפר ושעיר של יום הכיפורים מאי עביד ליה:
נאמר כאן. בפר יום הכיפורים: ונאמר להלן.

בפרה אדומה (במדבר יט) והוציא אותה אל מחוץ: **מה כאן**. בפרים הנשרפים חוץ
ל' מחנות אף חשיטת פרה אדומה חוץ ל' מחנות: **מה** להלן. בפרה אדומה במזרחו
של ירושלים דכתיב בה והוה אל נוכח פני אהל מועד אלמא עומד במזרח ופניו
למערב כנגד פתחו של היכל שהוא בכותל מזרחי ופתחו למזרח

אף
בפרה אדומה (במדבר יט) והוציא אותה אל מחוץ: **מה כאן**. בפרים הנשרפים חוץ
ל' מחנות אף חשיטת פרה אדומה חוץ ל' מחנות: **מה** להלן. בפרה אדומה במזרחו
של ירושלים דכתיב בה והוה אל נוכח פני אהל מועד אלמא עומד במזרח ופניו
למערב כנגד פתחו של היכל שהוא בכותל מזרחי ופתחו למזרח

הדרן עלך טבול יום

במגע, ולא בנבלת עוף טהור שאינה מטמאת במגע אלא אוכלים ומשקים ולא אדם.
הגמרא מביאה ספק נוסף שהוכרע בספק הקודם: **בְּעֵא מִיָּנִיהּ** – שאל ממנו רבי זירא מרבי אמי בר חיאי, ואמר לה – ויש אומרים שרבי זירא שאל מרבי אבין בר כהנא, הא דתנן חיבורי אוכלין טמאים על ידי משקין, כלומר שאם היו שתי חתיכות נבילה ובכל אחד מהן אין גודל כזית שהוא שיעור טמא, והיו מחוברות החתיכות על ידי משקה טופח שביניהן וכלומר שקיימת רטיבות המחברת בין זו לזו, נחשב הדבר כחיבור, שהנוגע באחד מהן כאילו נגע בכזית נבילה שלם, ונטמא. אולם אין זה אלא **לְמוֹמָאָה קָלָה**, לטמא אוכלים ומשקים שנגעו בחתיכות. ואין זה נחשב כחיבור **לְמוֹמָאָה חֲמוּרָה**, כלומר לטמא אדם וכלים שנגעו בהן. ויש לשאול האם מוֹנִין בו – בחיבור זה? ראשון ושני לטומאה, שהאוכל הנוגע בהן נהיה ראשון ומטמא אוכל אחר להיות שני, או אין מוֹנִין בו ראשון ושני, והנוגע בהן לבדו טמא. אמר ליה, כל היכא דמטמא אדם, מוֹנִין בו ראשון ושני לטומאה, וכל שאין מטמא אדם, אין מוֹנִין בו ראשון ושני, כמבואר לעיל.
שנינו במשנה לגבי טומאת בגדים למתעסקים בפר, יצאו אלו ואלו, אלו ואלו מטמאין בגדים.
הגמרא מבארת את מקור הדין שטומאת הבגדים למתעסקים בפר תלויה ביציאתו מחוץ לעזרה. מבררת הגמרא: מָנָא הֵנִי מִילִי – מהיכן למדנו זאת, שממנו שיצא הפר מהעזרה הרי הוא מטמא את בגדי המתעסקים בו, דתנו רבנן לגבי פר יום הכיפורים, לְהֵלֵךְ, לגבי פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור, הוא אוֹמֵר ששריפתם חוץ לְשֵׁלֶשׁ מִחֲנוֹת, דהיינו מחוץ לירושלים, וכפי שיובא בהמשך, וְכֹאֵן, בפר יום הכיפורים, הפסוק אומר ששריפתו חוץ לְמִחֲנֶה אַחַת, שנאמר (ויקרא טו כז) 'ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' ויציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש' וגו', ומשמע ששורפם בהר הבית מחוץ למחנה שכניה, והלא פרים אלו למדים את דיניהם זה מזה, אלא ודאי שאלו ואלו נשרפים מחוץ לשלש מחנות, ומה שנאמר בפר יום הכיפורים יוציא אל מחוץ למחנה, בא לומר לך שפִּינֵן שִׁינָא הפר חוץ לְמִחֲנֶה אַחַת – (לעזרה) מְטַמֵּא בְּגָדִים.
הגמרא מבררת את מקור הדין ששריפת הפרים והשעירים נעשית מחוץ לשלש מחנות: והיא גופה ששריפת הפרים והשעירים נעשית חוץ לשלש מחנות, מְלָל, דתנו רבנן, נאמר בפר כהן משיח (שם ד יב) 'והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אתו על עֵצִים בְּאֵשׁ וגו', שריפה זו נעשית מחוץ לְשֵׁלֶשׁ מִחֲנוֹת. אִתָּהּ אוֹמֵר מחוץ לְשֵׁלֶשׁ מִחֲנוֹת, או שמא הכתוב אינו מתכוין אלא שהיא נעשית מחוץ לְמִחֲנֶה אַחַת בלבד, שהרי נאמר 'מחנה' לשון יחיד. התשובה לכך, שֶׁשְׁשֹׁהוּ – (הכתוב) אוֹמֵר בְּפֶר הָעֶזְרָה – פר העלם דבר של ציבור (שם ד כא) 'והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרפו באש' ושרף את הפר הראשון, שִׁאֵין צָרִיךְ הכתוב לומר שהוא נשרף מחוץ למחנה, כְּכֹר נֶאֱמַר כאן וְשָׂרָף אתו כְּאִשֶּׁר שָׂרָף את הפר הראשון, והוא פר כהן משיח, ולמה היה צריך לפרט את מקום השריפה, אלא בא הכתוב להוסיף וליִתֵּן לוֹ – (לפר) מִחֲנֶה שְׁנִי, שיוציאוהו לשורפו אל מחוץ לשתי מחנות. וְכִשְׁשֹׁהוּ אוֹמֵר 'מחוץ למחנה' בהוצאת הַדָּשֵׁן, שנאמר (שם ד) 'והוציא את הַדָּשֵׁן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור', שִׁאֵין צָרִיךְ הכתוב לומר שם שהוא מציאו מחוץ למחנה, שְׁהָרִי כְּכֹר נֶאֱמַר בשריפת פר כהן משיח (שם ד יב) 'על שִׁפְךָ הַדָּשֵׁן יִשְׂרָף', וממילא יודעים אנו שמקום הוצאת הדשן הוא מקום שריפת הפרים, אלא בא להוסיף וליִתֵּן לוֹ – (לפר) מִחֲנֶה שְׁלִישִׁי, שיוציאוהו לשורפו אל מחוץ לשלש מחנות.
הגמרא מבארת את דעתו של רבי שמעון במשנה. מבררת הגמרא: ורבי שמעון האומר שהפרים והשעירים מטמאים בגדים רק מעת שריפתם, הֵיא – התיבות 'מחוץ למחנה' שנאמרו בפר יום הכיפורים, שמהן למדו חכמים שהפרים והשעירים מטמאים בגדים כבר מעת יציאתם מהעזרה, כאמור לעיל, מָא עֲבִיד לִיה – מה הוא דורש הימנו, שהלא, כאמור שם, לא באו תיבות אלו אלא לדרשה. אומרת

אמר לו רבי חיאי בר אבא, מְחֻסֵּר קְרִיבָה לְאוּ בְּמֻחֻסֵּר מְעֻשָּׂה דְמִי, ועל כן כזית מטמא טומאה קלה.
הגמרא דנה בדברים: אִיתִיבִיהּ – הקשה לו רבי אבא בר שמואל, שנינו במשנה (טהרות פ"א מ"א), שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרֵי דְבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר, וְזֶה אַחֶר מֵהֶן, צִרְיָהּ מְחֻשָּׁבָה, שיחשוב עליה לאוכלה, שאם אין בה כזית ואינה עומדת לטמא טומאה חמורה, אינה מצטרפת לפחות מכביצה אוכלין לקבל טומאה, ואִין צִרְיָהּ הִכְשֵׁר, שאין צריכה לא שיבואו עליה מים שתוכשר לקבלת טומאה ולא שיגע בה דבר טמא כגון שרץ על מנת שתטמא, שכיון שסופה לטמא טומאה חמורה, הרי היא מטמאת בעצמה במגע, וּמְטַמָּאָה טוֹמָאָת אוֹכְלִין באופן שגודלה הוא כביצה.
כאמור לעיל (ע"א) אין אומרים שנבלת עוף טהור סופה לטמא טומאה חמורה אלא באופן שהיא בידו או בפיו. כיון שמבואר במשנה שנבלת עוף טהור אינה צריכה הכשר משום שסופה לטמא טומאה חמורה, מוכח שמדובר באופנים אלו דווקא. ומאחר שמבואר במשנה שהיא צריכה מחשבה, על כרחך שאינה בפיו שאז אין לה מחשבה לאכילה גדולה מזו, ועלינו להעמידה רק באופן שהיא בידו.
אומרת הגמרא: מָא לְאו – האם אין לומר שמשנתנו רבי מאיר הֵיא, ונמצא מבואר שנבלת עוף טהור מטמאה טומאת אוכלין רק אם יש בה שיעור כביצה אף שהוא מחזיקה בידו, ולא בכזית, ושלא בדברי רבי חיאי בר אבא. דוחה הגמרא: לֹא, רַבֵּנָן הֵיא, ולא נוכל לפשוט מה דעת רבי מאיר בזה.
שואלת הגמרא: וְהֵא קִתְּנִי בְרִישָׁא במשנה שצִרְיָהּ מְחֻשָּׁבָה ואִין צִרְיָהּ הִכְשֵׁר, וטעם הדבר הוא מה שאמר רבי ישמעאל שכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר, וּמָאן שְׁמַעְתָּ לִיה הֵיא כְּבָרָא – ומי זה אשר יודע כי כן דעתו, הלא רבי מאיר הוא, וכאמור לעיל (ע"א), וּמִדְרִישָׁא – ומכיון שתחילת דברי המשנה כרבי מאיר, הִסְפִּיא האומרת שטומאתה רק בכביצה, נִמִּי כְרַבִּי מָאִיר. משיבה הגמרא: מִיִּדִּי אִירָא – וכי ראייה היא זו, הֵא בְרִיתָא וְהֵא בְרִיתָא – אפשר שכל בבא במשנה נשנתה כתנא אחר, תחילת דברי המשנה כרבי מאיר, והמשך דבריה כחכמים.
שואלת הגמרא: וְהֵא מְדַקְלָנִי בְּסִפָּא במשנה ששְׁחִיטָתָהּ וּמִלִּיקָתָהּ של עוף טהור, מְטַהֵרָתָהּ אֶת מְטַהֵרָתָהּ, וּמָאן שְׁמַעְתָּ לִיה הֵיא כְּבָרָא, רַבִּי מָאִיר, שאמר כן לעיל (ט"ז), ונמצא לדברך, שְׂרִישָׁא, בה נאמר שאינה צריכה הכשר, וְסִפָּא, בה נאמר ששחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה, כְּרַבִּי מָאִיר, הסובר שכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר, וכן ששחיטה ומליקה מטהרים טריפה בעוף, ואילו מִצִּיעָתָא – (הדין) האמצעי, שטמאת טומאת אוכלין בכביצה, כְּרַבֵּנָן, שאילו לרבי מאיר מטמאת טומאת אוכלין בכזית, והיתכן לומר כן. משיבה הגמרא: אִין – אכן כן, רִישָׁא וְסִפָּא רַבִּי מָאִיר, וּמִצִּיעָתָא רַבֵּנָן, ואין זו קושיא.
הגמרא מוסיפה לדון בטומאה הקלה שיש לרבי מאיר בנבלת עוף טהור: אָמַר לִיה רַב הַמְּנוּנָא לְרַבִּי זִירָא, לֹא תִיתִיב אֲבָרְךָ עַד דְּאִמְרַת לִי הֵא מִלְּתָא – לא תשב על רגלך עד שתפשוט לי ספק זה, נְבִלַת עוֹף טָהוֹר, לְרַבִּי מָאִיר הסובר שהיא מטמאת טומאה קלה אפילו אין בה אלא כזית, האם מוֹנִין לה לטומאה זו ראשון ושני, שהמאכל הנוגע בה נעשה ראשון לטומאה, ומאכל אחר הנוגע בראשון נעשה שני, או שִׁאֵין מוֹנִין ראשון ושני ורק הנוגע בה טמא ואינו מטמא אחרים.
אָמַר לִיה רַבִּי זִירָא, כָּל הִיכָא – כל היכן וכלומר כל טומאה דְּמִטְמָא אָדָם בְּמַגֵּעַ – כאשר האדם נוגע בו, מוֹנִין בו ראשון ושני לטומאה, וְכָל הִיכָא דִּאִין מְטַמָּא אָדָם בְּמַגֵּעַ, אִין מוֹנִין בו ראשון ושני. טעם הדבר הוא שדרגות הטומאה ראשון ושני נלמדות משרץ, שנאמר בו (ויקרא יא ז) 'וכל בלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבור', שהשרץ מטמא את הכלי ועושה אותו ראשון לטומאה, והכלי מטמא אוכל אשר בתוכו ועושה אותו שני, ואין למדים זאת בשאר טומאות אלא בדומות לשרץ שהוא מטמא אדם

אף כָּאן, בפר ושעיר של יום הכיפורים, שריפתם לְמוֹרְתָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

הגמרא מבררת את דעת חכמים. מבררת הגמרא: לרבי שמעון ישנו לימוד לגבי מקום השריפה, וכאמור, אֵלֶּא לְרַבֵּנּוּ, שאינם דורשים גיירה שזה ז', הִיכָא – לאיזו רוח שָׁרִיף לָהּ לפרים ולשעירים. אומרת הגמרא: דעתם בְּדִתְנִיא, הִיכָן נִשְׂרָפִין הפרים והשעירים, לְצִפּוֹן יְרוּשָׁלַיִם הוּא לְשֵׁלֶשׁ מִחֲנוֹת, שהרי חטאת היא מקדשי קדשים שמעשיהם בצפון.

הברייתא מביאה דין נוסף אודות מקום השריפה: רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אָמַר, אֲבִיתָ –על בית) הִרְשֵׁן דווקא נִשְׂרָפִין, שמשום שנאמר אצל פר כהן משיח (ויקרא ד יב) 'והוציא את כל הפר וגו' אל שפך הדשן ושרף אותו על עצים באש על שפך הדשן ישרף, צריך להניח שם דשן מהמזבח על מנת שיקרא המקום 'בית הדשן', ורק לאחר מכן הוא ראוי לשריפת החטאות הפנימיות.

מלשון הברייתא יש ללמוד שתנא קמא חולק על דינו של רבי יוסי הגלילי. הגמרא דנה מיהו החולק: אָמַר רַבָּא, מֵאֵן תִּנָּא דְפָלִיג עֲלֵיהּ דְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דִּתְנִיא, נאמר בשריפת פר כהן משיח (שם) 'על שפך הדשן ישרף', שצריך שיהיה שם דִּשָּׁן, (כלומר שִׁקְדִים לְשֵׁם דִּשָּׁן ואחר כך יהא המקום ראוי לשריפת הפר). רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, יש ללמוד שצריך שיהיה מְקוֹמוֹ של הפר בו הוא נשרף, מְשוּפָה, כלומר מקום מדרון שהדשן נשפך שם. ונמצא שרבי אליעזר בן יעקב חולק על רבי יוסי הגלילי וסובר שאין צורך שיהא שם דשן.

אָמַר לִיה אֲבִי, דִּילְמָא רק בְּדִין מְקוֹמוֹ מְשוּפָה, פְּלִיגִי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בן יעקב ורבי יוסי הגלילי, אבל בדין האמור שיהא שם דשן אין חולק. כלומר, שרבי אליעזר בן יעקב סובר, שיש ללמוד מכתוב זה, גם שיהא שם דשן, וגם שיהא מקומו משופך.

ברייתא אודות המתעסקים בשריפת הפרים והשעירים, מאימתי הם מטמאים בגדים: תִּנּוּ רַבֵּנּוּ, [נאמר בכתוב (ויקרא טז כח) 'והשורף אתם יבסב בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחריו כן יבוא אל המזבח', ויש לדרוש, שרק השורף מטמא בגדים, ולא המצית את האור –]המדליק את האש) מְטַמֵּא בְגָדִים, ואף לא הַמְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרֵכָה –]העצים עליהם מניחים את הפר או השעיר לשריפתו) מְטַמֵּא בְגָדִים, כיון שסיועם אינו בעת השריפה עצמה, לאחר שהוצת האור ברובם, אלא קודם לה. וְאִיֵּהוּ הַשּׁוֹרֵף הַמְטַמֵּא בגדים, הַמְסַיֵּעַ בְּשַׁעַת הַשְּׂרִיפָה. יָבֹול הֵייתִי לומר שאף מְשַׁנְעֵשׂוּ הפרים והשעירים אֲפֹר, עדיין מְטַמֵּאִין בְּגָדִים של המתעסקים בהם, תְּלִמּוּד לומר (שם) 'והשורף אותם', למעט שרק אותם, כשהם בעינם, מְטַמֵּאִין בְּגָדִים, ואילו מְשַׁנְעֵשִׁין לֹאֲפֹר שוב אין הם מְטַמֵּאִין בְּגָדִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כך יש לדרוש מזהשורף אותם, שרק אותם, כשהם בעינם, מְטַמֵּאִין בְּגָדִים, ואילו אם נִתְּדָה תְּקַשֵּׁר ונמס, שוב אין מְטַמֵּאִין בְּגָדִים.

הגמרא מבארת את חילוקי הדעות להלכה. מבררת הגמרא: מֵאֵי בִינְיֵיהוּ – מה הוא ההבדל בין דברי תנא קמא לדברי רבי שמעון. אָמַר רַבָּא, אִיכָא בִינְיֵיהוּ באופן דְשִׁיבָה חֲרוּכָא – שניתן הבשר אך לא נעשה אפר, שלתנא קמא מטמא בגדים כיון שלא נעשה אפר, ולרבי שמעון אינו מטמא כיון שכבר ניתך.

הדרן עלך טבול יום

פרק שלשה עשר – השוחט והמעלה

בתורה נאמר איסור לשחוט קרבנות מחוץ לעזרה לכל אדם מישראל. כמו כן אסור להעלות קרבנות בחוץ, כגון לזרוק דם קרבן או להקטיר את בשר העולה או האימורים על גבי מזבח מחוץ לעזרה. השוחט או המעלה קרבן מחוץ לעזרה במזיד חייב כרת (ויקרא יז ג). ואם שחט או העלה בחוץ בשוגג חייב חטאת (כרתות ב.). בפרק

זה יתבאר דיני השוחט והמעלה קרבן מחוץ לעזרה, השוחט בפנים ומעלה בחוץ, השוחט בחוץ ומעלה בחוץ ואם שחט או העלה בחוץ קרבן פסול.

משנה

במשנה זו מתבארת מחלוקת תנאים אם חייב חטאת המעלה מחוץ לעזרה קרבן שנשחט מחוץ לעזרה: הַשּׁוֹחֵט קרבן מחוץ לעזרה, וְהַמַּעֲלֶה אותו בַּחוּץ – מחוץ לעזרה, בשוגג, חַיִּיב חטאת עַל הַשְּׁחִיטָה וְחַיִּיב חטאת נוספת עַל הַעֲלָאָה, ואף שעשה את שתייהן בהעלם אחד, מכל מקום חייב שני קרבנות נפרדים, מפני שאיסור שחיטה בחוץ ואיסור העלאת בחוץ, שני איסורים נפרדים הם.

רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אָמַר, דווקא אם שָׁחַט בַּפְּנִים העזרה, וְהַעֲלָה בַּחוּץ, חַיִּיב חטאת על העלאתה, אבל אם שָׁחַט בַּחוּץ וכבר נפסל הקרבן בשחיטתו בחוץ, וְהַעֲלָה בַּחוּץ, פְּטוּר על העלאתה, מפני שְׁלֹא הַעֲלָה אֵלָּא דְבַר פְּסוּל, ואין חייבים על העלאת קרבן מחוץ לעזרה אלא על קרבן המתקבל בפנים, שכשר להקטירו על גבי המזבח.

הקשו חכמים על דברי רבי יוסי הגלילי ואָמְרוּ לוֹ, הרי אף הַשּׁוֹחֵט בַּפְּנִים ומַעֲלֶה בַּחוּץ, בִּין שְׁחִיצֵיָא מן העזרה, פְּסוּל, שכל קרבן שוחט שיצא מן העזרה נפסל, ואף על פי כן חייב על העלאתו בחוץ, אם כן גם המעלה בחוץ קרבן שנפסל בשחיטתו בחוץ, יהיה חייב.

המשנה מביאה מחלוקת דומה בין רבי יוסי הגלילי וחכמים לענין אכילת קדשים בטומאה: הַטָּמֵא – אדם טמא שְׂאֵכֵל בשר קדשים, בשוגג, בִּין אם אכל קֶדֶשׁ טָמֵא, שהבשר נטמא קודם לכן, וּבִין אם אכל קֶדֶשׁ טָהוֹר, חַיִּיב חטאת.

רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אָמַר, דווקא טָמֵא שְׂאֵכֵל בשר קרבן טָהוֹר, חַיִּיב חטאת, ואילו טָמֵא שְׂאֵכֵל בשר קרבן טָמֵא, פְּטוּר מחטאת, מפני שְׁלֹא אָכַל אֵלָּא דְבַר טָמֵא, ולא נאמר חיוב כרת על אכילת קדשים בטומאת הבשר, אלא על אכילת קדשים בטומאת גופו של האדם האוכל.

הקשו חכמים על דברי רבי יוסי הגלילי ואָמְרוּ לוֹ, הרי אף טָמֵא שְׂאֵכֵל אֶת בשר הקרבן הַטָּהוֹר, בִּין שֶׁנִּנְעָה בֹו כשהחזיק בו לאוכלו, טָמֵאֵהוּ בנגיעתו, ואף על פי כן חייב, אם כן גם אם אחרים טימאו את הבשר קודם לאכילתו יהיה חייב.

מוסיפה המשנה דין שבו לא נחלקו מדיני אכילת קדשים בטומאה: ואדם טָהוֹר שְׂאֵכֵל בשר קרבן טָמֵא, פְּטוּר מכרת כשאכל במזיד, ומחטאת כשאכל בשוגג, מפני שְׁאִינֵי חַיִּיב כרת או חטאת אֵלָּא עַל אכילת קדשים בטומאת תְּגוּף של האדם האוכל, ולא על אכילת קדשים בטומאת הבשר.

גמרא

הגמרא מבארת את מקור החיוב והאזהרה של שוחט ומעלה בחוץ. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא – מפורש לנו בתורה מקור לאיסור על אדם שֶׁהַעֲלָה קרבן מחוץ לעזרה, שכן כְּתִיב בתורה עוֹנֵשׁ כרת לאדם המעלה, וְכִתִּיב אֲזַהֲרָה – מצות לא תעשה שלא להעלות, ומבארת הגמרא, עוֹנֵשׁ, דְּכִתְבִּיהּ (ויקרא יז ג ט) 'אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶהּ או זָבַח, וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֵד' וְנִבְרַת הָאִישׁ הַהוּא מַעֲפִיר'. אֲזַהֲרָה, דְּכִתְבִּיהּ (דברים יב י) 'הַשֹּׁמֵר לֹף שֶׁן תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶהָ'. ואף שלא מפורש בתורה לשון לא תעשה, לשון זו של 'השומר לך' ו'פן תעלה' הם לשונות של אזהרה, וְכִי הָא – וכמו דָּאֲמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֲלֵעֶזֶר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בתורה אחת מן הלשונות הללו, 'הַשֹּׁמֵר', 'שֶׁן' ו'אֵל', אֵינִי אֵלָּא מצות לא תַעֲשֶׂה.

אֵלָּא לגבי איסור שְׁחִיטָה של קרבן מחוץ לעזרה, בְּשִׁלְמָא – מפורש לנו בתורה את העוֹנֵשׁ כרת, דְּכִתְבִּיהּ (ויקרא יז ג ד) 'אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר או כֶּשֶׂב או עֵז בַּמִּחֲנֶה או אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחֲנֶה, וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַהֲקָרִיב קֶרְבָּן לֵד' לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחֹשֵׁב לֹאִישׁ הַהוּא דָם שֶׁפָּר וְנִבְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקָּרֵב

זבחים. פרק שנים עשר – טבול יום דף קו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכא רש"י תוספות

אף כאן בר: ורבנן. דמפקי ליה לקרא לטומאת בגדים ולית להו ג'ש: היכא שריף להו. לאיזו רוח של ירושלים: לצפונה של ירושלים. שכל מעשה חטאת בצפון: אבית הדין. צריך שיקדים לשם דשן מובח שיהא נקרא קודם לכן מקום שפך הדין מכלל דלת"ק לא צריך: רבי אליעזר בן יעקב היא. דאמר לא אשמועין על שפך אלא שיהא מקומו מדרון שיהא דשנו משתפך:

ודילמא במקומו משופך הוא דפליגי. ומודה רבי אליעזר בן יעקב שיקדים שם דשן אלא דבעי נמי מקומו משופך: השורה. המתעסק בצרכי שריפתן כגון המסייע בשעת שריפה והאי תנא אית ליה רבי שמעון דאין מטמאין בגדים עד שיוצת בהן האור: דשוייה חרובא. דהוי ניתך הבשר ואפר מיהא לא הוה לתנא קמא מטמאין עד שיעשו אפר דאזרח קרינא בהו אבל אפר לא מייקר ולרבי אלעזר ברבי שמעון אין מטמאין בגדים:

הדרן עלך טבול יום

השוחט. קדשים בחוץ והעלה בחוץ. בהעלם אחד: חייב על השחיטה וחייב על העלייה. שחן שני גופי עבירה דתרייהו כתיבי אשר ישחט ואשר יעלה (ויקרא יז): שלא העלה אלא דבר פסול. ואנן מתקבל בפנים בעינן דכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו (שם): כיון שהוציאו פסלו. ואפי' חייב וד'ה' לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ: הטמא שאכל בו' משום דפליגי ר' יוסי הגלילי ורבנן בתרייהו ודמו הנך פלוגתא להדיד תנינהו גבי הדין: כיון שנעך בו טמא. ואפי' וכן הדר אביל ליה מחיב ומה לי נטמא בשר על ידו מה לי נטמא ע"י אחרים: שאינו חייב אלא על טומאת הגוף. כדכתיב וטומאתו עליו ונכרתה ודרשינן בפ' בית שמאי (לעיל דף מג.) בטומאת הגוף הכתוב מדבר מי שטמא פורחת ממנו: גמ' שחיטה והעלאה ב' פרשיות סמוכות זו לזו באחרי מות: אלא אוהרה מלן. דקא מחייבין ליה עליה חטאת שאין חטאת באה אלא על לאו וברת כדתנן הפסח והמילה מצות עשה ואין חייבין עליהן חטאת במסכת כריתות (דף ב.) למרקולים. אע"פ שעבודתו דרך בויץ לסקלו באבנים וזה עובדו דרך כבוד ולא קרינא ביה איבה יעבדו ואעשה כן ואפי' מניין שהוא חייב: קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוה. דאי לכדריבי אלעזר לכתוב ולא עוד את זבחים לשעירים והאי דכתיב ולא יזבחו לאזחרת שחטי חוץ אתא דסמיך להאיא פרשתא: ע"כ. עד המקרא הזה דלא יזבחו כל הענין העליון שנעשה ברת על שחיטת חוץ ועל העלאת חוץ: מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות. משדוקס המשכן דאילו הנך הדוקדשו מעיקרא אי לא מרבי להו קרא בהדיא מטמא לא שמעין להו שרי

אף כאן, למורחה של ירושלים. אלא לרבנן, היכא שריף להו. בדתניא, היכן נשרפין, לצפון ירושלים, חוץ לשלש מחנות. רבי יוסי הגלילי אומר, אבית הדין נשרפין. אמר רבא, מאן תנא דפליגי עליה דרבי יוסי הגלילי, רבי אליעזר בן יעקב היא. דתניא, 'על שפך הדין ישרף, שיהא שם דשן, (שיקדים לשם דשן). רבי אליעזר בן יעקב אומר, שיהא מקומו משופך. אמר ליה אביי, דילמא במקומו משופך, פליגי. תנו רבנן, 'והשורף, השורף מטמא בגדים, ולא המצית את האור מטמא בגדים, ולא המסדר את המערכה מטמא בגדים. ואזיחו השורף, המסייע בשעת שריפה. יכול, אף משנעשו אפר, מטמאין בגדים, תלמוד לומר 'אותם'. אותם, מטמאין בגדים. ומשנעשין אפר, אין מטמאין בגדים. רבי שמעון אומר, 'אותם' מטמאין בגדים, ניתך הכשר, אין מטמאין בגדים. מאי בינייהו. אמר רבא, איפא בינייהו, דשוייה חרובא:

הדרן עלך טבול יום

השוחט והמעלה בחוץ, חייב על השחיטה וחייב על העלאתה. רבי יוסי הגלילי אומר, שחט בפנים והעלה בחוץ, חייב. שחט בחוץ והעלה בחוץ, פטור, שלא העלה אלא דבר פסול. אמרו לו, אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ, כיון שהוציאו, פסול. הטמא שאכל, בין קדש טמא, בין קדש טהור, חייב. רבי יוסי הגלילי אומר, טמא שאכל טהור, חייב. וטמא שאכל טמא, פטור, שלא אכל אלא דבר טמא. אמרו לו, אף טמא שאכל את הטהור, כיון שנעך בו, טמא. וטהור שאכל טמא, פטור, שאינו חייב אלא על טומאת הגוף: גמרא בשלמא העלה, כתיב עונש, וכתוב אוהרה. עונש, דכתיב 'ואל פתח אהל מועד לא יביאנו'. אוהרה, דכתיב 'השומר לך פן תעלה עולותיך'. וכי הא דאמר רבי אבין אמר רבי אלעזר, כל מקום שנאמר 'השומר', 'פן' ו'אל', אינו אלא לא תעשה. אלא שחיטה, בשלמא עונש, דכתיב 'ואל פתח אהל מועד לא יביאנו'. אלא אוהרה, מלן. אמר קרא 'ולא יזבחו עוד'. האי, מיפגי ליה לכדריבי אלעזר דאמר, מנזן לזבוח בהמה למרקולים, שהוא חייב, דכתיב 'ולא יזבחו עוד את זבחים'. אם אינו ענין לכדריפה, דכתיב 'איכה יעבדו', תנחו ענין לשלש פדרפה. אמר רבה, קרי ביה 'ולא יזבחו', וקרי ביה 'ולא עוד'. אפתי מיפגי ליה לכדתניא, עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות, והקרינן בשעת איסור הבמות,

השוחט והמעלה: כיון שנעך בו טמא. ואע"פ דמשכחת לה כשתחלו לחבירו בבית הבליעה סתמא דמילתא מיידי קרא אפילו בנותן לתוך פיה: אוהרה מלן. פי' בקונטרס דקא מחייבי ליה עלה (וחטאת) שאין חטאת באה אלא על לאו וברת כדתנן הפסח והמילה מצות עשה ואין חייבין עליהן חטאת במסכת כריתות (דף ב.) וקשה לפי דבריש אלו הן הלוקין (מכות דף יג.) משמע דקרבן לא בעי אוהרה דפריך ההם ודילמא אוהרה לקרבן הוא דהא פסח ומילה דלית בהו אוהרה לא מיידי קרבן ומשני ההם היינו טעמא משום דאיתקוש כל התורה כולה לעבודה וזה מה עבודה וזה שב ואל תעשה לאפוקי הני דקום עשה ניהו ונראה לפרש דהאי דבעי הכא אוהרה מנא לן היינו משום דחשיב ליה בפרק אלו הן הלוקין (שם). השוחט והמעלה בחוץ ולאו אמתני' קאי והאי דקתני בכריתות (דף ב.) הפסח והמילה מצות עשה היינו כלומר דקום עשה ניהו ולהכי לית בהו חטאת ומיהו לקמן בשמעתין משמע דלאפוקי לאו קאתיא דפריך רבא הא דתנן פסח ומילה מצות עשה תיתי בקי' ממוחרי ומה מוחרי שלא ענש וההירי' כי וכן פ' המוציא תפילין (עירובין דף צו.) יצא פסח וומילה) שחן מצות עשה (ופריך) הא כתיב ושמרת את החוקה וא"ר אליעזר כל מקום שנאמר השמר פן ואל הוי לא תעשה אלמא הוי פירושא יצא פסח (ומילה) שיש בעשה היינו שאין בהו לאו ואוהרה ואין לומר דסוגיא דידן כרבנא דמשני שינרא אחריתא דקאמר אלו הן הלוקין (מכות דף יג.) ונמי למימר אליביה דקרבן קבעי אוהרה דמי' קשיא דרבא אדרבא דהיינו רבא בשמעתין וההיא מסקנא דמכות דקרבן לא בעי אוהרה אליבא דרבא ולפירוש הקונטרס נמי קשה קצת דאמאי תלי טעמא דפסח ומילה משום דלית בהו לאו תיפוק ליה משום דלית בהו מעשה דאפילו לר"ע דאמר לא בעי מעשה הא אמר ריש לקיש בריש כריתות (דף ג.) נהי דלא בעי ר"ע מעשה רבה מעשה וזוטא בעי מיהו איבא לאקמה שמועתין כרבי יוחנן דאמר ר"ע לא בעי מעשה כלל ונראה לפרש דלישנא דמתני' קא דייק דקתני פסח ומילה מצות עשה היינו שהם בקום עשה ומשמע נמי הלשון דלית בהו אוהרה כלל:

מניין לזבוח בהמה למרקולים שהוא חייב. פי' בקונטרס אע"פ שעבודתו דרך בויץ לסקלו באבנים וזה עובדו דרך כבוד ולא קרינא ביה איבה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן אפי' מניין שחייב ונראה דכל הנהו דלאו אורחיהו בזבחה אע"פ דמכובדים ניהו לא נפקא מאיבה יעבדו כדמוכח בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סג.) דאמר אביי שלש השתחויות בעבודה וזה (ולמנו) אחת לכדריבה ואחת לשלל דכרבה ואחת לחלק ופריך דכרבה מאיבה

קִבְּב זְבַחִים. פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר – הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלָה דָף קו עֲמוּד ב – מִתּוֹךְ מִזְבֵּיחַ – (שְׁטִינְזֶלֶץ) רִשִׁי
תּוֹסֵפוֹת

מאיכה יעבדו נפקא אלא אחת לשלא כדרכה ואפילו לשלא כדרכה כלל שעובדין אותה
בבויין כגון פער ומרקוליס ואחת כדרכה ושלל כדרכה פי' כדרכה בעבודת כבוד אלא שאין
דרכה בהשתחוואה ואם תאמר מנלן הכא זובח בהמה למרקוליס אימא כי אתא קרא
למכובדים שאין דרכן בוביחה אבל למבזין כגון פער ומרקוליס לא ו"ל דגלי ליה
בהשתחוואה דמכובדים ומבזין שוין הוא הדין
בוביחה ור"ת מפרש דהווי קראי בוביחה כתיבי
האי קרא דהבא ולא יובחו ועוד כתיבי זובח
לאלהים יחרם דדרשנין בפ' ארבע מיתות
(סנהדרין דף סא.) דיצתה זביחה ללמד על הכלל
לחייב בכל עבדת פנים אפילו בשלא כדרכה
וקשה לפי' דמהאי קרא לא שמעינן אלא אוהרה
אל ענינא במבזין מנא לן ועוד תרייחו למכובדין
צריכי דח ליענוש וחד לאוהרה ועוד דלא ה"ל
לאיתויי איכה יעבדו אלא הוה ליה למימר אם
אינו ענין לכדרכה של מכובדין דכתיב זובח
לאלהים יחרם תנחו ענין לשלא כדרכה כלומר
מבזין אלא כמו שפירשו נראה דרבי אלעזר
אבל שלא כדרכה אתא לאשמעינן דחייב אלא
דנקט מרקוליס לרבותא ומהשתחוואה נפקא לן
דאין חילוק בין מכובדין למבזין כדפר' תרע
דחא אמר בפרק ד' מיתות (שם דף סד:) ג'
כריתות בעבודה וזה למה אחת לכדרכה ואחת
לשלא כדרכה ואחת למולך ולא מיבעיא לן קרא
אחרינא חד למכובדין וחד למבזין וק"ק הא
דפריך בפ' ד' מיתות אימא יצתה השתחוואה
ללמד על הכלל כולי ודקאמרת זובח למה לן
לגופיה דמחשבין מעבודה לעבודה ומתנה עליה
הש"ס אלא הא דקאמר רבי אלעזר מניין לזובח
בהמה למרקוליס כי' מהשתחוואה נפקא מאי
קשיא דילמא איצטריך לאוהרה במחשב
מעבודה לעבודה דחא לעולם הוא כי דלא
יובחו אוהרה לעניש דזובח לאלהים יחרם וי"ל
דאם איתא דהשתחוואה ללמד על הכלל איכ' לא
תעבדם דאקמינן (סנהדרין דף ס:) למגפא ומנשק
הוה מיתר לן לאוהרה אוביחה דמהשתחוואה
הוה ילפינן אפילו חיוב מיתה במגפא ומנשק
אוהרה מניין ת"ל השמר לך פן תעלה
תולדותי. הא דמיינין אוביחה
אוהרה דהעלאה אמסקא מניין דילפי' הבאה
הבאה או שם שם אבל לאביי דבסמך קשה דק"ו
ה"ל לאתויי **מקום** שעניש אנו דין שהוהיר.
ולא שייך למימר פסח ומילה יוביחו דאיכא
למפרך שכן קום עשה:
מה לשרצים טהורים שכן אסורין במשהו. פי'
בקונטרס דתניא במסכת מעילה בפר קדשי
מזבח (דף טז:) ולא תשקצו את נפשותיכם
בבהמה ובעוף וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר כשיעור טומאתן של שרצים
טומאים שיעור אכילתן של כל השרצים דחא כולוהו בייל להו בהאי קרא ובכל אשר תרמוש
וגו' ושיעור טומאתן נפקא לן בהכלל חייבין (תגיגה דף יא:) שכן חומט תחילת ברייתו
בכעדשה עד כאן לשון הקונטרס ואגב חרופיה לא עיין בה ובהדיא מסיק התם דוקא
בשרצים טומאים ולא בטהורים דאמרין במובדלין דיבר הכתוב דכתיב בספיה דקרא אשר
הבדלתי לכם לטמא וצ"ל דכל שהוא דכאב בבריה קמיידי דבכל שהוא מחייב משום בריה
כדאמרין בפ' דחגיגה (דף י.) ובפ' כהן גדול תויר (גזיר דף נב.) ובמכות (דף יז.) ובפ' גיד
הנשה (חולין דף צו.) **מכילהו** שכן לא הותר מכללו. תימנה ינלף בבולוהו כרת בק"ו
מחלב שהותר מכללו: **תיתי** בק"ו ממותיר. הא דנקט מותיר טפי מגול וגביה וכו' לאין שבתורה משום דמותיר לא עביד מעשה דומיא דפסח ומילה ומש"ה לא נקט נמי הנך דלעיל
דאיכא למפרך שכן יש בהן מעשה:

שְׁהִירֵי עֹנֶשֶׁן אֲמֹר וְיֹאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. אֹהֶרָה, דְּכָתִיב
וְהַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ. מִכָּאן וְיֹאֵל, בְּנִיכֵים
שֶׁהִקְדִּישׁ בְּשַׁעַת הַיָּתֵד הַבְּמוֹת, וְהִקְרִיב בְּשַׁעַת אִסּוּר
הַבְּמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'לִמְעַן אֲשֶׁר יִיבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם וְזִבְחֵיהֶם, וְזִבְחֵיהֶם שֶׁהִתְרִיתִי לָךְ בְּכָר. 'עַל
פְּנֵי הַשְּׂדֶה, לֹאמֹר לָךְ, הַיּוֹבֵחַ בְּשַׁעַת אִסּוּר הַבְּמוֹת,
מַעֲלֶה עָלָיו הַכְּתוּב בְּאֵילוֹ הַקְּרִיב עַל פְּנֵי הַשְּׂדֶה. 'וְהִבְיֵאוּם
לָהּ, זוּ מִצּוֹת עֲשֵׂה. לֹא תַעֲשֶׂה, מִנִּיין. תִּלְמוּד לֹאמֹר 'וְלֹא
יִבְחוּ עוֹד'. וְכֹל, יִהְיֶה עֲנִישׁ בְּרַת, תִּלְמוּד לֹאמֹר 'חֻקַּת
עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרוֹתֵם, 'זֹאת לָהֶם, וְלֹא אֲחֶרֶת
לָהֶם. אֲלֵא אָמַר (רַבִּי אֲבִין), קָל וְחוֹמֶר, וְמֵה בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא
עֲנִישׁ, הַזֹּהִיר. מִקּוֹם שֶׁעֲנִישׁ, אֵינוֹ דִּין שֶׁהַזֹּהִיר. אָמַר לִיה
רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי, אִם כֵּן, לֹא יֵאֱמָר לֹא בְּחֻלְבִּי, וְתִיתִי קָל
וְחוֹמֶר מִבְּיָלָהּ. מֵה נְבִילָה שֶׁלֹּא עֲנִישׁ, הַזֹּהִיר. חֻלְבִּי שֶׁעֲנִישׁ,
אֵינוֹ דִּין שֶׁהַזֹּהִיר. אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבָּא, אָמַר לִיה, מִבְּיָלָהּ
נָמִי לֹא אֲתִיא. דְּאִיכָא לְמִפְרָךְ, מֵה לְנִבְלָה, שֶׁכֵּן מִטְּמֵא
מִשְׂרָצִים טְמֵאִין. מֵה לְשִׂרְצִים טְמֵאִין, שֶׁמִּטְמֵאִין בְּמִשְׁהוֹ.
מִשְׂרָצִים טְמֵאִים. מֵה לְשִׂרְצִים טְמֵאִים, שֶׁאִסּוּרֵן בְּמִשְׁהוֹ.
מַעֲרֶלָה וְכֹלָאֵי הַפָּרֶם. מֵה לְעֶרְלָה וְכֹלָאֵי הַפָּרֶם, שֶׁכֵּן
אִסּוּרֵן בְּהִנְיָה. מִשְׁבִּיעִית. מֵה לְשִׁבְעִית, שֶׁכֵּן תּוֹפְסַת
דְּמִיָּה. מִתְּרוּמָה, שֶׁכֵּן לֹא הוֹתֵר מִכֻּלָּהּ. מְכֻלָּהוּ נָמִי, שֶׁכֵּן
לֹא הוֹתֵרוּ מִכֻּלָּן. אָמַר רַבָּא, אִי קָשִׁיָּא לִי, הֵא קָשִׁיָּא לִי.
הֵא דִּתְנִין, פֶּסַח וּמִלָּה מִצּוֹת עֲשֵׂה, תִּיתִי בְּקָל וְחוֹמֶר
מִמוֹתִיר. מֵה מוֹתִיר, שֶׁלֹּא עֲנִישׁ, הַזֹּהִיר. פֶּסַח וּמִלָּה,
שֶׁעֲנִישׁ, אֵינוֹ דִּין שֶׁהַזֹּהִיר. אָמַר רַב אִשִּׁי, אֲמִרְתָּה
לְשִׁמְעָתָא קַמְיָה דְּרַב פְּהִינָא, וְאָמַר לִי, מִמוֹתִיר לֹא אֲתִיא,
דְּאִיכָא לְמִפְרָךְ, מֵה לְמוֹתִיר, שֶׁכֵּן אֵין לוֹ תִּקְנָה, תִּאמַר
[בְּפֶסַח, יֵשׁ לוֹ תִּקְנָה. וְכִי מוֹהֲרִין מִן הַדִּין, אֲפִילוּ לְמֵאן
דְּאָמַר עֹנֶשֶׁן מִן הַדִּין, אֵין מוֹהֲרִין מִן הַדִּין. אֲלֵא פְּרָדְרִי
יֹחֲנָן, דְּאָמַר אֲתִיא 'הַבָּאָה' 'הַכָּאָה'. מֵה לְחֻלְבִּי, לֹא עֲנִישׁ
אֲלֵא אִם כֵּן הַזֹּהִיר. אָף כָּאן, לֹא עֲנִישׁ אֲלֵא אִם כֵּן הַזֹּהִיר.
רבא

שְׁהִירֵי עֹנֶשֶׁן אֲמֹר. כלומר דמסתמא בהו משתעי קרא לאסור והרי עונשן אמור
כאן: מִכָּאן וְיֹאֵל כו'. שנאמר למען אשר יביאו וגו' דמכתיב אשר הם זובחים
משמע שהיו עומדים לישוט בבמה ומכאן ויאלך והביאום לה: כֹּזֶבֶת בַּשֶּׁדֶה. שלא
לשם שמים: (מצות) לא תעשה. בהנך דהוקדשו בשעת היתר מניין: ת"ל וְלֹא יִבְחוּ
עוֹד. משמע מעכשיו אסורין ועד עכשיו
מוותרין: וְאֵת לָהֶם. עניש עשה ולא תעשה:
ולא אחרת להם. כרת: מִקּוֹם שֶׁלֹּא עֲנִישׁ. כגון
בקדשים שהקדישן בשעת היתר: הַזֹּהִיר. הוהיר.
כדאמרין כאן: שֶׁעֲנִישׁ. כשהוקדשו בשעת
אסור: אֵינוֹ דִּין שֶׁהַזֹּהִיר. ולקמן פריך וכי
מוהירין מן הדין: מִשְׂרָצִים. וא"ת תיתי אוהרה
בחלב בק"ו משרצים טמאין כגון שמונה
שרצים: בְּמִשְׁהוֹ. טומאתן בכעדשה אבל חלב
בכזית: מִשְׂרָצִים טְמֵאִים. שאין טמאין כגון
צפרדע ונמלה: שכן אסורין במשהו. לאכילה
בכעדשה כרתניא במעילה בגמרא בפרק
קדשי מזבח (דף טז:) ולא תשקצו את
נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' פתח הכתוב
באכילה וסיים בטומאה לומר לך כשיעור
טומאתן של שרצים טמאים שיעור אכילתן
של כל השרצים דחא כולוהו בייל להו בהאי
קרא ובכל אשר תרמוש האדמה וגו' ושיעור
טומאתן נפקא לן בהכלל חייבין (תגיגה דף
יא:) שכן חומט תחילת ברייתו בכעדשה: שכן
תופסת את דמיה. באיסור כרתניא במסכת
סוכה (דף מ:) קדש תזוהי לכם מה קדש תופס
את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה:
מְכֻלָּלָהּ. חלב הותר מכללו בדיה ובכולוהו נמי
איכא למפרך הא פירכא ומש"ה איצטריך
אוהרה בחלב: אִי קָשִׁיָּא. בהאי דאיתניא
אוהרה לשחטי חוץ בהאי ק"ו הא קשיא לי
הא דתנן בפרק קמא דבריות (דף ב.)
דקחשיב ל"ו כריתות להחתיב עליהם חטאת
וקתני והפסח והמילה כרת שלהם על מצות
עשה היא באה ואין חייבין חטאת על שגגתה
דחטאת אינה באה אלא על לאו וברת
דכתיב אשר לא תעשינה (ויקרא דף:): תיתי.
בו אוהרה מק"ו ממותיר ממנו עד בוקר: שיש
לו תקנה. בתשלומי פסח שני. וכי מוהירין מן
הדין. לעיל קאי דמיינין אוהרה לשחטי חוץ
מק"ו: אֲפִילוּ לְמֵאָה. במסכת מכות עונשין
מדין ק"ו מודה דאין מוהירין מן הדין דתניא
בפ"ק דמכות (דף ה:) איש כי יקח את אחותו
וגו' אין לו אלא בת אביו שלא בת אמו בת
אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו מנן
תלמוד לומר ערות אחותו גילה והלא קל
וחומר הוא למדתה שאין עונשין מן הדין וכן לענין אוהרת ערות אחותך בת אביך
וגו' אין לי כו' עד שאין מוהירין מן הדין ופליגי תנאי בפ' בתרא ואיכא דדריש להאי
אחותו גילה דגבי עניש לדרשא ועניש דבת אביו ובת אמו קסבר עונשין מן הדין
ואילו אחותך היא דגבי אוהרה דילפינן מיניה אין מוהירין מן הדין דלא אפנייה
לדרשא אורית: **הבאה הבאה**. שחיתה מהעלאת כתיב בשחשה (ויקרא יז)
לא הביאו וכתבי בהעלאת (שם) לא יביאנו וגו' וזה הוה הוהיל ומופנה היא לכך
הרי היא כמי שמפרש בה ואין זה מן הדין כק"ו שאדם דן מעצמו:
ה"ל

שְׁהָרִי עֹנֵשׁן אִמּוֹר בַּעֲנִין שְׁחוּטֵי חוּץ (ויקרא יז ד) וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לֹא הָבִיאוּ וגו' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא' וגו', וכיון שֶׁמֶן הַסֶּתֶם מִדְּבַר
הַפֶּסֶק בַּקְדֻשִׁים שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת, אִם כֵּן דוּקָא עַל
כִּי מִצִּינוּ עֹנֵשׁ, וְכֹמוּ כֵּן נִאֲמָרָה אֹהֶלֶת לְשׁוּחַט מִחוּץ לְעֹזֶרֶה קְדֻשִׁים
שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת, דְּכָתִיב בַּפֶּסֶק (דברים יב יג) וְהִשְׁמַר
לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תֵּרָאָה, מִכָּאן – מִן הַפֶּסֶק
וְלֹא יִזְבְּחוּ וְאֵלֶּיךָ, הַמִּקְרָא מְדַבֵּר בְּזִכְרֵיהֶם שֶׁהִקְדִּישׁוּ בִשְׁעַת הַיִּתֵּר
הַבְּמוֹת קֹדֶם שֶׁהוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, וְהִקְרִיבֵן מִחוּץ לְעֹזֶרֶה בִשְׁעַת אִיסוֹר
הַבְּמוֹת לֵאמֹר שֶׁהוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, שְׁנֵי אֲמָר (ויקרא יז ה) לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשְּׁדֵה וְהִבְיָאוּם
לָהּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד' וגו', וְנִמָּא שְׁנֵי אֲמָר 'אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים',
מִשְׁמַע זִבְחִים שֶׁהִתְרִי לָךְ כִּכָּר לְהַקְרִיב בְּבִמּוֹת, כְּלוּמַר שֶׁהוֹקְדָשׁוּ
קֹדֶם אִיסוֹר הַבְּמוֹת, עֲלֵיהֶם נִאֲמָר וְהִבְיָאוּם לָהּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד, לְהַקְרִיב בְּעֹזֶרֶה לֵאמֹר שֶׁהוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן. מִבֵּאֵרֶת הַבְּרִייתָא
אֵת הַמִּשְׁחָה הַפֶּסֶק: עַל פְּנֵי הַשְּׁדֵה, לִזְמַר לָךְ, הַזִּבְחָן מִחוּץ לְעֹזֶרֶה
בִּשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת, מַעֲלָה עָלָיו הַתְּנוּכָה בְּאֵילוֹ הַקְּרִיב עַל פְּנֵי
הַשְּׁדֵה, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא לְשֵׁם שְׁמִים, לְעִבּוּדָה זֹרָה, וְנִמְסִים הַפֶּסֶק,
וְהִבְיָאוּם לָהּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַקְרִיב בְּעֹזֶרֶה.
מִבֵּרֶת הַבְּרִייתָא: אֲכָן נִאֲמָר בַּפֶּסֶק זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה, אִלּוּם מִצְוַת לֹא
תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב מִחוּץ לְעֹזֶרֶה אוֹתָם שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִּזְמַן הַיִּתֵּר
הַבְּמוֹת, מִנֵּיין. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: תִּלְמֹד לִזְמַר (שם יז ט) וְלֹא יִזְבְּחוּ
עוֹד' מִשְׁמַע שֶׁמִּעֲבָשׁוּ אִסוּרִים לְשׁוּחַט בַּחוּץ אוֹתָם שֶׁהִיוּ מוֹתָרִים.
וְכֹל הַיִּתֵּי לֹמַר שֶׁהָאָה אֲנִי עֹנֵשׁ בְּכֶתֶר, וְכִמְפֹּרֶשׁ עֹנֵשׁ כֶּתֶר לְמַקְרִיב
בַּחוּץ קֶרְבָּנוֹת שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִּזְמַן אִיסוֹר הַבְּמוֹת, תִּלְמֹד לִזְמַר (שם)
'חֹקֶת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדוֹרוֹתֵם', וּמִפְּרֹשֶׁת הַבְּרִייתָא, זֹאת
לָהֶם, כְּלוּמַר מִזֶּה שְׁנֵי אֲמָר בַּפֶּסֶק, זֶה יִהְיֶה לָהֶם, וְהִינֵי עֹנֵשׁ עַל
מִצְוַת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְלֹא אֲחֵרֶת לָהֶם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֹנֵשׁ אַחֵר,
וְהִינֵי כֶתֶר. מִכָּל מָקוֹם קֵשָׁה, כִּיּוֹן שֶׁהַבְּרִייתָא לְמוֹדָה מִהַפֶּסֶק וְלֹא
יִזְבְּחוּ' לֵאסוֹר הַקְּרִיבָה בַּחוּץ קֶרְבָּנוֹת שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת הַיִּתֵּר הַבְּמוֹת,
אִם כֵּן אֵין פֶּסֶק לְלִמּוּד אֹהֶלֶת עַל קֶרְבָּנוֹת שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר
הַבְּמוֹת.
מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֵלֶּא אֲמַר (רַבִּי אֲבִין), הַמְּקוֹר לֹאֲהֹרָה עַל קֶרְבָּנוֹת
שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת הוּא מִקֵּל וְחוֹמֶר, וְכֵּן בְּמָקוֹם הַקֵּל,
בַּקְדֻשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בִשְׁעַת הַיִּתֵּר הַבְּמוֹת, שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵת
הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ, וְכֵּן זֹאת הַזִּיכָּר בַּפֶּסֶק וְלֹא יִזְבְּחוּ, מִקֵּם הַחֲמוֹר,
בַּקְדֻשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת, שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵת הַשּׁוֹחֵט
בַּחוּץ, אֵינוֹ דִּין – וְדָא הוּא שֶׁהוֹדִיר.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, אִם כֵּן שֶׁאֲפֹשֶׁר לְלִמּוּד
אֹהֶלֶת מִקֵּל וְחוֹמֶר, לֹא יִאֲמַר בְּתוֹרָה לֹא לֹאֲהֹרָה בְּאִיסוֹר אֲכִילַת
חֶלֶב, וְהִתִּי – וְנִלְמַד אֵת הָאֹהֶלֶת בְּקֵל וְחוֹמֶר מֵאִיסוֹר אֲכִילַת
נֶבִילָה, וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה נִבְּלָה שֶׁהִיא קֵלָה שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵת הָאוֹכֵל,
וְאֵף עַל פִּי כֵן הַזִּיכָּר, שְׁנֵי אֲמָר (דברים יד כא) לֹא תֹאכְלוּ כָּל נֶבִילָה, חֶלֶב
הַחֲמוֹר שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵת הָאוֹכֵל, אֵינוֹ דִּין שֶׁהוֹדִיר.
מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲתָא רַבִּינָא לְקַמְיָה דְּרַבָּא – לִפְנֵי רַבָּא, אֲמַר לִיה
רַבָּא לְרַבִּינָא, אִיסוֹר אֲכִילַת חֶלֶב מֵאִיסוֹר אֲכִילַת נֶבִילָה, נִמִּי לֹא
אֲתָא – אִי אֲפֹשֶׁר לְלִמּוּד, כִּיּוֹן דְּאִיכָּא לְמִפְּרָךְ – שִׁישׁ לְהַשִּׁיב עַל
הַקֵּל וְחוֹמֶר, מִזֶּה לְנֶבִילָה שִׁישׁ בִּהּ חוֹמֶרָא שֶׁכֵּן מְטַמָּא אֵת הַנוּגֵעַ בָּהּ
וְאֵת הַנוֹשָׂא, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן חֶלֶב שֶׁאֵינוֹ מְטַמָּא כָּלָל.
הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְהַקְשׁוֹת בְּכַמָּה אֹפְנִים שִׁישׁ לְלִמּוּד אֹהֶלֶת לֵאסוֹר
חֶלֶב בְּקֵל וְחוֹמֶר מֵאִיסוֹרִים אַחֲרִים. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: נִלְמַד אֹהֶלֶת
אִיסוֹר אֲכִילַת חֶלֶב כֵּן חוֹמֶר מֵאִיסוֹר אֲכִילַת שְׂרָצִים מְטַמָּא, וְכֵן
נִלְמַד, מִזֶּה שְׂרָצִים הַקֵּלִים שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתָם, אֵף עַל פִּי כֵן
הוֹדִיר, שְׁנֵי אֲמָר (ויקרא יז ט) לֹא תֹאכְלוּ כָּל שֶׁקֶץ הֵם, חֶלֶב הַחֲמוֹר
שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתוֹ וְדָא שֶׁהוֹדִיר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יֵשׁ לְפִרְוֹן מִזֶּה
לְשְׂרָצִים מְטַמָּא שִׁישׁ בִּהֶם חוֹמֶרָא בְּכָךְ שֶׁמְטַמָּאִין אֵת הַנוּגֵעַ בָּהֶם
בְּמִשְׁהָה, שִׁשְׁעוֹר גּוֹדֵל הַשְּׂרָץ שֶׁמְטַמָּא הוּא בְּכַעֲדָשָׁה, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן
חֶלֶב שֶׁאִיסוֹר אֲכִילָתוֹ בְּכֹזִית.
עוֹד שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: נִלְמַד אֹהֶלֶת אִיסוֹר אֲכִילַת חֶלֶב מֵאִיסוֹר
אֲכִילַת שְׂרָצִים מְטַמָּאִין, שֶׁאֵינוֹ מְטַמָּאִים בְּנִגְיָה וְאִסוֹר לֵאכּוֹלָם,
וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה שְׂרָצִים הַקֵּלִים שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתָם, אֵף עַל פִּי

כֵּן הוֹדִיר, שְׁנֵי אֲמָר (ויקרא יז ט) לֹא תֹאכְלוּ כָּל שֶׁקֶץ הֵם, חֶלֶב הַחֲמוֹר
שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתוֹ, וְדָא שֶׁהוֹדִיר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יֵשׁ לְפִרְוֹן,
מִזֶּה לְשְׂרָצִים מְטַמָּאִין שִׁישׁ בִּהֶם חוֹמֶרָא בְּכָךְ שֶׁאִיסוֹרֵן – אִיסוֹר
אֲכִילָתָם בְּמִשְׁהָה – בְּכַעֲדָשָׁה, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן חֶלֶב שֶׁאִיסוֹרוֹ בְּכֹזִית.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא לְשֵׁאִלָּה: נִלְמַד אֹהֶלֶת חֶלֶב מֵאִיסוֹר אֲכִילַת עֶרְלָה,
בְּפִירוֹת שֶׁחֲנֻטוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים לְנִטְיַעַת הַעֵץ, וְכָל לֵאֵל הַכֶּרֶם – פִּירוֹת
שֶׁגִּדְלוּ מִזִּירְעָה שֶׁל כִּלְאִים בְּכֶרֶם שֶׁל גִּפְנִים, וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה עֵרְלָה
וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם הַקֵּלִים שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתָם, אֵף עַל פִּי כֵן הוֹדִיר,
שְׁנֵי אֲמָר בְּעֵרְלָה (ויקרא יז ט) עֶרְלִים לֹא יֹאכְלוּ, וְכִלְאִים נִאֲמָר (דברים
כב ט) פֶּן תִּקְדָּשׁ, חֶלֶב הַחֲמוֹר שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתוֹ, וְדָא שֶׁהוֹדִיר.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יֵשׁ לְפִרְוֹן, מִזֶּה לְעֵרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁחֲמוֹרִים הֵם
שֶׁכֵּן אֲסוּרִין גַּם בְּהִנְיָאָה, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן חֶלֶב שֶׁאֵינוֹ אִסוֹר בְּהִנְיָאָה.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא עוֹד: נִלְמַד אֹהֶלֶת חֶלֶב מֵאִיסוֹר אֲכִילַת פִּירוֹת
שְׂבִיעִית שֶׁלֹּא כִדִּין, וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה פִּירוֹת שְׂבִיעִית שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל
אֲכִילָתָם, אֵף עַל פִּי כֵן הוֹדִיר, חֶלֶב הַחֲמוֹר שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתוֹ,
וְדָא שֶׁהוֹדִיר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יֵשׁ לְפִרְוֹן, מִזֶּה לְשְׂבִיעִית שֶׁחֲמוֹרָה
הִיא שֶׁכֵּן תּוֹפְסָתָה דְּמִיָּה – שֶׁחֲמוֹת שְׁנִיתָנוּ תְּמוֹת פִּירוֹת שְׂבִיעִית
נַעֲשִׂים קְדוּשִׁים וְאִסוּרִים כְּמוֹתָם, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן בַּחֶלֶב שֶׁאֵין הַמְעוֹת
שְׁנִיתָנוּ תְּמוֹתָם אִסוּרִים.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: נִלְמַד אֹהֶלֶת חֶלֶב מֵאִיסוֹר אֲכִילַת תְּרוּמָה לְזֹרִים,
וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה תְּרוּמָה הַקֵּלָה שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵת הוֹר שֶׁאֲכִילָה, אֵף
עַל פִּי כֵן הוֹדִיר, שְׁנֵי אֲמָר (ויקרא כב י) וְכָל לֹא יֹאכְלוּ קֶדֶשׁ, חֶלֶב
הַחֲמוֹר שֶׁעֲנֵשׁ כֶּתֶר עַל אֲכִילָתוֹ, וְדָא שֶׁהוֹדִיר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: יֵשׁ
לְפִרְוֹן, שֶׁתְּרוּמָה יֵשׁ בָּהּ חוֹמֶרָא, שֶׁכֵּן לֹא הוֹתֵר מִכָּלָה – שֶׁלֹּא מִצִּינוּ
הַיִּתֵּר בְּכָלֵל הָאִיסוֹר, שֶׁאֵין בְּאִיסוֹר אֲכִילַת תְּרוּמָה מָקוֹם שֶׁהוֹתֵר
לְזֹרִים, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן חֶלֶב הוֹתֵר מְכַלְלוֹ, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁנֵי אֲמָר כֵּן חֶלֶב,
הוֹתֵר חֶלֶב חִיָּה.
דוּחָה הַגְּמָרָא בְּדַחֲיָה נִסְתַּפֵּת אֵת כָּל הַקֵּל וְחוֹמֶר הָאִיסוֹרִים: לֵאמֹר
שֶׁנִּתְבָּאֵר שִׁישׁ קוֹלָא בְּאִיסוֹר חֶלֶב בְּמִזֶּה שֶׁהוֹתֵר מְכַלְלוֹ, מַעֲתָה יֵשׁ
לְהַשִּׁיב מִכָּלָהוּ נִמִּי – אֵף עַל כָּל הַקֵּל וְחוֹמֶר הָאִיסוֹרִים אֵת אוֹתָה
תְּשׁוּבָה, שֶׁאֵין לְלִמּוּד מִזֶּה אֹהֶלֶת חֶלֶב, מֵאִיסוֹר שִׁישׁ בִּהֶם חוֹמֶרָא
שֶׁכֵּן לֹא הוֹתֵר מִכָּלָה, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן אִיסוֹר חֶלֶב שֶׁהוֹתֵר מְכַלְלוֹ.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבָּא, אִי קָשְׁיָא לִי – אִם יֵשׁ לִי לְהַקְשׁוֹת עַל רַבִּי
אֲבִין שֶׁלְמַד אֹהֶלֶת לְשׁוּחַט מִחוּץ לְעֹזֶרֶה קֶרְבֵּן שֶׁהוֹקְדָשׁ בִּשְׁעַת
אִיסוֹר הַבְּמוֹת מִקֵּל וְחוֹמֶר, הָאֵי קָשְׁיָא לִי – כִּי יֵשׁ לִי לְהַקְשׁוֹת, הָאֵי
דְּתַנֵּן – מִזֶּה שְׁנִיתָנוּ בְּמִשְׁנָה (בְּרִיתוֹת כב), קֶרְבֵּן פֶּסַח וּמִצְוַת מִילָה מִצְוַת
עֲשֵׂה, וְאֵף שְׁנִיתָנוּ עִם כָּל הַחַיִּיבִים כֶּתֶר, אֵין מְבַטְלֵם בְּשׁוּגָה חַיִּיב
קֶרְבֵּן חֲטָאֵת כָּלֵל הַמִּנְיָנִים בְּמִשְׁנָה שֶׁם, כִּיּוֹן שֶׁאֵין חֲטָאֵת בָּאָה אֵלָּא
עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. וְקֵשָׁה, מִדּוּעַ פֶּסֶק מִחֲטָאֵת, תִּיתִי – נִלְמַד
אֹהֶלֶת לְפֶסֶח וּמִילָה בְּקֵל וְחוֹמֶר מִמְּוֹתִיר בֶּשֶׁר קֶרְבֵּן אַחֵר זֶמַן
אֲכִילָתוֹ, וְכֵן נִלְמַד, מִזֶּה מוֹתֵר, שֶׁלֹּא עֲנֵשׁ כֶּתֶר, אֵף עַל פִּי כֵן הַזִּיכָּר,
שְׁנֵי אֲמָר (ויקרא יז ט) לֹא יִנְיֹחַ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרָא, קֶרְבֵּן פֶּסַח וּמִילָה, שֶׁעֲנֵשׁ
כֶּתֶר אֵת מְבַטְלֵם, אֵינוֹ דִּין שֶׁהוֹדִיר.
מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב אֲשִׁי, אֲמִרְתָּה לְשִׁמְעָתָא קַמְיָה דְּרַב
בְּהִנָּא – אֲמִרְתָּ אֵת שֶׁאֵלֶת רַבָּא לִפְנֵי רַב כְּהֵנָא, וְאֲמַר לִי רַב כְּהֵנָא,
מִמְּוֹתִיר לֹא אֲתָא – אִי אֲפֹשֶׁר לְלִמּוּד, דְּאִיכָּא לְמִפְּרָךְ, מִזֶּה לְמוֹתִיר
שִׁישׁ בִּי חוֹמֶרָא שֶׁכֵּן אֵין לִי תִקְנָה, תִּאֲמַר בְּפֶסַח שִׁישׁ לִי תִקְנָה,
שֶׁאֵם לֹא הַקְרִיב בְּפֶסַח רֹאשׁוֹן מִקְרִיב בְּפֶסַח שְׁנִי.
חֲזוֹרֶת הַגְּמָרָא לְעֵצֶם דְּבָרֵי רַבִּי אֲבִין שֶׁלְמַד אֹהֶלֶת שׁוּחַט בַּחוּץ
קֶרְבָּנוֹת שֶׁהוֹקְדָשׁוּ בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת מִקֵּל וְחוֹמֶר. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
וְכֵי מוֹתִירִין מִן הַדִּין – וְכֵי אֲפֹשֶׁר לְלִמּוּד אֹהֶלֶת מִקֵּל וְחוֹמֶר, וְהִי
אֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּאֲמַר (מְבֹטָה יד) שֶׁעֲנִישׁ לְעוֹבֵר עַל לֹא מִן הַדִּין, בְּכָל
זֹאת אֵין מוֹתִירִין מִן הַדִּין.
חֲזוֹרֶת בִּיה הַגְּמָרָא מְדַבְּרִי רַבִּי אֲבִין וּמִבֵּאֵרֶת מִקֵּר אַחֵר לֹאֲהֹרָה
שׁוּחַט בַּחוּץ: אֵלֶּא הַמְּקוֹר לֹאֲהֹרָה שׁוּחַט בַּחוּץ קְדֻשִׁים שֶׁהוֹקְדָשׁוּ
בִשְׁעַת אִיסוֹר הַבְּמוֹת, הוּא כְּדָבָרֵי רַבִּי יוֹהָנָן, דְּאֲמַר לְהֵלֵן (יב), אֲתִיָּא
– נִלְמַד בְּגוֹזֵרָה שׁוֹה 'הַבְּאֵה' 'הַבְּאֵה', נִאֲמָר בְּמַעֲלָה בַּחוּץ (שם יז ט) לֹא
יִבְאֵנוּ, וּבְשׁוּחַט בַּחוּץ נִאֲמָר (ויקרא יז ד) לֹא הָבִיאוּ, מִזֶּה לְהֵלֵן בְּמַעֲלָה
לֹא עֲנֵשׁ כֶּתֶר אֵלֶּא אִם כֵּן הַזִּיכָּר, אֵף כָּאֵן בְּשׁוּחַט לֹא עֲנֵשׁ אֵלֶּא
אִם כֵּן הַזִּיכָּר.

58 שואלת הגמרא: ורבי עקיבא, מדיכן לומד שאינו חייב אם העלה

נאמר דהית' מְשַׁחֵתָּהּ – שיש ללמוד במה מצינו משחיתת קרבן
 בחוץ שחיב, אין ללמוד משחיתה, שיש להשיב, מִה לְשַׁחֵתָּהּ שָׁבִין

המשך בעמוד קלד

זבחים. פרק שלשה עשר – השוחט והמעלה דף קז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכה רש"י

ה"ג דאמר רבי יונה אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה. איתקש שאר עשיות להעלאה מה העלאה לא ענש אלא אם כן הוזהיר אף שחיטה לא ענש אלא אי"ב הוזהיר: אשכתן מוקטרי בפנים שהעלן בחוץ. שחוט פנים שהיו עומדים להקטירן בפנים והעלו בחוץ חייב כדכתיב בהעלאה (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא יביאנו

בראיון להביאן לפנים ולהעלותן הכתוב מדבר: מוקטרי חוץ. שחוט חוץ שעומדן ליקטר בחוץ ולא בפנים: ואליהם תאמר. וזה תחילת פרשת העלאה וסמוכה לפרשת שחוט חוץ על הראשונים דמשמע בשחוט חוץ שאמר שאם העלו בחוץ חייב ועליהם קרינן: ואליהם כתיב. לשון קושיא הוא: ה"ג אלא כדתנא דבי ר' ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרישות. וי"ז מוסף על ענן ראשון ומערב הפרשיות לומר שאף שחוט חוץ שהעלן בחוץ חייב: ל"ז בריתות בתורה. וקושיא התם המעלה בחוץ והזיז בה מניינא למה לי ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת הא תרתי נינהו לחדווא המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ דכין דגמרת ליה בדיקשא או בגזירה שוה הוה ליה כל חד וחד גוף עבירה וחייב על כל אחת ואחת אפילו בהעלם אחד וניתני שלשים ושבע והא ליכא לשנויי שם העלאה קתני כי היכי דקא חשיב המחולל את השבת והעובד עבודה וזה בחדא ואע"ג דטובא חזיב איכא דחבי שנינו בבכורות ואקשינן עלה שבת ועבודה וזה ומושני תנא חלוקין שלחן במקומן דתנן במסכת שבת (דף עג.) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ודעבודה וזה תנינא בסנהדרין (דף ס) אחד העובד ואחד הזוהב ואחד המקטר (א) אחד העובד ואחד הזוהב ואחד המקטר (ב) אחד המקטר ואחד הזוהב ואחד המקטר המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ ואף על גב דאיכא למשמע מפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן בהדיא מיהא לא תנינא בתרתי: והא דתנן. לקמן במתניתין (דף קי.) הזורק (ומקצת) דמים בחוץ שלא נתן ארבע מתנות אלא מתנה אחת חייב הדיוא וזיקה בפנים דכוותיה דתנן (לעיל דף לו.) כל הניתנן על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר: מנלן. דאיחייב אזיקת דם בחוץ הא שחיטה והעלאה הוא דכתיב: דם יחשב דם שפך. לרבות את הזורק והאי קראי בשחוט חוץ כתיבי: או וזה. כתיב גבי העלאה או לרבות

את הזורק: לחלק. דלא תימא עד דמסיק עולה ושלמים: לא יביאנו. משמע חד: ואינו חייב על החסר. לקמן פליגי בה איכא למאן דאמר על בהמה חסירה עד שיעלה כל הבהמה ואיכא למאן דאמר על הקטרה חסירה כגון פחות מכזית: אותו. שלם משמע: חד למוקטרי פנים בו. דאי כתב חד הוה אמינא הני מילי מוקטרי חוץ אבל מוקטרי פנים מיחייב דהא מהדרין פוקעין דחסרו אלמא הקטרה היא: והא תניא. בניהותא: ור"ע סבר מוקטרי פנים. שחוט פנים שחסרו כגון פקעו מעל האור והעלן בחוץ חייב דהא מהדרין פוקעין: ור' ישמעאל נפקא ליה מאו אשר ישחט. אע"ג דאיצטרך מחוץ למחנה כדלקמן אפילו הכי אשר ישחט יתירא הוא דמצי למיכתב אל מחוץ למחנה איתיר ליה אשר ישחט לרבות שחיטת העוף. ההוא מיבעיא ליה השוחט העוף חייב ואינו חייב על המולק. והילכך איצטריכו תרייהו דאי כתיב אשר ישחט לרבות שחיטת העוף הוה אמינא כל שכן מליקה שהיא דרך הכשירו בפנים להכי כתיב דם שפך לרבות את העוף והדר כתיב אשר ישחט למעוטי מולק: אין לי אלא שוחט בהמה. כדכתיב אשר ישחט שור או כש: ומה שחיטה. שאין זה דרך הכשירו של עוף בפנים חייב עליה בחוץ מליקה לא כ"ש: ת"ל זה הדבר. אשר צוה וגו' וסמך ליה אשר ישחט שחיטה ולא מליקה: לגזירה שוה. מפורשת ביש נחלץ (כ"ב דף קכ.) ובגדרים פירק בתרא (דף עח.) הקומץ מנחה בחוץ. ולא הקטיר פטור: מנא ליה. דפטור: ופריכין מהי תיתי לחיובא דאיצטרך קרא למיפטריה: מה לשחיטה שכן פוסלת בפסח ששחטו שלא לאוכלין. כגון לחולה וזקן שאין יכול לאכול כזית כדכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו תכוסו תאמר בקומץ מנחה דלא שייך פסול שלא לאוכליו ובקבלה נמי אפילו בפסח לא מיפסלא כדאמרן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סא.) רבי אומר לשון טורסי הוא זה כאדם שאומר כוס לי טלה זה רבשחטה לחודה הוא דפסלה מחשבת אוכלין: תיתי מזריקה. דלא פסלה שלא לשם אוכלין בפסח ומחייב עלה בחוץ וזה"ל לקמיצה וקבלה: שכן זה חייב עליה מיתה. מה שאין כן בקמיצה וקבלה דבעינן עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כדאמרין פרק בראשונה בסדר יומא (דף כד.) והני תרייהו יש אחריהן עבודה: תיתי

ה"ג דאמר רבי יונה. דאמר רבי יונה, איתא 'שם' 'שם'. מה להלן, לא ענש אלא אם כן הוזהיר. אף פאן, לא ענש אלא אם כן הוזהיר. אשכתן, מוקטרי פנים שהעלן בחוץ. מוקטרי חוץ שהעלן בחוץ, מנין. אמר רב פהנא, אמר קרא 'ואליהם תאמר', על הפסוקין תאמר. מתקין לה רבא, מי פתיב 'ועליהם', 'ואליהם' פתיב. אלא, בדתנא דבי רבי ישמעאל, 'ואליהם תאמר', לערב פרישות. רבי יוחנן אמר, איתא 'הבאה' 'הבאה' מה להלן, מוקטרי חוץ. אף פאן, מוקטרי חוץ. מתקין לה רב פייב, הא דתנן, 'שליש וישש ברייתות בתורה. תלתין ושב הויין, דאיכא המעלה והמעלה. קשיא. והדרתנן, הזורק מקצת דמים בחוץ, חייב. מנלן נפקא ליה, מדתנא דם יחשב, לרבות הזורק, דבדי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר, 'או זבח', לרבות את הזורק, ורבי ישמעאל, האי 'או זבח', מאי עביד ליה. לחלק. ורבי עקיבא, לחלק מנא ליה. נפקא ליה, מ'לא יביאנו'. ורבי ישמעאל, ההוא מיבעי ליה, על השלם הוא חייב, ואינו חייב על החסר. ורבי עקיבא, נפקא ליה מ'לעשות אותו'. ורבי ישמעאל, חד, למוקטרי פנים שחטרו, והעלו בחוץ. וחד, למוקטרי חוץ שחטרו, והעלו בחוץ. רבי ישמעאל אומר, יכול מוקטרי פנים שחטרו, והעלו בחוץ, חייב, תלמוד לומר 'לעשות אותו', על השלם חייב, ואינו חייב על החסר. ורבי עקיבא, מוקטרי פנים שחטרו, והעלו בחוץ, חייב. ורבי עקיבא, מהו 'אשר ישחט'. ורבי עקיבא אומר לך, ההוא מיבעי ליה, על השוחט הוא חייב, ולא על המולק. ורבי ישמעאל, נפקא ליה מ'זה הדבר'. דתניא 'אשר ישחט', אין לי אלא שוחט בהמה. שחט עוף, מנא לן. תלמוד לומר 'או אשר ישחט'. יכול, אף המולק. ודין הוא, מה שחיטה דאין דרך הכשירה בפנים, חייב. מליקה, שדרך הכשירה בפנים, אינו דין שהוא חייב. תלמוד לומר 'זה הדבר'. ורבי עקיבא אומר לך, ההוא מיבעי ליה לגזירה שוה. והא דתנן, הקומץ והמקבל דמים בחוץ, פטור. מנלן. ומהיכא תיתי דחייב, תיתי משחיטה. מה לשחיטה, שכן נפסלת שלא לאוכלין בפסח. תיתי מזריקה. מה לזריקה, שכן זה חייב עליה מיתה. תיתי

חשיב המחולל את השבת פהנא ואע"ג דטובא חזיב איכא דחבי שנינו לה בבכירות (דף עג.) דאקשינן עליה שבת ועבודה וזה תנא חלוקין שלחן במקומן דתנן במס' שבת (דף עג.) אבות מלאכות מ' חסר אחת ודעבודה וזה תנינן בסנהדרין (דף ס) אחד העובד ואחד הזוהב ואחד המקטר ואחד המנסך אבל הני לא תנא הכא בהדיא המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ ואע"ג דאיכא למשמע מפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן בהדיא מיהא לא תנינא בתרתי עב"ל וקצת תימה גבי עבודה וזה היכי קאמר התם ב' קמא דכריתות (דף ג) דקתני יתרוחן אבינכיהן פירוש במקומן הא ליכא למשמע ממתני' דר' ימיתא אלא חזיב חטאת אהורן עבודתו אבל חילוק חטאת לא שמעינן מנה: המעלה והמעלה קשיא. קשה מהא דלא משני הדיא דכריתות (ג"ז שם) כרבי יוסי הגלילי דפטר מוקטרי חוץ: מאי עביד ליה לחלק. תימה דרך סוגיא דלא כרבא אלא באביי דפ' השואל (ב"מ דף צה) דסבר לה כרבי יאשיה ד' מיתות (סנהדרין דף סו) דבעי קרא לחלק גבי אביו ואמה חד למוקטרי פנים שחסרו וחד למוקטרי חוץ שחסרו. הכא לא שייך למילף מואליהם תאמר או הבאה הבאה משום דבפנים טעמא דמהדרין פוקעין וחשיבה הקטרה ולא שייך למילף למוקטרי חוץ: להכי

מוקטרי פנים שחטרו, והעלו בחוץ, חייב. ורבי עקיבא, האי 'דם יחשב', מאי עביד ליה. לרבות שחיטת העוף. ורבי ישמעאל, נפקא ליה מ'אשר ישחט'. ורבי עקיבא אומר לך, ההוא מיבעי ליה, על השוחט הוא חייב, ולא על המולק. ורבי ישמעאל, נפקא ליה מ'זה הדבר'. דתניא 'אשר ישחט', אין לי אלא שוחט בהמה. שחט עוף, מנא לן. תלמוד לומר 'או אשר ישחט'. יכול, אף המולק. ודין הוא, מה שחיטה דאין דרך הכשירה בפנים, חייב. מליקה, שדרך הכשירה בפנים, אינו דין שהוא חייב. תלמוד לומר 'זה הדבר'. ורבי עקיבא אומר לך, ההוא מיבעי ליה לגזירה שוה. והא דתנן, הקומץ והמקבל דמים בחוץ, פטור. מנלן. ומהיכא תיתי דחייב, תיתי משחיטה. מה לשחיטה, שכן נפסלת שלא לאוכלין בפסח. תיתי מזריקה. מה לזריקה, שכן זה חייב עליה מיתה. תיתי

לחבי בתביה קרא דלא חיתי מבנייאי. חימה על סוגיא זו דב' בראא (דף קטז) דרשין אשר יעלה עולה מה העלאה שהיא גמור עבדה אף כל שהיא גמור עבדה למעשה ומקבל הדיחק והבולל והפזות והדמולל כו'. **יבול** חוץ לשלש מחנות. וניקל גו"ש מפרשי הגשפנים כדילפי' בהרוגו יבין ב' נגמור חיין (סנהדרין דף סב) ואפי' אינה מופנה ולפי' גבילי מולת בן יקל אבידן כח מחוץ

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים בְּקוֹל אֶתְנָחַם
וְיִתֵּן מִשְׁחוֹתָהּ מִהַלְחָה לְשֶׁחֶרֶץ
אוֹכְלֵין בְּפֶסֶחַ תִּיתִי מִהַלְחָה
בְּמִסְכָּה וְתִתֵּן מִכְּוִוְיָאָה לִּי
כְּתִיב: ה'ג

מִחוּץ לַמְּחֻנָּה וּבִמְחֻנָּה לְמַעַל לִי. וְקֵשִׁי
אֵינִי לִיה לְרֹאשׁ לְ"ל דַּחְתָּ רַחֲמָנָא כֻּלָּל מִחוּץ
לַמְּחֻנָּה וּבִמְחֻנָּה וְכֵן פִּי הַקּוֹנֵן:

9 קדשים (דף ס.) גבי מזבח שנפגם
ופירשתי מ"ט ונקטן הבא המעלה ולא נקט
10 השורחט:

12 תִּימָמָה דְּלֹא פִּרְיָן עֲלֶיהָ מִהֲנֵן מִשְׁנִיּוֹת
13 דְּפִרְיָן בְּפִי' דְּמִגִּילָהּ (דף י.) א' יִצְחָק דְּאִמֵּר
שְׁמַעְתִּי שְׁמִקְרִיבִין בֵּית חֲתוּנָה:

15 וא"ת למה לי חיבורי הא שמעינן ליה לר' יוחנן דאמר ב' הקומץ רבה (מנחות דף כה) יש
16 הקטרה בפחות מכזית וכיון דחשיב הקטרה
17 **מחויז למתנה.** יכול, חויז ? או עז במתנה. [מנין, אף במתנה] או במתנה ?

18 מוקטרי פנים שחסרו דחייבין עליהם בחץ כיון
19 בדפנים היא הקטרה דמהדרין פוקעין ו"ל הא
20 דחשיב ליה לר' יוחנן הקטרה היינו לענן מקטיר

21 המנחות באות מצה (מנחות דף נח.) חשיב ליה
22 הקטרה גבי שאור ודבש דאמר' יש קומץ פחות
23 משני זיתים ויש הקטרה פחות מכוזית שאני התם

כדררשין הכא על השלם הוא חייב ואינו חייב
על החסר ועוד דהא איתקש מחשבות זו לזו
אכילת מזבח לאכילת אדם ומדחשב על מנת

ש"מ דמקטיר בחוץ לא מחייב בפתות מכזיז:
שחיתות 28 בפנים וצוארה בחוץ. [צו]
קפיד רחמנא, אשחיטתה, ושחיטתה, בחוץ היא. אלא, לאיתויי פולח

רַאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ, וְקִדְשָׁה לְעֵתִיד לָבָא. רִישׁ לְקִישׁ אִמֵּר פַּ
לְשַׁעֲתָהּ, וְלֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לָבָא. גִּימָא, דְּבִפְלִגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר

בִּזְיוֹן מִבְּחִיץ, וּבַעֲזָרָה בִּזְיוֹן מִבְּכָפִים. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁמַעְתִּי שֶׁ בֵּית, וְאוֹכְלִים קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים אֵף עַל פִּי שְׂאִין קִלְעִים. קֹדֶשִׁים קְלִים

סִבֵּר, לֹא קִידְּשָׁה. אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, מִמָּא, דִּלְמָא דְכוּלֵּי עַל לְשַׁעְתָּה, וְקִידְּשָׁה לְעֵתִיד לָבֹא. וּמַר, מֵאִי דִשְׁמִיעַ לִיה קֹאמֵר. וּמַר, תִּימָא מְלֻזִּים לְרַבִּי אֱלִישֶׁר. לִמָּה לִי לְצִנְיוּתָא בְּעֻלְמָא. אִיתְמַר.

מִשְׁלִימוֹ לְכַחֲתָהּ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חֲזִיבִי. יִישׁ לְקִישׁ אָמַר, פֶּטְוֹר. רַבִּי
בְּעוּלִין דְּמִי. יִישׁ לְקִישׁ אָמַר, פֶּטְוֹר, חִיבוּרֵי עוֹלָוִין, לֹא בְּעוֹלֵי

אל פתח אהל מועד לא הביאו שלא הביאו בדרך הבאת קדשי קדשים בצפון תלמות למעוטי גג דלא תרבייה בקראמרת שהוא מקום שאינו ראוי לשחיטת כל זבח דכיון דקפיד אלא אהבאה כל דהו ובלבד שיהא כולו לתוך חלל העזרה: שחיטה בחוץ היא

קלעים במקום חומה וחזור וקדשו בקידוש המפורש במסכת שביעות (דף יד.).

1 פרכת מזה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם
2 שכן זו חייב עליה מיתה שהיטה תוביח וחזר
3 ייבין עליהן בחוץ אף אני אביא קמיצה וקבלה
4 כן, דמייתי מבינייא לחייב בחוץ על עבודות
5 שאינם מפורשות בפרשה ויש להביאן במה

7 משחיטה והעלאה: ה"ג להכי כתבה קרא
8 דלא אתיא מבינייא. למימר דאע"ג דאתיא
9 מבינייא לא תיתי מבינייא: שחט וזרק בהעלם
10 אחד לר' ישמעאל: דנפקא ליה וריקה מדם

12 אחת. דחד כרת וחד לאו הוא: לר"ע. נפקא
13 ליה מאו זבח דכתיב (ויקרא יז) גבי העלאה:
14 חייב שתיים. משום דשמות מוחלקין: שם

והשאר כללן בעשיה אחת למימרא דלא
מחייב אכולהו אלא חדא: פלגינהו קרא.
הוציא העלאה מכלל שאר עשיות למימרא

20 נפשייהו: שחט וזרק והעלה לד"ה. בין לר'
21 ישמעאל בין לר"ע חייב שחים לר' ישמעאל
22 בין דכולם בהעלם (אחד) מחייב בהעלאה

24 חדא דמחד קרא נפקי ולר"ע אשחיטה מיחייב
25 חדא והעלאה וזריקה חדא ובהא לא פליג
26 אבי אדר' אבהו דלאביי נמי לדברי הכל

עשיות: ת"ר או אשר ישחט מחוץ למחנה
יכול עד שישחט חוץ לשלש מתנות. ונילק
גז"ש מפריס הנשרפים כדילפינן בהרוגי ב"ד

עז במחנה: אי במחנה יבול אף במחנה
שכינה. אלא ששינה מקום שחיטתו כגן
שחט עולה בדרום יהא חייב: ת"ל מחוץ

36 להלן. מיוחד שאינו ראוי לשחיטת שום זבח
37 אף במחנה כגון במחנה ליהוה שאינו ראוי
38 לשחיטה לשום זבח: נכתוב קרא במחנה ואל

ובמחנה לפרושי ולא בעינן חוץ לשלש
מחנות ואל פתח אהל מועד לא הביאו למה
לי: לא למעוטי נגו של היכל. דהכי משמע

44 שֶׁחִיאוּ לַעֲזוּרָה: וּפְרִיכִין וְלֹרְבִּים. דַּפְטֵר אֲגֹגוּ
45 דַּמְשֻׁמֶּע כֹּל חֲלָלָה שֶׁל עֲזוּרָה קָרִי אֶל פֶּתַח:
46 נִיכְתוּב אֶל פֶּתַח. לַמַּעֲוֵטִי גִגּוּ וּלְמַעֲוֵטִי עוֹלָה

48 חיובא במחנה ליה שלא הביאו אל פתח:
49 מחוץ למחנה ובמחנה ל"ל לאו לאיתויי גנו.
50 אתא במחנה והדר אתא מחוץ דלא תימא

52 מחוץ למידרש דבעינן מקום שאינו ראו
53 לשחיטת שום זבח ואל פתח איצטרין
54 לדרשא אחריתי הראוי לפתח אהל מועד

56 בדק הבית: (לאו) לאִיתוּי [כְּמוֹלָה] בְּפִינִים כּו'.
57 לעולם גג היכל לא מיחייב דלא קרינא ביה
58 ואל פתח אהל מועד לא הביאו שהרי הביאו
59

60 רִאֵינוּ רֹאיוֹ לְשׁוֹם זֶבַח יֵצֵא זֶה וְאֵתָא אֶל פֶּתַח
61 מִינָה אֶל פֶּתַח אֵהָל מוֹעֵד לֹא אֶבְדֶּרֶךְ הַבְּאֵת
62 וּמֵאֵל פֶּתַח נִפְקָא: הַמַּעֲלָה בְּיוֹם הַזֶּה. בְּחוּץ:

אמרן בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פה):⁶⁴
ראש

מר פזריקה ותימי מפיו"א

ה, שֶׁכֵּן נִפְסְלָת שְׁלֹא לְשֵׁם
ה. מֵה לְהַעֲלֹא, שֶׁכֵּן יִשְׁנֶה
י כְּתִיב קִרָּא לְמִימַר דְּלֹא

הוּ, שָׁחַט וְזָרַק, לְדִבְרֵי רַבִּי
רַבִּי עֲקִיבָא, חַיִּיב שְׁתִּים.
כִּי עֲקִיבָא, אֵינוֹ חַיִּיב אֱלָא

לְדַבְּרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, חַיִּיב
אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחַת. אֲבִי

וְשֵׁם תַעֲשֶׂה. שְׁחַט וְזָרַק
שְׂתִים. תָּנוּ רַבָּנִי, (בַּמִּחְנֶה,

וְלֹא שֶׁמִּיֵּשׁ מִחֲנוּת, [תְּלִמּוּד לֹא מֵרָא, בְּמַחֲנֶה לְיִיָּה, תְּלִמּוּד לֹא מֵרָא הַיְּיִשׁ מִיֵּשׁ בְּדִרְבֵּי וְדִבְרֵי]

('מחויץ למחנה', מה חויץ
חיימת קדשים ולשחימת כל
שאיז ראוי לשחימת קדשי

זיל ואין ראוי לשחיטת כל
ז, נכתוב קרא (אל) 'מחוי

וְנָתַתְּ לָהֶם מִן הַבָּרָא, אֲשֶׁר יִצְרָא לָהֶם, וְלֹא תִּשְׁכַּח אֶת הַבְּרִית, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּם, אֵת הַיּוֹם הַזֶּה.

חֹזֶן וְצֹאֵרָה בְּפָנִים. אֵיתָמַר,

וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, קְמוּפְלָגִי. דִּתְנֹן,

וּמִקְרִיבִין אֶת עֹלֵי פִי שְׂאִין
מִמֶּנּוּ שְׂנִי, אֶת עֹלֵי פִי שְׂאִין
לֵאמֹר מִדְּבַר מִלִּי

מֵאֵי דְשִׁמְיָע לִיה קָאמַר. וְכִי
הִמְשִׁילָהּ וְאִין בִּן בְּיָתָא וְשִׁצְמָא

חָזַן אָמַר חַיִּיב, חִיבוּרֵי עוֹלָם,
דָּמוּ. בָּעֵי רָבָא, הַמַּעֲלָה
ראש

ולומר מחוץ דלא חייב אלא משום ח
שמענין מחוץ דעולה בדרום פטור ש
והרי לא הביאו לבית השחיטה אל

ב. אין מצוה להעלותו אם פירש

אבני אֶמֶר, אֶפִּילוֹ לְדָבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא שׁוּרִיקָה נִלְמַדַּת מִהַפְסוּק
שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי הָעֵלָא, חֲתִיב שְׁתִּים, אַחַת עַל הַזְרִיקָה וְאַחַת עַל
הָעֵלָא, וְהַטַּעַם, דְּלִהֲכִי פְלִגְיָנָהּ קָרָא – שֶׁלֹּכַךְ חִילַק הַפְּסוּק אֶת
הָעֵלָא מִן שָׂאֵר הָעֲבוּדוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ וְשֶׁם תַּעֲשֶׂה',
לְלַמְּדֵנוּ שֶׁעַל הָעֵלָא חֲתִיב בִּפְנֵי עֲצֻמָּה וְעַל שָׂאֵר הָעֲשִׂיּוֹת שֶׁבִּקְרָבָן
חֲתִיב בִּפְנֵי עֲצֻמָּה, אֶפִּילוֹ עֲשִׂיָּה כְּגוֹן זְרִיקָה שֶׁנִּלְמַדַּת מִהַפְּסוּק שֶׁל
הָעֵלָא.
מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא דִּין בּוֹ לֹא נִחְלַק רַבִּי אֲבָהוּ וְאֲבִי: שְׁחָט קָרְבָן בַּחוּץ
וְזָרַק אֶת דָּמוֹ בַּחוּץ וְהָעֵלָה אוֹתוֹ עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ בַּחוּץ בְּשׁוּגָה בְּהַעֲלֵם
אֶחָד, לְדָבָרִי חֶבֶל, בֵּין לִרְבִּי יִשְׁמַעֲלָא וּבֵין לִרְבִּי עֲקִיבָא, חֲתִיב שְׁתִּים,
לְדַעַת רַבִּי אֲבָהוּ, לִרְבִּי יִשְׁמַעֲלָא חֲתִיב אַחַת עַל הַשְּׁחִיטָה וְהַזְרִיקָה,
שֶׁשְׁנֵיהֶם נִלְמָדִים מִפְּסוּק אֶחָד, וְאַחַת עַל הָהֵעֵלָא שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ
בִּפְנֵי עֲצֻמָּה, וְלִרְבִּי עֲקִיבָא חֲתִיב אַחַת עַל הַשְּׁחִיטָה, הַנִּלְמַדַּת מִן פְּסוּק
אֶחָד, וְאַחַת עַל הַזְרִיקָה וְהָהֵעֵלָא הַנִּלְמָדִים מִפְּסוּק אֶחָד, וְכֹזֶה אֵין
אֲבִי חֹזֶק, שֶׁאֵף לְדַבְּרֵיו גַּם לִרְבִּי עֲקִיבָא חֲתִיב שְׁתִּים, אַחַת עַל
הַשְּׁחִיטָה וְהַזְרִיקָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּחְלָלוּ בַּפְּסוּק 'וְשֶׁם תַּעֲשֶׂה', וְאַחַת עַל
הָהֵעֵלָא שֶׁנִּכְתְּבָה לְבַדָּה בַּפְּסוּק 'שֶׁם תַּעֲלֶה'.
הַבְּרִייתָא מְבַרְרַת הֵיכָן יִשְׁחַט אֶת הַקָּרְבָן וְיִהְיֶה חֲתִיב מִשׁוּם שׁוֹחֵט
בַּחוּץ: תִּנּוּ רַבָּנָן בְּבִרְייתָא, (בְּמַחְנֶה יָכוֹל תִּשְׁחָט עוֹלָה בְּדָרוֹם יֵהָא
חֲתִיב תִּלְמוּד לִזְמַר אֵל) נֶאֱמַר בְּפֶרֶשְׁת שְׁחוּטֵי חוּץ (ויקרא א) 'אִישׁ
אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז בְּמַחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר
יִשְׁחַט מִחוּץ לְמַחְנֶה, יָכוֹל יִהְיֶה לִמּוֹר שִׁיחִיהָ חֲתִיב דְּרוּקָא הַשְּׁחוּט
מִחוּץ לְשִׁלֵּשׁ מַחְנוֹת, כִּיּוֹן שֶׁישׁ לְלַמּוֹד זֹאת בְּגִזְרָה שׁוֹה מִפְּרִים
הַנִּשְׂרָפִים שֶׁמִּקּוֹמָם הָאִמּוֹר לִשְׂרִיפָה הוּא מִחוּץ לְשִׁלֵּשׁ מַחְנוֹת,
[תִּלְמוּד לִזְמַר בְּתַחֲלִיל הַפְּסוּק (שם) 'אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז
בְּמַחְנֶה'], שֶׁמִּשְׁמַע אֶפִּילוֹ בְּתוֹךְ הַמַּחְנֶה (מִנֵּן אֵף בְּמַחְנֶה לְוִיָּה
תִּלְמוּד לִזְמַר בְּמַחְנֶה).
שׁוֹאֵל הַבְּרִייתָא: אִי 'בְּמַחְנֶה' – מִכִּיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּמַחְנֶה' שֶׁמִּשְׁמַעוֹ
בְּתוֹךְ הַמַּחְנֶה, יָכוֹל יִהְיֶה לִמּוֹר שֶׁאֵף תִּשְׁחָט קָרְבָן עוֹלָה בְּדָרוֹם
הָעוֹרָה שֶׁהוּא בְּמַחְנֶה שְׂכִינָה יֵהָא חֲתִיב, שְׂכִינָן שְׁעוּלָה הֵיא קְדוּשֵׁי
קְדִישִׁים שְׂדִינָם לְהִישָׁחַט בְּצֻחֵן הָעוֹרָה, יִחַשְׁבּוּ הַשְּׁחוּט בְּדָרוֹם כְּשׁוֹחֵט
בַּחוּץ. מִשְׁבִּיהַ הַבְּרִייתָא: תִּלְמוּד לִזְמַר (אוֹ אֵל) 'מִחוּץ לְמַחְנֶה',
שֶׁמִּשְׁמַע חוּץ לְשִׁלֵּשׁ הַמַּחְנוֹת, וְכִיּוֹן שֶׁבְּתַחֲלִיל הַפְּסוּק נֶאֱמַר
'בְּמַחְנֶה' וּבִסּוֹף הַפְּסוּק נֶאֱמַר 'מִחוּץ לְמַחְנֶה', לְמַדִּים כִּךְ, מָה חוּץ
לְמַחְנֶה – כֶּשֶׁם שֶׁחוּץ לְשִׁלֵּשׁ מַחְנוֹת הוּא מִקּוֹם מִיּוּחָד שְׂאִין רֵאוּי
לְשְׁחִיטָה קְדִישִׁים וְלְשְׁחִיטָה כָּל זָבַח אֶפִּילוֹ קְדִישִׁים קְלִים, אֵף
'בְּמַחְנֶה' הוּא מִקּוֹם שְׂאִין רֵאוּי לְשְׁחִיטָה כָּל זָבַח כְּגוֹן מַחְנֶה לְוִיָּה,
יֵצֵא צֵד דָּרוֹם שֶׁל הָעוֹרָה, שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִין רֵאוּי לְשְׁחִיטָה קְדִישִׁים
קְדִישִׁים שְׂדִינָם לְהִישָׁחַט דְּרוּקָא בְּצֻחֵן, רֵאוּי לְשְׁחִיטָה קְדִישִׁים קְלִים
שֶׁנִּשְׁחָטִים בְּכָל מִקּוֹם בְּעוֹרָה, וְאִינוּ מִקּוֹם שְׂאִינוּ רֵאוּי לְשְׁחִיטָה כָּל
זָבַח, וְעַל כֵּן אֵף אִם שָׁחַט שֶׁם קְדִישִׁים קְדִישִׁים אִינוּ נֶחֱשָׁב כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ
וּפְטוֹר.
הַגְּמָרָא דְּנָה מִה דִּין שְׁחוּט עַל גִּג הַהִיכָל: אֶמֶר עוֹלָא, כִּיּוֹן שֶׁנִּתְבָּאֵר
בְּבִרְייתָא שֶׁמִּקּוֹם שְׂאִינוּ רֵאוּי לְשְׁחִיטָה כָּל זָבַח נֶחֱשָׁב 'חוּץ' לִגְבִי
שְׁחוּטֵי חוּץ, תִּשְׁחָט קָרְבָן עַל גִּגוֹ שֶׁל הֵיכָל, חֲתִיב כֶּרֶת מִשׁוּם שְׁחוּט
בַּחוּץ, הוּאִיל וְאֵין הֵגֵג רֵאוּי לְשְׁחִיטָה כָּל זָבַח אֵף קְדִישִׁים קְלִים.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל עוֹלָא: מִתְּקִיף לָהּ רַבָּא, אִם כֵּן שֶׁהַשְּׁחוּט עַל גִּג
הֵיכָל חֲתִיב כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ, נִיכְתָּבוּ קָרָא רַק אֶת הַפְּסוּקִים 'בְּמַחְנֶה'
(אֵל) ו'מִחוּץ לְמַחְנֶה', וְלֹא בְּעֵי – וְלֹא צָרִיךְ לְכַתּוֹב בַּפְּסוּק הַבָּא (שם)
(ד) 'אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ', שֶׁהִי מִהֶנָּה נֶאֱמַר 'מִחוּץ לְמַחְנֶה'
לְמַדִּים לְמַעַט אֶת הַשְּׁחוּט עוֹלָה בְּדָרוֹם הָעוֹרָה, וּמִבְּמַחְנֶה לְמַדִּים
שְׂאִינוּ דְּרוּקָא מִחוּץ לְשִׁלֵּשׁ הַמַּחְנוֹת, הִרִי שׁוּדָא לֵי בָא לְפַתַּח אֹהֶל
מוֹעֵד, וְאִם כֵּן 'אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד' לְמָה לֵי, לֹא לְמַעוּטֵי גִגוֹ – אֵין
זֶה אֵלָּא שֶׁבֶּא הַכְּתוּב לְמַעַט גִּגוֹ שֶׁל הֵיכָל, שְׂכִינָן שֶׁהִבִּיאוּ אֶל פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד, כְּלִמּוֹר לְעוֹרָה, שׁוּב אִינוּ נֶחֱשָׁב כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ וּפְטוֹר,
וְשֶׁלֹּא כְּדַבְּרֵי עוֹלָא שֶׁהַשְּׁחוּט עַל גִּגוֹ שֶׁל הֵיכָל חֲתִיב.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִרְבָּא שְׁפוּטָא אֶת הַשְּׁחוּט עַל גִּגוֹ שֶׁל הֵיכָל וּמִשׁוּם

מִמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא לְדוֹן מֵאִיזָה טַעַם הִיָּה מִקּוֹם לְחִיב אֶת הַקּוֹמֵץ
וְהַמְקַבֵּל בַּחוּץ. דְּנָה הַגְּמָרָא: אִמְנָם אֲפֻשֶׁר לְלַמּוֹד מִשְׁחִטָה לְבַדָּה אוֹ
מִזְרִיקָה לְבַדָּה, אוֹלָם תִּיתִי מְבִינִי – תִּלְמַד מִמֶּהֱדָה הַשּׁוֹה שְׁבִשְׁנֵיהֶם,
שֶׁאִם תִּשִּׁיב מָה לְשְׁחִיטָה שְׂכָן פּוֹסְלָת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלִין בַּפְּסוּק מָה שְׂאִין
כֵּן בְּקִמְצָה וּקְבִלַת דְּמִים, וְזִיקָה תּוֹכִיחַ, שְׂאִינָה פּוֹסְלָת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלִין
בַּפְּסוּק, וְאִם תִּשִּׁיב מָה לְזִרְיקָה שְׂכָן זֹר חֲתִיב עֲלֶיהָ מִיתָה מָה שְׂאִין כֵּן
בְּקִמְצָה וּקְבִלַת דְּמִים, שְׁחִיטָה תּוֹכִיחַ, שְׁכִשְׂרִיהָ בּוֹר, וְכִיּוֹן שְׂכָן, נִלְמַד
מִמֶּהֱדָה הַשּׁוֹה שְׁבִשְׁנֵיהֶם שֶׁהֵם עֲבוּדָה וְחִיבִים עֲלֵיהֶם בַּחוּץ, כְּמוֹ כֵּן
קוֹמֵץ וּמְקַבֵּל דְּמִים שֶׁהֵם עֲבוּדָה יִהְיֶה חֲתִיב עֲלֵיהֶם בַּחוּץ.
הַגְּמָרָא דּוֹחָה וּמוֹכִיחָה שְׂאִין לְחִיב עַל עֲבוּדָה בַּחוּץ עַל יְדֵי לִימּוֹד
מִמֶּהֱדָה הַשּׁוֹה, וּבְכַךְ מִתְבָּאֵר הַמְקוֹר שֶׁהַקּוֹמֵץ וְהַמְקַבֵּל דְּמִים בַּחוּץ
פְּטוֹר. מִשְׁבִּיהַ הַגְּמָרָא: אִם כֵּן שֶׁאֲפֻשֶׁר לְחִיב עַל יְדֵי לִימּוֹד מִמֶּהֱדָה
הַשּׁוֹה אֶת הָעוֹבֵד בַּחוּץ עֲבוּדוֹת שְׂאִינָם מִפְּרוּשׁוֹת בַּפְּסוּק, לֹא יֵאֱמָר
פְּטוֹר לְחִיב בְּזִרְיקָה בַּחוּץ, וְתִיתִי מְבִינִי – וְתִלְמַד זֹאת מִמֶּהֱדָה
הַשּׁוֹה שְׁבִשְׁחִיטָה וּבְהֵעֵלָא. וּמִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא כִּיֶּצֶד הוּא הַלִּימּוֹד,
וְתִיתִי מְשַׁחֲטָה – אִם תִּלְמַד לְחִיב אֶת הַזּוֹרֵק דָּם בַּחוּץ מִמָּה שְׁמַצִּינוּ
שְׁחִיבֵי עַל שְׁחִיטָה בַּחוּץ, יֵשׁ לְהַשִּׁיב, מָה לְשְׁחִיטָה שְׂכָן נִפְסָלָת שֶׁלֹּא
לְשֶׁם אוֹכְלִין בַּפְּסוּק, תֶּאֱמַר בְּזִרְיקָה שְׂאִינָה נִפְסָלָת שֶׁלֹּא לְשֶׁם
אוֹכְלִין בַּפְּסוּק, תִּיתִי מְשַׁחֲטָה – וְאִם תִּלְמַד מִמָּה שְׁמַצִּינוּ שְׁחִיבֵי עַל
הָעֵלָא בַּחוּץ, יֵשׁ לְהַשִּׁיב, מָה לְהֵעֵלָא שְׂכָן יִשְׁנָה בְּמַחְנֶה – שִׁישׁ
חִיּוֹב הָעֵלָא אֲצֵל קָרְבָן מַנְחָה, תֶּאֱמַר עַל בְּזִרְיקָת הָדָם שְׂאִינָה שִׁיבִית
בְּקָרְבָן מַנְחָה, וְאִמְנָם מִשְׁחִיטָה לְחוּד וְהָעֵלָא לְחוּד אֵין לְלַמּוֹד לְחִיב
עַל זְרִיקָה בַּחוּץ, אֵךְ תִּיתִי מְבִינִי – תִּלְמַד מִן הַצֵּד הַשּׁוֹה שְׁבִשְׁנֵיהֶם,
בְּשְׁחִיטָה וְהָעֵלָא, שֶׁאִם תִּשִּׁיב מָה לְשְׁחִיטָה שְׂכָן פּוֹסְלָת שֶׁלֹּא
לְאוֹכְלִין בַּפְּסוּק, הָעֵלָא תּוֹכִיחַ שְׂאִינָה פּוֹסְלָת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלִין בַּפְּסוּק,
וְאִם תִּשִּׁיב מָה לְהָעֵלָא שְׂכָן יִשְׁנָה בְּמַנְחָה, שְׁחִיטָה תּוֹכִיחַ שְׂאִינָה
בְּמַנְחָה, הַצֵּד הַשּׁוֹה שְׁבִהֶם שֶׁהֵם עֲבוּדָה וְחִיבִים עֲלֵיהֶם בַּחוּץ, אִם כֵּן
נִלְמַד גַּם אֶת הַזּוֹרֵק דָּם שְׂהִיא עֲבוּדָה שִׁיחִיהָ חֲתִיב בַּחוּץ וְאֵין צָרִיךְ
פְּטוֹר.
אֵלָּא לְהִכִּי כְּתִיב קָרָא מִיּוּחָד לְחִיב אֶת הַזּוֹרֵק בַּחוּץ, וְזֹאת בְּכַדִּי
לְמִיּוֹר וְלִהְשִׁמְעֵנוּ דְּלֹא אֵתָא מְבִינִי – שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֲפֻשֶׁר הִיָּה
לְלַמּוֹד מִמֶּהֱדָה הַשּׁוֹה לְחִיב אֶת הָעוֹבֵד בַּחוּץ עֲבוּדוֹת שְׂאִינָם
מִפְּרוּשׁוֹת בַּפְּסוּק, אֵין לְלַמּוֹד מִמֶּהֱדָה הַשּׁוֹה, וּמִכָּאֵן נִלְמַד לְפִטְוֹר אֶת
הַקּוֹמֵץ וְהַמְקַבֵּל דְּמִים בַּחוּץ.
מִבִּיָּאָה הַגְּמָרָא מִחְלוקָת לִגְבִי חִילוּק הַחִיּוּבִים שֶׁל שְׁחוּט וְזוֹרֵק בַּחוּץ
בְּהַעֲלֵם אֶחָד: אֶמֶר רַבִּי אֲבָהוּ, שְׁחָט קָרְבָן מִחוּץ לְעוֹרָה וְזָרַק אֶת דָּמוֹ
מִחוּץ לְעוֹרָה בְּשׁוּגָה בְּהַעֲלֵם אֶחָד, לְדָבָרִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא שֶׁלְמַד לְעֵיל
(ע"א) אֶת חִיּוֹב הַזּוֹרֵק דָּם בַּחוּץ מִן הַפְּסוּק 'דָּם שִׁפָּךְ' שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי שְׁחוּט
בַּחוּץ, חֲתִיב רַק חֲטָאת אֲחַת עַל שְׁנֵיהֶם, כִּיּוֹן שֶׁעַל שְׁנֵיהֶם נִכְתְּבָה
אוֹזֶהֶרָה אַחַת וְעוֹנֵשׁ אֶחָד, וְאִילוֹ לְדָבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁלְמַד לְעֵיל (ע"א)
אֶת חִיּוֹב הַזּוֹרֵק בַּחוּץ מִן הַפְּסוּק 'אוֹ זָבַח' שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי הָעֵלָא בַּחוּץ,
חֲתִיב שְׁתִּים, אַחַת עַל הַשְּׁחִיטָה וְאַחַת עַל הַזְרִיקָה, שְׂכִינָן שֶׁהֵם שְׁנֵי
חִיּוּבֵי כְּרִיתוֹת נִפְרָדִים, נֶחֱשָׁבִים כְּלֵאִים נִפְרָדִים.
אֲבִי אֶמֶר, אֶפִּילוֹ [לְדָבָרִי] רַבִּי עֲקִיבָא, הַשְּׁחוּט וְהַזּוֹרֵק בַּחוּץ, אִינוּ
חֲתִיב אֵלָּא חֲטָאת אֲחַת, וְהַטַּעַם, מִשׁוּם דְּאֶמֶר קָרָא (דְּבָרִים יב יד) 'כִּי אִם
בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְגו' שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ וְשֶׁם תַּעֲשֶׂה וְגו', וְכִיּוֹן
שֶׁחִילַק הַכְּתוּב אֶת הָעֵלָא לְהַזְכִּירָה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה וְאֶת שָׂאֵר כָּל
הָעֲשִׂיּוֹת שֶׁבִּקְרָבָן כָּלָן בִּיחָד, לְמַדְּנוּ בְּזֶה שֶׁהַכְּתוּב עֲשֶׂאן לְכוּלָן –
לְכָל הָעֲבוּדוֹת שֶׁבִּקְרָבָן שְׂאִינָן הָעֵלָא כְּעֻבְדָּה אֲחַת לִגְבִי חִיּוֹב
חֲטָאת, וְלֹכֵן עַל הַשְּׁחִיטָה וְהַזְרִיקָה בְּהַעֲלֵם אֶחָד חֲתִיב רַק חֲטָאת אַחַת.
מִבִּיָּאָה הַגְּמָרָא מִחְלוקָת נּוֹסֶפֶת לִגְבִי חִילוּק הַחִיּוּבִים שֶׁל זּוֹרֵק וּמַעֲלָה
בַּחוּץ בְּהַעֲלֵם אֶחָד: זָרַק דָּם קָרְבָן בַּחוּץ וְהָעֵלָה אוֹתוֹ בְּשׁוּגָה בְּהַעֲלֵם
אֶחָד, לְדָבָרִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא שֶׁלְמַד אֶת חִיּוֹב הַזּוֹרֵק דָּם בַּחוּץ מִהַפְּסוּק
שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי הַשְּׁחוּט בַּחוּץ, חֲתִיב שְׁתִּים, אַחַת עַל הַזְרִיקָה וְאַחַת עַל
הָהֵעֵלָא, לְדָבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁלְמַד אֶת חִיּוֹב הַזּוֹרֵק בַּחוּץ מִהַפְּסוּק
שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי הָעֵלָא בַּחוּץ, אִינוּ חֲתִיב אֵלָּא חֲטָאת אֲחַת עַל שְׁנֵיהֶם,
שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֵלָּא לֹא אֶחָד הַכּוֹלֵל אֶת הַזְרִיקָה וְהָעֵלָא.

ראש בן יונה של עולת העוף שאין בו ביות, ומלח משלימו לביות
והקטירו בחור, מהו, האם המלח מצטרף להשלם לשיעור כזית,
וחייב משום מעלה בחור, או לא.
מקשה רבא מפרזקא על ספיקו של רבא: אמר ליה רבא מפרזקא
לרב אחי, וכי לא חיינו פלוגתיהו דרבי יוחנן וריש לקיש – האם
ספק זה אינו תלוי במחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש לגבי עצם
המחוברת לבשר, שלדעת רבי יוחנן שחיבורי עולין כעולין, ישלים
המלח לכזית, ולדעת ריש לקיש שחיבורי עולין לאו כעולין, אין
המלח משלים לכזית.
מתרצת הגמרא: אין ספיקו של רבא תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש
לקיש, שכן תיבעי לרבי יוחנן ותיבעי לריש לקיש – יש להסתפק בין
לפי רבי יוחנן ובין לפי ריש לקיש.
מבארת הגמרא: תיבעי לרבי יוחנן, כיון שאפשר לומר שעד כאן לא
קאמר רבי יוחנן היתם בעצם המחוברת לבשר, שמצטרפת עמו,
אלא דווקא בעצם דמינא דבשר הוא – שעצם היא מין בשר, ולכן
מצטרפת להשלימו לכזית, אבל מלח דלא מינא דבר יונה הוא –
המלח אינו מין בן יונה, לא – אינו מצטרף להשלימו לכזית.
וכן תיבעי לריש לקיש, כיון שאפשר לומר שעד כאן לא קאמר ריש
לקיש היתם בעצם המחוברת לבשר שאינה מצטרפת עמו, אלא
משום דאי פריש מינה – שאם נפרדה העצם מהבשר לאו מצוה
לאסוקי – אין מצוה להעלותה ולהקטירה, ולכן אינה מצטרפת
להשלימו לכזית, אבל הך – כאן במלח דאי פריש – אם פרש המלח
ונפל מן הקרבן מצוה לאסוקי – מצוה למלוח שוב את הקרבן קודם
הקטרתו, לא – לא אמר ריש לקיש שלא מצטרף עם העולין, אלא
בזה אכן יצטרף להשלים לכזית.
או דלמא – או שמא לא שניא – אין די בסברות אלו לחלק בין מלח
לעצם, וגם מלח יהיה תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. מסקנת
הגמרא, תיקו – הדבר נותר בספק.
שנינו במשנה, רבי יוסי הגלילי אומר בו, אמרו לו חכמים אף
השוחט בפנים ומעלה בחור כיון שהוציאנו פסלו.
הגמרא מבארת מה ישיב רבי יוסי הגלילי על טענת חכמים: השיב
רבי תשובה לדברי חכמים תחת – במקום רבי יוסי הגלילי, שאין
להביא ראיה שחייב המעלה מקרבן שנשחט בחור, ממה שחייב
המעלה מקרבן שנשחט בפנים, שכן יש להשיב, מה לשוחט בפנים
ומעלה אותו בחור, שהיתה לו – לקרבן שעת הבושר – שקודם שיצא
מהעורה היה כשר להקרב בפנים, ולכן חייב המעלהו בחור, תאמר
בשוחט מחוץ לעורה ומעלה בחור, שלא היתה לו שעת הבושר,
שכיון שנשחט בחור נפסל מיד, ולפיכך אין חייבין עליו.
השיב רבי אלעזר כרבי שמעון תשובה אחרת לדברי חכמים תחת
רבי יוסי הגלילי, מה לשוחט בפנים ומעלה בחור, שכן קודש
מקבילו – שאם החזירו לעורה והעלהו על גבי המזבח, לא ירד, אף
על פי שנפסל ביצא, כיון שפסלו בקודש, לכך חייב אם העלהו
בחוץ, תאמר בשוחט קרבן בחור, שאין קודש מקבילו, שאף אם
הכניסו לעורה והעלהו על גבי המזבח, ירד, כיון שאין פסולו בקודש,
ולפיכך אין להוכיח משחוט פנים לחייב על העלאת שחוט חור.
שואלת הגמרא: מאי בינייהו – מה החילוק שיש להלכה בין סברת
רבי שלא היתה לה שעת הכושר, לסברת רבי אלעזר ברבי שמעון
שאין הקודש מקבילו.
משיבה הגמרא: אמר ועירי, שחיטת לילה – שחט קרבן בלילה
בעורה אינא בינייהו, שלדעת רבי, המעלה בחור קרבן שנשחט
בלילה בפנים פטור, כיון שלא היתה לו שעת הכושר, שמתחילה לא
היה ראוי להקטירו על גבי המזבח. ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון,
חייב, כיון שהקודש מקבילו, שאם עלה על גבי המזבח לא ירד.
רבה אמר, קבלה בכלי חול – קיבל את דם הקרבן שנשחט בעורה
בכלי חול שאינו כלי שרת אינא בינייהו, שלדעת רבי, הזורק בחור
מדם קרבן שהתקבל בכלי חול פטור, כיון שלא היתה לו שעת הכושר,
ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון חייב, כיון שפסולו בקודש.
שנינו במשנה, אדם טמא שאכל בין קודש בו חייב. רבי יוסי הגלילי

אומר, טמא שאכל טהור חייב, וטמא שאכל טמא פטור, שלא אבל
אלא דבר טמא. אמרו לו חכמים, אף טמא שאכל את הטהור כיון
שנגע בו טמאווה.
הגמרא דנה מה יענה רבי יוסי הגלילי על טענת חכמים. שואלת
הגמרא: והרי שפיר קאמר ליה – טענה חזקה אמרו לו רבנן לרבי
יוסי הגלילי, שכל בשר קודש טהור שאדם טמא אבלו נטמא בנגיעת
האדם, ואף על פי כן מודה רבי יוסי הגלילי שחייב חטאת, ואם כן
מדוע אם היה הבשר טמא קודם לכן פטור האדם מחטאת.
משיבה הגמרא: אמר רבא, כל היבא דנטמא האדם האוכל
בטומאת הגוף ואחר כך נטמא הבשר, דכולי עלמא לא פליגי,
דחייב חטאת האדם שאכלו, שכן טומאת הגוף בכרת, ואיסור
האכילה בטומאת הגוף קדם לאיסור האכילה בטומאת הבשר, כי
פליגי באופן שננטמא בשר ונאסר באכילה, ואחר כך נטמא הגוף
של האדם האוכל, האם איסור אכילה בטומאת הגוף חל על החתיכה
שאסורה כבר באיסור אכילה בטומאת הבשר או לא, דרבנן סבירי,
אמרין מינו, כלומר, מתוך שנאסר לאכול חתיכות בשר אחרות
טהורות בטומאת הגוף, נאסר גם בחתיכה זו בכללן כדין איסור
כולל, ורבי יוסי הגלילי סבר, לא אמרין מינו, כלומר, אין איסור
אכילה בטומאת הגוף חל על איסור, גם לא באיסור כולל, וכיון
שכבר נאסר הבשר באכילה משום טומאת בשר, לא חל עליו איסור
נוסף של טומאת הגוף, ואין האוכלו חייב כרת. ולפיכך אין ראיה ממה
שאדם טמא טימא את הבשר ואכלו שחייב חטאת, כיון ששם קדם
איסור אכילה בטומאת הגוף לאיסור אכילה בטומאת הבשר.
שואלת הגמרא: ורבי יוסי, נהי שסובר הוא דמינו לא אמרין, אך
זה דווקא כאשר שני האיסורים שווים בחומרתם, אבל כאשר האיסור
השני חמור מן הראשון, יש לאיסור החמור לחול על האיסור הקל.
ואם כן תיתי – יחול איסור אכילה בטומאת הגוף, דחמירא, שכן
חייבין עליה כרת, ותחול על איסור אכילה בטומאת בשר שקלה
הימנה, שאין עליה חיוב כרת.
מיישבת הגמרא: אמר רב אחי, ממה – מנין דאיסור אכילת קדשים
בטומאת הגוף חמורה מאיסור אכילה בטומאת בשר, דלמא – שמא
איסור טומאת בשר חמורה יותר מאיסור טומאת הגוף, שכן אין לה
מהרה במקנה – שבשר שנשחט אין יכולים לטהרו במקוה, ואילו
לטומאת הגוף יש טהרה במקוה, ולכן, אין יכול איסור טומאת הגוף
לחול על איסור טומאת בשר.

משנה

המשנה מביאה חילוקי דינים בין שוחט בחור למעלה בחור: חומר
בשחיטה בחור מפעליה בחור, וחומר פעליה בחור מפשחיה
בחוץ. מפרטת המשנה: חומר בשחיטה בחור, שהשוחט בחור
לאכילת הדיוט, חייב חטאת, ואילו המעלה בחור להדיוט, פטור
מחטאת. חומר פעליה בחור, ששנים שאחזו בפסין ושחטו בחור,
פטורים מחטאת, ואילו שנים שאחזו באבר אחד והעלו אותו בחור,
חייבין חטאת.
המשנה דנה בהעלה בחור כמה פעמים מאותה בהמה: העלה אבר
בחוץ בשוגג, ונודע לו שאסור, ושכח וחזר והעלה בשוגג מאותה
בהמה, ונודע לו, ושכח וחזר והעלה בשוגג מאותה בהמה, חייב
חטאת על כל עלייה ועלייה בפני עצמה, דברי רבי שמעון. רבי יוסי
אומר, אינו חייב אלא חטאת אחת על כל ההעלאות.
המשנה מביאה מחלוקת נוספת בין רבי יוסי לרבי שמעון: עוד אמר
רבי יוסי, ואינו חייב על העלאה בחור עד שיעלה לראש המזבח –
שיבנה מזבח בחור לשם ההעלאה ויעלה עליו קרבן. רבי שמעון
אומר, אין צריך לבנות מזבח לשם כך, אלא אפילו העלה על הפלע
או על האבן, חייב משום מעלה בחור.

גמרא

הגמרא מבררת את מקור החילוק בין שוחט להדיוט למעלה להדיוט,

זבחים. פרק שלשה עשר – השוחט והמעלה דף קח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכט רש"י תוספות

ראש יונה. של עולת העוף והעלול בחוץ: מלח אי פריש מצוה לחזור ולמולחו בדבתיב (ויקרא ב) ולא תשבית מלח ברית: שעת הכושר. ליקרב בפנים: שכן קרש מקבלו. אע"פ שהוציאו אם חזר והכניס והעלהו לא ירד כדאמרן בהמזבח מקדש (לעיל דף פד). הלן ודחציא בו: שחיטת לילה איכא בניניהו. לרבי שחט בהמה בלילה בפנים

העלה בחוץ פטור שלא היתה לה שעת הכושר דבשחיטתה נפסלה לר"א חייב שהרי הקדש מקבלו שאם עלה לא ירד: רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בניניהו. שעת הכושר ליכא קדש מקבלו איכא דכל שפטולו בקדש הקדש מקבלו: כל היכא דנשטא גופו של זה ואח"כ נשטא הכשר. ואפילו ע"י אחרים מודה ר' יוסי הגלילי דחייב כדאמרן מה לי על ידו מה לי ע"י אחרים דטעמא דר' יוסי משום דאין איסור חל על איסור הוא וכאן איסור טומאת הגוף קודם: כי פליגי בשנשטא בשר תחילה. ונאסר על זה משום טומאת בשר שאין חייבין עליו חטאת ובי הדר נשטא הגוף אית ליה לר' יוסי אין איסור טומאת הגוף חל על איסור זה ואע"ג דאיסור כולל הוא דאיכא למימר דמיגו דמיחטס בשאר חתיכות טהורות משום טומאת הגוף נתסר נמי בחך לא אמרינן האי מיגו הלכך אין ראיה מטמא שאכל את הטורח לכאן דהתם טומאת הגוף קדים: ורבנן סברי אמרינן מנו. ואיסור כולל חל על איסור אחר דהא דאמרין אין איסור חל על איסור באיסורי דעלמא קאמרינן: נתי' דלא אמרינן מנו. לחול איסור על איסור ואפילו הוא כולל מיהו הני מילי היכא דשניחן שוין אבל הכא התיי טומאת הגוף דחמיא ותחול בכולל על טומאת בשר דקילא דהכי אמרינן בשחיטת חולין בפרק גיד הנשה (דף קא). דרבי יוסי הגלילי לית ליה איסור חל על איסור אפילו ע"י כולל ובאיסור חמור אית ליה איסור חל על איסור כשהוא איסור כולל גבי אוכל גיד הנשה של עולה דאוקימנא כרבי יוסי הגלילי דקתני חייב שתים: מתני' השוחט קדשים בחוץ. לאכילת הדיוט חייב: והמעלה להדיוט פטור. משום העלאת חוץ חייב משום עובד עבודה זרה ואם הויד בעבודה זרה ושגג בהעלאת חוץ אינו מביא על שגגות חטאת וטעמא מפרש בגמ': שנים שאחיו. בגמרא מפרש לה: העלה נודע לו וחזר והעלה. מאותה בהמה עצמה ובגמרא מפרש פלוגתיהו: שיעלה לראש המזבח. שיבה מזבח לשם כך ויעלה וטעמא מפרש בגמ': גמ' דכתיב לה' ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' (ויקרא יז) מכלל דבערשה לשם הכתוב מדבר: בשחיטת חוץ נמי כתיב. (שם) ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה': איש איש. להביא איש ששחט לאיש: שאני התם. בשחיטה לא מצית למידרש איש איש לחיוב שנים שאחיו בסבך ושחטו: דהא כתיב ההוא. וקא סלקא דעתך ונכרת האיש ההוא (שם): למעוטי

ראש בן יונה שאין בו כוונה, ומלח משלימו לכונת, מהו. אמר ליה רבא מפרוקיא לרב אשי, לאו היינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי לקיש. תיבעי לרבי יוחנן, ותיבעי לרבי לקיש. תיבעי לרבי יוחנן, עד כאן לא קאמר רבי יוחנן התם, אלא עצם, דמינא דבשר הוא. אבל מלח, דלא מינא דבר יונה הוא, לא. תיבעי לרבי לקיש, עד כאן לא קאמר רבי לקיש התם, אלא דאי פריש מינה, לאו מצוה לאסוקי. אבל הכא, דאי פריש, מצוה לאסוקי, לא. או דלמא, לא שניא. תיקו: רבי יוסי הגלילי אומר כו': השיב רבי, תחת רבי יוסי הגלילי, מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ, שהיתה לו שעת הכושר. תאמר בשוחט חוץ ומעלה בחוץ, שלא היתה לו שעת הכושר. השיב רבי אלעזר ברבי שמעון, תחת רבי יוסי הגלילי, מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ, שכן קודש מקבלו. תאמר בשוחט בחוץ, שאין קודש מקבלו. מאי בניניהו. אמר יערי, שחיטת לילה, איכא בניניהו. רבה אמר, קבלה בכלי חול, איכא בניניהו: טמא שאכל בין קודש כו': שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי. אמר רבא, כל היכא דנשטא טומאת הגוף, ואחר כך נשטא בשר, דכולי עלמא לא פליגי דחייב, שכן טומאת הגוף בכרת. כי פליגי, בשנשטא בשר ואחר כך נשטא הגוף. דרבנן סברי, אמרינן מיגו. ורבי יוסי הגלילי סבר, לא אמרינן מיגו. ורבי יוסי, נתי' דמיגו לא אמרינן, תיתי טומאת הגוף דחמיא, ותחול על טומאת בשר. אמר רב אשי, ממאי דטומאת הגוף חמורה. דלמא טומאת בשר חמורה, שכן אין לה טהרה במקוה: משננה חומר בשחיטה מבפלייה, ובפלייה מבשחיטה. חומר בשחיטה, שהשוחט להדיוט, חייב. והמעלה להדיוט, פטור. חומר בפלייה, שנים שאחיו בפסין ושחטו, פטורים. אחזו באבר והעלו, חייבין. העלה, חזר והעלה, וחזר והעלה, חייב על כל עלייה, דברי רבי שמעון. רבי יוסי אומר, אינו חייב אלא אחת, ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח. רבי שמעון אומר, אפילו העלה על הסלע או על האבן, חייב: גמרא מאי שניא המעלה להדיוט דפטור, דכתיב 'לה'.

בשחיטה נמי, הכתיב 'לה'. שאני התם, דאמר קרא, 'איש איש'. גבי העלאת, נמי כתיב 'איש איש'. מביעי ליה, לשנים שהעלו באבר, חייבין. אי הכי, הכא נמי, מביעי ליה לשנים שאחיו ושחטו, שחיבין. שאני התם, דאמר קרא 'ההוא', אחד ולא שנים. אי הכי, גבי העלאת נמי, הא כתיב 'ההוא'. מביעי ליה, למעוטי

שחיטת לילה איכא בניניהו. לכאורה רבי ורבי אלעזר בר"ש סברי כר"ש דאמר בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פד). נשחטה בלילה אם עלתה לא תרד דהשתא קדש מקבלו ולא היתה לו שעת הכושר אבל לרבי יהודה דאמר אם עלתה תרד בין לרבי בין לרבי אלעזר בר"ש שחט בלילה בפנים והעלה בחוץ לא מבטיח (ליה) לרבי יוסי הגלילי דפטור אלא אפילו לרבנן נמי פטור כדמכוב בסוף פירקין (לקמן קיא). גבי הא דתנן ר"ש אומר כל שחיבין עליו בחוץ חייבין על כירצא בו בפנים שהעלה בחוץ ומפרש יערי גופיה שחיטת בהמה בלילה איכא בניניהו וה"ק השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור פירוש דאין מתקבל בפנים כר' יהודה דאמר אם עלה (לא) ירד שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב אלמא דאפילו לרבנן דמחייב שוחט בחוץ ומעלה בחוץ מודו בשחט בלילה בפנים ומעלה בחוץ דפטור לר' יהודה וקצת תימה ויערי ורבה אמאי נקטי הכא שחיטת לילה וקבלה בכלי חול דהיינו כמו נשפך דמה דלא הוי אלא לר"ש דלרבי יהודה תריוהו ירדו הוי להו למימר איכא בניניהו נשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומו ולכולי עלמא לא ירד דהרי קדש מקבלו ולא היתה לו שעת הכושר ושמן אגב דנקטי רבה חריעי בסוף פירקין (שם) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן שחיטת לילה וקבלה בכלי חול נקטי נמי הכא וצריך לדקדוק לר' יהודה דאמר (לעיל דף פד). ביצא דמה אם עלה ירד הרי זורק מקצת דמים בחוץ דחייב אע"ג דאין קדש מקבלו ושמן לרבי יהודה לא היה חייב והא דדרשנן מקרא לרבות הזורק דלמא בשחט חוץ ולא בשחט פנים מידי דהוה אשחיטת לילה בסוף פירקין אבל לרבי יוסי הגלילי אילבא דרבי יהודה דהא לא משכחת לה זורק בחוץ דחייב ועוד נראה דהא דמייסר לר' יהודה משום דאין קדש מקבלו היינו כשאין קדש מקבלו מחמת פסול אחר מלבד פסול זה שיצא לחוץ והעלהו וניחא נמי דמתני' מחייב הקומץ והלבנה והקטרת ומנחת כהנים שהעלה בחוץ אף על גב דאמרין בירש המזבח (לעיל דף פג) דמנחת לר"י הגלילי ירדו וכן נכסים הבאים עם הזבח דאמרין דלרבי כולן ירדו ובריתא דבסמוך (דף קט). דמריב פסולין לא חשיב נשחטה בלילה ונשפך דמה שמע מניה דרבי יהודה היא ולא מחייב אהני משום דירדו ואפילו הכי מחייב אקומץ ומנחת נכסים וניסוך היין והמים דהיינו טעמא כדפרישית וקצת קשה דלרבי יהודה אין מתמיש מה שהשיב ר' אלעזר בר"ש תחת ר"י הגלילי דאכתי תיקשי ליה אף הקומץ בפנים והעלה בחוץ בין שהוציאו פסול: רבנן סברי מיגו. באיסור כולל פליגי כדמפרש בסוף גיד הנשה (חולין דף קא).

שוגג

ובחים דף קח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלא

מכפילות התיבות 'איש איש' שנאמרו בפרשת שחיתא. משיבה
הגמרא: רבי יוסי נפקא ליה – לומד הוא לחיוב את השוחט להדיוט
בחוץ מהפסוק (שם יז ד) 'דָם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שִׁפְךָ' שנאמר
בפרשת שחיתא בחוץ, ומתיבת 'לֹאִישׁ' למדים שהשוחט קרבן בחוץ
וּמִפִּילּוֹ הַשּׁוֹחֵט לְאִישׁ – לשם איש חיוב.
שנינו במשנה: הַעֲלָה וְחֹזֵר וְהַעֲלָה בּוֹ חַיִּיב עַל כָּל עֲלִיָּה, דברי רבי
שמעון. רבי יוסי אומר, אינו חייב אלא אחת. אִמָּר רִישׁ לְקִישׁ,
מִחֲלֻקַּת רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יוֹסִי, אִינְהוּ אֵלָּא בְּהַעֲלָה וְחֹזֵר וְהַעֲלָה
אֲרֻכָּה וְחִמְשָׁה אַכָּרִים שְׁלָמִים, דְּמָר כָּבֵד – רבי יוסי שלדעתו חייב
רק חטאת אחת על העלאת כל האיברים, סובר דְּכִי בְּתוֹרָה
בפרשת העלאת בחוץ (שם יז ט) וְאֵל פָּתַח אֲהֵל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאנוּ
לְעִשׂוֹת אֹתוֹ לֵה' וגו', שמתבת 'אתו' דורש רבי ישמעאל לעיל (ק).
שָׂרָק עַל הַדְּבַר הַשְּׁלֵם שֶׁהַעֲלָה בַּחוּץ הוּא חַיִּיב, וְאִינּוּ חַיִּיב עַל
הַחֶסֶר, אֲכָל בְּהִמָּה בְּתָיִב – על כל הבהמה נאמר הפסוק, כלומר
שָׂרָק אִם הַעֲלָה בַּהֲמָה שְׁלִימָה חַיִּיב, ואינו חייב על העלאת בהמה
חסרה, ולפיכך ארבעה וחמישה העלאות של איברי בהמה אחת
נחשבות כהעלאת אחת, ולכן אינו חייב אלא אחת, וְמָר כָּבֵד – רבי
שמעון שאומר שחייב חטאת על כל אבר ואבר סבר, שהפסוק 'אותו'
שפוט אִם הַעֲלָה דְּבַר חֶסֶר, אֲכָל אֲכָר וְאֲכָר בְּתָיִב, כלומר שאם
העלה אבר חסר פטור, אבל על העלאת אבר שלם חייב אפילו לא
העלה את כל הבהמה, ולכן העלאת כל אבר נחשבת העלאת בפני
עצמה. אֲכָל אִם הַעֲלָה כְּמַה חֲתִיכוֹת שֶׁל אֲכָר אֶחָד בְּכַמָּה הַעֲלָאוֹת,
אחרי שהעלה את שאר איברי הבהמה, דְּכָרִי הִכָּל בֵּין לְרַבִּי יוֹסִי וּבֵין
לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אִינּוּ חַיִּיב אֵלָּא חֲטָאת אֶחָת, כִּיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר 'לְעִשׂוֹת אֹתוֹ'
וְזוֹהוּ דְּרִשָּׁה הַגְּמָרָא שָׂרָק עַל דְּבַר שְׁלֵם חַיִּיב וְלֹא עַל דְּבַר חֶסֶר.
וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמָּר, בֵּין לְרַבִּי יוֹסִי וּבֵין לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמוֹקְטְרֵי חוּץ,
כלומר קרבנות שנשחטו מחוץ לעזרה, חייב על העלאת אבר שלם,
והפטור של דבר חסר שנדרש מן הפסוק 'לְעִשׂוֹת אֹתוֹ' הוא על אבר
חסר, ואילו הַמִּחֲלֻקַּת הִיא בְּאֲכָר אֶחָד שֶׁל מוֹקְטְרֵי פְּנִים, כלומר
אבר של קרבנות שנשחטו בעזרה ודינם להקטיר על המזבח, שחתכו
והעלוהו בחוץ בכמה העלאות, דְּמָר כָּבֵד – רבי שמעון האומר שחייב
חטאת על כל העלאתו והעלאתו סובר, שמוקטרי פְּנִים שֶׁחֲסְרוּ
שחסר מן האבר וְהָעֵלּוֹ בְּחוּץ, חַיִּיב חֲטָאת, שֶׁבְּקִרְבָּנוֹת שֶׁנֶּשְׁחָטוּ
בעזרה לא נאמר הפטור של דבר חסר, ולכן העלאת כל חתיכה מן
האבר נחשבת העלאת בפני עצמה, וחייב על כל אחת ואחת, וְמָר
כָּבֵד פְּטוּר – רבי יוסי שאומר שחייב חטאת אחת על כל ההעלאות
סובר, שגם באיברי מוקטרי פְּנִים נאמר הפטור של דבר חסר ופטור
מחטאת על העלאתם בחוץ, ולכן כמה העלאות של חתיכות אבר
אחד נחשבות העלאת אחת. אֲכָל בְּהַעֲלָה בַּחוּץ אֲרֻכָּה וְחִמְשָׁה
אֲכָרִין שְׁלָמִים, דְּכָרִי הִכָּל חַיִּיב חֲטָאת עַל כָּל אֲכָר וְאֲכָר, שהכל
מודים שהפטור של דבר חסר הוא באבר אחד ולא בכל הבהמה, אם
כן העלאת כל אבר נחשבת העלאת בפני עצמה, וחייב על כל אבר
ואבר.
ביאור שלישי במחלוקת רבי שמעון ורבי יוסי: וּפְלִיגָא דְּעוּלָא –
וחולקים ריש לקיש ורבי יוחנן על עולא, דְּאִמָּר עוּלָא, הִכָּל מוֹדִים
בֵּין רַבִּי יוֹסִי וּבֵין רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמוֹקְטְרֵי פְּנִים שֶׁחֲסְרוּ וְהָעֵלּוֹ בְּחוּץ
שֶׁחֲסְרוּ, ולא נאמר בהם הפטור של דבר חסר, לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא
בְּמוֹקְטְרֵי חוּץ – קרבנות שנשחטו מחוץ לעזרה שֶׁחֲסְרוּ וְהָעֵלּוֹ בְּחוּץ,
האם פטור על העלאת אבר חסר או לא, דְּמָר כָּבֵד פְּטוּר – רבי יוסי
האומר שחייב חטאת אחת על כל ההעלאות סבר שפטור על העלאת
אבר חסר של קרבן שנשחט מחוץ לעזרה, ולכן אם העלה כמה
חתיכות של אבר אחד בכמה העלאות, נחשבות כל ההעלאות
כהעלאת אחת, וְמָר כָּבֵד חַיִּיב – רבי שמעון שאומר שחייב על כל
העלאת סבר שחייב על העלאת אבר חסר גם בקרבנות שנשחטו
מחוץ לעזרה, אם כן העלאת כל חתיכה נחשבת העלאת בפני עצמה.
לשון אחרת בדברי עולא: אִיבָא דְּאִמָּרֵי אִמָּר עוּלָא, הִכָּל מוֹדִים,
בֵּין רַבִּי יוֹסִי וּבֵין רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמוֹקְטְרֵי חוּץ שֶׁחֲסְרוּ וְהָעֵלּוֹ בְּחוּץ
שְׁהוּא פְּטוּר, כִּיּוֹן שְׁהוּא דְּבַר חֶסֶר, לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא בְּמוֹקְטְרֵי פְּנִים

לְמַעוּטֵי – לפטור מכרת אם העלה בחוץ בְּשׁוּגָג – שטעה מעצמו, כגון
שחשב שאין במות ציבור אסורות, או אָנוּס – שהיה סבור שמותר
להעלות קדשים בחוץ אף בבמות יחיד, ואין בתורה כלל איסור
שחיתת קדשים בחוץ, וּמִוִּטְעָה – או שאחרים הטעו אותו.
שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם כך ש'ההוא' מלמד לפטור שוגג אנוס
ומוטעה, הָכִי נָמִי, בשחיתת בחוץ, הפסוק 'ההוא' שממנו למדנו
לפטור שנים ששחטו, מִיָּבֵעִי – גם הוא נצרך לְמַעוּטֵי – לפטור מכרת
אם שחט בחוץ כשהיה אָנוּס או שׁוּגָג וּמוֹטְעָה, ואין ללמוד ממנו
ששנים ששחטו פטורים, ואם כן אפשר ללמוד מ'איש איש' ששנים
ששחטו חייבים, ומניין שהשוחט להדיוט חייב. משיבה הגמרא: תְּרִי
'ההוא' בְּתָיִב בפרשת שחיתא בחוץ, האחד, בפסוק (ויקרא יז ד) וְנִכְבַּרְתָּ
הָאִישׁ הַהוּא, שמלמד לפטור את השוחט אנוס שוגג ומוטעה, והשני,
בפסוק (שם) דָּם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא, שמלמד לפטור שנים ששחטו.
שואלת הגמרא: וְאֵלָּא הַפֶּסֶק 'לֵה' שנאמר בפרשת שחיתא לְמָה לִי,
הרי אין לדרוש מ'לֵה' שאינו חייב אלא אם שחט לשם ה', שכן למדנו
מהפסוק 'איש איש' לחיוב את השוחט להדיוט. משיבה הגמרא: מן
הפסוק 'לֵה' נלמד, שחייב דווקא אם שחט בחוץ את הראוי להקרב
בפנים לֵה', לְהוֹצִיא אִם שחט בחוץ את הַשְּׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שפטור,
כיון שאינו עומד להקרב לֵה'.
שנינו במשנה: חוֹמֵר בְּהַעֲלָה בּוֹ שְׁנִים שֶׁאֵחָד בִּסְכִין וּשְׁחָטוּ
פטורים, אחוז באבר והעלו חייבין. תָּנוּ רַבִּנּוּן בְּבִרְיָא, נאמר בפרשת
העלאת בחוץ (ויקרא יז ח) 'אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו' אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה
או זָבַח, מִבִּרְרַת הַבְּרִייתָא: כפילות התיבות 'איש איש' שנאמרו לגבי
העלאת מה תלמוד לומר, מבארת הברייתא: לְרִבּוֹת שְׁנִים שֶׁאֵחָד
בְּאֲכָר אֶחָד שֶׁל קָרְבָן וְהָעֵלּוֹ אוֹתוֹ בַּחוּץ שֶׁחֲסְרוּ חֲטָאת. וצריך לשם
כך פסוק לחיוב, שִׁיבּוֹל הֵייתִי לומר להיפך, מאחר וְהָלֹא דִין הוּא –
שמקל וחומר יש ללמוד ששנים שהעלו בחוץ פטורים, כיון שנדרש
כך, וְזֶה הַשּׁוֹחֵט קָרְבָן בַּחוּץ לְאִכִּילַת הַדְּיוֹט, שהחמירה תורה
בשחיתת בחוץ בכך שֶׁחֲסְרוּ חֲטָאת, ואף על פי כן הקלה התורה
שְׁנֵי שְׁנֵי שֶׁאֵחָד בִּפְסִין וְשִׁחְטוּ קָרְבָן בַּחוּץ פְּטוּרִין, כדרשת הגמרא
(ע"א) מן תיבת 'ההוא' ששנים שהעלו פטורים ששחטו, הַמַּעֲלָה קָרְבָן
בַּחוּץ לְהַדְּיוֹט שֶׁהַקֶּלָה בּוֹ תוֹרָה שֶׁפְּטוּר, אִינּוּ דִין – בודאי שנקל
ונאמר שְׁנֵי שְׁנֵי שֶׁאֵחָד בִּפְסִין וְשִׁחְטוּ קָרְבָן בַּחוּץ שֶׁפְּטוּרִין, וכדי שלא
נדרוש את הקל וחומר, תלמוד לומר 'איש איש' לרבות שנים
שהעלו שחייבים, דְּכָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן.
רַבִּי יוֹסִי אִמָּר, מִמָּה שֶׁאֵף בפרשת העלאת נאמר (שם יז ט) וְנִכְבַּרְתָּ
הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוּי, דורשים 'ההוא', שאף בהעלאת דווקא אֶחָד
שהעלה בחוץ חייב, וְלֹא שְׁנֵי שֶׁהָעֵלּוֹ. שואלת הברייתא: לדעת רבי
יוסי ששנים שהעלו בחוץ פטורים, אִם בֵּין מַה תִּלְמוּד לומר בכפילות
התיבות 'איש איש', שמכך דרש רבי שמעון ששנים שהעלו בחוץ
חייבים. משיבה הברייתא: דְּכָרִי תוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וכיון שכן
דרך בני אדם לכפול הלשון, לפיכך אין לדרוש מן הכפילות.
מבארת הגמרא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר ששנים שהעלו בחוץ חייבים,
הֵא 'ההוא' שדרש ממנו רבי יוסי לפטור שנים שהעלו, מִיָּבֵעִי לֵיהּ
– נצרך לדעתו לְמַעוּטֵי – לפטור מחיוב חטאת אם העלה בחוץ
כשהוא שׁוּגָג או אָנוּס או מוֹטְעָה כדרשת הגמרא לעיל.
שואלת הגמרא: וְרַבִּי יוֹסִי, מזהיכן למד לפטור את השוחט שוגג או
אנוס או מוטעה. משיבה הגמרא: מ'הוא' 'ההוא' – מיתור האות ה"א
בתיבת 'ההוא'.
שואלת הגמרא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, מה ידרוש מיתור האות ה"א בתיבת
'ההוא'. משיבה הגמרא: ה'הוא' 'ההוא' לֹא דְרִישׁ, שאין תוספת האות
ה"א מיותרת ואין לדורשה, שכן דרך התורה לכתוב.
שואלת הגמרא: וְלִדְעַת רַבִּי יוֹסִי, מִדְּהִי 'איש איש' שנאמרו
בפרשת העלאת בחוץ אינו נדרש, וזאת משום שדְּכָרִי תוֹרָה בְּלִשׁוֹן
בְּנֵי אָדָם, אם כן הֵהוּא 'איש איש' שנאמרו בפרשת שחיתא בחוץ
נָמִי – גם אותם אין לדרוש, שהרי דְּכָרִי תוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם,
וְאֵלָּא מַעֲתָה יֵשׁ לְשֹׁאוֹל, הַשּׁוֹחֵט קָרְבָן בַּחוּץ לְהַדְּיוֹט שֶׁמִּבּוֹאֵר
במשנה (ע"א) שחייב, מִנָּא לֵיהּ דְּחַיִּיב, שהרי הגמרא לעיל למדה זאת

אִימָא, אכן 'הלום' הוא לשון לו ולדורות, שנפסקה מלוכה לשאול
ולזרעו לעולמים, אך שְׁאֵנִי – שונה שְׁאוּל, דָּאפִילוּ בְּגוֹיָה לֹא קָאִים
– שאפילו הוא עצמו לא זכה שתעמוד מלכותו, משום שחטא ובכך
גרם שמלכותו תינטל ממנו, וזהו בדבריו דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי
חֲנִינָא, שאמר, בְּשֵׁעָה שְׁפוּסִים גְּדוּלָּה לְאָדָם, פּוֹסְקִים גְּדוּלָּה זוּ לוֹ
וּלְזֵרְעוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, שְׁנַאֲמַר (אויב לו ז) 'לֹא יִגְרַע מִצְדִּיק
עֲיִינִי, וְאֵת מַלְכִּים לְכַסָּא וְגו' וְיִשִּׁיבם לְנֶצַח, שהקב"ה פוסק שישב
גם זרעו לנצח על כסא מלכים, וְאֵם הַגִּים אדם זה דָּעִתּוּ, כלומר
נתגאה, ואינו ראוי עוד לגדולה זו, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁפִּילּוּ,
שְׁנַאֲמַר (פ-ט) וְיִגְבְּהוּ וְאֵם אֲסוּרִים פּוֹקִים, יִלְכְּדוּן בְּחֻבְלֵי עוֹנֵי' –
גבוהות ליבם גורמת להם להיות אסורים בויקים, דהיינו קשורים
בשלשלאות ייסורים ולכודים בחבלי עניינים ויסורים. וכן שאול,
בחטאו ניטלה ממנו הגדולה שנפסקה לו ולזרעו.
שנינו במשנה: בְּעָלִי מוֹמִין, בִּין בְּעָלִי מוֹמִין כו' עוברין בין בעלי
מומין קבועין, חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין.
הגמרא מבררת את מקור הדין. שואלת הגמרא: מָנָא הֵי מִילֵי – מדו
מקור דין זה, שבעלי מומין חולקים. משיבה הגמרא: דִּתְנֵנוּ רַבָּנֵן
בברייתא, נאמר לגבי מנחה (ויקרא ו יא) 'כֹּל זֶכֶר בְּכִנִּי אֶהְיֶה יֶאֱכֹלֶה',
ו'כל' הוא ריבוי, לְרִבּוֹת בְּעָלִי מוֹמִין. שואלת הברייתא: לָמָּא –
לענין מה התרבו בעלי מומין בפסוק זה, אִי – אם לְעִנֵּן אֲכִילָה,
שמותר להם לאכול מנחות, הֲרִי כֶּכֶר נֶאֱמַר עַל בְּעָלִי מוֹמִין (שם כא
כב) 'לֶחֶם אֱלֹהֵינוּ מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים וְגו' יֶאֱכֹל', שהותרו בעלי מומין
באכילת קדשי קדשים. משיבה הברייתא: אֱלָא פסוק זה מרבה בעלי
מומין לְחֻלּוּקָה, שהם חולקים בקדשי קדשים ככהנים כשרים.
תְּנִינָא אִידָךְ – ברייתא נוספת, הפסוק שנאמר לגבי חטאת (שם כב) 'כֹּל
זֶכֶר בְּכִהְנִים יֶאֱכֹל אֹתָהּ בֹּא לְרִבּוֹת בְּעָלִי מוֹמִין. שואלת הברייתא:
לָמָּא – לענין מה בא ריבוי זה, אִי – אם תאמר שהוא מרבה אותם
לְאֲכִילָה, הֲרִי דִין זה כֶּכֶר אָמַר בפסוק 'לֶחֶם אֱלֹהֵינוּ וְגו' יֶאֱכֹל',

כמבואר לעיל, וְאִי – ואם תאמר שהריבוי בא לְעִנֵּן חֻלּוּקָה, הֲרִי גם
דין זה כֶּכֶר אָמַר לעיל, מהפסוק 'כֹּל זֶכֶר בְּכִנִּי אֶהְיֶה יֶאֱכֹלֶה',
הנאמר במנחה. משיבה הברייתא: הלימוד הנוסף נצרך, שְׁכֵן יָבוֹל
היית לומר שאין לי אֱלָא כהן תָּם וְנִעְשָׂה בְּעַל מוֹם, הוא שנתרבה
מהפסוקים הקודמים, אך כהן בְּעַל מוֹם מְעִיקָרוֹ – שנולד בעל מום,
מִנֵּין לרבות גם אותו. תְּלִמּוּד לזִמְרָ – מלמדנו הכתוב, 'כֹּל זֶכֶר
בְּכִהְנִים יֶאֱכֹל אֹתָהּ', לרבות גם כהן בעל מום מעיקרו.
תְּנִינָא אִידָךְ – ברייתא נוספת, הפסוק שנאמר לגבי אשם (שם ט) 'כֹּל
זֶכֶר בְּכִהְנִים יֶאֱכֹלֶה' בא לְרִבּוֹת בְּעַל מוֹם. שואלת הברייתא: לָמָּא
בא פסוק זה לרבות בעלי מומין, אִי לְאֲכִילָה, הֲרִי כֶּכֶר אָמַר בפסוק
'לֶחֶם אֱלֹהֵינוּ וְגו' יֶאֱכֹל', וְאִי לְחֻלּוּקָה, הֲרִי כֶּכֶר אָמַר בפסוק 'כֹּל
זֶכֶר בְּכִנִּי אֶהְיֶה יֶאֱכֹלֶה' הנאמר במנחה, וְאִי לְבְּעַל מוֹם מְעִיקָרוֹ,
הֲרִי כֶּכֶר אָמַר בפסוק 'כֹּל זֶכֶר בְּכִהְנִים יֶאֱכֹל אֹתָהּ' הנאמר בחטאת.
משיבה הברייתא: שְׁיָבוֹל היית לומר, שאין לי שנתרבה אֱלָא כהן
בְּעַל מוֹם קָבוע, אך כהן בְּעַל מוֹם עוֹבֵר, מִנֵּין לרבותו אף הוא, לכן
תְּלִמּוּד לזִמְרָ – מלמדנו הכתוב הזה 'כֹּל זֶכֶר בְּכִהְנִים יֶאֱכֹלֶה'.
מקשה הגמרא: כִּלְפִי לִיָּא – להיכן פונה דבר זה, כלומר, הלוא
ההיפך הוא הנכון לרבות, שיש יותר להתיר בעל מום עובר מבעל
מום קבוע, והיאך יתכן שנצרך פסוק להתיר בעל מום עובר אחר
שהותר בעל מום קבוע. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שְׁשֵׁת, אִיפּוּךְ –
הפוך תירוץ זה, ואמור שבא הפסוק השלישי לרבות בעלי מום קבוע,
שיכול היית לומר שאין לי אלא שנתרבה בעל מום עובר, ולכן
מלמדנו הכתוב הזה לרבות גם בעל מום קבוע. מתרצת הגמרא עוד:
רַב אֲשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם לֹא תִפּוּךְ – אין להפוך את התירוץ, אלא
הפסוק אכן מרבה בעלי מום עובר, וְאִי צִמְטִיד – ונצרך לרבותו אף
אחר שנתרבה בעל מום קבוע, משום שסָלְקָא דְּעִתָּהּ אֲמִינָא – היה
עולה בדעתך לומר

אגרות קודש

ב"ה, ז"ך אד"ר, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ניסן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מז' וי"ב אדר. ונהייתי מההזמנה (מצד אנ"ש שי) ומנסיעתו לאנטורפן.
ויה"ר שתהי' בהצלחה מכוונת להתכלית - הפצת המעינות. -

ובודאי מתכווננים באופן הדרוש לנצל ימי הפורים הבע"ל גם לביסוס והתפתחות המוסד הקי'
שבהנהלתו ולהפצת המעינות חוצה, נוסף על ענין יום זה, ובפרט ע"פ המבואר בכ"מ בדא"ח מיוסד על
מאמר תקוני זהר פורים כפורים, ויה"ר שיהי' גם זה בהצלחה מופלגה ויבטלו כל העניינים המונעים
ומעכבים.

ובפרט שנכנסים אנו לחדש הפורים, אשר עליו אומרת תוה"ק החדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר
נהפך וגו' לשמחה וליום טוב.

וענין נהפך, תוכנו הוא אשר גם העניינים שאינם בטוב הנראה והנגלה, מסוגל חדש זה להפכם
לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה לבשו"ט.

תָּן לִי מִבְּכוֹר וְאוֹכֵל עֵרֶב, כְּלוּמַר שְׁסוּבָר הַטְּבוֹל יוֹם שְׁמוֹתָ לֹ
 לִקְבֹּל מִזֵּבְעֻלִים בְּכוֹר, וּרְצָה הַטְּהוֹר לְדַחְתּוֹ מִשּׁוּם דְּאָמַר לוֹ
 הַטְּהוֹר לְטְבוֹל יוֹם, וְכֵן בְּמִקּוֹם שֶׁהוֹרֵעַ בְּחֵי בְּחֻמַּת אֶצֶל נִשְׁי
 וְעֶבְדֵּי, שֶׁאֵין נִשְׁי וְעֶבְדֵי אוֹכְלִים חֻטָּאת, וְאֵף עַל פִּי כֵן דְּחִיתִיד
 מִלְּחֻלּוֹק בְּחֻמַּת יִשְׂרָאֵל, אִם כֵּן מִקּוֹם שֶׁיִּפְתַּח בְּחֵי בְּבִכּוֹר, דְּכֻלִּיהּ
 דִּילִי הִיא – שְׂכַל הַבְּכוֹר הוּא שְׂכַל, וְיֻכּוֹל אֵינִי לִיתֵנוּ לְנִשְׁי וְעֶבְדֵי, אִם
 כֵּן אֵינִי דִין שֶׁאֲדַחֵךְ מִמֶּנּוּ. יֻכּוֹל הַטְּבוֹל יוֹם לְהַשִּׁיב לוֹ, וְכֵן אִם
 דְּחִיתִנִּי מִחֻמַּת, שֶׁשֶּׁשׁ שֶׁהוֹרֵעַ בַּחֲדָה בְּחֵי הוֹרֵעַ בְּחֵי, שֶׁאֵף נִשְׁי
 וְעֶבְדֵי אֵינִם אוֹכְלִים בַּחֲדָה, אֶךְ אֵיךְ תִּדְּחִנִּי מִבְּכוֹר, שֶׁכֶּשֶׁשׁ שֶׁיִּפְתַּח
 בְּחֵי שְׂכֻלוֹ שֶׁלֹּךְ בְּחֵי יִפְתַּח בְּחֵי שְׂכֻלוֹ שְׁלִי, דְּהֵינּוּ שֶׁהַבְּכוֹר כֻּלּוֹ
 לְכַהֲנִים וְהֵם יֻכּוֹלִים לֵתֵן לְנִשְׁיָהּ וְעֶבְדֵיהֶם. מִשִּׁיב לוֹ הַטְּהוֹר לְטְבוֹל
 יוֹם, הֲרִי הוּא – הַפֶּסֶק אוֹמַר לִגְבִי בְּכוֹר שׁוֹר, כִּבְשׁ וְעֹז (בְּמַדְרֵי יז ח-ט)
 'אֵת דָּמָם תִּזְרוֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵת חֲלָלָם תִּקְטֹרֵץ וְגו' וְכִשְׁרָם יִהְיֶה
 לָךְ, וְאִם כֵּן בָּא זִרְזֵן וְאוֹכֵל, כְּלוּמַר כֶּשֶׁם שֶׁאֵינֶךָ יֻכּוֹל לִזְרוֹק אֵת
 דָּמָם, כֵּךְ אֵינֶךָ יֻכּוֹל לְאוֹכְלָם, כְּלוּמַר הַבְּכוֹר נִתֵּן רַק לְכַהֵן הָרָאִי
 לִזְרוֹק אֵת דָּמָם. וְאִם כֵּן קִשָּׁה עַל רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מְדוּעַ אִמְרָה
 רַק שְׁלֹשָׁה דִּינִים, וְלֹא אִמְרָה דִּין רִבִּיעִי זֶה, שֶׁאֵף בּוֹ רִצָּה טְבוֹל יוֹם
 לְלַמּוֹד קֵל וְחוֹמֶר, וְנִדְחָה מִפֶּסֶק.
 מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: וְאֵיךְ – רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁלֹא אִמְרָה דִּין זֶה,
 פְּרִיךְ – מִקְשָׁה עַל הַלִּמּוּד מִהַפֶּסֶק שֶׁהֵבִיא רַב אַחֵא, מִי (וְהֵאֵם)
 בְּחֵי וְכִשְׁרָם לְכַהֵן הַזֹּרֵק, הֲרִי 'וְכִשְׁרָם יִהְיֶה לָךְ' תִּכְיֶה, שֶׁשְׁמַע
 שֶׁאֲפִילוֹ לְכַהֵן אַחֵר מוֹתֵר לֵתֵן אֵת הַבְּכוֹר, וְלֹא רַק לְכַהֵן שְׂרָאִי
 לְעַבְדָּהּ בְּאוֹתָהּ שַׁעַר. וְלֹכֵן לֹא אִמְרָה רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דִּין זֶה,
 מִשּׁוּם שֶׁהִדִּין אֲכָן אֵינּוּ מִשְׁתַּמֵּעַ בְּמַפְרָשׁ מִהַפֶּסֶק.
 לְעִיל אִמְרָה רַבָּא שֶׁרִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אִמְרָה דִּינִים אֱלוֹ בֵּית
 הַכְּסָא. הַגְּמָרָא מְבַרֵּר כִּיצַד דִּיהִי הַדְּבַר מוֹתֵר. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהִכִּי
 עֲבִיד תִּכְיֶי – וְהִיאךְ עֲשֵׂה רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּךְ, שֶׁאִמְרָה הַלְּכוֹת
 בְּבֵית הַכְּסָא, וְהִיאךְ אִמְרָה רַבָּה פֶּרַח פֶּרַח הִנֵּה אִמְרָה רַבִּי יוֹחָנָן,
 בְּכָל מִקּוֹם מוֹתֵר לְהִתְרֵךְ בְּדַבְרֵי תוֹרָה חוּץ מִמִּתְרֵין וּמִבֵּית הַכְּסָא,
 וְאִם כֵּן וְדֹאֵי שֶׁאִסּוּר לֹמַר שֶׁם הַלְּכוֹת. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: לְאוֹנְסוֹ
 שֶׁאֵינִי – דִּיהִי זֶה בְּאוֹפֵן שֶׁהִיתָה שְׁמוּעָתָה שְׁגוּרָה בְּפִי וּמִהֲרָה בַּחֲדָה לְפָנֵי
 שְׂנֵכְסָא לְבֵית הַכְּסָא, וְלֹא הִיא יֻכּוֹל לְהִסְחִיךָ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ, וְאִם כֵּן הֲרִי
 אֲנוּס הוּא, וּבְאוֹפֵן זֶה מוֹתֵר לְהַרְדֵּר וּלְדַבֵּר שֶׁם בְּדַבְרֵי תוֹרָה.

וְאִם כֵּן בָּא חֻמַּת וְאוֹכֵל, כְּלוּמַר כֶּשֶׁם שֶׁאֵינֶךָ רָאִי לְחַטָּא וְלִהְיֶיהָ
 חֻטָּאת, כֵּךְ אֵינֶךָ רָאִי לְאוֹכְלָהּ. וְלִכְךָ נִצְרָךְ הַפֶּסֶק לִגְבִי חֻטָּאת, וְאֵין
 דִּי בְּפֶסֶק לִגְבִי מִנְחָה.
 עוֹד לִמַּד רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְדוּעַ נִצְרָךְ פֶּסֶק נוֹסֵף לִגְבִי
 שְׁלָמִים. אִם הִיוּ נִאֲמָרִים רַק הַפֶּסֶקִים בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים (מִנְחָה וְחֻטָּאת),
 הִיָּה בָּא טְבוֹל יוֹם לְכַהֵן טְהוֹר, וְאִמְרָה לוֹ תָּן לִי מִנְחָה וְשׁוֹק שֶׁל
 שְׁלָמִים וְאוֹכֵל אוֹתָם עֵרֶב, כְּלוּמַר שֶׁרְצָה הַטְּבוֹל יוֹם לְחַלּוֹק בְּחֻזָּה
 וְשׁוֹק, אִמְרָה לוֹ – יֻכּוֹל הַטְּהוֹר לְהַשִּׁיב לוֹ, וְכֵן בְּמִקּוֹם שֶׁיִּפְתַּח בְּחֵי,
 דְּהֵינּוּ בְּחֻמַּתֶּךָ שֶׁאֵתָּה אוֹכֵל אֵת כֻּלָּהּ, דְּחִיתִיד [מִלְּחֻלּוֹק בְּחֻמַּת
 יִשְׂרָאֵל], (מִנְחָה וְשׁוֹק) אִם כֵּן בְּמִקּוֹם שֶׁהוֹרֵעַ בְּחֵי, דְּהֵינּוּ בְּשִׁלְמִים
 שֶׁאֵין לָךְ בְּחֵי אֶלָּא חֻזָּה וְשׁוֹק, שְׁהִי אֵין בָּהֶם לְכַהֲנִים יוֹתֵר מִזֶּה,
 הֵאֵם אֵינִי דִין שֶׁאֲדַחֵךְ מִלְּחֻלּוֹק בָּהֶם. יֻכּוֹל הַטְּבוֹל יוֹם לְהַשִּׁיב לוֹ,
 אֵין לְהוֹכִיחַ מִחֻטָּאת לְשִׁלְמִים, שְׂכֵן מָה אִם דְּחִיתִנִּי מִלְּחֻלּוֹק
 בְּחֻמַּת, שֶׁכֵּן הוֹרֵעַ בְּחֵי אֶצֶל נִשְׁי וְעֶבְדֵי, שֶׁאֵף כִּשְׁאֵנִי טְהוֹר אֵינִי
 רָשִׁאי לְהַאֲכִיל חֻטָּאת לְנִשְׁי וְעֶבְדֵי, אֶךְ אֵיךְ תִּדְּחִנִּי מִנְחָה וְשׁוֹק שֶׁל
 שְׁלָמִים, שֶׁכֵּן יִפְתַּח בְּחֵי בָהֶם אֶצֶל נִשְׁי וְעֶבְדֵי, שְׁהִי חֻזָּה וְשׁוֹק שֶׁל
 שְׁלָמִים נִאֲכָלִים לְכַהֲנִים לְנִשְׁיָהּ וְעֶבְדֵיהֶם. וְלֹכֵן אֵין לְהוֹכִיחַ
 מִהַפֶּסֶקִים בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְשִׁלְמִים. מִשִּׁיב לוֹ הַטְּהוֹר לְטְבוֹל יוֹם, הֲרִי
 הוּא – הַפֶּסֶק אוֹמַר (וְיִקְרָא יז) לִגְבִי תְרוּמַת לַחֲמִי תוֹרָה 'לְכַהֵן הַזֹּרֵק
 אֵת דָּם הַשִּׁלְמִים, לוֹ יִהְיֶה, שֶׁהֵם נִאֲכָלִים רַק לְכַהֵן הָרָאִי לִזְרִיקָתָהּ
 הָדָם, וְאִם כֵּן בָּא זִרְזֵן אֵת הָדָם וְאוֹכֵל, כְּלוּמַר כֶּשֶׁם שֶׁאֵינֶךָ יֻכּוֹל
 לִזְרוֹק אֵת הָדָם, שְׁהִי טְבוֹל יוֹם אֲתָה, כֵּךְ אֵינֶךָ חוֹלֵק לְאוֹכֵל לְעֵרֶב.
 וְלִכְךָ נִצְרָךְ הַפֶּסֶק הַנוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁלְמִים.
 בְּכָל הַהֲלָכוֹת הַלָּלוּ יִצָּא טְבוֹל יוֹם בְּפָחִי נֶפֶשׁ, קוֹלִיו וְחֻמּוֹרָיו עַל
 רָאשֵׁי – כֹּל דִּינֵי הַקֵּל וְחוֹמֶר, שֶׁהִיא דוֹרֵשׁ לְהִנָּתוֹת וּמִכַּחַם בִּיקֶשׁ
 לְהִתִּירוֹ לְחַלּוֹק בְּקִדְשִׁים, דְּהֵינּוּ מָה שֶׁאִמְרָה 'מָה אִם דְּחִיתִנִּי וְכו'', לֹא
 הוֹעִילוֹ לוֹ בְּמִאֲמוּמָה, שְׁהִי יֵשׁ פֶּסֶקִים הַמִּמְעִטִּים אוֹתוֹ מִלְּחֻלּוֹק, וְכֵן
 יִצְאוּ אוֹנֵן מִיָּמִינוֹ מִחוּסַּר בְּפֶרֶךְ מִשְׁמָלָלוֹ, כְּלוּמַר שֶׁגַּם אוֹנֵן וּמְחוּסַּר
 כְּפוּרִים נִדְחִים מִחֻלּוֹקָה מִכַּח הַפֶּסֶקִים הַלָּלוּ, שְׂכֵן דִּינֵם כְּדִין טְבוֹל
 יוֹם, שֶׁגַּם הֵם אֵינֶם רָאוּיִם לְעַבְדָּהּ בְּשַׁעַת הַקִּרְבָּה.
 הַגְּמָרָא מִקְשָׁה עַל רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: פְּרִיךְ [הַקְשָׁה] רַב
 אַחֵא, מְדוּעַ אִמְרָה רִבִּי אֲלֵעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן רַק שְׁלֹשָׁה דִּינִים, הֲרִי יֻכּוֹל
 הִיָּה לֹמַר דִּין נוֹסֵף, לִיָּמָא לִיָּה – שֶׁיִּאֲמַר לוֹ הַטְּבוֹל יוֹם לְכַהֵן הַטְּהוֹר

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

דִּרְךְ בּוֹיּוֹן. וְכִינֵן שֶׁהַפֶּסֶק נִצְרָךְ לְחִיבִי שׁוֹחֵט בְּהִמָּה לְמַרְקוּלִיס, אִם כֵּן
 אֵי אֲפֻשֶׁר לְלַמּוֹד מִפֶּסֶק זֶה אֲזַהֲרָה שֶׁלֹא לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ.
 מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אִמְרָה רַבָּה, שְׁתֵּי אֲזַהֲרוֹת אֲפֻשֶׁר לְלַמּוֹד מִפֶּסֶק זֶה,
 שְׂכֵן קָרִי בִיָּה – קָרָא בְּפֶסֶק גַּם שְׁתִּיבַת 'וְלֹא' נִאֲמָרָה עַל הַזִּבְחָה
 שִׁישְׁנָה אֲזַהֲרָה שֶׁל 'וְלֹא יוֹבְחוּ', וּמִמֶּנּוּ יֵשׁ לְלַמּוֹד אֲזַהֲרָה שֶׁלֹא
 לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ, וְקָרִי בִיָּה – וְיֵשׁ לְקִרְאוֹ בְּפֶסֶק גַּם כִּאִילוֹ תִּיבַת
 'וְלֹא' נִאֲמָרָה עַל תִּיבַת 'עוֹד' וְיִשְׁנָה אֲזַהֲרָה שֶׁל 'וְלֹא עוֹד', שְׁבֹא
 לְאִסּוּר דְּבַר נוֹסֵף, וְלִלְמּוֹד מִמֶּנּוּ אֵת דִּינֵי שֶׁל רִבִּי אֲלֵעֶזֶר שֶׁלֹא לְזוֹכֵחַ
 לְעַבְדָּהּ זֶה אֵף שֶׁאֵין דִּרְכָּה בִּכְךָ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: כִּיצַד לְמַדִּים מִן הַפֶּסֶק 'וְלֹא יוֹבְחוּ עוֹד' אֲזַהֲרָה
 לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ, וְהֵלֵא אֲפִתִּי מִיָּבֵעִי לִיָּה – עֵדִין צִרִיךְ אֵת הַפֶּסֶק
 לְבִרְתִּינָא – לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אֵת הַדִּין הַשְּׁנִי בְּבִרְיָא (תוֹרַת כְּהִנִּים אַחֲרֵי
 פֶּסֶק), נִאֲמַר בְּאִסּוּר הַקִּרְבַּת שְׁחוּטֵי חוּץ (וְיִקְרָא יז ד-ה) 'וְאֵל פֶּתַח אֶהְלֵךְ
 מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהִקְרִיב קֶרֶב לָהּ' לְפָנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחַשֵׁב לְאִישׁ
 הַהוּא דָּם שֶׁקֶף וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עֲמוֹ, לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֵת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹכְחִים עַל פָּנֵי הַשְּׁדָה וְהִבְיָאוּם לָהּ אֵל
 פֶּתַח אֶהְלֵךְ מוֹעֵד אֵל הַפֶּתַח וְיִזְכְּרוּ וְיִזְכְּרוּ שְׁלָמִים לָהּ אוֹתָם. מִבִּאֲרַת
 הַבִּרְיָא: עַד כָּאן – מִתְחִילַת פֶּרֶשׁת שְׁחוּטֵי חוּץ עַד הַפֶּסֶק 'וְלֹא
 יוֹבְחוּ', מִן הַסֵּתֶם הוּא – הַמִּקְרָא מְדַבֵּר דּוּקָא בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישָׁן
 בְּשַׁעַת אִסּוּר הַקְּבָחוֹת לְאַחַר שֶׁכָּבַר הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, וְהִקְרִיבָן בְּשַׁעַת
 אִסּוּר הַקְּבָחוֹת, שְׂכֵךְ יֵשׁ לְלַמּוֹד אֵת הַמִּקְרָא בְּפִשּׁוּטוֹ בְּאוֹפֵן שֶׁבְּשַׁעַת
 הַהִקְדָּשׁ עֲמַד הַקֶּרֶב לְהִקְרֵב בְּעוֹזָה,

עֲמוֹ. אֶלָּא אֲזַהֲרָה שֶׁלֹא לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ לְעוֹזָה, מִנֵּינִי לָנוּ.
 וְאִם אֵין אֲזַהֲרָה 'לֹא תַעֲשֶׂה' עַל כֵּךְ, אֵין גַּם חִיּוֹב חֻטָּאת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין
 חֻטָּאת בָּאָה אֶלָּא עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁחִיבֵי הָעוֹבֵר עֲלֶיהָ בְּמוֹיֵד
 כְּרַת, וְאֵילוֹ בְּמִשְׁנָה מְפֻרָּשׁ שְׁחִיב חֻטָּאת.
 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמְרָה קָרָא (וְיִקְרָא יז) 'וְלֹא יוֹבְחוּ עוֹד אֵת זִבְחֵיהֶם
 לְשַׁעֲרֵיהֶם', וְכִינֵן שֶׁפֶסֶק זֶה נִאֲמַר סְמוּךְ לְאִסּוּר שְׁחִיטָה בַּחוּץ, מִשְׁמַע
 שְׁבֹא לְהוֹחִיר שֶׁלֹא לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ לְעוֹזָה.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵיךְ אֲפֻשֶׁר לֹמַר שֶׁמִּפֶּסֶק זֶה לּוֹמְדִים אֲזַהֲרָה שֶׁלֹא
 לְשׁוֹחֵט קֶרֶב בַּחוּץ, וְהִרִי הֵאֵי – פֶּסֶק זֶה מִיָּבֵעִי לִיָּה לְבִרְתִּינָא אֲלֵעֶזֶר
 – נִצְרָךְ הוּא כְּדִי לְלַמְּנוּ אֵת דִּינֵי שֶׁל רִבִּי אֲלֵעֶזֶר, דְּאִמְרָה רִבִּי אֲלֵעֶזֶר,
 מִנֵּינִי לְזוֹכֵחַ בְּחֻמַּת לְעַבְדָּהּ זֶה שֶׁשְׁנָה מִרְקוּלִיס, שֶׁהוּא חִיבִי
 מִיתָה, שְׂכִינֵן שֶׁעַבְדוּתָהּ הִרְגִּילָה הִיא דִּרְךְ בּוֹיּוֹן לְסוּקְלָה בְּאִבְנִים,
 וּמִשְׁמַע בְּפֶסֶק (דְּבָרִים יב ז) 'אִיכָה יַעֲבֹדוּ הַגִּיּוֹם הָאֵלֶּה אֵת אֱלֹהֵיהֶם
 וְאֶעֱשֶׂה בָּם גֵּם אֲנִי, שֶׁאֵינִי חִיבִי אֶלָּא אִם עוֹבְדָה כְּדִרְךְ שְׁעוֹבְדִים לָהּ
 עוֹבְדִיהָ, וְזֶה אֵינִי עוֹבְדָה כְּדִרְכָּה אֶלָּא עוֹבְדָה בְּדִרְךְ כְּבוֹד, וּמִנֵּינִי שֶׁאֵף
 עַל פִּי כֵן חִיבִי, דְּכִתְבִיב בְּפֶסֶק (וְיִקְרָא יז) 'וְלֹא יוֹבְחוּ עוֹד אֵת זִבְחֵיהֶם',
 וְאִם אֵינִי עֲנִיָּן – אִם פֶּסֶק זֶה אֵינִי נִצְרָךְ לְמִי שְׁעוֹבֵד עוֹבְדָה זֶה
 בְּדִרְכָּה, כְּפִי הִרְגִּילוֹת וְהִדְרָךְ שְׁעוֹבְדִים אוֹתָהּ, כִּינֵן שֶׁכָּבַר נִלְמַד
 לְחִיבִי מִמָּה דְּכִתְבִיב בְּפֶסֶק (דְּבָרִים יב ז) 'אִיכָה יַעֲבֹדוּ הַגִּיּוֹם הָאֵלֶּה אֵת
 אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה בָּם גֵּם אֲנִי, שֶׁמִּשְׁמַע לְחִיבִי אֵת הָעוֹבֵד עוֹבְדָה זֶה
 כְּדִרְכָּה, תִּנְהַו עֲנִיָּן – נִלְמַד מִמֶּנּוּ לְעוֹבְדָה שֶׁלֹא בְּדִרְכָּה, וּבִגּוֹן שְׁחוֹט
 בְּהִמָּה לְמַרְקוּלִיס, שֶׁאֵינוּ עוֹבְדִים כְּדִרְךְ עוֹבְדוּתָהּ שֶׁהִיא בּוֹרִיקָתָה אֲבָנִים

הַעֲזֹר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וּלְכֹן שׁוֹרְפִים קֶרֶבן שֶׁנִּפְסַל קֹדֶם זְרִיקָה, וְאֵם כֵּן
שׁוֹרְפִים אֶת הָעֹזר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ [שְׁהָרִי כְּבֵר הוֹפֶשֶׁט], וּמִדּוּעַ אָמַר רַבִּי
חֲנִינָא שֶׁאֵין שׁוֹרְפִים עֹזר מִפְּשֵׁט. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: רַבִּי חֲנִינָא בְּרַבִּי
בְּבִרְיָא לִיהּ – הוּא סוֹבֵר, וְלִדְעָתוֹ אֵבָן אֵין שׁוֹרְפִים אֶת הָעֹזר בְּאֹפֶן
זֶה, אֲלָא הוּא מוֹתֵר לְכַהֲנִים, שֶׁכֵּן זְרִיקַת הָדָם מֵרָצָה עַל הָעֹזר בְּפָנֵי
עֲצָמוֹ. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא בְּאֹפֶן אַחֵר, וְאִיִּפְעִיָּת אִימָא – וְאֵם תִּרְצָה
תּוֹכֵל לִישֵׁב זֹאת כֵּךְ, אֲפִילוֹ תוֹקְמָא – אֲפִילוֹ אֵם תַּעֲמִיד אֶת דַּעַת
רַבִּי חֲנִינָא בְּדַעַת רַבִּי אֲלֻעֶזר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁנִּפְסַל אַחֵר
הִפְשֵׁט קֹדֶם זְרִיקָה נִשְׂרַף הָעֹזר לְבִדּוֹ, מִכָּל מְקוֹם לֹא אִירַע מִקְרָה כּוֹה
בִּימֵי רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהָרִי מוֹדֶה רַבִּי שְׁאֵין הִפְשֵׁט קֹדֶם זְרִיקָה כְּמִבּוֹאֵר
לְעִיל, שֶׁלֹּא הוֹרְגֵלוֹ הַכַּהֲנִים לְהִפְשִׁיט קֹדֶם זְרִיקָה אִף שִׁישׁ תּוֹעֵלַת
בְּדֶבֶר זֶה, שֶׁאֵז הוֹרִיקָה מִתִּירָה אֶת הָעֹזר אִף אֵם נִפְסַל הַבָּשָׂר אַחֵר כֵּךְ
[לְדַעַת רַבִּי], וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְדַעַת רַבִּי אֲלֻעֶזר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן יֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא
הוֹרְגֵלוֹ הַכַּהֲנִים כָּלֵל לְהִפְשִׁיט קֹדֶם זְרִיקָה, שֶׁהָרִי לְדַעַתוֹ אֵין תּוֹעֵלַת
כָּלֵל בְּהִפְשֵׁט זֶה וְאִסּוּר לְהַשְׁהוּת אֶת זְרִיקַת הָדָם כָּל כֵּךְ, וְאֵם כֵּן לֹא
אִירַע מִקְרָה כּוֹה בִּימֵי רַבִּי חֲנִינָא.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהָאִימָא – וְהָרִי יֵשׁ אֹפֶן פֶּסוּל שֶׁל נִמְצָאָת טְרִיפָה
בְּבִנְיָ מַעֲיִים, שֶׁפֶּסוּל זֶה אֵינוֹ נִיבֵר עַד לְאַחֵר הַהִפְשֵׁט, וּמִכָּל מְקוֹם
הִפְסוּל הָרִי הִיָּה לִפְנֵי הַהִפְשֵׁט וּלְפָנֵי הַזְרִיקָה, וְאֵם כֵּן בְּאֹפֶן זֶה דִּין
הָעֹזר לְהַשְׂרֵף אִף שֶׁהוֹפֶשֶׁט, בֵּין לְדַעַת רַבִּי [שְׁהָרִי הִפְסוּל הִיָּה קֹדֶם
הִפְשֵׁט] וּבֵין לְדַעַת רַבִּי אֲלֻעֶזר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן [שְׁהָרִי הִפְסוּל הִיָּה קֹדֶם
זְרִיקָה]. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: קֶסֶבֶר – סוֹבֵר רַבִּי חֲנִינָא שֶׁבִּפְסוּל שֶׁל
נִמְצָאָת טְרִיפָה בְּבִנְיָ מַעֲיִים, הָדָם אֵבָן מִרְצָה עַל הָעֹזר, שֶׁכֵּן הִפְסוּל
לֹא הוֹכֵר עַד לְאַחֵר הִפְשֵׁט [לְדַעַת רַבִּי] וְלֹאֲחֵר זְרִיקָה [לְדַעַת רַבִּי
אֲלֻעֶזר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן]. מִדִּיִּיקַת הַגִּמְרָא שֶׁאֵבָן כֵּךְ סוֹבֵר רַבִּי חֲנִינָא,
רִיקָא נָמִי, דְּקָתַנִּי בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִדְּבַרְיוֹ שֶׁל רַבִּי
חֲנִינָא לְמִדְּנֵי שְׁהַמְּפִשִּׁיט אֶת הַכֹּבֵד וְנִמְצָא טְרִיפָה, שְׁאִיֹּאֲתוֹ –
שִׁיחֵנו הַכַּהֲנִים פְּעוּזֵי, אִף שֶׁפֶּסוּל זֶה הִיָּה בּוֹ קֹדֶם הִפְשֵׁט וְקֹדֶם
זְרִיקָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הוֹכֵר הִפְסוּל עַד לְאַחֵר הַהִפְשֵׁט וְהוֹזִיקָה. שְׁמַע
מִיָּנָה – מוֹכַח מִכָּאן שֶׁלְדַעַת רַבִּי חֲנִינָא, אֵם לֹא הוֹכֵר הִפְסוּל עַד
לְאַחֵר הִפְשֵׁט וְזִרְיקָה, הָדָם מֵרָצָה עַל הָעֹזר.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְאֲלָא מָאִי קָא מְשַׁמַּע לָן רַבִּי עֲקִיבָא – אֵם כֵּן, שֶׁכֵּךְ
סוֹבֵר רַבִּי חֲנִינָא, מַה בֹּא רַבִּי עֲקִיבָא לְחַדֵּשׁ בְּבִכּוֹר יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּשֹׂאֵר
הַקִּדְשִׁים שְׁבָהֵם דִּיבֵּר רַבִּי חֲנִינָא. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הָא קָא מְשַׁמַּע לָן
רַבִּי עֲקִיבָא שְׁאֲפִילוֹ בְּבִבּוּלִין – מִחוּץ לְמִקְדָּשׁ, כְּלוֹמַר בְּבִכּוֹר בְּעַל מוֹם,
שְׁדִינּוּ לְהַשְׁחֵט מִחוּץ לְמִקְדָּשׁ וּשְׁחִיתוּ מִתִּירָתוֹ בְּאִכְלִיָּה, וְאֵם מִתְּ

לִפְנֵי שֶׁנִּשְׁחַט דִּינוּ לְהַקְבֵּר עִם עוֹרוֹ, דְּהֵיִינוּ שְׁעוּרוֹ אִסּוּר בְּהִנָּא,
וּמִשְׁמִיעַ רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁבְּכּוֹר שֶׁנִּשְׁחַט בְּמוֹמוֹ אַחֵר הַהִפְשֵׁט נִמְצָא
שְׁהִיָּה טְרִיפָה, וְאֵם כֵּן דִּינוּ לְהַקְבֵּר, מִכָּל מְקוֹם הָעֹזר מוֹתֵר בְּהִנָּא
שֶׁכֵּן הַטְרִיפָה הוֹכֵרָה רַק לְאַחֵר הַהִפְשֵׁט, וְדִין זֶה דּוּמָה לְדִינוּ שֶׁל רַבִּי
חֲנִינָא, שֶׁקֶרֶבן שֶׁהוֹפֶשֶׁט וְנוֹזֵק דְּמוֹ וְאֵז נִמְצָא טְרִיפָה, עוֹרוֹ מוֹתֵר
לְכַהֲנִים. וְדִין זֶה אֵינוֹ נִכְלָל בְּדִבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא שְׁדִיבֵר רַק עַל קִדְשִׁים
שֶׁנוֹזֵק דָּמָם בְּמִקְדָּשׁ, וְאֵם כֵּן חִידוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא הוּא, שֶׁגַּם בְּכּוֹר
בְּעַל מוֹם בְּגִבּוּלִין הַשְׁחִיטָה מִתִּירָה אֶת עוֹרוֹ אֵם נִמְצָא טְרִיפָה לְאַחֵר
הִפְשֵׁט.

הַגִּמְרָא מְבֹאֵרַת כִּיצַד נִפְסָקָה הַהִלְכָה בְּמַחְלּוֹקַת בְּמִשְׁנֵתֵינוּ:
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרַבִּי אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלְכָּה בְּרַבִּי עֲקִיבָא,
שֶׁבְּכּוֹר בְּעַל מוֹם שֶׁנִּשְׁחַט וְנִמְצָא טְרִיפָה, עוֹרוֹ לְכַהֲנִים, וְאִף רַבִּי
עֲקִיבָא לֹא אָמַר שְׁעוּרוֹ לְכַהֲנִים אֲלָא בְּשִׁחְתִּירוֹ מוֹמָתָה – שֶׁבִּדֵּק
מוֹמָתָה אֶת הַמּוֹם וְאָמַר שֶׁזֶהוּ מוֹם קְבוּעַ, שֶׁמוֹתֵר לְשַׁחֵט עָלָיו אֶת
הַבְּכּוֹר. אֲבָל אֵם לֹא הִתִּירוֹ מוֹמָתָה, לֹא אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁעוּרוֹ
לְכַהֲנִים, שֶׁהָרִי שְׁחִיתוֹ פֶּסוּלָה הִיָּה, שֶׁאִסּוּר לְשַׁחֵט בְּכּוֹר עַד שְׁוִידוּעַ
שִׁישׁ בּוֹ מוֹם קְבוּעַ.

הַגִּמְרָא מְסִיקָה שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵיו: וְהִלְכָּתָא בְּרַבִּי חֲקָמִים הַחֹלְקִים עַל
רַבִּי חֲנִינָא, וְסוֹבְרִים שֶׁאֵם הִיָּה מוֹם בְּקִדְשִׁים לִפְנֵי הַהִפְשֵׁט, אִף שֶׁהוֹכֵר
הַמּוֹם רַק לְאַחֵר הַהִפְשֵׁט, מִכָּל מְקוֹם שׁוֹרְפִים אֶת הָעֹזר. וְאֵם כֵּן, אֵין
הִלְכָּה לֹא כְּרַבִּי חֲנִינָא וְלֹא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. (בְּשֵׁר בְּקִבּוּרָה וְהָעֹזר
בְּשִׁרְיָה).

משנה

הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בַּחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וּמִפְּרִטָּת אֶת מְקוֹם שְׁרִיפַת בָּשָׂר
וּפְרִטֵי דִין טוֹמְאוֹת בְּגָדִים שֶׁל הָעוֹסְקִים בָּהֶן.
פְּרִיטִים הַנִּשְׂרָפִים, וְהֵם פֶּר כֹּהֵן מִשִּׁיחַ וּפֶר הָעֵלֶם דְּבֵר שֶׁל צִיבּוֹר וּפֶר
כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, וְהֵם שְׁעִירֵי עֲבוּדָת
כּוֹכָבִים וְשְׁעִירֵי הָעֵם בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, שֶׁבִּשְׂרָם שֶׁל כָּל אֱלֹו אֵינוֹ נֹאכַל
כְּשֶׁאֵר חֲטָאוֹת אֲלָא דִּינוּ לְהַשְׂרֵף, בְּיוֹמָן שֶׁהֵן נִשְׂרָפִין בְּמִצְוֹתָן,
נִשְׂרָפִים בְּבֵית הַדִּשָּׁן שֶׁהִיָּה מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וּמִטְמְאִין אֶת הַבְּגָדִים
שֶׁל הָעוֹסְקִים בָּהֶם. וְאֵם אֵינֵן נִשְׂרָפִין בְּמִצְוֹתָן, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְסְלוּ וּבִטְל
דִּין שְׁרִיפָתָם, נִשְׂרָפִין כָּלֵל קִדְשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ, וּמִקּוֹם שְׁרִיפָתָם הוּא
בְּבֵית הַבִּירָה בְּמִקּוֹם בּוֹ שׁוֹרְפִים פֶּסוּלֵי קִדְשִׁים, וְאֵינֵן מִטְמְאִין אֶת
הַבְּגָדִים שֶׁל הָעוֹסְקִים בָּהֶם, שֶׁלֹּא נִאֲמַר דִּין שְׁרִיפָה מִחוּץ לְשִׁלּוּשׁ
מַחֲנוֹת וְדִין טוֹמְאוֹת בְּגָדִים אֲלָא כְּשֶׁהֵם כְּשִׁרִים וְלֹא כְּשֶׁהֵם פֶּסוּלִים.

קִלְה. כִּי תִיבְעִי לָךְ – הָאֹפֶן בּוֹ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הוּא דִּנְקִיט לִיָּה בִּירָה
– כֹּאשֶׁר הוּא מִחוּזֵק אוֹתָהּ בִּידִיו, הָאֵם דְּבֵר הַמְּחֻסָּר קְרִיבָה
וְהַתְּקַרְבוּת, כְּמוֹ כּוֹיֹת נְבִילָה זֹו שֶׁצָּרִיךְ לְקַרְבּוֹ לְבֵית הַבְּלִיעָה,
בְּמִחוּסָּר מַעֲשֶׂה דְּמִי וְאֵין לוֹמַר בּוֹ שֶׁסּוּפוֹ לְטַמֵּא טוֹמְאָה חֲמוּרָה, אִו
לֹא נִחְשָׁב לְמַחוּסָּר מַעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן הוּא נִחְשָׁב שֶׁסּוּפוֹ לְטַמֵּא טוֹמְאָה
חֲמוּרָה וּמִטְמֵא כְּבֵר עֵתָה בְּמַגַּע אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים.
(בְּתֵר דְּבַעֲיָא הִדֵּר פְּשָׁטָה)

חֲמוּרָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. אֲמַנָּם בְּכּוֹיֹת דְּמִתְחָא לְאַרְעָא – שְׁמוּנָה עַל
הָאָרֶץ, לֹא תִיבְעִי לָךְ – אֵין לָךְ לְהַסְתַּפֵּק, שׁוּדָאִי אֵינוֹ מִטְמֵא אוֹכְלִים
וּמִשְׁקִים הַנוֹגְעִים בּוֹ, שֶׁאֵין לוֹמַר שֶׁסּוּפוֹ לְטַמֵּא טוֹמְאָה חֲמוּרָה,
שֶׁהִלָּא יִתְכֵּן שֶׁלֹּא יִכְנֹס לְבֵית הַבְּלִיעָה לְעוֹלָם, וְכֵן בְּכּוֹיֹת דְּנִקִּיט
בְּפִמְיָה – שֶׁהָאוֹכֵל מִחוּזֵקוֹ בִּפְיוֹ, לֹא תִיבְעִי לָךְ, שׁוּדָאִי שֶׁהוּא
מִטְמֵא אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים אַחֲרָיִם שְׁבוּתָן פִּי, שֶׁהִלָּא אֵם יִבְלַעְנוּ יִטְמֵא
טוֹמְאָה חֲמוּרָה וְנִחְשָׁב שֶׁסּוּפוֹ לְטַמֵּא טוֹמְאָה חֲמוּרָה וּמִטְמֵא טוֹמְאָה

שְׁבָבֵן זֶר שׁוֹרֵק חַיִּיב עָלָיָה מִיתָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן קִבְּלָת הָדָם וּקְמִיצָה,
שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁאִסּוּרִים לֹרֵךְ אֵין חַיִּיב עֲלֵיהֶם מִיתָה, וְלִכֵּן אֵין לְלַמּוֹד
קִבְּלָת הָדָם וּקְמִיצָה מִזִּירְקָה.

נִפְסְלָת שְׁלֹא לְאוּבְלִין בְּפֶסַח – שֶׁאֵם שִׁחַט קֶרֶבן פֶּסַח עֲבוּר אָדָם
שֶׁאֵינוֹ יֹכֵל לְאִכּוֹל מִמֶּנּוּ כּוֹיֹת, כְּגוֹן זָקֵן אוֹ חוֹלָה, פֶּסוּל, מַה שֶׁאֵין כֵּן
בְּקוֹמָץ וּבְקִבְּלָת דָּם, שֶׁאֵין נִפְסְלִים בּוֹה. וְאֵם נִאֲמַר דְּתִיבִי מִזִּירְקָה שֶׁל
דָּם שְׁחִיב עֲלֵיהָ בַּחוּץ, הָרִי יֵשׁ לְהַשִּׁיב, מַה לְזִירְקָה שִׁישׁ בַּה חוֹמְרָא

1 הגמרא: לא, הכוונה היא לפסול טומאה, שנטמאו ונפסלו, וכן
2 לפסול יציאה, שיצאו קודם זריקת דמים ונפסלו בכך, ופסולים אלו
3 נשרפים בהר הבית.
4 ספק שני לגבי פסול יציאה בפרים ושעירים הנשרפים: כַּעֲי - (נסתפק)
5 רבי אלעזר, יציאה מחוץ לעזרה, מהו שתועיל לפסול כבשר פרים
6 הנשרפים ושעירים הנשרפים, שאם יצאו מן העזרה לפני זריקת
7 דמים, נפסלו, ויהא דינם כקדשים פסולים הנשרפים בעזרה ואינם
8 מטמאים בגדים.
9 הגמרא מבררת לדעת מי הסתפק. מבררת הגמרא: מאי קמיבעיא
10 ליה - מה הסתפק, ומה הצד שתפסול בהם יציאה, הלא סופם לצאת
11 מחוץ לעזרה, ואמר רבי יוחנן לעיל (ט), שנטעם זה לא נפסל בשר
12 קדשים קלים שיצא מחוץ לעזרה קודם זריקת דם הקרבן, כיון שסופו
13 לצאת אחר הזריקה. אומרת הגמרא: אמר רבי ירמיה בר אבהו, אכן
14 ספיקו של רבי אלעזר אינו אלא אליבא דמאן דאמר - לדעת ריש
15 לקיש הסובר (ש) שבשר קדשים קלים שיצא מחוץ לעזרה קודם
16 הזריקה, נפסל, לפי שעדיין לא הגיע זמנו לצאת, ודינו ככל קודש
17 שיצא מחוץ למקומו.
18 מבארת הגמרא את הספק: מי אמרין - האם נאמר שאף שבשר
19 קדשים קלים שיצא קודם זריקה נפסל, הגי' מילי - דברים אלו אינם
20 אלא בבשר קדשים קלים, דאין סופו לצאת כחובה, כלומר, שאין
21 מצוה ביציאתו מהעזרה, שהלא אפשר לאוכלו בעזרה, ועל כן כל
22 זמן שלא הותר לצאת דינו ככל קודש שיצא מחוץ למחיצתו שנפסל,
23 אבל הגי' (א-אלו), פרים ושעירים הנשרפים, דסופו לצאת חובה,
24 כלומר, שיש מצוה ביציאתם, ודינם הוא להוציאם ולשורפם, שזמא
25 בהם לא יהיה פסול יציאה אף קודם שנוזק דמם וחל בהם דין יציאה,
26 או דלמא (ש-מא) הקא נמי - גם בבשר פרים ושעירים הנשרפים יש
27 לומר שכיון שלא הגיע זמנו לצאת יש בו פסול יציאה, כבשר קדשים
28 קלים שיצא קודם זריקה.
29 הגמרא דנה אם אפשר לפשוט את הספק מהברייתא שהובאה לעיל

30 (בעמוד זה) בשם לוי: תא - (בוא) ושמע ראייה לפשוט את הספק, דתני
31 (ששנה) לוי ברייתא ובה נאמר שבית הדרשן היה בהר הבית ובו
32 נשרף בשר פרים ושעירים הנשרפים שאירע בו פסול ביציאתו
33 מהעזרה, ולכך אינו נשרף במקומו חוץ לשלוש מחנות, אלא בבית
34 הדרשן שבהר הבית. אומרת הגמרא: וכי איזה פסול אירע בו אחר
35 שיצא מהעזרה, מאי לאו - האם אין הכוונה לפסול יציאה, שיצא
36 קודם זריקת הדם, ומוכח שיציאה פוסלת בו. דוחה הגמרא: לא,
37 הכוונה כאן היא לפסול טומאה, שנטמא ונפסל, וכן לפסול לינה,
38 שאחר שהוציאו מהעזרה לן עד למחר ונפסל.
39 ספק שלישי, אודות טומאת המתעסקים בהוצאת הפרים והשעירים:
40 כַּעֲי - (נסתפק) רבי אלעזר, פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים,
41 שיצא רובו של הפר או השעיר, אבל במיעוט אבר, דהיינו שיצא
42 רובו מחוץ לעזרה, רוב הפר שיצא כולל חלק מאבר שרובו בפנים,
43 וללא אותו חלק מן האבר שיצא, אין כאן רוב בחוץ, מהו שיחשב
44 שיצא רובו לענין שיטמא את המתעסקים בו, תך מיעוטא דאבר
45 בתר רובא שדינן ליה, והא לא נפקא ליה - האם את מיעוט האבר
46 מטילים אחר רוב האבר, וכאילו כל האבר בפנים, ונמצא שיש לנכות
47 מן הרוב שיצא את מיעוט אבר זה ואין כאן רוב, ואין הבהמה מטמאת
48 את המתעסקים בה עד שיצא ממנה עוד, או דלמא בתר רובא
49 דבהמה שדינן - או שמא מטילים את מיעוט האבר שיצא אחר רוב
50 הבהמה שיצאה, והרי רובה בחוץ ומטמאת את המתעסקים בה.
51 הגמרא מבארת במה נסתפק. מקשה הגמרא: הלא פשיטא דלא
52 שכינן רובא דבהמה ואולינן בתר רובא דאברין - שאם יש לנו
53 נידון לאן לשייך את מיעוט האבר, לרוב הבהמה או לרוב האבר,
54 פשוט הוא שמשייכים אותו אחר רוב הבהמה, והרי רובה בחוץ והיא
55 מטמאת את המתעסקים בה, ובמה נסתפק. מתרצת הגמרא: אלא
56 ספיקו הוא באופן שיצא חצי' של הפר או השעיר, ברוב אבר,
57 כלומר, שחצי זה שיצא כולל גם אבר שרובו בחוץ ומיעוטו בפנים,
58 ויש להסתפק, האם האי מיעוטא דאבר שנותר בפנים,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, ובדאי לדכותי למותר להאריך שאין מקום שיפול לב אדם עליו מאיזה קישורים שפוגש בדרכי העולם במשך מיליו תפקידו האמיתי שהוא כדבר משנה אני נבראתי לשמש את קוני, כיון שזהו מתחבולות היצר להביא את האדם לנמיכת רוח, והרי כל ענין היצר הוא בשביל לנצחו (וגם בעצמו זהו חפצו, וכמובן מהמשל בזוהר הק' הובא בתניא סוף פרק כ"ט), וסו"ס הרי אפילו עניני העלמות והסתרים עצמם נהפכים לטוב, ולא רק באופן דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ז. א. שמה נגרמת טובה, אלא באופן דגם זו לטובה, שזהו שהענין עצמו נעשה טוב (וכמובן חילוק זה מהעובדא דנחום איש גס זו, שההפיכה לעפר נעשית טובה גלוי' משא"כ בהמאמר דכל מה דעביד וכו') וק"ל.

והרי נכנסים אנו ימים אלו לחדש הפורים, אשר עליו אומרת תה"ק, החדש - ז. א. אשר כל החדש כן הוא - אשר נהפך להם לשמחה וליום טוב.

וענין נהפך, הרי תוכנו, אשר אפילו ענינים שאינם טוב הנראה והנגלה, מסוגל הוא חדש זה להפוך אותם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה לבשו"ט.

1 שלומד ש'אָל פתח אָהל מועד' משמע כל חלל העזרה ואפילו גג
2 של היכל, אַם כֵּן, נִכְתוּב רק את הפסוק 'אַל פֶּתַח אָהֶל מוֹעֵד' למעט
3 את השוחט על גג ההיכל ואת השוחט עולה בדרום שבאו אל פתח
4 אהל מועד, וממילא משמע שבמחנה לויה חייב, שהרי לא באו אל
5 פתח אהל מועד, והפסוקים 'בַּמִּקְדָּה' (וְאֵל) ו'מִחוּץ לַמִּקְדָּה' שמהם
6 למדים שגם בתוך המחנה מקום שאינו ראוי לשחיטת כל זבח חייב,
7 לָמָּה לִי - הם מיותרים, לֹא לְאִתּוֹי - אין זה אלא שבא הכתוב
8 לרבות גִּזְוֹ של היכל כעולא, והפסוק יָאֵל פֶּתַח אָהֶל מוֹעֵד' נדרש
9 לדרשה אחרת.

10 מתרצת הגמרא את שיטת רבא: אָמַר רַב מְרִי, הפסוקים 'בַּמִּקְדָּה'
11 ו'מִחוּץ לַמִּקְדָּה' נאמרו לְאִתּוֹי - לרבות אופן ששחט בהמת קרבן
12 שבוֹלָה בַּפְּנִים - בעזרה וצִנּוּאָרָה בַּחוּץ - מחוץ לעזרה שחייב.
13 מקשה הגמרא: אִם [צִנּוּאָרָה] של הבהמה בַּחוּץ, פְּשִׁיטָא שחייב,
14 שהרי אָמַר קָפִיד רַחֲמָנָא - על מה הקפידה התורה לחייב את
15 השוחט בַּחוּץ, אֲשֶׁחִיטָה - על השחיטה שלא תהא בַּחוּץ, ומכיון
16 שצוּרָה בַּחוּץ, שְׁחִיטָה בַּחוּץ הִיא, וכבר התמעט מהפסוק יָאֵל פֶּתַח
17 אָהֶל מוֹעֵד'.

18 מתרצת הגמרא: אָלָא הפסוקים 'בַּמִּקְדָּה' ו'מִחוּץ לַמִּקְדָּה' לפי רבא
19 נאמרו לְאִתּוֹי - לרבות באופן ששחט כשבוֹלָה בַּחוּץ לעזרה
20 וצִנּוּאָרָה בַּפְּנִים העזרה, שאף על פי ששחט בפנים כיון שהקרבן היה
21 בַּחוּץ נחשב כשוחט בַּחוּץ וחייב.
22 הגמרא מביאה מחלוקת מחוראִים אם מעלה קדשים בַּחוּץ אחר
23 חורבן הבית חייב או פטור: אִיתָמַר, הַמַּעֲלָה קרבן בַּחוּץ בְּזִמְנָא הָהּ
24 אחר שחרב בית המקדש, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חֵיִיב כרת, כדן המעלה
25 בַּחוּץ. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, פְּטוּר.

26 מבארת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חֵיִיב, כיון שסבר שְׁקִדּוּשָׁה רַאשׁוֹנָה
27 של בית המקדש, שנתקדשו ירושלים והעזרה על ידי דוד ושלמה,
28 קִידּוּשָׁה לְשַׁעֲתָה - לזמן שהבית קיים, וקִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לָבָא - לאחר
29 שחרב, ועל כן ירושלים נחשבת בית הבחירה, ועדיין קיים איסור
30 הבמות שלא להקריב בַּחוּץ. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר פְּטוּר, כיון שסבר
31 שְׁקִדּוּשָׁה רַאשׁוֹנָה של בית המקדש קִידּוּשָׁה לְשַׁעֲתָה וְלֹא קִידּוּשָׁה
32 לְעֵתִיד לָבָא, ולאחר שחרב הבית הותרו הבמות, ואין איסור להקריב
33 קרבן בַּחוּץ.

34 דנה הגמרא: נִימָא דְּבַלְגוֹנְתָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר ורַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קְמִיפְלָנִי
35 - האם נאמר שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו במחלוקתם של רבי
36 אליעזר ורבי יהושע. דָּתָנּ בַּמִּשְׁנָה במסכת עדיות (פ"ח מ"ט), אָמַר רַבִּי
37 אֱלִיעֶזֶר, שמעתי מרבתי, בְּשֶׁהָיוּ בּוֹנִין בְּהִיבֵל בִּימֵי עוֹרָא, כשעלו
38 מבבל ובנו את בית המקדש השני, הָיוּ עוֹשִׂים קִלְעִים בְּהִיבֵל -
39 במקום כותלי ההיכל, עד שיבנו הכתלים, והיו עושים קִלְעִים בְּעֻזְרוֹת
40 - במקום חומות העזרה, עד שיבנו החומות, אָלָא שְׁבִיחֵיבֵל הָיוּ בּוֹנִין
41 את הכתלים מִבְּחוּץ - מצידם החיצוני של הקלעים, כדי שלא יכנסו

42 הבונים להיכל, וּבְעֻזְרָה הָיוּ בּוֹנִין את החומות מִבְּפְּנִים - מצידם
43 הפנימי של הקלעים.

44 אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁמַעְתִּי מרבתי, שֶׁהָיוּ מְקַרְבִּין קרבנות בעזרה,
45 אָף עַל פִּי שְׂאִין בֵּית, ולא היו צריכים לעשות קלעים להיכל.
46 וְאוֹכְלִים במקום העזרה קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שדינם להאכל בעזרה, אָף עַל
47 פִּי שְׂאִין קִלְעִים לעזרה. ואוכלים בירושלים קִדְּשִׁים קִלְשִׁים וּמַעֲשֵׂר
48 שְׁנֵי שָׁדִים להאכל בכל ירושלים, אָף עַל פִּי שְׂאִין חוּמָה סביב
49 לירושלים. וכל זאת מִפְּנֵי שְׁקִדּוּשָׁה רַאשׁוֹנָה של ירושלים ובית
50 המקדש, קִידּוּשָׁה לְשַׁעֲתָה - בזמן שהבית קיים וקִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לָבָא
51 - לאחר שחרב הבית.

52 מסיימת הגמרא את הראיה: כיון שרבי יהושע סובר שאין צריך
53 קלעים להיכל משום שקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא אחר
54 החורבן, ואילו רבי אליעזר הצריך קלעים להיכל, לֹא מִבְּלָל - האם
55 לא משמע מכך דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כָּבֵד שקדושה ראשונה לֹא קִידְּשָׁה
56 לעתיד לבא, ולכך בטלה קדושת הבית, והיו צריכים לעשות קלעים
57 להיכל ולקדש אותו בסדר המבואר במסכת שביעות (טז), כדי שיהיה
58 הבית בנוי ויוכלו להקריב קרבנות בעזרה. ואם כן רבי יוחנן סבר כרבי
59 יהושע וריש לקיש סבר כרבי אלעזר.

60 דוחה הגמרא: אָמַר לִיָּה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, מָמַי - מנין שרבי
61 אליעזר ורבי יהושע חולקים בדבר זה, האם קדושה ראשונה קדשה
62 לעתיד לבא, דְּלָמָּא דְּבּוֹלִי עֲלָמָא, בין רבי אליעזר ובין רבי יהושע
63 סוברים שקִידּוּשָׁה רַאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעֲתָה וקִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לָבָא,
64 וּמַר - רבי אליעזר, מָמַי דְּשִׁמְעִי לִיָּה קָאָמַר - מה שמע מרבתי
65 אמר, וכך שמע מהם, שעשו קלעים להיכל ולעזרה, וּמַר - רבי
66 יהושע, מָמַי דְּשִׁמְעִי לִיָּה מרבתי קָאָמַר, וכך שמע מהם, שקדושה
67 ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא, וְכִי תִימָא - ואם
68 תאמר, כיון שגם רבי אליעזר מודה שקדושה ראשונה קדשה לעתיד
69 לבא, קִלְעִים שעשו בעזרות לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָמָּה לִי, והרי אפשר
70 להקריב בעזרה גם ללא הקלעים, משיב רבינא, אפשר לומר שאת
71 הקלעים פרסו לְצִנְיָעוֹתָא בְּעֲלָמָא - לשם צניעות והסתור בלבד.

72 הגמרא דנה אם עצם המחבורת לבשר הקרבן משלימה לשיעור כזית
73 או לא: אִיתָמַר, הַמַּעֲלָה מבשר קרבן בַּחוּץ וְאֵין בּוֹ שיעור בֵּית,
74 וְעַצֵּם מְשַׁלְּמוֹ לְכִזְזָת, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חֵיִיב משום מעלה בַּחוּץ.
75 רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, פְּטוּר.

76 מבארת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חֵיִיב, כיון שסבר שחיבורי עוֹלִין
77 בְּעוֹלִין דְּמִי - העצמות שאין חיוב להקטירן בפנים, המחבורות לבשר
78 שחייב להקטירו בפנים, מצטרפות לבשר ומשלימות לשיעור, לפיכך
79 נחשב שהעלה בַּחוּץ כזית וחייב, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר פְּטוּר, כיון שסבר
80 שחיבורי עוֹלִין לֹא בְּעוֹלִין דְּמִי - העצמות המחבורות לבשר אינן
81 מצטרפות לבשר, וכיון שהעלה בַּחוּץ פחות מכזית מבשר הקרבן פטור.
82 מסתפקת הגמרא: בְּעֵי רַבָּא, הַמַּעֲלָה מחוץ לעזרה

13 המעלה לשם איש.
14 שואלת הגמרא: אִי הָכִי הָבָא נָמִי - אם כן גם כאן בשחיטה, נאמר
15 דְּמִיבְעִי לִיָּה הפסוק 'אִישׁ אִישׁ' לרבות שְׁנַיִם שְׂאֵחוֹ בְּסִבִּין וְשִׁחְטוּ
16 בַּחוּץ שְׁחִיבִין, ומדוע המשנה אמרה ששנים ששחטו פטורים.
17 משיבה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתֵם בשחיטה, שאי אפשר לדרוש את הפסוק
18 'אִישׁ אִישׁ' לחייב שנים ששחטו, משום דְּאָמַר קָרָא (שם פ"ד ט') וְנִכְרַת
19 הָאִישׁ הַהוּא מְקָרֵב עֲמוֹ, שמשמע אֶחָד ששחט וְלֹא שְׁנַיִם ששחטו,
20 ואם כן בהכרח שהפסוק 'אִישׁ אִישׁ' בא לחייב את השוחט להדיא.
21 שואלת הגמרא: אִי הָכִי שִׁמְהֵהוּא' נלמד לפטור שנים ששחטו, גָּבִי
22 הַעֲלָה נָמִי הָאִי בְּתִיב (שם פ"ד ט') וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוֹ, ואף בזה
23 נאמר ששנים שהעלו ידיו פטורים, משיבה הגמרא: שִׁמְהֵהוּא' הנאמר
24 בפרשת העלאת מִיבְעִי לִיָּה - נצרך הוא

1 ובין שנים ששחטו לשנים שהעלו. שואלת הגמרא: מָאִי שְׂאֵנָא - מה
2 שונה הַמַּעֲלָה לְהִדְיוֹת דְּפִטּוּר, כיון דְּבְתִיב בפרשת העלאת בַּחוּץ
3 (ויקרא ט"ז) 'לֹא יִבְאֲגוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֹא', שמשמע שרק המעלה לשם
4 ה' חייב, והלא בְּשִׁחְיָהָ נָמִי בְּתִיב (שם פ"ד ט') 'לֹא יִבְאֲגוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֹא',
5 וּמִפְּנֵי מַה לֹא נלמד שרק השוחט לה' חייב.

6 משיבה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתֵם - שונה הדין בשחיטה בַּחוּץ, דְּאָמַר קָרָא
7 בפרשת שחיטת חוץ (שם פ"ד ט') 'אִישׁ אִישׁ', וכפילות תיבת 'אִישׁ' מלמדנו
8 שגם איש ששחט לשם איש חייב.

9 שואלת הגמרא: והרי גָּבִי הַעֲלָה נָמִי בְּתִיב (שם פ"ד ט') 'אִישׁ אִישׁ',
10 ומפני מה לא נלמד שגם איש שהעלה לשם איש חייב. משיבה
11 הגמרא: הפסוק 'אִישׁ אִישׁ' שנאמר גבי העלאת מִיבְעִי לִיָּה לרבות
12 שְׁנַיִם שְׂחֵעֵלוּ בַּחוּץ בְּאֶכָּר אחד שְׁחִיבִין, ואינו מיותר לרבות איש

שְׁחָסְרוּ וְהִעָלּוּ בַחוּץ, דָּמָר קָבֵר פְּטוּר – רבי יוסי שאומר שחייב חטאת אחת על כל ההעלאות סבר שפטור על העלאה בחוץ של מוקטרי פנים שחסרו, ולכן נחשבות כל ההעלאות של כל החתיכות כהעלאה אחת, וּמָר קָבֵר חָיִיב – רבי שמעון האומר שחייב על כל העלאה והעלאה סבר, שבמוקטרי פנים לא נאמר הפטור של דבר חסר, אם כן נחשבת כל העלאה בפני עצמה וחייב חטאת על כל העלאה והעלאה.

וּפְלִיגֵי דְאִבּוּהַ דְּשִׁמוּאֵל אֲלִישָׁנָא קָמָא דְעוּלָא – וחולקים אביו של שמואל, ועולא לפי הלשון הראשונה שסובר שהכל מודים במוקטרי פנים שחסרו והעלם בחוץ שחייב, דָּאִמָר אִבּוּהַ דְּשִׁמוּאֵל, כְּמָאן מְהַדְרִינָן פּוֹקְעִין לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ – כשיטת איזה תנא ההלכה שמוחזרים למערכה איברי קרבנות שניתנו מעל המזבח לארץ בשעת הקטרתם, כְּמָאן – כשיטת מי, דְּלֹא פְרָבִי יוֹסִי, וזאת מכיון שאבוה דשמואל לומד את מחלוקת רבי יוסי ורבי שמעון במוקטרי פנים, כרבי יוחנן והלשון השניה על עולא, שרבי יוסי סבר שחייב אחת על כולם כיון שפטור על העלאת אבר חסר של מוקטרי פנים בחוץ, לכן משמע לו שרבי יוסי סובר שבפנים אין מחזירים פוקעים, כיון שאם היה סובר שמוחזרים פוקעים אם כן יש שם הקטרה על דבר חסר בפנים והיה צריך לחייב בחוץ. וכיון שאבוה דשמואל אמר שרבי יוסי פטור את המעלה בחוץ מוקטרי פנים שחסרו, אם כן עולא בלשון הראשונה שאמר שנחלקו דווקא במוקטרי חוץ, אבל במוקטרי פנים מודה רבי יוסי שחייב על דבר חסר, חולק על אבוה דשמואל.

שנינו במשנה: וְאִינוּ חָיִיב עַד שִׁיעָלָה כו' לראש המזבח, רבי שמעון אומר, אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב. מבררת הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא, מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יוֹסִי שאינו חייב בהעלאת חוץ אלא אם העלה על גבי מזבח. מבארת הגמרא: דְּכֵתִיב בפרשת נח, אחרי שיצא נח מן התיבה (בראשית ח ב) 'וַיִּבְנֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וגו' וַיַּעַל עלת בַּמִּזְבֵּחַ, למדנו מכאן שגם בבמת יחיד שאדם מקריב עליה בחוץ, אינה נחשבת העלאה אלא על גבי מזבח, וכיון שמצינו שגם בהעלאה בחוץ צריך מזבח, אם כן גם באיסור העלאת חוץ אינה נחשבת העלאה אלא אם כן העלה על גבי מזבח.

מבררת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן, מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן שחייב בהעלאת חוץ אפילו העלה על גבי סלע. מבארת הגמרא: דְּכֵתִיב לגבי מנוח אבי שמשון, לאחר שבישר לו המלאך על הולדת בנו 'וַיִּקַּח מְנוּחַ אֶת נְדִי הָעַיִם וְאֵת הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל הַצֹּר' (שופטים יג יט), מבואר בפסוק, שמנוח לא בנה מזבח לשם כך אלא העלה על הצור, כלומר סלע. ואף על פי כן קורא לו הנביא העלאה, וכיון שמצינו שהקטרה בבמת יחיד נחשבת העלאה גם בלא מזבח, אם כן

גם בהעלאת חוץ נחשבת העלאה בלא מזבח, וחייב גם אם העלה על גבי הסלע.

שואלת הגמרא: וְאִידֶךָ נָמִי – ורבי שמעון גם הוא, כיצד יתרוץ את שיטתו שאף המעלה על האבן חייב, וְהִכְתִּיב 'וַיִּבְנֶן מִזְבֵּחַ לַה' שמלמדנו שגם בבמת יחיד צריך מזבח. משיבה הגמרא: הֲהוּא מִזְבֵּחַ שבנה נח, לא בנאו משום שהיה חייב להקריב דווקא במזבח, אלא בנאו לשם גִּזְרָה בְּעֵלְמָא – לשם מקום גבוה בעלמא, כדי שיהיה נח להשתמש.

שואלת הגמרא: וְאִידֶךָ נָמִי – ורבי יוסי אף הוא כיצד יבאר את שיטתו שצריך דווקא מזבח, הָא כְּתִיב 'וַיִּקַּח מְנוּחַ וגו' וַיַּעַל עַל הַצֹּר לַה' שמלמדנו שבבמת יחיד אין צריך מזבח. משיבה הגמרא: אין ללמוד ממנוח לכל מקום, כיון שהוֹרָאת שְׁעָה הִיא.

מקור נוסף לשיטת רבי שמעון: וְאִיכָּעִית אִימָא, הֵינּוּ טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּדִתְנָא בבריתא (תורת כהנים אחרי פ"ט), רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, נִאֲמַר בַּפֶּסֶק (ויקרא יז ו) 'וַיִּזְרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד', למדנו שדווקא באהל מועד יש חיוב להקריב על מזבח, וְאִין חִיּוּב מִזְבֵּחַ בְּכֶמֶה קִטְנָה של יחיד. מסיימת הברייתא: לְפִיכָּה, כִּיּוֹן שאין חיוב מזבח בבמה, לִכְךָ אֵף עַל פִּי שִׁיעָלָה קִרְבֵּן עַל גְּבִי הַסֵּלַע אוֹ עַל גְּבִי הָאֶבֶן, ולא העלה על גבי מזבח, חָיִיב.

מקשה הגמרא: כִּיּוֹן שהברייתא אומרת 'אין מזבח בבמה', הרי שמדברת באדם שהקריב את קרבנו בבמה בשעת היתר הבמות, ואם כן מפני מה אומרת שהמעלה על הסלע 'חייב', הלא 'יָצָא יְדֵי חוּבָתוֹ מִיָּבֵעִי לֵיה' – היה לברייתא לומר, ולא היה לה לומר 'חייב' שמשמע שעבר על איסור. מתרצת הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך פירוש הברייתא, לְפִיכָּה – לפי שבשעת היתר הבמות נחשבת ההקטרה בבמה הקטרה ואין צריך מזבח, לִכְךָ בְּשַׁעַת אִיפּוּר הַבָּמוֹת, אם הִיעָלָה עַל גְּבִי הַסֵּלַע אוֹ עַל גְּבִי הָאֶבֶן בחוץ, נחשבת העלאתו העלאה וחייב חטאת.

הגמרא דנה בדיני במה לדעת רבי יוסי: בְּעֵי רַבִּי יוֹסִי פְרָבִי חֲנִינָא, לשיטת רבי יוסי שגם בבמה צריך מזבח ואין די באבן או בסלע, קָרָן – ארבעה קרנות בארבע פינות המזבח, וְכִכָּשׁ – גשר משופע שעליו עולים למזבח, וְיִסוּד – אמה על אמה סביב המזבח מלמטה, וְרִיבּוּעַ – שיהיה המזבח מרובע, שמבואר לעיל (סב) שכל אלו מעכבין במזבח שבמשכן, מֵהוּ שִׁיעָבּוּ בְּכֶמֶה, האם כשם שצריך מזבח כך צריך את כל דיני המזבח או לא.

פושטת הגמרא: אָמַר לֵיה רַבִּי יְרֵמְיָה לרבי יוסי ברבי חנינא, תִּנְיָא פוּשְׁטָא בבריתא, קָרָן וְכִכָּשׁ וְרִיבּוּעַ וְיִסוּד מַעֲכָבִין בְּכֶמֶה גְדוּלָה – בנוב וגבעון וכל שכן בשילה ובבית המקדש שבירושלים. וְאִין מַעֲכָבִין בְּכֶמֶה קִטְנָה שכל יחיד עושה לעצמו בשעת היתר הבמות.

בן, ש'עולת איש' לא בא למעט עולת אשה, מה תלמוד לומר 'עולת איש', עולת ש'עולתה לאיש' – שעולתה על גבי המזבח ויש לה בעלים, פְּרָט לְעוֹלָה שְׁנִשְׁחַטָּה חוּץ לְמִנְחָה וחוץ לְמִקְוָה, שהיא פסולה ולכן אינה לבעליה ואינה נקראת 'עולת איש', שְׁלֹא יִהְיֶה חֲבִתָּנִים

וְכֵאֵין בְּעוֹרָהּ. יָכוֹל שְׂאֵנִי מִרְבָּה אף עולה שְׁנִשְׁחַטָּה שְׁלֹא לְשִׁמָּה, שהיא עצמה כשרה אלא שלא עלתה לבעלים לשם חובה (לעיל ב.), שהוֹאִיל וְלֹא עָלְתָה לְבָעִלִים לשם חובה,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **בד** במה דברים אמורים בשקים קטנים שיכול לשמוט הפרים מתחתיהם (לכשיצצה^{טו}) שישומט פר העליון
2 מתחתיהם ונפלים על השני ומן השני על השלישי וכן עד שמגיעים לארץ^{טז} שהשקים^{טז} לא נעשו בסיס
3 לדבר האיסור פיון שלא היו השקים עליהם בבין השמשות שהוא תחילת פניסת השבת אבל אם הם שקים גדולים
4 שאי אפשר לשמוט הפרים מתחתיהם אסור להניחן תחתיהן מפני שמבטל כלי מהיכנו^{טז} אלא פורקן מן החמור
5 בנחת שלא ישברו ואף על פי שאי אפשר לפריקה בנחת בלא טלטול קצת^{טז} מכל מקום התירו לו דבר זה מפני
6 הפסד מרובה^{טז} וצריך לזהר שלא יסמוך על הפהמה בשפורק מעליה כמו שיתבאר בסיומן ש"ה^{טז}:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיר לו בדרך, טעוף כד

הלכותא רבתא

- ע' לכשיצצה - אפילו אין בדעתו לנערו כלל, אלא די בכך
שביכלתו לשמוט הכרים - כדי שיחול עליהם דין 'בטול
כלי מהיכנו לפי שעה' - המותר במקום הפסד מרובה⁸⁹.
עא' עד שמגיעים לארץ - ואין כאן ביטול כלי מהיכנו -
אלא לפי שעה, והתירו לו במקום הפסד מרובה⁹⁰, אבל
שלא במקום הפסד מרובה צריך שיוכל (וכן שיהיה בדעתו)
לנערם מיד⁹¹.
עב' שהשקים - אוצ"ל שהכרים.
עג' כלי מהיכנו - וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו מפני
שדומה כאלו סותר הכלי⁹².

ציונים והוספות

- מטלטל את כולה וזה לא התירו משום צער בעלי חיים אבל
מותר לדחות אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס ללול אם ברחא
ממנו.
וראה עוד להלן מסי' שה סכ"ו.
94) בסי' שלד ס"ב (לגבי התרת איסור טלטול על מנת שלא
יעבור על איסור חמור יותר, ומזה יש ללמוד לנדר"ד להתיר
טלטול קצת שלא יעבור על איסור צער בעלי חיים): שלא גזרו
כלל על טלטול מוקצה במקום הפסד מרובה אלא אם כן אפשר
להציל בענין אחר כגון מי ששכח ארנקי ברחוב שאסור להביאה
לביתו אפילו בעיר המעורבת מפני שיכול להושיב שם שומר או
לשמור בעצמו . . . וכן כל כיוצא בענין זה אבל יש אוסרים
טלטול מוקצה ואפילו במקום הפסד מרובה ואי אפשר להציל
בענין אחר וכן עיקר.
ואף על פי כן יש אומרים שמותר להציל מעות וכיוצא בהם
מפני הדליקה או מפני הליסטים לפי שאדם בהול על ממונו
ובודאי יצילם מהפסד ואם לא נתיר לו להציל ע"י טלטול
מוקצה יבא לידי איסור חמור שיכבה הדליקה או שיחפירם
ויטמינם בקרקע וכיוצא בענין זה (ואף שיכול להצילם בלבד
מכל מקום מחמת שהוא בהול ונחפז בהצלתם ימהר להצילם
בכל הצלה שתזדמן לו יותר במהרה אף שהיא באיסור חמור כי
יאמר איך שאציל לא אציל בהיתר משא"כ כשהתירו לו להציל
ע"י טלטול לא יציל ע"י איסור חמור).
95) איסור טלטול גמור בבעלי חיים הובא לעיל מסי' שח
סע"ט, ועד"ז הוא בסי' שה סכ"ו: אבל אסור להעלות הבהמה
בידו אם לא עלתה על גבי הכרים אפילו אם תמות שם מפני
- 89) בקו"א ס"ק יא נתבאר דיעות הראשונים בזה, וישנם
הסוברים שדי בזה שיכול לנערו מיד - ואינו נחשב ביטול כלי
מהיכנו כלל, וישנם הסוברים שצריך לשמוט הכרים, ודעת רבינו
נתבאר בסי' רסה ס"ה שכאשר יכול לשמטן מיד ודעתו לעשות
כן (אפילו אין בדעתו לעשות זאת מיד אלא במשך השבת) אינו
נחשב בטול הכלי כלל, ואם חסר התנאי שיכול לשמטן מיד -
נחשב כביטול לפי שעה (כדלהלן סכ"ו), ואם חסר התנאי
שדעתו לשמטן או אפילו ב' תנאים אלו - גם כן דינו כביטול
לפי שעה אלא שדין זה בא במוסגר בשוע"ר.
90) כדלהלן סעיף כו, ועד"ז לעיל סי' רסה ס"ז (לגבי נתינת
כלי תחת הנר בשבת לקבל בו הפחמין הנופלים מן הנר): ואסור
לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה שלא במקום הפסד מרובה,
ועד"ז בסי' שי ס"י (לגבי נתינת כלי כדי שיפול עליו דבר האסור
בטלטול בשבת).
91) כדלהלן סעיף כו, וכפי שנתבאר על סימן רסה ס"ה.
92) סי' רסה סעיף ג, ע"ש.
93) ראה המבואר בסי' שח סע"ט: כל בהמה חיה ועוף מדדין
אותם ברשות היחיד דהיינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומסיען
ומנענע רגליהן שילכו ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו
רגליהם מן הארץ שמוקצים הם ואסורים בטלטול ואע"פ שכל
מוקצה כשם שאסור לטלטל כולו כך אסור לטלטל מקצתו
אעפ"כ התירו לו לדרות אותם משום צער בעלי חיים אם הבעלי
חיים צריכים לכך אבל אם אינם צריכים לכך אסור אפילו לדרות
אותם ותרנגולת אסור אפילו לדרות אותה אפילו היא צריכה
לכך מפני שהיא מגבהת עצמה כשמדדים אותה ונמצא זה

ציונים והוספות

ונפק"מ האם יש להתיר לפרוק הבהמה במקום טלטול גמור. (96) סעיף כה: וצריך לזהר כשפורק המשווי שלא יסמוך עצמו לצדי הבהמה (ואם ב' שקין מונחים על החמור אחד מימינו ואחד משמאלו ובראש כל אחד מהשקין רצועה אחת וקושרים אותן שתי הרצועות יחד ועשוי מונח הקשר כנגד גבו של החמור והשקין מכבידין לכאן ולכאן ואי אפשר להתיר הקשר אם לא יגביה השקין מעט ונמצא שנסמכים השקין על צדי הבהמה כשמגביה אותם אסור לפרוקם בשבת מעל החמור).

שהיא מוקצה ולא התירו טלטול מוקצה אף במקום צער בעלי חיים שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה (ויש מתירין להעלותה בידים משום צער בעלי חיים ויש לסמוך על דעתם במקום הפסד מרובה). וצ"ע בנדרן דידן: האם נחשב כהפסד מרובה במקום צער בעלי חיים, או שאין לקשר ביניהם שהרי אם לא יפרוק בנחת וישבור הכלים - יימנע מאיסור צער בעלי חיים - אף שיפסיד הכלים, וממילא אין לצרף 'צער בעלי חיים' בתור טעם להיתר.

ומברכים עליו ברכה הכוללת הכל שהיא שהכל נהיה בדברו כגון הפת שעטיפה ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל מעט אבל אם נתקלקל לגמרי עד שאינו ראוי לאכילה אפילו על ידי הדחק אין מברכין עליו כלל וכן פת שעטיפה.

וכן יין שהחמיץ עד שבני אדם נמנעים לשתותו מפני חמיצותו מברכין עליו שהכל נהיה בדברו ואם נעשה חומץ גמור דהיינו שהוא חזק כל כך שכשמשליכים אותו על הארץ הוא מבעבע ומעלה רתיחות אין מברכין עליו כלל מפני שהוא מזיק ואינו ראוי לשתיה כלל ואם ערבו במים עד שהוא ראוי לשתות מברך עליו שהכל:

ג. וכן כל דבר שאין נוטעים אותו על דעת לאכלו בדרך שהוא אוכלו מברך עליו שהכל כגון פירות חיים שדרך אכילתם שעל דעת כן נוטעים אותם הוא לאכלם מבושלים ואצ"ל דבר שאין נוטעים אותו על דעת לאכלו כלל כגון הקור של דקל ולולבי גפנים ושקדים הרכים שעיקר אכילתם היא קליפתם החיצונה ואין נוטעין אותן על דעת כן כלל משא"כ בשאר פירות שלא נגמר ביכולם כמו שנתבאר כל זה בס' ר"ב:

ד. וכן שחת של תבואה שגוזזין אותה בעודה ירק ואוכלה מברכין עליה שהכל נהיה בדברו.

וכן מיני זרעים שאינם עומדים לאכילה אלא ליתן טעם בקדירה כגון שבת וכמון וכסבר אע"פ שהם מתוקים וטובים לאכילה מברכין עליהם שהכל.

וכן כל מיני פירות שבישולם במים ועשה מהם משקה כגון שכר תאנים ושכר תמרים מברכין עליהם שהכל ואפילו שכר שעורים מברכין עליו שהכל ולא בורא מיני מזונות הואיל והוא צלול ועומד לשתיה ואין מברכין בורא מיני מזונות אלא על מאכל כמ"ש בס' ר"ח ואינו דומה למרק של תבשיל מחמשת המינין שמברכין עליו בורא מיני מזונות לפי שהמרק בטל על גבי התבשיל שהוא עומד בעינו משא"כ בשכר שאין בו כלום [מ]ממשות השעורים ועוד שהמרק עיקרו לצורך בשול התבשיל משא"כ בשכר כמ"ש בס' ר"ב:

חלק א סימן רד דיני הברכות ליתר המאכלים טעפים א"ד

שולחן ערוך - הלכות ברכת הפירות

ה. וכן זנגביל יבש שעשה ממנו מרקחת מברכים עליו בורא פרי האדמה וכן פלפלים יבשים שאף שנעשו ראויים לאכילה ע"י הדבש אין הדבש חשוב עיקר אלא טפל שהרי הוא בא להכשירם ולתקנם וכן בשמים שחוקים ומעורבים עם צוק"ר כמו שרגילים לכתוש זנגביל יבש ולערבו עם צוק"ר (שקורין מאגין פולווע"ר) אף שאינם ראויים לאכילה כלל בפני עצמן אין הצוק"ר חשוב עיקר אלא טפל שהוא בא להכשירם ולתקנם:

ו. במה דברים אמורים במיני בשמים ותבלין שדרכן להאכל ע"י טיגון בדבש או ע"י תערובת צוק"ר או דבר אחר בענין שהם חשובים עיקר כגון זנגביל ופלפלין וצפורן וכיוצא בהם אבל מיני בשמים ותבלין שאין דרכן להאכל אלא כשמתבלין בהם התבשיל ואז התבשיל הוא עיקר ואין האכילה נקראת על שם התבלין כלל וכאלו אינן עומדין לאכילה כלל כגון ציטוא"ר וכיוצא בו אין שם פרי עליו כלל ואף אם תקנו והכשירו לאכילה כמות שהוא כמו שרגילין שצולין ציטוא"ר ואוכלין לרפואה אין מברכין עליו אלא שהכל כיון שאין נוטעין אותו על דעת לאכלו כלל אלא על דעת ליתן בתבשיל ואצ"ל אם טגנו בדבש או שעירבו עם צוק"ר אבל כשצולין זנגביל לרפואה מברכין עליו בורא פרי האדמה כיון שנעשה ראוי לאכילה על ידי זה:

ז. צנון מברכין עליו בורא פרי האדמה אע"פ שהיה סופו להקשות:

חלק א סימן רג דין ברכת פירות הארץ טעפים ה"ז

א. על דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף דגים וחגבים חלב וגבינה וביצים מים מלח ודבש מברכים שהכל נהיה בדברו וכן כמהים ופטריות אף שגידולם מן הארץ שמלחלוחת הארץ הם גדילים על העצים ועל הכלים כיון שאין יניקתם מן הארץ אלא מן האויר אינם נקראים פרי האדמה ומברכין עליהם שהכל נהיה בדברו:

ב. וכן כל דבר שנשתנה לקילקול נשתנה ברכתו המיוחדת לו

תורה אור

1 פירוש "הוי' אלקינו" - אלקים שלנו דייקא
2 [בפרק הקודם נתבאר ההבדל בין אמירת קדוש של המלאכים לאמירת קדוש של ישראל, שאצל המלאכים
3

4 שהם בטלים לגמרי אל החיות האלקית המח' אותם
5 (ואינם אלא "מעבר" להארה והמשכה אלקית העוברת על
6 ידם), לא שייך ענין אמירת קדוש - משא"כ אצל בני

1 ישראל שהגוף הגשמי שלהם הוא דבר נפרד ויש בפני
2 עצמו ומעלים ומסתיר על החיות האלקית המח' אותו,
3 שיין ענין אמירת קדוש, על ידי עבודתם "באתערותא
4 דלתתא" לבטל את ישות הגוף לאלקות.

5 ועל פי זה ימשיך לבאר (בפרק זה), דאע"פ שמחד
6 גיסא ענין זה מורה על פחיתות הערך של בני ישראל ביחס
7 למלאכים (שיש להם גוף כזה שהוא דבר נפרד בפני עצמו,
8 שלכן יכולים לומר "קדוש") - מכל מקום, בזה גופא יש
9 בעבודתם עילוי לגבי עבודת המלאכים, שאף שהגוף הוא
10 מציאות יש לעצמו - הם מכניעים את גופם לרצונו ית'.

11 והנה הארה והמשכה [זו] שמתפשט למטה
12 בישראל, לבטל הגוף אליו ית', יש לו יתרון על
13 האור וחיות המתפשט במלאכים.

14 נתבאר לעיל שביטול הגוף הגשמי של האדם לגבי
15 הרוחניות והחיות האלקית שבו, יכול להיות רק על ידי
16 הארה והמשכה מלמעלה; וכעת מוסיף רבינו ומבאר
17 שהארה עליונה זו שנמשכת למטה להאיר את חשכת
18 הגוף, יש לה יתרון על ההארה המתפשטת במלאכים.

19 כלומר:

20 הובא לעיל, שההארה העליונה המתפשטת
21 לישראל יורדת מלמעלה ממדרגה למדרגה, על ידי
22 המלאכים שבכל עולם, עד שהיא מתלבשת בבני
23 ישראל למטה. אמנם, אע"פ שכלל שהאור יורד למטה
24 יותר הרי הוא מתמצצם יותר, מכל מקום, כאשר הוא
25 מתלבש בבני ישראל למטה באופן שפועל "ביטול"
26 בגוף הגשמי, יש לאור זה יתרון גם לגבי האור
27 המתפשט במלאכים עליונים.

28 כיתרון אור הבא מן החשך, שיש לה תוספת אורה
29 ושמחה.

30 כתיב: "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות
31 כיתרון האור מן החשך", והפירוש הפנימי בכתוב הוא
32 (לא רק שיש יתרון ומעלה באור לגבי החשך - שהרי
33 הדבר פשוט ומאי קמ"ל - אלא) שיש יתרון ומעלה
34 באור "הבא מן החשך" לגבי אור המאיר ובא מתחילה,
35 "שכשהחשך נהפך לאור, דהיינו ענין "אתהפכא
36 חשוכא לנהורא", הוא עילוי יותר מהאור מצד עצמו
37 כנודע".

38 כלומר:

39 יש מצב של "אור" באופן שמלכתחילה לא הי'
40 קיים שום חשך, אך כאשר בתחילה הי' מצב של חשך

41 והוא התבטל, ומתוך החושך באו למצב של אור, הרי
42 אור זה (המאיר לאחר החושך ומתוך החושך) יש לו
43 יתרון מעלה, ו"תוספת אורה ושמחה" לגבי אור סתם.
44 [וכך הוא בענינו - ב"הארה והמשכה זו שמתפשט
45 למטה בישראל" - שיש להארה זו יתרון בדוגמת יתרון
46 האור שבא מתוך החושך, בזה:]

47 שגם הגוף נעשה מרכבה ליחודו ית'.
48 האור המאיר אצל המלאכים ש"אין הגוף שלהם
49 מסתיר כלל", הוא בדוגמת "אור מצד עצמו"; אבל
50 האור ה"מתפשט למטה בישראל", שעל ידו מכניע
51 האדם את חושך גופו עד ש"גם הגוף נעשה מרכבה
52 ליחודו ית'", נקרא "אור הבא מן החושך", ויש בו
53 המעלה ד"יתרון האור", והוא גורם "תוספת אורה
54 ושמחה" למעלה.

55 - פירוש הביטוי "מרכבה ליחודו ית'":

56 "מרכבה" - מורה על "ביטול מוחלט", כמו
57 מרכבה גשמית שהיא בטילה לגמרי אל הרוכב ואין
58 לה שום רצון משלה אלא כל הילוכה הוא אך ורק כפי
59 רצונו של הרוכב, המנהיג אותה ומובילה אותה;

60 "ליחודו ית'" - הפירוש הפנימי באחדות ה' ויחודו
61 ית' הוא, דלא זו בלבד שאין עוד אלקה ח"ו, אלא
62 שאין שום מציאות בלעדו, כי הקיום והחיות של כל
63 העולמות והנבראים אינו אלא "דבר ה' ורוח פיו ית'
64 המלוכב בהם", ולפיכך הם נחשבים "כאין ואפס
65 ממש".

66 ולכן, כאשר פועלים בגוף הגשמי שייכנע לרצון
67 העליון, מחמת שמתבטל אל החיות האלקית שבו, הרי
68 הגוף נעשה "מרכבה ליחודו ית'".

69 [לסיכום:]

70 כאשר גם הגוף - שמצד עצמו הוא מכסה ומסתיר על
71 קדושת החיות האלקית - מתהפך ונעשה "מרכבה ליחודו
72 ית'", יש בכך יתרון שעל ידי זה נמשך מלמעלה אור אלקי
73 עליון ביותר, "יתרון האור".

74 לאחר שהוסברה מעלת ישראל על המלאכים - ישוב
75 לבאר בעומק יותר את לשון נוסח הברכות ("ברוך אתה)
76 ה' אלקינו":

77 ולכן אומרים ה' אלהינו, שלנו ממש.
78 פירוש הלשון "ברוך אתה) ה' אלקינו" שאומרים
79 בכל הברכות הוא, שהוי' הוא אלקים "שלנו ממש".

1 "ולכאורה מה זה שאומרים "אלקיננו" דוקא,
2 שמשמעותו שמתפארים בזה שהוי' הנשגב שמו לבדו
3 הוא אלקינו שלנו ממש ולא לזולתנו, וכמו בקריאת
4 שמע שאומרים שמע ישראל ה' אלקינו, וכמו מי כה'
5 אלקינו, שלנו דוקא"?

6 אך הענין בזה הוא, כי נתבאר לעיל שאמירת "ברוך
7 אתה הוי'" (בכל הברכות כולן) היא בקשה שיאיר אור
8 הוי' עלינו בהתגלות בתוך הגוף הגשמי; וכיון שהאור
9 האלקי נמשך ומאיר בתוך ה"גוף שלנו ממש" רק על
10 ידי עבודתנו ב"אתערותא דלתתא" דוקא, היינו
11 העבודה בביטול הגוף הגשמי אל החיות האלקית
12 שבקרבו, לפיכך מתייחס האור הזה אלינו - עד שאנו
13 מתפארים בזה, ו"אומרים הוי' אלקינו שלנו ממש".

14 ליתר ביאור:

15 המשמעות הפנימית של "הוי' אלקינו" היא ששם
16 הוי' הוא "אלקיננו", "שלונו ממש". שם הוי' מורה על
17 אור אלקי עליון ביותר, והוא "יתרון האור" הנמשך על
18 ידי הפיכת "חושך" הגוף לאור; ולפיכך אומרים "הוי'
19 אלקינו", שגילוי זה של שם הוי' הוא "שלונו ממש".

20 [להבנת הענין הבא לקמן יש להקדים:

21 אע"פ שנתבאר לעיל שעל ידי עבודת ישראל בהפיכת
22 חשך הגוף לאור נמשך "יתרון אור" (שלמעלה גם מן האור
23 המתפשט במלאכים), כיתרון האור הבא מן החשך, שהוא
24 אור עליון יותר - אין הפירוש שאור אלקי עליון זה מתגלה
25 "בתוך גוף הגשמי" שהרי פשוט שהגוף הגשמי והחומרי
26 אינו יכול לסבול ולהכיל אור עליון כל כך, אלא הכוונה
27 שעל ידי עבודה זו דביטול הגוף נמשך "למעלה" אור עליון
28 ביותר ("יתרון האור"), ועיקרו של האור הזה נשאר
29 "למעלה", ורק הארה ממנו מתפשטת ומתגלה למטה בגוף
30 הגשמי [ורק לעתיד לבא כאשר "יזדכך גשמיות הגוף
31 והעולם" אז "יוכלו לקבל גילוי אור ה'" (תניא ס"פ לו)].

32 ומכל מקום אין זו סתירה למה שנתבאר לעיל שבני
33 ישראל מתפארים ואומרים "הוי' אלקינו" - כפי
34 שממשיך:]

35 כמו על דרך משל האדם מתפאר את עצמו בשלון,
36 אף בבחינת רגל שבו, משא"כ בשל אחרים אינו
37 מתפאר אפילו ביד שהיא חשובה יותר, כיון שאינו
38 שלו.

39 כך הנה הארה והמשכה זו, אף שהיא רק זיו
40 והארה בעלמא שירדה מטה מטה.

41 ההארה וההמשכה שמתפשטת "למטה בישראל
42 לבטל הגוף אליו ית'" היא הארה מועטת ומצומצמת
43 מאד לגבי עצם האור העליון ("יתרון האור") הנמשך
44 למעלה, שהרי אור ה' יורד להתלבש בעולם הזה
45 הגשמי רק "על ידי השתלשלות רבות ועצומות"; וכך
46 האור האלקי היורד ל"מטה מטה" עד שמתלבש בתוך
47 גוף גשמי אינו אלא "זיו והארה בעלמא" לגבי עיקר
48 האור ומקורו (כמשל אור השמש המאיר מן השמש,
49 שאינו אלא "זיו והארה" ממנה).

50 והיא בחינת "רגל" לעיקר האור של מעלה שאינה
51 יכולה להתפשט בתוך הגוף, שאותו האור נקרא
52 בחינת "ראש" לגבי זה.

53 המרחק בין עיקר ושורש האור האלקי למעלה
54 (שמחמת מעלתו ומדריגתו אינו יכול להתפשט בתוך
55 גוף גשמי) ובין ה"זיו" וה"הארה" של האור המתפשט
56 בתוך גוף, הוא מרחק גדול מאד - כערך ההבדל בין
57 ה"ראש" וה"רגל".

58 [ואע"פ שאצל ישראל למטה לא מתגלה אלא
59 בחינת "רגל" של האור -]

60 מכל מקום "הנה אלהינו זה", ממש שלנו.

61 כשם שבמשל האמור, האדם מתפאר במה שהוא
62 שלו אף שהיא רק רגל, משא"כ במה שאינו שלו אינו
63 מתפאר כלל אפילו אם זו יד שחשובה יותר מהרגל -
64 כך גם בנמשל, לגבי ההארה המתפשטת בגוף האדם.
65 אף שלגבי עיקר האור שמאיר מלמעלה היא בבחינת
66 רגל בלבד, מכל מקום יש יתרון מעלה בהארה זו
67 (לגבי ההארה שמאירה במלאכים), כיון שהארה זו
68 היא "ממש שלנו", היינו שנמשכת להאיר למטה בתוך
69 הגוף שלנו, ובאה על ידי עבודתנו ב"אתערותא
70 דלתתא" דוקא - ולפיכך אנו מתפארים בהארה זו
71 ואומרים "הנה אלקינו זה", שהוא "ממש שלנו" (כאדם
72 המתפאר את עצמו בשלון, אף בבחינת רגל שבו).

73 [משא"כ האור האלקי המתפשט ומתגלה
74 במלאכים, אע"פ שהוא אור נעלה יותר מהאור
75 המתפשט למטה בבני ישראל (וכמו מעלת היד על
76 הרגל) - מכל מקום אין הוא מתייחס אל המלאכים כלל
77 להיות "שלהם", כי ביטולם לאלקות הוא בדרך ממילא,
78 בלי שום עבודה ("אתערותא דלתתא") מצידם].

79 [זאת ועוד:

80 כיון ש"רגל" האור היא "ממש שלנו", הרי לאמיתו של

1 דבר, גם ה"ראש" - היינו עיקרו - של האור (שנשאר
2 למעלה) הוא "ממש שלנו", ולכן אנו אומרים "הוי'
3 אלקינו" (כנ"ל) - כפי שממשיך:]

4 כדרכתיב בנים אתם לה' אלהיכם.

5 על מעלה זו של בני ישראל - ש"הוי' אלקינו"
6 הוא "ממש שלנו" - נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם",
7 לשון שמורה על קשר עמוק שיש לבני ישראל עם
8 הקב"ה, כיחס הבן אל האב - שיש בזה שני קצוות
9 [כפי שממשיך]:

10 וברא כרעא דאבות, שנעשה כמו בחינת רגל לגבי
11 האדם, שהוא עצמית אחד.

12 רז"ל אמרו "ברא כרעא דאבות" [בן הוא רגל של
13 אביו] והתוכן הפנימי במאמר זה הוא ביאור הקשר
14 העמוק שיש לבן עם אביו. כלומר, אע"פ שהבן הוא
15 רק כמו בחינת "רגל" (כרעא) לגבי אביו, מכל מקום
16 הרי הוא נחשב כמו הרגל של אביו (כרעא דאבות).
17 מאחר שהוא ואביו הם "עצם אחד", ואע"פ שהבן
18 נעשה מציאות בפני עצמו ("בגוף בפני עצמו"), מכל
19 מקום הוא קשור עם אביו בקשר עמוק כל כך עד
20 שנחשבים כמו גוף אחד, והבן "הוא חלק מהאב
21 ממש".

22 וכשם שהוא ביחס הבן אל אביו, כך הוא גם ביחס
23 שבין בני ישראל להקב"ה, שגם כפי שהם נשמות
24 בגופים, ונראים לכאורה כמציאות בפני עצמה, מכל
25 מקום הם נקראים "בנים". לה' אלקיכם" (הוי' הוא
26 אלקה שלכם דייקא), כי "כיון שאור אין סוף ב"ה
27 נמשך ומתלבש בנשמת האדם שבגוף ממש להיות
28 "הוי' אלקינו", שלנו ממש כנ"ל, אי לזאת נעשה האדם
29 לגבי השי"ת כמו רגל של אדם לגבי האדם, שהוא
30 עצמיות אחד".

31 וזוהי המעלה והיתרון שבהארה זו הנמשכת למטה
32 בישראל. דאף שהאור האלקי המאיר בהם הוא רק אור
33 מועט ומצומצם, בחינת "רגל", הרי סוף סוף זהו
34 ה"רגל" של ה"ראש" (היינו עיקר ומקור האור
35 למעלה), כלומר שהוא עצם אחד; ומאחר שה"רגל"
36 היא "שלנו ממש" (כי האור מתאחד עמנו), הרי על ידה
37 אנו קשורים ומאוחדים גם עם בחינת ה"ראש" - כרעא
38 דאבות.

39 ולכן אמרו רז"ל בטל רצונך מפני רצונו, דהיינו
40 להיות בחינת "רגל" אצל הקב"ה, ולחיות בטל

41 אצלו ולעשות רצונו, (ש)כמו שהרגל בטל לגבי
42 האדם, שלכל אשר יחפוץ יטנו, ואין לה רצון וחפץ
43 אחר כלל.

44 הטעם לכך שחז"ל המשילו את הבן ל"רגל"
45 (כרעא) האב דוקא, הוא להורות (גם) על הביטול
46 המוחלט של הבן כלפי אביו. כשם שהרגל בטלה
47 לגמרי לגבי האדם, עד ש"לכל אשר יחפוץ יטנו, ואין
48 לה רצון וחפץ אחר כלל", כך הבן (הנאמן) בטל לאביו
49 בביטול מוחלט. ומאחר שהוא "עצם אחד" עם אביו
50 (כנ"ל), הרי הוא מסור ונתון לגמרי לקיים רצון אביו,
51 וכאילו אין לו רצון וחפץ אחר כלל.

52 וכך הוא גם בבני ישראל, שנקראים בנים למקום
53 והם צריכים להיות בביטול מוחלט לאלקות כביטול
54 הבן אל האב ("ברא כרעא דאבות").

55 ועל ביטול כזה אמרו רז"ל "בטל רצונך מפני
56 רצונו". ועומק הכוונה בזה הוא שלא רק שיכניע את
57 רצון הגוף כדי לעשות רצונו של הקב"ה, אלא שהגוף
58 יהי' בטל לגמרי לרצונו ית', כמו שהרגל בטלה לאדם
59 לגמרי בדרך ממילא, ובזה נעשה האדם "בחינת רגל
60 אצל הקב"ה" ("ברא כרעא דאבות").

61 [עד כאן נתבאר התוכן הכללי של נוסח הברכות,
62 "ברוך אתה ה' אלקינו" - הבקשה שיאיר ויומשך אור ה'
63 מלמעלה, ועל ידי זה יוכל האדם להגיע לידי "ראי'
64 חושית" בחיות האלקית שבו, ולבטל גם את הגוף הגשמי
65 לרצונו ית'.

66 והנה, גם התוכן הפנימי של פרטי הברכות שאומרים
67 בסדר התפלה הוא על ענין זה; וזה שמבאר רבינו כאן
68 נוסח הברכה שאומרים "בתחילת ברכות השחר - הנותן
69 לשכוי בינה כו", ועל דרך זה הוא ביאור כל שאר הברכות,
70 כדלקמן].

71 וזהו שאומרים בתחלת ברכות השחר הנותן לשכוי
72 בינה להבחין בין יום ובין לילה.

73 גם התוכן הפנימי של ברכת "הנותן לשכוי בינה
74 להבחין בין יום ובין לילה" ("שאומרים בתחלת ברכות
75 השחר") הוא על ענין זה - הבקשה שתאיר הארה
76 עליונה מלמעלה, כדי לעורר את האדם לאהבה
77 לאלקות [וכפי שממשיך]:

78 כי התעוררות בחינת האהבה והיראה שבא לאדם
79 אינם מצד עצמם, כי אם שבא לו מלמעלה.

80 [והתעוררות זו מלמעלה באה -]

על ידי בחינת "שכוי" רוחניות שיש למעלה, שהוא
המבחין בין יום ובין לילה, דהיינו בין חסדים
לגבורות, על ידי המשכת בינה עלאה.

כמו שיש "שכוי" (תרנגול) גשמי המעורר את
האדם משינתו, כך יש "בחינת שכוי רוחניות" למעלה,
היינו המקור שממנו באה התעוררות מלמעלה, לעורר
את האדם לעבודתו ית' [כ"ענין הכרוזים שיוצאים
מלמעלה לעורר נשמות ישראל באהבה ויראה].

ועל ידי "המשכת בינה עילאה" לבחינת "שכוי"
הרוחנית שלמעלה ("הנותן לשכוי בינה"), יש בה כח
ה"הבחנה" "להבחין בין יום ובין לילה", היינו בין
בחינת חסדים או בחינת גבורות.

פירוש:

"אור" ענינו "גילוי", וזהו ענין מדת החסד -
להשפיע גילוי אור; ו"חשך" ענינו - העלם והסתר
האור, הבא על ידי ה"צמצומים" שבאים ממדת
הגבורה. "ולפי שכללות ברכות השחר היינו לעורר
באדם התעוררות אהבה ויראה, והבחנה והכרה
להבחין ביתרון האור האלקי על החשך של החומר
והגוף המסתיר בו, על כן מקדימים לומר ברכה זו
דנותן לשכוי העליון מבחינת "בינה עילאה", שמשם
נמשכת ההבדלה בין חסד וגבורה, ובין טוב ורע [שהם
נמשכים מחסד (גילוי) וגבורה (העלם)].

וכן על דרך זה כל שאר הברכות וכל סדר התפלה
למתבונן בהם. ומשכיל על דבר ימצא.

כל הברכות כולן הולכות על יסוד וכוונה זו -
"להבחין בין טוב ורע, שזהו לראות האור, ולצאת מן
החשך המסתיר אלקות".

וכמו: "פוקח עורים" - "שהעין יראה בראי"
חושית באלקות, ו"זוקף כפופים" - ש"ילך בקומה
זקופה, ולא כפוף כבהמה. שלא יהי כרוח הבהמה
היורדת למטה בצרכי גשמיות גופו אלא יזקוף בקומת
אדם להכיר לשם הוי".

וכן על דרך זה הוא התוכן הפנימי של "כל שאר
הברכות וכל סדר התפלה", כמובן לכל משכיל
ה"מתבונן בהם" בתוכן הפנימי.

אך כדי להמשיך לו האהבה שיבא לו מלמעלה,
צריך מתחלה לבטש את הגוף ולהכניעו ולהשפילו
במרידות, כמ"ש במ"א.

חז"ל אמרו "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד
ראש", היינו שבעת ההכנה לתפלה צריך האדם
להרגיש בלבו הכנעה ושפלות. וביאר רבינו במקום

אחר שענין הכנעה זו היא שהאדם צריך לעורר בעצמו
רגש של מרידות ושבירת הלב על זה שגופו הגשמי
הוא גס ומעלים ומסתיר על אלקות.

והכנעה ושפלות זו היא תנאי הכרחי כהכנה
לעבודת התפלה, כי עיקר ענין התפלה הוא לבא לידי
אהבה לאלקות, והאהבה תלוי בהארה הבאה
מלמעלה, ורק על ידי ביטוש הגוף יכולים לזכות
להארה עליונה זו [וכמו שממשיך:]

בדבתיב קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע.
- הרי מפורש בקרא, שכדי לזכות לקירוב אלקי
צריך האדם להיות במצב של "נשברי לב" ו"דכאי
רוח", היינו המרידות שהאדם מרגיש מחמת גודל
ריחוקו מאלקות.

ובדבתיב זכחי אלהים רוח נשברה.
הכתוב מדייק לומר "זכחי אלקים" (שם אלקים
דייקא), והקשה בזה: הרי "כל קרבן מן הבהמה הוא
לשם הוי", היא מדת הרחמים, אבל לשם אלקים, היא
מדת הדין, אין מקריבין קרבן בהמה" - כי "בכל
הקרבנות כתוב "קרבן להוי" ולא נזכר כלל שם
אלקים" - וא"כ למה נאמר כאן "זכחי אלקים" דוקא?
[אך הענין הוא:]

כי בכדי שיומשך בחינת הוי"ה לבחינת אלהים
שלנו, צריך מתחלה לעשות זכחי אלהים, שדרך
ההוא נמשך בחינת הוי"ה.

אכן, התכלית היא שיהי גילוי שם הוי' (היא מדת
הרחמים), והוא ענין אור ה' המאיר בנפש האדם
בשעת התפלה המעורר את "אור האהבה לאהבה את
הוי"; אך כדי שהגילוי דשם הוי' יאיר בתוך הגוף -
שזהו ענין "הוי' אלקינו", שיהי "ממש שלנו" -
צריכים להסיר תחילה את ההעלם וההסתר של
חומריות הגוף, המסתעפת מהצמצומים וההעלמות
וההסתרים שמקורם בשם אלקים.

ולכן נאמר "זכחי אלקים" דייקא, כי כדי שיהי
"הוי' אלקינו" - "שיומשך בחינת הוי' לבחינת אלקים
שלנו", היינו ההמשכה בתוך הגוף - "צריך מתחלה
לעשות זכחי אלקים", היינו "לזבוח" ("לשחוט")
ולהסיר את ההעלם וההסתר של חומריות הגוף
המסתעפת מהצמצומים שמקורם בשם אלקים ועל ידי
זה נעשה גופו כלי ראוי שיוכל להיות "נמשך" בו
"בחינת הוי".

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

חיצו החיצונים וז"ש והלך לפניך צדקך כמו המגן שהולך
לפני האדם להגן עליו וכן כצנה רצון תעטרנו כו' וכמו
שאמר במצות מגנא ומצלא כו' כך הצדקה מצלת מן המות
כמ"ש וצדקה תציל ממות ברוחניות וגשמיות כו' וזהו
וילבש צדקה שלבוש הצדקה הוא כשריון קשקשים שיכול
לעמוד בו נגד כל המקטרגים כנ"ל ומזה יובן עכ"פ שגם
המצות שנק' בשם צדקה כנ"ל גם הם בבחי' שריון
קשקשים דוקא והוא לפי שגם המצות הן בהתחלקות רמ"ח
מ"ע ופרטי פרטיהן עם שס"ה ל"ת ופרטיהן שעל כל מצוה
ומצוה יש יחוד עליון שנקרא צדקה צדק ה"א כמ"ש וצדקה
תהי' לנו כו' ובהתחברן יחדיו ידובקו נעשים כמו מגן
ומחסה כשריון קשקשים ממש שע"ז נעשה שומר להגן
מכל קטרוגי החיצונים וכמ"ש שומר מצוה לא ידע דבר רע
ומגנא ומצלא בעידנא דעסיק בה כו' עכ"פ וז"ש וילבש
צדקה מן המצות כשריון וד"ל (דכמו שיש בצדקה ביטול
רצון להחיות רוח שפלים ועל כל פ' ופ' כו' כך ע"י בחי'
הביטול רצון לעשות רצון קונו בכל מצוה נמשך בחי' צדקה
העליונים לפנים משהו"ד להחיות העולמות שנקרא צדק
ה"א ונעשה בחי' מקיף כללי כמגן כמ"ש כי אתה ה' מחסי
כו' ומגן זה כמו שריון קשקשים יותר חזק לענין המלחמה
ממקיף דאור החכמה שנקרא לבוש של אור כמ"ש עוטה
אור כשלמה כו' הגם שמצות ת"ת מגין אפי' בעדנא דלא
עסיק בה כו' וכמ"ש בשכבך תשמור עליך כו'):

שער החנוכה

(כז) והנה מעתה יש להבין עוד בסדר המערכה מה שא'
דקטרת קודמת לאיברי התמיד הרי איברי
התמיד אחר הקטרת ודם התמיד קודם לנרות וקטרת ויש
הפסק בין דם התמיד לאיברי התמיד בנרות וקטרת ולמה
הפסיק בין זריקת דם להקטרת אבריו בנרות וקטרת כו' אך
הנה יש להקדים תחלה להבין בתוס' ביאור בשרש ענין
המצות שנקרא בשם צדקה כנ"ל דהנה כתיב וילבש צדקה
כשריון כו' וכובע ישועה בראשו כי כמו שהשריון עשוי
מקשקשים רבים שמתחברים ומתדבקים זע"ז והיו
לאחדים ממש והרי תחלה ה' כ"א חלק בפ"ע רק שנתחברו
זע"ז ובוזה נתחזק השריון להיות למגן ומחסה מן החיצים
לקבל בתוך חלקין הדבוקים לבלתי יכא החץ בגוף להמיתו
כך הוא המשל מן לבוש הצדקה שנק' בשם שריון קשקשים
ממש כי הנה על כל פרוטה ופרוטה שנותן לעני להחיותו
בוזה מעורר ר"ר העליונים שכל המרחם כו' וה"ז כמו המגן
והצנה לחסות בו מן המקטרגים העליונים שזורקים חיצים
להמית האדם ואמרו שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון
גדול דהיינו שמתחברים יחד מכל צדקה וצדקה שמכל
פרוטה ופרוטה להיות כמו שריון קשקשים כנ"ל כי בנתינת
הפרוטה יש ביטול רצון במה שנותן מחיי נפשו לעני מצד
הרחמנות ונמשך עליו ר"ר בכל פרוטה ופרוטה ואח"כ
מתחברים הכל לחשבון גדול ונעשה כמו מגן בחילוקי
קשקשים דבוקים שהדיבוק הזה חזק מאד להגן מן קטרוג

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

מכחו אח"כ כי המ"ד הבא לעורר המ"ן הרי המ"ן שאח"כ
הוא כפי ערך המ"ד שנמשך מתחלה:
והבנת הענין לאשורו למעלה יובן ע"פ מ"ש הרע"מ מאן
מחצית השקל כו' אבנא למשקל בה דא י' עשרים
גרה השקל דא יו"ד שהשקל השלם כ' גרה הוא יו"ד
במילואו ומחציתו י' פשוטה וזהו שיתנו להיות מזה תרומה
לה' כי וי"ו הוא הקול ודל"ת הוא הדבור והקול כלול מאש
רוח מים ושרשו הם חג"ת מדות שבלב ושרשן יש ג"כ
בשכל כי המדות נמשכים מן השכל וישנם שם בהתכללות
כמו השכל הנוטה לאהבה הרי כלול ההתפעלות בשכל וזהו
ענין מלוי ו"ד שביו"ד שהמדות והדבור הם כלולים בשכל

(ב) ומעתה יתפרש ג"כ ל' שקל שבכתוב כי הוא כמו ענין
משקולת ששוקלים בו בכף מאזנים שלפי ערך
כובד המשקל שבכף הא' הוא מכריע כנגדו בכף השני'
וכשיכבד יותר המשקל שבכף הא' כל כמות שיכבד ביותר
עד שירד למטה כך לנגד שיעור זה ממש יוגבה כף השני'
למעלה וכמ"כ עד"מ קדש העליון הנ"ל נשקל בכף מאזני
החכמה ומחציתו הימני יורד בבחי' המשכה מלמעלה
למטה להוסיף אורות באצילות ע"י מעשה המצות כנ"ל
ומחציתו השמאלי יורד בשביל העליון והסתלקות שיתעלה
ויתרומם למעלה כשיכריענו הכף הימני כנ"ל במשל כי לפי
ערך ההמשכה שמתחלה כך הוא שיעור ההעלאה הבאה

מצד עצמו הוא שוה ומשוה כולם שוה לפניו ממש
אלא שזהו מחמת החכמה שבאצ"י מאירה יותר והם
בביטול יותר לכן אא"ס מאיר שם יותר מבכריאה וכו' כי
אא"ס אינו מאיר אלא ע"י החכמה והיא מעטה לבושו
ונמצא שהחכמה היא אבנא למשקל בה כמה יהי גילוי
אא"ס בעולם שלפי ערך גילוי החכמה ומשקלה עד"מ כן
יהי מכין גילוי הא"ס כנ"ל וכמ"כ היא אבנא למשקל בה
את הבירורים כנ"ל כי סיבת השבירה שהיתה בז"ת דתהו
הוא מפני בחי' היש שהי' בהן כמ"ש וימלוך וימת כו'
(בראשית ל"ו ל"ב-ל"ג) והבירור שלהם הוא שיוכלו
בבחי' אין וביטול שז"ס שם מ"ה בחי' ביטול ע"ד מ"ש
ונחנו מ"ה (שמות ט"ז ח') כידוע, ולכן הבירור הוא ע"י
שם מ"ה דחכמה שהיא בחי' הביטול בעצם שלזאת יכול
להגיע הביטול גם במי שהוא יש ודבר ולהפכו אל האין
וכמ"ש מצוה רע"ז ע"פ הולך את חכמים יחכם כו' (משלי
י"ג כ') וזהו ענין בירור הניצוצות כלומר ביטול היש אל
האין וכמה ניצוצות יתבררו זה תלוי לפי ערך המשכת כח
מ"ה המברר שאם יגדל המשכתו בריבוי יותר אזי יתעלו
ניצוצות ביותר כי כל שיהי' המשכת הביטול בעצם יותר
אזי יותר יתבטל גם יש גדול ביותר וזהו שהי' הוא אבנא
למשקל את ו"ד שהם הניצוצות שנפלו כמה יתעלו כמו הי'
פשוטה וכמשל המשקל שבכף הא' שמגביה כמשקלו
סחורה מן הארץ שבכף השנית והסחורה הם הניצוצות
היקרים דו"ד אשר תשתכנה בראש כל חוצות דנוגה
דבי"ע ובעשי' הגשמי' כו' וכן מובן ממשל מצרף לכסף
שכל שיתרבה כח השלהבת יותר יופרדו חלקי הסיגים
וכנ"ל בענין דוקין שבעין ואמירת סלח לנו בש"ע כו':

מצות מחצית השקל

כעובר בבטן המלאה וכשיוצאים ונמשכים בגילוי להיות
דבר בפ"ע אזי נעשים מדות ודבור בפועל ואז הם וי"ו
דל"ת מיוחדים בפ"ע ולא אותן שבמלוי יו"ד, והנה הי'
עצמו זולת ו"ד הכלולים בו הוא עצמיות החכמה מה שהיא
במהותה ועצמותה זולת מה שכוללת את שלמטה הימנה
והיא הנקרא' אבנא למשקל בה את ו"ד שהיו בעיבור
והתכללות בה כי הנה ידוע דהשבירה שהיתה בעולם התהו
הוא רק בבחי' ז"ת שהן המדות הנק' ו"ד כנ"ל אבל בג"ר
לא הי' השבירה וכדכתיב ימותו ולא בחכמה (איוב ד' כ"א)
ולכן עצמיות החכמה שהיא י' פשוטה היא אבנא למשקל
בה ו"ד כלומר שהיא המבררת את הניצוצי' שנפלו מז"ת
הנ"ל הנק' ו"ד שזהו כמשל האבן ששוקלים בה
וכשמניחים אותו על כף א' מכפי המשקולת היא מכרעת
כנגדה את הסחורה המונחת למטה בארץ בכף שכנגדה
ומגבהת אותם למעלה כמ"כ החכמה עילא' יורדת ומגבהת
את הניצוצים שנפלו בנוגה דבי"ע כי בחכמה אתברירו ואזי
מתעלים למעל' בעולמות העליונים להתכלל בעתיק ואריך
ובאבי"ע ע"ד מ"ש בע"ח שהמובחר נכלל בעתיק וכו'.
והטעם שהחכמה דוקא היא המבררת הוא עפמ"ש כולם
בחכמה עשית (תהלים ק"ד כ"ד) שהמשכת אא"ס בכל
עולם ועולם הוא ע"י התלבשותו תחלה בחכמה שבאותו
העולם ובאמצעות החכמה הוא מאיר אח"כ בכל העולם
לפי שהחכמה היא בחי' הביטול ואא"ס אינו שורה אלא
במי שהוא בטל אליו ולא במי שהוא יש ודבר כמשרו"ל
אין אני והוא יכולים לדור בעולם א' (סוטה ד' א'), ולכן
נמצא השינויים בהעולמות שבאצ"י גילוי אא"ס יותר
מבכריאה ובכריאה מביצי' וביצי' מבעשי' הגם שאא"ס

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

הובא ביר"ג פ' בראשית ע"פ הנ"ל, וביר"ק ערך ים א'
איתן ב', יום שני אמר הקב"ה יהי רקיע בתוך המים אמר
למים התפלגו לשני חצאים ויתעלו חציים למעלה וחציים
למטה, וזו ועלו כולם, א"ל הקב"ה אני אמרתי לכם עלו
חציים למעלה ואתם עליתם כולכם למעלה, אמרו המים
לא נרד, העיזו פנים לפני הבורא, ולכן נק' מים עזים,
מה עשה הקב"ה הושיט אצבעו הקטנה וקרעם לשני
קרעים ונפלו חציים למטה בע"כ, הה"ד ויאמר אלקי' יהי
רקיע א"ת רקיע אלא קריע, וביקש הקב"ה לשורפם עד
שעמדו והתחננו לפניו, א"ל דעו לכם שאני מבקש
להעביר את בניי בנעלים בתוכם, אם אני מבקש
לעשותכם ים ים, יבשה יבשה, מיד התנה עמהם זה שנא'

ויט משה וגו' וישב הים לפנות בקר לאיתנו, וארו"ל
לתנאו תנאי התנה הקב"ה עם הים שיקרע לפני
ישראל. ובוהר פ' תרומה דק"ע פ"י לאיתנו ג"כ מל' איתן,
והיינו ששר של מצרים טען אלו כו' ואלו, מפני מה אלו
נטבעים ואלו נצולים, והוה קשה ההיא שעתא קמי' קוב"ה
לדחות את מדה"ד ואלמלא דאשגח קוב"ה בזכות אברהם
דאקדים בצפרא למעבד רעותא דמארי' כדכתי' וישכם
אברהם בבקר כו', כתיב הכא לאיתנו וכת' התם משכיל
לאיתן האזורי, ונמצא כי מה שמפרש במד"ר שה"ש ע"פ
אני חבצלת השרון על לע"ל, כמש"נ בד"ה ולקחתם,
מפרש הזהר על קרי"ס.
והענין יובן ע"פ משארו"ל במדרש כונן ע"פ יהי רקיע

- 1 לאיתנו לתנאו שהותנה עמהם בראשונה. ועוד התנה
2 עמהם להסתער שלא להניח את יונה לילך תרשישה.
3 ולכא' הוא פלאי מהו ענין יונה לקרי"ס. וגם ענין שא'
4 רצוני להעביר בניי בנעלים זהו לע"ל דכתיב והדריך
- 5 בנעלים ולא בקרי"ס שהלכו ביכשה ולא נא' בפסוק
6 שהלכו בנעלים, וכמ"ש בד"ה והחרים בסופו שענין
7 והדריך בנעלים היא מעלה גבוהה ויתירה על קרי"ס, וא"כ
8 אין זה שייך לקרי"ס.

ד"ה יוט משה את ידו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

- 1 כח) אַךְ הנה כ"ז אינו שייך רק כאשר הוצרך להיות בחי'
2 השפעה והמשכ' מעצמות אוא"ס ב"ה בשביל
3 שיהי' בחי' מקור כללי להשתלשלות העולמות מאין ליש
4 שבהכרח צ"ל תחלה ע"י צמצום והעלם דאור העצמות ממש
5 שנבדל ומרומם בערך כו' וכנ"ל במשל דמשפיע שנבדל
6 בערך מן המקבל שמוכרח לצמצם כל עצמותו ונשאר רק
7 אפס קצוהו בבחי' נקודה א' כו'. וכמו"כ הוא בדוגמא כזאת
8 בעצמות אוא"ס ב"ה שבהכרח לצמצום אור העצמות ונשאר
9 רק נקודה אחת מה שאפשר להיות מקור להשתל' והנקודה
10 היא ג"כ בחי' העלם עדיין ומן הנקודה נמשך בחי' הקו
11 שהוא בחי' גילוי כו'. וזהו שאמרו כברייתו של עולם ברישא
12 חשוכא והדר נהורא פי' כברייתו של עולם דוקא כאשר בא
13 לכלל השפעה להיות נקרא משפיע מלמעלמ"ט בחי' דילוג
14 הערך אז ברישא חשוכא בחי' ההעלם והצמצום והדר בחי'
15 הנקודה דרשימה וגילוי הקו כו'. וכמו"כ הוא מאצי' לבי"ע
16 שצ"ל ע"י צמצום והעלם בתחלה והדר נמשך גילוי אור
- 17 בבי"ע (ושם הוא בחי' הפרסא כו' ועמ"ש מזה בתו"א ד"ה
18 פתח אלי' בפ' וירא. ועמ"ש בע"ח שער הנקודים פ"ב) וכן
19 מה שכללות אצילות הוא ממוצע בין המאציל אל הנבראים
20 הוא ג"כ באופן כזה שנתעלם תחלה אור עצמות המאציל
21 ונשאר רק נקודה אחת והיא נקודה דחכ' יו"ד דשם הוי'
22 שזהו מה שאפשר לבוא לידי גילוי כו'. אמנם היא ג"כ
23 בבחי' העלם עדיין ובאה לידי גילוי אח"כ בבינה שהוא בחי'
24 אות ה"א כו' כנ"ל, וכ"ז הוא כמו שנעשה מקור לעולמות
25 אבל קודם שנברא העולם הרי הי' הוא ושמו בלבד דהיינו
26 שלא הי' רק גילוי אור דעצמות הא"ס ב"ה כמו שהוא שלא
27 בא עדיין לכלל השפעה והמשכה מעצמותו ית' כו'. והיינו
28 כמו שהי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו' קודם
29 שעלה ברצונו כביכול לברוא כו'.
- 30 קיצור. להשפעה צריך להיות צמצום והעלם וכמו:
31 מעצמות אוא"ס, מאצילות לבי"ע, ממאציל
32 לנבראים, משא"כ קודם שנברא העולם.

קונטרס החלצו רנ"ט

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

שאלה: מדוע נקראו ישראל צבאות ה', ומה שייכת מלחמה לנצח והוד. גודל מדת הנצחון –
לפי גדלותו של האדם ודוקא כשיש מנגד. וכדי לנצחו – מבזבז המלך כל האוצרות, כי שרש
מדת הנצחון בעצם הנפש, שלמעלה מרצון ועונג, עד שמשליך חייו מנגד

- 1 יא) וּלְבָאֵר בְּעֵמֶק יוֹתֵר מֵהַ שְׂשִׁיפְרָאֵל נִקְרְאִים בְּשֵׁם
2 "צָבָאוֹת הַיּוֹנִי", דְּשֵׁם "צָבָאוֹת" הוּא שֵׁם
3 קְדוֹשׁ, דְּהוּא מְהַשְׁבֵּעַ שְׁמוֹת שְׂאִינִם נִמְחָקִים, וְשֵׁם זֶה
- 4 נִתְגַּלָּה עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים¹, דְּכַתּוּבָהּ לֹא נִזְכַּר שֵׁם צָבָאוֹת,
5 וְנִזְכַּר רַק "צָבָאוֹת הַיּוֹנִי", וְקָאִיא עַל יִשְׂרָאֵל. וְצָרִיךְ לְהַבִּין
6 מַהוּ זֶה הַמַּעֲלָה, כְּלוּמַר בְּשִׁבְלֵי אֵיזָה מַעֲלָה וּמְדֻרְגָּה נִקְרְאִים

¹היושבת בגנים ההערות ומראי מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.
(1) ברכות לא, ב. ונתבאר בתורה אור ותורת חיים ריש פרשת בא.

(*) נדפס בספר המאמרים - תש"י עמ' 131 ואילך, והוא המשיך
לב' מאמרים שלפני זה - דיבור המתחיל "באתי לגני" ודיבור המתחיל

ישראל בשם "צבאות ה'"; והתאר הזה נתן לישראל
 ביציאתם ממצרים דוקא. אף הענין הוא, דהנה איתא
 במדרש רבה (שמות פרשה ג), "שמי אתה מבקש לידע, לפי
 מעשי אני נקרא, וכשאיני נלחם עם הרשעים אני נקרא
 צבאות", אם כן מוכן דשם צבאות הוא שם דמלחמה, וכן
 איתא בשערי אורה לרבנו יוסף גיקטיליא דשם צבאות הוא
 בנצח והוד ומשם נמשכות כל המלחמות שבעולם. וצריך
 להבין מהו השיכות דמלחמה לנצח והוד שיהיה משם
 נמשכים כל המלחמות שבעולם. והנה ענין הנצחון שיך
 בגדול דוקא, דמי שהוא שפל בערך, הנה אם יאמר אדם
 כנגדו לא ינצח (אלא יכול לענות עזות), ודוקא מי שהוא
 גדול הרי יש בו מדת הנצחון, דכאשר יאמר אדם דבר נגדו
 או יעשה דבר שאינו כרצונו, הנה ינצח כנגדו להוציא כאור
 צדקו, והוא על דרך שאמרו רבותינו ו"ל (יומא כג, א) "כל
 תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם",
 ופרש רש"י "נוקם נקמתו ונוטר איכה בלבד כנחש" (וענין
 הדיק נחש דוקא – מבאר שם²), והקשה בגמרא "והא כתיב
 לא תקם ולא תטר", ומכל מקום הרי יש היתר לתלמיד חכם
 להיות נוקם ונוטר. אמנם הנקימה והנטייה שמתרת
 לתלמיד חכם (ועוד יותר שמחייב בה) אינו חס ושלום
 הנקימה והנטייה האמורה בתורה, וכאמרו ו"ל שם [ביומא]
 "ההוא כממון הוא דכתיב³, והינו דהנקימה ונטייה
 המחייבת לתלמיד חכם אינה בשביל ממון, או הבאה על ידי
 ממון, ומכל מקום הרי זו נקימה ונטייה, אלא שיש תנאי
 בדבר, שיהיה תלמיד חכם דוקא, ותלמיד חכם הוא שמקבל
 מן החכמה⁴ והוא טפל אליה, והינו דכל עשיותיו ועניניו
 הוא בשביל החכמה, שזהו בכללות ענין הנצחון, והנצחון
 הוא בגדול דוקא, וכל מי שגדול יותר, מדת הנצחון הוא

(2) עיין שם בחידושי אגדות מהרש"א. - ולהעיר מערכין טו, ב:
 אתה מה הנאה יש לך.
 (3) תורה אור פרשת יתרו סוף [מאמר] דיבור המתחיל משה ידבר.
 (4) להעיר מיומא (שם) שמאמר רז"ל כל תלמיד חכם שאינו נוקם כו'

ב. והרי כתוב. ג. ההוא (הפסוק) נכתב לגבי ממון.

לקוטי דיבורים

פעם אחת בישבו ביער אומר פרקי תהלים מתוך
 בכיה, ראה לפניו יהודי ומקל בידו ושק על כתפו.
 בתחילה הטיל הדבר פחד עליו, אך התאושש והיהודי
 שאל אותו מדוע הוא יושב ביער ובוכה.
 האברך הפחח סיפר ליהודי, שהוא עם-הארץ ובגלל
 כך הוא בוכה ומצטער, והיות ומפיו של אורח שהתארח
 בביתו שמע עצה לדעת ללמוד, לצום ולהתענות - קיבל
 על עצמו לנהוג כך עד שהשי"ת יעזור לו להיות בן תורה.

ביותר אצלו, ולכן המלך שגדול מכל העם, דזהו מעלת
 המלך שהוא בחר העם וגדול מהם, וכמו שכתוב גבי
 שאול⁴ (שמואל א ט, ב) "ואין איש מבני ישראל טוב ממנו,
 משכמו ומעלה גבה מכל העם", ולכן הנה בו שיך ענין
 הנצחון יותר לגלות רצונו וחסדו ולהוציא נצחון, דזהו גם
 כן סבת ענין המלחמה להוציא הנצחון. דהנה במלחמה הרי
 יש שני ענינים, האחד לשלל ולבז בז, והשני ענין
 המלחמה הוא להוציא נצחון ושיהיה כרצונו וחסדו, שזהו
 עקר המלחמה וענינה להוציא נצחון, דמלחמה לשלל
 ולבז בז הוא מלחמה של כח וגבורה בלבד, ומלחמה
 בכללות כלומר ההשפלה שבמלחמה הוא להוציא הנצחון
 שיהיה כחסדו ורצונו. אמנם גם זה ענין הנצחון הוא דוקא
 כשיש מנגד המונע ומעכב ואז שיך נצחון, דכלא מנגד אינו
 שיך ענין הנצחון כלל ומנהיג מלכותו כחסדו, אמנם כאשר
 חפץ באיזה דבר וישנו מנגד לזה, אז עומד בנצחון כנגדו
 ומוציא נצחון, ובשביל נצחון המנגד הרי מבוזבז כל סגלות
 האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור
 אחר דור ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס
 וחתום מעין כל רואה, הנה בעת נצחון המלחמה הוא מבוזבז
 כל האוצרות, והוא לפי⁵ דמדת הנצחון הוא למעלה מרצון
 וענג. והנה כל הענג הנעלה והנפלא שיש בסגלות מלכותו
 ואוצרות יקרו, הנה אינו תופס מקום כלל לגבי הנצחון,
 והוא לפי שמדת הנצחון הוא למעלה מענג, ועוד יותר שגם
 חיו משליף המלך מנגדו, ומצד גדל הנצחון עומד בעצמו
 בקשרי המלחמה, והוא לפי שהנצחון נטוע ומשרש בעצם
 הנפש למעלה יותר מפחות הגלויים שבנפש, והינו שהוא
 למעלה מהאור והחיות שפא בגלוי, ולזאת הוא מפקיר את
 חיו, ומכל שכן שהוא מבוזבז אוצרותיו ותענוגיו מלכים,
 פורים הש"ת

בא אחרי מאמר רז"ל מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו.
 (5) ראה בכל זה באריכות סוף [מאמר] דיבור המתחיל צדקת
 פרונו תרפ"ט (קונטרס דרושי חתונה). מאמרי פסח תש"ט (קונטרס
 סה).

היהודי שמע את סיפורו של הפחח ואמר לו: זוהי
 אמנם עצה, אבל אם הוא רוצה, הוא יכול ליעץ לו עצה
 קלה יותר כדי להיות בן תורה.
 בשמעו זאת, התחנן הפחח בפני היהודי לגלות לו את
 העצה.
 אמר לו היהודי שימסור לו את כל רכושו, ממון, כסף,
 זהב, ביתו וכל רכושו ויתלווה אליו למשך שלש שנים ואז
 הוא מבטיח לו שיהיה בן תורה.

1 הפחח הסכים לכך מיד, אך היהודי אמר לו, אל
2 תמהר, בראש ובראשונה עליך להתייעץ עם אשתך וכן
3 לשמוע דעת חותנך על צעד כזה, ואז, כעבור שמונה ימים
4 תבוא שוב ליער, למקום עמידתנו כעת, וגם אני אבוא
5 כאן, ואז תאמר לי החלטתכם בנידון.
6 היהודי עם המקל והשק הלך לדרך.

* * *

7 גם הפחח שב לביתו וסיפר לאשתו את כל אשר
8 אירע. אשתו ענתה לו, כיוון שתמיד אתה מצטער על
9 שאינך יודע ללמוד ומציעים לך הצעה כזו, בודאי שעליך
10 להסכים לכך, וגם אני כשלעצמי מסכימה, אבל בתנאי
11 אחד, שלפני שנמסור לו את כל רכושו, יבוא לביתנו
12 לאכול סעודה, כדי לקיים מצות הכנסת אורחים (שכן,
13 לאחר העברת הרכוש אליו לא נוכל לקיים מצוה זו).
14 לאחר שיחתו עם אשתו, הלך אל חותנו וסיפר לו גם
15 כן כל אשר אירע. חותנו ענה לו: אכן, כתוב² "יקרה היא
16 - התורה - מפנינים", בכל זאת דעתי היא שעל פי תורה
17 אסור לעשות זאת, הרי יש לך אשה וילדים שעליך
18 לפרנסם, ואסור לתת את כל הרכוש. ישנם הרבה יהודים
19 פשוטים המחזיקים בלומדי תורה ומקיימים מצוות
20 בתמימות והם נחשבים כמו לומדי תורה, ומשום כך
21 אסור לך לתת את כל הרכוש ולצאת לגלות.
22 דברי חותנו השפיעו עליו והביאו אותו במבוכה
23 ובספיקות, מבלי שידע מה לעשות. במשך שמונת הימים
24 חשב והתעמק בדבר מבלי לדעת כיצד להחליט, ובינתיים
25 צם ובכה. ביום השמיני סיפר שוב לאשתו על מבוכתו,
26 ועל דברי אביה שהשפיעו עליו. אמרה לו אשתו: כיוון
27 שנפלו ספיקות בדעתך, מורה הדבר שאנחותיך ובכיותיך
28 על שאינך יודע ללמוד לא היו כל האמת, אילו הן באו
29 מתוך אמת אמיתית, היית בודאי מסכים שנותנים לך
30 עצה כדי להיות בן תורה.

31 הפחח האזין לדברי אשתו, ויצא למקום המסויים
32 ביער, שם פגש שוב באותו יהודי עם המקל. היהודי שאל
33 אותו להחלטתו, והוא ענה שהוא מסכים על הכל. הם
34 התיישבו ושוחחו ביניהם, ובין כך פרצה אנחה כבדה
35 מלבו של הפחח.

36 נענה היהודי ואמר לו: מה אתה נאנח, אולי אתה
37 מתחרט על מה שהסכמנו, הרי ברשותך להתחרט.
38 והפחח סיפר לו את האמת, את דברי אשתו ואת
39 דברי חותנו שהביאו אותו במבוכה.

40 חותנך צודק - אמר לו היהודי - בודאי ישנם הרבה
41 יהודים פשוטים, המחזיקים בלומדי תורה ומקיימים
42 מצוות, והם נעלים יותר מלומדי תורה.

43 בכל זאת, הכריז הפחח שהוא מסכים למסור את כל
44 רכושו ולצאת לגלות למשך שלש שנים, אלא כבקשת
45 אשתו הוא עושה זאת בתנאי, שהיהודי יבוא לביתם
46 לאכול סעודה, כדי שיקיימו מצות הכנסת אורחים.
47 היהודי הסכים לתנאי, והם קמו והלכו לביתו של
48 הפחח.

* * *

49 הם הגיעו לבית הפחח בשעה של אחרי תפלת מעריב,
50 ומצאו שם שולחן ערוך בכל מיני מאכלים טובים, ונרות
51 דולקים כביום חג. על שאלת היהודי איזה חג היום, ענה
52 הפחח שאין הוא יודע, צריכים לשאול את אשתו.
53 האשה ענתה שאצלה חג היום בגלל שתי סיבות: (א)
54 מצות הכנסת אורחים. (ב) היא רואה שהקב"ה רוצה
55 לקחת מהם את כל רכושם, ובידי הקב"ה הרי הרבה
56 דרכים כיצד לקחת רכושו של אדם, וכשהקב"ה עושה
57 אתם חסד כזה, שהוא לוקח מהם את רכושם ונותן להם
58 במקום זה תורה - האם אין זה חג? שהקב"ה נוטל את
59 פקדונו בצורה טובה כזו.

60 אז, הביאו שק גדול והכניסו בו כל ממונם, כסף וזהב,
61 הכל כפי המדובר, כן חתמו על שטר מתנה שהם נותנים
62 ליהודי את כל רכושם והביאו שני שכנים לחתום כעדים,
63 אז טעמו מהסעודה ולנו במקום.

64 למחרת בבוקר, לפני שהיהודי והפחח עמדו לצאת
65 לדרכם, אמר היהודי לאשת הפחח: למרות שכעת שייך
66 הבית לו, הוא מרשה לה לגור יחד עם ילדיה בבית בתור
67 שכן עד לשוב בעלה משלשת שנות הגלות. כן ציווה
68 להשאיר לה במתנה שקי קמח ותפוחי אדמה, והרשה לה
69 לזרוע את הגן שליד ביתם ולהשתמש בפירות ובירקות,
70 אבל כל זאת בתור שכנים ולא בתור בעלי בתים. בדרך
71 את האשה ואת שני בניהם ובתם, נטל את השק עם
72 הכסף והזהב ועזב את המקום יחד עם הפחח.

73 האשה עיבדה את הגן והשדה שהניבו פרי רב. כך
74 חיתה עם ילדיה בשלשת שנות גלות בעלה.

* * *

75 יש בזה סיפור ארוך, אמר הרבי (מהוריי"צ) נ"ע, אלא
76 שקיצר, הוא רק אמר:
77 בתום שנות הגלות שב הבעל והם התיישבו במקום
78 אחר. הוא הצליח מאד והתעשר ונהיה צדיק נסתר.

* * *

79 לאחר מאה ועשרים שנה, נתנו לבעל הפחח מקום
80 בהיכל גבוה של בני תורה בגן עדן, ולאשה נתנו מקום

- 1 בגן עדן בהיכל נשים צדקניות, וכל פעם כשהיו מעבירים
2 את הבעל למקום נעלה יותר בגן עדן, היו מביאים את
3 האשה ומכריזים שהכל הוא בזכותה.
* * *

- 4 רבנו הזקן סיים, באמרו: היהודי עם המקל והשק
5 היה הבעל שם טוב לפני התגלותו.
6 וסיים: גדולתה של האשה היתה מסירות נפשה על
7 תורה ומצוות ומתוך שמחה.
8 כשבני ישראל יצאו ממצרים - אמר רבנו הזקן -
9 הרבי ה"צמח צדק" סיים: ההפטרה בשביעי של פסח
10 היא שירת דוד, מפני ששביעי ואחרון של פסח הם גילוי
11 משיח, שהוא בן דוד, ולכבודו של משיח אומרים אז
12 שירת דוד.

אחרון של פסח, תרח"ץ

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

צרות צבוריות ופרטיות - פרק קכ"ח

- 1 כל העינים ותשומת הלב של המסובים בחתונת בנימין, בנו של ר' ברוך, ובהם גדולי נכבדי פוזנא,
2 הוסבו אל ר' יהודה זוסא שליחו של הבעל-שם. לחגיגת ה"תנאים" הגיע, כזכור, לבוש כעם-הארץ,
3 ואכן התברר אז שכזה היה - פשוט וגס ועם-הארץ. היתה הפתעה בעצם בחירת עם-הארץ כזה לייצג
4 את הבעל-שם במעמד כזה. עתה, בחגיגת הנישואין, היתה ההפתעה בכך ששליח זה עצמו הופיע לבוש
5 בשטריימל ובגדי שיראין, כתלמיד-חכם מובהק. הכל זכרו היטב את ברכת המזון של השליח. הוא
6 "שבר את שיניו" במלים שקרא בקושי מתוך הסיפור.

- 7 ר' ברוך התנהג כאילו לא אירע כלום. הוא קיבל גם הפעם את ר' יהודה זוסא, שליח רבו, בכבוד
8 רב והושיבו לימין החתן. כל חכמי ולמדני העיר שהסבו לשולחנות החתונה דיברו בדברי תורה, ואילו
9 ר' יהודה זוסא לא פצה את פיו.

- 10 בסיום סעודת הנישואין השמיע החתן דרשה, שבה הוכיח את למדנותו הגדולה. כרגיל, עמדו
11 הלמדנים הנוכחים להתפלפל בדבריו לאחר סיום הדרשה. כאן אירעה התפתחות בלתי צפויה! מיד
12 כשהחתן סיים את דבריו פנה ר' יהודה זוסא אל שני בעלי השמחה, אבי החתן, ר' ברוך, ואבי הכלה,
13 ר' אהרן, וביקש רשותם לומר משהו. לאחר שהרשות ניתנה, כמובן, החל, להפתעת הכל, להרצות שורה
14 של קושיות, מלאות בקיאות וחריפות, על דרשת החתן, ולאחר מכן הצליח, בגאונות רבה, לתרץ את
15 כל הקושיות. הקושיות היו חזקות ומרשימות, אך התירוצים היו מעשה אמן והדהימו את הנוכחים
16 במקוריותם ובחידושים הגאונים המפתיעים שהיו בהם.

- 17 כלומר - ר' יהודה זוסא אינו עם-הארץ כלל וכלל כפי שנראה בראשונה. ה"איצטלא דרבנן" הולמת
18 אותו במלואה - אמרו הנוכחים כשהם מסתכלים זה על זה בפליאה, כשאנים מאמינים למשמע אזנם.
19 פליאה מיוחדת עוררה לשונו הצחה והברורה של השליח, שלא כבמסיבת ה"תנאים" שבה אמר אפילו
20 את מלות התפלה כבעל-עגלה...

- 21 כל המסובים הלמדנים, ובראשם ר' משה, מחותנו של ר' ברוך, התפלפלו בדברי החתן ובדברי ר'
22 יהודה זוסא, תוך כדי כך שאינם חדלים לתמוה על מה שהתרחש לנגד עיניהם.

- 23 ר' משה ביקש את סליחתו של ר' ברוך על שבחגיגת התנאים התבטא בזלזול על שליחו של
24 הבעל-שם, כיוון שלדעתו אז גרם הבעל-שם לר' ברוך בזיונות בשלחו טיפוס כזה לייצגו בשמחתו.

1 עתה נוכח לדעת כי לתלמידי רבי יואל בעל-שם דרך מיוחדת משלהם, כאשר לא בכל הזדמנות הם
2 מגלים את כוחם בתורה. ר' משה, ורבים אחרים כמותו, שהיו עד עתה ממתנגדי הבעל-שם ותלמידיו
3 החלו להתייחס אליהם ביתר יראת כבוד. יהודי פוזנא והסביבה דיברו זמן רב על התגלית המפתיעה
4 בדבר גדלותו בתורה של ר' יהודה זוסא.

5 בנימין ורעייתו, בתו של ר' אהרן המלמד, אכלו מזונות על שולחן אביו שנתיים ימים, שבהן עסק
6 בתורה בשקידה רבה. לאחר מכן התעלה ר' בנימין הצעיר והתקבל לרבה של גרודנא, קהילה שהיתה
7 מפורסמת בלמדניה. שמו של ר' בנימין יצא לתהילה בקהילות פולין וליטא וגם מחוצה להן.

8 כעבור זמן התהדקו עוד יותר הקשרים המשפחתיים בין ר' משה ור' ברוך. בנו הצעיר, שניאור
9 זלמן, נשא לאשה את רחל, בתו הלבדנית של ר' ברוך, ואילו בתו פריידל נישאה לקדיש, אחיינו העילוי
10 של ר' ברוך, אשר היה מפורסם בלמדנותו הגדולה (ראה פרק קכ"ו).

11 מאוחר יותר, כעבור שנים, אירע לקדיש אסון. בהיותו בן שלושים וחמש שנה חלה במחלה
12 מסוכנת, וזמן ממושך שהה בלי הכרה. תפלות חמות נערכו לשלומו, וסגולות רבות נעשו לרפאותו,
13 אך רק כעבור חדשים מספר יצא מכלל סכנה, אלא שכוח הדיבור ניטל ממנו. כאשר ירד ממטתו לאחר
14 מכן התברר כי הזכרון שלו נחלש בצורה חמורה ביותר, עד ששכח כל תלמודו. אפילו את הברכות
15 והתפלות היה נאלץ לומר, בהתאמצות רבה, מתוך הסידור.

16 תחלה אף אסרו הרופאים על ר' קדיש, בגלל מצבו, לעיין בספר, רק כעבור שנה הורשתה לו
17 הקריאה ור' קדיש התחיל לאט-לאט ללמוד ולהתקדם בלימודיו. ברם, למדנותו הקודמת לא חזרה אליו.

18 אותה עת כבר לא היתה אמו של ר' קדיש בין החיים. פעמים רבות התבטא בצער, כי עליו להודות
19 לה' על שאמו לא הגיעה לידי כך לראותו במצב של שיכחת תורתו. אין ספק שאלמנה זו, שבנה קדיש
20 היה נחמתה בחיים, היתה נשברת כליל מכך.

21 אך אם לא היתה לקדיש אם שניטל עליה להצטער על מצבו - היה לו חותן וחותנת, אשה, וגם
22 דוד - ר' ברוך. כאבם של אלה היה גדול. העול הגשמי של כלכלת ר' קדיש ופריידל נפל באופן טבעי
23 על שכם חותנו ר' משה, אלא שלא היתה זו מעמסה על ראש הקהילה העשיר של פוזנא. לעומת זה
24 לא יכל ר' משה לקבל בשויון נפש את העובדה כי ר' קדיש, שהיה כה מפורסם בלמדנותו, הפך להיות
25 עם-הארץ, פשוטו כמשמעו. כאב וצער גדול עוררה בעיני כל, העובדה כי אותו סיני ועוקר הרים, ששמו
26 יצא לתהילה בעולם התורה, צריך לעמול קשה על פסוק בחומש או קטע במשנה. לימוד גמרא לא בא
27 בחשבון כלל במצבו.

28 גם מבנו ר' שניאור זלמן, שהיה חתנו של ר' ברוך, לא שבע ר' משה הרבה נחת. אמנם מלמדנותו
29 של בנו זה רווה דווקא הרבה נחת, שכן לכל הדעות היה גדול בתורה, ובכך עלה על שני אחיו. אלא
30 שר' משה ציפה שבנו יהיה כמוהו, שאצלו תורה וגדולה במקום אחד, ולכן רצה שיקדיש חלק מזמנו
31 לעסקים. הוא אף הקצה לו סכום נכבד ביותר לפתיחת עסק, כדי שיוכל להגיע למעמד כלכלי מעולה,
32 ויעמוד על רגליו שלו מבחינה זו. ברם, ר' שניאור זלמן הודיע לאביו כי איננו מתכוון לעסוק במסחר,
33 ובכלל לבוא במגע תכוף עם עניני חולין.

34 - רצונו של ר' שניאור זלמן היה, לא פחות ולא יותר, מאשר להיות - מלמד תינוקות!

35 ר' משה נדהם.

36 "והרי תהיה כל ימך עני ומחוסר לחם?!" - אמר ר' משה.

37 "מוטב לי להיות מלמד אביון מאשר סוחר עשיר" - השיב ר' שניאור זלמן.

- 1 "ומה דעת רעיתך רחל, הבאה מבית עשיר ורגילה לסיפוק כל צרכיה? האם היא מודעת לכך
- 2 שהיא עלולה בעתיד לרעוב לפת לחם?! - שאל ר' משה. הוא היה בטוח שבשאלתו זו הכניס את
- 3 בנו למלכודת שתביא לביטול רעיונו המוזר.
- 4 בפי ר' שניאור זלמן היתה תשובה ברורה: "רחל, כאשה כשרה, הסכימה לרצון בעלה בחפץ לב,
- 5 מבלי שהיה צורך לשכנעה בכך".
- 6 למשמע הדברים הבין ר' משה כי לא יוכל לשנות את דעתו של בנו. יתר על כן, הוא הניח עתה
- 7 כי גם אם ר' שניאור זלמן ייעתר להכנס לעולם העסקים לא ינחל הצלחה, על פי אופיו.
- 8 בינו לבין עצמו הרהר ר' משה בצער מה יהיה גורל בנו לאחר פטירתו שלו. כל עוד יחיה ר' משה
- 9 יוכל ודאי לפרנס את בנו ומשפחתו, אך מה יהיה לאחר מכן?!
- 10 אלא שלאמתו של דבר לא היתה זו שאלה של אחרי מאה ועשרים. מנין בכלל הבטחון, לגבי
- 11 האדם העשיר ביותר, שלא ירד מנכסיו ביום מן הימים?!
- 12 ואכן, ר' משה חש מכבר כי ממשמשים ובאים על פוזנא ימים קשים. היתה לו תחושה כי מתקרב
- 13 היום בו היהודים ייאלצו לעזוב את פוזנא. במצב של אז לא יכל יהודי עשיר להיות בטוח בעשרו.
- 14 סכנות ארבו מכל הצדדים.
- 15 על קהילת פוזנא באו צרות שונות. זמן ממושך הצליח ר' משה, כראש הקהילה, לבטל גזירות
- 16 שאיימו על הקהילה.
- 17 אך הגיעה שעה שבה גם ר' משה היה נאלץ לשאול: "מאין יבוא עזרי?".

אגרות קודש

בי"ה ב' ו' אדר תרפ"ב

ראסטוב-דאן

שלו וברכה, 1

2 במענה על מכתבו מט' שבט, האמור במכתבי מכ"ד מני"א
3 העבר הוא לפי מצב הזמן בכלל, ואינו אומר כי עתה השתנו
4 הדברים לגמרי, אך בד"כ יכולים להתפשט מעט במילתא
5 דלית בי הכירא, ובטח צריכים להסיר כל ענייני הבלבול
6 והטרדא מקטנים יחיו, והזמן יקר מאד.

7 החשב[ו]ן נחוץ מאד שיהי בכל דבר, ובכל זמן, ואך שוטה
8 הוא זה הנותן מקום לחשוב מחשבות בלתי ראויות, ובעניינים
9 כאלו צריכים להזהר ביותר שלא ליתן מקום ע"ז.

10 הסדר שהציע בכללותו כמדומה שאין מה להרהר בזה
11 כלל, כי ישר הוא.

12 וע"ד לשנות בן בין הבנים כו' הנני מבין שאלתו באופן
13 כזה, דאם הבכור רישע אוה - ה והכרביי - האם מגיע לו
14 חלקו. דבר זה מפורש בסעיף מיוחד (בשו"ע ח"מ רע"ז)
15 דלעולם נוטל חלקו פי שנים, והוא מה שעפ"י התורה, אשר
16 לכאורה אין שייך בזה עושר והפכו, ומשארז"ל (שבת י' ב')
17 לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים הוא בדברים שיש רשות

18 לאדם לעשותו כחפצו אבל לא בדבר שהוקצב עפ"י התורה,
19 ואין בזה משום קנאה ותחרות כלל. ולענין העברת נחלה
20 מאחד לאחד דהוי במי שראוי ליורשו, בכחא אמר ברמב"ם
21 הלכות נחלות פ"ו ה"יג צו חכמים שלא ישנה אדם בנו בין
22 הבנים בחייו כו', כי בירושא יכול להעביר מיושר ליורש אלא
23 שאין רוח חכמים נוחה גם ח"ו כשאינו נוהג בו כשורה ומכ"ש
24 בנוהג כשורה, רק אם יכול להיות טעמי העושר והפכו, או
25 שאר טעמים, וכמו אחד הבנים העושה וטורח עם אביו יחד
26 והשני במקום רחוק ולעצמו, דאז מלבד היותו בן יש בו גם
27 ענייני שיתוף בכח ועבודה כו', אשר בגלל זאת ירבה לו איזה
28 יפוי כח, ויתחשב זה לחלק כל האחים גם הבכור היינו מחלק
29 הפשוט שבו, אבל במה שזיכחו התורה (בהפי שנים נגד
30 הפשוט) מזה אי אפשר לנכות, והאם החלק פי שנים הוא רק
31 במוחזק או גם בראוי, בזה לא ברור לי, ובכל אופן העושר וכו'
32 אין זה נוגע.

33 ומבואר בשו"ת דברי ריבות דכל ענייני ירושה הוא רק כמו
34 שהוא עפ"י תורה, וכל דברי חוק העמים איזה שתהיי לא תוכל
35 לעשות שינוי במה שאמרה תורה.

36 והשי"ת יתן לו ולנו אריכות ימים ושנים לשקוד על
37 התורה במנוחת הדעת והמוח בגו"ר.

פרשת ויקהל

לָהּ * וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם: ^ב שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַיהוָה
כָּל־הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת: ^ג לֹא־תַבְעֲרוּ אֵשׁ
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: ^ד וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: ^ה קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה
כָּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף
וְנַחֲשֶׁת: ^ו וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ
וְעִזִּים: ^ז וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים הַבָּיִאוּ:
^ח כָּל־מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וְנַחֲשֶׁת הַבָּיִאוּ אֶת
תְּרוּמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים
לְכָל־מְלָאכַת הָעֲבֹדָה הַבָּיִאוּ: ^ט וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־
לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־הַתַּכְלֵת וְאֶת־
הָאַרְגָּמָן אֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ: ^י וְכָל־
הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בַּחֲכָמָה טָווּ
אֶת־הָעִזִּים: ^{יא} וְהַנְּשֹׂאִם הַבָּיִאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם
וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן: ^{יב} וְאֶת־הַבָּשָׂם
וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלַשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלַקְטֹרֶת
הַסַּמִּים: ^{יג} כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדָב לָבָם אֹתָם
לְהֵבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת
בְּיַד־מֹשֶׁה הַבָּיִאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות יא עמ' 315)

וַיָּבִיאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים (לה, כב)

הַנָּשִׁים הָיוּ שֵׁם בְּרָאשׁוֹנָה, וְהָאֲנָשִׁים נִטְפְּלוּ לָהֶן (רמב"ן)

הַהוֹרָאָה מִקֵּד בְּרוּרָה: כָּל דָּבָר שְׂנוּגֵעַ לַעֲמֻנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וּבְכָל פְּעֻלָּה גְדוֹלָה וּמִצְוָה רַבָּתִי – נִתְּנוּ לְנָשִׁי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל כַּחַת
וְאַפְשָׁרוּיֹת מִיְחָדוֹת, לֹא רַק לְהַשְׁתַּמֵּךְ בָּהֶם, אֲלָא גַם לְהִיּוֹת
מִהֲרִיזִים לְדָבָר מִצְוָה וְנִגְמָא וּמוֹפֵת לְרַבִּים.

שלישי ^ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה
בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה:
^א וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בַּחֲכָמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת
וּבְכָל־מְלָאכָה: ^ב וְלַחֲשֹׁב מַחֲשַׁבַת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב
וּבְכֶסֶף וּבְנַחֲשֶׁת: ^ג וּבַחֲרֹשֶׁת אֲבָן לְמִלֻּאֵת
וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכַת מַחֲשַׁבָּת:
^ד וְלַהֲוֹרֹת נָתַן בְּלָבּוֹ הוּא וְאֶהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות א עמ' 187)

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה (לה, ב)

תַּעֲשֶׂה - וְלֹא תַעֲשֶׂה. יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה זוֹ בְּלִי הַתַּעֲסָקוֹת
מִיְחָדָת, כִּי אִם בְּדֶרֶךְ אֲגָב, כְּאֵלוֹ נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה. וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ – אִזּוֹ אֹרֶז הַשַּׁבָּת מֵאִיר לְאַדָּם. שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה'

אחת וחמש יריעת חֲבֵר אחת אל־אחת: יָ וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שַׁפַּת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בַמַּחְבֶּרֶת בֵּן עֶשֶׂה בַשַּׁפַּת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית: יָ חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עֶשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עֶשֶׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת הַלָּלֶאֱת אֶחָת אֶל־אֶחָת: יָ וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קֶרֶסִי זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת־הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת בִּקְרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: פָּ יָ וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עֲזִים לְאַהֲלֵי עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂת־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת עֶשֶׂה אֹתָם: יָ אֶרְךְ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֶמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדֶּה אֶחָת לַעֲשֹׂתִי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת: יָ וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לֶכָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לֶכָד: יָ וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת חֲמִשִּׁים עַל שַׁפַּת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עֶשֶׂה עַל־שַׁפַּת הַיְרִיעָה הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית: יָ וַיַּעַשׂ קֶרֶסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לַחֲבֵר אֶת־הָאֹהֶל לַהֲיִת אֶחָד: יָ וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֲלֵי עֶרְת אֵילָם מְאֻדָּמִים וּמִכְסֵּה עֶרְת תְּחָשִׁים מְלֻמָּעָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 138)

ומכסה עורות תחשים מלמעלה (לו, יט)

צבעי ה'תחש' הם חלק מהחי. ויש לרמוז, ש'חי' קאי על הקב"ה, שהוא "חי העולמים", המקור של כל נברא על כל פרטיו, גם פרט טפל וחיצוני. וזה נרמז בכך שצבעי ה'תחש', שהם דבר חיצוני, הם מ'מין החי', הקב"ה. לכן היו עורות אלו מלמעלה, כי הם מבטאים באופן מיוחד את תכנו הפנימי של המושכן, שהוא השראת השכינה באופן כזה שמתגלה שכל פרט בא מהקב"ה.

חמישי כ יַעַשׂ אֶת־הַקֶּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים: כָּ עֶשֶׂר אַמּוֹת אֶרְךְ הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֶמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: כָּ שְׁתֵּי יָדָי לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מִשְׁלָכַת אֶחָת אֶל־אֶחָת בֵּן עֶשֶׂה לְכָל קֶרֶשִׁי הַמִּשְׁכָּן: כָּ וַיַּעַשׂ אֶת־הַקֶּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲשָׂרִים קֶרָשִׁים לַפֶּאֶת נֹגֵב תִּמְנָה: כָּ וְאַרְבָּעִים אֲדִנִּיכָסָף עֶשֶׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקֶּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו וְשְׁנֵי

לְמַטֵּה־דָן: כָּ מֵלֶא אֹתָם חֲכֵמ־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת חֶרֶשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקִם בַּתְּכֵלֶת וּבָאֲרָגְמָן בַּתּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׁשׁ וְאַרְגָּ עֲשִׂי כָל־מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת: לוּ יָ וַעֲשֹׂה בְּצִלָּל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל־אִישׁ חֲכֵם־לֵב אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה לָרַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: כָּ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצִלָּל וְאֶל־אֶהֱלִיאֵב וְאֶל־כָּל־אִישׁ חֲכֵם־לֵב אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה חָכְמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׁאוּ לָבוֹ לַקֶּרֶבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: כָּ וַיִּקְהֹוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בִּבְקָר בִּבְקָר: דָּ וַיָּבֵאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכָתוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים: הָ וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵּאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֲלִיעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לַתְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיָּבֵלֵא הָעָם מִהֵבִיאוּ: וְהַמְּלָאכָה הַזֹּאת דִּים לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת

אתה והותרי: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 211)

בנה של מרים הנה (רש"י לה, ל)

יש לשאל, הרי רש"י כבר כתב עבדה זו לעיל. ועוד, מדוע לא כתב בן בפרשת פי תשא (לא, ב), שגם שם נאמר "בצלאל בן אורי בן חור". ויש לומר, שהקשה לו: מדוע נזכר חור בדברי משה אל ישראל, ודברי בכך הנזכר להם את חטא הריגתו. ומתרץ, שהוא נזכר לא בזכות עצמו, אלא בזכות מרים, ואין גנאי לישראל בדבר. אף בפרשת פי תשא, בדברי ה' למשה, אין כל חשש מהנזכרת חור.

רביעי ח יַעֲשׂוּ כָל־חֲכֵם־לֵב בְּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרִבִּים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב עֶשֶׂה אֹתָם: יָ אֶרְךְ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֶמָּה וְרֹחַב אֶרְבַּע בָּאֶמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדֶּה אֶחָת לְכָל־הַיְרִיעֹת: יָ וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל־

אֲדָנִים תַּחַת־הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֹׁתֵי יִדְתָּיו: כה וּלְצֹלֵעַ
הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפָּאֵת צָפוֹן עֲשֵׂה עֲשָׂרִים קָרָשִׁים:
כו וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֹּרֶשׁ
הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד:
כז וּלְיִרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עֲשֵׂה שֵׁשֶׁה קָרָשִׁים:
כח וּשְׁנֵי קָרָשִׁים עֲשֵׂה לַמִּקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכְּתָיו:
כט וְהָיוּ תוֹאמָם מִלְכָּמָה וַיַּחֲדּוּ יִהְיוּ תַמִּים אֶל־
רֹאשׁוֹ אֶל־הַטְּבַעַת הָאֶחָת בֵּן עֲשֵׂה לְשֹׁתֵיהֶם לְשְׁנֵי
הַמִּקְצַעַת: 4 וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קָרָשִׁים וְאֲדָנִיהֶם כֶּסֶף
שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד: 5 וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה
לְקִרְשֵׁי צִלְע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת: 6 וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם
לְקִרְשֵׁי צִלְע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם
לְקִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לְיִרְכְּתָיו יָמָה: 7 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ
הַתִּיכָן לְבָרַח בְּתוֹךְ הַקָּרָשִׁים מִן־הַקֶּצֶה אֶל־
הַקֶּצֶה: 8 וְאֶת־הַקָּרָשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת־טְבַעְתָּם
עֲשֵׂה זָהָב בְּתִים לְבְּרִיחֵם וַיִּצַּף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב:
9 וַיַּעַשׂ אֶת־הַפִּרְכָּת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מִזְזֹר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֲשֵׂה אֹתָהּ כְּרִבִּים:
10 וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעַה עֲמוּדֵי שִׁטִּים וַיִּצָּפֵם זָהָב
וְהָיוּ זָהָב וַיִּצַּק לָהֶם אַרְבָּעַה אֲדָנֵי־כֶסֶף: 11 וַיַּעַשׂ
מִסָּד לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מִזְזֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶם: 12 וְאֶת־עֲמוּדָיו חֲמִשָּׁה
וְאֶת־וָוֵיהֶם וְצָפָה רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשָׁקֵיהֶם זָהָב
וְאֲדָנִיהֶם חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת: 13 לֹא 14 וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל
אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפוֹ וְאָמָה
וַחֲצִי רַחְבּוֹ וְאָמָה וַחֲצִי קָמָתוֹ: 15 וַיִּצְפְּהוּ זָהָב
טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֹר זָהָב סָבִיב: 16 וַיִּצַּק
לוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי
טַבַּעַת עַל־צִלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבַּעַת עַל־צִלְעוֹ
הַשְּׁנִית: 17 וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב:
18 וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בַּטְּבַּעַת עַל צִלְעַת הָאָרֶן
לְשֹׂאת אֶת־הָאָרֶן: 19 וַיַּעַשׂ כַּפֶּתֶר זָהָב טָהוֹר
אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפָּה וְאָמָה וַחֲצִי רַחְבָּהּ: 20 וַיַּעַשׂ
שְׁנֵי כְּרָבִים זָהָב מִקְשָׁה עֲשֵׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת

הַכַּפֶּתֶר: 21 כְּרֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזָּה וּכְרֹב־אֶחָד
מִקְצֵה מִזָּה מִן־הַכַּפֶּתֶר עֲשֵׂה אֶת־הַכְּרָבִים מִשְׁנֵי
כְּתִיב קְצוּתָיו קִרִי קְצוּתָיו: 22 וַיְהִיו הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי
כְּנָפִים לְמַעַלָּה סָבִיב בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֶּתֶר
וּפָנִיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכַּפֶּתֶר הָיוּ פָּנֵי
הַכְּרָבִים: 23 פ 24 וַיַּעַשׂ אֶת־הַשְּׁלָחַן עֲצֵי שִׁטִּים
אֲמָתִים אַרְפוֹ וְאָמָה רַחְבּוֹ וְאָמָה וַחֲצִי קָמָתוֹ:
25 וַיִּצַּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֹר זָהָב סָבִיב:
26 וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֹר־זָהָב
לְמִסְגֶּרֶתוֹ סָבִיב: 27 וַיִּצַּק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת זָהָב וַיִּתֵּן
אֶת־הַטַּבַּעַת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע
רַגְלָיו: 28 לְעִמָּת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבַּעַת בְּתִים
לְבָדִים לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלָחַן: 29 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים
עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלָחַן:
30 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּלִים 31 אֲשֶׁר עַל־הַשְּׁלָחַן אֶת־קַעֲרָתוֹ
וְאֶת־כַּפֶּתָיו וְאֵת מְנִקְתָּיו וְאֶת־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסָּד
בָּהֶן זָהָב טָהוֹר: 32

~ נקודות משיחות קודש ~ (התוועדות תשמ"ח ב עמ' 442)

וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל אֶת הָאָרֶן . . אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפוֹ (לו, א)

מקום ארון אינו מן המדה (יומא כא, א)

הרי שבארון חֲבָרוּ לָהֶם יַחֲדָיו 'גָּבֹל' (אֲמָתִים וַחֲצִי וְגו')
וְכִלִּי גָבֹל' (אינו מן המדה). וַיִּמָּתֵק מִה שְׁמֵדַת הָאָרֶן מוֹפְעָה
בַּתוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב, שֶׁהִיא מְגַבֵּלַת בְּמִסְפַּר אוֹתִיּוֹתֶיהָ וְחִיבוּתֶיהָ; וְאֵלּוּ
הַעֲבָדָה שֶׁאֵינוּ מִן הַמֶּדָּה יִדְעוּהָ לִּנּוּ מַתּוּרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁאֵין לָהּ
גָּבֹל, וְנִתֵּן לְהוֹסִיף וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ עוֹד וְעוֹד.

שְׁשִׁי 21 וַיַּעַשׂ אֶת־הַמִּנְרָה זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה עֲשֵׂה
אֶת־הַמִּנְרָה יִרְכָּה וְקִנָּה גְּבִיעֶיהָ כַּפְתְּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ
מִמִּנְרָה הָיוּ: 22 וְשֵׁשֶׁה קָנִים יִצְאִים מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה 23
קָנֵי מִנְרָה מִצִּדֵּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְרָה מִצִּדֵּה
הַשְּׁנִי: 24 שְׁלֹשָׁה גְּבָעִים מִשְׁקָלָם בְּקָנָה הָאֶחָד
כַּפֶּתֶר וּפְרָח וְשְׁלֹשָׁה גְּבָעִים מִשְׁקָלָם בְּקָנָה אֶחָד
כַּפֶּתֶר וּפְרָח בֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמִּנְרָה:
25 וּבְמִנְרָה אַרְבָּעָה גְּבָעִים מִשְׁקָלָם כַּפְתְּרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ: 26 וּכְפֶתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנְרָה וּכְפֶתֶר
תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנְרָה וּכְפֶתֶר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים
מִמִּנְרָה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִמִּנְרָה: 27 כַּפְתְּרֵיהֶם

וְקִנְתֶּם מִמֶּנָּה הָיוּ כִּלְיָה מְקֻשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:
וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתִּיָּה שְׂבָעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֲתָתֶיהָ
זָהָב טָהוֹר: כד כָּכָר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת
כִּלְיָתָהּ: כה וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּמֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים
אֹמֶה אֲרָכּוֹ וְאַמָּה רַחְבּוֹ רְבֹועַ וְאַמְתִּילָם קָמְתּוּ מִמֶּנּוּ
הָיוּ קִרְנָתָיו: לו וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגְוֹ
וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קִרְנָתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זֶרֶז זָהָב
סָבִיב: לז וְשִׁתִּי טַבַּעַת זָהָב עָשָׂה־לּוֹ: מח מִתַּחַת לְזֶרֶז
עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים
לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם: כט וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים
וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב: כס וַיַּעַשׂ אֶת־שֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה לְקֹדֶשׁ
וְאֶת־קְמֹרֶת הַסָּמִים טָהוֹר מֵעֵשָׂה רִקְחָ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כא עמ' 164)

גביעיה (לו, יז)

במנוחה שציר הרמב"ם (בכתב יד של פרוש המשינות)
מופיעים הגביעים בצורה הפוכה - פיהם הרחב כלפי מטה
ושוליהם הצרים כלפי מעלה. ומכאן, שולדעתו כך היו הגביעים
במנוחה. ויש לומר על פי מה שכתבו המפרשים, שהגביעים
השקו את העולם בשפע רוחני ממעל. ולכן עצבו בצורה זו, כי
תפקידם אינו לשמר על השפע, אלא להריק אותו לחוץ
ולהשקות בו את העולם.

שביעי לח א וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים
חֲמִשָּׁ אַמּוֹת אֲרָכּוֹ וְחֲמִשָּׁ אַמּוֹת רַחְבּוֹ רְבֹועַ וְשִׁלְשׁ
אַמּוֹת קָמְתּוֹ: ב וַיַּעַשׂ קִרְנָתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ
הָיוּ קִרְנָתָיו וַיִּצָּף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: ג וַיַּעַשׂ אֶת־כִּלְיֵי
הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַפִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֶת אֶת־
הַמְּזֻלָּגָה וְאֶת־הַמִּחְתָּה כִּלְיֵי עֹשֶׂה נְחֹשֶׁת:
ד וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכָּכָר מֵעֵשָׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת
כַּרְפּוֹ מִלְמַטָּה עַד־חֲצִיו: ה וַיִּצָּק אַרְבַּע טַבַּעֲתֵי
בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת לְמִכְכַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים:
ו וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם נְחֹשֶׁת:
ז וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבַּעֲתֵי עַל צִלְעַת הַמִּזְבֵּחַ
לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם נְבוֹב לְחַת עֹשֶׂה אֹתוֹ: ח וַיַּעַשׂ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ו עמ' 199)

במראת הצבאת (לח, ח)

והיה משה מואס בהן, משום שעשויים ליצר הרע; אמר לו
הקב"ה, קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו
הנשים צבאות רבות (רש"י)
המראת היו במשכן כדי שגם "תחתון שאין תחתון למטה
ממנו" יהיה 'דירה' להקב"ה, כלי להשראת השכינה. ואדרבה:
כאשר מעמידים על ידם צבאות ה' (ו'צבא' מורה על קבלת על,
המאירה בגלוי הוקא פשיש יצר הרע ומתגברים עליו מתוך
קבלת על) - הרי "אלו חביבין עלי מן הכל".

קב"ב פסוקים, סגולה סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עִינֵיהֶם הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּינַעֲסָ, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויקהל במלכים א פרק ז

ז י וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֹּר: י בֶּן־אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא מִמִּטָּה נִפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צָרִי חָרָשׁ נְחֹשֶׁת וַיְמַלֵּא אֶת־הַחֲכֵמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בְּנִחָשֶׁת וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתּוֹ: ט וַיִּצַּר אֶת־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסַב אֶת־הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי: טו וּשְׁתֵּי כְתָרֹת עָשָׂה לָתֵת עַל־רָאשֵׁי הָעַמּוּדִים מִצֶּק נְחֹשֶׁת חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הָאֶחָת וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יז שְׁבָכִים מַעֲשֵׂה שְׁבָכָה גְדָלִים מַעֲשֵׂה שְׂרָשְׁרוֹת לַכְּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רָאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁבָעָה לַכְּתָרֹת הָאֶחָת וְשְׁבָעָה לַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעַמּוּדִים וּשְׁנֵי טוֹרִים סָבִיב עַל־הַשְּׁבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־הַכְּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רָאשׁ הָרִמּוֹנִים וְכֵן עָשָׂה לַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יט וְכְתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רָאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת: כ וְכְתָרֹת עַל־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם־מִמַּעַל מְלַעֲמַת הַפֶּטֶן אֲשֶׁר לַעֲבֹר הַשְּׁבָכָה וְהָרִמּוֹנִים מֵאֲתִים טָרִים סָבִיב עַל הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: כא וַיִּקֶּם אֶת־הָעַמּוּדִים לְאֵלָם הַהֵיכָל וַיִּקֶּם אֶת־הָעַמּוּד הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִכִּין וַיִּקֶּם אֶת־הָעַמּוּד הַשְּׂמָאלִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בָּעִז: כב וְעַל רָאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן וְתָתֵם מְלָאכָת הָעַמּוּדִים: כג וַיַּעַשׂ אֶת־הֵימָם מוֹצָק עֶשֶׂר בָּאֲמָה מִשְׁפָּתוֹ עַד־שְׁפָתוֹ עָגֹל | סָבִיב וְחֲמֵשׁ

קנז

בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסֵב אֹתוֹ סָבִיב: כִּי וּפְקָעִים מִתַּחַת לְשִׁפְתּוֹ | סָבִיב סָבִיב
אֹתוֹ עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִקָּפִים אֶת־הֵם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יֵצְקִים בִּיצְקָתוֹ: כִּי עֹמֵד עַל־שְׁנֵי
עֶשֶׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים | צְפוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים | יָמָה וְשְׁלֹשָׁה | פָּנִים זָנְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָה
וְהֵם עֲלֵיהֶם מְלַמְעָלָה וְכָל־אַחֲרֵיהֶם בֵּיתָה: כִּי וְעֵבְיוֹ תִּפְח וְשִׁפְתּוֹ בְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת־כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשָׁן
אַלְפִים בֵּת יָכִיל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲרָיִךְ לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְתֵּינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ.
כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁפָּעַתָּ לּוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אדר"ר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... תקותי שמזמן לזמן מוסיף בקביעות עתים בלימוד תורת החסידות, נוסף על שמירת שלשת
השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא
הידועים, ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור, ובפרט שזכות גזע מחצבתו מסייעתו, וישקיע את הקנאות שלו
מורשת אבות בהפצת תורת החסידות הדרכותי ומנהג"י בכל מקום שידו מגעת, שידוע עד כמה מסרו נפשם
רבותנו נשיאנו הק' על הפצת תורה זו, שמוזה מובן ג"כ הנחת רוח שגורמים להם בהפצה זו והתעוררות ר"ר
שמעוררים על כל אלו העושים והמעשים בהמצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

המחכה לבשו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת	
			מג"א		אדמו"ר										
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א			
באר שבע (ח)	6:15	6:08	8:30	8:27	9:03	8:59	10:00	9:57	10:00	17:35	17:39	17:59	18:03	17:19	18:13
חיפה (ח)	6:15	6:09	8:30	8:27	9:03	8:59	10:00	9:57	10:00	17:33	17:38	17:57	18:02	17:07	18:11
ירושלים (ח)	6:12	6:05	8:29	8:25	9:00	8:57	9:58	9:55	9:58	17:34	17:39	17:58	18:03	16:58	18:11
תל אביב (ח)	6:16	6:10	8:31	8:27	9:04	9:00	10:01	9:58	10:01	17:33	17:38	17:58	18:02	17:17	18:12
אוסטריה וינה (ח)	6:49	6:39	8:55	8:49	9:27	9:21	10:21	10:17	10:21	17:28	17:37	17:58	18:07	17:17	18:20
אוסטרליה מלבורן (ק)	6:51	6:57	9:38	9:41	10:10	10:13	11:18	11:20	20:16	20:08	20:42	20:34	19:50	20:45	20:45
אוקראינה אודסה (ח)	6:51	6:40	8:56	8:51	9:29	9:23	10:23	10:19	17:31	17:40	18:01	18:09	17:21	18:13	18:13
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	6:36	6:25	8:41	8:35	9:13	9:07	10:07	10:02	17:11	17:21	17:42	17:51	17:01	17:55	17:55
אוק. ז'יטומיר (ח)	7:06	6:54	9:08	9:02	9:41	9:34	10:34	10:29	17:33	17:43	18:04	18:14	17:24	18:18	18:18
אוקראינה קייב (ח)	6:58	6:46	9:01	8:54	9:33	9:26	10:26	10:21	17:26	17:37	17:58	18:08	17:17	18:12	18:12
אוקראינה דונייצק (ח)	6:24	6:13	8:29	8:24	9:01	8:56	9:55	9:51	17:02	17:11	17:32	17:41	16:51	17:45	17:45
איטליה מילאנו (ח)	7:15	7:05	9:22	9:16	9:54	9:49	10:48	10:45	18:00	18:08	18:29	18:37	17:49	18:50	18:50
אקוואדור קיטו (ח)	6:17	6:16	8:50	8:49	9:20	9:19	10:23	10:22	18:39	18:38	19:00	18:59	18:20	19:03	19:03
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:30	6:36	9:14	9:16	9:46	9:49	10:53	10:55	19:44	19:36	20:09	20:02	19:20	20:13	20:13
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:09	7:17	10:01	10:04	10:32	10:35	11:41	11:43	20:47	20:38	21:15	21:05	20:22	21:09	21:09
ארה"ב בולטימור (ח)	6:50	6:42	9:01	8:56	9:33	9:29	10:29	10:26	17:51	17:58	18:17	18:24	17:38	18:28	18:28
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)	6:40	6:31	8:51	8:46	9:23	9:18	10:19	10:15	17:40	17:47	18:07	18:14	17:28	18:24	18:24
ארה"ב ג'רסי (ח)	6:41	6:32	8:51	8:46	9:23	9:19	10:19	10:16	17:39	17:46	18:06	18:13	17:27	18:25	18:25
ארה"ב דטרויט (ח)	7:18	7:09	9:28	9:23	10:00	9:55	10:56	10:52	18:14	18:22	18:42	18:49	18:03	19:00	19:00
ארה"ב היוסטון (ח)	6:54	6:48	9:10	9:07	9:42	9:39	10:40	10:38	18:17	18:21	18:41	18:45	18:02	18:54	18:54
ארה"ב לוס אנג'לס (ח)	6:29	6:22	8:44	8:40	9:16	9:12	10:13	10:10	17:45	17:50	18:10	18:15	17:31	18:24	18:24
ארה"ב מיאמי (ח)	6:50	6:45	9:08	9:05	9:40	9:37	10:38	10:36	18:20	18:23	18:43	18:46	18:04	18:55	18:55
ארה"ב ניו הייבן (ח)	6:38	6:29	8:47	8:42	9:20	9:15	10:15	10:12	17:33	17:41	18:00	18:07	17:21	18:20	18:20
ארה"ב שיקאגו (ח)	6:35	6:26	8:46	8:41	9:18	9:13	10:13	10:10	17:34	17:41	18:01	18:09	17:22	18:19	18:19
בוליביה לה פאס (ח)	6:20	6:22	9:02	9:03	9:31	9:32	10:36	10:36	19:12	19:08	19:34	19:30	18:51	19:34	19:34
בלגיה אנטוורפן (ח)	7:44	7:32	9:46	9:39	10:18	10:12	11:11	11:06	18:08	18:19	18:40	18:51	17:59	19:07	19:07
בלגיה בריסל (ח)	7:43	7:31	9:46	9:39	10:18	10:11	11:11	11:06	18:10	18:21	18:42	18:52	18:01	19:07	19:07
בלרוס ליובאוויטש (ח)	7:04	6:51	9:03	8:56	9:35	9:28	10:27	10:22	17:16	17:28	17:50	18:02	17:08	18:06	18:06
ברזיל ס.פאולו (ח)	5:52	5:56	8:33	8:34	9:04	9:05	10:09	10:10	18:48	18:43	19:11	19:06	18:26	19:12	19:12
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	5:39	5:42	8:19	8:20	8:51	8:52	9:56	9:56	18:34	18:29	18:56	18:52	18:12	18:58	18:58
בריטניה לונדון (ח)	7:01	6:49	9:04	8:58	9:36	9:29	10:29	10:24	17:28	17:38	18:00	18:10	17:18	18:25	18:25
בריטניה מנצ'סטר (ח)	7:14	7:01	9:15	9:08	9:47	9:40	10:39	10:34	17:32	17:43	18:05	18:16	17:23	18:32	18:32
גרמניה ברלין (ח)	7:10	6:58	9:11	9:04	9:43	9:37	10:36	10:31	17:31	17:42	18:03	18:14	17:22	18:18	18:18
גרמניה פרנקפורט (ח)	7:23	7:12	9:28	9:21	9:59	9:53	10:53	10:48	17:55	18:06	18:27	18:36	17:46	18:40	18:40
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:49	5:52	8:33	8:34	9:03	9:04	10:09	10:10	18:54	18:48	19:17	19:12	18:31	19:16	19:16
הודו בומביי (ח)	7:02	6:58	9:23	9:20	9:55	9:53	10:54	10:53	18:43	18:45	19:05	19:07	18:27	19:11	19:11
הודו פונה (ח)	6:56	6:52	9:18	9:16	9:50	9:48	10:50	10:48	18:41	18:43	19:03	19:05	18:24	19:09	19:09
הונגריה בודפשט (ח)	6:39	6:28	8:44	8:38	9:16	9:10	10:10	10:06	17:17	17:26	17:47	17:56	17:07	18:00	18:00
טורקיה איסטנבול (ח)	6:50	6:41	9:00	8:55	9:32	9:27	10:27	10:24	17:46	17:54	18:13	18:20	17:34	18:24	18:24
יוון אתונה (ח)	7:07	6:59	9:19	9:14	9:51	9:47	10:47	10:44	18:11	18:18	18:37	18:43	17:59	18:47	18:47

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	7:00	6:49	9:04	8:59	9:37	9:31	10:31	10:27	17:38	17:47	18:07	18:16	17:27	18:20
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:55	6:51	9:21	9:18	9:51	9:48	10:51	10:49	18:46	18:48	19:08	19:10	18:30	19:14
ניו זילנד צ. צ. (ח)	5:55	6:03	8:44	8:47	9:17	9:20	10:25	10:27	19:31	19:21	19:59	19:49	19:05	19:53
נפאל קטמנדו (ח)	6:31	6:26	8:52	8:49	9:23	9:19	10:21	10:19	18:04	18:08	18:27	18:31	17:49	18:35
סינגפור סינגפור (ח)	7:14	7:13	9:41	9:40	10:14	10:13	11:15	11:15	19:23	19:22	19:44	19:44	19:04	19:48
פולין ורשא (ח)	6:38	6:26	8:40	8:34	9:12	9:05	10:05	10:00	17:02	17:13	17:34	17:45	16:53	17:49
פרו לימה (ח)	6:07	6:08	8:40	8:40	9:12	9:12	10:15	10:15	18:37	18:34	18:58	18:55	18:16	18:59
צרפת לאון (ח)	7:32	7:22	9:39	9:34	10:11	10:06	11:06	11:02	18:18	18:26	18:46	18:55	18:07	19:07
צרפת פריז (ח)	7:47	7:36	9:52	9:46	10:24	10:18	11:17	11:13	18:22	18:32	18:53	19:02	18:13	19:16
קולומביה בוגוטה (ח)	6:02	6:01	8:34	8:33	9:04	9:03	10:06	10:05	18:18	18:17	18:39	18:39	18:00	18:43
קנדה טורונטו (ח)	7:05	6:56	9:14	9:09	9:46	9:41	10:41	10:38	17:58	18:06	18:26	18:33	17:46	18:45
קנדה מונטריאול (ח)	6:45	6:35	8:53	8:47	9:25	9:19	10:19	10:15	17:31	17:40	18:00	18:08	17:20	18:21
קפריסין לרנקה (ח)	6:25	6:18	8:37	8:33	9:10	9:06	10:07	10:04	17:33	17:39	17:58	18:04	17:20	18:08
רוסיה מוסקבה (ח)	7:38	7:24	9:38	9:30	10:09	10:02	11:01	10:55	17:49	18:01	18:24	18:36	17:41	18:52
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:16	7:05	9:21	9:15	9:54	9:48	10:47	10:43	17:54	18:03	18:24	18:33	17:44	18:37
שווייץ ציריך (ח)	7:19	7:08	9:26	9:20	9:57	9:51	10:51	10:47	18:01	18:10	18:31	18:40	17:51	18:51
תאילנד בנגקוק (ח)	6:37	6:34	9:00	8:58	9:32	9:30	10:32	10:31	18:27	18:28	18:48	18:50	18:10	18:54

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרח (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il